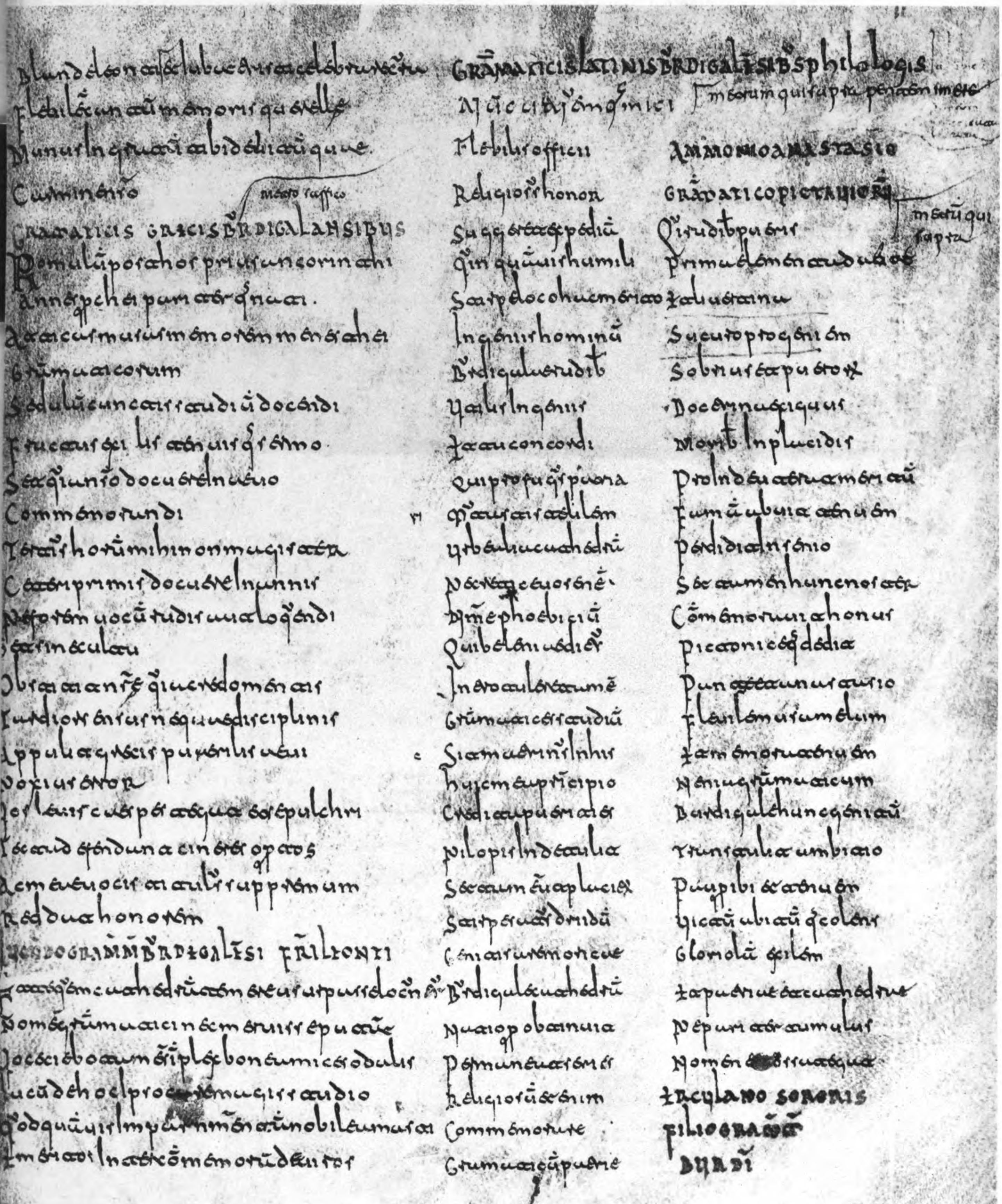
20 —

AVSONIVS.

cod. Vossiani III. f. 11r.

MONVMENTA GERMANIAE HISTORICA

INDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVM MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

EDIDIT

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS
RERVM GERMANICARVM MEDII AEVI

AVCTORVM ANTIQVISSIMORVM TOMI V PARS POSTERIOR

D. MAGNI AVSONII OPVSCVLA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCLXXXIII

D. MAGNI AVSONII

OPVSCVLA

RECENSVIT

CAROLVS SCHENKL

ADIECTA EST TABVLA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCLXXXIII

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS RERVM GERMANICARVM MEDII AEVI.

SANCTVS
AMOR PATRIAE
DAT
ANIMVM.

FRANCOFVRTI A. M.
XIII. KAL. FEBR. MDCCCXIX.

I.

Ausonii vitam breviter enarraturo mihi ante omnia quibus usus sit ille nominibus exponendum esse videtur. nam quamquam eum nominatum esse **Decimum Magnum Ausonium** optimorum confirmatur librorum fide, tamen mendis, quae sunt in codicibus recentioribus, ea res obscurata est atque in dubium vocata. gravissimos igitur testes habemus codicem S. Galli 899 et Bruxellensem 5370, in quibus haec leguntur 'Decimi Magni Ausonii Mosella' [1]), atque eadem nomina quamquam primum leviter corruptum exhibet liber Parisinus 8500, in quo quinquies (VIIII, XX, E. XXIII in inscriptione, XVIIII et in inscriptione et in subscriptione) [2]) haec inveniuntur adiecta 'Decii Magni Ausonii'. cum Parisino autem consentit codex Vossianus Q 107, qui in carmine de urbibus nobilibus (XVIIII) eandem habet inscriptionem. denique alterum nomen servatum est in codice Magliabecchiano I 6, 29, in quo haec legitur inscriptio 'Quod compertum est ex libro magni Ausonii poete sequitur'. nibil autem tribuendum est eis codicibus, in quibus Paeonius dicitur Ausonius, veluti Escorialensi III S 25 eiusque fratri gemello, ex quo fluxit editio princeps. quod nomen inde ortum esse recte suspicati sunt Vinetus (p. 6 I K), Barthius (Adv. VI 259), De Ausonii vita

1) adde inscriptiones Caesarum (XXI) in Laurentianis LXIIII 9, LXXXVIIII inf. 8, Neapolitano IIII C 25, Glasgoviensi V 3, 11, inscriptionem eglogae de ambiguitate eligendae vitae (XXVIIII) in Guelferbytano (Gud. 145) et Marciano (lat. cl. XII cod. 69). titulus, quem in praedio Iosephi Cassiani effossum amicus quidam indicavit Scaligero (lect. Aus. II 23), DEC. AVSON. COS. OLYMPIADE LXXXIII, quin a falsario confictus sit, dubitari non potest (cf. Brandes. Aus. quaest. spec. prim. Brunsvigae MDCCCLXXVI p. 8). Ausonii nomen, quamquam Latinum sonat, Gallicae tamen originis esse videtur, cf. Zeuss, Gr. celt.[2] 734, Diefenbach, Celtica II 1, 313, Bacmeister, Alemannische Wanderungen I 36.

2) numeris quibus littera non est adiecta significavi Ausonii opuscula eo ordine, quo in hac editione digesta sunt; epistularum numeris E, epigrammatum e, eorum, quae appendice continentur, A adscripsi.

Boeckingius (in Mosellae ed. alt. p. 61), quod librarii ea, quae de patre suo medendi peritissimo ipse rettulerat Ausonius (XI 2, 11; XV 3, 13 sq.), temere transtulerunt in Ausonium filium. cuius rei luculenta sunt testimonia inscriptio codicis Perusini J 102 ('Ausonii burdigalae Sassatis medici ac poetae') atque ea, quae in Gratiarum actionis fronte leguntur in libris quibusdam. Paeonii autem in codice Vaticano 3152 corruptum est in Ponponii, in libris, quibus excerpta continentur ex carminum Ausonianorum corpore codicibus recentioribus tradito, veluti Marciano (lat. cl. XII cod. 8) et Guelferbytanis, in Theonii, quod sine dubio natum est ex coniectura, qua Teonii pro Peonii prave scriptum corrigere conatus est librarius, denique si Barthio fidem habere licet (ad Stat. Theb. III 436), in libro quodam, in quo inerant Fortunati Ausoniique quaedam, in Praeonii. unde iam patet non habere quo commendetur Brandesii coniecturam (p. 12), qua is et Paeonii et Theonii ex Aeonii orta esse suspicatus est, quod nomen ab Aemilia Aeonia matre poetam eodem modo accepisse putabat quo Magni cognomen ab Aemilio Magno Arborio avunculo [3]).

Natus est Ausonius Burdigalae ex patre Iulio Ausonio et matre Aemilia Aeonia (III 7; XVIIII 129; XV 3. 4). quo autem anno in lucem editus sit, cum certa desint indicia, coniectura tantum statui potest, ea tamen ita comparata, ut eis, quae poeta ipse de se tradidit, confirmetur. recte vero qui de ea re disputaverunt procedendum esse censuerunt in hac quaestione expedienda ab Iulio Ausonio patre, quippe de cuius vita accuratius nos edocuerit ipse filius (XI 2; XV 3). iam quo anno is mortem obierit, facile intellegitur ex eis, quae Decimus dixit in Epicedio in patrem (XI 2) v. 41 sq.

maximus ad summum columen pervenit honorum,
praefectus Gallis et Libyae et Latio

ac paulo post v. 45 sq.

huius ego et natum et generum pro consule vidi:
consul ut ipse foret, spes mihi certa fuit.

functus igitur eo tempore iam erat Decimus praefectura Italiae et Africae, fungebatur tum Galliarum praefectura, quam gessit annis CCCLXXVIII et CCCLXXVIIII (cf. VIII 8, 22, cod. Theod. VIII 5, 35), proconsules facti erant Africae provinciae Hesperius, Decimi filius, qui eam administravit annis CCCLXXVI et CCCLXXVII (cf. cod. Theod. XV 7, 3; XVI 5, 4; I 15, 8: VIII 5, 34), et Thalassius, Decimi gener, qui anno CCCLXXVIII Hesperio successit in Africae administratione (cf. cod. Theod. XI 36, 23—25; 30, 37), denique nondum consulatum adeptus erat Decimus, sed iam certa erat spes fore ut mox ad illud honorum fastigium eveheretur (cf. Brandes. p. 15, eph. gymn. Austr. XXXII 326 sqq.). quod cum factum sit anno CCCLXXVIIII [4]), patet Iulium Ausonium ante hunc annum atque intra anni ipsius antecedentis fines diem supremum obiisse. quot autem annos natus pater ex vita excesserit, cognoscitur ex duobus filii carminum locis: XV 3, 4 'undecies binas vixit olympiadas' et XI 2, 61,

3) cf. Peiper. Ann. phil. suppl. XI 197; defendit coniecturam suam Brandes. Ann. phil. 1881 p. 77 sqq.

4) cf. chronica Cassiodorii et Prosperi edita ab Mommseno in Actis soc. litt. sax. VIII 649, 672 et Marcellini chronicon in Mignii patr. lat. LI 917.

ubi eum senem annorum nonaginta mortuum esse traditur. quorum altero certus mihi videtur definiri annorum numerus, in altero rotundus qui dicitur inesse. quamquam obloquitur Brandesius (p. 16) et duplici confirmare studet ratione alteri loco maiorem vim tribuendam esse. at neque id, quod priore posuit loco, argumentum ad persuadendum aptum esse videtur, quo maiorem fidem habendam esse contendit Epicedii utpote patris imagini subscripti verbis, neque alterum ex universa Parentalium serie depromptum, in qua maiores natu eos, qui iuniores mortem obierunt, loco fere procedant (cf. XV 11, 1 sq.). nonne enim, etsi Iulium omnium, quos in Parentalibus commemoravit Decimus, maximum natu fuisse colligitur ex eis, quae XV 3, 1 sq. legimus 'quem ponere primum, etsi cunctetur filius, ordo iubet', ea, quae XV 6, 23 de Arborio avo Decimus tradidit 'tu novies denos vitam cum duxeris annos', eodem modo dicta esse possunt quo illa 'nonaginta annos' XI 2, 61 de Iulio Ausonio? quamquam igitur nolim premere verba 'undecies binas olympiadas' (egressus enim fortasse est Iulius hunc numerum vel mensibus aliquot vel toto adeo anno), tamen num verbis 'nonaginta annos' certus numerus significatus sit, magno opere dubito. quae cum ita sint, efficitur Iulium Ausonium, qui anno CCCLXXVIII obiit senex annorum fere duodenonaginta, natum esse anno fere CCLXXXX.

Iam vero in epistula prima, qua patrem de filio a se suscepto certiorem facit, Ausonius v. 13 sq. supparis se aetatis patri esse dicit ac fratris vicem habere posse. quibus verbis quamquam, id quod facile excusabis in poeta, sine dubio veritatem ipsam egressus est, tamen non inepta neque absona tibi haec videbuntur, si ea memoria repetieris, quae XI 2, 61 sq. de patre nonagenario Decimus rettulit, unde iam intellegas, quantus fuerit vigor, quanta iuventa in illo eo tempore, quo filio auctus est Decimus. sed si hoc loco poetarum more rem in maius extulit Ausonius, tamen facile credemus ei neganti tantum inter se et patrem intercessisse aetatis spatium, quanto patrum plerumque et filiorum aetates dirimi soleant (cf. v. 15 sq.). unde suspicari licet Iulium adulescentulum Aemiliam Aeoniam in matrimonium duxisse, annos natum fere undeviginti. quo ex matrimonio cum non Decimus primus ortus sit, sed Aemilia Melania soror eum praecesserit uno consule maior (cf. XV 31, 4), annus, quo lucem aspexit, Ausonius fuisse videtur trecentesimus decimus.

Cui rationi ea conveniunt, quae de Aemilio Magno Arborio avunculo rettulit Ausonius XV 5, 9 sq., se lactantem, puerum, iuvenemque virumque ab illo summa cura educatum atque institutum esse. reliquit autem Arborius Tolosam ac Constantinopolim migravit, ut Caesaris cuiusdam (Constantem eum fuisse, Constantini Magni filium, non sine magna veri specie coniecit Brandesius p. 20), studia regeret (XV 5, 15; XVI 17, 13 sqq.), anno fere CCCXXX. quo tempore cum viginti fere annos natus esset Decimus, recte se virum potuit dicere, praesertim cum non a veri similitudine abhorreat eum iam tum matrimonio secum iunxisse Attusiam Lucanam Sabinam[5].

---

5) cf. Paullini Pellaei carm. euch. v. 176 sqq., ubi is se annos natum viginti uxorem duxisse narrat. — Professorum Burdigalensium commemorationem post a. CCCLXXXV conscriptam esse ex eo intellegitur, quod XVI 6, 37 sq. supplicium de Priscillianis sumptum significatur (cf. H. Richter. Das weströmische Reich, p. 635), idemque opusculum cum Parentalibus arto vinculo coniunctum esse Ausonius ipse indicat (XVI 1, 1). si igitur Parentalia a. CCCLXXXIIII composita sunt, Sabina, quae annis triginta sex ante quam Parentalia scripsit Auso-

Iure igitur in gratiarum actione de consulatu, quae dicta est Treveris mense Augusto anni CCCLXXVIIII apud imperatorem Gratianum, se utpote septuaginta fere annos natum iam senectute confectum dicere potuit Ausonius (VIII 5, 17; 6, 12; 18, 20) atque in Protreptico ad nepotulum suum misso, qui uno fere anno post conscriptus est, de senii molestiis conqueri (XIII 1, 13; 2, 35).

Iulius Ausonius Cossione Vasatum oriundus ex familia si non illustri, tamen honesta (III 5; XI 2, 4; VIII 8, 3), cum Burdigalam se contulisset, et medendi peritia et sapientia morumque integritate tantam sibi famam conciliavit, ut non solum adscriberetur in senatum Burdigalensem, sed etiam in curiam Romanam et senatum adlegeretur atque praefecti Illyrico nomine ornaretur[6]) (XI 2, 5 sq. 52; XV 3, 9 sqq.). pecuniae non cupidus modicas tantum, sed quae sibi suisque sufficerent opes comparavit (XI 2, 7: XII 2, 9). uxorem duxit Aemiliam Aeoniam Aquis Tarbellicis natam, Caecilii Argicii Arborii, nobilissimi inter Haeduos viri, filiam, qui cum Victorini et Tetricorum temporibus omnibus bonis amissis in Aquitaniam se recepisset, ibi in Tarbella civitate matrimonio secum iunxerat Aemiliam Corinthiam Mauram, non fortunae muneribus, sed pudicitia ac severitate ornatam (XV 6, 7 sqq.; 7, 5 sqq.).

His igitur ortus parentibus Decimus non tam matris quam aviae cura educatus est, quae, cum avus astrologiae gnarus sideribus nataliciis animadversis et notatis magnam de puero spem concepisset, summa in ea re usus est diligentia ita, ut disciplinae austeritatem eis, quibus aetas puerilis gaudet, blanditiis sapienter temperaret (XV 6, 17 sqq.; 7, 9 sq.). adiuvabant autem eam sumptusque de suis etsi angustis rebus praebebant Aemilia Hilaria matertera et Iulia Cataphronia amita, virgines devotae, atque Aemilia Dryadia matertera, quae summo puerum amore amplexae quasi materna cura fovebant (XV 8, 11 sq.; 28, 5 sq.; 27, 9 sqq.). iam cum ex feminarum tutela exiisset, litteris Latinis institutus est a Macrino grammatico (XVI 11, 12 sq.), Graecis a Romulo, Corinthio, Menestheo, ita tamen ut in Graecis parum proficeret, id quod ipse testatur ingenii sui tarditatem accusans (XVI 9, 1 sqq., 9 sqq.). plurimum autem debuit Aemilii Magni Arborii avunculi curae, qui eum iam puerulum, cum in avi domo educaretur, informavit ac non multo post Tolosae cathedram nanctus eo vocavit, ut ipse eum dicendi praeceptis institueret, patria quasi caritate puerum complexus ita, ut cum ipse liberis careret, hunc sibi sufficere dictitaret, atque ex ingenii scintillulis, quae iam tum in illo emicabant, magno eum decori suis futurum esse auguratus (XV 5, 19 sqq.).

Postquam igitur decem fere annos Tolosae, quam altricem suam vocat (XVIIII 98), in avunculi disciplina transegit Ausonius, eo ipso anno, quo Arborius Constantinopolim migravit, in patriam reversus ad ea, quae iam Arborio duce coluerat, studia oratoria incubuit, magistris in ea re usus Luciolo rhetore (XVI 4, 1) et Tiberio Victore Minervio oratore (XVI 2, 11). quae studia cum per aliquot annos continuavisset,

---

nius ex vita excesserat annos duodetriginta nata (XV 11, 8. 25), in lucem edita est a. CCCXVIIII. quam si quindecim annos natam Ausonio nupsisse statuimus, is tum iam aetatis annum vicesimum quartum egressus erat, id quod horum temporum consuetudini minus convenire videtur. sed nihil obstat, quo minus inter Parentalia et Professorum Burdigalensium commemorationem aliquot annos intercessisse putemus.

6) quem honorem eum a Valentiniano I. accepisse suspicor.

Arborii secutus exemplum grammaticam coepit profiteri Burdigalae (III 18), quam cathedram, cum rhetoricae docendae munus ad eum delata esset, Acilio Glabrioni iuniori tradidit (XVI 25, 5 sq.). simul quamquam rarius, sed non sine laude in causis forensibus versatus esse videtur (III 17; E. XII 28). cum igitur per triginta annos docendi functus esset munere atque in ea re non tenuem quidem gloriam, sed modicum sane sibi quaestum comparavisset (III 21 sqq., E. XII 28 sq.), ab imperatore Valentiniano, ut Gratiani filii ingenium moresque formaret, electus est. id quod factum esse adparet inter annos CCCLXIII, quo imperator creatus est Valentinianus, et CCCLXVIII, quo Ausonius imperatorem eiusque filium, qui iam anno ante Augustus declaratus erat, in expeditione Alamannica comitatus est (XVIII 2, 422; XXVI 1, 12; E. IIII 1. 81). veri simile tamen est Ausonium iam ante annum CCCLXVII accitum esse (cf. VIIII 25). quod autem hoc munere ornatus est, id non tam ad famam, quam sibi docendo comparaverat, sed ad gloriam carminibus partam referendum esse videtur[7], nisi forte in ea re momenti cuiusdam Arborii, quem Constantis studia rexisse supra diximus, fuit memoria. ceterum Ausonius ipse se in Gratiano instituendo primum grammatici, deinde rhetoris locum obtinuisse testatur (III 25 sqq.).

Functus autem est eo munere Ausonius ita, ut Gratiani indolem sane egregiam optimis excoleret artibus atque ad omne honestum conformaret. ac si Gratianus honorifice inter imperatores eius saeculi memoratur, id sine dubio magna ex parte debetur Ausonio. quamquam non negaverim Gratiano alio etiam opus fuisse institutore, qui mollem eius animum firmaret obduraretque ac, ne obnoxius fieret aliorum voluntati, quam maxime caveret. sed id non Ausonii fuisse utpote hominis placidi, lenis, a rebus publicis remoti atque in umbraculo versari soliti facile intellegitur. fecit tamen quod potuit ac certe ad eius potissimum disciplinam referendum est, quod alumnus eius propter vitae sanctimoniam, animi benignitatem, mansuetudinem, clementiam et ab aequalibus praedicabatur, veluti ab Ammiano Marcellino (XXXI 10, 18), et ab huius aetatis scriptoribus eximiis effertur laudibus[8].

Ac gratos sane Valentiniani Gratianique in se animos expertus est Ausonius. etenim a Valentiniano comes factus est ac non multo post, cum iam Gratianus Augustus creatus esset, quaestor sacri palatii (VIII 2, 19 sq.; 18, 24; E. XVIII 3). deinde Valentiniano mortuo, qui obiit a. d. XV. kal. Decembres anni CCCLXXV, praefecturam Italiae et Africae ad Ausonium detulit Gratianus a. ut videtur CCCLXXVI (XI 2, 42) et paulo post a. CCCLXXVIII praefecturam Galliarum (XI 2, 42; VIII 2, 9. 20; 8, 22), denique eodem anno exeunte consulem designavit praeceptorem gratus discipulus, quo in magistratu ille collegam habuit Q. Clodium Hermogenianum Olybrium, prior ipse consul nuncupatus (III 37; VIII 3, 4; 9, 16; 12, 2. 13; XIII 2, 93; cf. Cassiod. chron. ed. Mommsen Act. soc. litt. sax. VIII 649; Marcell. chron. 917). adde quod multi in filium eius generumque collati sunt honores. nam Hesperius filius, postquam

7) nam Valentinianus quamquam atrox homo et truculentus, tamen non abhorrebat ab artium elegantiorum cultu carminumque studio atque in conviviis et recitabat quae ipse composuerat carmina ludicra et audiebat benigne ab aliis facta (cf. XXVIII 1, 10 sqq., H. Richter., Das weströmische Reich 274).

8) cf. H. Richter. 295 sqq., A. Buse. Paulin von Nola und seine Zeit I 72.

a. CCCLXXV vicarius Macedoniae fuit, anno insequenti proconsul Africae factus est et tribus annis post praefectus praet. Italiae, denique eodem anno patri, quem tum Galliarum praefectura functum esse supra diximus, collega additus (VIII 2, 9. 21), ut eum in hac provincia administranda sua adiuvaret opera[9]. Thalassius autem, Ausonii gener, Hesperio, cum is per duos annos Africae curam gessisset, in proconsulatu successit.

Sed non diu post consulatum prospera illa, quam gratae discipuli debebat voluntati, fortuna usus est Ausonius. nam quattuor annis post Gratianus armis opibusque exutus a Maximo Lugduni interemptus est. quam calamitatem vehementissime doluisse Ausonium atque iniquissimo tulisse animo hominis nefarii dominationem facile intellegas: tamen ex carminibus Ausonii quae fuerit rerum condicio temporibus illis non colligitur, nisi quod ex epistula II comperimus eum a. CCCLXXXIII cum Hesperio Treveris fuisse ibique filio Maximi ut videtur iussu profecto aliquamdiu remansisse. tandem a. CCCLXXXVIII Theodosius bello persecutus est Maximum, quem devictum Aquileiam compulit inclusumque oppido repentino impetu capto ad supplicium dedit. quam ob rem Aquileiam celebrat Ausonius (XVIIII 67 sqq.), quod laeta spectatrix tanti triumphi punivit Ausonio Rutupinum marte latronem.

Eo tempore Ausonius iam duodeoctoginta annos natus renuntiaverat negotiis publicis atque ad otium confugerat, quo Burdigalae, in nido senectae (XVIII 2, 449), fruebatur, dum aut in oppido ipso commorabatur aut in praediis, et in Lucaniaco (E. V 36; E. XXII 1, 8; 2, 43; e. 30, 7; Paulin. carm. X 256)[10] et in eis, quae erant in Novaro pago (E. XXV 95, cf. E. VIII 3; E. XI 23; E. XII 5; E. XIIII 2; E. XV 11), et in villula, quam a patre acceperat (XII 2)[11]. neque Theodosius, quamquam plurimi eum aestimavit, id quod testatus est epistula ad Ausonium scripta (I), id agebat, ut senem spectatum satis et iam rude donatum iterum antiquo includeret ludo.

Hoc igitur otio post Theodosii victoriam per aliquot certe annos usus est Ausonius, id quod ex litterarum commercio, quod eo tempore cum Pontio Meropio Anicio Paulino habuit, intellegitur. is enim natus Burdigalae a. CCCLIII ex familia senatoria, quae et nobilitate et opibus florebat, magistro usus est Ausonio, qui eximia pueri indole cognita eum iam amicitia, quae inter utriusque parentes intercedebat, sibi coniunctum summo amplexus est amore. unde etiam in palatium sacrum evocatus non destitit omnibus modis iuvare adulescentem ac, quamquam Paulinus iam natalium splendore commendabatur Gratiano, tamen sua quoque cura effecisse videtur, ut is per singulos honorum gradus celeriter ad summum fastigium, consulatum, quo iam ante annum CCCLXXVIIII functus est (E. XX 3)[12], ascenderet. sed non ea erat Paulini mens, ut

---

9) ad praefecturam Galliarum ab Ausonio administratam referenda sunt quae in Symmachi ad Ausonium epistulis I 42, 2; 31, 3 leguntur, unde patet Ausonium id munus tamquam imparem tanto oneri ferendo brevi deposuisse.

10) videtur id praedium ab Attusio Lucano Talisio, Ausonii socero, vel ab Attusia Lucana Sabina, eius uxore, nomen accepisse. situm fuisse id coniecit Fr. Ducaeus (adn. in Paulin. epist. XI) ad sinistram Duranii in mare delabentis ripam, ubi nunc est pagus Lugagnac.

11) cf. Paulin. carm. X 242 cumque Maioralici tua prodigis otia thermis.

12) cf. A. Buse. I 360.

vitae publicae strepitu delectaretur. quam ob rem in summa dignitate collocatus tamen non multo post civilibus renuntiavit officiis ac Burdigalam se contulit, ut vitam quietam ageret doctrinae studiis penitus deditam. crescebat autem in dies sacrorum Christianorum in animo eius ardor ita, ut iam sacro lustratus fonte se a coetu hominumque frequentia in solitudinem recipere constitueret. secessit igitur cum Therasia uxore a. CCCLXXXX Barcinonem, ubi per quattuor annos commoratus eam vitae agendae rationem amplexus est, ut in rerum divinarum contemplatione atque hominum pauperum miseriis leniendis omnem poneret operam[13]. aegre vero tulit Ausonius se iucundissima amici carissimi consuetudine privatum esse atque aegrius etiam id, quod ne saepius quidem compellatus litteris Paulinus rescripsit atque amicitiae vinculum dirupisse videbatur.

Sed hac occasione utar, ut quae inter mutuas Ausonii et Paulini epistulas rationes intercedant explicem. qua de re cum dissentiam ex parte ab eis, quae Ebertus I 287 sqq. disseruit, paulo longiore disputatione opus esse videtur. ac primum inquirendum est, quibus Ausonii litteris Paulinus carmine decimo responderit. tres enim ab amico se accepisse dicit epistulas v. 7 sq., quarum una sine dubio ea fuit, quae in hac editione est vicesima quarta, id quod iam ex eo intellegitur, quod Paulinus verbo primo 'Quarta' huius epistulae initium designat. adde quod inter se respondent apud Paulinum v. 5 'salutifero libello' et apud Ausonium v. 4 'salutigeris libellis'. sed quo modo quaeso queri potuit Paulinus de Ausonii, qui tres ad eum misisset epistulas, cessatione? non igitur tamquam Paulini ipsius verba accipiendi sunt versus sex inde a primo in huius epistula, sed potius Ausonii blande amicum obiurgantis, quamquam hi versus non ab Ausonio ipso profecti sunt, sed a Paulino ita concinnati, ut eis non singula verba, sed sententiam eorum, quae legerat in Ausonii epistula, redderet. post versum sextum autem fortasse quaedam interciderunt, cum quae secuntur cum his versibus vix bene consociari possint. iam quod Paulinus paulo post (v. 9 sqq.) dicit Ausonium subamara quaedam et aspera dulcibus blandisque miscuisse, id quam maxime cadit in epistulam illam Ausonianam. denique Paulinus aperte his versibus 104 (156 sqq., 191), 106, 108, 109 sqq., 162 (196), 163 (197), 203, 223 sq. hos significat in Ausonii epistula versus 72, 49, 52 sqq., 73, 71, 69, 51, 57 sqq. unde iam quin Paulinus epistulam XXIIII quam maxime ante oculos habuerit, omnino dubitari non potest. alterius epistulae Ausonianae unum est in hoc carmine vestigium, dico versum 192, quo designantur ea, quae in epistulae XXIII v. 31 de Therasia facete quidem, sed ita ut aculeos impingeret Ausonius dixerat. tertiae quae eo tempore ad Paulinum missa etiam nunc extat epistulae XXV nulla in hoc carmine est significatio. nam quae intercedit inter v. 232 sq. et epistulae Ausonianae v. 88 sq. similitudo (cf. Peiper. 326) eo explicatur, quod Ausonius in hac epistula Paulini carmen respexit. id quod facile intellegitur eis, quae Ausonius dixit vv. 87 sqq., cum Paulini carminis vv. 221 sqq. collatis. quae si recte disputata sunt, verba Ausonii (E. XXIIII 1) 'Quarta tibi haec notos detexit epistula questus' ita

13) cf. A. Buse. I 153 sqq.; Ebert. Allgemeine Geschichte der Litteratur des Mittelalters im Abendlande I 284 sqq.

explicanda sunt, ut statuamus ex epistulis Ausonii unam non in Paulini venisse manus, alteram, quam ille acceperat, temporum iniuria nobis ereptam esse. ac videntur singulae epistulae ita inter se excepisse, ut duas, de quibus modo locuti sumus, sequeretur XXIII, hanc XXIIII. num autem in eis, quae ad nos non pervenerunt, ea scripta fuerint, quae apud Paulinum leguntur v. 103 (cf. Peiper. 326), ego quidem dubito; nihil aliud enim his verbis continetur nisi eorum, quae in carminis initio dicta sunt, repetitio. neque quicquam lucramur ex epistulae XXIII in codice Vossiano 111 inscriptione, in qua illud 'subinde' sine dubio haustum est ex primo huius epistulae verbo 'Proxima'. sed iam accedamus ad alteram Paulini epistulam (carmen XI), qua eum respondisse Ausonii epistulae, quae in hac editione est vicesima quinta, inter omnes constat. nam vv. 4, 30, 32, 34, 39 sq. designantur verba, quibus in epistulae suae initio usus est Ausonius, atque in primis illa ab equis iugalibus desumpta similitudo. has igitur Ausonii et Paulini epistulas Ebertus et Peiperus ante ceteras, de quibus modo locuti sumus, compositas esse statuunt. sed num tu putas Ausonium statim in amicum cessantem tam acerbis dictis invectum esse, quorum duritatem Paulinus, dum amico respondet, tam graviter conqueritur (v. 5)[14]. et quo quaeso loco in illa Ausonii epistula significatur intermissum esse ab amico litterarum commercium? at certe priusquam Ausonius discussum esse diceret amicitiae vinculum, debebat lenioribus uti verbis, querelas iacere de diuturno amici silentio, blande obiurgare cessantem, quae omnia in epistulis XXIII et XXIIII inveniuntur, in XXV ne verbo quidem commemorantur. adde quod nec in Paulini responso ulla extat cessationis excusatio; nam quae leguntur in vv. 2 sq. 'placitamque latebris desidiam exprobras', ea spectant vitam, quam tum Paulinus agebat ab hominum coetu remotam atque ab negotiis publicis litterarumque studiis alienam, et eis, quae antecedunt, 'Continuata meae durare silentia linguae te numquam tacito memoras' nihil nisi querelarum, quas in prioribus litteris Ausonius fuderat, inest significatio. certe non in hac, sed in altera epistula Paulinus de ea, quam amplexus erat, vitae ratione exposuit ac quibus causis adductus esset, ut hanc praeferret, explicavit. quae cum ita sint, statuendum est Ausonium, cum post quattuor litteras ad amicum cessantem missas accepisset tandem responsum, quod carmine X continetur, nequaquam eo laetatum esse, sed aegerrime adeo tulisse amici, qui ad pristinam vitam se rediturum esse praefracte negaret, recusationem. speraverat enim suavi litterarum commercio instituto se Paulino persuasurum esse, ut Hispania relicta Burdigalam ad suos reverteretur. qua spe deiectus, cum illum in sententia sua vitaeque consilio perseverare intellexisset, iam fortioribus remediis utendum esse ratus scripsit epistulam vicesimam quintam, qua se praecisurum esse amicitiam minatus est, nisi mutato consilio domum rediisset Paulinus seque amicis suis reddidisset. cui epistulae, quam a minando orsus Ausonius paulatim ad summam amoris et desiderii significationem traduxit, cum Paulinus respondisset carmine XI, in quo ut summa eius in Ausonium pietas elucet, ita stabilis

14) Ausonium, cum in epistulae XXIII v. 3 dixit 'blanda obiurgatio', respexisse epistulam XXV, quod Peiperus p. 327 opinatur, ab omni veri specie abhorret. id quod iam ex eo, quod Paulinus de hac epistula tulit, iudicio facile intellegitur.

in proposito permansio, Ausonius omni amici recuperandi spe abiecta a litteris ad eum dandis abstinuisse videtur.

Iam cum Paulinus a. CCCLXXXVIIII atque ut videtur ante aestatem [15]) huius anni in Hispaniam secesserit, carmen X aestate anni CCCLXXXXIII scriptum est atque eodem anno, antequam in Barcinonensi civitate presbyteratus ei oblatus est die, quo sollemnia Christi natalicia celebrata sunt [16]), carmen XI. itaque ad huius anni exitum Ausonium vitam produxisse certo scimus, sed quo tempore mortem obierit, plane ignoramus.

Haec igitur de vita Ausonii. quo facilius autem intellegeretur, qua necessitudine et cognati et adfines, quorum is in Parentalibus mentionem fecit, cum illo coniuncti fuissent, in hac, quae sequitur, tabula singula eorum nomina adscripsi ita, ut simul cognationis et adfinitatis gradus in eis digerendis rationem haberem.

---

15) Paulin. carm. X 1 Quarta redit duris haec iam messoribus aestas, cf. Buse. 140, Ebert. 285. quod si v. 103 dicit Paulinus 'Deforo me patriis tota trieteride terris', Ausonii verba in epistula, quae intercidit, significare videtur.

16) cf. Buse. 192.

Caecilius Argicius Arborius (Eusebius?, cf. XV 18, 6), obiit fere a. 365 (?); XV 6; cf. v. 25 ~ *Aemilia Corinthia Maura*, Caecilii uxor; XV 7

?: *Iulia Veneria*; XV 29 — *Iulia Idalia*; XV 30 | *Iulia Cataphronia*; XV 28 | *Iulius Callippio*; XV 9 | *Cl. Contentus*: XV 9 | *IVLIVS AVSONIVS*, praefectus Illyrici, natus fere a. 290, obiit a. 378; XV 3; XI 2, cf. v. 52 ~ *Aemilia Aeonia*, Iulii uxor; XV 4

Caecilii Argicii Arborii liberi: *Aemilia Aeonia*, Iulii uxor; XV 4 | *Aemilius Magnus Arborius*, obiit fere a. 335; XV 5; XVI 17, cf. v. 15 | *Aemilia Hilaria*; XV 8 | *Aemilia Dryadia*: XV 27

Attusius Lucanus; *Talisius* XV 10

Iulii Ausonii liberi: *Aemilia Melania*, nata a. fere 309, obiit 310; XV 31; XI 2, 39 | *Avitianus*, Decimo minor natu; XV 15; XI 2, 39 sq. | *Iulia Dryadia*, Decimo minor natu; XV 14; XI 2, 47 sqq. ~ *Pomponius Maximus*, Iuliae maritus; XV 17 | *D. MAGNVS AVSONIVS*, natus a. fere 310, consul 379 ~

Attusii Lucani liberi: *Attusia Lucana Sabina*, Decimi uxor; XV 11 | *Attusia Lucana Talisia*; XV 23 ~ *Erminuscius Regulus*, eius maritus; XV 23 | *Namia Pudentilla*; XV 21 ~ *Fl. Sanctus*, eius maritus; XV 20 | *Lucanus Talisius*; XV 22 (?) fortasse Fl. Sancti et Namiae Pudentillae filius

Iuliae Dryadiae et Pomponii Maximi liberi: *Megentira*; XV 25 ~ *Paulinus*, eius maritus; XV 26 (— *Paulinus* | *Dryadia*; XV 25) | *Pomponius Maximus Herculanus* XV 19; XVI 12

Arborius, comes (a. 379; cod. Theod. I 32, 4); praefectus urbi (a. 380, cod. Theod. VI 35, 9; XIIII 3, 16); cf. Sulp. Sev. Dial. II (III) 10, 6; vit. S. Mart. 19 (XV 18, 10; XI 2, 49 sq.) ~ *Veria Liceria*, eius uxor (XV 18) — *filia*, cf. Sulp. Sev. vit. S. Mart. 19; XV 18, 12

Decimi Magni Ausonii liberi: *Ausonius*, puerulus obiit; XV 12 | *Hesperius Aquilius*, vicarius Macedoniae a. 375 (Paull. Pell. carm. euch. 26), proconsul Africae a. 376 et 377 (cod. Theod. XV 7, 3; XVI 5, 4; I 15, 8; VIII 5, 34; Paull. Pell. carm. euch. 35; cf. XI 2, 45); praef. praet. Italiae a. 379 (cod. Theod. VII 18, 2; XIII 1, 11; XIII 5, 15; VIII 18, 6; XVI 5, 5; VI 30, 4); praef. praet. Galliarum a. 379, 380 (VIII 2, 9 et 21; 18, 25; cod. Theod. X 20, 10) | *filia*, cuius nomen nobis non tradidit Decimus; XV 11, 26 ~ *Val. Latinus Euromius*, prior eius maritus, patronus fisci, praeses Dalmatiae, praefectus Illyrici (?); XV 16, cf. v. 9 sq. *) — *Ausonius*, horum filius; XIII 2: XIIII; cf. XV 16, v. 4 ~ *Thalassius*, alter eius maritus, proconsul Africae a. 378 (XI 2, 45; cod. Theod. XI 36, 23—25; 30, 37; Symm. epist. I 25)

Hesperii liberi: *filius*, cuius nomen ignotum; XV 13, 4; Paull. Pell. carm. euch. 248 | *Paullinus* (Paull. Pell. carm. euch. 24 sqq.) | *Pastor*; XV 13

Severus Censor Iulianus; XV 24 ~ *Pomponia Vrbica*, eius uxor; XV 32

*) Memorabilis profecto XIII 2, 44 est codicis *T* (Vossiani Q 107) scriptura 'praefectus genitor, proconsul avunculus'. nam si id quod ceteri libri praebent 'proconsul genitor, praefectus avunculus' amplectimur, statuendum est Ausonium verbis 'proconsul genitor' Thalassium, Ausonii pueri vitricum, significavisse (cf. quae Brandes. Eph. gymn. Austr. XXXII 326 adn. 8 de hac re disputavit). sed mirum certe 'genitor' de vitrico dictum neque plane excusatur haec res eo, quod Paulinus in epistula (c. X 109) Ausonium genitorem appellavit. qui cur hoc nomine usus sit, ipse paulo post vv. 148 sqq. exponit. haec igitur difficultas expediatur codicis *T* scriptura recepta. nec quicquam impedit, quo minus id carmen a. CCCLXXXVIIII, antequam praefectus Italiae factus est Hesperius, scriptum esse statuamus. Hesperium enim non statim, postquam proconsulatu Africae functus est, Italiae praefecturam nanctum esse ex eis, quae leguntur XI 2, 45, intellegitur. ac primum, quod traditum nobis est, ad Hesperium praef. praet. rescriptum datum est die VI ante nonas Iulias anni CCCLXXVIIII (cod. Theod. VII 18, 2). praefectus genitor autem intellegi potest Euromius, quem praefectum fuisse ipse refert Ausonius (XV 16, 9). quae etsi nequaquam per se improbanda sunt, tamen nolim librorum ceterorum fide spreta unum codicem *T* sequi, cuius scriptura aut ex socordia librarii aut quod magis veri simile est ex corrigendi studio originem traxit. adde quod haud probabile est Ausonium Thalassii, quem XI 2, 45 honorifice memorat, nullam omnino hoc loco mentionem fecisse.

II.

Quibus temporibus Ausonii carmina scripta sint

His quae modo de vita Ausonii exposui, ut certum disputationi, quam mox instituam, fundamentum substruatur, brevem de temporibus, quibus singula opuscula ab Ausonio conscripta sunt, dissertationem subnectam. qua in re quam lubrica via saepe mihi ingrediendum sit, non ignoro; nam quamquam in libellis Ausonii nonnullis non desunt satis certa temporum indicia, tamen in aliis res est plane incerta, in aliis dubia et quae coniecturis tantum quodam modo constitui possit. sed ut brevitati consulam, iam hanc tibi carminum, de quorum temporibus aut certi aliquid aut quod saltem veri speciem habeat statui potest, tabulam proponam ita, ut simul quae ad rem confirmandam necessaria esse videntur adiciam[1]).

circa annum CCCXXXX scripta est epistula I ad patrem de suscepto filio; ante Sabinae mortem epigrammata XVII, XVIII, XXV, XXVI, XXVII

ante a. CCCLXVII composita esse videtur Ephemeris (IIII); nam quin Ausonius Versibus paschalibus (VIIII) imitatus sit orationem, quae est in Ephemeride (3), ego quidem non dubito (cf. Vers. pasch. vv. 1. 7. 12. 14 sq. 16. 20. 21. 31 cum his orationis vv. 27. 38. 35. 33 sq. (78.) 9. 48. 16. 80). atque intima quadam necessitudine inter se coniuncta esse haec carmina iam intellexit Ebertus I 287 adn. 3[2])

non multo post a. CCCLXVII scripti sunt Versus paschales (VIIII), cf. v. 25; hoc enim anno a. d. VIIII. kal. Septembres Gratianus Augustus declaratus est

a. CCCLXVIII vel insequenti scripta est epistula ad Theonem (cf. vv. 1 et 81, unde intellegitur 'militantes' in v. 81 non habere, quo offendamur); eodem fere tempore ut videtur in expeditione militari (cf. XXVI 1, 12) Cento nuptialis iussu imperatoris Valentiniani (XXVIII 1, 7 sqq.) concinnatus est, praefatio autem ad Paulum aliquot annis post ('quondam' 9) conscripta[3]). idem fortasse de Gripho (XXVI) licet statuere. ad eundem annum referenda sunt epigrammata IIII et V, quibus victoria de Alamannis reportata celebratur

a. CCCLXX compositus est Mosella (XVIII 2), qua de re vide quae Boeckingius exposuit ed. alt. p. 97[4]), atque eodem fere tempore scripta sunt carmina in Bissulae honorem (XXV), sed aliquot annis post edita et ad Paulum missa

a. CCCLXXI adscribenda est epistula ad Probum (XVI); nam v. 20 diserte Gratiani et Probi consulatus significatur

---

1) cf. Brandes. Ann. philol. 1881 p. 60 sq.

2) num hac re subsidium quoddam paretur coniecturae, quam dubitanter proposui, in inscriptione Versuum paschalium illud 'proco' in 'ex tempore' mutandum esse, videant alii. quod si premendus est v. 67 orationis, Ephemeris primis Ausonii carminibus adnumeranda est.

3) Ausonius in hac praefatione ita loquitur de Valentiniano, ut eum tum iam non in vivis fuisse suspicari liceat. accedit quod Valentinianus XXVIII 1, 8 sanctus vocatur. unde praefationem illam post a. CCCLXXV scriptam esse adparet (cf. Brandes. p. 60 adn. 1).

4) unum obstat Boeckingii coniecturae, dico illud 'nati' in v. 450, quod in Ven.[4] mutatum est in 'natus'. nam si recte se habet 'nati', id nulla alia ratione explicari potest, nisi ut statuamus Ausonium hoc verbo et Gratianum et Valentinianum iuniorem significavisse. certe ea, quam Boeckingius proposuit, huius loci explicatio reicienda est. at quid quaeso impedit, quominus putemus Ausonium Valentiniano nato, ut blandiretur imperatori ac quasi divinaret se ut Gratiani ita Valentiniani quoque curam suscepturum esse, mentionem eius in carmen iam absolutum ac perfectum intulisse. ceterum quamquam Ausonius cum Gratiano Treveris versatus est, cum 'profligati venit laurea belli' (XVIII 2, 425), tamen ante cum alumno suo imperatorem comitatus in castris commorari potuit (cf. E. XVII 18 sqq.). haec addidi propter ea, quae Voelkerus Symb. Bonn. p. 450 disputavit.

ante a. CCCLXXV scripta est epistula ad Vrsulum (XVIII, cf. v. 3), inter hunc annum et CCCLXXXIII epigrammata, quibus Gratiani laudes continentur, I. III. VII et e. VI in Valentinianum puerum a. CCCLXXI natum

ad a. CCCLXXVIIII, quo consulatum gessit Ausonius, referendae sunt Precationes (VI et VII) et Gratiarum actio (VIII). eidem anno vel ei, qui praecessit, adscribendum est Epicedium in patrem (XI 2, cf. v. 46), a. CCCLXXVIIII carmen de herediolo (XII, cf. praef.)[5]. — eodem anno vel CCCLXXX scripta est epistula XVII, qua Ausonius Symmachi litteris Capua ad se datis (I 31) respondit. nam Symmachi epistula ad id tempus referenda est, quo Ausonius praefecturam Galliarum deposuerat (cf. Symm. I 31, p. 17, 15 S. 'ergo tali negotio expende otium tuum'). iam conferas Symmachi epistulam (III 6), qua ille Iuliano, qui cum de fratris morte per litteras consolatus erat, respondit. obiit autem Celsinus Titianus, Symmachi frater, sub finem anni CCCLXXX. qua in epistula cum aperte imitatus sit Symmachus (p. 71, 32) verba, quae in Ausonii epistula (XVII 1) leguntur 'quam delenifica et quam suada facundia', ea, quae de tempore, quo scripta est epistula XVII, dixi, satis confirmantur

a. fere CCCLXXX scriptus est Protrepticus (XIII); cf. Brandes. l. c. p. 60 adn. 2,

inter a. CCCLXXX et CCCLXXXIII praefatio ad lectorem (III), cf. v. 34 et 37,

a. CCCLXXXII epigramma de fastis (XXII) tertium. primum ad Hesperium Ausonius misit anno CCCLXXVIIII (cf. 9); postea (a. CCCLXXXIII) in Hesperii locum Gregorii substituit nomen (cf. Brandes. l. c. p. 61 adn. 3),

a. CCCLXXXIII iam devicto, sed incertum utrum etiamtum vivo an iam occiso Gratiano epistula II (cf. Brandes. l. c. p. 68 adn. 10),

post a. CCCLXXXV, id quod iam supra diximus, Professorum Burdigalensium commemoratio (XVI). Parentalia autem et Epitaphia (XV et XVII), etsi ea quodam vinculo cum carmine illo coniunxit Ausonius (cf. XVI 1, 1; XVII 1), non eodem anno orta esse, sed longiore quodam temporis intervallo a Prof. Burd. commemoratione distare videntur,

post a. CCCLXXXVIII carmen quod inscribitur Ordo urbium nobilium (XVIIII, cf. vv. 68 sqq.) et epistula ad Theodosium (II)[6]

a. CCCLXXXX Genethliacon ad nepotem (XIIII) composuit Ausonius (cf. Brandes. l. c. p. 60 adn. 2) et ad Latinum Drepanium Pacatum proconsulem misit Ludum septem sapientum (XX) et Technopaegnion (XXVII 1). sed num haec carmina eo demum anno conscripta sint, dubitare licet. certe Technopaegnion non solum Pacato, sed etiam Paulino dedicatum est (XXVII 2). qui cum iam a. CCCLXXXVIIII in Hispaniam secesserit, haud facile credas Ausonium uno anno post, cum Paulinus intermisso litterarum commercio animum ac cogitationes suas ab eius modi rebus avocasset, ad eum carmen illud misisse, cum praesertim in epistula, quam praefixit, earum rerum, de quibus tum litteris ad amicum missis querebatur, ne verbo qui-

5) Ausonium etiam post annum, quo consulatum gessit, se consulem dicere potuisse apertum est. quam ob rem ex eo, quod se consulem nominat in libello aliquo, minime colligi potest illum ad ipsum annum CCCLXXVIIII referendum esse. id quod pertinet ad epistulas VI (cf. v. 1), XIII (cf. v. 1), quod carmen titulus epistulae quartae decimae esse videtur, XV (cf. v. 30), XX (cf. vv. 3 sqq.). ac confirmatur ea res, si quid video, epistulis XIIII et XII, quae eodem fere tempore conscriptae (cf. XIIII 2, XII 5) haud paucis annis distant ab Ausonii consulatu. nam quo modo Gratiano imperante ea scribere potuerit Ausonius, quae leguntur in epistula duodecima (dico versus illos 32 sqq., quibus et suas et Pauli fortunas describit), ego quidem non intellego. at potuit certe post Gratiani cladem facultatibus suis haud leviter adtritis. accedit summae senectutis in vv. 31 sqq. commemoratio.

6) hoc carmen et epistulam Theodosii (I) fortasse post a. CCCLXXXXIIII, quo anno Eugenio devicto Valentiniani iunioris caedem ultus est Theodosius, conscripta esse suspicatus est Brandesius l. c. p. 61 adn. 4. quamquam in eo, quod Ausonius Theodosium patrem Romanum appellavit (II 21), certum huius temporis non inest indicium. nam hoc nomine etiam post victoriam de Maximo reportatam ornare potuit Ausonius Theodosium ac multo veri similius est hunc iam post poenas a Maximo repetitas honorificas illas ad Gratiani praeceptorem et amicum litteras misisse.

dem mentio fiat. quam ob rem veri simillimum est Technopaegnion iam aliquot annis ante conditum ac Paulini nomine ornatum a. CCCLXXXX Pacato dedicatum esse (cf. Brandes. l. c. p. 62 adn. 5)

inter a. CCCLXXXX et CCCLXXXXIII scriptae sunt epistulae XXIII et XXIIII

a. CCCLXXXXIII epistula XXV.

III.

Quinam ex aequalibus aut posterioribus scriptoribus Ausonii eiusque carminum mentionem fecerint

Ausonii opuscula quantis laudibus ab aequalibus eius ornata sint, facile, si vel obiter libellos ab eo conscriptos perlustraveris, intelleges. nam etsi, ut erat eius aetatis mos, saepissime detraxit de libris suis, id non aliam ob causam fecit, nisi ut ea re quam maximas aliorum laudationes provocaret. ac scimus Valentinianum et Gratianum magni aestimavisse Ausonii poemata; Theodosius in epistula ad Ausonium missa eum, ut sibi carmina sua legenda mittat, flagitat ac magis etiam se eum admirari dicit quam Augustum summos aetatis suae poetas. iam quid dicam de Symmacho, viro si quis alius ea aetate litterato? quantis ille laudibus extollit Ausonii ingenium, artem, eloquentiam! non enim dubitat Ausonium cum Marone et Tullio conferre (epist. I 14, 5; 31, 1) identidemque orat, ut quae nova condiderit carmina secum communicet vel adeo librum aliquem sibi dedicet (epist. I 18, p. 12, 7 S.: 31, 2 et 3). Symmacho adde Paulinum, qui in prooemio poematis de regibus Ausonii ingenium summis extulit laudibus (E. XVIIII 32 sqq.) atque in altera epistula ad Ausonium missa (c. XI 38 sq.) illum eodem modo quo Symmachus cum Marone et Tullio contulit his usus verbis: 'vix Tullius et Maro tecum sustineant aequale iugum'. atque ut Symmachus et Paulinus multis locis flosculos ex Ausonii libellis delibatos in usum suum converterunt, ita Claudianum et Rutilium Namatianum Ausonii poemata lectitavisse ac locis quibusdam imitatos esse constat. sed in hanc rem accuratius inquirant alii; ego locos eius modi, qui mihi horum poetarum carmina legenti occurrerunt, in commentariis et in indice primo significavi. denique hoc loco commemorandi sunt Sidonius Apollinaris, qui Ausonium, popularem suum, summis poetis adscribere non dubitavit (cf. epist. IIII 14 ad Polemium: 'nam tuorum pueritiae conparatus non solum Cornelios oratores, sed Ausonios quoque poetas vincere potes') ac compluribus locis Ausonii carmina imitando expressit, Ennodius, cuius in epistulis et carminibus certa quaedam eius imitationis inveniuntur vestigia, Fulgentius, de quo infra accuratius disputabitur[1]).

Saeculis proximis neminem, qui Ausonii mentionem fecerit, compertum habemus praeter grammaticum, qui librum de dubiis nominibus (cf. Keil. Gramm. lat. V 571 sqq.) conscripsit. hunc librum non ante saeculum septimum medium ortum esse ex eo colligitur, quod pp. 582, 19. 588, 14. 589, 30. 593, 5 loci quidam Isidori et Venantii[2])

1) Sidonii, Ennodii, Fulgentii locos in commentariis et indice primo commemoravi. ceterum non dubito, quin, si quis accuratius Sidonii epistulas et carmina inspexerit, plures eius modi locos inventurus sit.

2) nulla ego in Venantii carminibus imitationis Ausonii repperi vestigia. sed ut diligentius in eam rem inquiratur, quam maxime opus esse videtur.

commemorantur. ac Gallum fuisse grammaticum illum non sine veri specie coniecit Peiperus l. c. p. 297. is igitur Ausonii exemplo usus est eo, quod nunc habemus, aliquanto integriore; tres enim versus (pp. 579, 3. 582, 27. 589, 6) ex carminibus Ausonianis adtulit, qui in codicibus nostris non leguntur. unde iam pro certo habendum est his temporibus in Gallia in quadam curia canonicorum vel monasterio integrum opusculorum Ausonianorum exemplar fuisse [3]).

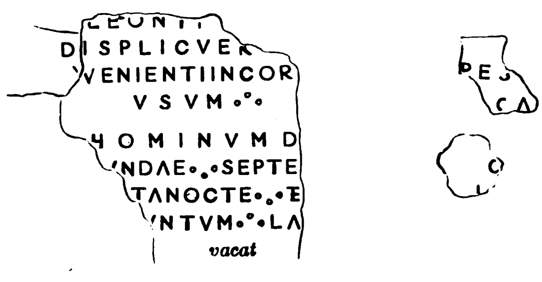
IIII.

De codicibus, quibus opuscula Ausoniana continentur

Duo sunt codicum genera, quibus Ausonii opuscula ad nostram memoriam pervenerunt. utroque non omnes Ausonii libelli continentur, sed excerpta ex corpore ampliore. atque in prioris generis codicibus omnibus eadem opuscula leguntur; alterum genus quos continet libellos in compluribus codicibus exhibet dispersos. unde iam patet omnibus demum, quae singuli codices propria ac peculiaria habent, in unum congregatis corpus Ausonianum quodam modo restitui posse.

3) conferas quae de hac re uberius disputavit Peiperus l. c. quae apud Suidam I 866 B. de Ausonio leguntur: Αὐσόνιος σοφιστὴς γεγραφὼς ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα τινὰ πρὸς Νόννον aut eius, quo Suidas usus est auctore, aut Suidae ipsius culpa foede sunt corrupta. nihil aliud enim his subesse videtur nisi Αὐσ. σ. γ. ἐπ. πρὸς [Παυλῖνον] Νώλανον καὶ ἄλλα τινά. unde iam adparet eum, qui haec conscripsit, in primis epistularum XXIII. XXIIII. XXV rationem habuisse.

Interciderunt igitur ex opusculis Ausonianis carmina quaedam et fasti, quos tamen in corpus opusculorum receptos esse haud veri simile est. hic locus monere videtur, ut de lapide ad Lupiacum (Loupiac) in loco sexaginta fere milia passuum a Burdigala distante a. MDCCCLXVIII effosso mentionem faciam. quo loco olim villam fuisse marmoris frustis, columnis, pavimentis tessellatis ibi repertis comprobatur (cf. Acad. de Bordeaux, Compte rendu des séances, a. 1868—1869, 20 Août, 12. et 26. Nov. 1868, 27. Mai 1869, Comptes-rendus de l'acad. des inscr. VII. N. S. Iul. et Sept., Rev. epigr. du midi de la France N. 2). leguntur autem in lapide illo haec:

quae in dextra parte adposui frustula post a. 1869 in eodem loco effossa sunt. alterum fortasse cum eis, quae in v. 6 leguntur, ita coniungi potest, ut CVNDAE efficiatur, alterum, quod in summo lapide positum fuisse videtur, num ad hunc titulum pertineat, dubitari potest. R. Dezeimeris, qui in actis academiae Burdigalensis de hoc lapide disputavit, in loco illo ad Lupiacum sito, cum eius natura ac condicio magno opere cum eis conveniat, quae Ausonius XII 2, 21 sqq. rettulit, villulam poetae fuisse suspicatur, Lucaniacum autem apud vicum, qui nunc Saint-Georges de Montagne vocatur. exornavisse autem Ausonium villam suam imaginibus propinquorum et amicorum eisque versus subscripsisse (cf. XI 1, 8). unde iam suspicari licere hunc titulum ad Leontii Lascivi (cf. vv. 1 et 8; XVI 8) imaginem pertinere monometris anapaesticis conscriptum, quos deinde Ausonium in strophae sapphicae formam redegisse. haec igitur Dezeimeris. ac titulum ad Leontium Lascivum referendum esse satis probabile est; ceterae autem coniecturae quam infirmo nitantur fundamento, ipse vides. neque ex hoc fragmento de sententia vel forma carminis certi quicquam constitui potest.

In priore codicum genere, quod littera ω significavi, hi libelli iique hoc ordine leguntur: Duo codicum genera. libri ω

epigrammata 1, 2 (desunt v. 1—5), 3 (deest v. 6), 4, 6, 7, [epit. XVII 30], 8, 41, [de fastis XXII 1, 3, 4], 5, 9, 10, 11, [epit. XVII 34], 12—25, 28, 29, 31—35, [epit. XVII 31], 26, 27, 36, 37, 39, 40, 42—44, 46—48, [epit XVII 35], [epit. XVII 29], 50 (desunt vv. 3—6), 51—63, 64 (deest v. 6), 65—71, 74—79, 45, 80—95, 38, 96, 97, 30, 98—106

Versus paschales (VIIII)

epistulae VIII, X, XI (post verba 'semel erubescerem', cf. v. 16, insertum est ex Bissula carmen 'Ad lectorem huius libelli' XXV 3), XVIIII, XVIII, XXI, XXII, XV, XVI, XII, XIII, XIIII

monosticha de aerumnis Herculis (XXXIII)

Caesares (XXI 1; 2, 53—76)

epigramma 107

Eglogarum libelli (V) carmen undecimum

epigrammata 108—114

Gratiarum actio (VIII)

Technopaegnion (XXVII 2—11, 13), Griphus (XXVI), Cento nuptialis (XXVIII)

epistulae IIII (desunt vv. 69 et 87) et XX

Precatio matutina (oratio in Ephemeride IIII 3), desunt vv. 8—16

Epicedion (XI 2; omissa est praefatio; desunt vv. 13—16, 19—26, 29—34, 39 et 40, 43)

Protrepticus (XIII; in praefatione omissa sunt verba 'est . . . indicaturo' v. 5, 'in his . . . ut' v. 7, 'ut graciles . . . ut' v. 19; in cod. Vossiano Q 107 praeterea: 'vincto pectore)'

Cupido cruciatus (XXIIII; deest v. 25)

Bissula (XXV), carmine illo ad lectorem excepto, quod epistulae undecimae insertum esse supra diximus.

Hic igitur opusculorum singulorum in omnibus, qui huius generis sunt, codicibus est ordo ac condicio. epigrammata quaedam male cum aliis coniuncta, alia epistulasque quasdam librariorum socordia aut temeritate in duas vel plures adeo partes discissa esse non est quod accuratius hoc loco exponam, cum de his rebus satis dictum sit in commentariis atque in aliis codicibus alia eius modi vitia inveniantur.

Quod si tabulam, quam modo proposuimus, perlustraveris, inesse in hac opusculorum serie iusti ordinis, quo olim disposita erant, vestigia intelleges, sed hunc ordinem ab eo, qui hos libellos ex ampliore opusculorum Ausonianorum corpore decerptos in florilegii modum composuit, multis locis turbatum esse. id quod vel ex epigrammatum libro male disposito et dilacerato, ex epistulis temere coniectis neque in unum consociatis colligitur. quod autem dixi hac sylloge excerpta ex corpore ampliore contineri, id confirmatur eo, quod in illa Oratio sola legitur ex Ephemeride deprompta. nam Orationem iam ante conscriptam Ephemeridi multis annis post compositae insertam esse, id quod suspicatus est Brandesius p. 73, minimam habet veri speciem. immo multo veri similius est precationem illam ex Ephemeride decerptam esse eodem modo, quo carmen illud cum Paulini oratione coniunctum in Parisino 7588 legitur. adde quod Brandesii coniecturae obstat inscriptio Orationis in ω 'Precatio matutina' (in Cantabrigiensi, cf. p. XXIX, 'Oratio matutina'); nam illud 'matutina', nisi id carmen ex Ephemeride depromptum esse statuas, explicari non potest.

Sed iam nos ad singulos libros describendos convertamus, in quibus principem locum tenent Leidensis et Magliabecchianus. codex Leidensis, Vossianus Q 107, quondam Voss. lat. 191, scriptus saeculo XV, chartaceus est, formae quadratae mi- cod. Vossianus Q 107, Tilianus (T)

noris, foliorum LXXXVIII ita dispositorum, ut quiniones quinque excipiat quaternio, hunc duo quiniones sequantur, agmen denique claudat senio. quinionis primi folium primum, quo continebantur epigrammata e. 1, 2 (vv. 6—8). 3. 4. 6. 7, epit. XVII 30, 1—3, intercidit: sed codice integro etiamtum usus est Vinetus, id quod ex scripturis, quas enotavit ille: e. 3, 3 'grandis', 5 'mirantur', e. 4, 7 'fractos] stratos' intellegitur. f. 2—57^{v} continentur Ausonii opuscula eodem, quem supra descripsimus, ordine, nisi quod e. 54 omissum est et post e. 92 repetitum e. 41, ita tamen, ut in v. 3 eadem fere, quae in codice Vossiano 111, legantur 'hec sibi constat'. in Protreptico (XIII 2) post v. 45 alter insertus est noviciae originis 'Perlege quodcunque est memorabile ut tibi prosit'. post E. XIIII haec leguntur: 'Finit epistolarum liber', quae subscriptio quoque in Vatt. 1611 et 3152, Vrbinate 649, Magliabecchiano VII 8, 315, Laurentiano LI 13 legitur, ita tamen, ut 'primus' addatur. tituli paucis tantum epigrammatis (94. 38. 96. 30. 98—114) altera manu, quae eiusdem fere fuit aetatis, adiecti sunt, in ceteris desunt. verba Graeca, quae librarius omiserat spatiis indicatis, manus tertia, quae aliquanto recentior esse videtur[1]), ex parte, ut spatium suppetebat, supplevit, id quod facile cognosces, si f. 4^{v} inspexeris, cuius in margine imo adscriptum est e. 31: non vero supplevit e. 32 et 90 et, quo loco spatium relictum non erat, epistulae XIIII vv. 25—30. excerptis Ausonianis librarius foliis undecim vacuis relictis f. 68^{r}—88^{v} adiecerat 'C. Calphurnii carmen bucolicum'; non multo post autem foliis illis vacuis ita usus est, ut quae in alio codice[2]) reppererat carmina Ausoniana, dico epistulam XXIIII (f. 58^{r}—59^{v} med.) et excerpta ex poemate de urbibus nobilibus (XVIIII) (f. 60^{r}—62^{r}), adiungeret. quibus in describendis litterarum formas, quae erant in codice illo satis antiquo litteris Langobardicis exarato, quodam modo imitari conatus est (cf. Peiper. 198). denique in f. 62^{r}—63^{v} epistulas XII et XIII, quibus spatium non reliquerat, adscripsit.

Hunc codicem eundem esse ac librum Ioannis Tilii, quo in editione sua adornanda usus est Vinetus, ex eo, quod scripturae codicis Tiliani cum Vossiano quam maxime conspirant, suspicatus est Tollius. nec, quin vera sit haec coniectura, dubitare licet. nam si quae discrepantia invenitur, ea inde orta est, quod Vinetus aut neglegentius enotavit Tiliani scripturas, veluti XXII 1, 10, quo loco in Tiliano se legisse testatur 'explicet', in Vossiano est 'applicet', aut cum editionum veterum lectionibus confudit, veluti in inscriptione E. XVIIII 'poematouis' legi in Tiliano dicit, quod sine dubio operarum mendo ortum est ex 'poemation'; at in Vossiano est 'poemat' 'poemation' in editionibus quibusdam legitur ex Veneta altera receptum. acceperat autem hunc librum Vinetus a Ioanne Tilio (Du Tillet), qui episcopus fuit Brionensis, post Meldensis. ac Ios. Scaligerum etiam codice illo usum esse eis edocemur, quae leguntur in editione Commeliana, quam curavit Scaliger, Heidelbergae a. MDLXXXVIII in lucem emissa: 'Omnia ex duobus antiquis et pluribus novis exemplaribus recog-

1) ad epigramma LV hac manu adscripta sunt Anth. Pal. XVI 162 et carmen epigrammati 160 adiunctum.

2) fortasse epistula XXIIII et excerpta ex poemate de urbibus nobilibus ex diversis codicibus profecta sunt; cf. Peiper. 199 et ea, quae infra (p. XL) de codice Eustorgiano exposuimus.

nita: quorum veterum exemplarium alterum Io. Tilii Engolismensis, alterum Steph. Charpini Lugdunensis fuit'[3]).

Tiliano adiungamus alterum et ipsum magnae auctoritatis librum, dico codicem, qui nunc in bybliotheca **Magliabecchiana**, quae est Florentiae, servatur, numeris I 6, 29 insignitus: olim fuit monasterii divi Marci 524[4]). membranaceus est, formae maximae, foliorum 142, olim 160, id quod colligitur ex eis, quae in f. 1r leguntur '289 Carte cLx', saeculo XIIII ut videtur medio scriptus. dispositus est hic liber ita, ut post folium unum praefixum quiniones duodecim excipiant quaternio unus, quiniones duo, quorum alter finitur hoc Technopaegnii versu 'Cinta mari tellus creat Ypocratem Co' (XXVII 11, 6), denique folium unum, in quo Bissula (XXV) legitur, carmine ultimo, distichon dico ad pictorem, omisso. continentur hoc codice f. 1r—116v Ennodii opuscula, f. 117 et 118 Ausonii Caesares (XXI 1; 2, 1—80), qui ex alio fluxerunt codice, denique post tria folia vacua (119—121) Ausonii opuscula eodem quem supra significavimus ordine f. 122—142. interciderunt igitur Technopaegnii versus inde a XXVII 11, 6 et quae secuntur carmina usque ad Bissulam; praeterea quinionis undecimi quattuor folia ultima exscissa sunt ita, ut iam Ennodii opuscula his finiantur verbis: 'Ille nec legem patitur sepulcri nec mala vite' (p. 405, 16 sq. H.) et quaternionis, qui eum excipit, tria inde a primo ita, ut nunc f. 117, in quo Caesares scriptos esse diximus, primum locum obtineat. quibus in foliis post Ennodii quaedam Mosellam et epistulam Symmachi (XVIII 1) scripta fuisse ex eis, quae mox expositiuri sumus, intellegetur. in f. 122r haec leguntur 'Quod compertum est ex libro magni Ausonii poete sequitur', et f. 142v 'De hoc opere corrupto ut plurimum nil ulterius reperi (*m*² repperi) et ideo explicit', quibus manu saeculi XVI haec adiecta sunt 'Opus corruptum est et desunt multa fragmenta Τεμεισφαρεμπατηχωσμε...' (litterae ultimae plane obscurae). verba Graeca in hoc codice leguntur omnia; deest e. 83.

cod. Magliabecchianus I 6, 29 (*M*)

Dolendum profecto esset huius codicis et vetustioris et boni partem interiisse, nisi praesto esset alter, quo haec iactura quodam modo compensetur, dico **Laurentianum**, pl. LI c. XIII (cf. Bandini. II 151), membr., Mediceorum insignibus in fronte ornatum, formae maximae, foll. 201. qui liber a quo et quo anno scriptus sit, intellegitur ex eis, quae subscriptioni ex Magliabecchiano repetitae adiecta sunt 'Alexander Verrazanus MCCCCLXXXX'. continentur hoc libro f. 1—150 Martianus Capella, f. 151 sqq. Ausonii Mosella, versu ultimo omisso (inscribitur 'Incipit fragmentum Ausonii poetae', subscriptum 'Explicit Moysella Ausonii'), epistula Symmachi (XVIII 1), Caesares (XXI 1; 2, 1—80), denique Ausonii opuscula. verba Graeca omissa sunt spatiis indicatis. is igitur codex descriptus est ex Magliabecchiano etiamtum integro, id quod facile intellegitur vel subscriptione vel folio aliquo collatis. unde iam patet maxime commendari eam coniecturam, quam supra proposui, in Magliabecchiano olim ante Caesares Mosellam et Symmachi epistulam fuisse. ac confirmatur ea res codice **Harleiano 2578**, chart., formae quadratae maioris, foll. 301, saec. XV exeunte scripto.

cod. Laurentianus LI 13 (*l*)

cod. Harleianus 2578 (*h*²)

3) cf. C. O. Axt, Quaestiones Ausonianae, Lipsiae 1873 p. 12.

4) cf. Montfaucon. bibl. 424 D. in folio praefixo haec leguntur: 'Iste liber est conuentus sc. marie de florentia ordinis praedicatorum quem huic a cosmo de medicis'.

cuius libri quamquam accuratam habeo descriptionem ab Henrico filio confectam, tamen quae continentur eo quam brevissime indicabo. post varia opera, ex quibus 'Calphurnii bucolica' (cum rerum indice f. 25r—57r) commemoro[5]), secuntur f. 169—177r indices rerum et verborum ad Ausonium, f. 177v—182 index carminum Ausonianorum, cuius in fine haec sunt adiecta 'Finiunt ea Ausonii fragmenta, quae inuid^ia cuncta corrodens uetustas ad manus meas uenire permisit', f. 183v—248v Ausonii opuscula (inscripta 'Ausonii paeonii poetae disertissimi epigrammatum liber primus dimidiatus. Prohemium', subscriptum 'Hec sunt ea ausonii fragmenta quae sunt scripta in codicibus impressis. quibus apposui alia quedam eiusdem quae leguntur in uetusto codice ex bibliotheca diui marci florentiae'), f. 249—260 Mosella, Symmachi epistula, Caesares (XXI 1; 2, 1—80), quibus addidit librarius ea quae supra scripserat 'Finiunt . . . permisit' repetita et adscripsit 'opus imperfectum', denique f. 261 sqq. Probae Faltoniae Cento et Gregorii Tiferni poetae illustris opuscula. iam ex hac descriptione et scripturis, quas ex Harleiano in commentariis ad Gratiarum actionem proposui, facile intellegitur excerpta Ausoniana descripta esse ex editione principe. sed in margine haud raro lectiones litteris 'al.' significatae inveniuntur, quae fere omnes ex eodem Magliabecchiano depromptae sunt, ex quo Mosellam, Symmachi epistulam, Caesares se descripsisse librarius ipse indicavit. verum apographum Harleianum in his opusculis nequaquam bonitate par est Laurentiano; multae enim in Mosella et Caesaribus sunt lacunae, quas inde ortas esse adparet, quod librarius haud versatus in codicibus legendis Magliabecchiani scripturam, quamquam nullas ea legenti difficultates parat, non intellexit.

Hoc loco simul de quattuor exponam codicibus, quibus ex Ausonii Caesaribus monosticha et tetrastichorum vv. 1—81 continentur, dico Laurentianos duos 64, 9, saec. XIIII, in quo leguntur Sidonii Apollinaris carmina, 89, inf. 8, Neapolitanum musei publ. CXXV (Ianelli; IIII C 25), denique Glasgoviensem mus. Hunter. V 3, 11, qui saeculo quinto decimo exarati (in Laurent. 89, inf. 8 adscriptum est 'θεῷ δόξα 3. Ianuarii 1457', in Neapolitano 'θῶ δόξα XI. Martii 1466') Suetonii Caesares continent. inscriptiones hae sunt: in Laurentianis: 'Sydonii uersus in principio libri. Isti uersus al. leguntur Decimi Magni Ausonii Musellae' (in Laur. 64, 9 verba 'in principio . . . Musellae' manu altera adiecta sunt), in Neapolitano: 'Sydonii uersus in principio libri. alii dnt Decimi Magni Ausonii Musellae', in Glasgoviensi denique: 'Suetonii uersus. in principio libri aliter leguntur. Decimi magni Ausonii musillae'. hi igitur libri, de quibus post accuratius exponam, ex eodem exemplari, quo Caesares in Magliabecchiano, profecti sunt.

Vossianum, Magliabecchianum, Laurentianos 51, 13. 64, 9 ipse excussi, ex Harleiano Gratiarum actionem contulit I. H. Nolte, quaedam enotavit Henricus filius, qui simul Neapolitanum et Glasgoviensem inspexit; Laurentiani 89, inf. 8 collationem H. Vitellii debeo beneficio.

Iam ad ceteros huius generis codices, qui omnes saeculi quinti decimi sunt, enumerandos ac breviter describendos adgrediar. sunt autem hi:

---

5) cf. Baehrens. Poet. lat. min. III 65 sq.

cod. Patavinus bybl. eccl. cath. C 64 (*p*).

codex **Patavinus**, qui extat in ecclesiae cathedralis Patavinae bybliotheca, chart., formae maximae, foll. 33, insignitus numero C 64. duo in hoc libro consociati sunt codices, quos olim disiunctos fuisse ex eis, quae I. P. Thomasinus Bibl. Pat. f. 8 col. 2 et Iustus Fontaninus Hist. lit. Aquilei. l. I c. III p. 49 rettulerunt, intellegitur. atque altero, qui nunc complectitur f. 1—6, continentur Maximiani elegiae, quae inscribuntur 'Maximiani poetae illustris opusculum de eius Vita et Senectute', altero, f. 7ʳ—26ʳ, Ausonii opuscula, quae secuntur paginae undecim vacuae. excerptis illis neque inscriptio ulla adiecta est (manu demum recentioris aetatis in f. 7ʳ adscriptum est 'Ausonius' alteraque manu 'Opera') neque subscriptio. quamquam autem hic liber ex duobus codicibus consociatus est, tamen, quin uterque ab eodem librario scriptus sit, omnino dubitari non potest. ad eundem teste Morellio, qui indicem huius bybliothecae confecit, referendi sunt codices C 74. 75. 77, D 43. ac libros C 74 et 75 exaravisse Petrum Baroccium intellegitur ex eis, quae ille in fine eorum adscripsit 'ego petrus baroccius patritius uenetus incoepi . . . absolui', adiectis simul dierum, quibus usus erat in his libris conscribendis, numeris et in codice 74 anno, qui fuit MCCCCLXVIIII. natus is Venetiis a. MCCCCXXXXI episcopus creatus est Belunensis a. MCCCCLXVIIII, deinde Patavinus a. MCCCCLXXXXVII, quo munere cum per viginti fere annos egregie functus esset, obiit a. MDVII ineunte (cf. P. Bembi Hist. Ven. l. VII). descripsit hunc codicem accuratissime F. Corradini, professor Patavinus, atque in usum meum contulit verba Graeca, quae in hoc codice leguntur omnia, et Gratiarum actionem. praeterea Th. Mommsen scripturas in epigrammatis aliquot, in Precatione matutina, denique in epistulis IIII. XVI. XXII enotavit.

cod. Perusinus J 102 (p^2)

codex **Perusinus** bybliothecae publicae J 102 (n. 15922), chart., formae oblongae: foll. 143. fuit olim, id quod ex inscriptione in f. 1ʳ intellegitur, monasterii S. Petri Perusini, signatus numero 124. quam rem insuper sua manu testatus est Simon Franciscus, notarius monasterii sancti Petri, cui is liber obvenerat ex testamento Francisci Maturantii. continentur eo f. 1ʳ—52ʳ Ausonii opuscula, quorum in fronte haec scripta sunt: 'Ausonii burdigalae Sassatis Medici ac poetae praeceptoris Gratiani Imperatoris Epigrammata et Epistolae non nullae incipiunt', in fine 'τέλοσ σὺν τῷ θεῷ ὑπὸ νεανίσχου τινὸς (νεανίσχου τινὸς in ras. manu alia; deletum est sine dubio scribae nomen) περουσίνου γραφέντος ἐν τῇ ὀυϊχεντῖα: — Finiunt ea Ausonii Fragmenta quae inuida cuncta corrodens uetustas ad manus nostras uenire permisit'. Ausonium excipiunt Prudentius, Serenus Sammonicus, alia. in margine manu eadem nonnumquam coniecturae adspersae sunt. post f. 5 intercidit unum folium, quo continebantur e. XVIIII vv. 4—12, e. XX—XXIII, XXIIII vv. 1—10: in e. 2 v. 5 'Est iocus in nostris, sunt seria multa libellis' manu recentiori adiectus est. verba Graeca hoc codice continentur omnia. accurate eum descripsit G. Loewe et praeter Graeca contulit Gratiarum actionem.

cod. regius, mus. Brit. Kings-Ms. 31 (*k*)

codex **Regius** bybliothecae musei Britannici, Kings-Ms. 31, membr., foll. 52. continentur eo sola Ausonii opuscula. in fronte libri haec leguntur 'Ausonii Poetae Disertissimi Liber Foeliciter Incipit', in fine 'ΔΟξΑ Hyadrç Die XXII Martii 1475. Compleui'. ex Graecis desunt E. XII vv. 30—45, E. XIII, E. XIIII 25—33. de-

scripsit hunc codicem I. H. Nolte atque epigrammata quaedam et Gratiarum actionem contulit. Graeca examinavit E. M. Thompson.

cod. Ashburnhamensis (Libri. 1732) codex Ashburnhamensis, membr., formae quadratae, foll. 56. fuit quondam in amplo codicum thesauro, quem famosus ille Librius possedit, signatus num. 1732. qui codices magno pretio coempti in bybliothecam Ashburnhamensem illati sunt. unde autem Librius hunc codicem comparaverit, haud difficile colligitur. etenim in Maffei libro, quem ille inscripsit 'Indice delli libri, che si ritrovano nella raccolta del nobil. sgr. Giulio Saibante, patrizio Veronese', Veronae a. MDCCXXXIIII in lucem edito p. 191 inter alios libros manu scriptos commemoratur Ausonii codex, quem Maffeus his verbis descripsit: 'Ausonii fragmenta omnia, quae ad nos pervenere, membr. saec. XIIII formae quartae'. cum igitur libri Saibantini a. MDCCCXXXXIII Parisiis auctione publice constituta venierint ita, ut codices quidam in bybliothecam musei Britannici inferrentur[6], maior autem pars in Librii, de quo supra diximus, manus perveniret, iam inde suspicari licet codicem Saibantinum et Ashburnhamensem, qui et ipse membranaceus est ac formae quadratae, unum eundemque esse. ac confirmatur haec res eo, quod in Ashburnhamensi Ausonianis haec sunt subscripta: 'Expliciunt ea Ausonii fragmenta, quae inuida cuncta corrodens uetustas ad manus nostras uenire permisit'. verba Graeca, quae in hoc codice omiserat librarius spatiis indicatis, suppleta sunt manu altera paulo recentiore. subscriptioni illi, quam supra commemoravi, manu saec. XVI adiecta sunt excerpta eadem ex carmine de urbibus nobilibus (XVIIII), quae in Tiliano leguntur. descriptionem huius codicis eo tempore, quo iam maior huius editionis pars typis expressa erat, mecum communicavit Aem. Baehrens intercedente L. Mendelssohnio, qui simul scripturas quasdam ex Gratiarum actione et epistula XII enotavit, unde iam pro certo adfirmare licet Ashburnhamensem ex editione principe descriptum non esse.

cod. Vaticanus 3152 (r²) Vaticanus 3152, chart., formae oblongae, foll. 81. continentur hoc codice: f. 1—18 Titi Calphurnii Siculi carmen bucolicum, 19—22 Celii Cipriani episcopi carthaginensis versus (carmina V et VI H.), 23—25 Lactantii Firmiani de ortu et obitu Foenicis carmen elegantissimum, denique post quinque folia vacua (26—30) f. 31—81 excerpta ex Ausonio (inscribuntur: 'Ausonii Ponponii Liber Primus incipit feliciter': subscriptum post ultimum Bissulae carmen (XXV 7) 'Explicit liber ausonii protreptici Pom')[7]. ex Graecis omissa sunt E. XII 14—45, E. XIII, E. XIIII 25—33. manus altera bono codice qualis est Magliabecchianus usa in margine adiecit titulos et scripturas nonnullas atque in textu ipso quaedam correxit. maiorem huius libri partem ipse contuli, locos quosdam inspexit G. Meyncke.

cod. Vaticanus 1611 (r) Vaticanus 1611, chart., formae quadratae minoris, foll. 220. insunt Propertius, Tibullus, denique f. 151 sqq. Ausonii opuscula (inscribuntur: 'Ausonii poetae uiri consularis epigrammatum et aepistolarum fragmenta': in fine subscriptio adiecta non est), quibus manus recentior epitaphia quaedam, Angeli, Aemilii, Porcii adscripsit. Graeca omissa sunt spatiis relictis. in e. 4 omissi sunt vv. 7 et 8; deest e. 83; non desunt

6) cf. Mon. Germ. St. Langob. p. 41 adn. 2.

7) quae Peiperus 201 de epigrammatis 13, 30, 43, 60, Caes. (XXI) 2, 53—76 omissis dicit, falsa sunt.

e. 108 et carmen XVII 35 (cf. Peiper. 202). ceterum turbatus est epigrammatum ordo foliis quibusdam transpositis, quod vitium ipse librarius in marginibus foll. 151^{v}, 154^{r}, 155^{v} correxit. ipse contuli.

codex Vrbinas 649, membr., formae maximae, foll. 176. continentur eo f. 1—70^{r} cod. Vrbinas 649 (*u*) Statii Silvae, 71—123^{r} Ausonii opuscula, quorum in fronte haec leguntur 'Ausonii Poetae Liber primus incipit', in fine non est subscriptio, denique f. 123^{v} Sidonius Apollinaris. Graeca desunt spatiis plerumque indicatis. inspexit A. Mau[8]. Vrbinati iam adiungam fratres eius gemellos duos, dico Barberinum 1472 (VIIII 19), membr., cod. Barberinus 1472 (VIIII 19) (*b*) formae oblongae maioris, nitidissime scriptum, quo sola excerpta ex Ausonio continentur (in folio primo haec scripta sunt: 'Ausonii Peonii poetae disertissimi Epigrammaton liber primus', in fine non est subscriptio; ipse inspexi) et Magliabecchianum alterum VII cod. Magliabecchianus VII 8, 315 (*m*) 8, 315, membr., formae oblongae maioris, foll. 135. insunt f. 1—60^{r} Ausonii opuscula hac inscriptione adiecta 'Caii Solii Sidonii Apollinaris Panagiricorum liber incipit', 60^{r}—62^{r} index in carmina Ausonii manu saec. XVII confectus et inscriptus 'C. Solii Sidonii Apollinaris Panagiricorum Index', denique f. 63 et 64^{r} vacuis relictis f. 64^{v} index in Sidonium eadem manu exaratus et sic inscriptus 'Index Poematum Ausonii' et f. 65^{r} sqq. Ausonii opuscula his in fronte adiectis: 'Ausonii Poetae Liber Foeliciter Incipit'. ipse quaedam ex eo contuli, alia excussit H. Morf, nunc professor Bernensis. hi igitur codices cum Vrbinate ita conspirant, ut facile appareat omnes ex eodem libro descriptos esse.

codex Laurentianus pl. XXXIII c. XVIIII, chart., formae oblongae, foll. 60; cod. Laurentianus XXXIII 19 (*l*) sola Ausonii opuscula continet. titulos librarius omisit omnes spatiis indicatis minio postea supplendos; eodem modo Graeca omissa sunt. desunt e. 78. 83, e. 4 vv. 7 et 8, e. 22 vv. 5 et 6, e. 68 vv. 7 et 8. is qui hunc codicem conscripsit vetustum scribendi genus adfectavit: plurimis enim locis 'quom', 'quoi' quaeque sunt similia intulit simulque ineptissimis commentis textum inquinavit. ipse contuli hunc librum, locos quosdam a me rogatus iterum inspexit H. Vitelli[9].

---

8) praeter hos codices et Vrbinatem lat. 45 (p. XLIII) et Reginenses, de quibus post dicemus, in bybliotheca Vaticana omnino non repperi Ausoniana, nisi quod in Vaticanis 1909. 1911. 3683, qui omnes sunt saec. XVI, leguntur monosticha de Caesaribus.

9) hunc codicem contulisse Nicolaum (non Danielem, id quod opinatur Peiperus p. 203) Heinsium exemplari editionis Charpinianae, quo in ea re usus est, edocemur. quod exemplar nunc in bybliotheca Leidensi extat, numeris 758 F 11 signatum. contulit autem Heinsius epigrammatum partem maximam; deinde cum intellexisset Laurentianum nullius omnino pretii esse, libri totius excutiendi consilium abiecit. quod autem Peiperus dicit Heinsium epigrammata festinanter contulisse, id collatione illa accuratius perlustrata nequaquam comprobatur. immo bene plerumque eum officio suo functum esse adfirmo. nam si e. 30 deesse dixit, id facile explicatur eo, quod id carmen in codd. ω nonum demum inde ab ultimo, quod est ante Versus paschales, locum obtinet. neque e. 25 et 45, sed inscriptiones tantum eorum deesse significavit. denique his locis, quos notavit Peiperus l. c. adn. 21, Heinsium recte codicis scripturas indicavisse testor ita, ut non meis solum, sed etiam H. Vitellii oculis fidem habeam: e. 27, 3 'dissimulabo', e. 54, 3 'Hos', quod quidem extat in codice, sed tam ambigue scriptum, ut facile 'Nos', quod legit ille, elicias, 60, 2 'abstulit', 62, 1 'Hacdum . . . vesperas' (sed non animadvertit Heinsius scriptum fuisse 'Necdum' idque m. alt. mutatum in 'acdum' et H adiectum esse), 69, 4 'auspicium', 70, 1 'extremo', 71, 6 'missu', 87, 1 'castus'. quamquam non nego nonnumquam erravisse Heinsium, veluti 1, 8, ubi legitur '*umnosque' littera c erasa, ex quo fecit ille 'vinnosque'. sed de Heinsii in codicibus conferendis fide ac diligentia haec sufficiant. — hoc loco repetam id, quod Politianus in Miscellaneorum capite XXXVIIII tradidit, in bybliotheca sancti spiritus Florentiae ipsius aetate servatum esse Ausonii codicem a Ioanne Bocatio exaratum.

editio princeps (E) His codicibus iam adiungam editionem principem, quae prodiit Venetiis a. MCCCCLXXII, curata a Bartholomaeo Girardino[10]. continentur ea: f. 1^r—5^v praefatiuncula ac tabula eorum, quae in hoc libro leguntur, f. 6^r—49^r Ausonii opuscula, f. 50^r—56^v 'Publii Ouidii Nasonis poetae Consolatio ad Liuiam Augustam de morte Drusii', f. 57^r—68^r 'Probae Centonae Clariss. feminae excerptum e Maronis carminibus ad testimonium ueteris nouique testamenti opusculum', f. 68^r—83^r 'Titi Calphurnii poetae Siculi bucolicum carmen', denique f. 84^r—99^r 'Publii Graegorii Tiferni poetae illustris carmina'. Ausonii carmina in tabula inscribuntur: 'Ausonii Peonii poetae lepidiss. atque festiui epigrammatῶν dimidiatus liber', f. 6^r 'Ausonii peonii poetae disertissimi epigrammatῶν liber primus'. f. 49^v haec subscripta sunt: 'Expliciunt ea Ausonii fragmenta: Quae inuidia (in tabula f. 3^v, ubi haec eadem leguntur, impressum est 'inuida') cuncta corrodens ad manus nostras uenire permisit. τέλος. B. G.'. Graeca extant in hac editione, nisi quod in E. XII verba quaedam atque eadem sunt omissa quae in Tiliano. post e. 92 repetitum est e. 41 eodem modo, quo in Tiliano; denique post XIII 2, 45 idem qui in Tiliano versus legitur 'Perlege quodcunque est memorabile ut tibi prosit'. ipse contuli.

cod. Escorialensis III S 25 (e) Cum editione principe conspirat quam maxime codex Escorialensis III S 25, membr., formae oblongae, foll. 85, cuius in folio primo haec scripta sunt 'D. D. A. Romae die Iu. a. 1625'. continentur eo sola Ausonii opuscula, quorum in fronte haec leguntur 'Ausonii peonii poete disertissimi liber primus incipit', in fine eadem quae in editione principe est subscriptio. tanta autem inter hunc librum et editionem illam intercedit similitudo[11], ut facile suspicari possis eum ex Veneta descriptum esse. sed adversatur id, quod post e. 92 non legitur e. 41 repetitum; accedunt scripturae quaedam discrepantes in Gratiarum actione. unde iam colligitur hunc codicem et Venetam ex eodem libro fluxisse. Graeca desunt omnia spatiis quae sufficiunt relictis. descripsit hunc librum accurate et quasdam scripturas enotavit Adalberto et Ottone Kelleris intercedentibus Hermannus Knust, Gratiarum actionem contulit G. Loewe.

Restat, ut de duobus libris breviter mentionem faciam, dico Ravennatem 134 H 2, ex duobus codicibus consociatum, quorum altero praeter alios libellos Ausonii opuscula et Publii Gregorii Tiferni carmina continentur, ex editione Veneta descriptum (inspexit eum a me rogatus C. de Holzinger) et Valentianum, qui Valentiae extat in bybliotheca publica, numero 146 insignitus. saeculi XV eum esse G. Loewe me edocuit catalogo codicum Valentianorum, qui in bybliotheca publica Matritensi extat, inspecto.

Codices excerptorum. Parisinus 18275 (p^3) Corpus illud opusculorum Ausonianorum, quod in codicibus ω legitur, iam saeculo tertio decimo delectu facto in epitomen coactum esse edocemur codice Parisino, numero 18275 signato, saec. XIII, membr., formae oblongae, foll. 56. insunt praeter alia, veluti Fulgentium et Martialis Xenia[12], f. 55^r—56^r excerpta ex Ausonio, quae

10) accuratius hanc editionem descripsit Peiperus 195.

11) post XIII 2, 45 idem qui in Veneta versus legitur.

12) accuratius descripsit hunc librum Peiperus 275. carmen quod legitur f. 56^a 'Cerula quae . . . piper' Martialis est, XIII 5.

secuntur excerpta ex Martialis epigrammatis (I 4; 8 vv. 5 sq.; 9; 15 vv. 11 sq.; 18; 19; 23; 26 vv. 1 sq.; IIII 12; III 88; 89; I 34, 1—8; 37; 56; 57 vv. 1 sq.; III 79; 80; 85; 86 vv. 1 sq.; I 65; 73; 91; 110; 112; II 9; 12; 25; 40 vv. 1 sq., 7 sq.; 87; III 1—3). florilegium Ausonianum, quod inscribitur 'In Ausonio', haec continet: e. 7; e. 8, vv. 7 sq. (adscriptum 'contra nimis elatos'); e. 9, 11, epit. XVII 34, e. 12, 18, 21, 34, epit. XVII 31, vv. 7—10, epit. XVII 29, vv. 1 sq., e. 68, 45, 82—86, 93—95, E. XIIII 23 sq., 'monostica de erumnis Herculis' (XXXIII), monosticha de Caesaribus (XXI 1), Protreptici (XIII 2) vv. 1—7. 26—28, Precationis matutinae (IIII 3) vv. 59—78 et 58, 'monostica de temporibus' (V 11). conspirant haec excerpta plerumque cum Magliabecchiano. contulit ea A. Schoene, codicem diligentissime descripsit A. Kunz.

Parisino quattuor addo codices, in quibus similis inest carminum delectus, ita in scripturis consentientes, ut eos ex exemplari, quod cognatione quadam coniunctum erat cum Magliabecchiano et Regio, fluxisse intellegas. quamquam non idem omnibus pretium statuendum est; nam meliores sunt sine dubio Gudianus et Barberinus duobus reliquis, Barberinus autem superat Gudianum, qui si non eodem modo ut reliqui tamen certe mendis haud paucis est inquinatus. sunt autem hi:

cod. Barberinus 815 (VIIII 4), chart., formae quadratae, ex duobus codicibus consociatus; continentur enim eo f. 1—10 Statii Thebaidos libri V saec. XIIII scripti, f. 19^{r}—30^{r} excerpta ex Ausonio manu saec. XVI exarata hoc ordine: Cento nuptialis (XXVIII), Bissula (XXV 1, 2, 4—7), Griphus (XXVI), e. 1, 2 vv. 6—8, 3, 4, 6, 7, epit. XVII 30, e. 8, epigr. de fastis XXII 1, 3, 4, e. 5, 9, 11, 12, 16—19, epit. XVII 34, e. 41, 40, 42—44, 46—48, 51, 34, 52, 53—63, 30, 10, 102, 100, 101, 98, 99, 103—106, 67, 68, 21, 39, 93, 45, 80, 82. conspirat plerumque cum Magliabecchiano. cod. Barberinus 815 (VIIII 4) (b^2)

Guelferbytani duo, Augustanus 10, 9 et Gudianus 145, chartacei, formae quadratae, saec. XV, alter foll. 58, alter foll. 11. eadem utroque excerpta ex Ausonio continentur: e. 4, 6, 7, epit. XVII 30, e. 8, 41, de fastis XXI 1, e. 9, 10, epit. XVII 34, e. 12, 18, 19, 39, 51, 52, 65—67, 78, 81, 21, 82—84, 88, E. X, Bissulae (XXV) carmina 6 et 7, Cupido cruciatus (XXIIII), Cento nuptialis (XXVIII). Augustanus, qui praeter Ausoniana Martialis epigrammata quaedam et Priapea et poetarum recentiorum Italorum poemata vernacula continet, Ausoniana exhibet f. 36^{r}—46^{v}, sic inscripta 'Ausonij Theomii ex opere fragmentum'; in f. ultimo eadem, quae in libri Vorauensis n. 111 saec. XIII florilegio (cf. Wattenbach. N. A. II 403, Melet. Vind. II 299) f. 51^{r} leguntur, scripta sunt epigrammata, 86 et 85, ita, ut alteri 'Ausonius', alteri 'Idem' praefixum sit. in Gudiano, qui sola excerpta exhibet, haec inscriptio extat: 'Hec sunt carmina quae reperiuntur de omni opere Ausonij Theonij', in fine haec subscriptio: 'Explicit. Am̄ Iadrę VIIII° kł Augusti 1445. ego Baptista dedus Feltren̄ dum cancellarius essem M^{r}. capitañ Iadrę transscripsi'. in f. 11^{r} m. alt. scripta est egloga de ambiguitate vitae eligendae (XXVIIII). conspirant hi codices plerumque cum Regio (cf. Brandes. Quaest. Aus. 9, adn. 6, Peiper. 276). Guelferbytani August. 10, 9 (g) et Gud. 145 (g^2)

cod. S. Marci App. cl. XII cod. 8, chart., formae oblongae, saec. XV exeunte scriptus. exhibet inter alia f. 93^{r}—99^{r} excerpta ex Ausonio, sic inscripta: 'Ausonii Theonii poete prestantissimi carmina ex omni opere suo deflorati': e. 4, epit. XVII 30, e. 8, 41, de fastis XXII 1, e. 9, 10, epit. XVII 34, e. 12, 6, 18, 19, 39, 51. cod. S. Marci App. Cl. XII 8 (u)

52, 66, 7, 65, 67, 80, 81, 78, 21, 82, 83, 84, 88. Bissulae (XXV) carmina 6 et 7. e. 40, E. X, excerpta ex praefatione Centonis nuptialis (XXVIII 1), e. 85, 86, 53, 55, 80, 100—102, 71, 103, 105, 104, 106, 45. scripturae consentiunt cum eis, quae in Guelferbytanis leguntur, quamquam multis mendis inquinatae sunt ac nonnumquam temere immutatae. quattuor hos codices ipse contuli[13].

Iam si quaeris, quae sit singulorum quos modo recensui librorum condicio atque auctoritas, id pro certo constitui potest eos, quamquam ex uno eodemque codice non ita antiquo (eaedem enim in omnibus inveniuntur lacunae, veluti in Precatione, Epicedio, Protreptici praefatione, Cupidine cruciato, cf. v. 25, e. 50)[14] fluxerunt, tamen hoc ordine collocandos esse. primum sibi sine dubio vindicat locum Tilianus, quamquam non est liber mendis atque adeo librariorum commentis temere illatis. hunc igitur potissimum in scriptura constituenda ducem sequamur oportet.

---

13) hoc loco breviter commemorabo codices quosdam, in quibus singula Ausonii carmina leguntur ex libris, qui ad hoc genus referendi sunt, desumpta: Bernensem 211 saec. XV exeuntis, qui f. 155r exhibet e. 10 'Echo ad pictorem' (consentit cum Magliabecchiano et Regio, cf. v. 8 'Si quam'), Monacensem cl. 7471 saec. XV vel XVI, cuius in f. 62v legitur XVII 29 'Ausonius de Cynico diogene', Ambrosianum E. 74 sup., cuius in integumento ipso haec adscripsit manus saec. XVI potius quam XV: e. 56 et 57 in unum carmen coniuncta ('in Buculam Myronis'), e. 9 vv. 1—4. 7 et 8 ('in uxorem moecham zelotypam'), e. 21 ('idem in avarum'), Barberinum 2127 (VIII 42), saec. XVI, qui f. 226r habet 'Ausonii uersus supra duodecim Caesares', (XXI 1), f. 307v e. 85 et 86, f. 318v V 11 (inscriptum 'Ausonii Peonii'), denique Laurentianum LXXXI 42, saec. XVI, in quo f. 42r haec extant sic inscripta 'Ausonii poete uenustissimi epigrammata': e. 56, 40, 4 vv. 1—4 (v. 4 'armiferos'), 7 (v. 1 'uulnus', non 'letum', v. 2 'habent' non 'agunt'), f. 48v e. 39 ('Epigramma ausonii poetae'), 17 ('Idem'; v. 4 'Tanta sibi est nostra'), e. 52 (v. 1 'Uenerem uidit Saturnia Pallas', 2 'Et certemus', 3 'quid me temeraria spernis', 4 'tempore inermis eram'), e. 21 (v. 2 'deponīt', in mg. 'deposuit'), unde quanta fuerit librariorum licentia et temeritas, facile intellegitur. Bernensem contulit G. Rettig, Monacensem C. Halm, Ambrosianum Th. Mommsen, ceteros ipse inspexi.

Ex codicibus impressis fluxerunt:

Ambrosianus P 83 sup. (a) — Ambrosianus P 83 sup. chart., saec. XVI, in quo inter varia Marulli, Politiani, Strozzii, Campani quaedam Ausonii leguntur hac inscriptione 'Ausonio' adiecta: e. 11, 41, 10, 20, 28, 32, 42, 43, 47, 48, 50, 54—58, A. V 27—29, e. 59—63, 67, 70, 30, 98—101, A. V 2, 21, 22, 8, 23, 25, e. 25—27, carmen de urbibus nobilibus (XVIIII), e. 22, 23, 3, 7, epit. XVII 30, 34, 31, 35, e. 12, 36, 53, 80, 81, E. XVIII 14—24. descriptus est ex editione Aldina.

Parisinus 8284 (p¹) — Parisinus 8284, olim Telleriano-Remensis 168, membr., saec. XVI, foll. 25. continentur eo f. 1r—19v Martialis epigrammata quaedam, f. 20r—24r excerpta ex Ausonio: XXVIII 3 (inde a v. 7), e. 8, 9, 10, epit. XVII 34, e. 12, 13, 16, 18, 21, 36, 50, 53, 55, 56, 81, 80, 85, 86, 100, 101, A. V 34, 5, 6, 14, 9. secuntur carmina quaedam poetarum Gallorum, quae Francisci primi, Galliae regis, aetate conscripta sunt. ex eodem quo Ambrosianus fonte fluxisse videtur. utrumque ipse excussi.

Basiliensis F. VIIII 62, chart., saec. XVI, quo continentur excerpta ex variis scriptoribus Latinis et Graecis. f. 50—60 leguntur Ausoniana. descriptum eum esse ex editione Basiliensi suspicatus est L. Sieberus, bybliothecae Basiliensis praefectus, id quod, cum codicem ipsum inspexissem a Siebero summa cum liberalitate ad me transmissum, facile intellexi, in primis ex eo, quod E. X 41 legitur χαθενόπλια, quae scriptura in Basiliensi sola invenitur.

his adiungam orationis in Ephemeride (IIII 3) exemplaria in tribus codicibus: Ambrosiano F 36 sup. chart. saec. XVI f. 81r, Vratislaviensi IIII F 36 chart. saec. XV f. 102, Reginensi 29 chart. saec. XVI f. 261v. quae apographa omnia ex libro impresso (cf. v. 58 'huic') fluxerunt. sed non eadem res est in Marciano App. cl. XIIII 230, chart., saec. XVI (hunc codicem constituit I. Morellius singulis libellis in unum corpus consociatis a. MDCCLXXXI), ubi f. 1r oratio legitur. nam v. 41 ille cum Laurentiano LI, 13 exhibet 'aera', 47 'mixteque', 79 'nec' cum *T*. Ambrosianum et Marcianum ipse contuli, Reginensem G. Meyncke, Vratislaviensem M. Hertz excusserunt.

14) cum in E. VIII ultimus versus excidisset, librarius quidam lacunam explevit versu E. XV 37 accito, ita tamen, ut 'parvola' in 'vel vola' mutaret. qui versus nunc in omnibus libris, qui sunt generis *ω*, legitur.

secundum locum tenet Magliabecchianus, quocum arta necessitudine coniunctus est Regius. qui codices quamquam propria habent ac peculiaria quaedam bona, tamen inferiores sunt Tiliano. ceteri mixtum quoddam scripturae genus exhibent ita, ut modo cum Tiliano, modo cum Magliabecchiano faciant. ad Tilianum propius accedunt, ut iam siglis quae supra proposui utar, *p²eE* Ashburnhamensis; reliquos *blmpuvv²* ex communi fonte profectos esse eo, quod eaedem in omnibus extant lacunae (veluti, ut unum exemplum proponam, in Gratiarum actionis cap. I vv. 4—7 verba 'verum . . . ago' omissa sunt), facile colligitur. horum igitur in re critica perexiguus est usus.

Diximus codices ω omnes ex uno eodemque libro non ita antiquo derivatos esse. quae res satis comprobatur eis, quae iam de codice Cantabrigiensi bybl. univ. Kk. V 34 (2076) exponemus. membranaceus is est, formae quadratae maioris, foll. 47, saeculi noni vel decimi. descriptus est accuratius in catalogo mss. univ. Cant. III 703 sqq. (cf. Mus. Rhen. I 135 [F. Ritschelii opusc. III 840 sq.], M. Hauptii opusc. II 27, O. Ribbeckii App. Verg. p. 35, Munronis Aetnae edit. p. 29, Zangemeister. Sitzungsb. der Wiener Akad. LXXXIIII 550). continet f. 1ʳ—3ᵛ Orationem (IIII 3) et f. 3ᵛ—6ᵛ haec Technopaegnii (XXVII) capita: 9, vv. 19 sqq.: 10; 11; 13; 3; 4 (omissa praefatiuncula); 5—8; 9 vv. 1—18. quod si scripturas huius libri cum eis, quae in ω leguntur, contuleris, facile intelleges Cantabrigiensem ad idem codicum genus referendum esse. sed quam misere corrupti sint codices ω, ex eo cognoscitur, quod in C versus aliquot leguntur in ω omissi, veluti IIII 3, 8—15, XXVII 7, 4; 9, 15 et 23 [15]: 11, 12; 13, 8: adde quod C locis quibusdam easdem scripturas, quas Vossianus 111 praebet, servavit in ceteris depravatas, veluti IIII 3, 51 'archanis', XXVII 3, 3 'finita', 10, 1 'flore parum', 11, 13 'quid', 13, 1 'qui', 7 'an latii', et XXVII 13 inscriptionem 'Grammaticomestix' in ω omissam. quamquam etiam C sua eaque haud levia habet vitia, veluti IIII 3, 6 'contraque', 34 'infecit', XXVII 4, 13 'prohibet lex' (cf. Peiper. 284 adn. 155). magno opere autem conspirat C cum Magliabecchiano, id quod concedes his scripturis inspectis: IIII 3, 41 'aera', XXVII 3, 1 'fors', 5 (inscr.) 'De membris', 8 (inscr.) 'De cibis', 9, 4 'periurium', 26 'secus', 10 (inscr.) 'De vere', 13, 2 'nequam quoque' (nequaquam *T*); adde inscriptionem 'de gentibus' ante 9, 19. sed maxime certe memorabiles sunt duplices in C scripturae. nam versus IIII 3, 84 bis legitur in C: 'Consona quem celebrat modulato carmine plebes' (quae est scriptura codicum ω) et 'Consona quem celebrant modulati carminẹa Dauid' (quae est libri Vossiani 111 lectio); idem valet de versu XXVII 9, 24 'Vellera depectit nemoralia vestifluus Ser', quem quamquam cum Vossiano 111 suo loco exhibet C, tamen cum ω praebet post 10, 5 alteram eius formam 'Iam pelago volitat mercator vestifluus Ser'. adde quod in C 9, 22 'ferus' ('servus' ω) legitur supra scripto 'ł pellax' (sic Voss. 111) et 10, 3 'passura' (sic ω) supra adiecto 'ł fusura' (sic Voss. 111); cf. 7, 3 'consi^ors'. unde iam adparet eum, qui hunc librum scripsit, aut certe eum, qui haec carmina excerpsit, exemplar simillimum codici Vossiano 111 ad manus habuisse. contulit hunc codicem Mommseno intercedente C. Liebermann.

Cantabrigiensis bybl. univ. Kk. V 34 (*C*)

15) qui versus in C hoc modo exhibetur 'Audaces Licii nullo tamen in pretio Car.' et sic puto eum in archetypo codicum C et ω olim scriptum fuisse.

His, quae modo de codicibus ω exposuimus, iam de editionibus veteribus, quae principem secutae sunt, pauca adiciamus. de quibus cum accuratius disputaverit Peiperus 206 sqq., non meum esse videtur quae ille de his libris rettulit hoc loco repetere. ac primo loco commemoranda est nobis editio Mediolanensis, quae a. MCCCCLXXXX in lucem prodiit ab Iul. Aem. Ferrario curata. quo in libro ultimo eadem ex carmine de urbibus nobilibus (XVIIII) excerpta, quae in Tiliano, leguntur, a Georgio Merula, Ferrarii praeceptore, in bybliotheca divi Eustorgii[16] indagata (cf. praef.). memorabilis certe est Tiliani et Eustorgiani consensus, qua de re exposuit Peiperus 213 sqq. tamen num idem sit Tilianus atque Eustorgianus, dubitare licet, cum praesertim in Tiliano epistula XXIIII legatur, quae in ed. Mediolanensi non reperitur. quae cum ita sint, potius is, qui Tilianum exaravit, E. XII, cuius scriptura in editione Mediolanensi conspirat cum Tiliano, et excerpta ex carmine de urbibus nobilibus ex Eustorgiano descripsisse videtur. deinde breviter exponatur necesse est de editione Veneta, quae a. MCCCCLXXXXVI in lucem emissa est, ab H. Avantio adornata. in huius enim libri fine leguntur epigrammata XVIII (A. V 1—18), quae a Francisco Nurcisio, qui Catharinae, Cypri reginae, fuit a secretis, Mediolani reperta Bartholomaeus Merula cum Avantio communicaverat. haec igitur carmina, quae Nurcisius tamquam Ausoniana Merulae tradidit, nihil ad Ausonium pertinere tam certis argumentis demonstravit Peiperus 226 sqq., ut ne verbum quidem addere liceat: novicia sunt, unum (e. 1) fortasse antiquum, ex lapide descriptum. ceterum nisi fraus subest Nurcisii vel Merulae, statuendum est Nurcisium haec epigrammata a poeta recenti conscripta in codice quodam post excerpta ex Ausonio repperisse atque ea re deceptum pro Ausonianis habuisse. tertio loco editionis ab Thadaeo Vgoleto curatae, quae prodiit Parmae a MCCCCLXXXXVIIII, mentionem faciam. quo in libro primum edita sunt Ludus septem sapientum (XX), Ordo urbium nobilium integer (XVIIII), ex codice Tristani Chalci desumpta, Periochae (A. I), quas se ab Antonio Bernerio accepisse dicit Vgoletus, Mosella (deest versus ultimus), carmen Anth. lat. 263 R (A. V 34), E. XXIIII, Sententiae septem sapientum (A. III 1, 2), Tetrasticha imperatorum (XXI 2, 1—52; 77 sqq.), carmen Anth. lat. 679 R, denique in libro ultimo epigrammata quindecim (A. V 19—33). Ludum, Catalogum, Periochas ex Parisino 8500 fluxisse scripturae consensu edocemur, Mosellam et Caes. tetrast. vv. 1—52, 77—80 descripsit Vgoletus ex Laurentiano LI 13, tetrast. vv. 81 sqq. ex libro Parisino 1887 simillimo, Sententias septem sapientum ex Laurentiano XXXVII 25, denique E. XXIIII ex Laurentiano XXIII 20. epigrammata illa, quorum septem (19—25) e bybliotheca Georgii Alexandrini emanasse dicit[17], ab Ausonio aliena esse evicit Peiperus l. c. sed si de Nurcisii vel B. Merulae fraude adhuc suspicio, in Vgoleto iam certa res est. etenim non dubitavit ille epigrammata Anth. lat. 263 et 679 ad Ausonium referre, etsi alterum nulla prorsus, alterum ea tantum ratione coniunctum erat cum Ausonio, quod Vgoletus eum carmen de quattuor anni temporibus conscripsisse sciebat; simili modo Sententias septem sapientum (A. III 1) nulla alia de causa Ausonio adtribuit

editiones veteres: Mediolanensis (*Med.*)

Veneta 1496 (*Ven.*[3])

Parmensis 1499 (*Ug.*)

---

16) quae fuit Mediolani in fratrum Dominicanorum monasterio.

17) 'quae feruntur emanasse e bibliotheca G. Alexandrini'.

nisi quod eum Ludum composuisse compererat. sed accedunt alia ac graviora argumenta. non enim pudebat Vgoletum commenta sua inepta atque inficeta pro Ausonianis venditare. sic Sententiis septem sapientum adiunxit epigramma (A. III 2) pessime a se ex Graeco translatum, e. 50, quod imperfectum esse recte intellexerat, explevit quattuor versibus adiectis, atque idem fecit in e. 87, quod non esse integrum ratus item quattuor addidit versus ex carmine Anth. Pal. XI 254 petitos; denique in Cupidine cruciato XXIIII 2 post v. 24, ubi desiderari quaedam cognoverat, unum versum inseruit ad Ovidii exemplar confictum. quam ob rem quin epigrammata illa atque etiam ea, quae feruntur emanasse e bybliotheca G. Alexandrini, ab Vgoleto ipso profecta sint, equidem non dubito. id quod praeter ea comprobatur Anici Probini in titulo epigrammatis A. V 20 commemoratione; nomen enim illud finxit Vgoletus memor eorum, quae legerat apud Claudianum, quem ipse quattuor annis ante ediderat, et chronicis fortasse de Ausonii in consulatu collega edoctus. haec igitur de Vgoleti fraude sufficiant.

quarto loco describam editionem Venetam a. MDVII in lucem emissam, qua H. Avantius alteram Ausonii recensionem exhibuit. hoc in libro primum editae sunt Theodosii ad Ausonium et Ausonii ad Theodosium epistulae (I, II), Pythagoricon (XXVIIII), Genethliacon (XIIII), E. XVII, XXIII, XXV, denique epigramma de matre Augusti (A. V 35). atque epigramma illud unde petierit Avantius, ego quidem ignoro. videtur fragmentum carminis cuiusdam esse, quo nisi fallor Livia celebrabatur; sed frustra Ovidium et Consolationem, quae ad eum falso refertur, evolvi. id tamen certum est ab Ausonio hos versus profectos non esse. cetera praeter Pythagoricon Avantius desumpsit ex apographo Parisini 8500, Pythagoricon ex Guelferbytano altero (Gud. 145); in epistula XXV autem praeter Parisinum adhibuit alterum codicem, Vossiano 111 simillimum; nam ex tali demum lacunas, quae sunt in *P*, vv. 53, 79, 89—92, explere potuit (cf. Peiper. 342). Veneta 1507 (*Ven.*[4])

huic editioni adiungam Ascensianam ab Hieronymo Aleandro curatam[18]). castigatus est in hoc libro Mosella atque ultimo versu adiecto in integrum restitutus, qua in re usus est Aleander codice 'e bibliotheca divi victoris in suburbano parisiis eruto'[19]). ex eodem codice edidit eglogam de rosis (A. II) atque Ausonio adtribuit. ceterum librum illum, si scripturas eius in carmine de rosis inspexeris, neque ita antiquum neque bonum fuisse facile intelleges. Parisina 1511/13 (*Par.*)

Iuntinam, quae quamquam eodem anno quo Aldina in publicum emissa est, tamen prior illa lucem adspexisse videtur. nam si Mosellam exceperis, in ceteris carminibus editionis utriusque non est consensus. quam ob rem statuendum est Avantium, cum Aldinam parabat, Iuntinam in Mosella emendando in auxilium vocasse. id quod facile intellegitur his scripturis, quae in utraque editione leguntur, inspectis: 11 'Nouomagum', 185 'ferunt', 210 'Veseui', 224 'rediget', 261 'Cuique', 289 'chalcedonio', 312 'quadro cui in', 324 'Villa', 336 'nutantia', 345 'hic', 'afforet', 360 'allabere', 407 'Britanos', 461 'Saxona', 465 'Tagum'. videtur autem is, qui Iuntina 1517 (*Iunt.*)

18) usus sum ea editione, quae prodiit Parisiis a. MDXIII.

19) vide quae de hac re p. XXXVI in excursu de apographis codicis Lugdunensis exposuimus.

in Iuntina Mosellam recensuit, librum similem Rhenaugiensi (cf. 312) ad manus habuisse[20].

Aldina 1517 (*Ald.*) denique Aldinam a. MDXVII ab H. Avantio curatam, de qua vide quae Peiperus 212 exposuit.

Alterum genus codicum. cod. Vossianus 111 (*V*) Sed iam ad alterum genus codicum veniamus. qua in re tractanda primum de codice Vossiano fol. 111, qui nunc Lugduni Batavorum in bybliotheca universitatis servatur, agamus necesse est[21]. membranaceus is est, formae maximae, foliorum 40, saeculo VIIII. ineunte scriptura langobardica exaratus. novem olim constabat quaternionibus, id quod ex siglis in ff. 8^v, 16^v, 24^v, 32^v, 40^v ultimis adscriptis cognoscitur; nunc, cum quaterniones quattuor priores exciderint, quinque tantum restant. in quaternione sexto, qui nunc est alter, quartum excissum est folium, quo continebantur XVI 17—23, quod folium eo tempore, quo parata est editio Lugdunensis, cum toto corpore coniunctum suum locum obtinebat. singulae paginae columnas habent binas versuum XXXII, nisi quod in f. 10^v quattuor, in f. 11^r tres sunt columnae. tituli minio sunt picti. continentur autem hoc codice:

f. 1 Ausonii ad lectorem, Syagrium, Theodosium praefationes (III, II); prima inscribitur '+Abhinc Ausonii Opuscula. Ausonius Lectori Salutem'
1^v Ephemeris (IIII)
3^r Eglogarum libelli (V) carmina 1—10, 12—16
4^v Monosticha de aerumnis Herculis (XVIIII)
4^v Eglogarum libelli carmina 17—19
4^v Precationes Ausonii consulis designati (VI et VII)
5^v Parentalia (XV)
9^r Professorum Burdigalensium commemoratio (XVI)
12^r Epitaphia (XVII 1—34); post XVII 29 inserta sunt epigrammata 49 et 50
14^r Ausonius Drepanio (XXIII)
14^v Pythagoricon, De viro bono, Ναὶ καὶ οὔ. Πυθαγορικόν, De aetatibus Hesiodion (XXVIIII—XXXII), De ratione librae, De ratione puerperii maturi (XXXIII, XXXIIII)
15^r De Herediolo (XII)
16^r Versus paschales, Oratio consulis Ausonii, Epicedion in patrem (VIII—XI)
17^v Ordo urbium nobilium (XVIIII)
18^v Technopaegnion (XXVII)
20^v Ludus septem sapientum (XX)
22^r Caesares (XXI)
23^v de fastis (XXII 1 et 2)
23^v Griphus (XXVI)
25^r Symmachus Ausonio (epist. I 31), Ausonius Symmacho (E. XVII), Symmachus Ausonio (epist. I 25)
26^r epistulae VIII, VIIII, IIII—VI, III, I, II
28^v Genethliacon, Protrepticus (XIIII, XIII)
30^r epistulae XXIIII, XXV, XXIII

---

20) non igitur recte se habent quae Peiperus p. 218 sqq. disputavit.

21) descripsit hunc librum pretiosissimum Montfaucon. bibl. bibll. man. I 680 n. 2546; cf. catal. bibl. publ. Lugd. 376, L. Mueller. Ann. phil. 1866, 394 (mus. Rhen. XVIIII 114 sqq.), A. Riese Anth. Lat. II praef. XVI sqq., C. O. Axt. Quaest. Auson. 3 sqq., H. I. Mueller. in progr. gymn. Friderici-Werderani Berolinensis 1866, 24, Peiper. l. c. 256 sqq. sed accuratissimam eius descriptionem dedit A. Holder schedis, quae codici nunc praefixae sunt, conscriptis. ipse bis hunc librum contuli; praeterea Holderi collatione usus sum, quam ille liberalissime mecum communicavit.

32^r Paulini epistulae ad Ausonium (c. XI 1—48 M., c. X vv. 103—331, 1—102)
34^r Oratio Paulini (c. IIII M.)
35^r epigrammata 35, 8, 9, 71, 72, 73, 40, 44, 41, 47, 48, 42, 43, 21, 84—89, 95, 68
36^r Paulini ad Gestidium et Nicetam epistulae (cc. I, II, XVII M.)
37 carmina quaedam Anthologiae latinae 648—657^c R.

Correctus est hic liber manibus duabus, altera antiquiore, altera recentiore. quarum illa non solum singulas litteras vel syllabas immutavit scriptura antiqua plerumque erasa, sed etiam locos evanidos refinxit ac nonnumquam suis scripturis illatis oblevit ita, ut manus antiquae vestigia omnino obruerentur. cuius rei luculentum exemplum habes versus epitaphii Achillis (XVII 5) 3 et 4, qui iam nullo pacto in integrum restitui possunt. alterum exemplum est v. 22 in Ephemeridis carmine altero (IIII 2), quem talem, qualis manu altera scriptus est, ab Ausonio profectum esse haud veri simile est. tertia manus leviores fere scripturas intulit: sic, ubi n per compendium exaratum est, hanc litteram supra adiecit, veluti 'cā^{n}cro', et compendio q^s, si id vim habet pronominis 'quae', supra vocalem a adscripsit[22].

Fuit autem is codex olim in bybliotheca monasterii ordinis S. Benedicti, in Barbarae insula siti, quae est in Arare flumine apud Lugdunum oppidum, hoc tempore Ile-Barbe dicta. atque ibi hunc librum Sannazarius (Actius Sincerus) iam ante annum MDII inspexit[23]. qui non totum descripsit librum, sed quosdam ex eo de-

22) de scriptura Vossiani non est quod post L. Muellerum et Peiperum accuratius disseram. quam ob rem breviter tantum eas res, quae gravissimae esse videntur, enarrabo. scriptum legitur plerumque 'mici' (rarius 'mihi'), 'nicil' (et 'nihil'), saepius cs pro x, veluti 'ancsia'; i omissum est in 'Spania, ste, stud, stinc' et quae sunt similia, g nonnumquam positum pro i, veluti 'gaceo, geiunia', contra i pro g, veluti 'ienuisse, quinquetenis (quinqueienis)', frequentissime u pro b, veluti 'reuoluuilis, nouilitas, uerua, uellum, siui (cf. V 1, 8; XX 185; e. 41, 3), nouis (XVI 2, 38; e. 35, 15)', quae plerumque manus altera correxit, contra b pro u, veluti 'abus, octabus, nibe, brebis', ita tamen ut haud raro in litterae b capite lineola transversa ad dextram paululum adsurgens manu ut videtur tertia adiecta inveniatur. pro 'cum, cur' leguntur saepe 'quum (qum), quur', 'quoquat' (VI 15; XXVII 13, 4) pro 'coquat', contra 'licor' (V 17, 13; 'liquor' XXVII 8, 12), 'locor' (IIII 5, 4; XV 7, 12; 'loquor' E. VIIII 42), 'condam' (IIII 1, 13; XV 4, 8 al.; 'quondam' XVI 2, 3 et 25 al.), 'cotiens' (II 16; IIII 7, 12; XV 1, 2; plerumque 'quotiens'), 'oblicos' (IIII 7, 34; 'obliqua' V 1, 4; XXXV 17; 'aequos' XV 26, 1)'. littera h saepissime aut neglecta est a librario, veluti 'abeo, abito, uius', sed plerumque manu altera adiuncta, aut temere adscripta, veluti 'honus, honeratus, hortus (ortus)'. his adde aę et oę pro ae et oe scripta, virgula manu altera adiecta, ꝑ saepissime pro 'per' scriptum, quod inde a f. 26^r demum solito compendio significatur. i longum non solum in primis, sed etiam mediis vocabulis adhibitum. littera m plerumque hoc compendio ~ indicatur, veluti 'incūbunt', sed inde a f. 27 interdum id compendium vim habet litterae n (veluti 'tegūt'), quae etiam altero siglo ∸ scribitur (veluti 'nūc'). quod si littera i omissa additur manu prima aut loco alterius litterae falso scriptae restituitur, ea plerumque furculae figuram habet ita, ut similis sit litterae y. ceterum ut scripturam tibi ipsi liceat oculis cognoscere, in fronte huius libri tabulam habes adiectam, in qua folium 11^r (continentur eo XVI 8, 16 — 11, 56) photographiae quae dicitur ope depictum est.

23) nam Pontanus, qui mense Augusto anni MDIII obiit, schedas, quas Sannazarius e Gallia secum Neapolim rettulerat, cum ipse Neapoli versaretur, perlustravit; cf. M. Haupt. in Gratii editione p. XXII. de eis, quae Sannazarius in Gallia invenit, conferas P. Summontii, cui ille quos congesserat thesauros in lucem emittendos tradiderat, ad F. Pudericum, patricium Neapolitanum, epistulam (Pontani opp. a Summontio edita Ven. ap. Ald. 1518, vol. II 102^v, Haupt. XXIII, Addizioni copiose di Lionardo Nicodemo alla bibl. Napoletana del dott. N. Toppi in Napoli 1683 p. 31 col. 1): 'Advexit (Sannazarius) nuper ex Haeduorum usque finibus atque e Turonibus dona quaedam mirum in modum placitura litteratis viris, Martialis, Ausonii et Solini codices, novae atque incognitae emendationis tamque a nostris diversos, ut hos certo ac legitimo partu natos, reliquos vero liceat spurios existimare'. — anno demum MDLVIII Lugduni apud Ioannem Tornaesium prodiit editio a Stephano Charpino vel potius a R. Constantino curata, qua quae in Vossiano leguntur Ausoniana omnia in lucem prolata sunt. mirum autem est in hoc libro epigramma legi de Didone (A. V 36) carmini de Niobe (XVII 28) adiunctum, quod unde petierint editores, ignoramus. certe id neque in Vossiano invenitur neque omnino antiquum est, sed a novicio quodam poeta compositum.

cerpsit flosculos ac simul scripturas, quibus opusculis, quae in editionibus eius aetatis manca ac corrupta circumferebantur, emendandis subsidium pararetur, enotavit. haec igitur excerpta ille secum in Italiam rettulit.

Vossiani apographa. cod. Vindobonensis 3261

Duo extant Sannazarii excerptorum apographa. inter quae priorem locum obtinet codex Vindobonensis 3261 / φ 335, chart., foll. 81, saec. XVI. continentur hoc libro, quem post Endlicherum accuratius descripsit Peiperus 345 sqq.:

f. 1r Pontani ad Sincerum epistula (cf. Gratii editionem a M. Hauptio curatam XXIII), f. 3 Ausonii iunioris carmen Lugduni inventum (III 1—8, 13—18, 23—38, II 9—12, XV 4, 3—6; 10, 5 et 6, 9 et 10, XVI 2, 31—34; 4, 11 et 12; 21, 7—14; 25, 9 et 10; 26, 7 —10, quod commentum sane mirum non ipsi Sannazario tribuendum est, sed eorum stultitiae, qui schedulis eius male usi flosculos ab eo decerptos temere in unum corpus coniunxerunt); XVII 15 et 29; e. 49, 50; Pythagoricon (XXVIIII), De herediolo (XII), excerpta ex carmine de urbibus nobilibus XVIIII 167 et 168, 28—33, 73—80, Oratio Paulini Episcopi (IIII 3)[24], E. XXIIII, XXV 1—102, XXIII, Paulini ad Ausonium epistulae (c. XI M. 1—48, X 20—102), excerpta ex Ludo septem sapientum XX 76 et 77, 91—128, 137, 139, 141, 143, 152, 158, 160, 228, 138, 140, 142, 144, 155, 159, 161, f. 20v 'Quo ordine Ausonii carmina disposita sint in codice vetusto lugdunensi qui ab Actio Sincero inventus est in Araris insula': quo in indice is, qui illum composuit, ordinem excerptorum a Sannazario confectorum secutus est, ita tamen ut haud pauca schedulis male dispositis turbaret; f. 22r 'Quae aut emendanda aut aliter scripta inveniantur quam in impressis': hoc in capite is, qui id conscripsit, diversas ab impressis scripturas enotare voluisse videtur[25]) nec tamen id consilium perfecit. solas enim quae sunt in Technopaegnio (XXVII) eius modi lectiones protulit. quamquam hoc negotio male sedulus functus est. modo enim Lugdunensis, modo alterius generis librorum, quod littera ω significavi, vel editionum scripturas enotavit aut adposuit. usus autem erat Sannazarius praeter Lugdunensem etiam Leidensi Q 33, id quod ex his scripturis supra positis intellegitur: XXVII 4, 7 mutuum [o] (mutuo Leid.), 9, 12 Ibicus [Inditijs] (Inditus Leid.), 15 picna [pugna] (pugna Leid.), cf. Peiper. 347; f. 23r sqq. leguntur XXVII 12, 13 et 1 ex Lugdunensi descripta, locus ex Donati vita Vergilii (Schol. Bern. ed. Hagen p. 739 'Nisus . . . agricolis'), 'Epitaphium Archeli. Incerto Authore', Praefatio Aviani 'Avienus Theodosio', Ausonii ep. 71 ('In alio item codice in eadem bybliotheca inuento sic habetur')[26]), carmen Eugenii de litteris inventis (cf. Riese. A. L. II praef. XXXVI; inscribitur 'Ibidem'), Ausonii de duodecim signis (V 9), quod et ipsum ex alio codice est depromptum[27]). denique foliis aliquot vacuis interiectis secuntur f. 43 sqq. Ovidii Halieuticon, Nemesiani Cynegeticon, Ovidii epist. ex Ponto IIII 16, 33 sq., Gratii Cynegeticon.

Iam ex his, quae modo disputavimus, colligitur codicem ab ipso Sannazario conscriptum non esse. atque haec res confirmatur eis, quae Hauptius in praefatione ad Gratium p. XXV sqq. exposuit. unde iam patet inscriptionem quae est in folio praefixo 'Ausonii, Ovidij, Nemesiani et Gratti fragmenta, Actii Sinceri manu scripta' ab eo, qui Sannazarii schedas descripsit, profectam esse. ex eis, quae in eodem folio ultimo adiecta sunt, 'Martirani et doctorum Amicorum', colligitur eum, qui hunc librum possedit, Coriolanum Martiranum fuisse, qui episcopus S. Marci Venetiis obiit a. MDLVII.

apographum H. Aleandri. Mariangelus Accursius

Alterum apographum in Hieronymi Aleandri manus pervenit, qui a. MDXVI Parisiis in Italiam reversus per XXI fere annos bybliothecarii munere functus est in aedibus Vaticanis. quod apographum unde acceperit, ignoramus (cf. Peiper. 350): ab Aleandro autem ea, quae ex codice Lugdunensi enotavit in Diatribis Romae

24) Paulini et Ausonii orationibus propter initiorum similitudinem temere confusis.

25) id quod intellegitur ex his verbis in capitis illius initio positis 'Et primo In monosyllabis'.

26) conspirat is liber cum Lugdunensi.

27) scriptura non consentit cum Lugdunensi, cf. v. 11.

MDXXIIII in lucem emissis, se accepisse testatur Mariangelus Accursius. etenim p. 75, ubi de Precatione matutina (IIII 3) verba facit, haec dicit: 'In particula tamen manu scripti exemplaris, quam penes Hieronymum Aleandrum esse testati sumus, Paulinus Episcopus, non Ausonius eius author inscribitur'. ac paulo ante, ad quem locum ipse p. 75 revocat legentes, p. 58 haec leguntur: 'Ceterum in perveteri codicis fragmento, qui penes Hieronymum Aleandrum est, non ea solum invenimus . . . ., verum etiam desideratam hactenus in isdem monosyllabis praefatiunculam' (XXVII 1). tertius, quo Aleandri mentio fit, locus extat p. 110 'Pleraque igitur opuscula, quae Virgilio conspiratione omnium ascribuntur, epigramma videlicet de Aetatibus animalium, Vir bonus, Est et non . . . Ausonii lusus esse, non Virgilii fragmenta quaedam Longobardorum quandoque characteribus fidem faciunt. quorum inspiciendi, sed et invulgandi publicandique mihi facultatem fecit Hieronymus idem Aleander', quo ex loco adparet in Sannazarii schedis etiam de aetate et scriptura Lugdunensis quaedam tradita fuisse.

Quae Accursius ex schedis ab Aleandro secum communicatis protulit cum excerptis Vindobonensibus ita consentiunt, ut ex communi fonte utrumque apographum fluxisse facile intellegatur. leguntur enim apud eum carmen illud insulsum, quod in excerptis Vindobonensibus primum locum obtinet, quamquam Ausonii iunioris nomine non addito et omissis vv. II 9—12, quos aut non invenit in schedis aut ut ineptos seclusit, et cetera praeter XVII 29, Pythagoricon (XXVIIII), e. 49 et 50, quae aut neglecta sunt ab eo aut in schedis non extabant. ceterum modo Accursii modo Vindobonense apographum accuratius enotatas habet Lugdunensis scripturas, unde quo modo depravatae sint Sannazarii schedulae ab eis, qui illas descripserunt, cognoscitur. immutavisse autem Accursium ipsum huc illuc exemplaris, quo utebatur, scripturam ex eis, quae de altero Aleandri schedarum apographo exponemus, adparebit[28].

Continetur id apographum exemplari editionis Iuntinae, quod, cum Romae publico praeconi subiectum esset, in Truebneri, bibliopolae Argentoratensis, atque inde in meas manus pervenit. adiecta sunt huic exemplari folia aliquot chartacea, quo- exemplar Iuntinum

28) Accursius saepius praeter Lugdunensem exemplaria manu scripta vetusta commemoravit et ex eis scripturas quasdam protulit. atque usum esse eum Laurentiano 33, 19 inde adparet, quod in his scripturis sunt quaedam, quae in libro illo solo leguntur, veluti e. 4, 2 'laeto', XXVI 1, 17 'condemnationis'; aliae veluti supplementum illud XXVIII 2, 42 'qualisque videri' non solum in Laurentiano, sed etiam in aliis libris inveniuntur. praeter Laurentianum etiam excerptorum codicem talem, quales sunt Guelferbytani, adhibuisse videtur Accursius, conferas XXVIII 1, 31 'turturis'; XXIIII 2, 73 'lucentibus', quod etiam facili coniectura Accursium restituere potuisse non nego, est in Guelferbytano priore; 'pervenit' XXVI 1, 9 est in Barberino 815. quamquam ne nimiam fidem tribuamus Accursio, quam maxime cavendum est. nam scriptura 'ad arces', quam ad E. XVIIII 34 protulit verbis 'vetus lectio' adiectis, est in Veneta a. 1494. quod si ad e. 3, 6, qui versus intercidit in libris, dicit in vetustioribus quibusdam exemplaribus alterum haberi indicatum sibi esse: 'Quaeritur et fallit lumina plaga recens', verbo 'alterum' eum, qui in Veneta a. 1507 legitur 'Quas ferat a celeri vulnere dextra valens', significans, ea re magna de eius fide suspicio movetur. ac confirmatur ea his, quae de e. 2 rettulit. cuius cum in ω tantum vv. 6—8 legerentur, Avantius in Veneta a. 1507 hunc adiecit: 'Nostra simul certant variis epigrammata nugis', Accursius vero haec adnotavit: 'In secundo epigrammate diu versus hic desideratus creditur: Est iocus in nostris, sunt seria multa libellis'. utrumque igitur versum ab Accursio confictum esse suspicari licet. in periochis apographo codicis Parisini 8500 usus est accuratiore eo, quod accepit Vgoletus a Bernerio, sed a docto homine hinc illinc correcto. quamquam num omnes, quas protulit Accursius, scripturae re vera in illo fuerint, dubitare licet. magnam enim veri speciem habet Accursium etiam eas, quas ipse excogitaverat, coniecturas pro codicis scripturis venditavisse (cf. Peiper. 352 sq.).

rum novem exhibent excerpta ex libro Lugdunensi, in f. 24 sq. legitur manu altera exaratum poema, quod inscribitur 'Luciani carmina heroica in amoré'. leguntur autem excerpta illa, quibus praemittuntur verba 'Ex antiquo codice' hoc ordine: Ausonii iunioris carmen (titulo non adiecto; post III 38 secuntur vv. II 9—12), De viro bono, πϋθαγορικὴ ἀξίωσις, Ναὶ καὶ όυ, πϋθαγορικόν, De Aetatib. Hesiodeion, carmen de herediolo, Eiusdem Ausonii Rosae, Technopaegnii praefatio ad Pacatum, quam sequitur disputatio de capitum singulorum in hoc carmine ordine, numeris quibus distincta sunt capita in Lugdunensi enotatis, denique Technopaegnii carmen XII et XIII. scripturae maximam partem congruunt cum Accursianis, sunt tamen quaedam, quae cum excerptis in libro Vindobonensi consentiant. iam ex his patet hoc apographum ex Aleandri schedis fluxisse. cuius rei alterum idque luculentum proferre possum argumentum. etenim Accursius p. 110 paulo post ea, quae supra exscripsimus, ita pergit: 'Quid quod vel opusculum, cui titulus Rosae quodque supra dictis iunctim legitur[29]), ex quibusdam exemplaribus Ausonii, non Maronis perhibetur'. quibus cum verbis iam ea conferas, quae in nostro exemplari post carmen de rosis leguntur: 'Vt credam ausonianam et non maronianam esse de Rosis elegeiam facit non modo vetustus codex e bibliotheca divi victoris (cf. Montfaucon. bibl. bibl. 1369) in suburbano parisiis erutus, in quo Ausonianae mosellae statim subditur hoc de rosis εἰδύλλϊον, verum etiam vocabula aliqua huic operi inserta ausonio maxime peculiaria, quae Vergilio, imo crediderim etiam vergiliano seculo ignota, ut est illud quadrua et Anticipare'[30]). quae tu a quo putabis profecta esse nisi ab ipso Aleandro? nec tamen hunc sua manu quae extant in exemplari Iuntino scripsisse puto, sed alium quemdam ex Aleandri schedis haec in Iuntinam transtulisse.

Sed iam post longum sane de apographis Lugdunensis excursum ad hunc codicem ipsum revertamur, ut quae sit eius fides et auctoritas inquiratur. etenim A. Riesius statuit (Anth. Lat. II praef. XVIII) syllogen in hoc codice exhiberi vel ab ipso Ausonio factam vel saltem ad eius voluntatem concinnatam. hanc sententiam comprobavit Peiperus (273) ita, ut opusculorum singulorum in hoc libro dispositionem aptissimam atque ipso scriptore dignissimam esse diceret[31]). nec dissentit a Riesio Brandesius nisi quod corpus opusculorum, quod Vossiano continetur, non ab Ausonio ipso, sed ab alio homine (Hesperium id fecisse suspicatur) constitutum esse existimat (Ann. phil. 1881, 65 sqq.). quam rem ut confirmet, nos ad inscriptionem epistulae II reicit (p. 62), quae haec est: 'Incipit pater ad filium. quᵛm temporibus tirannicis ipse treberis remansisset et filius ad patrem (a patre *Scal.*) profectus esset. hoc incoatum neque inpletum sic de litterariis (liturariis *Scal.*) scriptum'. addere poterat inscriptionem carminis de herediolo (XII): 'Qum de palatio post multos annos hono-

29) dicit editionem Parisinam, in qua H. Aleander hoc carmen inter Ausoniana recepit his verbis adiectis 'Ausonii Rosae, quae perperam Maroni adscriptae ex fide vetusti codicis autori assignantur'.

30) ceterum nequaquam ea re probatur carmen de rosis ab Ausonio compositum esse. nihil aliud enim narrat Aleander nisi in quodam libro, id quod scripturis eius edocemur, nec ita antiquo nec bono Ausonii Mosellam carmen de rosis excepisse, sed Ausonii nomine in titulo non adiecto. neque vero is color et sermo est huius carminis, ut ab Ausonio profectum esse videatur.

31) 'Der Vossianus zeigt sich . . . als eine authentische Ausgabe . . . auch die Disposition im ganzen macht den Eindruck der Wahrheit und Unverfälschtheit'.

ratissimus quippe iam consul redisset ad patriam uillulam quam pater liquerat introgressus his uersibus lusit luciano (Luciliano *Scal.*) stilo'. ac certe manifestum est ex verbis 'de liturariis' et tertia quae dicitur persona, qua is, qui haec conscripsit, utitur, ea non ab Ausonio ipso, sed ab alio quodam, qui Ausonii schedas composuit, profecta esse (cf. V 17; XXII 1). haec igitur quin recte statuerit Brandesius, non dubito. et carmina quaedam ab Ausonio in schedis relicta esse nondum perfecta atque expolita idem ostendit dittographia in carmine professorum XXIII indicata (p. 63). nam tetrasticha illa vv. 5—8 et 9—12, id quod ex verbis 'quod ius pontificum' in utriusque initio positis intellegitur, nullo pacto in eodem carmine se excipere poterant. immo statuendum est poetam, cum unum in carmine pangendo conscripsisset, postea alterum in margine adiecisse, ut sibi in carmine limando unius alteriusve eligendi facultas esset. sed quamquam adsentior Brandesio, nolim tamen de Hesperio cogitare, qui, si ipse schedas a patre relictas collegisset ac disposuisset, certe non his verbis usus esset, sed accuratius et distinctius res indicavisset. immo hae inscriptiones mihi ab homine, qui etsi quodam cognationis vel familiaritatis vinculo cum Ausonio coniunctus erat, tamen aetate paulo longius distabat, profectae esse videntur. et si Vossianum, id quod egregiis eius scripturis confirmatur, ex fonte purissimo fluxisse contendo, tamen nequaquam opusculorum singulorum in eo dispositionem totam ad eum, qui hoc corpus concinnavit, referendam esse existimo, sed hoc etiam libro nihil aliud contineri censeo nisi excerpta eaque in scholae alicuius usum confecta. quam rem iam gravissimis opinor argumentis comprobabo.

Ac primum, quod proferam, argumentum inde petam, quod in Ausonianis, quae leguntur in Vossiano, unum esse carmen ostendam Ausonio omnino indignum et posteriori demum aetati tribuendum, dico carmen decimum, orationem Ausonii consulis versibus rhopalicis conscriptam. quod carmen quamquam nunc a Peipero et Brandesio genuinum esse putatur, tamen eorum malo sententiae accedere, qui id ab Ausonio plane abiudicaverunt. primus igitur hoc de carmine illo tulit iudicium Scaliger, quem secuti postea editores id ex opusculis Ausonianis eiecerunt. Heinsius cum primum legit hoc carmen, suo more id emendare conatus est[32], sed quo minus totum eodem modo tractaret, deterritus esse videtur immani, quae non paucis locis in eo conspicitur, barbarie. adde quod L. Muellerus de re metr. p. 462 carmen illud foedum et barbarum dicere non dubitavit. et profecto, etsi fortasse contigerit feliciori cuidam ingenio tales corruptelas sanare, quales insunt in vv. 33 et 34, tamen non absterget is sordes illas atque illuviem, quae certe non extrinsecus illatae, sed omnino nativae sunt. non enim loqui, sed balbutire videtur poeta in hoc carmine, si modo qui tali ornetur nomine eum dignum esse censes. atque ut concedam dandum esse aliquid artificiosae carminis conformationi, tamen tanta in eo est obscuritas, tam absurdum ac contortum dicendi genus, ut a simplici illa et nitida, qua utitur Ausonius, oratione mirum quantum abhorreat. denique ut fuerit Ausonius vocabulorum novator, tamen in hoc carmine, etsi quae est eius compositio quodam modo ad vocabula novanda poeta provocabatur, nimia conspicitur in ea re sollertia atque adeo temeritas, ut

carmen rhopalicum (X)

32) in exemplari editionis Lugdunensis, cuius supra mentionem feci; cf. adn. 9.

omittam quaedam vocabula non Ausonii, sed posterioris cuiusdam hominis aetatem redolere. quae autem leguntur in Epicedii praefatiuncula (XI 1, 2), ea certe non minore iure referri possunt ad Versus paschales quam ad orationem versibus rhopalicis compositam.

Et quis credat apto loco positum esse in hoc corpore carmen de aerumnis Herculis (XXXIII) Eglogarum libro, quo carmina de anno, mensibus, diebus, sideribus et quae sunt similia continentur, insertum, cum praesertim in aliis codicibus, de quibus mox expposituri sumus, multo aptius coniunctum sit cum carminibus de viro bono, ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ, Hesiodio (XXX—XXXII)[33], quis credat nativum suum locum tenere carmina XXVI, XIIII, XIII temere illata in epistulas? atque ut concedas Paulini ad Ausonium epistulas in corpus Ausonianum recipiendas fuisse ita, ut cum Ausonii ad Paulinum epistulis coniungerentur, quid facias oratione Paulini post epistulas Paulini, sed ante Ausonii epigrammata collocata? concedo equidem hanc carminum dispositionem homini inepto tribui posse: at haec coniectura infirmo satis nititur fundamento ac, nisi certis argumentis comprobetur, vereor ut veri speciem habere videatur.

Sed si forte his argumentis a me prolatis nihil tribuis, iam mecum inquiras, quod fuerit eius, qui hoc corpus confecit, in ea re instituenda consilium. cur quaeso ille ea tantum, quae nunc leguntur in Vossiano, opuscula recepit? cur alia omisit eodem certe loco habenda aut maioris etiam aestimanda? quam rem ita explicat Brandesius, ut corpore illo, quod Vossianus exhibet, spicilegium quoddam contineri dicat, carmina ab Ausonio post annum CCCLXXXIII condita. quod spicilegium eo consilio institutum esse, ut corpori alteri opusculorum, quod ab Ausonio confectum erat, tamquam supplementum adderetur. codicibus ω autem nobis traditam esse syllogen carminum, quae ante annum CCCLXXXIII conscripta erant, ab homine quodam familiaritate cum Ausonio coniuncto concinnatam (p. 76). qua in disputatione quaedam insunt egregie inventa, de quibus post exponemus, sed ad sententiam de libri Vossiani origine confirmandam ea mihi minime apta esse videtur. nonne enim in libris ω Oratio legitur ex Ephemeride deprompta, quae praeter hoc carmen Vossiano solo exhibetur? ac quis fidem habebit Brandesii coniecturae supra commemoratae, qua Orationem antea conscriptam post ab Ausonio Ephemeridi insertam esse statuit (p. 73)? adde quod et in codicibus ω et in Vossiano alia etiam insunt carmina, veluti VIIII, XI, XIII, XXVI, XXVII, XXXIII, E. IIII, epigrammata quaedam, quod in Vossiano et excerptis ex corpore illo, cui tamquam spicilegium additam esse syllogen illam in Vossiano Brandesius dicit, veluti in Sangallensi 899, eadem carmina leguntur, dico XXX, XXXI, XXXII, XXXIII. cur igitur quaeso is, qui spicilegium composuit, repetiit haec carmina ex corpore illo, quod ei ad manus fuisse supra diximus?

Iam vero reputes animo nihil inesse in sylloge illa, quae Vossiano exhibetur,

33) versus 11 sqq. carminis huius olim ab eo secludendos ac fragmentum alterius carminis esse suspicatus sum ea re in primis motus, quod hi versus Vossiano solo exhibentur, in ceteris autem codicibus non leguntur (cf. Sitzungsber. der Wiener Akad. der Wiss. XXXXIII 68). atque hanc sententiam adsensu suo comprobavit Peiperus (p. 308 adn. 194). sed iam mihi res minus certa esse videtur. nam, etsi hi versus cum eis, qui antecedunt, non satis apte coniuncti sunt, tamen iam non negem vinculum quoddam inter hos et illos intercedere. ac facile sane fieri potuit, ut hi versus ob eam rem in ceteris libris omitterentur.

quod, ut Quintiliani utar verbis, pueris nolis interpretari[34]), ita ut is, qui hoc corpus confecit, legem illam, qua summam puero deberi reverentiam statuitur, diligenter observasse videatur, etsi in Ausonianis haud pauca sunt, quae huic legi quam maxime adversentur, priore codicum genere nobis tradita. reputes porro deesse in Vossiano, si pauca quaedam verba excipias, Graeca omnia. quae res non tam casui cuidam, sed consilio tribuenda esse videtur. haec argumenta si iam in unum collecta tibi proposueris, nonne mecum consenties statuente non tale, quod sibi mente finxerunt homines docti, corpus inesse in Vossiano, sed, id quod iam ante dixi, florilegium ex opusculis Ausonianis in scholae alicuius usum concinnatum. qua re certe non impedimur, quo minus putemus eum, qui hoc florilegium confecit, optimo codice, a quodam cognato vel propinquo Ausonii conscripto, usum ac plerumque etiam ordinem, quo singula opuscula in codice illo disposita erant, secutum esse, ita tamen, ut quaedam in hac re immutaret atque aliis carminibus omissis, aliis transpositis turbas excitaret. nec video, quid obstet, quominus in monasterio illo, quod in Barbarae insula Carolus Magnus condiderat, florilegium, quod complectebatur excerpta ex Ausonio adiectis simul quibusdam Symmachi Paulinique epistulis et carminibus Paulini, Petronii, Claudiani aliorumque confectum esse putemus, quo scholae, quae ibi florebat, discipuli[35]) uterentur. quae autem in Vossiani quaternionibus nunc deperditis scripta fuerint, num forte Sidonii Apollinaris quaedam, quem ut Ausonium inter poetas Gallos merito summo opere colebant eius aetatis homines, iam altis ei rei tenebris offusis nos latet.

Carmen vero illud rhopalicum aut iam antea in opuscula Ausoniana receptum erat aut demum, cum florilegium illud concinnaretur, adiectum est. ac certe non casu factum est, ut id carmen, quod et ipsum paschale est, post Versus paschales insereretur. neque abhorret a veri specie eum, qui hoc carmen condidit, quamquam aperta imitationis non insunt vestigia, Ausonii poemate, ut illud componeret, excitatum esse. quomodo autem factum sit, ut carmen inter Ausoniana reciperetur, facile explicetur, si statuamus id ab Ausonio quodam compositum esse. et commemoratur in epistula Hilarii papae (X, ed. Thiel. I 148) a. CCCCLXIIII ad episcopos provinciae Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primae et secundae, Alpinae missa Ausonius episcopus, quem nepotem Ausonii nepotis fuisse haud inepte suspicatus est Peiperus 319. certe huic aetati talique homini magis convenit carmen illud inficetum quam Ausonio poetae.

Sed iam Vossiano misso ad eum, qui in hoc genere secundum post Vossianum sibi vindicat locum, librum veniamus, dico Parisinum 8500, membr., formae maximae, foll. 105, saeculo XIIII exaratum. continentur hoc codice, quem accuratius descripsit Peiperus 221 sqq., praeter alia: f. 14ʳ Epistola Decii Magni Ausonii ad Drepannium proconsulem de ludo septem sapientum (XX), 16ʳ Periochae (A. I) nulla omnino inscriptione adiecta, 20ᵛ Paulini ad Ausonium epistulae, 22ᵛ Decii Magni Ausonii ad Paulinum epistulae XXIII, XXV, XXIIII, 24ʳ Symmachi ad Ausonium epistula I 31, cod. Parisinus 8500 (*P*)

34) nam illud in adulteram epigramma, dico nonum, non eius modi est, ut id pueris proponere magistri christiani verecundarentur. certe ne in editione quidem, quae in Delphini usum parata est, id carmen in appendicem relegatum videmus.

35) quamquam non is sum, qui negem hoc florilegium ante id tempus concinnari potuisse. ac fortasse illud iam saeculo quinto vel sexto in scholae alicuius cathedralis vel monasterialis usum confectum erat.

Ausonii ad Symmachum epist. (XVII), Symmachi ad Ausonium epist. I 25, 25r epistula Theodosii Augusti (I), responsio Ausonii ad Theodosium (II), Griphus (XXVI), 26r e. 35, quod in epigrammatum delectu in Vossiano primo loco collocatum est ('eiusdem προσοποιεια in chartam'), Protrepticus (XIII), Genethliacon (XIIII), egloga de ambiguitate vitae eligendae (XXVIIII), 28r Versus pascales Decii Magni Ausonii (VIIII), 29r Decii Magni Ausonii cathalogus urbium nobilium (XVIIII). hunc codicem eundem esse ac librum Tristani Chalci, a quo se Ludum et Catalogum urbium nobilium accepisse dicit Vgoletus, et scripturae docet consensus et ipse Chalcus testatur (Hist. patr. l. II ad a. 379 ap. Graev. Thes. ant. It. II 139), qui se ex vetusto codice, ex Ticinensi vicecomitum bybliotheca prolato, decem et octo absoluta Vrbium epigrammata edidisse gloriatur. unde simul comperimus hunc librum olim in bybliotheca, quae erat in castello Ticinensi[36], servatum esse. ex eodem codice, in quo solo leguntur, Periochas a Bernerio descriptas accepit Vgoletus. atque apographo illius usus est Avantius in eis, quae editioni alteri a. 1507 a se adornatae adiecit, carminibus et epistulis[37]. ceterum Parisinum et Vossianum ex communi fonte fluxisse scripturae in utroque consensus ostendit. inferior tamen Vossiano est Parisinus, quamquam sua propria ac pecularia bona habet. nam et compluribus locis germanas praebet scripturas et lacunas aliquot, quae sunt in Vossiano, explet versibus, qui in hoc librariorum socordia interciderunt, servatis. Ausoniana in hoc codice contulerunt I. Zechmeister et A. Schoene.

codex Eustorgianus

Ex eodem codice, quo Parisinus, manavit Eustorgianus, cuius supra (p. XXX) mentionem fecimus. id quod facile intelleges his scripturis, quae utrique communes

---

36) cf. Delisle Le Cabinet des manuscripts de la bibl. imp. I 125 sqq., III 347. hunc codicem significare videtur Matthaeus Bossius in epistula ad Angelum Politianum Veronae sexto kal. Martias a. MCCCCLXXXXIII scripta (cf. Familiares et secundae M. Bossi epistulae, Mantuae MCCCCLXXXXVIII f. 43v), in qua se trans Alpes Florentiam Angelo misisse dicit Ausonium diu expetitum. nam quae in hac epistula leguntur: 'eundem vero ex notatione indice ad libri caput apposita mancum et truncum plerisque locis offendes plus quam caeteros. et cum his quae Ausonii sunt leges quoque nonnulla interiecta atque immixta Prudentii, ut consociatum sis habiturus utrumque disiecta per membra Ausonium atque Prudentium' cadunt in Parisinum, in quo f. 26v—29r Ausonii et Prudentii carmina inter se mixta exhibeantur. sed non conveniunt ea, quae Bossius paulo ante narrat de codice illo, veternosum eum dicens, ut vix legi possit, atramento subcroceo Longobardoque charactere conscriptum, carie tineaque obesum. unde suspicari liceat Bossium librum, ex quo descriptus est Parisinus, possedisse scriptura merovingica exaratum (cf. Peiper. 223).

Harleianus 2613 (h)

37) ex Parisino fluxit Harleianus 2613, chart., formae quadratae, foll. 44, saec. XV ab homine non indocto scriptus, qui in scribendo haud pauca menda exemplaris, quo utebatur, correxit, in ea re aut V ipso aut simili libro usus. accurate hunc librum descripsit Peiperus 224. ego non solum descriptionem habeo, quam confecit Henricus filius, sed etiam Ludum a Thompsono collatum. Avantio hunc codicem ad manus non fuisse non tam ex eo colligitur, quod in Harleiano Paulini epistulae I vv. 167—284 non leguntur, extant in Avantii editione (nam interciderunt hi versus eodem modo quo E. XXV 123 sqq. et E. XXIIII foliis deperditis), quam quod Avantius pro certis quae sunt in Harleiano emendationibus pravas Parisini exhibet scripturas.

Harleianus 2599 (h3)

item ex Parisino manavit Harleianus 2599, chart., formae quadratae, foll. 136; in f. 84v haec leguntur: 'kał. Marcij 1471 veronae Mihi Stephanus de novomonte scripsi', in folio praefixo 'Liber Hieronymi Acaldraris' (f. 136v 'Liber hieronimi Acaldranji'). continentur eo post Ciceronis de officiis libros, excerpta ex Lactantio, Probae Faltoniae centones f. 98v, Iuvenci prooemium, inscriptum: 'Versus decimi magni Ausonii' (quod in Veneta a. 1507 legitur his adiectis 'Ausonii carmen imperfectum'), denique post Prudentii carmina quaedam Versus pascales (VIIII) et Protreptici (XIII 2) vv. 1—13. Ausoniana contulerunt Thompson et Henricus filius. hunc librum ex Parisino descriptum esse scripturae in utroque consensu comprobatur. Avantium ex hoc codice Iuvenci prooemium tamquam ab Ausonio profectum editioni a se a. MDVII adornatae inseruisse intellexit Peiperus (279).

sunt, inspectis: 28 'gestis', 33 'perlabitur', 34 'omnigenus', 73 'prode' al. sed quamquam Parisinus in universum melior est Eustorgiano, tamen et hic nonnumquam contra Parisinum cum Vossiano genuinas praebet scripturas, veluti 30 'in mediae', 78 'Romani' al.; adde quod in Eustorgiano legitur v. 41 in Parisino omissus[38].

Ex Parisino fluxerunt exemplaria carminis Pythagorici (XXVIIII) in Marciano lat. cl. XII 69 (cf. G. Goetz. Ann. phil. 1878, 768) et Guelferbytano altero (Gud. 145). quae res vel ex eo intellegitur, quod in utroque libro eadem, quae in Parisino, huius carminis appendix invenitur. ac Marcianus diligentius descriptus est ex Parisino, Guelferbytanus, quanta fuerit librariorum in eius modi excerptis immutandis licentia ac temeritas, luculenter ostendit.

Vossiano et Parisino duos adiungam codices ex eodem, quo illi, archetypo profectos:

Leidensem, Vossianum *Q* 33, de quo vide quae exposuerunt H. Keilius Gramm. lat. III 389 sqq., Riesius Anth. lat. II praef. 26 sq. in tertia huius libri parte, quae scripta est saeculo X, f. 112^{r}—113^{v} haec leguntur Technopaegnii (XXVII) capita: 1, 3—9. conspirat plerumque cum *V*, ita tamen, ut eum ex Vossiano non fluxisse colligatur. ceterum memorando dignum est, quod in *V* quaedam libri *Q* scripturae manu altera illatae inter versus adiectae sunt, veluti 4, 1 'subtex^{i}o' *V*, 'subtexto' *Q* et Magl. (*M*), 6, 8 'rex' *Vm*^{2}*Q*, 9, 20 'uictus^{rus}' *V*, 'uicturus' *Q*. contulit hunc librum G. du Rieu. Vossianus Q 33 (*Q*)

Parisinum 2772, saec. X—XI, quem descripsit Riesius Anth. lat. II praef. 10. in quo f. 76^{r} leguntur Technopaegnii capita 3, 4 (vv. 9—13), 5, hac inscriptione adiecta: 'Incipit techopegnii tes tus', f. 107^{v} carmen de signis et mensibus XII (V 9) ex alio fonte depromptum. consentit fere cum utroque Vossiano nec tamen ex alterutro profectus est (cf. Peiper. 282 sqq.). hunc librum excussit A. Schoene. Parisinus 2772 (*O*)

Haud mirandum est ex carminibus Ausonianis in primis Orationem (IIII 3) et epistulas ad Paulinum scriptas clericorum monachorumque oculos mentesque in se convertisse. nam cum Paulinus in sanctorum numerum relatus in ecclesiis maxima religione coleretur, in Ausonium etiam eius religionis aliquid redundabat, praesertim cum oratio illa, inter quam et Paulini precationem necessitudinem quandam intercedere neminem latebat, summum eius sacrorum christianorum studium prodere videretur. sive igitur Paulini carmina quaedam iam antiquitus cum Ausonianis coniuncta erant sive postea in ea illata sunt — nam haec res, si quando, Paulini demum operibus iusta ratione editis ad liquidum perduci poterit —, id quidem certum est, ut in Vossiano et Parisino Ausonii opusculis Paulini carmina quaedam adiecta leguntur, ita in non-

38) memorabilis est scripturae in v. 82 inter Vossianum et Parisinum Eustorgianumque discrepantia. quo in versu hi praebent 'Emerita', ille 'Hispalis'. ac Vossiano quin germana scriptura tradita sit, dubitare non licet (cf. 84 et Strab. III 141); 'Emerita' autem propter ea, quae in v. 3 leguntur 'aequoreus quam praeterlabitur amnis', quidam intulisse videtur, Anam hoc loco significari ratus (E. XXV 74), cum Ausonius de Baete locutus esset (Strab. III 142).

nullis Paulini codicibus Ausonii orationem et ad Paulinum epistulas inveniri. tres autem sunt potissimum eius modi libri:

Parisinus 7558 (*Π*) Parisinus 7558, saec. VIIII, cuius descriptionem ab E. Duemmlero confectam vide in N. Arch. IIII 299 sqq. leguntur in hoc libro: f. 90^r 'Incipit Oratio Sc̄i Paulini', 90^v 'Incipit Oratio Sc̄i Ausoni', 92^v 'Incipit Ausoni ad Pauliū' (E. XXIIII), 94^r 'Item Ausoni ad Paulinu' (E. XXIII), 94^v 'Ausonio Paulinus' (c. XI), 96^r 'Ausonio Paulinus' (c. X 103—331), 101^v 'Ad Paulinum Ausonius' (E. XXV 103—132), 102^r 'Ausonio Paulinus' (c. X 1—18), 102^v 'Ausonio Paulinus' (c. X 19—102).

Parisinus 2122 (*π*) Puteaneus, Parisinus 2122, saec. X. extant in eo inde a f. 90^r—92^r 'Incipiunt uersus Ausoni ad Paulinum' (E. XXIIII), 'Ausonio Paulinus' (c. X 19—102), 'Incip̄ Ausoni ad Paulinum' (E. XXIII), 'Ausonio Paulinus' (c. XI), 'Item Ausoni ad Paulinum' (E. XXV), 'Ausonio Paulinus' (c. X 103—331).

Bruxellensis 10703/5 (*β*) Bruxellensis 10703/5, saec. XII. in quo inde a f. 138^v eadem, quae in Puteaneo, quocum quam maxime conspirat, exhibentur. E. XXIIII inscribitur 'Incipiunt uersus Ausonii ad Paulinum', E. XXIII 'Incipiunt Ausonii ad Paulinum', E. XXV nullum lemma adiectum est[39]. Parisinum ipse contuli, Puteaneum et Bruxellensem excussit A. Schoene.

Qui libri cum locis quibusdam longe diversas a Vossiano et Parisino (*P*) lectiones praebeant et alii in aliis versus omissi sint, non ab re alienum esse puto, ut firmum disputationis de eorum fide ac ratione, quae inter eos et *VP* intercedit, fundamentum iaciatur, hac tabula scripturae discrepantiam illustrare:

		V	*P*	*Π*	*πβ*
E. XXIII	v. 3	tuam ... uocem		tuas ... musas	
	25	deinde		deinde	dum (resolutus *β*)
	27 sq.			*om.*	*om. π* (*in mg. inf. add. m²*)
	33	altor	auctor	auctor	altor
E. XXIIII	12	Hyblaeis apibus saepes depasta susurrat		Somniferumque canit saepis depasta susurrum	
	14	Cumque suis loquitur tremulum coma pinea uentis		Atque arguta suis loquitur coma pinea uentis	
	16	Dindyma Gargarico		Dindymaque Idaeo	
	21 *et* 42		*om. P*		
	47	*om. V*			
	68	Solatur nostras echo resecuta loquellas		Solatur tacitas defixo in pectore curas	Solatur nostras et ore secuta loquelas
E. XXV				*1—103 om.*	
	5	*om. VP*			
	6—19				*om.*; *in β post v. 5 haec leguntur* 'Adtamen hec illi sedis ** sentencia mouit' (*del. m²*)

39) hunc librum eundem esse ac Gandavensem, quem Pulmannus in editione sua Antverpiae a. MDLXVIII in lucem emissa commemoravit, scripturae consensu demonstratur.

	V P	Π	πβ
20	Discutitur Paulino tamen nec culpa duorum		Discutimus. set tu tantum reus, ast ego semper (*om. v. 21*)
24	Vnum deficiente pari perferre sodalem		Deficiente alio solum perferre iugalem
31—33	*om. VP*		
53	*om. P*		*34—62 et 67—122 om.*
63—66	*om. VP*		
91 sq.	*om. P*		
109	rhamnusia	mens altera	
123	Et quando iste meas inpellet (impleuit *Π*) nuntius aures		En erit ut nostras hic nuncius excitet aures
128	*om. P*		
130	Totum occursantis populi praeuertitur agmen		Praeuertit cunctos ut te amplectatur amicos.

Quam tabulam si perlustraveris, vix puto cum Peipero (328) de duplici recensione epistulae XXV cogitabis, quarum una *VPΠ*, altera *πβ* exhibeatur. immo patet scripturam in *πβ* lacunis deformatam ac temere interpolatam esse. quis enim persuadebit sibi tali epistula, qualis in *πβ* legitur, Ausonium Paulini litteris respondisse ac post ex epistula illa exili sane, in qua singulae sententiae haud bene inter se cohaerent, alteram ampliorem atque ut ita dicam omnibus numeris absolutam fecisse? nam quod de sententiis male inter se conexis et aptis dixi, id, ut alia omittam, vel eo comprobatur, quod vv. 63—66 nullo pacto explicari possunt. quos versus si mecum post v. 62 collocaveris verbo 'inpie' in 'inpia' mutato, iam intelleges omnia praeclare consentire. non enim Paulinum impium dicit Ausonius, sed deam Rhamnusiam, quae in amicos summa pietate coniunctos tanta saevitia grassetur amicitiaeque vinculum, quo illi continentur, rumpere non verecundetur, id quod vel ex verbis 'te suadente' (v. 65) apparet, quae quomodo ad Paulinum referri possint, non video. si vero haec recte disputata esse concesseris, ceteris librorum *Ππβ* scripturis nihil tribues, praesertim cum *Π* et *πβ*, qui XXIII 3, XXIIII 12, 14, 16 conspirant, aliis locis veluti XXIII 33, XXIIII 68, XXV 109, 123, 130 quam maxime dissentiant. ac quanta fuerit librariorum in oratione immutanda temeritas, ex v. 68 epist. XXIIII cognoscitur, quem in *Π* talem legi supra diximus 'Solatur tacitas defixo in pectore curas', vel ex eo, quod E. XXIII 3 'tuam . . . uocem' inepte mutatum est in 'tuas . . . musas'. nec puto quisquam, si scripturas versus 12 epist. XXIIII in *VP* et *Ππβ* inspexerit, uter versus ab Ausonio profectus sit, dubitabit. nam librorum *VP* scriptura consentit cum versibus Vergilii (Egl. I 53 sqq.), quem Ausonius ut sescentis aliis hoc quoque loco imitatus est, codicum *Ππβ* autem lectio a monacho profecta est, qui apes Hyblaeas eadem ratione exterminavit, qua in *Π* E. XXV 109 'rhamnusia' in 'mens altera' mutatum est.

In Oratione autem *Π* cum *V* conspirat quam maxime, in primis in scriptura versuum 1 et 84, nisi quod in altero pro 'Consona' 'Mistica' praebet. cui scripturae certe non ineptae ne quid tribuas, ea, quae supra exposuimus, prohibent.

Nihil igitur impedit, quo minus et *VP* et *Ππβ*, quos libros arta inter se necessitudine coniunctos esse adparet, ex communi fonte fluxisse statuamus.

Cum *πβ* consentiunt codices saeculi XV, quibus continetur E. XXIIII, Laurentianus XXIII 20 (f. 135^{r}), Parisinus 9548 (f. 120^{v}), cod. bybl. Leopold. Strozz. 18, Vrbinas lat. 45, quibus accedunt Vat. lat. 524 saec. XVI et, de quo supra diximus, liber Tilianus f. 58^{r}. ac ceteri, quos littera *σ* significabo, inter se plane congruunt, dissentit paululum Tilianus. quae res ut intellegatur, has quaeso conferas scripturas: 4 'et scribens' *Πβσ*, 'rescribens' *πT*, 10 'redit et' *Ππβ*, 'reboat' *σ*, '(sermo redit nemorum uocalis imago) resultat' *T*, 28 'obnoxium' *πβσ*, 'obnixum' *ΠT*, 42 'nec' *σ*, 'et' *ΠπβT*. Laurentianum ipse contuli, ceteros I. Zechmeister inspexit.

Diximus supra Vossiano florilegium contineri in scholae alicuius usum concinnatum: nunc de altera eius modi anthologia nobis exponendum est, quae quando confecta sit, etsi demonstrari non potest, id tamen certum exploratumque habemus eam iam saeculo octavo extitisse. verum non uno codice omnia, quae olim florilegio illo continebantur, carmina nobis tradita sunt, sed dispersa nunc ea leguntur in libris compluribus, iam accuratius describendis (cf. Peiper. 298 sqq.). sunt autem hi:

cod. S. Galli 899 (*G*)

cod. S. Galli 899 saec. X, de quo vide quae exposuerunt Scherrer cat. 315, Duemmler Mitth. der Zuericher ant. Ges. XII 5, N. Arch. IIII 106 sqq., 276 sqq. aliique. leguntur in hoc libro: p. 2 Symmachi epistula I 14 (XVIII 1), 3 'De Pythagoricis diffinitionibus naikeoy' (XXXI), 4 'De aetatibus animantium Hesidion' (XXXII), 22 'Incipiunt excerpta de opusculis Decimi Magni Ausonii Mosella' (XVIII 2), 45 'Monastica de aerumnis Herculis' (XXXIII), 47 'De institutione uiri boni' (XXX), 48 e. 68[40]).

cod. Bruxellensis 5369/73 (*B*)

cod. Bruxellensis 5369/73, membr., formae quadratae, foll. 144, saec. XII (cf. Bull. de l'Acad. de Brux. X 2, 82 sqq., Bull. de la Commiss. royale d'hist. I. Ser. T. VII 261 sqq.). continet: f. 1—71^{v} Ovidii Fastos, 72^{r}—79^{v} Ausonii Mosellam (cuius eadem est inscriptio, quae in libro S. Galli), 79^{v} Symmachi epistulam I 14, 80^{r}—82^{v} Caesares (XXI), 82^{v} 'Monostica de ęrumnis Herculis', e. 2 (inscr. 'Commendatio codicis'), 82^{v} sqq. 'Gesta Tancredi regis'. hunc codicem eundem esse ac Gemblacensem, quo usus est Pulmannus, praeter scripturae consensum docent haec in ipso tegumento adiecta 'Provenant de l'abbaye de Gembla . . .'

codd. Parisinus 4887, Augustobonensis 887, Autesiodorenses 85 et 67 (*W*)

cod. Parisinus 4887, membr., saec. XII. exhibet inter varios scriptorum poetarumque christianorum libros f. 74^{v} Caesares, 75^{r} 'Herculis monosticha de erūpnis', 75^{v} 'De institutione uiri boni', 'De pitagoricis diffinitionibus ɴᴀykʜωy', 'De aetatibus animantium ʜʜcyωᴀyωɴ'. ex hoc codice descripti sunt Augustobonensis 887 (olim Clarom. Q 33), saec. XII, f. 161^{r} et Autesiodorensis 85, saec. XII, fol. altero quatern. XIIII, atque ex hoc alter Autesiodorensis 67 saec. XIII, f. antepenult. quos omnes

---

40) idem carmen, quod in epigrammatum delectu in *V* ultimum locum tenet, legitur in cod. S. Galli 397 saec. VIIII, f. 19^{v} ac Laurentianis 90 sup. 25 saec. XIII, f. 90^{v} et 33, 31 saec. XIIII, f. 36^{r} (subscriptum est 'Finit'; continetur hoc codice praeterea f. 36^{v} carmen XXXII), quorum scripturae consentiunt cum *G*. librum S. Galli 397 inspexit E. Arbenz, Laurentianos ipse contuli.

littera *W* significavi. — Librum S. Galli, Bruxellensem, Parisinum ipse contuli, ceteros excussit C. Graux, heu morte immatura litteris amicisque ereptus.

His, quos modo commemoravi, codicibus accedunt exemplar Mosellae et Caesarum (XXI 1 et 2, 1—80), quod nunc continetur Laurentiano LI 13 et olim, id quod supra (p. XXI) demonstravi, fuit in Magliabecchiano I 6, 29 (*M*), in quo nunc f. 117^r—118^v tantum Caesares leguntur, deinde Caesarum (XXI 1 et 2, 1—81) exemplaria in Laurentiano 64, 9 saec. XIIII, Laur. 89 inf. 8, Neapolitani mus. publ. CXXV (IIII C 25), Glasgoviensi mus. Hunter. V 3, 11, qui libri omnes sunt saec. XV, liber monasterii divi Victoris, quod fuit in Parisiorum suburbio, quo codice praeter Mosellam et Rosas sine dubio etiam carmina de viro bono et de ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ continebantur, Mellicensis saec. XI (cf. Melet. Vindob. I 64 sqq.), in quo ante Culicem, Diras, Copam, Rosas f. 221^v Caesares (XXI 1 et 2, v. 1 sq.) et f. 222^r carmen 'de xii uirtutibus Herculis' leguntur[41]), denique libri, quibus Vergilii Iuvenalis ludi libellus traditus est, carmina de viro bono et de ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ exhibentes.

Sed ut iam de singulis, quae hoc florilegium complectitur, carminibus accuratius exponamus, Mosella praeter hos, de quibus modo mentionem fecimus, libros legitur in Reginensi 1650, membr., foll. 111, saec. X[42]), f. 39^v—40^r (extant in eo tantum vv. 1—180) et Rhenaugiensi, nunc Turicensi bybl. univ. LXII, membr., formae quadratae, foll. 285, saec. XII, f. 283—285[43]). primum autem in Mosella recensendo locum obtinet *G*, qui tanto opere etiam Bruxellensem etsi proximum bonitate superat, ut eum tamquam certissimum ducem nos sequi oporteat. quamquam non omnino desunt loci, ubi ceteris libris obtemperandum est, veluti, ut unum proponam exemplum, v. 93 'melioris', quod legitur in *G*, vitiosum est, ex v. 95 ortum aut ex Verg. Aen. IIII 221 desumptum, id quod Lucani loco (I 400), qui Ausonio ante oculos versatus est, egregie confirmatur. contra neglegentissime scripti sunt Reginensis, qui propius ceteris ad *G* accedit, Laurentianus LI 13, quem ex eodem quo Bruxellensis fonte fluxisse iisdem, quae sunt in utroque in Symmachi epistula, lacunis ostenditur, Rhenaugiensis, non solum eis, quae librariorum socordiae tribuenda sunt, vitiis, sed etiam pluribus quam *B* commentis temere illatis deformatus (cf. v. 13 'reserabat', 20 'villis' ('saxis' *B*), 51 'miramur', 77 'meatus', 87 'cibaria', 102 'mensę' al.). hos igitur libros et Bruxellensem ex eodem exemplari profectos esse scripturae consensus edocet (cf. 60 'fluenti', 93 'maioris', Reg. 'maiores', 178 'igneus'). ceterum Pulmannum, qui praeter Gemblacensem C. Cornelii Gualtheri Mosellam, librum antiquum, se adhibuisse dicit, non codice ipso usum esse, sed scripturis ex Sangallensi excerptis, quas Cornelius Gualtherus Wouters a comite Hermanno Nuenario acce-

---

41) liber Petavianus, ex quo Heinsius in exemplari Lugdunensi scripturas aliquot in Caesarum monostichis enotavit, praeter hoc carmen Vergilii Catalepta continebat. quem non eundem esse ac Parisinum 7927, id quod suspicatus est Peiperus 302, edocuit me A. Schoene, negans in Parisino Caesares inesse.

42) Reginensis haec complectitur: f. 1—10^v commentarios in Orosium, 11^r—39^v excerpta ex Prisciano, 39^v—40^r fragmentum Mosellae inscriptione non adiecta, 40^v fragmenta glossarii, 41^r—104 (hic alter codex est) Macrobii Sat. I—III, 105—111 (tertius hic codex) fragmenta interpretationis latinae Veteris Testamenti. — Mosellam in hoc libro contulit A. Mau, in Rhenaugiensi ipse excussi.

43) Rhenaugiensi haec continentur: f. 1—283 Prudentius, 283—285 Mosella, 285 Prooemium super XII lapides.

perat, recte intellexit Peiperus 217. quae res confirmatur his lectionibus a Pulmanno in margine editionis suae adiectis: 192 'propulit', 359 'gelbis', 365 'drahonum', 389 'quod', 452 'munera'. aliis locis, veluti 198 'confudit' ('confundit' *G*), 367 'mollis arauus' ('mole sarauus' *G*), erravit Pulmannus in scripturis indicandis Woutersii excerptis cum eis, quae ipse ex Gemblacensi enotaverat, confusis. Ermenricus autem monachus, qui anno fere DCCCL vitam S. Galli componere instituit atque in epistula ad Grimoldum archicapellanum scripta[44]), in primis in epigrammate, quod ultimo loco legitur, complures Mosellae versus in usum suum convertit (cf. H. E. Bonnell. Philol. VIII 440 sqq., M. Haupt Opusc. III 358), utrum librum codici *G* similem an alium, qui cum ceteris faciebat, habuerit, cum in eis, quibus in opusculo suo concinnando usus est, versibus gravior scripturae discrepantia non inveniatur, iam non diiudicare licet[45]).

Eis, quae modo de Mosellae libris disputavimus, quaedam de Caesaribus adiungamus. cuius carminis quae nunc supersunt omnia[46]) praeter *VBW* continet Reginensis 1283 (Σ), ex diversis plane particulis consociatus, in ff. 112ᵛ et 113ʳ manu saec. XII scripta (inscr. 'Incipit epła. Ausonii ad Hesperium filium'; 'Ausonii' add. m. alt., sed eiusdem aetatis, quae in textu quoque menda quaedam correxit). contulerunt haec folia A. Mau et G. Studemund. libri *BW*Σ autem, ut cum *V* conspirant, id quod scripturis collatis facile intellegitur, ita artiore vinculo inter se coniuncti sunt, ex eodem exemplari corrupto lacunisque deformato profecti. eaedem enim in omnibus lacunae inveniuntur (cf. 1, 28, 30; 2, 23, quo in versu *B*Σ omittunt verba 'et crimina passus'; in *W* haec verba temere mutata sunt in 'et certa potestas') et scripturae a Vossiano discrepantes, veluti 2, 81 'sceleris' ('sceptris' *V*), qua re simul comprobatur eos ex *V* profectos non esse. latius autem serpentis corruptelae specimina in primis in *B* deprehenduntur, id quod his scripturis inspectis elucet: 1, 33 'expendit', 37 'de morte', 2, 1 'more', 12 'ore', 22 'imperii', 29 'teneri', 35 'erit' om., 38 'cęsar fueris', 49 'geminos', 91 'carens'. cum *W*Σ conspirat cod. Parisinus 9347 ('liber S. Remigii Rem̄. uol. IIII'), saec. VIIII, qui post Iuvenci, Sedulii aliorumque carmina et Q. Sereni Sammonici librum medicinalem f. 57 monosticha exhibet inscriptione non adiecta, quae excipiunt Aratoris Historia apostolica et Venantii Fortunati libri XI (cf. Leonis praef. VII), cum Bruxellensi vero, quamquam locis quibusdam cum *W*Σ facit, Magliabecch. I 6, 29, in quo f. 117ʳ monosticha et ex tetrastichis versus 1—80 inesse supra (p. XXI) diximus. qua in re in primis memorabiles sunt hi loci: 1, 8

---

44) cf. Ermenrici epistola ad Grimoldum archicapellanum ex cod. S. Galli 265 edidit E. Duemmler Hal. Sax. 1873 et Ebert II 181 sqq.

45) ne quis ex Boeckingii adnotatione ad v. 68 coniciat Heinsium veteri quodam Mosellae libro usum esse, scito Heinsium in exemplari Lugdunensi 'Lota vel Mo' scripsisse, itaque aut 'Lota' aut 'Mota' proposuisse, utrumque absurde.

46) utrum in Caesaribus, qui nunc desinunt in tetrastichorum carmine XXIIII medio, quaedam interciderint an Ausonius taedio adfectus aut morte impeditus opus abruperit, quis quaeso nunc diiudicet? quod in *V* post v. 98 duorum versuum spatio relicto legitur 'Conclusio', id fortasse ita explicari potest, ut statuamus olim 'Deest' vel 'Desideratur Conclusio' scriptum fuisse; nam et inscriptiones et subscriptiones in *V* haud raro depravatas ac mutilatas esse manifestum est. ii autem versus, quos se legisse dicit Dousa in veteri codice (cf. huius editionis p. 119), quin noviciae sint originis, dubitari non potest.

'regnat' om. *M*, s. v. legitur in *B*, 2, 38 'fueris cesar' *M*, 'cęsar fueris' *B*; cf. 2, 23. 40. 43. 49 al. huius igitur libri apographo, Laur. LI 13, in Caesaribus edendis usus est Vgoletus, ita tamen, ut altero libro, qui simillimus erat *W* (cf. 2, 81 'celeris' *W Ug.*), adhibito quaedam corrigeret et versus duodeviginti in *Mλ* omissos adiceret. ex libro arta necessitudine cum *B* coniuncto fluxerunt monosticha in Thuaneo, nunc Paris. 8069, saec. XI, f. 127, cuius libri accuratam descriptionem dedit Riesius Anth. lat. II praef. 14 sqq., et Petaviano ab N. Heinsio collato (cf. Ribbeck. App. Verg. p. 30), monosticha tetrastichorumque versus 1 et 2 in Mellicensi, de quo supra diximus. eaedem enim in utroque sunt lacunae (cf. 1, 28, 30), eaedem scripturae; quamquam menda quaedam, quae sunt in *B*, in his non inveniuntur, veluti 33 'expendit', 37 'de morte'. atque eiusdem familiae sunt Montispessulanus schol. med. H 4 saec. XII et Bruxellensis 10021 saec. XIIII exeuntis, quorum in foliis ultimis monosticha adiuncta sunt Sidonii Apollinaris carminibus, Bernensis 285 ('ex libris Bongarsii') saec. XII, in quo ea f. 96v post eiusdem carmina leguntur. hos codices ex eodem exemplari manavisse scripturae consensus ostendit, cf. 1, 32 'capreis' ('capis' Bern.), 33 'curia', 35 'propriorum pertulit enses', 36 'senex proprio prostratur othoni'; denique huc referendi sunt Parisinus 5801 saec. XII f. 122v [47]), in quibus monosticha Suetonii Caesares secuntur, Parisinus 2782 saec. XII f. 103r et Laurentianus 45, 26, saec. XII f. 114v, in quibus ea cum Sidonii Apollinaris carminibus coniuncta inveniuntur. hi libri consentiunt in eo, quod v. 33 suo loco omissus in capitis de obitu imperatorum initio positus est ita immutatus 'Exegit poenas de cesare curia mollis', discrepant tamen in singulis ita, ut Parisini cum Thuaneo et Mellicensi faciant, Laurentianus ad Montepessulanum eiusque sodales propius accedat.

Lacunas, quas in libris praeter *V* extare supra diximus, homo quidam suo marte explere adgressus est. id quod iam ante saeculum undecimum factum esse inde colligitur, quod in Thuaneum haec commenta eiusdem fere saeculi, quo liber ille conscriptus est, manu illata sunt. is igitur codice Parisinis 2782, 5801, Laurentiano 45, 26 simillimo usus post v. 27 hunc inseruit 'Ostensus terris titus est breuitate bienni' et, cum in capitis de obitu imperatorum fronte iam versum 'Exegit poenas de cesare curia mollis' repperisset, Gai mentionem desiderans post v. 32 haec intulit 'Ter decies periit repetito uulnere gaius', denique post v. 25, quo loco unum versum deesse ceteris monostichorum capitibus collatis patet, hunc versum adiecit inepte confictum 'Interitus dignos uita properante probrosa'. eadem, quae in Thuaneo manu altera addita sunt, dico versus illos 'Ostensus . . . bienni', 'Exegit . . . mollis', 'Ter . . . gaius', 'Interitus . . . probrosa' leguntur in Parisino 5802, saec. XIII, f. 68v, nisi quod loco versus 'Ostensus . . . bienni' in eo libro hoc commentum invenitur 'Heu tite monstrauit terris te uita biennis'. quem versum alteri adiunctum simul cum tribus reliquis exhibent Parisinus 6116, saec. XII, f. 122v (inscr. 'Sidonii uersus'), Laurentianus 66, 39, saec. XII, f. 163r, Bernensis 104 ('ex libris Petri Danielis') saec. XIIII, f. 131r [48]),

47) in Par. 5801 tantum monosticha de obitu imperatorum et praefatio ad Hesperium (vv. 1—5) leguntur.

48) in his libris omnibus Ausonii versus Suetonii Caesaribus adiuncti sunt. in Laur. 64, 8 saec. XIII f. 72r (inscr. 'Sydonii uersus'), in quo et ipso carmen de Caesaribus Suetonii librum sequitur, quattuor tantum ex versibus illis leguntur; deest enim versus 'Interitus . . . probrosa'.

denique codex membranaceus, cuius scripturas Heinsius in margine exemplaris Lugdunensis enotavit. ceterum in his libris omnibus eodem modo, quo in Mellicensi, praeter monosticha tetrastichorum versus 1 ('sequentes' Mell., 'secutos' cet.) et 2 leguntur.

His igitur praemissis de quattuor illis codicibus iam antea (p. XXII) commemoratis exponam, quibus monosticha et tetrastichorum versus 1—81 continentur, dico Laurentianos 64, 9 f. 112ᵛ, 89 inf. 8 f. 112ᵛ, Neapolitanum mus. publ. CXXV, Glasgoviensem mus. Hunter. V 3, 11. quos omnes ex eodem exemplari profectos esse totius scripturae consensus ostendit. adde quod eadem in omnibus est inscriptio, nisi quod in Glasgoviensi non 'Sydonii', sed 'Suetonii' legitur. hi igitur libri, quos littera *X* significabo, ex duabus partibus confecti sunt inter se diversis. nam monosticha et tetrastichorum versus 1 et 2 deprompta sunt ex codice libro Laurentiano 66, 39 eiusque sodalibus simillimo, id quod vel eo comprobatur, quod quinque illi versus novicii in omnibus leguntur (unus Glasgoviensis alterum de Tito versum in mg. m. alt. adiectum habet). accedit, quod et hi et illi libri in tetrastichorum versu primo eandem scripturam 'secutos' exhibent. ceteri versus, tetr. 3—81, descripti sunt ex codice, qui cum Magliabecchiano (f. 117ʳ) quam maxime conspirabat. quae res ut certis argumentis confirmetur, has quaeso inspicias scripturas: 2, 14 'gesserat' *X* ('gessit' om. 'in' *M*), 38 'fueris' *XM*, 41 'cominus usu' *XM*, 55 'sibi' *X* (om. *M* lacuna indicata; 'uiri' adscripsit manus saec. XV), 59 'parte', 'patrem' *XM*. — codices Parisinos contulit A. Schoene, Montepessulani scripturas O. Seeckii, Bruxellensis C. L. Ruelensii, praefecti bybliothecae, debeo liberalitati, ceteros libros praeter Laurentianum 89 inf. 8, Neapolitanum, Glasgoviensem, de quibus dixi p. XXII, ipse excussi.

Quodsi hanc de codicibus, in quibus Caesares leguntur, disputationem perlustraveris, adsentieris mihi puto neganti impedire quicquam, quo minus hos libros omnes ex uno eodemque exemplari fluxisse putemus. atque idem statuendum esset de libris *ω*, in quibus praeter monosticha tetrastichorum vv. 53—76 leguntur[49]), nisi unum obstaret, dico inscriptionem illam carminis tertii decimi tetrastichorum 'Nerva tetrarcha (tetrarca)', quae in *VBWΣ* legitur. hanc igitur Brandesius Ann. phil. 1881, 72 ex 'tetrasticha' ortam esse ratus suspicatus est Ausonium, cum post monosticha composita ceterorum post Domitianum imperatorum vitas moresque tetrastichis enarrare constituisset, carmina XIII—XVIII composuisse, deinde opere interrupto post multos annos ad eam rem rediisse ac tum carminibus I—XII et XVIIII—XXIIII conscriptis schedam, in qua carmina XIII—XVIII hac inscriptione 'Tetrasticha' adiecta legebantur, interposuisse. quae coniectura subtiliter sane excogitata est. nec quae sit alia eius rei explicandae ratio video. nam quominus coniciamus librarium, ut fere fieri solebat, in margine titulum huic capiti praefixum repetiisse, id impedit, quod haec inscriptio in ipso carmine, quod in *ω* tetrastichorum primum locum obtinet, invenitur.

---

49) nam conspirant plerumque cum *V*, quamquam quaedam inveniuntur in eis serpentis corruptelae grassantisque librariorum temeritatis vestigia, veluti 1, 40 'a morte' *ω*, 'orbis amor' *V*, 2, 63 'sociansque uirum documenta daturum' *ω*, 'cui iunctus erit documenta daturus' *V*, quo loco 'erit' recte se habet; nam si nobis mente fingimus Ausonium quasi monstrantem imperatorum imagines, non inepte ille dicere potuit 'cui iunctus erit', Antonini Pii vitam moresque carmine, quod sequebatur, enarraturus.

In carminibus XXX (De viro bono) et XXXI (NAI KAI OY) *G* et *W* plerumque consentiunt ita, ut, quin ad communem fontem redeant, omnino dubitari non possit. atque ex eodem fonte fluxerunt codices, quibus Vergilii qui dicitur Iuvenalis ludi libellus continetur (eos hoc loco littera *Z* significabo). id quod iam ex inscriptione carminis XXX ('De institutione uiri boni' *GWZ*, 'De uiro bono pytagorice ατιοαcιc' *V*) et scripturis quibusdam, veluti XXXI v. 18 'conuenit' ('non' om.) intellegitur. maior autem codicum *Z* cum *W* quam cum *G* est cognatio. quam rem ut confirmem, te reicio ad v. 18 carminis XXX in *G* omissum, in *WZ* servatum. ne vero ex *W* hos libros profectos esse opinemur, praeter quasdam scripturae discrepantias id potissimum obstat, quod inter eos sunt codices quidam satis vetusti, in primis Bembinus saec. VIIII exaratus. hoc igitur certe saeculo iam florilegio illo, de quo supra diximus, discerpto ac poematis illis cum Vergilii quae dicuntur carminibus minoribus coniunctis constitutus erat liber ille Iuvenalis ludi (cf. Ribbeck. App. Verg. 24), quamquam patet nihil obstare, quo minus id iam ante hunc terminum factum esse statuamus. sed etsi arto cum *GW* coniuncti vinculo, tamen longe inferiores his sunt libri *Z*, non paucis scripturae vitiis inquinati (cf. XXX 12 'subter' *VGW*, 'subtus' *Z*, 13 om. *Z*, 14 'declinans' *VGW*, 'declinatis' vel 'declinat' *Z*). haec igitur de libris *Z*, de quibus accuratius exponere non huius loci esse puto. libris *GW* autem, quamquam differunt nonnumquam a Vossiano, non alteram horum carminum recensionem contineri, sed eandem omnibus originem esse totius scripturae consensus ostendit (cf. Peiper. 305). — in commentariis codicum *Z* scripturas a Ribbeckio, Riesio, Kleinio (mus. Rhen. XXIIII 607 sqq.) prolatas exhibui, adiunxi lectiones Parisini 17177 (cf. Baehrens. Poet. lat. min. II 10), quas enotavit A. Schoene, Vossiani Q 33 saec. X f. 132^r^, quem contulit G. du Rieu, Vindobonensis 2521 saec. XII f. 142^r^, quem ipse excussi, denique pauca ex Harleianis 2534, saec. XIII, f. 127^r^, 3963, saec. XV, f. 249^v^ ab Henrico filio inspectis.

His pauca addam de Hesiodio (XXXII) et de carmine, quo Herculis labores enumerantur (XXXIII). atque Hesiodion in ceteris praeter Vossianum libris ex eodem exemplari profectum esse vel inde intellegitur, quod in eis v. 11 sqq. non leguntur. hos igitur versus is, qui florilegium illud concinnavit, cum ab hoc carmine alienos esse existimaret, omisit. adde quod et ex inscriptione et ex scriptura versus 10 ('secreta') summa librorum *GW*, Valencenensis 393, Helmstadiensis 332 similitudo conspicitur. nec tamen inter eos et *V* ullum, quod quidem alicuius momenti sit, discrimen intercedit. in carmine de Hercule *VGBW* ceterique, quos in commentariis enumeravi, non dissentiunt nisi in rebus levissimis. atque idem valet de codd. *ω*. nam si in Tiliano quaedam inveniuntur scripturae discrepantes, veluti 1 'laboris' (idem in Par. 18275 et deterioribus quibusdam extat), 5 'certamine', 6 'threitio', id nullam habet vim, cum in Magliabecchiano his locis eadem quae in *VGBW* legantur[50]).

50) in Hesiodio praeter Valencenenses adhibui Laurentianum 33, 31, Rehdigeranum S I 6, 17, Helmstadiensem 332, nunc Guelferbytanum, denique Arundelianum mus. Brit. 133 (Rehdigeranum contulit benigne M. Hertz, Helmstadiensem O. de Heinemann, Arundelianum H. Mueller-Strnebing), in carmine de Herculis aerumnis Einsidlenses 326 et 302, Bernensem 250, Monacensem 14836 a G. Meiero, bybliothecae Einsidlensis praefecto, G. Rettigio, A. Holdero excussos.

Carmina II et VIIII Eglogarum libelli (*V*) iam saeculo octavo in kalendaria recepta fuisse libris eiusmodi, qui adhuc supersunt, edocemur. qua re factum est, ut Ausonii nominis in codicibus praeter *V* nullum vestigium inveniatur. accedit Bedae testimonium, qui in libri de temporum ratione c. XVI carmen VIIII adtulit his verbis adiectis 'sicut quidam veterum versibus explicavit heroicis', unde colligi potest eum scriptoris nomen iam non compertum habuisse. quanta autem fuerit hominum, qui talia poematia in usum suum deprompserunt, licentia, in carmine II vel maxime cognoscitur. quod carmen in omnibus praeter *V* libris turpiter deformatum legitur versu ultimo deperdito, quae lacuna partim altero novicio 'Imbrifer ast mensis tumque december adest', partim (in Durlacensi) versu duodecimo carminis 394 Anth. lat. expleta est. adde quod v. 9 soli Leidensis (Scal. 38) et Oxoniensis coll. S. Ioann. Bapt. XVII praeter Vossianum germanam scripturam 'opimat' servaverunt ceteris 'uegetat' vel 'uegitat' exhibentibus[51]). meliorem sortem expertum est carmen VIIII, quod non solum, si levissimas quasdam res excipias, intactum mansit si non in omnibus, at tamen in nonnullis id genus libris, sed etiam in quibusdam v. 11 veram scripturam 'nouembrem' ostendit. quodsi hoc carmen in Vindobonensis 3261 f. 26ᵛ legitur ex alio libro, id quod ex scriptura versus undecimi colligitur, non ex Vossiano depromptum, hac tamen inscriptione adiecta 'Ausonij de duodecim signis', non inde sequitur Sannazarium Ausonii nomen in codice illo invenisse, sed potius statuendum est eum, cum id carmen in *V* legisset, huic apographo Ausonii nomen adiecisse. — codicum, quos in commentariis commemoravi, lectiones aut Riese in Anth. lat. editione protulit aut Ellis, Holder, Meyncke, Nolte, du Rieu, Schmitz, Schoene enotaverunt.

In epigrammate 68, quod in *VGω* legitur, *G* consentit cum *V* (cf. v. 8), quamquam scriptura in *G* locis quibusdam (cf. v. 3 et 5) deformata est. eodem modo cum *V* conspirat Vindobonensis 3261 f. 26ʳ in epigrammate 71, quod Sannazarius se ex libro eiusdem bybliothecae, in quo Vossianum invenit, descripsisse testatur. his addo Parisinum (Thuaneum) 8071, in quo f. 10ʳ leguntur epigrammata 89 et 88, quae utrum ex *ω* an ex altero carminum Ausonianorum corpore fluxerint, incertum est, et Riccardianum 907 saec. XVI, qui (fuit olim Bartholomaei Fontii) f. 182ʳ carmen XVII 28 et f. 183ʳ e. 21 exhibet, ex *V* ut videtur profecta.

cod. Regius (mus. Brit.) 15 B XVIIII (*R*)

Restat, ut breviter codicis Regii (mus. Brit.) 15 B XVIIII saec. VIIII vel X mentionem faciam, quem librum accuratius descripserunt Zangemeisterus Sitzungsber. der Wien. Akad. LXXXIIII 513 sqq. et Baehrensius mus. Rhen. XXXI 93 sqq. leguntur in eo f. 83ᵛ 'Versus de singulis mensibus' (V 2), f. 99ʳ 'Versus de diogene' (XVII 29, e. 49 et 50 in unum coniuncta), f. 102ᵛ 'Mentio duodecim uersuum pre-

---

51) de carminibus, quibuscum haec egloga in codicibus coniuncta est, vide quae disputavit Baehrensius mus. Rhen. XXXI 97 sq., Poet. lat. min. I 202 sq. num autem ille recte suspicetur in hac sylloga quintum etiam Eglogarum carmen fuisse, id quod inde colligit, quod carminis Anth. lat. 394 inscriptio 'Item uersus de numero dierum singulorum mensium' similis est ei, quae est eglogae quintae ('Quoteni dies sunt mensuum singulorum'), in carmine autem illo de mensibus, non de dierum in singulis mensibus numero agitur, unde iam intercidisse ante id carmen eglogam quintam statuit, me dubitare fateor. certe ut praeter ea, quae Vossianus exhibet, alia de singulis mensibus carmina libris tradita sunt, ita etiam plura de dierum numero in singulis mensibus poemata antiquitus extitisse non a veri specie abhorret.

cipuarum uirtutum Herculis. siue epyθλφyoN (um). ipsius' (XXXIII). in carmine V 2 versum illum 'Imbrifer ast mensis tumque december adest' exhibet, in ceteris cum *V* conspirat, ita tamen, ut iam librariorum commenta in eum illata deprehendantur (cf. e. 50, 1). contulit hunc librum I. H. Nolte[52]).

Ceterum utrum carmina XVII 29, e. 49, 50, 71 in florilegio, quod nunc dispersum in *GBWZ* legitur, fuerint an ex eodem quo illud archetypo derivati sint, iam non diiudicare licet.

Quodsi ea, quae modo exposuimus, reputaveris, intelleges nullam omnino causam subesse, cur florilegium illud ex alio atque eo, unde originem suam traxit Vossianus, exemplari fluxisse statuamus. conspirant enim hi libri omnes in rebus gravioribus; quae autem scripturae discrepantiae sunt, eae librariis potius tribuendae esse videntur quam ex altera recensione manavisse.

Periochae solo codice Parisino 8500 nobis traditae sunt, in quo f. 16ʳ—20ᵛ inter Ludum et Paulini ad Ausonium epistulas leguntur, nulla tamen inscriptione adiecta. nihil igitur ex ea re, quod Ludum secuntur, ad sententiam, qua volgo ab Ausonio eas profectas esse statuebant, comprobandam redundare facile intellegitur, praesertim cum Ausonii opuscula non semper continua serie se in hoc libro excipiant; veluti inter carmen XXVIIII et Versus paschales f. 27 inserti sunt versus aliquot Prudentii (Apoth. 782 sqq.). sed memorabile profecto est, quod in periocha alterius libri Iliadis versus tertius 'Caelestes hominumque genus superabile curis' conspirat cum eo, qui est epistulae XVIIII quintus 'Iam volucres hominumque genus superabile curis'. iam cum Ausonius saepius versus suos in aliis carminibus repetat[53]), inde fortasse colligas hunc libellum ad eum referendum esse; sed multo veri similior mihi alia coniectura esse videtur. etenim ut Ausonius E. XVIIII 1 sqq. Senecae in ludi de morte Claudii c. 2 versus imitatus est, ita Fulgentius Myth. I 616 sqq. S. hunc Ausonii locum imitando expressit. adde quod ille eodem loco ea, quae Ausonius XXVIII 4, 8 de Sulpiciae opusculo dixit, diserte significat. iam cum dicendi genus in Periochis ad id, quo Fulgentius usus est, potius quam ad Ausonianum accedat et in Parisino ante Ausonii Ludum f. 3ᵛ—14ʳ Mythologiarum libri a Fulgentio conscripti legantur, malim cum Peipero 314 eum libellum huic tribuere. sed ut accuratius in eam rem inquiramus, non huius loci esse videtur.

Quo facilius autem, quibus libris singula Ausonii opuscula tradita sint, intellegatur, quamquam id siglis codicum in margine adiectis significavi, tamen tabulam, qua ea res illustratur, adiungam:

52) Cum codice Regio conspirat quam maxime Trevericus, qui est in bybliotheca urbica, signatus numero 1464, saec. XI. quo de libro egit P. Langen in symb. philol. Bonnens. in honorem F. Ritschelii collecta p. 263. leguntur in eius f. 116ʳ carmina XVII 29, e. 49 et 50. ipse contuli.

53) cf. III 35 sq. et XI 2, 41 sq.; V 2, 9 et 9, 9; VI 7 et VII 1; XV 4, 3 sq. et 18, 4 al.

B: Bruxell. 5370, *C*: Cantabrig. Kk V 34, *G*: liber S. Galli 899, *λ*: Laur. LI 13, *P*: Par. 8500, *Π*: Par. 7558, *R*: cod. Regius (mus. Brit.) 15 B XVIIII, *T*: Vossianus Q 107, *V*: Vossianus 111, *X*: codd., quibus Eglogarum libri carmina 2 et 9 continentur, *W*: Par. 4887, *ω*: prioris generis codd. praeter *C*, *Z*: libri, in quibus Vergilii 'Iuvenalis ludi libellus' legitur.

I (Theodosii epist.): *P*
II (Auson. ad Theod.): *VP*
III (Auson. ad lectorem et Syagr.): *V*
IIII (Ephemeris): *V*
 3: *ΠCω*
V (Eglogarum liber) 1—10; 12—19: *V*
 11: *ω*
 2: *RX*
 9: *X*
VI, VII (Precationes Aus. cons. des.): *V*
VIII (Grat. actio): *ω*
VIIII (Vers. pasch.): *VPω*
X (Orat. cons. aus.): *V*
XI (Epicedium): *Vω*
XII (De Herediolo): *V*
XIII (Protrepticus): *VPω*
XIIII (Genethliacon): *VP*
XV, XVI (Parent., Prof. Burd. Comm.): *V*
XVII (Epitaphia) 1—34: *V*
 29—31, 34, 35: *ω*
 29: *R*
XVIII 1 (Symm. epist. I 14): *GBλ cod. Symm.*
 2 (Mosella): *GBλ, Rhenaug. LXII, Vat. 1650*
XVIIII (Ord. urb. nob.): *VPT*
XX (Ludus): *VP*
XXI (Caesares): *VBW Reginensis 1283*
 1 *et* 2, 1—81: *Laurr. 64, 9; 89 inf. 8, Neap. 125, Glasgov. V 3, 11*
 1 *et* 2, 1—80: *Magl. I 6, 29 (f. 117ʳ)*
 1 *et* 2, 53—76: *ω*
 1 *et* 2, 1 *sq.*: *Mellic., Parr. 5802, 6116, Laurr. 64, 8; 66, 39, Bern. 104, cod. Heinsii*
 1: *Parr. 8069, 9347 alii*
XXII (De Fastis): 1 *et* 2: *V*
 1, 3, 4: *ω*
XXIII (Ad Drepanium): *V*
XXIIII (Cupido), XXV (Bissula): *ω*
XXVI (Griphus): *VPω*
XXVII (Technopaegnion) 1 *et* 3—13: *V*
 2—11 *et* 13: *ω*
 1 *et* 3—9: *Voss. Q 33*
 3—11 *et* 13: *C*
 3, 4 (*vv.* 9—13), 5: *Par. 2772*
XXVIII (Cento): *ω*
XXVIIII (Pythagoricon): *P*
XXX (De viro bono): *VGWZ*
XXXI (NAI KAI OY): *VGWZ*
XXXII (Hesiodion): *VGW*
XXXIII (De Herculis aerumnis): *VGWR*
XXXIIII (De rat. librae): *V*
XXXV (De rat. mat. puerp.): *V*
E. I—III: *V*
E. IIII: *Vω*
E. V, VI, VII: *V*
E. VIII: *Vω*
E. VIIII: *V*
E. X—XVI: *ω*
E. XVII: *VP codd. Symm.*
E. XVIII—XXII: *ω*
E. XXIII—XXV: *VPΠ, Bruxell. 10704 Par. 2122*
 XXIIII: *T*
e. 1—71, 74—114: *ω*
e. 8, 9, 21, 35, 40—44, 47—50, 68, 71—73, 84—89, 95: *V*
e. 2: *B*
e. 35: *P*
e. 49 *et* 50: *R*
e. 68: *G*
A. I (Periochae): *P*

V.

Postquam codices enumeravimus ac descripsimus, iam quae ratio inter Vossianum et libros *ω* [1]) intercedat in eis carminibus, quae in utroque codicum genere leguntur, explicemus necesse est. atque excerpta ex ampliore opusculorum Ausonianorum corpore et *V* et *ω* contineri supra comprobare studuimus. verum tamen haec excerpta in utroque librorum genere non ex eodem archetypo profecta sunt, sed iam antiquitus duas opusculorum Ausonianorum syllogas extitisse putandum est, unam sive ab

1) hoc siglo non solum ceteros prioris generis libros, sed etiam Cantabrigiensem (*C*), ubi non diserte commemoratur, complector.

Ausonio ipso sive ab alio homine illo etiamtum vivente concinnatam[2]), alteram post Ausonii mortem a quodam, qui aut cognatione aut familiaritate quadam cum illo coniunctus erat, confectam, id quod recte statuisse videtur Brandesius Ann. phil. 1881, 76, cuius disputationem eis, quae mox exponam, tamquam fundamentum subiciam.

Maximi in ea re explicanda est momenti inscriptio carminis primi de Fastis (XXII 1), quae in $Mkv^2b^2gg^2$ legitur: 'Consulari libro subiciendi quem ego ex cunctis consulibus unum coegi gregorio ex pref.' ex qua intellegitur Ausonium Fastorum librum ad Gregorium hoc carmine adiecto misisse. sed idem carmen in *V* inscribitur 'Ausonius Hesperio filio sal.', unde patet Hesperio quoque a patre hoc opusculum dono datum esse eodem carmine ornatum. plane eadem res est in Technopaegnio (XXVII). nam huic carmini praefixa est epistula in *ω* ad Paulinum, in *V* ad Pacatum scripta. primum igitur Paulino, deinde Pacato id carmen Ausonius dicavit[3]).

---

2) Ausonium opuscula sua ad amicos misisse additis simul epistulis vel carminibus, quibus libellos suos illis commendaret, ex opusculis ipsis ac Symmachi epistulis I 14, 5 et 31, 2 intellegitur. neque tamen ex eo, quod opuscula cum amicis solis communicare videtur et E. XVII 29 de volgato quodam se invito libello queritur, colligas eum libros suos publico usui non destinavisse. immo in his nihil aliud conspicitur nisi quae erat eius aetatis nimia adfectatio ac blanda tergiversatio. adde quod Ausonius ipse saepius lecturos adloquitur (cf. III, quod carmen ad syllogen opusculorum ad Syagrium missam pertinet; XI 1, 4; XV 1, 2; 2, 15; XVII 1; XX 7; XXV 3). quam ob rem nequaquam a vero abhorret iam Ausonium ipsum syllogen opusculorum in publicum emisisse. certe ipse carmina quaedam in unum corpus coniunxit, veluti Versus paschales vel, si versus rhopalicos germanos esse putas, hos et Epicedion, Parentalia, Prof. Burd. commemorationem, Epitaphia. atque e. 2 et e. 35 referuntur ad syllogas epigrammatum, epistula ad Pacatum (XXIII) scripta pertinet ad corpus eglogarum; nam eis, quae in vv. 5 et 7 leguntur, non epigrammata, sed talia carmina, qualia sunt Cupido vel Griphus, significantur (cf. XXIIII 1, 6; XXVI 1, 1 et 11; XXVII 4, 1). adde quod in λgg^2E haec extat Cupidinis cruciati (XXIIII 1) inscriptio 'Incipit aeglogarum. Ausonius Gregorio filio', qua indicatur in altero corpore (*ω*) eglogarum librum constitutum fuisse. atque ipse Ausonius Cupidinem eglogam nominat; in *V* carmen ad Pacatum secuntur carmina XXVIIII—XXXII, XXXIIII, XXXV, ex quibus c. XXVIIII in *P* inscriptum est 'egloga de ambiguitate uite eligende', XXX—XXXII eglogae appellantur in subscriptionibus codicum *GW* librorumque quorundam, quibus Vergilii Iuvenalis ludi libellus continetur (cf. Peiper. 309). unde iam mihi recte colligere videor Ausonium carmina quaedam in unum librum, qui 'Eglogarum' inscriptus erat, coniunxisse atque hunc ad Pacatum misisse (cf. Peiper. 274). quamquam obloquitur Brandesius p. 64 atque ex colore carminis, quod ad Pacatum scriptum est, et Catulli loco, quo usus est Ausonius, evincere studet prooemium illud ad syllogen epigrammatum referendum esse. sed, id quod iam supra diximus, non epigrammata verbis 'quisquilias ineptiasque' significantur. et Catulli loco eodem modo usus est Ausonius in praefatione Griphi (XXVI 1, 4). neque vero Brandesii coniectura confirmatur Pacati in e. 35, 9 commemoratione, de qua mox exponemus. nam si re vera epigrammatum syllogen ad Pacatum misit Ausonius hoc epigrammate praefixo, quid quaeso ei opus erat in eadem re altero prooemio? — quodsi imperator Theodosius Ausonium rogat, ut sibi scripta sua impertiat, id nequaquam ita accipiendum est, ut statuamus eo tempore syllogen opusculorum Ausonii non extitisse. nihil aliud enim agebat ille hac epistula, nisi ut seni de patria optime merito iustum honorem tribueret. atque ipse fatetur se olim Ausonii scripta lectitavisse et syllogen opusculorum Ausonii a. fere CCCLXXXIII concinnatam esse mox docebimus. ceterum quae Th. Birtius nuper in libro, quem inscripsit 'Das antike Buchwesen', de ratione, quam Ausonius in carminibus componendis atque edendis secutus est, disputavit (p. 101 sq., 156, 304), vereor ut probari possint. certe neque ex praefatiuncula Epitaphiorum colligi potest ea hoc consilio Prof. Burd. commemorationi adiecta esse, ut quod restabat vacuum in volumine expleretur, neque ullam veri speciem habet in opusculo de Bissula compluria epigrammata intercidisse neque denique recte temptatur epigrammatis 2 in Bruxellensi inscriptio 'Commendatio codicis'. nam et volumina et codices ea aetate in usu fuisse docet Symmachi (III 11, 4) locus ab ipso Birtio adlatus ac, si apud Ausonium ut apud Symmachum plerumque volumina commemorantur, in ea re uterque veterum scriptorum exempla magis quam suae aetatis usum respexisse videtur.

3) quod XXVII 4, 10 non solum in *V*, sed etiam in *ω* 'Pacato' legitur, id eodem modo quo duplices scripturae in Cantabrigiensi explicatur. nimirum librarius quidam, qui alterius generis codice usus est, super 'Paulino' adscripserat 'Pacato', quod postea ab altero Paulini nomine expulso receptum est.

tertium huius rei exemplum praebet e. 35, cuius in versu nono haec leguntur in *VP* 'Irascor Proculo', in ω 'Agat irascor', in quibus 'Pacato irascor' latere scite animadvertit Tollius, quamquam ea res ut in coniectura posita certa explorataque haberi non potest, quartum inscriptio illa tetrastichorum de Caesaribus carminis tertii decimi in *VBW* et Reginensi, de qua supra (p. XLVIII) diximus.

Iam si tabulam in capite altero huius prooemii propositam perlustraveris, intelleges in excerptis codicis Vossiani compluria inesse carmina (veluti II, XIIII, XVI, XVIIII, E. XXIII—XXV), quae annum CCCLXXXIII excedant, nullum in ω, quod hunc terminum egredi certis argumentis probari possit. unde iam statuere licet syllogen, ex qua excerpta sunt opuscula, quae libris ω continentur, hoc fere anno concinnatam esse. nam quod in hoc corpore legitur carmen de Fastis ad Gregorium missum quin ad hunc annum vel eum, qui antecedebat, referendum sit, dubitari non potest.

Ad haec argumenta sane gravissima accedit scripturae in *V* et ω discrepantia, quae quanta sit, ex hoc indice, quo si non omnes, at certe qui maxime memorabiles sunt loci continentur, facile intellegitur:

	ω	*V*
IIII 3, 1	Omnipotens quem mente colo pater unice rerum	Omnipotens solo mentis mihi cognite culte
8—16	*omissi*	
35	aetas (*cod. II*)	olim
80	Christe (*cf. VIIII 31*)	Nate
84	Consona quem celebrat modulato carmine plebes (*in C post h. v. eadem quae in V leguntur* Consona . . . carminęa Dauid)	Consona quem celebrant modulati carmina Dauid
XI, 2 28	uera si qua fuit	ueram si scierim
38	natos tris numero genui	natos quattuor edidimus
13—16, 19—26, 29—34, 39 *et* 40, 43 *omissi*		
XIII 2, 30	mollis	fallax
XVII 30, 1	et odore perlue nardo	bene olente et unguine nardi
6	Felix seu memini siue nihil memini	Seu meminisse putes omnia siue nihil
31, 1	Lucius una quidem geminis sed	Vna quidem geminis fulget set
34, 5	compleuit munia uitae	quis non accuset in ista
6	Iam meritis anus est et adhuc	Aetatis meritis anus est
XXI 2, 63	sociansque uirum documenta daturum	cui iunctus erit documenta daturus
64	Assumpti	Adsciti
XXII 1, 8	congessit	digessit
9	Exemplo confide meo sic	Exemplum iam patris habes ut
10	Applicet	Adgreget
XXVI 2, 29	Iussaque quaternis suspendit	Iussa quater ternis affixit
45	fucat	comit
50	linea	regula
55	Qui medius	Vt tris sic
57	pereunte	pergente
XXVII 3, 5	sortita uices	obitura uicem
4, 10	labor hic	ludus
6, 1	coniugibus	coniugiis
12	nitet	manet
9, 6	Et furiata oestro tranat mare cimmerium bos	Threicium libycum freta cimeriumque secat uos
12	uindex	index
15	*om.*	
17	*post* 22 ω, *post* 24 *C*	

	ω	V
22	seruus ω, $\overset{\text{ł pellax}}{\text{ferus}}$ *C*	pellax
23	Audaces licii nullo tamen in pretio Car *C*, *om. ω*	Fallaces ligures nullo situs in pretio car
24	Vellera depecti nemoralia uestifluus Ser *C*, *om. ω*; *post* 10, 5 *in Cω haec leguntur* Iam pelago uolitat mercator uestifluus ser	Vellera depectit nemoralia uestifluus ser
26	Nota et paruorum cunis muliebre scelus strix	Nota caledoniis nuribus muliebre decus strix
10, 1	floriferum	floriparum
3	$\overset{\text{ł fusura}}{\text{passura}}$ ω (passura *C*)	fusura
11, 12	*om. ω, legitur in C*	
13, 3	*post v.* 19 Et quod nonnumquam praesumit laetificum gau	Ennius ut memorat replea te laetificum gau
4	*om. ω, legitur in C, ubi* coquit	coquat
5 *sqq.*	Scire uelim catalepta legens quid significet tau	Dic quid significent catalepta maronis in his al
	Et quod germano mixtum male letiferum min *C*, *om. ω*	Celtarum posuit sequitur non lucidius tau
	Imperium litem uenerem cur una notet res	Imperium litem uenerem cur saepe notat res
	Sitne peregrini uox nominis an latii sil	Estne peregrini uox nominis an latii sil
	Lintribus in geminis constratus ponto sit an pons	Et quo germano mixtum male letiferum min
		Lintribus in geminis constratus ponto sit an pons
E. IIII 69	*om. ω*	
70	Anticiramque bibas	Anticipesque $\overset{t}{\text{u}}$iuum
87	*om. ω*	
94	potes ostolo	poteris teo
101	Totam . . . uacunam	Tortam . . . uel agnam
104	lauerna	taberna
E. VIII 14	Vale ualere si uoles me uel uola	Nugarum ueteres cum sale relliquias
e. 35, 8	uerum	bene ais
9	Agat irascor	Irascor Proculo
e. 41, 3	omnia rufi	hec siui constant
e. 68, 3	In proprium ut redeant tela retorta caput (manu *T*)	Auctorem ut feriant tela retorta suum
e. 71, 1	e populo . . . egrum	gaium . . . olim
e. 95, 1	alma . . . gliceras	ecce . . . diseros
12	Phedra et elissa tibi dent laqueum aut gladium	Quod sibi suaserunt phedra et elissa dabunt
13	Precipitem pelago uel leucados elige rupem	Quod canace phillisque et fastidiata phaonis.

Has scripturas si perlustraveris, facile intelleges codices ω foedissimis librariorum commentis deformatos esse. etenim id quod iam supra diximus, epistulae VIII versus ultimus, qui interciderat, temere suppletus est versu ex alia epistula desumpto; XVII 31, 1 illud 'Lucius' sine dubio profectum est ex lemmate, quo illato verbum 'fulget' expulsum est; aperte falsum est, quod legitur XI 2, 38 'natos tris numero genui', plane ineptae scripturae XXI 2, 63, XXVI 2, 50. 55, XXVII 6, 1 et 12; 9, 12; e. 71, 1; 95, 1, quas qui Ausonio tribuat, mente destitutus esse videatur. ac nonne is, qui versus XVII 30, 6; 34, 5 sq.; e. 95, 12 et 13 compegit, stultum se fuisse hominem ostendit, balbutientem potius quam loquentem? quid enim quaeso sibi vo-

lunt ista 'Felix, seu memini sive nihil memini' et ut optime se habent 34, 6 'Aetatis meritis anus est', ita sensu omnino cassa sunt 'Iam meritis anus est et adhuc'. adde quod quanta fuerit librariorum temeritas in scriptura immutanda, ex XXVII 9, 23 colligitur, in quo versu verba 'Fallaces ligures . . . situs' in *C* depravata sunt in 'Audaces licii . . . tamen'. sed de aliis etiam scripturis codicum *ω*, quibus primo obtutu non offendaris, quam maxime dubitari potest. etenim IIII 3, 84 quae leguntur in *V* Ausonio sine dubio dignissima sunt, minus autem placent ea, quae libri *ω* exhibent, ac fortasse ea res, quod 'modulati' non intellegebatur, homini cuidam ansam dedit ad hunc versum temere immutandum. XXVII 13, 5 offendit 'catalepta' Maronis nomine non adiecto, quod *V* praebet, et v. 3 verba 'quod nonnumquam praesumit' non Ausonii, sed librarii manum prodere videntur. mirum profecto est, quod XXVII 9, 24 in *ω* extat, 'Iam pelago volitat mercator vestifluus Ser.' primum enim quis quaeso umquam audivit de Serum navigationibus? (cf. Friedlaender. Darst. aus d. Sitt. Roms II[5] 61 sq.). deinde id, quod proprium ac peculiare est Serum, desideratur in hoc versu, commemoratur in scriptura Vossiani. ac si re vera, id quod intellegitur ex versu XXVII 13, 5, qualis in *V* extat, Ausonius in carmine Vergiliano legit 'al', quis quaeso existimet eum illud 'al' in priore recensione silentio transiisse? certe in ea non 'tau, min, spin', sed 'tau, min, sil' eodem modo quo in altera commemorantur. sed turbatum esse iam antiquitus hoc loco a librariis ostendit versus septimus temere in eorum, quae Vergilius luserat, commemorationem intrusus (cf. Peiper. 285 sqq.) [4]).

Vides pauca restare, quae re vera Ausonio tribui possint. atque ex his etiam, si eadem trutina omnia examinare velis, vereor ut nonnulla hoc experimento comprobentur. sed, ne longus sim, iam huic disputationi finem imponam, praesertim cum, etsi evincatur diversas in libris *ω* scripturas, quae ex altera recensione profectae esse videntur, non ad Ausonium referendas, sed omnes librariorum lubidine ac licentia ortas esse [5]), vis argumentorum, quae supra proposuimus, non infringatur.

Quodsi haec recte disputavi, statuendum est duas antiquitus opusculorum Ausonianorum syllogas extitisse. quarum ex altera fluxerunt excerpta, quae codicibus *ω* continentur, ex altera profecta sunt excerpta in Vossiano et Parisino, florilegium illud, quod nunc dispersum in libro S. Galli, Bruxellensi, Parisino 4887 aliisque libris invenitur, Technopaegnii capita quaedam in Leidensi et Parisino, Oratio et epistulae XXIII—XXV in codicibus Paulinianis, de quibus supra exposuimus, denique Eglogarum carmina duo atque epigrammata quaedam. haec igitur de codicibus sufficiant: cetera, si quis velit, ex Peiperi libro petat, docto hercle ac laborioso, quem saepius laudavimus.

4) quod IIII 3, 1 legitur in *ω* 'quem mente colo, pater unice rerum' utrum Paulini imitatione 'omnipotens rerum genitor' confirmetur an ex hoc Paulini versu originem duxerit, in incerto relinquo.

5) ne versus quidem XXII 1, 9 'Exemplo confide meo: sic protinus et te' ita comparatus est, ut eo tamquam argumento utaris. nam ut concedo Ausonium, cum id carmen ad Gregorium mittere constituisset, ea, quae ad Hesperium scripserat, immutare potuisse, ita nihil impedit, quo minus statuamus Ausonium Gregorium eodem modo quo Hesperium adlocutum esse 'exemplum iam patris habes, ut protinus et te'; cf. XXIIII 1, 10.

VI.

Iam de ratione, quam in hac editione adornanda secutus sum, expposituro mihi primum, quo ordine opuscula Ausonii digesserim, explicandum esse videtur. ac diu me haesitavisse fateor, quem modum in ea re amplecterer. nam neque ordo, quem in editione Parisina incohatum Scaliger et Tollius constituerant, servari poterat, neque ea ratio mihi probanda esse videbatur, ut syllogis, quae in *ω* et *V* leguntur, praemissis florilegium illud, quod *GBW* aliisque continetur, adicerem. quis enim quaeso tulisset eadem carmina bis edita eaque illis, quae in *ω* extare supra demonstravi, scripturae vitiis inquinata? quis non gravatus esset, si legisset opuscula hac serie, qualis est in *ω* et *V*, proposita? quod si fecissem, non corpus integrum, sed male disiecti membra poetae habuisses. quae cum etiam atque etiam deliberavissem, tutissimum mihi visum est Vossiani vestigiis insistentem eum, qui aliqua certe ex parte aptus esse videretur, ordinem constituere, ita tamen, ut, si res plane incerta esset, a recepto ordine non recederem. qua in re probe sciebam me in varias reprehensiones incursurum esse; sed reprehendant per me licet, dummodo aliquid, quod reprehensioni omnino obnoxium non sit, proponant.

Primo igitur loco Parisinum secutus Theodosii epistulam posui, cui subiunxi carmen ab Ausonio ad hunc missum; secuntur praefatio ad lectorem et Syagrium, Ephemeris, Eglogarum liber, cui inserui ex *ω* carmen de mensibus et quattuor anni temporibus, Precationes Ausonii consulis designati, quibus cum Vineto adiunxi Gratiarum actionem. hanc excipiunt Versus paschales, carmen rhopalicum, quod quamquam ab Ausonio alienum esse puto, tamen eo loco, quem tenet in *V*, movere nolui, Epicedium, de herediolo, Protrepticus, Genethliacon. nam Protrepticum et Genethliacon in *V* male inter epistulas collocata esse nemo non videt; postposui autem Genethliacon Protreptico libri Parisini in ea re auctoritatem secutus. his carminibus addidi Parentalia, Prof. Burd. commemorationem, Epitaphia, quibus ultimo loco ex *ω* carmen de Glaucia adiunxi [1], Mosellam, Ordinem urbium nobilium, Ludum, Caesares, epigrammata de Fastis. iam cum persuasissem mihi carmen ad Drepanium (XXIII) ad syllogen eglogarum referendum esse (cf. p. LIII), huic carmini adieci Cupidinem, Bissulam, Griphum, Technopaegnion, Centonem, Pythagoricon, De viro bono, ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ, Hesiodion, Monosticha de aerumnis Herculis, quod poematium in libris *GW* ante eglogam de viro bono legitur, in *V* male Eglogarum libello insertum est, carmina de ratione librae et de ratione puerperii maturi. epistulas eodem ordine, quo in editionibus Tollii et Souchaei leguntur, exhibui — nam qua serie sese olim exceperint, iam neminem explicaturum esse persuasum habeo —, nisi quod epistulas XXV et XXIIII sedes suas mutare iussi, qua de re in capite primo huius prooemii exposui. ultimo loco collocavi Vossianum in ea re secutus Epigrammaton librum, in quo eundem fere, qui est in codicibus *ω*, ordinem tenui, ita tamen, ut epigrammata quaedam ab aliis, quibus eadem argu-

1) Ausonius heroum epitaphiis, quae ex Aristotelis Peplo deprompserat, tamquam appendicem alia eius modi carmina varii argumenti adiunxit.

menta tractantur, disiuncta transponerem et ea, quae in Vossiano solo leguntur, id genus carmina insererem[2]).

Ex Symmachi epistulis unam (I 14) recepi, quam iam in archetypo fuisse librorum *GB* testimonio confirmari videtur, ab Ausonio carmini de Mosella adiectam, eis, quae in Vossiano et Parisino extant, I 25 et 31, omissis; item omisi Paulini ad Ausonium epistulas, et Vossiano et Parisino traditas, Paulini orationem, quae in Vossiano solo legitur. non vero negem iam antiquitus has Symmachi epistulas et haec Paulini carmina in corpore illo, ex quo excerpta in Vossiano et Parisino fluxerunt, fuisse. nam facile fieri potuit, ut is, qui hanc syllogen concinnavit, libellos illos inter chartas ab Ausonio relictas inventos huic syllogae adiceret. id quod de Symmachi epistulis eo veri similius esse videtur, quod, si eas ex integro Symmachi epistularum corpore depromptas esse statuimus, haud facile intellegitur, cur hae potissimum electae sint aliis, quae illas et rerum gravitate et dicendi ornatu longe superant, neglectis.

In appendicem reieci Periochas, eglogam de rosis nascentibus, Septem sapientum sententias, Catonis de musis versus, denique epigrammata novicia a Bartholomaeo Merula aliisque falso Ausonio tributa.

Sed quo facilius, quae in opusculorum singulorum dispositione inter hanc et Souchaei editionem ratio intercedat, cognoscatur, hanc tabulam adponam:

ed. Souchaei		ed. nostra	ed. Souchaei		ed. nostra	ed. Souchaei		ed. nostra
1	:	e. 1	29	:	e. 31	57	:	e. 55
2	:	e. 3	30	:	e. 30	58	:	e. 56
3	:	e. 4	31	:	e. 32	59	:	e. 57
4	:	e. 5	32	:	e. 33	60	:	e. 58
5	:	e. 6	33	:	e. 34	61	:	A. V 27
6	:	e. 7	34	:	e. 35	62	:	A. V 28
7	:	A. V 35	35	:	XVII 31	63	:	A. V 29
8	:	e. 8	36	:	e. 26	64	:	e. 59
9	:	e. 2	37	:	e. 25	65	:	e. 60
10	:	e. 9	38	:	e. 27	66	:	e. 61
11	:	e. 10	39	:	e. 36	67	:	e. 62
12	:	e. 11	40	:	e. 37	68	:	e. 63
13	:	e. 12	41	:	e. 38	69	:	e. 64
14	:	e. 13	42	:	e. 52	70	:	e. 65
15	:	e. 14	43	:	A. V 7	71	:	e. 67
16	:	e. 15	44	:	e. 40	72	:	e. 68
17	:	e. 16	45	:	e. 41	73	:	e. 69
18	:	e. 17	46	:	e. 42	74	:	e. 70
19	:	e. 18	47	:	e. 43	75	:	e. 71
20	:	e. 19	48	:	e. 44	76	:	e. 72
21	:	e. 20	49	:	e. 45	77	:	e. 80
22	:	A. V 11	50	:	e. 46	78	:	e. 81
23	:	e. 21	51	:	e. 47	79	:	e. 82
24	:	e. 22	52	:	e. 48	80	:	e. 83
25	:	e. 23	53	:	e. 49	81	:	e. 84
26	:	e. 24	54	:	e. 50	82	:	e. 85
27	:	e. 28	55	:	e. 53	83	:	e. 86
28	:	e. 29	56	:	e. 54	84	:	e. 87

2) Ausonium enim in epigrammaton libro ea carmina, quibus easdem vel similes res tractaverat, inter se coniunxisse potius quam disiunxisse disertis lemmatum testimoniis, veluti in e. XXV, XXVI, XXVII evincitur.

ed. Souchaei		ed. nostra
85	:	A. V 30
86	:	e. 88
87	:	e. 89
88	:	e. 90
89	:	e. 91
90	:	e. 93
91	:	e. 94
92	:	e. 95
93	:	e. 96
94	:	e. 97
95	:	e. 98
96	:	e. 99
97	:	e. 100
98	:	e. 101
99	:	e. 102
100	:	e. 103
101	:	e. 104
102	:	e. 105
103	:	e. 106
104	:	A. V 31
105	:	A. V 32
106	:	A. V 8
107	:	A. V 34
108	:	e. 107
109—114	:	e. 108—113
115	:	A. V 19
116	:	A. V 16
117	:	A. V 4
118	:	A. V 2
119	:	e. 39
120	:	e. 66
121	:	A. V 13
122	:	A. V 20
123	:	e. 74
124	:	e. 75
125	:	e. 76
126	:	e. 77
127	:	e. 78
128	:	e. 79
129	:	A. V 21
130	:	A. V 22
131	:	e. 92
132	:	A. V 5
133	:	A. V 6
134	:	A. V 14
135	:	A. V 23
136	:	A. V 15
137	:	A. V 3
138	:	e. 73
139	:	A. V 24
140	:	A. V 17
141	:	A. V 25
142	:	A. V 9
143	:	A. V 10
144	:	A. V 12
145	:	A. V 18
146	:	e. 114
147 (de Fastis)	:	XXII 1
148	:	XXII 2

ed. Souchaei		ed. nostra
149	:	XXII 4
150	:	XXII 3
151—157 (Ephemeris)	:	IIII
158—189 (Parentalia)	:	XV
190—216 (Prof. Burd. Comm.)	:	XVI
217—244 (Epit. 1—27)	:	XVII 1—28
245 (Epit. 28)	:	e. 51
246 (Epit. 29)	:	A. V 26
247 (Epit. 30)	:	A. V 36
248 (Epit. 31)	:	XVII 29
249 (Epit. 32)	:	XVII 34
250 (Epit. 33)	:	XVII 35
251 (Epit. 34)	:	A. V 33
252 (Epit. 35)	:	XVII 32
253 (Epit. 36)	:	XVII 30
254 (Epit. 37)	:	XVII 33
255 (Epit. 38)	:	A. V 1
256—284 (Caesares)	:	XXI
285—298 (Ordo urb. nob.)	:	XVIIII
299—308 (Ludus sept. sap.)	:	XX
309—316 (Sept. sap. sent.)	:	A. III
317 (Vers. pasch., ed. I)	:	VIIII
318—319 (Epiced., ed. II)	:	XI
320 (De herediolo, ed. III)	:	XII
321—322 (Protrept., ed. IIII)	:	XIII
323 (Genethl., ed. V)	:	XIIII
324—325 (Cupid. cruc., ed. VI)	:	XXIIII
326—331 (Bissula, ed. VII)	:	XXV
332—333 (Precationes, ed. VIII, VIIII)	:	VI, VII
334 (Mosella, ed. X)	:	XVIII 2
335—336 (Griphus, ed. XI)	:	XXVI
337—349 (Technop., ed. XII)	:	XXVII
350—360 (Cento, ed. XIII)	:	XXVIII
361 (De rosis, ed. XIIII)	:	A. II
362 (Pythag., ed. XV)	:	XXVIIII
363 (De viro bono, ed. XVI)	:	XXX
364 (ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ, ed. XVII)	:	XXXI

ed. Souchaei		ed. nostra
365 (Hesiod., ed. XVIII)	:	XXXII
366 (De aer. Herc., ed. XVIIII)	:	XXXIII
367 (De musis, ed. XX)	:	A. IIII
368 (Eglog. 1)	:	XXXIIII
369 (Eglog. 2)	:	XXXV
370 (Eglog. 3)	:	*omissum*
371 (Eglog. 4)	:	V 8
372 (Eglog. 5)	:	V 1
373 (Eglog. 6)	:	V 18
374 (Eglog. 7)	:	V 19
375 (Eglog. 8)	:	V 11
376 (Eglog. 9)	:	V 2
377 (Eglog. 10)	:	V 3
378 (Eglog. 11)	:	V 5
379 (Eglog. 12)	:	V 4
380 (Eglog. 13)	:	V 6
381 (Eglog. 14)	:	V 7
382 (Eglog. 15)	:	V 9
383 (Eglog. 16)	:	V 17
384 (Eglog. 17)	:	V 10
385 (Eglog. 18)	:	V 16
386 (Eglog. 19)	:	V 12
387 (Eglog. 20)	:	V 13
388 (Eglog. 21)	:	V 14
389 (Eglog. 22)	:	V 15
390	:	E. I
391	:	E. II
392	:	E. III
393	:	E. IIII
394	:	E. V
395	:	E. VI
396	:	E. VII
397	:	E. VIII
398	:	E. VIIII
399	:	E. X
400	:	E. XI
401	:	E. XII
402	:	E. XIII
403	:	E. XIIII
404	:	E. XV
405—406	:	E. XVI
407	:	E. XVII
408	:	E. XVIII
409	:	E. XVIIII
410	:	E. XX
411—413	:	E. XXI
414—415	:	E. XXII
416	:	E. XXIII
417	:	E. XXV
418	:	E. XXIIII
419	:	VIII
420—468	:	A. I
469 } praefatiunculae tres	:	II
470 }	:	III
471 }	:	XXIII

h*

In discrepanti codicum lectione enotanda non tam brevitati studebam quam id agebam, ut ea, quae in hoc prooemio breviter disserueram, ipsis librorum testimoniis ante oculos positis confirmarentur et, quae rationes inter singulos codices intercederent, accuratius cognosci posset. quam ob rem ex libris, qui ad alterum codicum genus pertinent, praeter levissimas quasdam res exhibui scripturas integras, ex eis, qui sunt prioris generis, codicis *T* lectiones omnes, codicis *M* fere omnes, codicis λ, ubi defit *M*, plerasque corruptelis foedioribus omissis, ceterorum selectas proposui. sed ut horum etiam librorum, qui Tiliano et Magliabecchiano inferiores sunt, notitia paullo accuratior comparari posset, adnotationibus ad Gratiarum actionem uberiorem scripturae delectum inserui. praeterea non ab re alienum esse duxi textus volgaris, qui in editione Tolliana nititur, lectiones ita commemorare, ut simul unde quaeque originem traxissent indicaretur. qua re quas rationes veteres editores atque in primis Iosephus Iustus Scaliger, quem posteriores plerumque secuti sunt, in Ausonio recensendo atque emendando amplexi sint, iam facili negotio quivis intelleget.

Orthographiae codicum eam, quae sufficere videbatur, in commentariis dedi notitiam. itaque omisi res levissimas veluti 'e : ae', 'ci : ti', praeterea ex libri *V* scripturis tales, quales sunt 'mici, nicil, uellum (bellum), abus (auus), abeo (habeo), abito', quas scripturas tum demum, si quod momentum in eis inesse videbatur, commemoravi. eandem rationem in his scripturis vitiosis manu altera correctis amplexus sum, veluti si 'mici' in 'mihi', 'abus' in 'auus', 'abeo' in 'habeo' mutata sunt, vel in litteris manu altera illatis, veluti 'cā^{n}cro' ('n' m^2), 'q^{ʿa}' ('a' m^2). nam si omnes eiusmodi res proposuissem, inutili mole onerassem adparatum ac taedium parassem legentibus. ceterum de his scripturis abunde me dixisse puto et in prooemio (p. XXXIII adn. 22) et in indice tertio.

In coniecturis, sive eae ab aliis propositae erant sive a me profectae, in verborum ordinem recipiendis parcior fui. raro igitur in oratione constituenda eas adhibui, plerumque in adnotatione commemoravi: quid quod nonnullas ab aliis prolatas sciens neglexi, ita tamen, ut locos quosdam, qui mihi immerito in suspicionem vocari videbantur, brevi in indice tertio interpretatione adiecta defenderem [3]. ceterum quanto

3) de locis quibusdam Ausonianis novissimis temporibus disputaverunt C. O. Axt Quaest. Auson. Lips. 1873, p. 20 sqq., Ae. Baehrens Ann. phil. 1876, 151 sqq., G. Brandes Quaest. Auson. Brunsvig. 1876, p. 32 sqq. (Act. soc. phil. Lips. V 319), Ann. phil. 115, 861; 119, 318 sqq.; 123, 63 sqq.; R. Dezeimeris Leçons nouvelles et remarques sur le texte de divers auteurs Burd. 1876, p. 74 sqq., Corrections d'Ausone Rev. crit. 1879, p. 127, Compt. rend. des séances de l'Acad. des inscr. 1879 (ilt — sept.), Corrections et remarques sur le texte de divers auteurs Burdig. 1880, p. 7 sqq., Études sur le Querolus Burd. 1881, p. 9 sqq., G. Goetz Phil. XXXIIII 295, M. Haupt Opusc. III 459 sq., 503, 581, 620, E. Mehler Mnem. VI 411 sq., M. Mertens Quaest. Auson. Lips. 1880, p. 34 sqq., H. I. Mueller Symb. ad emend. script. lat. Berol. 1876, p. 24, H. Speck Quaest. Auson. Vratislaviae 1874, p. 49, R. Vnger Phil. XXXIII 616, XXXIIII 136, Ann. phil. 1876, 648, H. Weil Rev. phil. I 197. quibus adde ea quae ipse disputavi Melet. Vindob. II p. 275, Ephem. gymn. Austr. 1880 p. 735, 895, 1881 p. 16, 102, 176, 260, 330, 737.

Coniecturas Heinsianas, quae in Adversariis a P. Burmanno editis non leguntur, me ex exemplari editionis Lugdunensis, de quo p. XXV dixi, hausisse scito. huius enim libri in margine Heinsius praeter lectiones ex Vossiano 111, Laurentiano 33, 19 aliisque codicibus excerptas ea, quae ad Ausonium emendandum ipse contulerat, adscripsit. quorum alia sunt futtilia ac reicienda, alia luculenta et vere splendida. quas passim commemoravi Iani Dousae coniecturas, eas petii ex altero eiusdem editionis exemplari, quod olim fuit P. Burmanni, nunc emptione in meas manus pervenit. notas in huius margine, quibus scripturae ex Vos-

opere in scriptura constituenda atque emendanda Theodori Mommseni iudicio et consilio adiutus sim, ut ego gratissimo cum animo agnosco, ita hic liber ipse testatur haud paucis egregie ab illo inventis ornatus. nec minus honorifice commemorandi sunt mihi collegae optimi ac doctissimi, Guilelmus Hartel, qui quae speciminibus typographicis perlustratis adnotavit atque in his perbonas locorum quorundam emendationes benigne in meum usum contulit, et Otto Hirschfeld, qui de rebus geographicis et epigraphicis consultus de eis, quae ad Ausonium illustrandum requiri videbantur, summa qua est humanitate me edocuit. his igitur et viris doctissimis, qui me in hoc libro conficiendo sive libellis subministratis sive codicibus indicatis, transmissis, collatis adiuverunt, N. Anziani, G. Brandes, D. Detlefsen, R. Dezeimeris, O. de Heinemann, G. du Rieu, C. L. Ruelens, O. Seeck, qui, ut Symmachi editione, quam nunc curat, uterer, benigne concessit, ceterisque, quos iam in hoc prooemio nominavi, ea qua decet observantia quam maximas gratias ago.

---

siano 111 petitae, multa quae ad illustrandum, pauca quae ad emendandum Ausonium pertinent, continentur, ad Ianum Dousam referendas esse ipse Burmannus sua manu in folio adiecto testatus est. minoris etiam momenti sunt ea, quae in margine editionis Genevensis a. MDXIIC in lucem emissae (extat in bybliotheca Guelferbytana numero 348 Gud. insignita) adscripsit Claudius Salmasius. nam ex coniecturis, quas proposuit, hae tantum quas commemorarem dignae esse videbantur: XV 25, 3 'matri', XXVIII 1, 5 'naucum', e. 107, 17 'incesto'. denique inspexi cod. Scaliger. N. 60 B bybliothecae Leidensis, cuius in ff. 69—71 addenda ad lectiones Ausonianas a Scaligero conscripta leguntur. nihil tamen ex eis, quod quidem alicuius momenti esset, ad Ausonii opuscula emendanda peti potuit. novissime R. Dezeimeris in libello, quem inscripsit 'A propos d'un manuscrit d'Ausone', Burdigalae a. 1883 in lucem emisso, editionis Aldinae, quam ipse possidet, mentionem fecit. cuius in marginibus cum praeter scripturas codicis Vossiani coniecturae aliquot adiectae legantur, has ut commendabiles proposuit: E. XIIII 23 'immensis', A. V 2, 4 'laesa', quod coniecit Heinsius, A. V 9, 2 'uxorem abigere'. sed neque 'immensis' ferri potest neque 'abigere' eum, qui carmen A. V 9 composuit, scripsisse probabile est.

In indice primo conficiendo praeter Vineti, Scaligeri, Tollii, Floridi, Souchaei commentarios, praeter Speckii libellum, in quo de Ausonii studiis Vergilianis agitur, denique praeter ea, quae Kellerus et Holderus in editione Horatii, Dillenburgerus in eph. gymn. Berol. 1868, p. 323 sqq., Kellerus in Epilegomenis Horatianis collegerunt, adhibui Antonii Zingerlingii librum 'Zu späteren lat. Dichtern' I p. 27 sqq. et M. Hertzii Anal. ad carm. Hor. hist. cap. IIII; in indice tertio praeter Raehsii libellum 'De re metrica Ausonii' Berol. 1868 usus sum A. Meureri disputatione de D. Magni Ausonii genere dicendi Monasterii 1873 in lucem emissa.

Vindobonae m. Maio a. MDCCCLXXXIII.

Carolus Schenkl.

INDEX LIBRORVM.

Prius codicum genus:

T Tilianus, Vossianus Q 107 (prooem. XIX)
M Magliabecchianus I 6, 29 (prooem. XXI)
λ Laurentianus LI 13, Magliabecchiani apographum (prooem. XXI)

- *e* Escorialensis III S 25
- *k* cod. Regius mus. Brit. (Kings-Ms. 31)
- *l* Laurentianus XXXIII 19
- *m* Magliabecchianus VII 8, 315
- *p* Patavinus C 64
- *p^2* Perusinus J 102
- *u* Vrbinas 649
- *v* Vaticanus 1611
- *v^2* Vaticanus 3152

} deteriores (prooem. XXII sqq.)

ω hi libri omnes (simulque, nisi diserte commemorati sunt, codices excerptorum)
χ deteriores, in primis quos accuratius collatos habui, *lmuvv*²

- *b^2* Barberinus 815
- *g* Augustanus 10, 9
- *g^2* Gudianus 145
- *μ* cod. S. Marci App. cl. XII 8
- *p^3* Parisinus 18275

} codices excerptorum (prooem. XXVI sq.)

- *a* Ambrosianus P 83 sup.
- *h^2* Harleianus 2578
- *p^4* Parisinus 8284

} apographa librorum impressorum (prooem. XXI et XXVIII)

C Cantabrigiensis 2076 (univ. Kk. V 34) (prooem. XXIX)

- *E* ed. princeps Ven. 1472 (prooem. XXVI)
- *Med.* Mediolanensis 1490
- *Ven.*² Veneta 1494
- *Ven.*³ Veneta 1496
- *Ug.* ed. Vgoleti 1499
- *Ven.*⁴ Veneta 1507
- *Par.* Parisina 1513
- *Iunt.* Iuntina 1517
- *Ald.* Aldina 1517
- *Basil.* Basiliensis 1523

} prooem. XXX sq.

Alterum codicum genus:

V Vossianus 111 (prooem. XXXII)
P Parisinus 8500 (prooem. XXXIX)

- *h* Harleianus 2613
- *h^3* Harleianus 2599

} Parisini apographa (prooem. XL)

Q Vossianus Q 33 (prooem. XLI)
O Parisinus 2772 (prooem. XLI)

Π Parisinus 7558 (prooem. XLII)
β Bruxellensis 10704 (prooem. XLII)
π Parisinus 2122 (prooem. XLII)
G cod. S. Galli 899 (prooem. XLIV)
B Bruxellensis 5370 (prooem. XLIV)
R cod. Regius mus. Brit. 15 B XVIIII, quo continentur V 2; XVII 29; XXXIII; e. 49. 50 (prooem. L)
W cod. Parisinus 4887 eiusque apographa (prooem. XLIV)
Lugd. ed. Lugdunensis 1558
Scal. Scaliger
Vin. Vinetus
Amstelod. ed. Amstelodamensis 1750

De ceteris codicibus vide quae initio capitum IIII 3, V 2 et 9, XVIII, XXI, XXVIIII —XXXIII, E. XVII, XXIIII exposui.

* *significat litteram erasam; uncis obliquis verba vel litteras ex coniectura addita indicavi, rectis ea verba, quae ut in textum illata secludenda videbantur.*

in Vossiani 111 scripturis a manu altera profectis significandis ita versatus sum, ut litteras supra scriptas, adiectas, illitas distinguerem, veluti 'condi^{de}ram (de *m*²)' *indicat* de *supra m. alt. scriptum esse,* 'condideram (de *add. m*²)' de *in eadem linea m. alt. adiectum,* 'condideram (de *m*²)' de *m. alt. illatum in antiquam scripturam iam non conspicuam.*

D. MAGNI AVSONII

OPVSCVLA.

I. EPISTVLA THEODOSI AVGVSTI.

Amor meus qui in te est et admiratio ingenii atque eruditionis tuae, quae multo (*P*) maxima sunt, fecit, parens iucundissime, ut morem principibus aliis solitum sequestrarem familiaremque sermonem autographum ad te transmitterem, postulans pro iure non equidem regio, sed illius privatae inter nos caritatis, ne fraudari me scriptorum tuorum lectione patiaris. quae olim mihi cognita et iam per tempus oblita rursum desidero, non solum ut quae sunt nota recolantur, sed etiam ut ea, quae fama celebri adiecta memorantur, accipiam. quae tu de promptuario scriniorum tuorum, qui me amas, libens inperties, secutus exempla auctorum optimorum, quibus par esse meruisti. qui Octaviano Augusto rerum potienti certatim opera sua tradebant, nullo fine in eius honorem multa condentes. qui illos haut sciam an aequaliter atque ego te admiratus sit: certe non amplius diligebat. vale parens.

II. DOMINO MEO ET OMNIVM THEODOSIO AVGVSTO AVSONIVS TVVS.

Agricolam si flava Ceres dare semina terrae, 469
    Gradivus iubeat si capere arma ducem, (*VP*)
solvere de portu classem Neptunus inermem:
    fidere tam fas est quam dubitare nefas,
insanum quamvis hiemet mare crudaque tellus
    seminibus bello nec satis apta manus.
nil dubites auctore bono. mortalia quaerunt
    consilium: certus iussa capesse dei.
scribere me Augustus iubet et mea carmina poscit,
    paene rogans: blando vis latet imperio.
non habeo ingenium: Caesar sed iussit: habebo.
    cur me posse negem, posse quod ille putat?
invalidas vires ipse excitat et iuvat idem,
    qui iubet: obsequium sufficit esse meum.
non tutum renuisse deo: laudata pudoris
    saepe mora est, quotiens contra parem dubites.

II. 5 Hor. Sat. II 2, 17 atrum . . . hiemat mare   8 Verg. Aen. I 77 iussa capessere

---

I. Incipit epistola Theodosi Augusti *P*, Theodosius Augustus Ausonio Parenti salutem *Ven.*^{4} *volgo*   2 iocundissime *P*   solitus *P*, solitum *Ven.*^{4} 4 quidem *Ven.*^{4} *volgo*   6 desydero *P*   recolam *Par. volgo*   etiam *om. Ven.*^{4} *volgo*   7 promtuario scrineorum *P*   8 īpertiēs *P*, impartiare *Ven.*^{4}, impertiare *Scal. volgo*   10 haud *Ven.*^{4} adquae *P*, ac *Ven.*^{4} *volgo*   11 scit *P*, sit *Ven.*^{4}

II. Teudosio ā Ausonius *V*, Responsiua Ausonii ad Theodosium Augustum R̸ca. Domino meo et omnium Theodosium Augusto. Ausonius tuus *P*, Ausonius Theodosio Augusto *Ven.*^{4} 1 Agricolā *V* (Agricol m^2 *in ras.*)   2 gradiu^{v}s *V* (m^2 *in ras.*)   4 nephas *P*   5 crudaq$^{\backprime}$* *V*   6 abta *V*   7 nicil *V* (ci *eras.*)   bonū *V*   9 et in ea *P*   10 uix *P*   11 ingenio *P*, id genii *Ven.*^{4} iussit *V* (t *in ras.* m^2)   13 exitat *V*   14 esse *V Ven.*^{4}, ipse *P*   15 totum *P*   remuisse *V*m^1 16 cotiens *V*   diuites *V*

quin etiam non iussa parant erumpere dudum
carmina. quis nolit Caesaris esse liber,
ne ferat indignum vatem centumque lituras,
mutandas semper deteriore nota?
tu modo te iussisse, pater Romane, memento
inque meis culpis da tibi tu veniam.

III. AVSONIVS LECTORI SAL.

Ausonius genitor nobis, ego nomine eodem: 470
qui sim, qua secta stirpe lare et patria, (V)
adscripsi, ut nosses, bone vir, quicumque fuisses,
et notum memori me coleres animo.
Vasates patria est patri: gens Haedua matri
de patre, Tarbellis set genetrix ab Aquis:
ipse ego Burdigalae genitus: divisa per urbes
quattuor antiquas stirpis origo meae.
hinc late fusa est cognatio. nomina multis
ex nostra, ut placitum, ducta domo, veniant.
derivata aliis, nobis ab stemmate primo
et non cognati, sed genetiva placent.
set redeo ad seriem. genitor studuit medicinae,
disciplinarum quae dedit una deum:
nos ad grammaticen studium convertimus et mox
rhetorices etiam quod satis attigimus.
nec fora non celebrata mihi, set cura docendi
cultior et nomen grammatici merui,
non tam grande quidem, quo gloria nostra subiret
Aemilium aut Scaurum Berytiumve Probum,
sed quo nostrates, Aquitanica nomina, multos
conlatus, set non subditus aspicerem:
exactisque dehinc per trina decennia fastis
deserui doctor municipalem operam
aurea et Augusti palatia iussus adire
Augustam subolem grammaticus docui,
mox etiam rhetor. nec enim fiducia nobis
vana aut non solidi gloria iudicii.

---

19 sq. Mart. I 3, 9 sed tu ne totiens domini patiare lituras 21 Verg. Aen. VIIII 449 pater Romanus Aen. VI 851 Romane memento 22 Plin. N. H. praef. 4 hanc igitur tibi inputabis et in nostra culpa tibi ignosces

III. 13 Paullin. Pell. carm. euch. 113 sed redeo ad seriem

---

17 parum *P* 20 mu*tandas *V* 21 uixisse *P* 22 Explicit *P*

III. Abhinc Auson[ii] opusc[v]la Ausonius lectori salutē *V*, Ausonius Syagrio suo S. *Scal. volgo* 2 quam sectā *Vm*¹ 3 fuissem *Scal. volgo* 6 teruellus *V corr. Scal.* 8 męe *Vm*¹ 10 ut *V s. v.* 12 genitiba *V* (i *pr. ex* e) 15 et mox *add. Vm*² 16 et mox retorices *V* s[a]tis *V* (a *m*²) 18 nimen *V* (i *ex* o *m*²) 20 beritique *V*, Berytiumque *Lugd. volgo*, Berytiumve *Toll*; *an* et Scaurum Berytiumque (*cf. XVI 16, 12; 21, 7*)? 21 aquitanaque *V*, Aquitanica *ed. vetus Fruteri* 22 et non *V*, set non *Vin.*, non et *Scal. volgo* 24 *adserui *V corr. Brandes* 26 augus**tam *V* 27 retor *V* 28 una *V corr. Lugd.*

cedo tamen fuerint fama potiore magistri,
dum nulli fuerit discipulus melior.
Alcides Atlantis et Aeacides Chironis,
paene Iove iste satus, filius ille Iovis,
Thessaliam Thebasque suos habuere penates:
at meus hic toto regnat in orbe suo.
cuius ego comes et quaestor et culmen honorum,
praefectus Gallis et Libyae et Latio,
et prior indeptus fasces Latiamque curulem,
consul collega posteriore fui.
hic ego Ausonius: sed tu ne temne, quod ultro
patronum nostris te paro carminibus.

AVSONIVS SYAGRIO.

Pectoris ut nostri sedem colis, alme Syagri,
communemque habitas alter ego Ausonium:
sic etiam nostro praefatus habebere libro,
differat ut nihilo, sit tuus anne meus.

IIII. EPHEMERIS

ID EST TOTIVS DIEI NEGOTIVM.

1.

Mane iam clarum reserat fenestras, 151
iam strepit nidis vigilax hirundo: (*V*)
tu velut primam mediamque noctem,
Parmeno, dormis.

dormiunt glires hiemem perennem,
sed cibo parcunt: tibi causa somni,
multa quod potas nimiaque caedis
mole saginam.

inde nec flexas sonus intrat aures
et locum mentis sopor altus urget
nec coruscantis oculos lacessunt
fulgura lucis.

IIII. **1.** 1 Pers. III 1 sq. iam clarum mane fenestras intrat 3 Hor. Carm. I 25, 7 sq. noctes, Lydia, dormis 5 Mart. XIII 59, 1 tota mihi dormitur hiems 7 Plaut. Mostell. I 1, 62 (65) saginam caedite (Symm. I 7, 2 caedundae saginae) 10 Hor. Carm. I 24, 5 perpetuus sopor urguet

31 chironis (ce over ro) *V* (ce *m*²) 32 sat*s (i over *) *V* (i *eras.*) 33 thebas*que *V* 35 ego et *Heinsius* 36 praefectis *V corr. Lugd.* lybiae *V* *post v. 40 litt. mai.* Ausonius Suagrio *V* 43 abe[be]re *V* (be *m*²) 44 micilo *Vm*¹

IIII. **1.** Incipit ephe[me]ris id est toti[v]s diei negotiū *V* 4 (*et* 20) parmino *V* 5 perennem *V* (m *eras.*) 7 tendis *V*, caedis *Toll* 12 solis *Markland*

annuam quondam iuveni quietem,
noctis et lucis vicibus manentem,
fabulae fingunt, cui Luna somnos
continuarit.

surge, nugator lacerande virgis,
surge, ne longus tibi somnus, unde
non times, detur: rape membra molli,
Parmeno, lecto.

fors et haec somnum tibi cantilena
Sapphico suadet modulata versu.
Lesbiae depelle modum quietis,
acer iambe.

2. PARECBASIS.

Puer, eia, surge et calceos
et linteam da sindonem.
da, quidquid est, amictui
quod iam parasti, ut prodeam.
da rore fontano abluam
manus et os et lumina.
pateatque fac sacrarium
nullo paratu extrinsecus.
pia verba, vota innoxia
rei divinae copia est.
nec tus cremandum postulo
nec liba crusti mellei 152
foculumque vivi caespitis (V)
vanis relinquo altaribus.
deus precandus est mihi
ac filius summi dei,
maiestas unius modi,
sociata sacro spiritu.
et ecce iam vota ordior
et cogitatio numinis
praesentiam sentit pavens —
pavetne quicquam spes, fides?

3. ORATIO.

Omnipotens, solo mentis mihi cognite cultu, 153
ignorate malis et nulli ignote piorum: (VCΠω)
principio extremoque carens, antiquior aevo,
quod fuit aut veniet: cuius formamque modumque

---

17 sqq. Hor. Carm. III 11, 37 sqq. surge . . . surge, ne longus tibi somnus, unde non times, detur
2. 11 Tibull. I 7, 53 sq. tibi dem turis honores, libem et Mopsopio dulcia mella favo 13 Hor. Carm. I 19, 13 vivum . . . caespitem
3. 1 Paulin. 4, 1 Omnipotens genitor rerum

---

13 condā *V* 22 saffico *V* 23 lesbii *V*, Lesbiae *Scal.* modu[lu]m *V* (lu m^2)
2. Īt parecbasis [a] saffico (a m^2) addimetrū *V* (*in mg.* m^2 M̄tr iambicoquaternario; *in mg. imo* m^2 Quę mei causa fuerit) 5 fonteno *V* (*corr.* m^1) 6 hos *V* 13 caespitis *V* (a *eras.*) 16 hac *V* (h *del.* m^2) 18 spiritui *V*, spiritu *Vin.* 22 *in mg. m. alt. in ras. V* (m^1 ....d(b?)..th(b?)o...) qicquam *V* spes *susp.*; *nisi forte plura etiam immutavit corrector*
3. Oratio *V*, Oratio matutina Ausonii ad deum omnipoten em *C*, Incipit oratio scī Ausoni *Π*, Item incipit praecatio matutina ad omnipotentem deum *λ*, Precatio matutina ad omnipotentem deum *TpvE et Ambros. F 36 sup. f. 81*[r] (*α*), Precatio ad nepotem *mu*, Ausonii poetę oratio matutina *Marc. App. cl. XIIII 230 f. 1*[r] (*σ*), Decii Magni Ausonii precatio matutina ad omnipotentem deum *Vratislaviensis IIII F 36 f. 102* (*w*), Ad deum omnipotentem precatio *Reginensis 29 f. 261*[v] (*r*); *vv. 58—78 in* p^3, *v. 58 in mg. adscriptum* oratio
1 Om̄npts *V* solo mentis mihi cognite (og m^2) cultu (cultò *Π*) *VΠ*, quem mente colo pater unice rerum *Cω* (rex *T*)

nec mens conplecti poterit nec lingua profari:
cernere quem solus coramque audire iubentem
fas habet et patriam propter considere dextram
ipse opifex rerum, rebus causa ipse creandis,
ipse dei verbum, verbum deus, anticipator
mundi, quem facturus erat: generatus in illo
tempore, quo tempus nondum fuit: editus ante
quam iubar et rutilus caelum inlustraret Eous:
quo sine nil actum, per quem facta omnia: cuius
in caelo solium, cui subdita terra sedenti
et mare et obscurae chaos insuperabile noctis:
inrequies, cuncta ipse movens, vegetator inertum:
non genito genitore deus, qui fraude superbi
offensus populi gentes in regna vocavit,
stirpis adoptivae meliore propage colendus:
cernere quem licuit proavis, quo numine viso
et patrem vidisse datum: contagia nostra
qui tulit et diri passus ludibria leti
esse iter aeternae docuit remeabile vitae:
nec solam remeare animam, sed corpore toto
caelestes intrare plagas et inane sepulcri
arcanum vacuis adopertum linquere terris.
    Nate patris summi nostroque salutifer aevo,
virtutes patrias genitor cui tradidit omnes,
nil ex invidia retinens plenusque datorum,
pande viam precibus patriasque haec perfer ad aures.
    Da, pater, invictam contra omnia crimina mentem
vipereumque nefas nocituri averte veneni.
sit satis, antiquam serpens quod perdidit Evam
deceptumque adiunxit Adam: nos sera nepotum
semina, veridicis olim praedicta prophetis,
vitemus laqueos, quos letifer inplicat anguis.
pande viam, quae me post vincula corporis aegri
in sublime ferat, puri qua lactea caeli

5 Paulin. 33, 16 quae nec mens humana capit nec lingua profari 9 Ev. Ioann. 1, 1 13 Ev. Ioann. 1, 3 14 Ev. Matth. 5, 34 sq. neque per caelum, quia thronus dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius 18 Paul. ad Rom. 9, 9 sqq. 19 ibid. 11, 17 sq. 20 sq. Ev. Ioann. 14, 9 qui videt me, videt et patrem 31 Paullin. Pell. carm. euch. 602 da precor intrepidam contra omnia tristia mentem

5 complecti (completi *T*) *Cω* 6 contraque *C* 7 propius *T* dexteram *C* *vv.* 8—16 (*incl.*) *om. ω* 8 causa ipe *C* 9 uerbum *ante* deus *om. Π* antecipator *C* (e *in* i *mut.*) 11 tempore *V* (m^2 *in ras.*) editur *V*, ed*itus *Π*, aeditus *C* 12 illustraret *C* 13 s^{in}e (in m^2) nil actum *V* (nil ac m^2 *in ras.*) 14 sedenti Ė *Π* 15 cahos *V* *post* noctis *in Π* ĩrequies *eras.* 16 cunctis *Π* 17 genitore genitore *T* 18 regno *Π* 19 styrpis *Π* adobtiuę *V* (b m^2 *in ras.*) 20 nomine *T*, nŏmine *l* 21 datum *V* (datur m^2) 22 dira pasuus *Π* (u *pr. in* s *mut.* m^2) laeti *Πλ*, loeti *C* 23 i*ter *V* (n *eras.*) iter] et *Π* uita *Π* *in vv. 24—29 ultimis scriptura evanida in V refecta est* m^2 24 solum *Π* 25 intrareplagas *V* (rep m^2 *in ras.*) sepulchri *ΠCTλ* 26 archanàm *C* 28 om̄s *ΠT*, omnis *χ*, omnes *cet.* 29 nihil *Π* 30 haec *om. Π* defer *T* at *V* (d m^2) 32 que *om. Π* auertere ueni *Π* auesṭe *C* 33 antiquus *Bolt* (*cf. Apoc. XII 9* serpens antiquus) prodidit *ΠCω* aeu^{v}am *V*, aeuam *C* 34 adiuncsit *V*, infecit *C* separare potū *Π* nepotam *T* (um *corr.*) 35 ueredicis *Π* olim *V*, aetas *ΠCω* profetis *V* 36 loctifer *C*, laetifer *Tλ*, leo fer *Π* implicat *ΠCω* 37 qua *Cω* 38 ferat *V*, fera *Π*, ferar *Tmu*, feram *cet.*

semita ventosae superat vaga nubila lunae,
qua proceres abiere pii quaque integer olim
raptus quadriiugo penetrat super aëra curru
Elias et solido cum corpore praevius Enoch.
　Da, pater, aeterni speratam luminis auram,
si lapides non iuro deos unumque verendi
suspiciens altare sacri libamina vitae
intemerata fero: si te dominique deique
unigenae cognosco patrem mixtumque duobus,
qui super aequoreas volitabat spiritus undas.
da, genitor, veniam cruciataque pectora purga,
si te non pecudum fibris, non sanguine fuso
quaero nec arcanis numen coniecto sub extis:
si scelere abstineo errori obnoxius et si
opto magis quam fido bonus purusque probari.
confessam dignare animam, si membra caduca
execror et tacitum si paenitet altaque sensus
formido excruciat tormentaque sera gehennae
anticipat patiturque suos mens saucia manes.
da, pater, haec nostro fieri rata vota precatu.
nil metuam cupiamque nihil: satis hoc rear esse,
quod satis est. nil turpe velim nec causa pudoris
sim mihi. non faciam cuiquam, quae tempore eodem
nolim facta mihi. nec vero crimine laedar,
nec maculer dubio: paulum distare videtur
suspectus vereque reus. male posse facultas
nulla sit et bene posse adsit tranquilla potestas.
sim tenui victu atque habitu, sim carus amicis
et semper genitor sine volnere nominis huius.
non animo doleam, non corpore: cuncta quietis
fungantur membra officiis, nec saucius ullis
partibus amissum quicquam desideret usus.

48 Genes. I 1, 2 et spiritus dei ferebatur super aquas　57 Verg. Aen. VI 743 quisque suos patimur manis　59 sqq. Mart. X 47, 3 sqq. Paulin. 4, 8 sqq.　64 sq. Paulin. 4, 6 sq. mihi male velle facultas nulla sit ac bene posse adsit tranquilla potestas

39 nĕbŭla C (i s. v.)　uentosę superat V (sę sup *m²* *in ras.*)　uaga uentos lumina lunae *Π*　lumina *Lugd.* (*in mg.*) *Scal. volgo*　40 quam proceres V (res *in ras.* *m²*)　pro ceris abiero *Π*　quaq' V (ā *m²*)　41 *om.* T　aera *VCλσ*, aerae *Π*, aethera *cet.*　42 HElias V (H *m²*), aelias *Π*, elias *v*, helias *cet.*, Helia *L. Mueller*　enoc *Π*, aenohc C　43 spiratam V　aeternis paeratam *Π*　numinis T　aureạm C, auram λ (ho *m²*), aram T　44 inro *Π*, iurē̊ C　45 sacrę *TασwE*　47 unigenē̃ C　patrem C (t *eras.*)　mixteque *Tσ*, mixtumque *cet.*, missumque *Graevius*　49 cruciatque *Π*　pecctora C　50 pecodum V　frebris *Π*　51 arc^h^anis V (h *m²*), arcanis *Π*, archanis C, ne carnis λ, nec carnis *cet.*　exitis *Π*　52 sceleri T, scilere *Π* (*corr.* *m¹*)　ab^s^tineo *Π* (s *post add.*)　errorique *Accursius* (*ex vet. cod.*)　et si V (*m²* *in ras.*)　53 obto *VΠ*　quan *Π*　probprobari V*m¹*　55 exse^c^ror V (c *s. v.* *m²*) *Π*　poenitet T　56 sere hennae *Π*, ge^h^ennę V (h *m²*)　57 anticipant V, anticipiat *Π*　58 hoc *Tλ*, huic *Eawr*　59 rera *Π*　61 sit *Π*　non V, nec *cet.*　64 mala V　65 et] at *Graevius volgo*　66 adque V　amicus *Π*　67 uolnere λ, uulnere *cet.*　nominis huius V (s h *m²* *in ras.*)　68 animae λ　cuncta V (c *alt.* *del.*)　69 suacius *Π*, sauci^v^s C (v *post add.*)　70 pastibus C (*corr.* *m¹*)　a^d^missum V (d *m²*)

pace fruar, securus agam, miracula terrae
nulla putem. suprema diei cum venerit hora,
nec timeat mortem bene conscia vita nec optet.
purus ab occultis cum te indulgente videbor,
omnia despiciam, fuerit cum sola voluptas
iudicium sperare tuum. quod dum sua differt
tempora cunctaturque dies, procul exige saevum
insidiatorem blandis erroribus anguem.
haec pia, sed maesto trepidantia vota reatu,
nate, aput aeternum placabilis adsere patrem,
salvator, deus ac dominus, mens, gloria, verbum,
filius, ex vero verus, de lumine lumen,
aeterno cum patre manens, in saecula regnans,
consona quem celebrant modulati carmina David:
et responsuris ferit aëra vocibus Amen.

4. EGRESSIO.

Satis precum datum deo.
quamvis satis numquam ⟨a⟩ reis
fiat precatu numinis.
habitum forensem da, puer.
dicendum amicis est have
valeque, quod fit mutuum. 154
quod cum per horas quattuor (V)
. . . .
inclinet ad meridiem,
monendus est iam Sosias.

5. LOCVS INVITATIONIS.

Tempus vocandis namque amicis appetit. 155
ne nos vel illi demoremur prandium, (V)
propere per aedes curre vicinas, puer.
scis ipse, qui sint: iamque dum loquor, redi.
quinque advocavi. sex enim convivium
cum rege iustum, si super, convicium est.
abiit: relicti nos sumus cum Sosia.

---

72 Tibull. I 1, 59 suprema mihi cum venerit hora 73 Mart. X 47, 13 summum nec metuas diem nec optes 84 sq. Paulin. 6, 22 sq., 17, 113 sqq.

5. 5 sq. Iul. Cap. Ver. 5, 1 cum sit notissimum dictum de numero convivarum: septem convivium, novem vero convicium

---

71 fraias *Π* 72 diei cū *V* (qū m^2), diei cum *Π*, dī cum *C*, dij cum *λ*p^3, dijs cum *T* (i *ex* a m^1, *in mg.* dijs), dehinc ubi *σ*, mihi cum *cet. volgo* 73 ob*tet *V* 74 ocultis cū *V* (qū m^2) 75 dispiciam *V* (de m^2) *Π* cū *V* (q^v^ū m^2) uolūtas *V* 77 cuntaturque *V*, cunctanturque *Cλ* exiges aeuum *Π*, exi^m^e (m *post add.*) seuum *C* scaeuo *T*, saeuo *λ* 79 sed] nec *Tσ* reatu *V* (u m^2 *in ras.*) 80 nate *VΠ*, christe *cet.* aput *V*, apud *cet.* asse *Π*, assere *Cω* 81 saluator mens *T* 82 uerbo *Π* uerum *ω* 83 patere *C* (*corr.* m^2) 84 mistica quem *Π* modolati *Π* consona (consonat *T*) quem celebrat modulato carmine plebes *Cω* (*in C hunc versum excipit alter* consona quem celebrant modulati carminẹa Dauid) 85 aethera *σ* ἀμήν *pv*, *om. mu* EXpL *C*, finit precatio matutina *λ*, hec Decius Magnus Ausonius dixit *r*

4. *in mg.* m^2 mtro iābico quaternario *V* 1 praecun *V* 2 *et* 3 numquam rei . . . numini *Gronov volgo* 2 reis *V*, a reis *Axt* 3 precatus *Baehrens* 4 aditum *V* (b m^2) 5 habe *V* (*m. rec. in mg.* aue) 6 ualdeque *V* (d *eras.*) *post* 7 *intercidisse quaedam intellexit Vin.* sol cum *Bondamus*

5. *in mg.* m^2 It senarium *V* 2 illi^s^ *V* (s m^2) 3 curre** ui^ci^nas *V* (ci m^2) 4 iāq. ^dum^ locor *V* (dum m^2)

6. LOCVS ORDINANDI COQVI.

Sosia, prandendum est. quartam iam totus in horam 156
sol calet: ad quintam flectitur umbra notam. (*V*)
an vegeto madeant condita opsonia gustu
(fallere namque solent), experiundo proba.
concute ferventes palmis volventibus ollas,
tinge celer digitos iure calente tuos,
vibranti lambat quos umida lingua recursu.
. . . .

7.

. . . .
quadrupedum et volucrum vel cum terrena marinis 157
monstra admiscentur, donec purgantibus euris (*V*)
difflatae liquidum tenuentur in aëra nubes.
nunc fora, nunc lites, lati modo pompa theatri
visitur et turmas equitum caedesque latronum
perpetior: lacerat nostros fera belua vultus
aut in sanguinea gladio grassamur harena.
per mare navifragum gradior pedes et freta cursu
transilio et subitis volito super aëra pinnis.
infandas etiam veneres incestaque noctis
dedecora et tragicos patimur per somnia coetus.
perfugium tamen est, quotiens portenta soporum
solvit rupta pudore quies et imagine foeda
libera mens vigilat: totum bene conscia lectum
pertractat secura manus: probrosa recedit
culpa tori et profugi vanescunt crimina somni.
cerno triumphantes inter me plaudere: rursum
inter captivos trahor exarmatus Alanos.
templa deum sanctasque fores palatiaque aurea
specto et Sarrano videor discumbere in ostro:
et mox fumosis conviva accumbo popinis.
Divinum perhibent vatem sub frondibus ulmi

---

7. 11 Soph. Oed. Tyr. 981 sq. (?) 20 Verg. Georg. II 506 Sarrano dormiat ostro Aen. I 700 stratoque super discumbitur ostro 22 sq. Verg. Aen. VI 283 sq. ulmus opaca ingens, quam sedem Somnia volgo vana tenere ferunt foliisque sub omnibus haerent

---

6. quoqui *V* 3 uegito *V* obsonia *V* 5 uol^{v}entibus *V* (v m^2) 6 ting^{v}e *V* 7 lȧbant *V* (n *eras.*) recursus *V*, recursu *Scal.* Hic minus abet finem cause superis et initium sequentis ephemeris *V in mg.* m^2; *folium intercidit in codice archetypo*

7. 4 lati *V* (i m^2) teatri *V* 7 crassamur arena *V* 8 mare *V* (r m^2 *in ras.*) 11 gradicos *V* (tragicos m^2) 12 cotiens *V* 14 cons^{c}ia *V* (c m^2) 15 secedit *V* (*corr.* m^2) 16 profugi *V* (i m^2 *in ras.*) man^{v}scuū *V* (mun^{v}squū m^2), minuiscunt *Scal. volgo*, manascunt *Peiper*, vanescunt *Goetz* 17 cerno*triūfantes *V* 18 traor *V* 20 uideor *V* (r *add.* m^2) 22 peri*bent *V* fontibus *V*, frondibus *Lugd.*

vana ignavorum simulacra locasse soporum
et geminas numero portas: quae fornice eburno
semper fallaces glomerat super aëra formas:
altera, quae veros emittit cornea visus.
quod si de dubiis conceditur optio nobis,
deesse fidem laetis melius quam vana timeri.
ecce ego iam malim falli. nam, dum modo semper
tristia vanescant, potius caruisse fruendis
quam trepidare malis. satis est bene, si metus absit.
sunt et qui fletus et gaudia contraversum
coniectent varioque trahant eventa relatu.
ite per obliquos caeli, mala somnia, mundos,
inrequieta vagi qua difflant nubila nimbi,
lunares habitate polos. quid nostra subitis
limina et angusti tenebrosa cubilia tecti?
me sinite ignavas placidum traducere noctes,
dum redeat roseo mihi Lucifer aureus ortu.
quod si me nullis vexatum nocte figuris
mollis tranquillo permulserit aëre somnus,
hunc lucum, nostro viridis qui frondet in agro
ulmeus, excubiis habitandum dedico vestris.

V. EGLOGARVM ⟨LIBER⟩.

1. DE NOMINIBVS SEPTEM DIERVM.

Nomina, quae septem vertentibus apta diebus 372
annus habet, totidem errantes fecere planetae, (V)
quos indefessa volvens vertigine mundus
signorum obliqua iubet in statione vagari.
primum supremumque diem radiatus habet Sol.
proxima fraternae succedit Luna coronae.
tertius adsequitur Titania lumina Mavors.
Mercurius quarti sibi vindicat astra diei.
inlustrant quintam Iovis aurea sidera zonam.
sexta salutigerum sequitur Venus alma parentem.
cuncta supergrediens Saturni septima lux est.
octavum instaurat revolubilis orbita Solem.

24 sq. Verg. Aen. VI 893 sqq. sunt geminae Somni portae; quarum altera fertur cornea, qua veris facilis datur exitus umbris, altera candenti perfecta nitens elephanto, sed falsa ad caelum mittunt insomnia manes 42 Catull. fr. 3 B. hunc lucum tibi dedico

28 d^{e}esse *V* (e *m*^{2}) 29 mallim (l *alt.* *m*^{2}, i *m*^{2} *in ras.*) falli (i *m*^{2} *in ras.*) *V* 31 si** *V* 32 controuersorum *V*, controversa *Scal. volgo*, contraversum *ego* 34 oblicos *V* 37 lumina *Vm*^{1} 38 ignauas *V* (ig *in ras.* *m*^{2}) 41 somnos *V*, somnus *Lugd.* 42 lucū *V* (· *m*^{2}) 43 finit *V m*^{2}
V. 1. Incp̄t eglogaꝝ de nominibus septē dieꝝ *V* 6 lunae *V* (e *eras.*)

2. MONOSTICHA DE MENSIBVS.

Primus Romanas ordiris, Iane, kalendas. 376
Februa vicino mense Numa instituit. (*VR*)
Martius antiqui primordia protulit anni.
fetiferum Aprilem vindicat alma Venus.
maiorum dictus patrum de nomine Maius.
Iunius aetatis proximus est titulo.
nomine Caesareo Quintilem Iulius auget.
Augustus nomen Caesareum sequitur.
autumnum, Pomona, tuum September opimat.
triticeo October faenore ditat agros.
sidera praecipitas pelago, intempeste November.
tu genialem hiemem, feste December, agis.

3. ITEM DISTICHA.

Iane nove, primo qui das tua nomina mensi, 377
Iane bifrons, spectas tempora bina simul. (*V*)
post superum cultus vicino Februa mense
dat Numa cognatis manibus inferias.
Martius et generis Romani praesul et anni
prima dabas Latiis tempora consulibus.
Aeneadum genetrix vicino nomen Aprili
dat Venus: est Marti namque Aphrodita comes.

---

2. 12 Verg. Georg. I 302 genialis hiemps **3.** 7 Lucr. I 1 Aeneadum genetrix (cf. e. 34, 2)

---

2. *cf. Riese A. L. 639. C = Caroliruhensis 167 saec. VIIII f. 13^v. D = Durlacensis 36 F scriptus a. DCCCL, f. 38^r—49^v. F = Valencenensis 330 (bis) saec. X f. 76^v. H = Harleianus 3091 saec. X f. 139^v. K = Coloniensis 186 f. 119^r saec. VIIII—X. L = Leidensis Scal. 38 saec. XI—XII f. 16. O = Oxoniensis coll. S. Ioann. Bapt. XVII saec. XI f. 16. P = Paris. 7886 saec. VIIII—X f. 36^r. P^2 = Paris. 5443 saec. VIIII f. 146^v. U = Urbinas 290 saec. X—XI f. 32^r. V^2 = Voss. quart. 86 saec. VIIII f. 91^v. X = Reginens. 123 saec. XI f. 28^r. σ = cod. S. Galli 251 saec. VIIII f. 16^r. σ^2 = cod. S. Galli 397 saec. VIIII f. 34^v. M = Meermannianus saec. XI.* — Monostica de mensibus *V*, Monostica *D*, De mensibus anni *L*, *nullum lemma* CV^2 *et P*, *in quo* Arati quę uidentur *adscriptum*, Versus (Versọs *X*, Item uersus *U*) de singulis mensibus *R cet.* 1 primàs *O* romanis *H* ordinis *K*, ordiñis *X* 2 febroa PLV^2, februo P^2, febria *H* mense (*bis*) *R* numina *U* 3 antiqui** *V* anni protulit anni *K* 4 fetiferum *V* (ferum *in ras.* m^2), fec. *X*, foet. *cet.* aprelem *FX* uendicat *R* (ė) *LO* 5 dictis *X* 6 estatis *LO* titulus *O* 7 nomin^e *V* (e m^2) caesarea PV^2, cessareo *C* iunius *R*, iulias P^2 auget *om. U* augustus adornat *O* (*om.* Iulius) 8 aūg *C*, agustus *R*, ausgustus *K* caesarium *L* sequitur] auget sequitur *H* 9 autūnū *V*, autunnum *R*, autunum *U*, autumnus *DF* pomana $HK\sigma^2$, poma na *CUM*, pom na *X*, nam poma PP^2RV^2 pomane tuus *F*, pomisque suum *L*, pomis natum *O*, poma maturus *D* tū *V* (tuum m^2), tuum *K* (u *alt. ex* ti ?), tum *U* (*corr.* m^1) septembre $CDFKP^2\sigma\sigma^2M$, septimbre *X* opimat *V* (ȯ) *LO*, uegitat *F*, uegetat *DH*, uegitet *P*, gitat P^2, uigetit *K*, uegitat *cet.* 10 triticeo *V*, iriticco *P*, triceo *F*, triticio σ^2 octuber *V*, october *L*, octember *C*, obtimber V^2, octimber *cet.* fenore *VOXσ*, fęnore *P*, foenore *cet.* dictat *R* agros] egeno *X* 11 sydera PV^2 praecipites *X* pylago *CX* intemp*este *V* (t *eras.*), intempsta *R*, intempesta $CDFHKP^2UV^2\sigma\sigma^2$, intempestate *O* (*om.* pelago) nouēuer *V* (nobēber m^2), nouenber *U*, nouembris *O* 12 tu . . . agis *V* (*in quo* m^1 *est* iemem), unde december amat te genialis hiemps *D* (*A. L. 394, 12*), imbrifer (ymbrifer *FKUM*) ast (– *C*, tast V^2, Vmbraferaē P^2) mensis tumque december (decimber *X*) adest *cet.*

3. diticha *V* 2 spectans *Lugd. volgo* 8 afrodicta *V*

Maia dea an maior, Mai, te fecerit aetas,
    ambigo: sed mensi est auctor uterque bonus.
Iunius hunc sequitur duplici celebrandus honore,
    seu nomen Iuno sive Iuventa dedit.
inde Dionaeo praefulgens Iulius astro
    aestatis mediae tempora certa tenet.
Augustus sequitur cognatum a Caesare nomen,
    ordine sic anni proximus, ut generis.
nectuntur post hos numerumque ex ordine signant:
    September, Bacchi munere praela rigans,
et qui sementis per tempora faenore laetus
    October cupidi spem fovet agricolae,
quique salo mergens sollemnia signa November
    praecipitat, caelo mox reditura suo.
concludens numerum genialia festa December
    finit, ut a bruma mox novus annus eat.

4. DE TRIBVS MENSTRVIS MENSVVM.

Bis senas anno reparat Lucina kalendas, 379
et totidem medias dat currere Iuppiter idus, (V)
nonarumque diem faciunt infra octo secundi.
haec sunt Romano tantum tria nomina mensi,
cetera per numeros sunt cognomenta dierum.

5. QVOTENI DIES SINT MENSVVM SINGVLORVM.

Inplent tricenas per singula menstrua luces 378
Iunius Aprilisque et cum Septembre November. (V)
unum ter denis cumulatius adde diebus
per septem menses, Iani Martisque kalendis
et quas Maius agit, quas Iulius Augustusque
et quas October positusque in fine December.
unus erit tantum duodetriginta dierum,
quem Numa praeposito voluit succedere Iano.
sic ter centenis decies accedere senos
quadrantemque et quinque dies sibi conputat annus.

---

3. 13 Verg. Ecl. VIIII 47 ecce Dionaei processit Caesaris astrum   20 Verg. Georg. I 47 sq.

---

9 maiā V, Maï *Lugd.*, Maium *Heinsius*   11 dupplici V 12 sibe iumenta V (iubenta m^2) 18 bacci V 19 fenore V 20 octuber V 24 annu^s V (s m^2)
4. mensuum V (u *pr. in ras.*), mensium *Lugd. volgo*   3 infra] intra *Mommsen*   4 romana V (*corr.* m^2)   5 numero^s V (s m^2)
5. d^{i}e^{s}sint V (i *et* s m^2)   mensium *Lugd. volgo*   3 terrenis V (*corr.* m^2)   5 agit q^{v}a^s V (s m^2)   6 octuber V 10 quadrātemq^{v}em V (*corr.* m^2)

6. QVO MENSE QVOTAE NONAE VEL IDVS SINT.

At nonas modo quarta aperit, modo sexta refert lux. 380
sexta refert Mai Octobris Martisque recursu (V)
et qui solstitio sua tempora Iulius infert.
cetera pars mensum quartis est praedita nonis:
omnes vero idus octava luce recurrunt.

7. QVOTAE KALENDAE SINT MENSVVM SINGVLORVM.

Post idus, quas quisque suas habet ordine mensis, 381
diversae numero redeunt variante kalendae, (V)
dum . . . . rursumque iterumque vocantur,
ut tandem optati procedant temporis ortus.
ter senis unoque die genialia festa
porrigit ut Ianum arcessat nova bruma morantem.
hoc numero mensisque Numae redit autumnique
principium referens Bacchi September alumnus.
Iulius et Maius positusque in fine December
Octoberque die revocatur tardius uno.
inde die redeunt minus uno, quattuor ultra,
quos numero adiciam, Sextilis, Iunius atque
Aprilis, post quos paenultima meta November.
ter quinis unoque die, Iunonie Mavors,
ut redeas referasque exordia prima, cieris.
hoc numero ad plenum vertens reparabitur annus.

8. RATIO DIERVM ANNI VERTENTIS.

Nonaginta dies et quattuor ac medium Sol 371
conficit, a tropico in tropicum dum permeat astrum, (V)
octipedem in Cancrum Phryxeo ab Ariete pergens.
hoc spatio aestivi pulsusque et meta diei.
semidiemque duosque dies deciesque novenos
a Cancro in Chelas aequatae tempora noctis
atque dii cursu peragit Sol aureus altero,
autumni aestatisque simul confinia miscens.

---

6. 1 at *V* (t *in ras.* m^2) 2 maii (i *pr. in* i *longam mut.* m^2) octubris *V* 3 sol*stitio *V* (i *eras.*) mens*ū *V* (u *eras.*)

7. mensium *Lugd. volgo* 1 ordinē *V* 2 kalendę *V* (dę m^2 *in ras.*) 3 iterum que *V* (*litt. duar. spatium*) *lacunam, quae volgo post* iterumque *statuitur, explevit Lugd. his verbis* expleto mense, *Gronov* sequenti a mense; *mihi contra post* dum *quaedam videntur excidisse*; vertente anno *supplet Mommsen* 4 obtati *V*, oblati *Lugd. volgo* ortu *V*, ortus *Gronov* 6 brū^{m}a *V* (u *in ras.* m^2, *virgula supra* u *del.* m *add.* m^2) 8 bacci* *V* (s *eras.*) 10 octuberq^{s} *V* (*corr.* m^2) 11 rediunt *V* 12 adque *V* 13 moeta nober *V* (nobember m^2)

8. 1 hac *V* 3 cacrum *V* (ā m^2) frixeo *V* 4 meta *V* (mēta m^2) 6 c^{h}elas *V* (h m^2) 7 adque *V* 8 simul *V* (i *add.* m^2)

unde autumnales transcurrens ordine menses
ad tropicum pergit signum gelidi Capricorni,
octo dies dec:es octonis insuper addens
quadrantemque diei, quinto qui protinus anno
mense Numae extremo nomen capit embolimaei.
inde ad Agenorei festinans cornua Tauri,
scandit Lanigeri tropicum Sol aureus astrum,
nonaginta dies decreto fine cohercens.
hic tibi circus erit semper vertentibus annis
ter centum ac senis decies et quinque diebus.

9. IN QVO MENSE QVOD SIGNVM SIT AD CVRSVM SOLIS.

Principium Iani sancit tropicus Capricornus. 382
mense Numae in medio solidi stat sidus Aquari. (V)
procedunt duplices in Martia tempora Pisces.
respicis Apriles, Aries Phryxee, kalendas.
Maius Agenorei miratur cornua Tauri.
Iunius aequatos caelo videt ire Laconas.
solstitio ardentis Cancri fert Iulius astrum.
Augustum mensem Leo fervidus igne perurit.
sidere, Virgo, tuo Bacchum September opimat.
aequat et October sementis tempore Libram.
Scorpios hibernum praeceps iubet ire Novembrem.
terminat Arquitenens medio sua signa Decembri.

---

10 capricorni* *V* 12 dii *Lugd. volgo* 13 embolismẹi *V* (*virgulam et* i *alt. add.* m^2) 14 agenorei *V* (i m^2) 17 circu^s *V* (s m^2), circlus *Baehrens* 18 hac *V* dī^{eci}es *V* (e *et* ci m^2)

9. *cf. A. L. 640 R. D = Durlacensis 36 F f. 39^r—50^r. F = Valencenensis 330 f. 28 et 77^r. L = Laurentianus 121* CLII *saec. VIIII. P = Paris. 2772 saec. X f. 107^r. R = Reginensis 438 saec. X. R^2 = Reginensis 1723 saec. XII f. 62^v. U = Urbinas 290 f. 33^v. b = Bernens. 417 saec. VIIII f. 27^r. b^2 = Bernens. 441 saec. X. φ = Vindobonens. 3261 f. 26^r. M = Meermannianus.* — In quo mense *etc. V*, It̄ uersus de xii signis *F* (77^v) *ab F f. 28 vix discrepans*, Ausonii de duodecim signis *φ*, De signis et mensibus xii *P*, Itē uers' de duodecim m̄sibus cum suis signis *U*, Versus de duodecim mensibus *M*, Quidam ueterum *Beda de temporum ratione 16, nullum lemma DF*(*f.* 28)*LRR^2bb^2*. *vv. 4—12 ante 1—3 FPbM Beda* 1 sanccit *D*, sanxit R^2 porcus *R*, trophicus *b* capricornius b^2 2 mens *U* in *del. Buecheler* sole distat *D*, sol distat *U* sydus R^2φ sol distat sidere *edd.* aquarii *DR^2Ub* 3 *om. F* dupplices *V* marceo *R*, marcia b^2, martio *U* tempore *PRU* 4 respices *L* aprelis *F*, aprilis *Ub^2* prhixeae *V* (rhi *in ras.* m^2), frixee *DFPR^2Ub^2*, frixeae *LRb* kalendis *U* 5 ageneregi b^2, ageneroi R^2 6 *hic v. legitur in cod. Coloniensi 211* (*Darmstad. 2180 saec. VIIII*) 'huic ergo mensi (Iunio) geminorum signa asscribuntur. unde poeta: Iunius aequatas *etc.*' lacones b^2 7 solistitio *V*, solastitio *b*, soltitio *P*, solsticia *D*, solsticio *R^2Ub^2* cantri *P*, cancro *L* (*corr.* m^1) iulias *L* (*corr.* m^1) austrum *UM* 8 agustum *b* perure' b^2 9 *om. Rb^2* sidera *M* tuum *U* baccum *VP*, bachum *FLUb*, bacum R^2 september *D* (p m^2 *in ras.*) 10 octuber *V*, octymber *P*, octimber *DLRUbb^2* sem̄tis *F*, sementem *b* temporạe *L* 11 scorpios *V*, scorbius *b*, scorpius *cet.*, scorpion *Lugd. volgo* ibernum *V*, hibernam *LR*, hibernus *Toll volgo* precepis *U*, praeces b^2 nobēber *V*, nouenber *U*, nouemb̄ *L*, nouimbrē *P*, nouembr *b*, nouembrem *cet.*, November *volgo* 12 arquitenens *V*, architenens *PRR^2b*, arcitenens *cet.* media *Lb^2* decemb̄ *L*, decb̄r R^2, decī*ber *U*

10. A SOLSTITIO IN AEQVINOCTIVM RATIO.

Sol profectus a teporo veris aequinoctio 384
post semidiem postque totos nonaginta et quattuor (V)
fervidis flagrans habenis pulsum aestivum conficit.
inde autumnus noctis horas librans aequo lumine
octo et octoginta goeris et super triborio.
. . . .
. . . .
inde floridum reflexis ver revisit oreis
additis ad hos priores goeros geminis orbibus.

11. DE MENSIBVS ET QVATTVOR ANNI TEMPORIBVS.

Aeternos menses et tempora quattuor anni 375
quattuor ista tibi subiecta monosticha dicent. (ω)
Martius, Aprilis, Maius sunt tempora veris.
Iulius, Augustus nec non et Iunius aestas.
Septembri, Octobri autumnat totoque Novembri.
brumales Ianus, Februarius atque December.

12. DE LVSTRALIBVS AGONIBVS.

Quattuor antiquos celebravit Achaia ludos. 386
caelicolum duo sunt et duo festa hominum: (V)
sacra Iovis Phoebique, Palaemonis Archemorique,
serta quibus pinus, malus, oliva, apium.

13. DE LOCIS AGONVM.

Prima Iovi magno celebrantur Olympia Pisae. 387
Parnasus Clario sacravit Pythia Phoebo. (V)
Isthmia Portuno bimaris dicat alta Corinthos.
Archemori Nemeaea colunt funebria Thebae.

---

12. 1 sqq. Anth. Pal. VIIII 357 (ἀδέσποτον, Plan. Ἀργίου):
Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροί,
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων·
Ζηνός, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

13. 3 Hor. Carm. I 7, 2 bimarisve Corinthi, *cf.* Ovid. Med. V 407 bimari . . . Corintho

---

10. solistitio *V* 1 teporo *V* (cursu above teporo; cursu *m. rec.*; *v. 3* cursum *pro* pulsum *Gronovius et Graevius*) 2 quatuor *V* 3 ex[s]tibū *V* (s m^2) 5 triorio *V* *post v. 5 lacunam significavit Scal.*; *duos intercidisse versus suspicor* 8 reflexit *V*, reflexis *Canter* 9 goeres *V*, goeros *Vin.*

11. De mensibus et quatuor (q^or *T*) anni temporibus (partibus muv^2) *Tχ*, De temporibus Mp^3 1 et ternos Tp^3 quattuor lvv^2, quatuor *cet.* 2 quattuor lvv^2, quatuor *cet.* monostica* *T* (s *eras.*), monostica *cet.* 4 et *T* (*s. v. minio*) 5 octubri p^3 autumnus *Lugd. volgo* decembri (nou above) *T*

12. agonibus *V* 1 quat*uor *V* (t *eras.*) acaia *V* 3 ph°ebiq[s] *V* (o m^2)

13. 1 celebratur *V corr. Lugd.* olipia *V* 2 parnassus *V* claro *V corr. Lugd.* pytia phebo *V* 3 dicata *V*, dicat alta *Scal.* dicat Acrocorinthos *Vin.*, dicat acta Corinthi *Toll volgo* 4 nemeae *V corr. Scal.* thaebae *V*

14. DE AVCTORIBVS AGONVM.

Primus Olympiacae sacravit festa coronae 388
Iuppiter Argivi stadia ad longissima circi. (V)
proximus Alcides Nemeae sacravit honorem.
Isthmia Neptuno data sunt et Pythia Phoebo.

15. QVOD IDEM QVI SACRI AGONES SVNT ET FVNEBRES LVDI HABEANTVR.

Haec quoque temporibus quinquennia sacra notandis 389 (388, 4)
ancipiti cultu divorum hominumque sepulcri: (388, 6)
Tantalidae Pelopi maestum dicat Elis honorem, (V)
Archemori Nemeaea colunt quinquennia Thebae,
Isthmia defuncto celebrata Palaemone notum,
Pythia placando Delphi statuere draconi.

16. DE FERIIS ROMANIS.

Nunc et Apollineos Tiberina per ostia ludos 385
et Megalesiacae matris operta loquar (V)
Vulcanique dies, autumni exordia primi,
Quinquatrusque deae Pallados expediam
et medias idus Mai Augustique recursu,
quas sibi Mercurius quasque Diana dicat:
matronae quae sacra colant pro laude virorum,
Mavortis primi cum rediere dies.
festa Caprotinis memorabo celebria nonis,
cum stola matronis dempta tegit famulas:
quattuor illa etiam discretis partibus anni
solstitia et luces nocte dieque pares.
nec Regifugium pulsis ex urbe tyrannis
laetum Romanis fas reticere diem.
visne Opis ante sacrum vel Saturnalia dicam
festaque servorum, cum famulantur eri.
et numquam certis redeuntia festa diebus,
compita per vicos cum sua quisque colit,
aut duplicem cultum, quem Neptunalia dicunt
et quem de Conso consiliisque vocant?

---

14. 1 olympi*cae *V* (y *ex* i) 3 nemeaeā *V* (eā *an* cā *incertum*) *corr. Lugd.* *post v. 3 in V legitur carminis sequentis v. 1, quem suo reposui loco* 4 isthimia *V* pithia phaebo *V* *post v. 4 legitur carminis sequentis v. 2, quem in illum transtuli locum*

15. funebre *V* 1 *et* 2 *cf. carmen quod antecedit* 1 quinquenia *V* 2 sepultis *V*, sepulcri *ego* 3 helis *V* 4 arcemori nemeae *V corr. Scal.* 5 isthimia *V* 6 pitia *V* delfi *V*

16. feris *V* 5 maii (i *pr. longum*) agustiq' *V* 9 caprotin'is *V* (i m^2) 10 demta *V* teget *V volgo*, tegit *Heinsius* 11 quatuor *V* annis *V*, anni *Lugd.* 15 opes *V*, Opis *Vin.* 16 heri *V* 19 dupplicem *V*

festa haec, navigiis aut quae celebrata quadrigis,
iungunt Romanos finitimosque duces?
adiciam cultus peregrinaque sacra deorum,
natalem Herculeum vel ratis Isiacae:
nec non lascivi Floralia laeta theatri,
quae spectare volunt, qui voluisse negant.
nunc etiam veteres celebrantur Equirria ludi:
prima haec Romanus nomina circus habet.
et Dionysiacos Latio cognomine ludos
Roma colit, Liber, quae tibi vota dicat.
aediles etiam plebi aedilesque curules
sacra sigillorum nomine dicta colunt.
et gladiatores funebria proelia notum
decertasse foro: nunc sibi harena suos
vindicat, extremo qui iam sub fine Decembris
falcigerum placant sanguine Caeligenam.

17. QVINTI CICERONIS HI VERSVS EO PERTINENT, VT QVOD SIGNVM QVO TEMPORE INLVSTRE SIT, NOVERIMVS. QVOD SVPERIVS QVOQVE NOSTRIS VERSIBVS EXPEDITVR.

Flumina verna cient obscuro lumine Pisces 383
curriculumque Aries aequat noctisque dieique, (V)
cornua quem condunt florum praenuntia Tauri.
aridaque aestatis Gemini primordia pandunt
longaque iam minuit praeclarus lumina Cancer
languificosque Leo proflat ferus ore calores.
post modium quatiens Virgo fugat orta vaporem.
autumni reserat portas aequatque diurna
tempora nocturnis dispenso sidere Libra.
ecfetos ramos denudat flamma Nepai.
pigra Sagittipotens iaculatur frigora terris.
bruma gelu glacians iubar est spirans Capricorni,
quam sequitur nebulas rorans liquor altus Aquari.
tanta supra circaque vigent †umi lumina mundi.
at dextra laevaque ciet rota fulgida Solis
mobile curriculum et Lunae simulacra feruntur.

---

24 siacae *V corr. Lugd.* 25 t^h^eatri *V* (h *m*²) 29 dionisiacos *V* 30 sibi *V*, tibi *ego, Heinsium qui* quis tibi vota dicant *scripserat secutus* 31 aedilis etiam pleui *V* (b *m*²) plebeii etiam *Vin. volgo* 33 prȩlia *V* 34 ^h^arena *V* (h *m*²) 36 sanguinem *V* (m *del. m*²)

17. *cf. Riese A. L. 642 lemma in V* 1 flamina *Wakefield* 2 diique *Lugd. volgo* 3 comunt *V*, condunt *Scal.* 6 lãguific^v^sq; *V corr. Pithoeus* 7 modi^c^um *V* (c *m*²), modicum *volgo* 10 et fetos *V*, effetos *Pithoeus*, ecfetos *Riese* dinudat *V* 11 pigra* *V* 12 iubare exspirat *Ianus Helvetius*, iubare spirans *Scal.*, iubare spirat *volgo*, *fortasse* iubare it spirans capricornii *V* 13 quem *Heinsius* licor *V*; *post hunc versum excidisse quaedam conicio* 14 uigent umi *V*, vigent ubi *Scal. volgo*, urgentur *Buecheler* flumina *V*, lumina *Buecheler* 15 ad dextera *V corr. Lugd.*

. . . .
squama sub aetherio conspectu torta Draconis
eminet. hunc infra fulgentes Arcera septem
magna quatit stellas, quam servans serus in alta
conditur oceani ripa cum luce Bootes.
. . . .

18. HIC VERSVS SINE AVCTORE EST. QVO DIE QVID DEMI DE CORPORE OPORTEAT.

Vngues Mercurio, barbam Iove, Cypride crines. 373 (V)

19. HOC SIC REFELLENDVM.

Mercurius furtis probat ungues semper acutos 374
articulisque aciem non sinit imminui. (V)
barba Iovi, crinis Veneri decor: ergo necesse est,
ut nolint demi, quo sibi uterque placent.
Mavors imberbos et calvos Luna adamasti:
non prohibent comi tum caput atque genas.
Sol et Saturnus nil obstant unguibus. ergo
non placitum divis tolle monostichium.

VI. PRECATIO ⟨AVSONII⟩ CONSVLIS DESIGNATI PRIDIE KAL. IAN. FASCIBVS SVMPTIS.

Iane, veni: novus anne, veni: renovate veni, Sol, 332 (Edyll. VIII)
consulis Ausonii Latiam visure curulem. (V)
ecquid ab Augusta nunc maiestate secundum
quod mireris habes? Roma illa domusque Quirini
et toga purpurei rutilans praetexta senati
hoc capite aeternis signat sua tempora fastis.
anne, bonis coepte auspiciis, da vere salubri
apricas ventorum animas, da roscida Cancro

VI. 8 Verg. Georg. I 100 umida solstitia atque hiemes orate serenas, agricolae

---

Qui secuntur vv. 17—20 fragmentum sunt carminis nullo vinculo cum Q. Ciceronis versibus coniuncti 17 aeterno *V*, arctoo *Scal.*, aetherio *Heinsius* 18 inter *V*, infra *Buecheler* fulgentem sidera *Scal. volgo* 19 stellās *V*, stellas *Canter* 20 conditor . . . ripas . . . bootis *V corr. Canter*

18. cripride *V* (*corr.* m^2)

19. 1 furti *V*, furtis *Toll*, furto *ed. Ianssoniana a. 1629 volgo* 4 nollent *V*, nolint *Toll* placet *Lugd. volgo* 5 mauors *V* (auors m^2 *in ras.*) imberuos *V*, imberbes m^2 *volgo* 6 proibent *V* comi *V* (ō m^2) adque *V* 7 nihil *Scal. volgo* ungibus *V* 8 monosthicium *V corr. Lugd.*

VI. Precatio (Ausonii *add. Vin.*) consolis designati pride (*corr. Lugd.*) k̄ iā fascibus sumtis *V* 3 etquid *V corr. Scal.* nuņ *V*, nunc *Scal.* 6 capite] apice *Heinsius* 7 cepte *V*

solstitia et gelidum Boream Septembribus horis.
mordeat autumna frigus subtile pruina
et tenuata modis cesset mediocribus aestas.
sementem notus umificet, sit bruma nivalis,
dum pater antiqui renovatur Martius anni.
spiret odorato florum nova gratia Maio,
Iulius et segetes coquat et mare temperet euris,
Sirius ardentem non augeat igne Leonem,
discolor arboreos variet Pomona sapores,
mitiget autumnus, quod maturaverit aestas,
et genialis hiemps parta sibi dote fruatur.
pacem mundus agat nec turbida sidera regnent.
nulla tuos, Gradive, offendat stella penates,
quae non aequa tibi, non Cynthia, non celer Arcas,
finitimus terris, non tu, Saturne, supremo
ultime circuitu. procul a Pyroente remotus
tranquillum properabis iter. vos comminus ite,
stella salutigeri Iovis et Cythereïe Vesper:
non umquam hospitibus facilis Cyllenius absit.
  Iane, veni: novus anne, veni: renovate veni Sol.
hostibus edomitis, qua Francia mixta Suebis
certat ad obsequium, Latiis ut militet armis,
qua vaga Sauromates sibi iunxerat agmina Chuni
quaque Getes sociis Histrum adsultabat Alanis
(hoc mihi praepetibus Victoria nuntiat alis),
iam venit Augustus, nostros ut comat honores,
officio exornans, quos participare cupisset.
  Iane, veni: novus anne, veni: renovate veni Sol.
aurea venturo, Sol, porrige gaudia Iano:
fascibus Ausonii succedet Caesar in annum,
quintam Romulei praetextam habiturus honoris.
ecce ubi se cumulat mea purpura (mitibus audi
auribus hoc, Nemesis), post me dignatur oriri
Augustus consul. plus quam conferre videtur
me sibi qui iussit nostros praecedere fasces.
  Iane, veni: novus anne, veni: renovate veni Sol.
coge secuturos bis sena per ostia menses.
tu tropicum solido da cedere, rursus et illum
terga dare, ut duplex tropico varietur ab astro

9 Hor. Epist. I 16, 16 Septembribus horis 12 Verg. Georg. I 230 19 Verg. Georg. I 302 genialis hiemps

9 egelidum *Toll* 10 autumnas . . . pruinas *V*, autumna . . . pruina *Heinsius*, autumnis . . . pruinis *Peiper* 11 moris *Wakefield* 12 ʰumificet *V* (h *m*²) brumȧ *V* 15 quoquat *V* 16 ign&-leonem *V* (t *del.*, l *ex* n) 19 hiemps *V* (p *del.* *m*²) 22 chintia *V* 23 notu *V*, non tu *Lugd.* 25 cȯīnus *V* 26 chithereie *V* 27 non*umquā *V* (n *eras.* adsit *V*, absit *Peiper* 31 iuⁿxerat *V* n *m*²) cunis *V*, Chuni *Vin.* Sauromatae . . . Chunus *Toll*, *an* sua iunx. agmina Chunis? 32 getis *V*, Getes *Vin.* 36 i*ane *V* (n *eras.*) 39 praetextā *V* (x *ex* c ?) 45 secūturos *V* 46 ut *V*, tu *Lugd.* solis da *Lugd.*, soli da *Scal.* *volgo* ruris *V*, rursus *Scal.* 47 tega *V*, terga *Lugd.* tropicus *Scal.* *volgo*

et quater a ternis properet mutatio signis.
aestivos inpelle dies brumamque morantem
noctibus acceleret promissus Caesaris annus.
illum ego si cernam, tum terque quaterque beatus,
tunc ero bis consul, tunc tangam vertice caelum.

VII. ITEM PRECATIO KAL. IANVARIIS.

Anne, bonis coepte auspiciis, felicia cernis 333 (Edyll. VIIII)
consulis Ausonii primordia: prome coruscum, (V)
Sol aeterne, caput solitoque inlustrior almo
lumine purpureum iubar exere lucis eoae.
anne, pater rerum, quas Iani mense bifrontis
volvis in hibernum glaciali fine Decembrem,
anne, veni et festum veteri novus adice Ianum.
sollemnes pervade vias bis senaque mundo
curricula aequatis varians per tempora signis
praecipitem aeterna perfer vertigine cursum,
sic prono raptate polo, contraria Phoebus
ut momenta ferat servata parte dierum
et novus hiberno reparet sua lumina pulsu.
menstrua ter decies redeunt dum cornua Lunae,
exortus obitusque manu volvente rotabis,
legitimum Phoebi cohibens per signa meatum.

VIII. GRATIARVM ACTIO DICTA DOMINO GRATIANO AVGVSTO.

I. 1. Ago tibi gratias, imperator Auguste: si possem, etiam referrem. sed nec tua 419 (ω) fortuna desiderat remunerandi vicem nec nostra suggerit restituendi facultatem. privatorum ista copia est inter se esse munificos: tua beneficia ut maiestate praecellunt,

51 Verg. Aen. I 94 terque quaterque beati   52 Hor. Carm. I 1, 36 feriam sidera vertice
VII. 5 Verg. Aen. VII 180 Ianique bifrontis
VIII. I. 1 Claud. Mam. grat. act. Iul. d. 32 istud sancta divinitas omen avertat, ut tu a quoquam mortalium expectes vicem beneficii! verum tamen quod solum vel accipere potest ista fortuna . . .

48 hac *V* (h *del.* m^2), a *Scal.*   mutua *V* (mutatia m^2), mutatio *Scal.*   50 adceleret promyssus *V* (y *ex* s)   51 quętarq̄ beatus* *V*   52 uerticęlū *V* (ce m^2)
VII. It̄ precatio kł. ianuariis *V*   1 cepte a^v^speciis f*licia *V*   6 december *V*, decembrem *Lugd.*   7 veteris *Lugd. volgo*   aspice Iani *Lugd. volgo*   8 so^l^lemnes *V* (l m^2)   12 et *V*, ut *Scal.*   15 uo^l^bente *V* (l m^2, b *ex* l m^2)   16 fębi *V*   co^h^ibens *V*   meatu *V*, meatum *Lugd.*
VIII. Ausonii Burdigalis (Burdigalae p^2) Vassatis medici poetae ac praeceptoris (Vassatis . . . praeceptoris *om.* *v*) grārum actio ad Gratianum imperatorem pro consulatu Tpp^2vh^2eE, Incipit gratiarum actio dicta domino Gratiano Augustó sub (*leg.* ab; suo ab *Hartel*) Ausonio V. C. pref. pret. & consuł. ordiñ. *M*, Ausonii poetę V. C. p̄fecti p. & consulis oratio dño Gratiāo felicissimo Imp. Aug. gratiarum actio *k*, *in* $lmuv^2$ *non est lemma.* $\chi = lmuv$.   I. 1 mi p̄r *T* (imp̄r m^2)   refferrem *T*

ita mutuum non reposcunt. 2. quod solum igitur nostrae opis est, gratias ago: verum ita, ut apud deum fieri amat, sentiendo copiosius quam loquendo: atque non in sacrario modo imperialis oraculi, qui locus horrore tranquillo et pavore venerabili raro eundem animum praestat et vultum, sed usquequaque gratias ago, tum tacens, tum loquens, tum in coetu hominum, tum ipse mecum, et cum voce patui, et cum meditatione secessi, omni loco actu habitu et tempore. nec mirum, si ego terminum non statuo tam grata profitendi, cum tu finem facere nescias honorandi. 3. quis enim locus est aut dies, qui non me huius aut similis gratulationis admoneat? admoneat autem? o inertiam significationis ignavae! quis, inquam, locus est, qui non beneficiis tuis agitet et inflammet? nullus, inquam, imperator Auguste, quin admirandam speciem tuae venerationis incutiat: non palatium, quod tu, cum terribile acceperis, amabile praestitisti, non forum et basilicae olim negotiis plena, nunc votis pro tua salute susceptis (nam de sua cui non te imperante securitas?), non curia, honorificis modo laeta decretis, olim sollicitis maesta querimoniis, non publicum, in quo occursus gaudentium plurimorum neminem patitur solum gratulari, non domus commune secretum. 4. lectus ipse ad quietem datus beneficiorum tuorum reputatione tranquillior: somnus abolitor omnium imagines tuas offert. ista autem sedes honoris, sella curulis, gloriosa pompis imperialis officii, in cuius me fastigio ex qua mediocritate posuisti, quotiens a me cogitatur, vincor magnitudine et redigor ad silentium, non oneratus beneficiis, sed oppressus. ades enim locis omnibus, 5. nec iam miramur licentiam poetarum, qui omnia deo plena dixerunt. spem superas, cupienda praevenis, vota praecurris, quaeque animi nostri celeritas divini instar affectat, beneficiis praeeuntibus anteceditur: praestare tibi est quam nobis optare velocius.

II. 6. Ago igitur gratias, optime imperator, ac si quis hunc sermonem meum isdem verbis tam saepe repetitum inopiae loquentis assignat, experiatur hoc idem prosequi, sed nihil poterit proferre facundius. 7. aguntur enim gratiae non propter maiestatis ambitum neque sine argumentis imperatori fortissimo: testis est uno pacatus in anno et Danuvii limes et Rheni: liberalissimo: ostentat hoc dives exercitus: indulgentissimo: docet securitas erroris humani: consultissimo: probat hoc tali principe Oriens ordinatus: piissimo: huius vero laudis locupletissimum testimonium est pater divinis honoribus consecratus, instar filii ad imperium frater adscitus, a contumelia belli patruus vindicatus, ad praefecturae collegium filius cum patre coniunctus, ad consulatum praeceptor evectus. 8. possum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit, quas proxime fortuna concessit, quas adhuc indulgentia divina meditatur, vocare Ger-

---

16 Plin. pan. 94 non securitatem . . . oramus . . . simplex . . . votum est, salus principis Cic. Cat. IIII 1, 2 non curia . . . non lectus ad quietem datus 24 Verg. Ecl. III 60 Iovis omnia plena

---

4 uerum . . . 7 ago *om.* $p\chi v^2$ 6 modo *Mk*, loco *Tp²eE et h²* (*in mg.* al modo) 7 eūdem *TM* uultum tui sed *T* tacitus *Mkpχv²*, tacens *h²* (*in mg.* tacitus) *cet.* 8 cetu *TM* 10 gratå *v*, grate *Toll volgo* 12 inertia *T* ignauiae *Tmuv²* 13 et *add. pv²* (*et Accursius*), *om. cet.* imperator] mi p̄r̄ *T* (*sic semper*) 15 plene *M* (*et h² in mg.*) uotis *Tmuv²*, uotis uotis *cet.*, votis votisque *Ug. volgo*, otiis votisque *Haupt* 17 solicitis moesta *T* gaudentum *T* 18 comune *M* lentus *T* 20 refert *mu*, affert *cet.*, offert *Toll* ipsa '*exemplar vetus*' *Accursius volgo* 22 et *om. Delph.* ingratus *codd.*, oneratus *ego* (*cf. XIII 2, 97*) 23 licentiam *om. T* 24 uota *h²* (*in mg.* nota) *eE*, nota *cet.* quaeque] q̄; *M* 25 diuinum *ω volgo*, divum *Ven.⁴*, divini *Bake*, *Haupt*

II. 1 nunc *Delph.* ḥiisdem *T*, hisdem *Mkv*, isdem *v²*, iisdem *cet.* 2 persequi *v² volgo* 3 sed *h²* (*in mg.* al et) *eE*, et *cet.* 4 nec *eE et h²* (*in mg.* al neque) *volgo* ī āno *T*, anno *cet.* 5 danuuii *Mkv²*, danubii *cet.* reno *M* 6 p̱ticipe *M* 7 huius] hi' *M* conplectissimum *T* 9 a^d *M* (d *m²*) conuīctus *M* (*sic* 21 uincta) 10 ellectus *T*, electus *cet.*, evectus *Acidalius* possem *Acidalius volgo* ṭụa dedit *T* 11 uoco *p*, uoca *cet.*, vocarem *Acidalius volgo*, vocare *ego*

manicum deditione gentilium, Alamannicum traductione captorum, vincendo et ignoscendo Sarmaticum, 9. conectere omnia merita virtutis et cognomina felicitatis: sed alia est ista materia et suo parata secreto, cum placuerit signanter et breviter omnia quae novimus indicare neque persequi, ut qui terrarum orbem unius tabulae ambitu circumscribunt aliquanto detrimento magnitudinis, nullo dispendio veritatis. 10. nunc autem, quod diei huius proprium, de consulatu gratias agam. sed procurrunt et aliae dignitates atque in vocem gratulationis erumpunt ac se prius debere profitentur. 11. tot gradus nomine comitis propter tua incrementa congesti: ex tuo merito te ac patre principibus quaestura communis et tui tantum praefectura beneficii, quae et ipsa non vult vice simplici gratulari, liberalius divisa quam iuncta, cum teneamus duo integrum, neuter desiderat separatum.

III. 12. Sed illa, ut paulo ante promisi, habebunt sui muneris peculiare secretum: consulatus hic meus orat atque obsecrat, ut obnoxiam tibi uni sinas fieri eius dignitatem, quem omnibus praetulisti. quot quidem et ipse sibi invenit gradus! 13. cum clarissimo viro collega meo honore coniunctus, nuncupatione praelatus consul ego, imperator Auguste, munere tuo non passus saepta neque campum, non suffragia, non puncta, non loculos, qui non prensaverim manus nec salutantium confusus occursu aut sua amicis nomina non reddiderim aut aliena imposuerim: qui tribus non circumivi, centurias non adulavi, vocatis classibus non intremui, nihil cum sequestre deposui, cum distributore nil pepigi. Romanus populus, Martius campus, equester ordo, rostra, ovilia, senatus, curia, unus mihi omnia Gratianus. 14. iure meo, Auguste maxime, adfirmare possum, incolumi omnium gratia, qui ad hunc honorem diversa umquam virtute venerunt venturique sunt (suus enim cuique animus, suum meritum sibique mens conscia est), iure, inquam, meo adfirmare possum me mihi videri a ceteris esse secretum. 15. sunt quos votorum excruciat inanitas: non optavi. quos exercet ambitus: non petivi. qui assiduitate exprimunt: non coegi. qui offeruntur occasione: non affui. quos iuvat opulentia: obstat temporum disciplina: non emi: nec possum continentiam iactare: non habui. unum praestare temptavi, et hoc ipsum quasi meum vindicare non possum: in tua enim positum est opinione, si merui.

IIII. 16. Fecisti autem et facies alios quoque consules, piissime Gratiane, sed non et causa pari, viros gloriae militaris (habent enim tecum ut semper laboris ita dignitatis plerumque consortium, virtutis quam honoris antiquiore collegio), viros nobilitatis antiquae (dantur enim multa nominibus et est stemma pro merito), viros fide inclitos et officiis probatos, quorum me etiamsi non secerno numero, tamen quod ad honoris viam pertinet ratione dispertio. 17. quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguste, constituis: differre tibi ipsi, quo alter ornetur, bona animi tui ad alienam referre

III. 5 Claud. Mam. grat. act. Iul. d. 19

12 alemanicum *TeE et* h^2 (*in mg.* al alamanicum), alamannicum *Mmu*, alamanicum *cet.* tradicione *Mk* 13 connecterem *ω*, conectere *ego* foelicitatis *T* (*semper*) 15 nec h^2eE *volgo* 16 aliquando *Delph.* 20 beneficiis *T*

III. 1 sui muneris *om. T* 2 obnoxium *T* dignitate *T* 3 quod *ω*, quot *Toll* invenit] iunxit *Haupt* 6 pressauerim *T*, prehensauer[a]m h^2 (*in mg.* al p̄ssau'im), p̄ssauerim *Mk* salutantum *M*, cum salutantium *Ven.*[3], consalutantium *Vin. volgo* 7 aut] ut *M* circuiui *T* 8 vocatis] iure vocatis *Graevius volgo*; *cf. 9, 19* *scribendum esse videtur* disposui 9 diribitore *Par. volgo* pepegi *T* 10 Gratianus *om. T* 11 adfirmare *M*, affirmare *cet.* possum *om. T* 13 affirmare *ω* 14 excruciat *M*, cruciat h^2 (*in mg.* al excruciat) *cet. volgo* 15 afferuntur *T* 17 temtaui *M* 18 iudicare *Tk*, uendicare *cet.* oppinione *M*

IIII. 1 autem] aut *T* faciles *M* quoque alios *M* 4 enim *om. T* roma *ω*, stemma *Heinsius*, *Haupt* inclytos *T* 5 etsi *pmu*h^2*eE volgo* 6 bñ offı̄ *T* tui *Toll volgo* 7 deferre *ω* (detrahere *p*, etrahere m^2 *in ras.*), auferre *Graevius volgo*, differre *Mommsen*

praestantiam eruditionemque naturae, quam deo et patri et tibi debes, ad alterius efficaciam gratius retorquere quam verius. tua haec verba sunt a te mihi scripta: 'solvere te quod debeas et adhuc debere quod solveris'. o mentis aureae dictum bratteatum, 18. o de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam! quisquamne tam parcus est in ostentatione beneficii? quisquam pondus gratiae suae vim meriti profitetur alieni? quisquam denique quod indulget, quasi ab obnoxio deferatur, pretium mavolt vocare quam donum? 19. certent huic sententiae veteres illi et Homerici oratores, subtilis deducta oratione Menelaus et instar profundae grandinis ductor Ithacensius et melleo delibutus eloquio iam tertiae Nestor aetatis. sed neque ille concinnius eloquetur, qui se Laconica brevitate collegit, nec ille contortius, qui cum sensibus verba glomeravit, nec iste dulcius, cuius lenis oratio mulcendo potius quam extorquendo persuasit. 20. solvere te dicis quod debeas et debiturum esse, cum solveris. Auguste iuvenis, caeli tibi et humani ⟨generis⟩ rector hoc tribuat, ut praelatus antiquis, quos etiam elegantia sententiae istius antecessisti, vincas propria singulorum: in Menelao regiam dignationem, in Vlixe prudentiam, in Nestore senectutem.

V. 21. Subiciet aliquis: 'ista equidem adeptus es, sed effare quo merito?' quid me oneras sciscitator? rationem felicitatis nemo reddit. deus et qui deo proximus tacito munera dispertit arbitrio et beneficiorum suorum indignatus per homines stare iudicium, mavolt de subditis dedisse miraculum. 22. 'quo', inquis, 'merito?' ego nullum scio, nisi quod tu, piissime imperator, debere te dicis et hoc 'debere' latissime pertinet, sive hoc eruditionis tuae faenus existimas, sive sine faenore gloriam liberalitatis affectas, sive te pondere conceptae sponsionis exoneras, seu fidei commissum patris exsolvis, seu magnanimitate caelesti ostentatione suppressa dei munus imitaris. 23. debere te dicis. cui? quando? quo nomine? lege syngrapham, nomina creditorem, accepti et expensi tabulae conferantur. videbis alio summae istius transire rationem: tibi coepit deus debere pro nobis. 24. quid autem mihi debes, gratissime imperator? patitur enim humanitas tua, ut praeter regias virtutes privata appellatione lauderis. quid tu mihi debes? et contra quid non ego tibi debeo? anne quod docui? hoc ego possum verius retorquere, dignum me habitum, qui docerem, tot facundia doctrinaque praestantes inclinata in me dignatione praeteritos, ut esset quem tu matura iam aetate succinctum per omnes honorum gradus festinata bonitate proveheres, timere ut videreris, ne in me vita deficeret, dum tibi adhuc aliquid quod deberes praestare superesset.

VI. 25. Negat Cicero consularis ultra se habere quod cupiat. ego autem iam consul et senex adhuc aviditatem meam fatebor: te videre saepius in hoc magistratu,

---

IIII. 14 Il. III 213 sqq. ἐπιτροχάδην . . . οὐδ' ἀφαμαρτοεπής 15 ibid. 222 ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν 16 Il. I 249 sqq. 22 Il. III 215 ἦ καὶ γένει ὕστερος ἦεν; ibid. 216 πολύμητις . . . Ὀδυσσεύς; Il. I 250 sq.

VI. 1 Cic. pro Planc. 25, 60 honorum populi finis est consulatus

---

8 erudictionemque *M* (*semper*) 9 efficaciam gratius *TMkp²*, gratiam rectius *h²* (*in mg.* al efficaciam, al gratius) *cet.*, gratiam gratius *Delph.* 10 debeas *TMkp²*, debeḅas *h²*, debebas *cet.* 11 bracṫheatum *M*, bracteatum *cet.* 12 pondus *om.* *T* 13 ab *om.* *Tp²muv²* 14 mavult *ω* 15 ʰytacensius *T*, ytacensius *M* 16 concinius *T* 17 nec *TMkp²*, neque *h²* (*in mg.* al nec) *cet.* *volgo* consensibus *T* 18 *fortasse* ille mulcedo *M* 19 debeas *Tkp²h²lve*, debeᵇas *p* (b *m²*), debebas *cet.* *volgo* 20 generis *add.* *h²eE*, *om.* *cet.* 21 etiam *post* vincas *transtulit Acidalius* istius *om.* *T* accesisti *T* 22 regina *T*

V. 1 equidem *Mkp²vh²eE*, quidem *p* (*in mg.* equidem) *cet.* 2 scisitator *T* 4 mauolt *Mk*, mauult *cet.* 5 piissime p̄r *T* 6 foedus *T* foenore *T* 9 dici. cui? q̋uo m̄o? q̋n̄ est. lege simgraphum *T* syngrafam *M* 11 debere deus *T* 12 enim *om.* *T* 13 quod tu *T* quod non *TM* ego (*post* hoc) *om.* *T* 16 succintum *M* proueheris *T* timore *M* (*et* *h²* *in mg.*)

VI. 2 meam iam *h²eE* *volgo*

Gratiane, desidero, ut et sex Val. Corvini et septem C. Marii et cognominis tui Augusti tredecim consulatus unus aequiperes. 26. plures tibi potest aetas tua et fortuna praestare, verum ego in numero parcior, quia tu in munere liberalior: ipsum enim te saepius hoc honore defraudas, ut et aliis largiaris. 27. scis enim, imperator doctissime (rursum enim utar laude privata), scis, inquam, septem ac decem Domitiani consulatus, quos ille invidia alios provehendi continuando conseruit, ita in eius aviditate derisos, ut haec eum pagina fastorum suorum, immo fastidiorum fecerit insolentem nec potuerit praestare felicem. 28. quod si principi honoris istius temperata et quae vocatur aurea debet esse mediocritas, quid privati status hominibus, quid aequanimis, quid iam senibus erga se oportet esse moderaminis? 29. ego quidem, quod ad honores meos pertinet, et vota saturavi. tu tamen, imperator optime, tu piissime, tu, quem non fatigat liberalitas, nisi quando cessavit, tu, inquam, indulgentissime Gratiane, ut ad benefaciendum subito es necopinus ingenio, adhuc aliquid, quod hoc nomine mihi praestetur, invenies. sic intellexere omnes, sic nobis ordinem ipse fecisti, sic amicus deo es, ut a te iam impetratum sit, quod optatur, a quo et quod nondum optamus adipiscimur.

VII. 30. Et rursum aliquis adiciet aut sermone libere aut cogitatione liberius. 'nonne olim et apud veteres multi eiusdem modi doctores fuerunt? an tu solus praeceptor Augusti?' immo ego cum multis coniunctus officio, sed cum paucissimis secretus exemplo. 31. nolo Constantini temporum taxare collegas: Caesares docebantur: superiora contingam. dives Seneca nec tamen consul arguetur rectius quam praedicabitur non erudisse indolem Neronis, sed armasse saevitiam. Quintilianus consularia per Clementem ornamenta sortitus honestamenta nominis potius videtur quam insignia potestatis habuisse. quo modo Titianus magister, sed gloriosus ille, municipalem scholam apud Visontionem Lugdunumque variando non aetate equidem, sed vilitate consenuit! 32. unica mihi [et] amplectenda est Frontonis imitatio, quem tamen Augusti magistrum sic consulatus ornavit, ut praefectura non cingeret. sed consulatus ille cuius modi? ordinario suffectus, bimenstri spatio interpositus, in sexta anni parte consumptus, quaerendum ut reliquerit tantus orator, quibus consulibus gesserit consulatum. 33. ecce aliud quod aliquis opponat: in tanti ergo te oratoris fastigium gloriosus attollis? cui talia requirenti respondebo breviter: non ego me contendo Frontoni, sed Antonino praefero Gratianum. 34. celebrant equidem sollemnes istos dies omnes ubique urbes, quae sub legibus agunt, et Roma de more et Constantinopolis de imitatione ⟨et⟩ Antiochia pro luxu et Carthago discincta et donum fluminis Alexandria, sed Treveri principis beneficio et mox cum ipso auctore beneficii. loca inter se distant, vota con-

---

8 Plin. pan. 58 continuis consulatibus 11 Hor. Carm. II 10, 5 auream . . . mediocritatem
VII. 18 Verg. Aen. VIII 724 discinctos . . . Afros Sil. II 56 discincti Libyes

---

3 marciane *T* coruini uał *M* G. *M* 4 aequipares *M* tibi plures *Ug. volgo* aetas et fortuna tua *pχv²eE et h²* (*in mg.* ał ętas tua) *volgo* 7 ac] atque *M* 8 alios *T*, alteros *cet. volgo* 9 cum *M*, eum *h²* (*in mg.* ał cum) imo *M* 11 qui (*ante* privati) *TM*, qui[d] *p* (d *m²*), quid *cet.* 12 iam] etiam *T* ergȏ *T* 14 ut inquam *T* 15 subdito *T* 16 inuenies. inuenies *TMkpvh²eE*, inuenies *cet.*, invenis *Toll volgo*

VII. 1 at (*vel* sed) *Acidalius volgo* adiciat *Delph.*, obiciet *Acidalius* 2 eius modi *muv² Ug. volgo* 3 imo *M* 4 taxare *mu*, taxabe *cet.* 6 set *T* sceuiciam *T* quintillianus *M* 8 et *post* modo *add. Toll volgo* ticianus *TM* 9 scolam *TM* equidem *TMpp²kv*, quidem *cet. volgo* 10 mihi et *ω*, et *del. Par.* 11 sic] si *M* praefecturam *T* 12 bimenstri *p²l*, bimestri *cet.* 14 te ergo *Tl* attolis *M* 15 frontonis *ω*, frontoni *h²* (*in mg.* ał frontonis) *Ug.* 16 quidem *Ug. volgo* solennes *T*, solemnes *M* 17 et *ante* Antiochia *om. ω volgo, add. Toll* anthiochia *M* 18 cartago *M* distincta *ω*, discincta *Ven.*³ donum *TMpp²v*, domum *h²* (*in mg.* ał donum) *cet.*, domus *Ven.*³ *volgo*

sentiunt. 35. unus in ore omnium Gratianus, potestate imperator, virtute victor, Augustus sanctitate, pontifex religione, indulgentia pater, aetate filius, pietate utrumque.

VIII. 36. Non possum fidei causa ostendere imagines maiorum meorum (ut ait apud Sallustium Marius) nec deductum ab heroibus genus ⟨vel⟩ adeo deorum stemma replicare, nec ignotas opes et patrimonia sparsa sub regnis, sed ea, quae nota sunt, dicere potius quam praedicare, patriam non obscuram, familiam non paenitendam, domum innocentem, innocentiam non coactam, angustas opes, verum tamen libris et litteris dilatatas, frugalitatem sine sordibus, ingenium liberale, animum non inliberalem, victum vestitum supellectilem munda, non splendida, veteribus ut illis consulibus (excepta quae tum erant bellicarum conlatione virtutum) si quis me conferre dignetur, seponat opulentiam, non derogaturus industriam. 37. verum quoniam gratiis agendis iamdudum succumbo materiae, tu orationi meae, Gratiane, succede, 38. tu, Gratiane, qui hoc nomen sic per fortunam adeptus es, ut nemo verius ambitione quaesierit. neque enim iustius Metellus cognomento Pius patre revocato, qui esset impius exulante, aut verius Sulla Felix, qui felicior ante quam vocaretur, quam tu Gratianus, cui et hoc nomen est et illa Metelli Sullaeque cognomina: 39. tu, inquam, Gratiane, qui hoc non singulis factis, sed perpetua grate agendi benignitate meruisti, cui, nisi ab avo deductum esset, ab omnibus adderetur, tu ipse tibi, inquam, pro me gratiam refer, tu tuaeque virtutes: bonitas, qua in omnes prolixus es, perpetuus in me: pietas, qua orbem tuum temperas, quam in ulciscendo patruo probas, tuendo in fratre cumulas, ornando in praeceptore multiplicas. 40. agat gratias clementia, quam humano generi inpertis: liberalitas, qua ditas omnes: fortitudo, qua vincis, et mens ista aurea, quam de communi deo plus quam unus hausisti. agant et pro me gratias voces omnium Galliarum, quarum praefecto hanc honorificentiam detulisti. ultra progredior et, hoc quia debere te dicis, agat, quae optime agere potest, vox ista, quam docui.

VIIII. 41. Iamdudum autem quam grati animi, tam sermonis exigui (ut supra dictum est) succumbo materiae neque adhuc illa perstrinxi, quae ne infantissimus quidem, nisi idem impiissimus, eminentia per famam et omnium gaudiis testata supprimeret. quae supra vires dicendi meas posita cunctor attingere, aut ingrati crimine arguendus aut temerarii professione culpandus, tamen, alterum cum subeundum sit, audaciam quam malevolentiam malo reprehendi. 42. tu, Auguste venerabilis, districtus maximo bello, adsultantibus tot milibus barbarorum, quot Danuvii ora praetexitur, comitia consulatus mei armatus exerces. tributa ista, quod in urbe Sirmio geruntur, an [ut], quod in procinctu, centuriata dicentur? an ut quondam pontificalia vocabuntur sine arbitrio multitudinis sacerdotum tractata collegio? sic potius, sic vocentur, quae tu,

VIII. 1 Sall. bell. Iug. 85, 29 non possum fidei causa imagines neque triumphos aut consulatus maiorum meorum ostentare 12 Plin. pan. 88 pietate Metelli 13 Plin. N. H. VII 137 unus hominum ad hoc aevi Felicis sibi cognomen adseruit L. Sulla . . . et quibus felicitatis inductus argumentis? . . . futuro tempore infelix; *cf.* Sall. bell. Iug. 95, 4 felicissumo omnium ante civilem victoriam 20 Verg. Aen. VI 726 sqq. mens agitat molem

VIII. 2 sallustium *p*, salustium *cet.* ad *ω volgo*, aut *Baehrens*, vel adeo *ego* 4 poenitendam *T* 5 litteris *Tl*, licteris *M* (*sic saepius*, *ut* micto), liberis *cet. volgo* 6 inliberalem *M*, ill. *cet.* 8 ţū tum *T* erat *ω*, erant *Ald.* belcarum *T* (*in mg.* pu bellicarum) *k*, bellicarum Mp^2, belliarium h^2 (*in mg.* bellicarum), belliarum *eE*, balearum *cet.* 10 subcumbo Mp^2eE succede″ gratiane″ *T* 12 iustus *M* 13 silla *TM* 14 scillaeque *T*, sillaeque *M* 16 hominibus *M* 18 quamque *Ug. volgo* 20 impertis *Tpv*, īpartis *M*, impartis *cet.* 21 unus] ullus *Par. volgo* uoces *om. M*

VIIII. 1 tamen *M* 2 subcumbo *MeE* 3 suprimeret *M* 4 camine *M* 5 themerarii *M* 6 malivolentiam *ω* destrictus Tpp^2eE *et* h^2 (*in mg.* dist.), detrictus *Mk*, districto *cet.* 7 adsultantibus *M*, ass. *cet.* millibus *TMpv* quot *T*, quibus *cet.* danuuii *M*, danubii *cet.* 8 syrmio *MmueE* 9 an ut quod $TMkpp^2h^2eE$, an quae *cet.*, an quod *Par.* procintu *M* ut quondam] utique *Mommsen* 10 uocetur Mp^2

pontifex maximus deo participatus habuisti. 43. non est ingenii mei, piissime imperator, talia comminisci. verba sunt litterarum tuarum, quibus apud me auctoritatem summi numinis et tuae voluntatis amplificas. sic enim loqueris: 'cum de consulibus in annum creandis solus mecum volutarem, ut me nosti, [atque] ut facere debui, ut velle te scivi, consilium meum ad deum rettuli. eius auctoritati obsecutus te consulem designavi et declaravi et priorem nuncupavi'. 44. cuius orationis ordo lucidior? quae doctrina tam diligens propriis comitiorum verbis loqui nec vocabulis moris antiqui nomina peregrina miscere? valete modo classes populi et urbanarum tribuum praerogativae et centuriae iure vocatae. quae comitia pleniora umquam fuerunt quam quibus praestitit deus consilium, imperator obsequium?

X. 45. Et nunc ego, piissime imperator, ne fastigium auditorii sacri dictorum tuorum timidus interpres offendam, divinitatis tuae prope cum piaculo verba transcurro. 46. 'cum de consulibus', inquis, 'in annum creandis': erudita vox et cura sollemnis! '⟨solus⟩ mecum volutarem': o profundi altitudo secreti! habes ergo consiliatorem et non metuis proditorem. 'ut me nosti': quid familiarius? 'ut facere debui': quid constantius? 'ut velle te scivi': 47. quid dici blandius potest? 'consilium meum ad deum rettuli': et quemadmodum solus, cui praesto est tam grande consilium? an plenius cum senatu, cum equestri ordine, cum plebe Romana, cum exercitu tuo et provinciis omnibus deliberasses? 'consilium meum ad deum rettuli': 48. non ut, credo, novum sumeres, sed ut sanctius fieret, quod volebas. 'eius auctoritati obsecutus': scilicet, ut in consecrando patre, in ulciscendo patruo, in cooptando fratre fecisti. 49. 'te consulem designavi et declaravi et priorem nuncupavi': quis haec verba te docuit? ego tam propria et tam latina nescivi. 'designavi et declaravi et nuncupavi': non fit hoc temere, habet moras suas dispertitis gradibus tam matura cunctatio. 50. has ego litteras tuas si in omnibus pilis atque porticibus, unde de plano legi possint, instar edicti pendere mandavero, nonne tot statuis honorabor, quot fuerint paginae libellorum?

XI. 51. Sed ad blandiora festino. ab hac enim litterarum ad me datarum parte digressus, eo quoque descendisti, ut quaereres, qualis ad me trabea mitteretur. omne largitionum tuarum ministerium sollicitudine fatigasti. non ergo supra consulatum mihi est adhibita per te cura tam diligens, pro me cura tam felix? in Illyrico arma quatiuntur: 52. tu mea causa per Gallias civilium decorum indumenta dispensas, loricatus de toga mea tractas, in procinctu et cum maxime dimicaturus palmatae vestis meae ornamenta disponis: feliciter et bono omine. namque iste habitus ut in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. parum est, si qualis ad me trabea mittatur interroges: te coram promi iubes. 53. nec satis habes, ut largitionum ministri ex more fungantur: eligis ipse de multis et, cum elegeris, munera tua verborum honore prosequeris. 'palmatam', inquis, 'tibi misi, in qua divus Constantius parens noster intextus est'. me beatum, cuius insignibus talis cura praestatur. haec plane, haec est

---

12 q̧ apud *T* 13 et ut tuae h^2 (ut *del.*) *eE*, et vim tuae *Toll volgo* 14 creandis *om. T* atque *del. Toll* et uelle *TMkp*², ut uelle h^2 (*in mg.* al et) *cet.* 15 deum] dominum *T* rettuli *lv*², retuli *cet.* 19 reuocatae *ω*, uocatae *mg. ed. Pulmannianae* 20 cōscilium *M*

X. 1 fastidium (g *supra*) *T*, fastidium *cet.*, fastigium *Ven.*³ 2 prope (p̧pe; *an* propere?) *M*, proprie *k*, prolem h^2 (*in mg.* al prope) *cet.* 3 solennis *T*, solemnis *M* 4 solus *add. Ald.* (erudita uox et cum solus mecum *Ven.*⁴) altitudo *M* (o *ex* i) secreti] consilii *T* eṭ ṇọṇ et non *T* 6 ″nosti ″me *T* ut me nosti, ut facere debui, ut uelle te sciui. quid familiarius? quid constantius? quid dici blandius potest? *χpv²h²eE* 6 rettuli *v*, retuli *cet.* 7 concilium *T et h² in mg.* 9 rettuli *lv*, retuli *cet.* sūmeres *M* 13 h̄t h̄t *T* 14 dispartitis *kpχv²h²eE* 16 nonne (ł te *supra*) *T*

XI. 1 prate *M* 4 illirico *TM* 5 dequorum *M* 6 procintu *M* vestis *susp. Acidalio* 11 constantius *Tkp*², constantinus *cet.* 12 talis ụẹṣṭịṣ *T* praestatur *TMkpp*², praestetur *h²eE*, me . . . praestetur *om. χv*²

picta ut dicitur vestis non magis auro suo quam tuis verbis. 54. sed multo plura sunt in eius ornatu, quae per te instructus intellego. geminum quippe in uno habitu radiat nomen Augusti. Constantius in argumento vestis intexitur, Gratianus in muneris honore sentitur.

XII. 55. Accessit tam inpenso beneficio tuo pondus quorundam sciscitatione cumulatum. interrogatus, quem priorem decerneres consulem, nec dubitandum esse dixisti tu et qui tecum boni sunt dubitare non poterant. sed tamen ad hoc dictum erexerant animos, qui libenter clarissimum virum collegam meum, quem praesentem habebat occasio, praelatum credidissent. fatigantes tamen quod intellexerant requirebant. 56. hic tu, sicut mihi renuntiatum est, noto illo pudore tuo paulisper haesisti, non rationis ambiguus, sed eorum dubitationem vultu et rubore condemnans, qui studium suum interpretationis errore palpabant. deinde ilico subdidisti: 'quid de duobus consulibus designatis quaeritis, quis ordo sit nuncupationis? anne alius quam quem praefectura constituit?' 57. o felicem verecundiam tuam, cui ista popularis ratio tam prudenter occurrit! scisti aliud, Gratiane, quod diceres, sed propter quorundam verecundiam dicere noluisti. scopulosus hic mihi locus est et propter eam, quam numquam appetivi, gloriam recusandus. cum prior renuntiatus sim, satis est tuum tenere iudicium: interpretes valete meritorum. 58. neque autem ego, sacratissime imperator, in tenui beneficio gradum nuncupationis amplector. non est haec gloria ignota Ciceroni. 'praetorem me', inquit, 'populus Romanus primum fecit, consulem priorem'. ex ipsa eius sententia intellegitur commendabilius ei videri ⟨uni⟩ quam pluribus esse praepositum: nulla enim est equidem contumelia secundi, sed in duobus gloria magna praelati.

XIII. 59. Alexandri Macedonis hoc fertur: cum legisset illos versus Homericos, quibus Hectore provocante de novem ducibus, qui omnes pugnare cupiebant, unum deligi placeret sortis eventu, trepida ubi conceptione votorum Iovem optimum maximum totus precatur exercitus, ut Aiacem vel Tydei filium aut ipsum regem ditium Mycenarum sortiri patiatur Agamemnonem, 'occiderem', inquit, 'illum qui me tertium nominasset'. 60. o magnanimitatem fortissimi viri! nominari inter novem tertius recusabat, ubi certe pluribus antecelleret quam subesset. quanta hic verecundia gravaretur posterior de duobus? est enim in hoc numero arduae plena dignationis electio. cum universis mortalibus duo qui fiant consules praeferuntur, qui alteri praeponitur non uni, sed omnibus antefertur. 61. expectare nunc aures praesentium scio et eminere in omnium vultu intellego, quod desiderio concipiatur animorum. existimant enim, cum ea, quae ad grates agendas pertinebant, summatim tenuiore filo sicut dicitur deducta libaverim, aliqua me etiam de maiestatis tuae laudibus debere per-

---

XII. 16 Cic. in Pis. 1, 2 me . . . praetorem primum . . . populus Romanus faciebat 3 me . . . universa civitas . . . priorem consulem declaravit

XIII. 4 Il. VII 179 sq. 12 Hor. Ep. II 1, 225 tenui deducta poemata filo

---

14 intelligo *ω* (*semper*) 15 geminat *T* (*in mg.* ł radiat) constantius *TMkp*², constantinus *cet.*

XII. 1 inpenso *M*, impenso *cet.* siscitatione *T* 2 interogatus *TM* 7 robore *T* (*corr. m*¹) condempnans *M* 8 illico *ω* 9 alius *Me*, alium *cet. E* 10 p͡denter *T* 11 quorumdam *M* 12 scrupulosus *Ven.*⁴ *volgo* (*cf. Cic. div. in Q. Caec. 11, 36*) 14 intepetres *M* 15 num *Ug. volgo* 17 uni *om. ωE, add. Med.* 18 enim *om. Mχv*² quidem *Ven.*⁴ *volgo* in *om. eE*, ex *Med. volgo*

XIII. 1 homericos uersus *omnes praeter Tkp et volgo* 2 de *om. h*² (*s. v. add. m*¹) *eE*, e *Med. volgo* 3 contentione *T* 4 tidei *TM* 5 micenarum *TM* sortiri *E*, sortiti *e*, sorti *cet.* agamenonem *M* 11 quid *Acidalius volgo* concipiatur *Tp*², concipiāt *k*, concipiantur *p* (n *alt. del. m*²) *cet.* 12 et ore *ω*, tenuiore *Ven.*³ sicut *ω*, fit *h*²*eE*, ut *Med. volgo*

stringere. 62. quamquam me istam dixerim seposuisse materiam et in tempus aliud reservare, nihilominus tamen, ut nunc aliqua contingam, nutu et prope murmure cohortantur. itaque faciam, quando cogunt volentem: sed maioribus separatis tenuiora memorabo, nulla spe ad plenum exequendi, sed universi ut intellegant eorum, quae in te praedicanda sunt, a me poscendam esse notitiam, ab aliis dignitatem. nec excellentia, sed cotidiana tractabo.

XIIII. 63. Nullum tu umquam diem ab adulescentia tua nisi adorato dei numine et reus voti et ilico absolutus egisti, lautis manibus, mente pura, inmaculabili conscientia et, quod in paucis est, cogitatione sincera. 64. cuius autem umquam egressus auspicatior fuit aut incessus modestior aut habitudo cohibitior aut familiaris habitus condecentior aut militaris accinctior? in exercendo corpore quis cursum tam perniciter incitavit? quis palaestram tam lubricus expedivit? quis saltum in tam sublime collegit? nemo adductius iacula contorsit, nemo spicula crebrius iecit aut certius destinata percussit. 65. mirabamur poetam, qui infrenos dixerat Numidas, et alterum, qui ita collegerat, ut diceret in equitando verbera et praecepta esse fugae et praecepta sistendi. obscurum hoc nobis legentibus erat. intelleximus te videntes, cum idem arcum intenderes et habenas remitteres aut equum segnius euntem verbere concitares vel eodem verbere intemperantiam coherceres. qui te visi sunt haec docuisse, non faciunt: immo qui visi sunt docuisse, nunc discunt. 66. in cibis autem cuius sacerdotis abstinentior caerimonia? in vino cuius senis mensa frugalior? operto conclavis tui non sanctior ara Vestalis, non pontificis cubile castius nec pulvinar flaminis tam pudicum. 67. in officiis amicorum non dico paria reddis: antevenis et, quotiens in obsequendo praecedimus, erubescis pudore tam obnoxio, quam in nobis esse deberet ab imperatore praeventis. in illa vero sede, ut ex more loquimur, consistorii, ut ego sentio, sacrarii tui, nullus umquam superiorum aut dicenda pensius cogitavit aut consultius cogitata disposuit aut disposita maturius expedivit.

XV. 68. Et aliqua de oratoriis virtutibus tuis dicerem, nisi vererer mihi gratificari. non enim Sulpicius acrior in contionibus nec maioris Gracchi commendabilior modestia fuit nec patris tui gravior auctoritas. qui tenor vocis, cum incitata pronuntias! quae inflexio, cum remissa! quae temperatio, cum utraque dispensas! quis oratorum laeta iucundius, facunda cultius, pugnantia densius, densata glomeratius aut dixit aut, quod est liberius, cogitavit? 69. vellem, si rerum natura pateretur, Xenophon Attice, in aevum nostrum venires, tu qui ad Cyri virtutes exequendas votum potius quam historiam commodasti, cum diceres, non qualis esset, sed qualis esse deberet. si nunc

---

XIIII. 8 Verg. Aen. IIII 41 Numidae infreni

XV. 2 Cic. de or. II 21, 88 oratione . . . celeri et concitata . . . verbis effervescentibus 7 Cic. ad Q. F. I 1, 8 Cyrus ille a Xenophonte non ad historiae fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperii

---

16 tenuora *M* 18 in te *χv*², inter *TMkp*², inter^ius *p* (ius *m*²), intus *h*²*eE volgo* 19 quotidiana *Tpp*²*χh*²*E*

XIIII. 1 adolescentia *ω* 2 illico *ω* immaculabili *T* 4 habitus familiaris *M* 5 condecentior *Tkp*²*h*²*eE*, decentior *cet.* 6 expediuntur *M* collegitur *M* 8 infrenes *M* (*Verg. Aen. X 750*) 11 segu^n^ius *T* 12 imtemperantiam *T* (*corr. m*¹) haec *M*, *om. lmuv*², hoc *cet. volgo* docuisse, haec *Mommsen* 13 imo *M* 15 nō^ng^ puluinar *T* flam̄is *M* pudicum n̥ō̥ *T* 16 pria *M* reddi *ω*, reddis *Acidalius* 17 praeuenimus *M* (*et h*² *in mg.*) 18 praeuenti *M*

XV. 1 tuis uirtutibus *M* uerrerer *M* 2 sulpicius *p*, sulpitius *cet.* conmendabilior *e* 4 inflexo *M* 5 iocundius *TM* facundia *M* glomeratius *T*, glomer^osius^atius... glomerosius *M* (*et h*² *in mg.*), glomerantius *l*, glomeratius *cet.* 6 liberum *ω*, liberius *Acidalius* actice *T* 7 ciri *T* hystoriam *M* 8 comodasti *T*

in tempora ista procederes, in nostro Gratiano cerneres, quod in Cyro tuo non videras, sed optabas. 70. atque ista omnia, quae punctis quibusdam acuminata signavi, si facundia pro voluntate suppeteret, quamquam non copiosus exequerer, ubertatem stilo rerum magnitudine suggerente: sed nec huius diei nec huius ista materiae. qui dicturi estis laudes principis nostri, habetis velut seminarium, unde orationum vestrarum iugera compleatis: ego ista perstrinxi atque, ut sciunt omnes, possum videri familiaris notitiae secretus interpres domestica istaec non tam praedicare quam prodere. atque ut ista dixi de cognitis mihi atque intra aulam familiaribus, possem et foris celebrata memorare, nisi omnia omnes et separatim sibi quisque novisset. 71. possem pari brevitate dicere ⟨qua⟩ superiora. emendatissimi viri est pigenda non facere: at tu numquam paenitenda fecisti et semper veniam paenitentibus obtulisti. pulchrum est indulgere timentibus: sed tu perpetuae bonitatis edictis occurristi omnibus, ne timerent. magnificum largiri honores: tu honoratos et liberalitate ditasti. laudabile est imperatorem faciles interpellantibus praebere aditus nec de occupatione causari: tu confirmas adire cunctantes et iam querimoniis explicatis, ne quid adhuc sileatur, interrogas.

XVI. 72. Celebre fuit Titi Caesaris dictum, perdidisse se diem, quo nihil boni fecerat. sed celebre fuit, quia Vespasiani successor dixerat, cuius nimia parsimonia et austeritas vix ferenda miram fecerat filii lenitatem. tu Valentiniano genitus, cuius alta bonitas, praesens comitas, temperata severitas fuit, parto et condito optimo rei publicae statu, intellegis posse te esse lenissimum sine dispendio disciplinae. neque vero unum aliquod bonum uno die praestas, sed indulgentias singulares per singula horarum momenta multiplicas. 73. vel illud unum cuius modi est de condonatis residuis tributorum: quod tu quam cumulata bonitate fecisti! quis umquam imperatorum hoc provinciis suis aut uberiore indulgentia dedit aut certiore securitate prospexit aut prudentia consultiore munivit? fecerat et Traianus olim, sed partibus retentis non habebat tantam oblectationem concessi debiti portio, quanta suberat amaritudo servati. et Antoninus indulserat, sed imperii, non beneficii successor invidit, qui ex documentis tabulisque [populi] condonata repetivit. tu argumenta omnia flagitandi publicitus ardere iussisti. 74. videre in suis quaeque foris omnes civitates conflagrationem salubris incendii. ardebant stirpes fraudium veterum, ardebant seminaria futurarum. iam se cum pulvere favilla miscuerat, iam nubibus fumus ⟨se⟩ involverat et adhuc obnoxii in paginis concrematis ductus apicum et sestertiorum notas coniventi adoratione cernebant, quod meminerant lectum legi posse et tum verentes. quid te, imperator Auguste, indulgentius? quid potest esse consultius? quae bona praestas, efficis, ne caduca sint: quae mala adimis, prospicis ne possint esse recidiva. 75. haec provincialibus indulgentiae bona. quid illa nostro ordini, quid illa militibus? Antoninorum

---

9 ciro *T* 10 quae *ω*, quasi *Ug.*, quae quasi *Toll volgo* 11 suppeteret et *Acidalius volgo* 12 nec (*post* diei) *T* (*in quo* nec | nec) *muh²eE*, neque *cet.* diciturі *M* 16 celebritate *T* 18 qua *om. ω, add. Acidalius* pingenda *M*, poenitenda *Par. volgo* 19 poenitenda *et* poenitentibus *T* 21 magnificum est *Delph.* honoratos *T* (s *ex* r) 23 sileatu *M* interogas *TM*

XVI. 1 nil *M* 2 uespaxiani *T*, uespesiani *Mp²* nimia *om. T* 3 ferendā *M* ualentiano *Tlpp²* 4 optimo *Tp²*, optime *v* (e *ex* o), optimae *cet.* rei p. *T*, rei pu. *M* 5 lenissimum *M* 6 singulares *Tp²*, seculares *cet.* 8 unquam *TM* 9 suit *M* 10 tyrayanus *M* 12 indulxerat *M* 13 populi *om. M*, populis *Mommsen*; *an* populo? repetunt *M* 14 conflagitionem *M* 15 stupes *M* fraudum *lmuvh²eE* (*om. v²*) *volgo* semina *Tp²χv²* 16 se *addidi*; involaverat *Mommsen* 17 sextertiorum *TM* conuiuantia đ r̄oē *T*, cum iuuantia (uiuātia *k*) de (đ *k*) ratione *kp²eE et h²* (*in mg.* al iuuacia), cum uiuacia (uiuatia *l*, uⁱauatia *v*) de ratione *cet.*, oum titubantia et trepidatione *Scal. volgo*, conniuenti de ratione *Toll*, cum titubanti adoratione *Haupt*, ceu integrata adaeratione *Unger*, conturbanti adaeratione *Baehrens*, coniuenti adoratione *ego* conebant *M* 18 legi possētetueteres *T*, legi posseȝ ᴢ ueteres *Mk*, legi posse et ueteres *cet.*, et verentes *Ald.*, etiam verentes *Acidalius*, etiam tunc verentes *Toll volgo*, posse metuentes *Baehrens*, et tum verentes *ego* 20 recidua *T*, recidiua *kh²* (*uterque in mg.* rediuiua) *eE*, rediuiua *cet.* 21 nostro] ūrō *M*

comitas fuit et iam ante Germanicorum ⟨in⟩ cohorte amicorum et legionibus familiaris humanitas. sed ego nolo benevolentiam tuam aliorum collatione praecellere. abundant in te ea bonitatis et virtutis exempla, quae sequi cupiat ventura posteritas et, si rerum natura pateretur, adscribi sibi voluisset antiquitas.

XVII. Necesse est tamen aliquid comparari, ut possit intellegi bona nostra quo praestent. 76. aegrotantes amicos Traianus visere solebat: hactenus in eo comitas praedicanda est: tu et visere solitus et mederi praebes ministros, instruis cibos, fomenta dispensas, sumptum adicis medelarum, consolaris adfectos, revalescentibus gratularis. in quot vias de una eius humanitate progrederis! 77. legionibus universis, ut in communi marte evenit, si quid adversi acciderat, vidi te circumire tentoria, 'satin salvae' quaerere, tractare vulnera sauciorum et, ut salutiferae apponerentur medelae atque ut non cessaretur, instare. vidi quosdam fastidientes cibum te commendante sumpsisse. audivi confirmantia ad salutem ⟨te⟩ verba profari, occurrere te desideriis singulorum: huius sarcinas mulis aulicis vehere, his specialia iumenta praebere, illis ministeria perditorum instaurare lixarum: aliorum egestatem tolerare sumptu, horum nuditatem velare vestitu: omnia agere indefesse et benigne, pietate maxima, ostentatione nulla, omnia praebere aegris, nihil exprobrare sanatis. 78. inde cunctis salute nostra carior factus meruisti, ut haberes amicos obnoxios, promptos, devotos, fideles, in aevum omne mansuros, quales caritas potius quam fortuna conciliat.

XVIII. 79. Concludam deinceps orationem meam, piissime Auguste, sermonis magis fine quam gratiae. namque illa perpetua est et spatio non transmeabili terminum calcis ignorat. flexu tamen parvo nec a te procul convertar ad deum: 80. Aeterne omnium genitor, ipse non genite, opifex et causa mundi, principio antiquior, fine diuturnior, qui templa tibi et aras penetralibus initiatorum mentibus condidisti, tu Gratiano, humanarum rerum domino, eius modi semina nostri amoris inolesti, ut nihil in digressu segnior factus meminisset relicti, illustraret absentem, praesentibus anteferret, deinde quia interesse primordiis dignitatis per locorum intervalla non poterat, ad sollemnitatem condendi honoris occurreret, beneficiis ne deesset officium. 81. quae enim umquam memoria transcursum tantae celeritatis vel in audacibus Graecorum fabulis commenta est? Pegasus volucer actus a Lycia non ultra Ciliciam permeavit: Cyllarus atque Arion inter Argos Nemeamque senuerunt: ipsi Castorum equi, quod longissimum iter est, non nisi mutato vectore transcurrunt. 82. tu, Gratiane, tot Romani imperii limites, tot flumina et lacus, tot veterum intersaepta regnorum ab usque Thracia per totum, quam longum est, latus Illyrici, Venetiam Liguriamque et Galliam veterem, insuperabilia Raetiae, Rheni †accolas, Sequanorum invia, porrecta Germaniae celeriore

---

XVIII. 3 Plin. pan. 94   5 Paul. ad Cor. I 3, 16 (6, 19; II 6, 16)   10 Iuv. X 174 sq. et quidquid Graecia mendax audet in historia   11 Inc. pan. Constant. d. (VII) 8 quis enim te Cyllarus aut Arion posset eripere

---

22 inde *ω*, ante *ego*   cohorte *ω*, cohorti *Par.*, in cohorte *ego*   23 bñuolentiam *T* (i *del.*), benivolentiam *cet.*   percellere *Toll volgo*   habundant *TM*   24 sequi] siqua *M*   25 asscribi *Tp*[2]

XVII. 2 trayanus *M*   4 affectos *T*   5 quod *M*   6 martē *M*   tētoria satiri *M*   9 te *addidi*   p̄fari *TMkp*[2], profari *cet.*   occurrente *M*, occurrere *cet.*, occurrere te *ego*   singlorum *T*   11 tollerare *M*   13 exprob[r]are *T*   14 ꝓntos *M*   15 charitas *T*   caritas non fortuna *Par. volgo*

XVIII. 1 sermonē[is] *T*   2 nanque *T*   3 O Eterne *T*   5 *fortasse* in penetralibus   6 humarum *T*   ñ *T*   molesti *Mk*   7 et relicti *Tp*[2]*h*[2]*eE*, et *om. cet.*   8 dein *Mpp*[2]*hcE*   interōē *M*   solemnitatem *M*, solennitatem *T*   10 memoriā (memoria *Tp*[2]*v*[2]) umquam (unquam *Tp*[2]) memoria *ω*, memoria unquam *Toll volgo*, umquam memoria *ego*   11 cyliciā *T*   12 nemeaeamq; *T*   scauerunt *M*   13 inter[pu. iter] *T*, iter *p* (i *m*[2] *in ras.*), inter *cet.*   14 tracia *M*   15 longus est locus *ω*, longum est latus *Graevius*   illirici *TM*   16 rhetiae *T*, rethie *M*   accolis *M*, accolas *cet.*, aquosa *Acidalius volgo*; *fortasse* acclivia   iniuria *M*

transcursu, quam est properatio nostri sermonis, evolvis, nulla requie otii, ne somni quidem aut cibi munere liberali, ut Gallias tuas inopinatus illustres, ut consulem tuum, quamvis desideratus, anticipes, ut illam ipsam, quae auras praecedere solet, famam facias tardiorem. hoc senectuti meae, hoc honori a te datum: 83. supremus ille imperii et consiliorum tuorum deus conscius et arbiter et auctor indulsit, ut sellam curulem, cuius sedem frequenter ornabis, ut praetextam meam purpurae tuae luce fucatam, ut trabeam non magis auro suo quam munere tuo splendidam, quae ab Illyrico sermonis dignitas honestavit, apud Gallias illustriora praestares, quaestorem ut tuum, praefectum ut tuo praetorio, consulem tuum et, quod adhuc cunctis meis nominibus anteponis, praeceptorem tuum, quem pia voce declaraveras, iusta ratione praetuleras, liberali largitate ditaveras, Augustae dignationis officiis consecrares.

VIIII. VERSVS PASCHALES †PROCO DICTI.

Sancta salutiferi redeunt sollemnia Christi 317 (Edyll. I)
et devota pii celebrant ieiunia mystae. (*VPω*)
at nos aeternum cohibentes pectore cultum
intemeratorum vim continuamus honorum.
annua cura sacris, iugis reverentia nobis.
Magne pater rerum, cui terra et pontus et aër
tartaraque et picti servit plaga lactea caeli,
noxia quem scelerum plebis tremit almaque russum
concelebrat votis animarum turba piarum:
tu brevis hunc aevi cursum celeremque caducae
finem animae redimis aeternae munere vitae.
tu mites legum monitus sacrosque prophetas
humano impertis generi servasque nepotes,
deceptum miseratus Adam, quem capta venenis
implicuit socium blandis erroribus Eva.
tu verbum, pater alme, tuum, natumque deumque,
concedis terris totum similemque paremque,
ex vero verum vivaque ab origine vivum.
ille tuis doctus monitis hoc addidit unum,
ut super aequoreas nabat qui spiritus undas

VIIII. 20 Gen. I 1, 2 et spiritus dei ferebatur super aquas

17 transuersu cursu *M* semini *M* 18 inoppinatus *M* 20 dati *M* 22 currulem *M* 23 fugatam *T*, fugatam (c over g) *p* rabeam *M* illirico *TM* 24 illustrauit (dotted beneath) onestauit *T* gallia *T* 25 adh° *T* Finit gratiarum actio *T et* (*add.* apud gratianum) *v*, Finit gratiarum actio de consulatu apud Gratianum Augustum *MpE*

VIIII. Versus pascales procodicti *V* (Proclo dicti *Scal.*, Probo dicti *Heinsius*, pro coss. dicti *Brandes*, pro Caesare *vel* Caesaribus *Hartel*, *fortasse* ex tempore dicti), Incipiunt uersus pascales Decii Magni Ausonii *P*, Incip. uersus Dec. Mag. Ausonii *h*³, Incipiunt pasquales *M*, Incipiunt uersus pascales *TE*, De sanct^ma solennitate pasce *v*, Ausonius de sanctissima pasce solemnitate *mu* 1 sollempnia *P*, solempnia *M*, solennia *T* 2 celebrat *V* mistae *VTM* 3 ad *V* (t *m*²) coibentes *VP* 5 sacri *V* 6 ponthus *P* 7 picta *V* latea *P* 8 pleb' *P*, plebis *Vh*³*M*, plebis *T*, plebes *cet.* russū *V*, rursum *cet.* 10 celebrēque *V* 11 donas *codd.*, redimis *ego* 12 mites *V* (t *ex* d *m*²), mitis *T* 13 bumo nō *P* impartis *TM*, impertit *P*, inpartis *E* seruasseque *P*, sceuasque *T*, seuasque *M* 14 quem blanda *T* 15 aeua *V* (a *alt. ex* e), euua *Ph*³ 17 concedit *P*

pigra inmortali vegetaret membra lavacro.
trina fides auctore uno, spes certa salutis
hunc numerum iunctis virtutibus amplectenti.
tale et terrenis specimen spectatur in oris
Augustus genitor, geminum sator Augustorum,
qui fratrem natumque pio conplexus utrumque
numine, partitur regnum neque dividit unum,
omnia solus habens atque omnia dilargitus.
hos igitur nobis trina pietate vigentes
rectores terrae placidos caelique ministros,
Christe, aput aeternum placabilis adsere patrem.

X. ORATIO CONSVLIS AVSONII VERSIBVS RHOPALICIS.

Spes deus, aeternae stationis conciliator, (*V*)
si castis precibus veniales invigilamus,
his, pater, oratis placabilis adstipulare.
da, Christe, specimen cognoscier inreprehensum.
rex bone, cultorum famulantum vivificator,
cum patre maiestas altissima non generato,
da trinum columen paraclito consociante,
ut longum celebris devotio continuetur.
ad temet properant vigilatum convenienter.
nox lucem revehet funalibus anteferendam,
nox lumen pariens credentibus indubitatum,
nox flammis operum meditatrix sidereorum.
tu mensis dirimis ieiunia relligiosa,
tu bona promittens surgentia concelebraris:
da, rector, modicos affarier omnipotentem.
fons tuus emundat recreatu iustificatos,
dans mentem oblitam positorum flagitiorum,
dans agnos niveos splendescere purificatos,
ut nova Iordanis ablutio sanctificavit,
cum sua dignati tingentia promeruerunt.
lux verbo inducto peccantibus auxiliatrix
et Christus regimen elementis inrequietis
fert undam medici baptismatis intemeratam,

21 ī mortali *P*, immortali *h*³ω 23 amplectenti *VPh*³ *et l* (*m*²), amplectendi *cet.* 24 Vale *T* specime *P* ʰoris *V* (h *m*²) 25 sator *om. T* augustoque *P* 26 complexus *Ph*³ω 27 nomine *VPh*³ nec *P* 28 omī solus *P* adque *V* dilargitus *V* (itus *m*²) 29 nos in ? (nobis) trina *T* 30 terra *P* 31 criste *V* aput *V*, apud *cet.* asserē *P*, assere ω Finiunt uersus pascales *P*, Versus pascales finiunt *T* (*in mg. min.*) *Mh*³

X. ropalicis *V* 3 pat*er *V* plauilis *V* (*corr. m*²) 4 cognoscere *V corr. Heinsius* 5 famulū tū *V corr. Lugd.* 6 ingenerato *V*, non generato *Heinsius* 7 paraclito *V* (y *super* i) 9 uigilatū *V* (-tu *corr.*) convenientes *Lugd.* 11 lum^en *V* (m^en *m*² *in ras.*) 15 effarier *V*, affarier *ego* 16 i^us tifica^tos * *V* (tos *m*²) *corr. Lugd.* 20 dignatū *V*, dignati *ego* ting^v entia *V* 21 induc*ta *V*, inducto *Heinsius* 22 Xristus regimē* *V* 23 babtismatis *V* intemerati *V corr. Heinsius*

ut noxam auferret mortalibus extenuatam.
crux poenae extremum properatast inmaculato,
ut vitam amissam renovaret mortificatus.
quis digne domino praeconia continuabit,
tot rerum titulis obnoxius immodicarum?
an terra humano locupletat conmemoratu,
quem vocum resonat modulatus angelicarum?
dans aulam Stephano pretiosam dilapidato,
dans claves superas cathedralis incohatori,
quin Paulum infestum copularis adglomeratu.
fit doctor populi lapidantum constimulator,
ut latro confessor paradisum participavit.
sic, credo, adnectens durissima clarificandis
nos seros famulos adcrescere perpetieris
sub tali edoctos antistite relligionis.
da sensum solida stabilitum credulitate,
fac iungar numero redivivo glorificatus,
ad caelum invitans consortia terrigenarum,
spes deus, aeternae stationis conciliator.

XI. EPICEDION IN PATREM.

1. PRAEFATIO.

Pos deum semper patrem colui secundamque reverentiam genitori meo debui. 318 (Edyll. II) (V) sequitur ergo hanc summi dei venerationem epicedion patris mei. titulus a Graecis auctoribus, defunctorum honori dicatus, non ambitiosus, sed religiosus. quem commendo lectori meo, sive is filius est seu pater sive utrumque. neque ut laudet exigo, set ut amet postulo: neque vero nunc patrem meum laudo, quod ille non eget et ego functum oblectatione viventium onerare non debeo. neque dico nisi quod agnoscunt, qui parti aetatis eius interfuerunt. falsum me autem morte [eius] obita dicere et verum tacere eiusdem piaculi existimo. imagini ipsius hi versus subscripti sunt neque minus in opusculorum meorum seriem relati. alia omnia mea displicent mihi, hoc relegisse amo.

---

25 properata *V*, properata est *Heinsius* 26 a*missam *V* (d *eras.*) 27 dñe *V*, domino *Heinsius* praeconio continuauit *V corr. Scal.* 29 loc*upletat *V* (l *eras.*) cōmemorari *V* (ri m^2), commemoratu *Lugd.* 31 *et* 32 das? 31 stefano *V* pretiose *V*, pretiosam *ego* 32 cathedrali *V*, cathedralis *ego* incoatori *V*, inchoatori *Lugd.* 33 *fortasse* copulabas adglomerat^tu *V*, adglomeratis *Lugd.* 35 paradysum *V* (y *ex* i m^2) 36 spurcissima *Heinsius* 38 tali* *V* antistite *V* (i m^2) 40 gloridicatus *V* (*corr.* m^2) 41 terriginarum *V* (e m^2)

XI. **1.** Incipit ephicedion in patre. prefatio in prosa *V*, Ausonius lectori suo s. d. *add. Lugd. volgo* 1 pos^t *V* (t m^2) 5 set *V* (d m^2) 6 honerare *V* 7 eius *delevi ut temere repetitum* obi^ta *V* (ta m^2 *in loco evanido*) 8 hi* *V* (i *vel* s *eras.*) 9 meorum *om. ed. Toll. volgo* 10 hos *Lugd. volgo* uale *add. Lugd. volgo*

2.

Nomen ego Ausonius, non ultimus arte medendi 319 (Edyll. II)
et, mea si nosses tempora, primus eram. (*Vω*)
vicinas urbes colui patriaque domoque,
Vasates patria, sed lare Burdigalam.
curia me duplex et uterque senatus habebat
muneris exsortem, nomine participem.
non opulens nec egens, parcus sine sordibus egi:
victum habitum mores semper eadem habui.
sermone inpromptus Latio, verum Attica lingua
suffecit culti vocibus eloquii.
optuli opem cunctis poscentibus artis inemptae
officiumque meum cum pietate fuit.
iudicium de me studui praestare bonorum:
ipse mihi numquam, iudice me, placui.
officia in multos diverso debita cultu
personis meritis tempore distribui.
litibus abstinui: non auxi, non minui rem:
indice me nullus, set neque teste perit.
invidi numquam: cupere atque ambire refugi:
iurare aut falsum dicere par habui.
factio me sibi non, non coniuratio iunxit:
sincero colui foedere amicitias.
felicem scivi, non qui quod vellet haberet,
set qui per fatum non data non cuperet.
non occursator, non garrulus, obvia cernens,
valvis et velo condita non adii.
famam, quae posset vitam lacerare bonorum,
non finxi et, veram si scieram, tacui.
ira procul, spes vana procul, procul anxia cura
inque bonis hominum gaudia falsa procul.
vitati coetus eiuratique tumultus
et semper fictae principum amicitiae.
deliquisse nihil numquam laudem esse putavi
atque bonos mores legibus antetuli.
irasci promptus properavi condere motum
atque mihi poenas pro levitate dedi.

---

2. 32 Hor. Carm. II 1, 4 gravesque principum amicitias 34 Hor. Carm. III 24, 35

---

2. Incipit epicedion in patrem λ, Incipit epicedion. Ausonius (Ausonius *om. E*) in patrem de uita sua *TE*, De uita sua et conditione *muv* 1 Nomine *Ven.*⁴; *cf. Verg. Aen. III 614* infimus *T* 2 si quaeris *T* 4 uassates *Tλ* *v. 6 ante 5 V sed mendum signis* ·//· *et* ·/· *corr.* 6 exortem *TχE* 7 opulens] locuples *χE et v*² (*in mg.* opulens) egi *V* (*m*² *in ras.*) 9 inprōtus *V*, impron^p^tus *T*, impromptus *cet.* actica *T* 11 optuli *VlE*, obtuli *cet.* inēptę *V* (∸ *eras.*), ineptae *ω*, inemptae *E* 13—16 *om. ω* 18 set (d *m*²) q (*eras.*) neque *V* sed *ω* teste fuit *T* 19—26 om. *ω* 19 adque *V* (t *m*²) 21 nōnoncōiuratio *V* (∸ *et* noncō *m*² *in ras.*) 24 set *V* (d *m*²), sed *ω* 26 ed *V* (t *m*²) 28 ueram si scierim *V volgo*, uera si qua fuit *ω* scieram *ego* 29—34 *om. ω* 29 u^a^na *V* (a *pr. m*² ?) 31 uitati* *V* 34 adque *V* (t *m*²) 35 *et* 36 *om. V*

coniugium per lustra novem sine crimine, concors
unum habui: natos quattuor edidimus.
prima obiit lactans: at qui fuit ultimus aevi,
pubertate rudi non rudis interiit.
maximus ad summum columen pervenit honorum,
praefectus Gallis et Libyae et Latio,
tranquillus, clemens, oculis, voce, ore serenus,
in genitore suo mente animoque pater.
huius ego et natum et generum pro consule vidi:
consul ut ipse foret, spes mihi certa fuit.
matronale decus possedit filia, cuius
egregia et nuptae laus erat et viduae.
quae nati generique et progeneri simul omnium
multiplici inlustres vidit honore domos.
ipse nec affectans nec detrectator honorum
praefectus magni nuncupor Illyrici.
haec me fortunae larga indulgentia suasit
numine adorato vitae obitum petere,
ne fortunatae spatium inviolabile vitae
fatali morsu stringeret ulla dies.
optinui auditaeque preces: spem vota timorem
sopitus placido fine relinquo aliis.
inter maerentes, sed non ego maestus, amicos
dispositis iacui funeris arbitriis.
nonaginta annos baculo sine, corpore toto
exegi, cunctis integer officiis.
haec quicumque leges, non aspernabere fari:
talis vita tibi, qualia vota mihi.

XII. DE HEREDIOLO.

1. PRAEFATIO.

Cum de palatio post multos annos honoratissimus quippe iam consul redisset ad patriam, villulam quam pater liquerat introgressus his versibus lusit Luciliano stilo. (V)

37 consors *ω* 38 natos tris numero genui *ω* gnatos *volgo* 39 *et* 40 *om.* *ω* 39 lactens *Lugd. volgo* ad *V* (t m^2) 41 columen *Vλ*, culmen *cet.* (culmen summum *T*) 42 libiae *V*, lybiae *Tλ* 43 *om.* *ω* (*lacuna in TlmuE significata*) ore *V* (*s. v.* m^2) 44 *cf. epist. I 13 sqq.* 47 possidet *T* (possedit *corr.*) 48 aegregia *V* 49 pro gne tris *T*, progeneretri *λ* oms *T* 50 illustres *ω* 51 detrectator *VTE*, detractator *cet.* 52 hyllyrici *V* (ri *s. v.* m^2), illirici *T* 53 haec] nec *T* furtunae *V* (*corr.* m^2) suasit *V* (sit *in ras.* m^2) 54 hĭtum *T*, habitum *λχE*, abitum *Med. volgo*; *fortasse* mitem obitum 56 fatlli *V* (a m^2) admorsu *ω volgo* (admorsus tangeret *λ*) 57 optinui *Tλ*, obtinui *cet.* timori *Tλ* 58 so*pitus *V* (s *eras.*) finem *V* (m *eras.*) *T* 59 moerentes *λ* moestus *Tλ* amicus *V* (*corr.* m^2) 60 tacui *V* 61 annis *T* torpore *T* 63 quicunque *Tλ* 64 uota *V*, noua *T*, nota *E*, noue *cet.* Finit epicedion in patrem *V*, Finit epycedion *λ*

XII. Incipt de erediolo praefatio in prosa *V* 1. 1 qũ *V* 2 reliquerat *Lugd. volgo* luciano *V*, Luciliano *Scal.* (*cf. L. Mueller Lucil. p. 298, test. 40; adde v. l. Petron. 4*)

2.

Salve, herediolum, maiorum regna meorum, (Edyll. III)
    quod proavus, quod avus, quod pater excoluit,
quod mihi iam senior properata morte reliquit:
    eheu nolueram tam cito posse frui!
iusta quidem series patri succedere, verum
    esse simul dominos gratior ordo piis.
nunc labor et cura mea sunt: sola ante voluptas
    partibus in nostris, cetera patris erant.
parvum herediolum, fateor: set nulla fuit res
    parva umquam aequanimis, adde etiam unanimis.
ex animo rem stare aequum puto, non animum ex re.
    cuncta cupit Croesus, Diogenes nihilum.
spargit Aristippus mediis in Syrtibus aurum:
    aurea non satis est Lydia tota Midae.
cui nullus finis cupiendi, est nullus habendi.
    ille opibus modus est, quem statuas animo.
verum ager iste meus quantus sit, nosce: etiam me
    noveris et noris te quoque, si potis es.
quamquam difficile est se noscere: Γνῶθι σεαυτὸν
    quam propere legimus, tam cito neclegimus.
agri bis centum colo iugera, vinea centum
    iugeribus colitur prataque dimidio.
silva supra duplum, quam prata et vinea et arvum.
    cultor agri nobis nec superest nec abest.
fons propter puteusque brevis, tum purus et amnis:
    naviger hic refluus me vehit ac revehit.
conduntur fructus geminum mihi semper in annum.
    cui non longa penus, huic quoque prompta fames.
haec mihi nec procul urbe sita est nec prorsus ad urbem,
    ne patiar turbas utque bonis potiar.
et quotiens mutare locum fastidia cogunt,
    transeo et alternis rure vel urbe fruor.

XII. **2.** 1 Verg. Ecl. I 69 mea regna videns 13 Hor. Sat. II 3, 100 Aristippus qui servos proicere aurum in media iussit Libya 15 Hor. Epist. I 16, 65 sqq. 17 Hor. Epist. I 16, 1 sqq. 25 Hor. Epist. I 16, 12 sq.; *cf.* Iuv. III 226 26 Paull. Pell. carm. euch. 45 sq. 31 Ter. Eun. V 5, 1 sqq. (971 sqq.)

---

2. Ausonii villula *Lugd. volgo* 1 eredio^{l}rum *V* (l m^2) 3 relīquid *V*, relinquit *volgo*, reliquit *Vind. 3261 Toll* 4 heeu *V*, heheu *volgo* 7 curae *apographa volgo* 9 erediolum *V* 10 paruā *V* 11 restare *V* (*corr.* m^2) 12 chroesus diogenisnihilum *V* (s nihilum *in ras.* m^2) 13 sirtibus *V* 14 lidia *V* mid*ae *V* (i *eras.*) 17 ^{i}ste *V* (i m^2) quatus *V* nosceutetiāme *V*, ut *del. Lugd.* 19 gnoti sea^{v}tō *V* 22 dimidiū *V corr. Toll* 26 nāuiger *V* 28 prōta famis *V* 29 mihi non *Lugd. volgo* 31 fatidia *V*, fastidia *apographa* 32 rure *V* (r *alt.* m^2 *in ras.*)

XIII. LIBER PROTREPTICVS AD NEPOTEM.

1. AVSONIVS HESPERIO FILIO.

Libellum, quem ad nepotulum meum, sororis tuae filium, instar protreptici luseram, 321 (VPω)
venturus ipse praemisi legendum. hoc enim malui quam ipse recitare, esset ut tibi censura liberior, quae duabus causis impediri solet: quod aures nostras audita velocius quam lecta praetereunt et quod sinceritas iudicandi praesentia recitantis oneratur. nunc tibi utrumque integrum est, quia et legenti libera mora est et iudicaturo non obstat nostri verecundia. set heus tu, fili dulcissime, habeo quod admoneam. si qua tibi in his versiculis videbuntur (nam vereor, ut multa sint) fucatius concinnata quam verius et plus coloris quam suci habere, ipse sciens fluere permisi, venustula ut essent magis quam forticula, instar virginum, quas matres student demissis umeris esse, vincto pectore, ut graciles sient. nosti cetera. superest igitur, ut dicas: quid moraris iudicationem meam de eo, quod ipse pronuntias esse mendosum? dicam scilicet me huiusmodi versibus foris erubescere, set intra nos minus verecundari: namque ego haec annis illius magis quam meis scripsi aut fortasse et meis: δὶς παῖδες οἱ γέροντες. ad summam valeat austeritas tua: mihi cum infante ratio est. vale, fili dulcissime.

2. AD NEPOTEM AVSONIVM.

Sunt etiam musis sua ludicra: mixta camenis 322 (Edyll. IIII)
otia sunt, mellite nepos, nec semper acerbi
exercet pueros vox imperiosa magistri,
set requie studiique vices rata tempora servant.
et satis est puero memori legisse libenter
et cessare licet: Graio schola nomine dicta est,

XIII. **1.** 9 Ter. Eun. II 3, 22 (313) sq. quas matres student demissis (dimissis *Donat. et Eugraph.*) umeris esse, vincto pectore, ut graciles sient

---

XIII. **1.** Inc͞pt liber *etc. V*, Incipit epistola ad Esperium filium *P*, Incipit (*om. muv*) protrepticus. Ausonius Hesperio filio suo (suo *om. λ*) *ω* 1 quem *om. T* meum *om. T* pretreptici *V*, προτρεπτιχι *P* 2 promisi *ω* haec *Tλ* 3 liborior *P* aures] res *T* 4 qua *V* oculos lecta *Mommsen* et] eo *T* honeratur *V* 5 est quia . . . iudicaturo *om. ω* legenti tibi *Scal. volgo* 6 sed *Pω* eus tĭ *V* (v *m²*) adremoneam *P* 7 in his . . . ut *om. ω* -ʰis *V* (h *m²*) multū *T* tucaᵛtius *V*, fuca cuius *T* concinata *P* 8 habere quam suci *P* succi *T* flere *P* eēt *T* 9 ferticila *P* dimissis *V* (i *pr. m² in ras.*) *Pλ* ʰumeris *V* (h *m²*), humeris *Pω* 10 uincto . . . ut *om. T* ut graciles . . . ut *om. λχE* (*post* pectore *addito* esse) uicto *V*, iuncto *PvE*, iunceo *lmu* sint *P* dicas *T* (icas *m¹ in ras.*) 12 modi *om. P* sed *P* set . . . ego *om. ω* nāqua *V* 13 scribsi *V* meis (*spatium sex fere litterarum*) ƬAICITAIAECOITEPOHAECE *V*, mei si ΔΙCΠΑΙΔΕCΟΙΓΕΡΟΝΤΕC *P*, meis dicas ΡΠΑΙΔΕΩΙΤΕΡΟΝΤΕC *v²*, meis dicas *cum lacuna cet.*, meis dicas Πλιδεcοιτεροντεc *E* 14 sumam ualeat *V* (at *m² in ras.*) auctoritas *ed. Toll volgo* instante *λ*, istana *T* ratio est *om. VP* Explicit epl'a *P*

2. Ad nepotem Ausonium *V*, Incipit προτρεπτιχος ad Ausonium nepotem *P*, Ad nepotem Ausonius *λ et TE* (*in quibus add.* de studio puerili), Ausonius nepoti suo *v*, Decimi Magni Ausonii ad Censorium Magnum Ausonium nepotem suum *h³* (*cf. inscriptionem Genethliaci* [*XIIII*] *in P*), *nullum lemma lmu*, Mellito nepoti ausonius *p³* 1 ludicrā *P* camoenis *T* 2 nepus *Ph³* 3 pueros *om. V* 4 sed *Pω* requies *codd. corr. Toll* 5 lebenter *V* (*corr. m²*) 6 cessaret *P* grato *ω* scola *VPT*, sola *λ* nomina *V* est *V* (*m² in loco evanido*), est *om. l*

iusta laboriferis tribuantur ut otia musis.
quo magis alternum certus succedere ludum
disce libens: longum delenitura laborem
intervalla damus. studium puerile fatiscit,
laeta nisi austeris varientur, festa profestis.
disce libens: tetrici nec praeceptoris habenas
detestere, nepos. numquam horrida forma magistri.
ille licet tristis senio nec voce serenus
aspera contractae minitetur iurgia frontis,
numquam inmanis erit, placida suetudine vultus
quoi semel inbuerit. rugas nutricis amabit,
qui refugit matrem. pappos aviasque trementes
anteferunt patribus seri, nova cura, nepotes.
sic neque Peliaden terrebat Chiron Achillem
Thessalico permixtus equo nec pinifer Atlans
Amphitryoniadem puerum, set blandus uterque
mitibus adloquiis teneros mulcebat alumnos.
tu quoque ne metuas, quamvis schola verbere multo
increpet et truculenta senex gerat ora magister.
degeneres animos timor arguit: at tibi consta
intrepidus, nec te clamor plagaeque sonantes
nec matutinis agitet formido sub horis.
quod sceptrum vibrat ferulae, quod multa supellex
virgea, quod fallax scuticam praetexit aluta,
quod fervent trepido subsellia vestra tumultu,
pompa loci et vani fucatur scaena timoris.
haec olim genitorque tuus genetrixque secuti
securam placido mihi permulsere senectam.
tu senium, quodcumque superlabentibus annis
fata dabunt, qui nomen avi geris, indole prima,

---

2. 19 Verg. Georg. II 58 seris . . . nepotibus   Aen. III 505 cura nepotes   20 sqq. Stat. Silv. II 1, 88 sqq. tenero sic blandus Achilli semifer Haemonium vincebat Pelea Chiron . . . sed caro Phoenix haerebat alumno   21 Verg. Aen. IIII 248 sq.   26 Verg. Aen. IIII 13 degeneres animos timor arguit   29 Mart. X 62, 10 ferulaeque tristes, sceptra paedagogorum   30 Verg. Georg. I 165 virgea . . . supellex

---

7 laberiferis *λ*   otia *V* (o *ex* u *m*²)   8 quod *V*   9 ludum *p*³ (longum *m*²)   delinitura *V*, delimitura *P*, delanitura *λ*   10—12 *om.* *V*   10 fatescit *Ph*³   11 prophetis *T*   13 destere *T*, detistere *λ*   nepus *Ph*³   orridà *V*, orrida *P*   *in hoc versu* desinit *h*³ *his additis* explt' grypus   15 aspere *λp*³   minetur *T*   ⁱgurgia *V* (i *m*²), iurgi *P*   16 immanis *ω*   placita suetudine *VP*, placet (placeạt *T*) assuetudine (adsuetudine *λ*) *ωp*³, placida (placita *volgo*) assuetudine *Barth* *volgo*   17 qui *codd.*, quoi *Mommsen*   imbuerit *Pω*   nugas *T*   18 trementem *P*   19 nep°tes *V* (o *m*²)   20 pelliaden *λ*, belliadem *T*, peliden (-em *mu*) *χE*   achillea chyron *ω* *volgo*   Peliden Chiron terrebat Achillem *Scal.*   21 tessalico *V*, thesalico *P*   p̄mifer' *P*   atlās *V*, athlans *Pλ*, atlas *cet.* *volgo*   22 anfitrioniadē *V*, amphitrioniaden (-em *T*) *PT*, amphytrioniadem *λ*   sed *Pω*   blandis *V* (v *m*²)   23 aloquiis *P*, alloquiis *ω*   teneris *P*   24 scola *PT*   25 et] et ịṇ *P*   troculenta *P*   senes *V* (x *m*²)   ferox ferat *T*   26 ad *V* (t *m*²)   cōstat *V*, constet *P*   27 intrepidus *V* (i *alt.* *m*²)   28 *om.* *T*   nec] in *VP*   ᵃᵍⁱᵗet *V* (agit *m*²), agit et *p*³ (*qui desinit in hoc versu*), agit *P* (*om.* et)   29 suppellex *V* (p *pr. del.* *m*²) *Pλ*   30 quod] pro *P*   fallax] mollis *ω*   scᵛticam *V* (o *m*²)   alluta *P*, alutta *T*   31 nr̄a *λ*   32 et] etḷ *T*; *fortasse* est   fugatur *V*, fugiatur *ω* *volgo*   scena *codd.*   33 tus *V* (*corr.* *m*²)   genetrix *Vl*, genitrix *cet.*   sᵉquᵛti *V* (e *et* v *m*²)   34 permulcere *Tλ*   senettam *P*   35 quodqûmque *V* (c *m*²), quodcunque *Tλ*   36 ceris *T*

prime nepos, vel re vel spe mihi porge fruendum.
nunc ego te puerum, mox in iuvenalibus annis,
iamque virum cernam, si fors ita iusserit: aut si
invidia est, sperabo tamen, nec vota fatiscent,
ut patris utque mei non inmemor ardua semper
praemia musarum cupias facundus et olim
hac gradiare via, qua nos praecessimus et cui
proconsul genitor, praefectus avunculus instant.
perlege, quodcumque est memorabile. prima monebo.
conditor Iliados et amabilis orsa Menandri
evolvenda tibi: tu flexu et acumine vocis
innumeros numeros doctis accentibus effer
adfectusque inpone legens. distinctio sensum
auget et ignavis dant intervalla vigorem.
ecquando ista meae contingent dona senectae?
quando oblita mihi tot carmina totque per aevum
conexa historiae, soccos aulaeaque regum
et melicos lyricosque modos profando novabis
obductosque seni facies puerascere sensus?
te praeeunte, nepos, modulata poemata Flacci
altisonumque iterum fas est didicisse Maronem.
tu quoque, qui Latium lecto sermone, Terenti,
comis et adstricto percurris pulpita socco,
ad nova vix memorem diverbia coge senectam.
iam facinus, Catilina, tuum Lepidique tumultum,
ab Lepido et Catulo iam res et tempora Romae
orsus bis senos seriem conecto per annos:
iam lego civili mixtum mavorte duellum,
movit quod socio Sertorius exul Hibero.
nec rudis haec avus admoneo, set mille docendo

---

46 Iuv. XI 180 conditor Iliados Stat. Silv. II 1, 114 facundi . . . orsa Menandri 48 Gell. N. A. I 24, 3 et numeri innumeri simul omnes conlacrimarunt 52 Verg. Ecl. VIIII 53 nunc oblita mihi tot carmina 57 Iuv. XI 180 sq. Maronis altisoni . . . carmina 58 Cic. in Limone ap. Suet. vit. Ter. R. p. 34 tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti . . . quiddam come loquens 59 Hor. Epist. II 1, 174 quam non adstricto percurrat pulpita socco 62 Sall. Hist. fr. I 1 D.: Res populi Romani M. Lepido Q. Catulo consulibus ac deinde militiae et domi gestas conposui

---

37 nepus *P* bel spe *V* perge *VP* fruend' *P* 38 in *om. P* iuuenalibus *V* (li *s. v.* m^2) *P*, iuuenibus *T*, iuuenilibus *cet. volgo* 39 *om. P* uiris *T* forita iuxerit *V* (*corr.* m^2), forsan (n *ex* m m^1) ui¹xeris *T*, forsan iusseris *λ*, fors ita iusserit *χE* aut si *V* (*in ras.* m^2) 40 aut si inuidia *V* (aut si *del.* m^2) inuidie *P* spabo *P*, spectabo *λ* fatiscent *V* (e m^2) 41 inmemor *V* (o *ex* u m^2), immemor *Pω* 42 capias *TE* 43 ac *P* qu*a *V* (i *eras.*) tui *P* 44 prefectus genitor proconsul *T* *v. 45 in T f. 53ʳ ult. scriptus, in f. 53ʳ primo* perlege quodcunque est memorabile ut tibi prosit; *eadem leguntur in E* (et ut *Ven.*[4]) 45 quodcunque *Tλ* p̃ *P*, priva *Scal. volgo* 46 iliades *P* menand' *P* 47 et uoluenda *λ* flexu *V*, tu flexu *Pω*, flexu vel (flexuque et) *L. Mueller* 48 acentibus *T* hoc (hęc *λ*) fer *ω* (*i. e.* ecfer) 49 affectusque impone *Pω* 50 ignabit *V* (ignauia m^2) 51 et quando *V*, equando *P*, hec (haec) quando *ω* 53 connexa *Pω* ʰⁱstoriae *V* (hi m^2), histo *P* 54 molioes *P*, medicos *T* liricosque *V*, logicosque *T*, loricosque *λχ* profãdo *V*, profanda *P*, perfando *T*, praefando *λχE volgo* 55 obdittosque *P* facias *T* puerescere *VχE* 56 et (te m^2) pręeunt *V* nepus *P* flactis *P* 57 iterum edidicisse *P* (*om.* fas) 58 leto *P* tarterenti *T* 59 astricto *codd.* percuris *P* 60 deuerbia *Pω* sententia *P* *vv. 62 et 63 post 65 VP, in P om. v. 64* 63 connecto *Pω* 64 legⁱo *V* (i m^2) 66 crudis *P* hoc *PχE volgo* sed *Pω*

ingenia expertus. multos lactantibus annis
ipse alui gremioque fovens et murmura solvens
eripui tenerum blandis nutricibus aevom.
mox pueros molli monitu et formidine leni
pellexi, ut mites peterent per acerba profectus,
carpturi dulcem fructum radicis amarae.
idem vesticipes motu iam puberis aevi
ad mores artesque bonas fandique vigorem
produxi, quamquam imperium cervice negarent
ferre nec insertis praeberent ora lupatis.
ardua temperies, dura experientia, rarus
eventus, longo rerum spectatus ab usu,
ut regat indocilem mitis censura iuventam.
quae tolerata mihi, donec iam aerumna iuvaret
leniretque usu bona consuetudo laborem,
donec ad Augustae pia munera disciplinae
accirer varioque accingerer auctus honore,
aurea cum parere mihi palatia iussum.
absistat Nemesis, ferat et fortuna iocantem.
praesedi imperio, dum praetextatus in ostro
et sceptro et solio praefert sibi iura magistri
maioresque putat nostros Augustus honores.
quos mox sublimi maturus protulit auctu,
quaestor ut Augustis patri natoque crearer,
ut praefecturam duplicem sellamque curulem,
ut trabeam pictamque togam, mea praemia, consul
induerem fastisque meis praelatus haberer.
his ego quaesivi meritum quam grande nepoti
consul avus lumenque tuae praeluceo vitae.
quamvis et patrio iamdudum nomine clarus
posses ornatus, posses oneratus haberi:
accessit tamen ex nobis honor inclitus. hunc tu
effice, ne sit onus, per te ut conixus in altum
conscendas speresque tuos, te consule, fasces.

---

68 Stat. Silv. II 1, 104 mutas etiam nunc murmure voces 72 Aphthon. progymn. 23 Sp. Ἰσοκράτης τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν πικρὰν ἔφη, γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς (Prisc. Praeexerc. 432, 12 K.) Diomed. I 310, 3 K. Marcus Porcius Cato dixit litterarum radices amaras esse, fructus iocundiores 75 Verg. Georg. III 207 sq. negabunt . . . duris parere lupatis 81 auctor panegyr. Max. et Const. d. (VI) 11: quamvis enim magnum laborem consuetudo non sentit

---

67 letantibus *T* 68 albi *V* (*corr.* m^2), alium *P* 69 erupui *V* (*corr.* m^1), erepui *P* blandi *V* aeuum *Pω* 70 leui *PTχ* 71 pellex ire mites *P* 72 capturi *ω* 73 uestigiis *V* (g *ex* c m^2, is m^2 *in ras.*, *in mg.* m^1 uesticipes) uestipes modum iam puberes *P* 74 mortes *V* (t *eras.*) 75 quanquam *λ* 77 tēperies *V* (tē m^2 *in ras.*) 80 iam] me *P* 81 usū *V*, usum *cet.*, usu *Toll* laborum *Pω* 82 ad] ab *T* 83 *uario[q'] *V* (q' m^2) 84 patere *ω* michi *P* pallacia *T* 85 absitat *T* forar *P* 86 praecedi *V* (*corr.* m^1) astro *P*, austro *T*, haustro *λ* 87 septro *V* (*corr.* m^2) prefert *P* (*om.* sibi), sibi praefert *Par. volgo* 89 quod *V* 90 augustus *VTE et λ* m^1 92 Utrabeam *V* 93 induerer *TE volgo* mei *P* abererer *V* (*corr.* m^2) 94 is *P* quaesibimeritum *V* (m& m^2) q̄i grande *P* 95 prȩluceo* *V* (r *eras.*), praeluceat *P* 96 quanuis *T* 97 possessor natus *VT*, possesso ornatus *P* honoratus *V*, ornatus *Pλ*, honoratus *TχE*, oneratus *Par.* 98 incl'tus *P*, inclytus *ω* hinc *P* 99 connixus *ω* 100 consendas *P* sěperesque *V* (v m^2) fastes *P* Explicit protrepticos *P*

XIIII. GENETHLIACON AD AVSONIVM NEPOTEM.

Carmina prima tibi cum iam puerilibus annis 323 (Edyll. V)
traderet adsidui permulcens cura magistri (*VP*)
inbueretque novas aures sensusque sequaces,
ut respondendas docili quoque murmure voces
emendata rudi proferret lingua palato,
addidimus nil triste senes, ne cura monendi
laederet aut dulces gustus vitiaret amaris.
at modo, cum motu vigeas iam puberis aevi,
fortiaque a teneris possis secernere et ipse
admonitor morumque tibi fandique videri,
accipe non praecepta equidem, set vota precantis
et gratantis avi festum ad sollemne nepotis.
. . . .
adnuit, ut reducem fatorum ab fine senectam
sospes agam festumque diem dubitataque cernam
sidera, deposito prope conclamatus in aevo.
hoc, mellite nepos, duplicato faenore partum
natali accedente tuo, munusque salutis
plenius hoc nostrae, quod iam tibi puberis aevi
crescit honos iuvenemque senex iam cerno nepotem.
sexta tibi haec primo remeat trieteris ab anno,
Septembres notis referens natalibus idus.
idus alma dies, geniis quoque culta deorum.
Sextiles Hecate Latonia vindicat idus,
Mercurius Maias, superorum adiunctus honori,
Octobres olim genitus Maro dedicat idus:
idus saepe colas bis senis mensibus omnes,
Ausonii quicumque mei celebraveris idus.
vale nepos dulcissime.

XIIII. 4 Stat. Silv. II 1, 104 mutas etiamnunc murmure voces 5 Verg. Georg. III 388 lingua palato 14 Stat. Silv. I 4, 3 dubitataque sidera cernit 24 sqq. Mart. XII 67 Maiae Mercurium creastis idus. Augustis redit idibus Diana. Octobres Maro consecravit idus. idus saepe colas et has et illas, qui magni celebras Maronis idus

---

XIIII. Ausonius (A *ex* S *m*2) auus. Ausonio nepoti *V*, Incip̄ ei'dē Decimi Mag Ausonii Genethliaticos ad eū c̄m̄ Ausonium nepotem *P*, Incipit eiusdem Decimi M. Ausonii Genethliacos ad Ausonium nepotem *Ven.*4, Genethliacon ad (eundem *add. Lugd.*) Ausonium nepotem *Lugd. volgo* 1 praemia *P* 2 assidui *P* permulgens *P* 3 inŭeretque *V* (n *m*2) nobis *V* 5 ꝓferret *V*, perferret *P* 6 mobendi *V* (*corr. m*2), mouendi *P*, monendi *Ven.*4 7 ledere *P* dulcis *VP* 8 ad *V* (t *m*2) animō cum *P* 9 possisquęcernere *V* 11 praeceptę *V* (a *m*2) quidem *VP volgo* sed *P* 12 et *VP*, qui *Ven.*4, quin *Scal. volgo* sollempne *P* *post v. 12 quaedam excidisse intellexit Toll* 13 adnuit *V*, annuit *P*, adnuito *Scal. volgo* ad *V*, ab *P* 14 dici *P* 15 sidora *P* conclauatus *P* 16 mollite nepus *P* 17 taliacedētetuoto *V* 19 senes *V* certo *P* 20 remaneat *P* anō *V* (n *pr. m*2) 21 nostis *P*, *fortasse* votis 22 genus *P* 23 hęcte *V* 24 maius *V* superiorum adiuctus *P* 25 octobre solum *P* mare *P* maroidus dedicat *V* (∵ ∵ *add. m*2) 26 semper *P* colas *V* (as *in ras.*) 27 quicunque *P* celebrandis *P* 28 Vale nepos dulcissime *V*, *om. P* Explicit genethliaticos *P*

XV. PARENTALIA.

1. PRAEFATIO IN PROSA.

Scio versiculis meis evenire, ut fastidiose legantur: quippe sic meritum est eorum. 158 (V) sed quosdam solet commendare materia et aliquotiens fortasse lectorem solum lemma sollicitat tituli, ut festivitate persuasus et ineptiam ferre contentus sit. hoc opusculum nec materia amoenum est nec appellatione iucundum. habet maestam religionem, qua carorum meorum obitus tristi affectione commemoro. titulus libelli est Parentalia. antiquae appellationis hic dies et iam inde ab Numa cognatorum inferiis institutus: nec quicquam sanctius habet reverentia superstitum quam ut amissos venerabiliter recordetur.

2. ITEM PRAEFATIO VERSIBVS ADNOTATA.

Nomina carorum iam condita funere iusto, 159
    fleta prius lacrimis, nunc memorabo modis,
nuda, sine ornatu fandique carentia cultu:
    sufficit inferiis exequialis honos.
nenia funereis satis officiosa querellis
    annua ne tacita munera praetereas,
quae Numa cognatis sollemnia dedicat umbris,
    ut gradus aut mortis postulat aut generis.
hoc satis et tumulis, satis et telluris egenis:
    voce ciere animas funeris instar habet.
gaudent conpositi cineres sua nomina dici:
    frontibus hoc scriptis et monumenta iubent.
ille etiam, maesti cui defuit urna sepulcri,
    nomine ter dicto paene sepultus erit.
at tu, quicumque es, lector, qui fata meorum
    dignaris maestis conmemorare elegis,
inconcussa tuae percurras tempora vitae
    et praeter iustum funera nulla fleas.

3. IVLIVS AVSONIVS PATER.

Primus in his pater Ausonius, quem ponere primum, 160 (V)
    etsi cunctetur filius, ordo iubet.
cura dei, placidae functus quod honore senectae
    undecies binas vixit olympiadas.

XV. **2.** 6 Verg. Aen. V 53 sq. annua vota tamen sollemnisque ordine pompas exequerer

---

XV. **1.** Incipit parentalia feliciter. prefatio in pros[a] *V*   2 aliqotiens *V* (q *ex* c *m*²)   7 reuerentiā *V*

2. 2 nun[c] *V* (c *m*²)   6 ne* *V* (c *eras.*)   tacitus *V* tacita *Brandes*   8 ut generis *V* *corr. Lugd.*   9 tīmulis *V*

3. 2 cuntetur *V*   4 olimpiadas *V*

omnia quae voluit qui prospera vidit, eidem,
    optavit quidquid, contigit ut voluit:
non quia fatorum nimia indulgentia, sed quod
    tam moderata illi vota fuere viro.
quem sua contendit septem sapientibus aetas,
    quorum doctrinam moribus excoluit,
viveret ut potius quam diceret arte sophorum,
    quamquam et facundo non rudis ingenio.
praeditus et vitas hominum ratione medendi
    porrigere et fatis amplificare moras.
inde et perfuncto manet haec reverentia vitae,
    aetas nostra illi quod dedit hunc titulum:
ut nullum Ausonius, quem sectaretur, habebat,
    sic nullum, qui se nunc imitetur, habet.

4. AEMILIA AEONIA MATER.

Proxima tu, genetrix Aeonia, sanguine mixto 161 (II)
    Tarbellae matris patris et Haeduici.
morigerae uxoris virtus cui contigit omnis.
    fama pudicitiae lanificaeque manus
coniugiique fides et natos cura regendi
    et gravitas comis laetaque serietas.
aeternum placidos manes conplexa mariti,
    viva torum ⟨ut⟩ quondam, functa fove tumulum.

5. AEMILIVS MAGNVS ARBORIVS AVVNCVLVS.

Culta mihi est pietas patre primum et matre vocatis: 162 (III)
    diceris (id re fit) tertius Arborius.
quem primum memorare nefas mihi patre secundo,
    rursum non primum ponere paene nefas.
temperies adhibenda . . . .
    ante alios, quamquam patre secundus erit.
tu frater genetricis et unanimis genitori
    et mihi, quoi fueris quod pater et genetrix.
qui me lactantem puerum iuvenemque virumque
    artibus ornasti, quas didicisse iuvat.

---

4. 4 Tibull. II 1, 10 lanificam . . . manum
5. 10 Ovid. A. A. I 428 ingenuas didicisse iuvet . . . artes

---

5 properauit *V* (*corr.* m^2) et idem *V*, eidem *Toll* 6 obtauit *V* quid(c)quid *V* (c m^2) 13 providus *Gronov*, *nisi forte post v. 12 intercidisse quaedam statuendum est* 15 perfun(c)tae *V* (c m^2), perfuncto *Brandes* *fortasse* vita

4. 2 aeducii *V*, Aeduici *Scal. volgo*, Haeduici *Pithoeus* 8 torum (o *ex* a m^2) condam *V* ut *add. Mertens*

5. 1 tum *V*, et *Lugd.* 2 dicere se(d)t (d m^2) rea fit *V*, diceris serie *Lugd.*, diceris (id re fit) *ego*, dicere sed res fert *Hartel* 5 adibenda *V* (*deinde lacuna*) igitur memorabere primus *supplevit Toll* 6 a patre *Dousa* eris *Toll* 7 genitoris *V*, genitori *Gronov* 8 qui *V*, quoi *ego* fueras *Baehrens* 9 lactentem *Lugd. volgo*

te sibi Palladiae antetulit toga docta Tolosae,
te Narbonensis Gallia praeposuit,
ornasti cuius Latio sermone tribunal
et fora Hiberorum quaeque Novem populis.
hinc tenus Europam fama crescente perito
Constantinopolis rhetore te viguit.
tu per mille modos, per mille oracula fandi
doctus, facundus, tu celer atque memor.
tu, postquam primis placui tibi traditus annis,
dixisti nato me satis esse tibi.
me tibi, me patribus clarum decus esse professus
dictasti fatis verba notanda meis.
ergo vale Elysiam sortitus, avuncule, sedem:
haec tibi de musis carmina libo tuis.

6. CAECILIVS ARGICIVS ARBORIVS AVVS.

Officiosa pium ne desere, pagina, munus: 163 (IIII)
maternum post hos commemoremus avum
Arborium, Haeduico ductum de stemmate nomen,
conplexum multas nobilitate domus,
qua Lugdunensis provincia quaque potentes
Haedues Alpino quaque Vienna iugo.
invida set nimium generique opibusque superbis
aerumna incubuit. namque avus et genitor
proscripti, regnum cum Victorinus haberet
†victor et in Tetricos reccidit imperium.
tum profugum in terris, per quas erumpit Aturrus
Tarbellique furor perstrepit Oceani,
grassantis dudum Fortunae tela paventem
pauperis Aemiliae condicio inplicuit.
mox tenuis multo quaesita pecunia nisu
solamen fesso, non et opes tribuit.
tu caeli numeros et conscia sidera fati
callebas, studium dissimulanter agens.
non ignota tibi nostrae quoque formula vitae,
signatis quam tu condideras tabulis,
prodita non umquam, sed matris cura retexit,
sedula quod timidi cura tegebat avi.

11 Mart. VIIII 99, 3 Palladiae . . . Tolosae 22 Stat. Theb. XI 619 dictavit fatis
6. 17 Verg. Aen. IIII 519 et conscia fati sidera (Manil. Astr. I 1)

14 ^{h}iberorum *V* (h *m*2) 15 trans Europam *Brandes*, tenus euripum *ego olim*, *sed nihil mutandum*; *cf. ind. s. v.* Europa perita *Brandes* 16 r^{h}etore *V* (h *m*2; t *ex corr. m*2) 18 tū̇ *V volgo*, tu *Graevius* 23 e^{r}go *V* (r *m*2) ^{h}elisiam (h *m*2) s°rtitus *V* 24 demushis *V* (h *del. m*2)
6. Agrycius *Mommsen* 5 potens *V* (*corr. m*2) 6 haeduges *V* (haeduaes *m*2) a^{l}pino *V* (l *m*2) 7 set *V* (d *m*2) 9 quū̇ *V* 10 victor *corruptum*; *fortasse* quo victo in recidit *V* 13 grassantes *V corr. Lugd.* 17 fatis *V corr. Lugd.* 19 igno**ta *V* 21 non *V* (n *alt. m*2 *in ras.*) inatris *V corr. Scal.* 22 quo *V*, quam *Lugd. volgo*, quod *Toll* tegebatui *V corr. Lugd.*

tu novies denos vitam cum duxeris annos,
    expertus Fortis tela cavenda deae,
amissum flesti post trina decennia natum
    saucius: hoc laevo lumine cassus eras.
dicebas sed te solacia longa fovere,
    quod mea praecipuus fata maneret honos.
et modo conciliis animarum mixte priorum
    fata tui certe nota nepotis habes.
sentis, quod quaestor, quod te praefectus et idem
    consul honorifico munere conmemoro.

7. AEMILIA CORINTHIA MAVRA AVIA.

Aemiliam nunc fare aviam, pia cura nepotis, 164 (V)
    coniunx praedicto quae fuit Arborio.
nomen huic ioculare datum: cute fusca quod olim
    aequales inter Maura vocata fuit.
sed non atra animo, qui clarior esset olore
    et non calcata qui nive candidior.
haec non deliciis ignoscere prompta pudendis
    ad perpendiculum seque suosque habuit.
haec me praereptum cunis et ab ubere matris
    blanda sub austeris inbuit imperiis.
tranquillos aviae cineres praestate quieti
    aeternum manes, si pia verba loquor.

8. AEMILIA HILARIA MATERTERA VIRGO DEVOTA.

Tuque gradu generis matertera, sed vice matris 165 (VI)
    affectu nati conmemoranda pio,
Aemilia, in cunis Hilari cognomen adepta,
    quod laeta et pueri comis ad effigiem,
reddebas verum non dissimulanter ephebum,
    more virum medicis artibus experiens.
feminei sexus odium tibi semper et inde
    crevit devotae virginitatis amor,

---

31 Sidon. Apoll. XXIII 2, 94 praefectus, consul et idem
7. 6 Ovid. ex Pont. II 5, 38 et non calcata candidiora nive   9 Verg. Georg. III 187 ab ubere matris

---

23 quū *V*   24 fortis *V volgo*, Fortis *Graevius*, *nisi cum* expertus *coniungendum est* fortis   dae *V*, Deae *Lugd.*   25 fletu *V*, flesti *Scal.*   post] per *Brandes*; *sed* post *est adverbium*   natum *V* (n *ex* m *m*2)   26 ocl&uo *V*, ac laevo *Lipsius*, hoc leto *Brandes*, hoc laevo *ego* (*cf. Quint. I. O. VI. prooem. 6*: *alterum ex duobus eruit lumen*), atque uno *Toll volgo*   cassus* *V* (s *ult. m*2 *in ras. 3 litt.*)   29 mixta *V*, miste *Vin.*   piorum (*volgo*) *vel* piarum *Vin.*
7. Corintia *V*   2 coniux *V*   7 promta *V*   9 hae mae *V corr. Lugd.*   10 inperiis *V*   12 locor *V*
8. Ilaria *V*   deuota *V* (e *m*2 *in ras.*)   3 ilari *V*   5 epebū *V*   8 de*uotę *V* (t *ut videtur eras.*)

quae tibi septenos novies est culta per annos:
quique aevi finis, ipse pudicitiae.
haec, quia uti mater monitis et amore fovebas,
supremis reddo filius exequiis.

9. CL. CONTENTVS ET IVLIVS CALLIPPIO PATRVI.

Et patruos, elegea, meos reminiscere cantu: 166 (VII)
Contentum, tellus quem Rutupina tegit.
magna cui et variae quaesita pecunia sortis
heredis nullo nomine tuta perit.
raptus enim laetis et adhuc florentibus annis
trans mare et ignaris fratribus oppetiit.
Iulius in longam produxit fata senectam,
affectus damnis innumerabilibus,
qui comis blandusque et mensa commodus uncta
heredes solo nomine nos habuit.
ambo pii, vultu similes, ioca seria mixti,
aevi fortunam non habuere parem.
discreti quamquam tumulis et honore iacetis,
commune hoc verbi munus habete: vale.

10. ATTVSIVS LVCANVS TALISIVS SOCER.

Qui proceres veteremque volet celebrare senatum 167 (VIII)
claraque ab exortu stemmata Burdigalae,
teque tuumque genus memoret, Lucane Talisi,
moribus ornasti qui veteres proavos.
pulcher honore oris, tranquillo pectore, comis,
facundo quivis maior ab ingenio:
venatu et ruris cultu victusque nitore
omne aevum peragens, publica despiciens:
nosci inter primos cupiens, prior esse recusans,
ipse tuo vivens segregus arbitrio.
optabas tu me generum florente iuventa:
optare hoc tantum, non et habere datum.
vota probant superi meritisque faventia sanctis
inplent fata, viri quod voluere boni.

9. 5 Stat. Silv. III 5, 23 florentibus annis
10. 11 Hor. Epist. II 3, 115 florente iuventa

---

9 qua *V*, quae *Lugd.* nobisesset *V* (nobies est *corr.* m^2) 10 pudi^{ci}tię *V* (ci m^2; ę *ex* e m^2) 11 ut *V*, uti *Lugd.* 12 suppremis *V*

9. Calippio *V* 1 paruos *V corr. Lugd.* cātus *V corr. Lugd.* 2 contemtū *V* ruptupinna *V* 4 heredis *V* (h m^2) 5 ad^{h}uc *V* (h m^2) 10 *Eredes *V* (h *eras.*) 12 ^{h}abu^{e}re *V* (h *et* e m^2)

10. 5 pulcer *V* 6 ciuis *V*, quovis *Brandes*, quivis *vel* cuivis *Baehrens* 11 obtabas *V* 12 obtare *V*

et nunc perpetui sentis sub honore sepulcri,
quam reverens natae quamque tui maneam.
caelebs namque gener haec nunc pia munera solvo:
nam et caelebs numquam desinam et esse gener.

11. ATTVSIA LVCANA SABINA VXOR.

Hactenus ut caros, ita iusto funere fletos 168 (VIIII)
functa piis cecinit nenia nostra modis.
nunc, dolor atque cruces nec contrectabile fulmen,
coniugis ereptae mors memoranda mihi.
nobilis a proavis et origine clara senatus,
moribus usque bonis clara Sabina magis,
te iuvenis primis luxi deceptus in annis
perque novem caelebs te fleo olympiadas.
nec licet obductum senio sopire dolorem:
semper crudescit nam mihi poena recens.
admittunt alii solacia temporis aegri:
haec graviora facit vulnera longa dies.
torqueo deceptos ego vita caelibe canos,
quoque magis solus, hoc mage maestus ago.
volnus alit, quod muta domus silet et torus alget,
quod mala non cuiquam, non bona participo.
maereo, si coniunx alii bona, maereo contra,
si mala: ad exemplum tu mihi semper ades.
tu mihi crux ab utraque venis, sive est mala, quod tu
dissimilis fueris, seu bona, quod similis.
non ego opes cassas et inania gaudia plango,
sed iuvenis iuveni quod mihi rapta viro:
laeta, pudica, gravis, genus inclita et inclita forma,
et dolor atque decus coniugis Ausonii.
quae modo septenos quater inpletura Decembres,
liquisti natos, pignera nostra, duos.
illa favore dei, sicut tua vota fuerunt,
florent, optatis accumulata bonis.
et precor, ut vigeant tandemque superstite utroque
nuntiet hoc cineri nostra favilla tuo.

11. 3 Quint. I. O. VI. Prooem. 5 insanabilem dolorem, 6 maximos cruciatus, 10 tanti fulminis 7 Verg. Aen. IIII 17 postquam primus amor deceptam morte fefellit 9 Verg. Aen. X 64 obductum . . . dolorem 15 Stat. Silv. II 1, 67 muta domus stat 24 Verg. Aen. X 507 o dolor atque decus 25 Hor. Epist. I 20, 27 me quater undenos sciat inplevisse Decembres

16 referens *V corr. Lugd.* 17 nunc haec *Lugd. volgo* 18 celeps *V* desinet *V*, desinam et *Heinsius*; *an* desinam ego?

11. 2 cecinit *V* (t *ex* a *ut videtur m*2) 3 adque *V* 5 cla *V*, clara *Lugd.* 6 morib^s *V* (s *m*2) 7 luxu *V*, luxi *Vin.* deceptus* *V* (q *eras.*) 8 celeps *V* olimpiadas *V* 10 plaga *Heinsius*, paene *Mommsen*; *cf. ind. s. v.* poena 13 can^{v}s *V*, canos *Lugd.* 17 mere^o contra *V* (re^o *in unius litterae ras. m*2) 24 adque *V* 26 pignora *volgo* 28 obtatis *V*

12. AVSONIVS PARVVLVS FILIVS.

Non ego te infletum memori fraudabo querella, 169 (X)
primus, nate, meo nomine dicte puer.
murmura quem primis meditantem absolvere verbis,
indolis at plenae planximus exequiis.
tu gremio in proavi funus commune locatus,
invidiam tumuli ne paterere tui.

13. PASTOR NEPOS EX FILIO.

Tu quoque maturos, puer inmature, dolores 170 (XI)
erumpis, maesti luctus acerbus avi,
Pastor care nepos, spes cuius certa fuit res,
Hesperii patris tertia progenies,
nomine, quod casus dederat, quia fistula primum
pastorale melos concinuit genito.
sero intellectum vitae brevis argumentum,
spiritus afflatis quod fugit e calamis.
occidis emissae percussus pondere testae,
abiecit tecto quam manus artificis.
non fuit artificis manus haec: manus illa cruenti
certa fuit fati, suppositura reum.
heu, quae vota mihi, quae rumpis gaudia, Pastor!
illa meum petiit tegula missa caput.
dignior o, nostrae gemeres qui fata senectae
et quererere meas maestus ad exequias!

14. IVLIA DRYADIA SOROR.

Si qua fuit virtus, cuperet quam femina prudens 171 (XII)
esse suam, soror hac Dryadia eminuit.
quin etiam multas habuit, quas sexus habere
fortior optaret nobilitasque virum:
docta satis vitamque colu famamque tueri,
docta bonos mores ipsa suosque docens:

---

12. 3 cf. XIII 2, 68; XIIII 4
13. 3 Quint. I. O. VI. Prooem. 10 iam . . . certos ac deformatos fructus ostenderat   14 *cf.* schol. Ovid. Ib. 302 E.
14. 5 Verg. Aen. VIII 409 sqq. cui tolerare colo vitam . . . impositum . . ., castum ut servare cubile coniugis . . . possit

---

12. 4 et pene *V*, et plene *Lugd.*, et plenae *Dousa*, at *vel* ut plenae *Toll*   exequiis *V* (i *alt. ex* s)
13. 2 inrūpis *V*, en rumpis *Heinsius*, erumpis *ego*; *an* maturo . . . dolore inrumpis?   8 inflatis *Heinsius*   10 quā *V* (- m^2)   11 artificima *V* (artificis m^2)   hęc* ėṡṫ *V* (est *expunxit* m^2)   12 sůppositura *V*   16 ^{ex}sequias *V*
14. Driadia *V*   2 driadia non (driadiana m^2, m^3 *deinde* non *del.*) ruit *V*, Dryadia enituit *Gronov volgo*, Dr. eminuit *ego*; *an* hanc Dr. emeruit, *quod coniecit Heinsius*; *cf. 30, 3; XVI 22, 27*   4 obtaret *V*   5 colo *V* (o *alt. ex* u m^2)

et verum vita cui carius unaque cura
nosse deum et fratrem diligere ante alios.
coniuge adhuc iuvenis caruit, sed seria vitam
moribus austeras aequiperavit anus.
produxit celibem per sena decennia vitam
inque domo ac lecto, quo pater, oppetiit.

15. AVITIANVS FRATER.

Avitianum, Musa, germanum meum 172 (XIII)
dona querella funebri.
minor iste natu me, sed ingenio prior
artes paternas inbibit.
verum iuventae flore laeto perfrui
aevique supra puberis
exire metas vetuit infesta Atropos,
heu quem dolorem sociis!
⟨heu⟩ quanta vitae decora, quam multum spei,
germane pubes, deseris,
germane carnis lege et ortu sanguinis,
amore paene filius.

16. VAL. LATINVS EVROMIVS GENER.

O generis clari decus, o mihi funus acerbum, 173 (XIIII)
Euromi, e iuvenum lecte cohorte gener,
occidis in primae raptus mihi flore iuventae,
lactantis nati vix bene note pater.
tu procerum de stirpe satus, praegressus et ipsos,
unde genus clarae nobilitatis erat,
ore decens, bonus ingenio, facundus et omni
dexteritate vigens praecipuusque fide.
hoc praefecturae sedes, hoc Illyris ora
praeside te experta est fiscus et ipse cliens.
nil aevi brevitate tamen tibi laudis ademptum:
indole maturus, funere acerbus obis.

---

14. 8 ev. Ioann. 17, 3. Ioann. epist. I 5, 20
16. 3 Sil. It. XVI 405 primaevae flore iuventae

---

9 ad[h]uc *V* (h *m*²) 10 [a]equiperauit *V* (a *m*²) 11 celerem *V*, celebem *L. Mueller* 12 hac *V* (h *del. m*²) tecto *V*, lecto *Heinsius*

15. Abitianus *V* (*in mg. m. ant.* metro iambico. Primus uersus senarius, alter qui sequitur quaternarius) 4 artis *V* (e *m*²) 7 infestatropos *V* 8 heu *add. Gronov* *verba* quem dolorem sociis (sauciis *Scal. volgo*), *quae post* spei *v. 9 leguntur in V, huc transtulit Gronov* 9 quem cultum *V*, quam multum *Graevius* 11 hortu *V* (h *del. m*²)

16. Euronius *V* 2 lecteqṷe *V* 4 lactentis *Lugd. volgo* 9 sedis *V* (*corr. m*²) illiris *V* (*ex* illis) 10 cluens *V*, cliens *Lugd.* 11 adē[p]tum *V* (p *m*²)

17. POMPONIVS MAXIMVS ADFINIS.

Et te germanum non sanguine, sed vice fratris, 174 (XV)
Maxime, devinctum nenia nostra canet.
coniunx namque meae tu consociate sorori
aevi fruge tui destituis viduam.
non domus hoc tantum sensit tua, sensit acerbum
saucia pro casum curia Burdigalae,
te primore vigens, te deficiente relabens
inque Valentinum te moriente cadens.
heu quare nato, qui fruge et flore nepotum
ereptus nobis, Maxime, non frueris?
set frueris, divina habitat si portio manes
quaeque futura olim gaudia nosse datur.
longior hic etiam laetorum fructus habetur,
anticipasse diu, quae modo participas.

18. VERIA LICERIA VXOR ARBORII SORORIS FILII.

Tu quoque sive nurus mihi nomine vel vice natae, 175 (XVI)
Veria, supremi carmen honoris habe.
cuius si probitas, si forma et fama fidesque
morigerae uxoris lanificaeque manus
nunc laudanda forent, procul et de manibus imis
accersenda esset vox proavi Eusebii.
qui quoniam functo iam pridem conditus aevo,
transcripsit partes in mea verba suas:
accipe funereas, neptis defleta, querellas,
coniunx Arborii commemoranda mei,
cui parva ingentis luctus solacia linquens
destituis natos, quo magis excrucias.
at tibi dilecti ne desit cura mariti,
iuncta colis thalamo nunc monumenta tuo.
hic, ubi primus hymen, sedes ibi maesta sepulcri:
nupta magis dici quam tumulata potes.

18. 4 Tibull. II 1, 10 lanificam . . . manum; *cf.* XV 4, 4 11 Verg. Aen. XI 62 sq. solacia luctus exigua ingentis

17. PomP *V* 2 canent *V*, canet *Scal.* 7 uigen[s] *V* (s *m2*) 9 qui[a] *V* (a *m2*), cur (qur) *Toll volgo* 11 set *V* (d *m2*)
18. 1 uel nurus *V*, sive nurus *Peiper*, vel nuruis *Scal. volgo* 4 [v]xoris *V* (v *m2*) 6 arcessenda *volgo* uxor est *V*, esset vox *Vin.*, foret vox *Mommsen* 7 fu[n]cto *V* (n *m2*) 11 ingenitis *V*, ingentis *Lugd.* 12 nato *V*, natos *Heinsius*, natum *Lugd.*; an natam, *cf. Sulp. Sev. vit. Mart. 19, 1 sq.* 13 hac *V* (at *m2*) 14 talamo *V* 15 sedis *V*, sedes *Lugd.*

19. POMPONIVS MAXIMVS HERCVLANVS SORORIS FILIVS.

Nec Herculanum genitum germana mea 176 (XVII)
modulamine nenia tristi
tacitum sine honore relinquat,
super indole cuius adulti
magnae bona copia laudis.
verum memorare magis quam
functum laudare decebit.
decus hoc matrisque meumque
in tempore puberis aevi
vis perculit invida fati:
eheu, quem, Maxime, fructum,
facunde et musice et acer,
mentem bonus, ingenio ingens,
volucer pede, corpore pulcher,
lingua catus, ore canorus!
cape munera tristia parentum,
lacrimabilis orsa querellae,
quae funereo modulatu
tibi maestus avunculus offert.

20. FL. SANCTVS MARITVS PVDENTILLAE QVAE SOROR SABINAE MEAE.

Qui ioca laetitiamque colis, qui tristia damnas, 177 (XVIII)
nec metuis quemquam nec metuendus agis,
qui nullum insidiis captas nec lite lacessis,
sed iustam et clemens vitam agis ⟨et⟩ sapiens:
tranquillos manes supremaque mitia Sancti
ore pio et verbis advenerare bonis,
militiam nullo qui turbine sedulus egit,
praeside laetatus quo Rutupinus ager,
octoginta annos cuius tranquilla senectus
nullo mutavit deteriore die.
ergo precare favens, ut qualia tempora vitae,
talia et ad manes otia Sanctus agat.

---

20. 7 Ovid. Am. III 15, 6 non modo militiae turbine factus eques

---

19. PomP. Max Erculanus *V* 1 erculanū *V* Nec [Herculanum] germana genitum meā *Mommsen* 9 pu^b^eris *V* (b m^2) 11 ęae *V* (ee m^2), eheu *Scal.* 13 mente *V*, mentem *Gronov* 14 pulcer *V* 15 facetus *V*, catus *Scal.* 16 munus triste *Scal. volgo* 17 orsquerelle *V corr. Scal.* 18 funereo* (o m^2) modulatus ore *V*, funereo modulatu *ego*, funereum modulatus *Scal. volgo* 19 metus *V*, moestus *Lugd.* auungulus *V*
20. Prudētille *V* Q. (= quondam, *cf. C. I. L. III p. 1186*) SORORIS *Mommsen* (*cf. 21, 11*) MEAE] mę *V* 2 quenquā *V* 4 iusta *V*, iustam *Canter* et *add. Scal.* 5 mittia *V*, mitia *Scal.* 6 prio *V corr. Lugd.* 7 militiae *Heinsius* qui *V* (*s. v.* m^2) 8 quor^v^m tupinus *V corr. Lugd.*

21. NAMIA PVDENTILLA ADFINIS.

Tuque Pudentillam verbis adfare supremis, 178 (XVIIII)
quae famae curam, quae probitatis habes.
nobilis haec frugi proba laeta pudica decora,
coniugium Sancti iugiter haec habuit.
inviolata tuens castae praeconia vitae
rexit opes proprias, otia agente viro:
non ideo exprobrans aut fronte obducta marito,
quod regeret totam femina sola domum.
heu nimium iuvenis, sed laeta superstite nato
atque viro, patiens fata suprema obiit,
unanimis nostrae et quondam germana Sabinae
et mihi inoffenso nomine dicta soror.
nunc etiam manes placidos pia cura retractat
atque Pudentillam fantis honore colit.

22. LVCANVS TALISIVS V. C. ADFINIS.

Nec iam tu, matris spes unica, ephebe Talisi, 179 (XX)
consobrine meus, inmemoratus eris:
ereptus primis aevi florentis in annis;
iam tamen et coniunx, iam properate pater.
festinasse putes fatum, ne funus acerbum
diceret hoc genitor, tam cito factus avus.

23. ATTVSIA LVCANA TALISIA. †ERMINVSCIVS REGVLVS ADFINIS.

Notitia exilis nobis, Attusia, tecum 180 (XXI)
cumque tuo plane coniuge nulla fuit.
verum tu nostrae soror es germana Sabinae,
adfinis quoque ⟨tu⟩, Regule, nomen habes.
sortitos igitur tam cara vocabula nobis
stringamus maesti carminis obsequio.
quamvis Santonica procul in tellure iacentes
pervenit ad manes exequialis honor.

---

21. 4 [a]buit *V* (a *m*2) 6 obes *V* (p *m*2) 8 generet *V*, gereret *Lugd. volgo*, regeret *Toll* 9 superstitite *V corr. Lugd.* 10 adque *V* potiens *Heinsius* 11 condā *V* 13 retractet *V corr. Lugd.* 14 adque *V* fantis *V* (n *ex corr.*?)

22. curā filii *V*, v. c. adfinis *Mommsen*, Attusii Lucani filius *Toll*, eorum filius *Brandes*, *cf. Ann. phil. CXVIIII 318 sq.* 1 tātū matris *V*, iam tu matris *Bolt*, iam tu metris *Toll volgo*, tantae matris *Brandes* ephoebe talis- *V corr. Lugd.* 2 meis *V Toll volgo*, meus *Bolt*, *Brandes* 3 primus *V*, primis *Lugd.* 5 acerbūs *V* (∸ *eras.*) 6 duceret *Lugd. volgo* factu *V*

23. Thalisia Ermin[v]s[ci v s] *V* 2 qumq' *V* 4 tu *add. Lugd.* 7 san[c]tonica *V* 8 exsequialis *V*

24. SEVERVS CENSOR IVLIANVS CONSOCER.

Desinite, o veteres, Calpurnia nomina, Frugi 181 (XXII)
ut proprium hoc vestrae gentis habere decus:
nec solus semper censor Cato nec sibi solus
iustus Aristides his placeant titulis.
nam sapiens quicumque fuit verumque fidemque
qui coluit, comitem se tibi, Censor, agat.
tu gravis et comis cum iustitiaque remissus,
austeris doctus iungere temperiem.
tu non adscito tibi me nec sanguine iuncto
optasti nostras consociare domos.
nempe aliqua in nobis morum simulacra tuorum
effigies nostri praebuit ingenii:
aut iam Fortunae sic se vertigo rotabat,
ut pondus fatis tam bona vota darent.
si quid aput manes sentis, fovet hoc tibi mentem,
quod fieri optaras, id voluisse deum.

25. PAVLINVS ET DRYADIA FILI PAVLINI ET MEGENTIRAE SORORIS FILIAE.

Qui nomen vultumque patris, Pauline, gerebas, 182 (XXIII)
amissi specimen qui genitoris eras:
propter quem luctus miserae decedere matris
coeperat, offerret cum tua forma patrem,
redderet et mores et moribus adderet illud,
Paulinus caruit quo pater, eloquium:
eriperis laetis et pubescentibus annis
crudaque adhuc matris pectora sollicitas.
flemus enim raptam thalami de sede sororem,
heu non maturo funere, Dryadiam:
flemus, ego in primis, qui matris avunculus ac vos
natorum tamquam diligo progeniem.
illa manus inter genetricis et oscula patris
occidit, Hispana tu regione procul.
quam tener et primo, nove flos, decerperis aevo,
nondum purpureas cinctus, ephebe, genas!

25. 7 Stat. Theb. I 571 et pubescentibus annis 15 Verg. Aen. VIIII 435

24. consors *V*, consocer *Mommsen* 1 o *V* (*s. v.* m^2) 4 aristidis *V corr. Lugd.* 7 comes *V*, comis *Lugd.* 9 sanc^{v}ine iungo *V* (*corr.* m^2) 10 obtatis *V*, optasti *Lugd.* 11 aliquā *V* 13 furtune *V* 15 qua *V*, quid *Lugd.* 16 obtaras *V* uuluisse *V*
25. Diadria *V* Filia *V*, Filiae *Scal.* 3 decede^{re} *V* (re m^2) 4 ceperat offert *V* (*corr.* m^2) 5 illum *V* (*corr.* m^2) 6 ca*ruit *V* 8 ad^{h}uc *V* (h m^2) 10 ^{h}eu *V* driadiam *V* 11 auuncul^{v}s ac ^{uos} *V* (v m^2; acuos *in* *auos *corr.*) et vos *volgo* 14 ^{h}ispana *V* tū *V*, tum *volgo*, tu *Heinsius* 15 decerp^{s}eris *V* 16 purfureas (p *ex* r *alt.* m^2) cinctu^{s} (s m^2) ep^{h}ebe *V*

quattuor ediderat tunc facta puerpera partus:
funera set tumulis iam geminata dedit.
sit satis hoc, Pauline pater. divisio facta est:
debetur matri cetera progenies.

26. PAVLINVS SORORIS GENER.

Qui laetum ingenium, mores qui diligit aequos 183 (XXIIII)
quique fidem sancta cum pietate colit,
Paulini manes mecum veneratus amicis
inroret lacrimis, annua liba ferens.
aequaevus, Pauline, mihi natamque sororis
indeptus thalamo: sic mihi paene gener.
stirpis Aquitanae mater tibi: nam genitori
Cossio Vasatum, municipale genus.
scrinia praefecti meritus, rationibus inde
praepositus Libycis praemia opima capis.
nam correcturae tibi Tarraco Hibera tribunal
praebuit, adfectans esse clienta tibi.
tu socrum pro matre colens adfinis haberi
non poteras, nati cum fruerere loco.
inter concordes vixisti fidus amicos,
duodeviginti functus olympiadas.

27. AEMILIA DRYADIA MATERTERA.

Te quoque Dryadiam materteram, 184 (XXV)
flebilibus modulis,
germana genitus, prope filius,
ore pio veneror,
quam thalamo taedisque iugalibus
invida mors rapuit
mutavitque torum feretri vice
exequialis honor.
discebas in me, matertera,
mater uti fieres.
unde modo hoc maestum tibi defero
filius officium.

---

19 epigr. Burdigalae repertum C. I. G. 6791 (Kaibel 675) Λείψανα Λουκίλλης διδυματόκου ἐνθάδε κεῖτε, ἧς μεμέρισται βρέφη, ζωὸν πατρί, θάτερον αὐτῇ; *adde* Anth. Pal. VII 464 (Ἀντιπάτρου), 465 (Ἡρακλείτου)
27. 2 Hor. Carm. II 9, 9 flebilibus modis

---

17 ed^i^derat *V* nunc *V*, tunc *ego*
26. 2 scā̄m *V* (m *eras.*) 3 amicus *V* (*corr.* m^2) 6 adeptus *V*, indeptus *Scal.* talamo *V* 8 cossi^o^ *V* (o m^2) 10 liuycis *V* (y *corr. ex* i) 11 ^h^ibera *V* (h m^2) 12 adfectans *V* (*corr.* m^2) 14 frue^re^re *V* (re m^2) 16 fun^c^tus (c m^2) olimpiadas *V*
27. 1 tu *V*, te *Lugd.* driadiā *V* 5 talamo *V* 7 mutabitq^s^ *V* (m^1)

28. IVLIA CATAPHRONIA AMITA.

Quin et funereis amitam inpertire querellis, 185 (XXVI)
Musa, Cataphroniam,
innuba devotae quae virginitatis amorem
parcaque anus coluit
et mihi quod potuit, quamvis de paupere summa,
mater uti adtribuit.
ergo commemorata have maestumque vocata
pro genetrice vale.

29. IVLIA VENERIA AMITA.

Et amita Veneria properiter obiit, 186 (XXVII)
cui brevia melea modifica recino:
cinis, uti placidula ⟨ea⟩ supera viguit,
loca tacita celeripes adeat Erebi.

30. IVLIA IDALIA CONSOBRINA.

Parva etiam fuit Idalia, 187 (XXVIII)
nomine praedita quae Paphiae
et speciem meruit Veneris.
quae genita est mihi paene soror:
filia nam fuit haec amitae,
quam celebrat sub honore pio
nenia carmine funereo.

31. AEMILIA MELANIA SOROR.

Aemilia ⟨et⟩, vix nota mihi soror, accipe questus, 188 (XXVIIII)
debent quos cineri maesta elegea tuo.
coniunxit nostras aequaeva infantia cunas,
uno quamvis tu consule maior eras.

---

28. 3 Verg. Aen. XI 583 sq. virginitatis amorem . . . colit
29. 1 Diomed. A. G. III p. 513 P (I 513 K) Proceleumaticum metrum est quale fecit Serenus 'animula miserula properiter abiit' (Seren. fr. 11, *cf.* L. Mueller Cl. Rut. Nam. de red. p. 46)

---

28. Catafronia *V* 2 catafroniā *V* 3 deuoteque *V corr. Scal.* 7 abe *V*, have *Baehr*, *cf. Verg. Aen. XI 97 sq., Catull. 101, 10, inscript. Orell. 2663. 4732. 4734, Visconti Opp. var. I 106*
29. 1 beneria *V* 2 mela *V*, melea *L. Mueller* 3 ut placidulus opta uigeat *V*, uti placidula supera vigeat *Scal. volgo*, uti placidula supera ea iaceat *Axt*, uti placidula ea supera viguit *ego* 4 celeripes et adeat loca tacita ereui (erebi m^2) *V corr. Scal.*
30. consubrina *V* 3 speciem *V*, specie *Brandes, sed nil mutandum, cf. 14, 2*
31. 1 et *add. Hartel*, hos *Lugd.* mix *V* 2 elegaea *V* (a *pr. del.* m^2)

invida set nimium Lachesis properata peregit
    tempora et ad manes funera acerba dedit.
praemissa ergo vale manesque verere parentum,
    qui maiore aevo quique minore venit.

32. POMPONIA VRBICA CONSOCRVS VXOR IVLIANI CENSORIS.

Vt generis clari, veterum sic femina morum 189 (XXX)
    Vrbica, Censoris nobilitata toro,
ingenitis pollens virtutibus auctaque et illis,
    quas docuit coniunx, quas pater et genetrix:
quas habuit Tanaquil, quas Pythagorea Theano,
    quaeque sine exemplo in vice functa viri.
et tibi ⟨si⟩ fatum sic permutare dedisset,
    viveret hoc nostro tempore Censor adhuc.
set neque tu viduo longum cruciata sub aevo
    protinus optato fine secuta virum.
annua nunc maestis ferimus tibi iusta querellis,
    cum genero et natis consocer Ausonius.

XVI. COMMEMORATIO PROFESSORVM
BVRDIGALENSIVM.

1. PRAEFATIO.

Vos etiam, quos nulla mihi cognatio iunxit, 190
    set fama et carae relligio patriae (*V*)
et studium in libris et sedula cura docendi,
    commemorabo viros morte obita celebres.
fors erit, ut nostros manes sic adserat olim,
    exemplo cupiet qui pius esse meo.

2. TIBERIVS VICTOR MINERVIVS ORATOR.

Primus Burdigalae columen dicere, Minervi, 191 (I)
    alter rhetoricae Quintiliane togae.
inlustres quondam quo praeceptore fuerunt
    Constantinopolis, Roma, dehinc patria,

XVI. **2.** 2 Mart. II 90, 2 gloria Romanae, Quintiliane, togae

5 lacesis *V* 8 q^{v}inq^{s} *V corr. Lugd.*
32. Pōpania *V* 4 cōiux *V* 5 phithagorea *V* (h *pr. ex* b *m*²) 6 exemplo est *Lugd. volgo* nece *V*, vice *ego* 7 si *add. Lugd.* 8 ad^{h}uc *V* (h *m*²) 9 biduo *V* 10 obtato *V* seq^{v}uta *V* *fortasse* virum es Finiunt parentala *V* (*m. ant. in mg.*)
XVI. Incip̄t commemoratio *etc.* *V* **1.** 2 religio *V*
2. Mineribius *V* 2 rethorice *V*

non equidem certans cum maiestate duarum,
    solo set potior nomine, quod patria.
adserat usque licet Fabium Calagurris alumnum,
    non sit Burdigalae dum cathedra inferior.
mille foro dedit hic iuvenes, bis mille senatus
    adiecit numero purpureisque togis,
me quoque: set quoniam multa est praetexta, silebo
    teque canam de te, non ab honore meo.
sive panegyricis placeat contendere libris,
    in Panathenaicis tu numerandus eris:
seu libeat fictas ludorum evolvere lites,
    ancipitem palmam Quintilianus habet.
dicendi torrens tibi copia, quae tamen aurum,
    non etiam luteam volveret inluviem:
et Demosthenicum, quod ter primum ille vocavit,
    in te sic viguit, cedat ut ipse tibi.
anne et divini bona naturalia doni
    adiciam, memori quam fueris animo,
audita ut vel lecta semel ceu fixa teneres,
    auribus et libris esset ut una fides?
vidimus et quondam tabulae certamine longo
    omnes qui fuerant ⟨te⟩ enumerasse bolos,
alternis vicibus quos praecipitante rotatu
    fundunt excisi per cava buxa gradus,
narrantem fido per singula puncta recursu
    quae data, per longas quae revocata moras.
nullo felle tibi mens livida, tum sale multo
    lingua dicax blandis et sine lite iocis.
mensa nitens, quam non censoria regula culpet
    nec nolit Frugi Piso vocare suam,
nonnumquam pollens natalibus et dape festa,
    non tamen angustas ut tenuaret opes.
quamquam heredis egens, bis sex quinquennia functus,
    fletus es a nobis, ut pater et iuvenis.
et nunc, sive aliquid post fata extrema superfit,
    vivis adhuc, aevi, quod periit, meminens:
sive nihil superest nec habent longa otia sensus,
    tu tibi vixisti: nos tua fama iuvat.

11 *cf.* Stat. Theb. VII 210   13 Stat. Silv. I 3, 101 seu tibi Pindaricis animus contendere plectris   18 Hor. Sat. I 4, 11 cum flueret lutulentus   19 *cf.* Cic. Brut. 38, 142, de or. III 56, 213, Or. 17, 56, Quint. I. O. XI 3, 6   31 Hor. Sat. I 10, 3 sale multo

7 fauiū *V* (b m^2)   9 haec *Lugd. volgo*   13 panegiricos . . . libros *V volgo, corr. Toll*   19 te *V*, ter *Lugd.*   20 caedat *V*   23 aut *V*, ut *Lugd.*   26 enumerasse *V*, te numerasse *Baehrens*, te enumerasse *Brandes*   27 quo *V*, quos *Lugd.*   33 culpat *V corr. Scal.*   36 agustas *V*, angustas *Lugd.*   37 tāquā *V corr. Toll*   39 supersit *Lugd. volgo*

3. LATINVS ALCIMVS ALETHIVS RHETOR.

Nec me nepotes impii silentii 192 (II)
reum ciebunt, Alcime,
minusque dignum, non et oblitum ferent
tuae ministrum memoriae,
opponit unum quem viris prioribus
aetas recentis temporis,
palmae forensis et camenarum decus,
exemplar unum in litteris,
quas aut Athenis docta coluit Graecia
aut Roma per Latium colit.
moresne fabor et tenorem regulae
ad usque vitae terminum?
quod laude clarus, quod paratus litteris
omnem refugisti ambitum?
te nemo gravior vel fuit comis magis
aut liberalis indigis,
danda salute, si forum res posceret,
studio docendi, si scholam.
vivent per omnem posterorum memoriam,
quos tu sacrasti . . . . . .
et Iulianum tu magis famae dabis
quam sceptra, quae tenuit brevi.
Sallustio plus conferent libri tui
quam consulatus addidit.
morum tuorum, decoris et facundiae
formam dedisti filiis.
ignosce, nostri laesus obsequio stili:
amoris hoc crimen tui est,
quod digna nequiens promere officium colo,
iniuriose sedulus.
quiesce placidus et caduci corporis
damnum repende gloria.

4. LVCIOLVS RHETOR.

Rhetora Luciolum condiscipulum atque magistrum 193 (III)
collegamque dehinc, nenia maesta, refer,
facundum doctumque virum, seu lege metrorum
condita seu prosis solveret orsa modis:

4. 4 Stat. Silv. I 4, 28 sq. seu plana solutis cum struis orsa modis

3. Alcinus *V corr. Lugd.* rethor *V* (*in mg. m*2 metro iābico) 6 recentis *V* (e *alt. in ras. m*2) 11 fauor *V* 18 si *V* (i *m*2) 20 sacratae famae das *V* (*librario sine dubio ad versum, qui sequitur, aberrante*), sacrae famae dabas *Goropius volgo*, sacrasti . . . . . . (*fortasse* litteris) *ego* 23 salustio *V* 30 sedulis *V corr. Lugd.* 31 corpori*s *V*
4. retor *V* 1 retora *V* cudiscipulo *V corr. Vin.* adque *V* 2 refert *V corr. Lugd.* 4 soluered *V*, *fortasse* volveret

eripuit patri Lachesis quem funere acerbo
linquentem natos sexui utroque duos:
nequaquam meritis cuius responderit heres,
obscuros quamvis nunc tua fama iuvet.
mitis amice, bonus frater, fidissime coniunx,
nate pius, genitor — paenitet, ut fueris.
comis convivis, numquam inclamare clientes,
ad famulos numquam tristia verba loqui.
ut placidos mores, tranquillos sic cole manes
et cape ab Ausonio munus, amice, vale.

5. ATTIVS PATERA PATER RHETOR.

Aetate quamquam viceris dictos prius, 194 (IIII)
Patera, fandi nobilis:
tamen quod aevo floruisti proximo
iuvenisque te vidi senem,
honore maestae non carebis neniae,
doctor potentum rhetorum.
tu Baiocassi stirpe druidarum satus,
si fama non fallit fidem,
Beleni sacratum ducis e templo genus
et inde vobis nomina:
tibi Paterae: sic ministros nuncupant
Apollinares mystici:
fratri patrique nomen a Phoebo datum
natoque de Delphis tuo.
doctrina nulli tanta in illo tempore
cursusque tot fandi et rotae:
memor, disertus, lucida facundia,
canore, cultu praeditus,
salibus modestus felle nullo perlitis,
vini cibique abstemius,
laetus, pudicus, pulcher in senio quoque, ut
aquilae senectus aut equi.

---

5. 16 Sidon. Apoll. VIIII 15, 49 Maronis rotae   19 Ovid. Trist. II 565 salibus suffusis felle

---

5 patriae *Scal.*   lacesis *V*   6 sexu in *Pulmannus*   7 ^h^eres *V*   9 mittis *V*   coniux *V*   10 poenitet *V*

5. rethor *V* (*in mg. m. ant.* metro iambico maior senario minor quaternario)   1 doctos *V*, dictos *Graevius*   5 maeste *V* (e *alt. add.* m^2)   6 rethorum *V*   7 bagocassi *V*, Baiocassis *Vin. volgo*, Baiocassi *ego*   8 famā *V*   11 si *V*, sic *Lugd.*   12 apollinaris mistici *V*   13 fatri *V corr. Lugd.*   14 natoquae *V*   16 rotandi et rota *V corr. Scal.*   17 disertis *V* (v m^2)   18 carere cultū *V corr. Lugd.*   19 modestis *Scal.*   perlitus *Lugd. volgo*   21 ut *V* (m^2 *in ras.*)   22 **aquilę *V*, quoque aquilae ut *L. Mueller*

6. ATTIVS TIRO DELPHIDIVS RHETOR.

Facunde, docte, lingua et ingenio celer, 195 (V)
iocis amoene, Delphidi,
subtextus esto flebili threno patris,
laudi ut subibas aemulus.
tu paene ab ipsis orsus incunabulis
dei poeta nobilis,
sertum coronae praeferens Olympiae,
puer celebrasti Iovem.
mox inde cursim more torrentis freti
epos ligasti metricum,
ut nullus aeque lege liber carminum
orationem texeret.
celebrata varie cuius eloquentia
domi forisque claruit,
seu tu cohortis praesulem praetoriae
provinciarum aut iudices
coleres, tuendis additus clientibus
famae et salutis sauciis.
felix, quietis si maneres litteris,
opus Camenarum colens,
nec odia magnis concitata litibus
armaret ultor impetus,
nec inquieto temporis tyrannici
palatio te adtolleres.
dum spem remotam semper arcessis tibi,
fastidiosus obviae,
tuumque mavis esse quam fati bonum,
desiderasti plurima,
vagus per omnes dignitatum formulas
meritusque plura quam gerens.
unde insecuto criminum motu gravi
donatus aerumnis patris,
mox inde rhetor, nec docendi pertinax,
curam fefellisti patrum:
minus malorum munere expertus dei,
medio quod aevi raptus es,
errore quod non deviantis filiae
poenaque laesus coniugis.

6. 9 Verg. Aen. X 603 torrentis aquae . . . more

6. Atticus (*corr. Scal.*) Tiro Delfidius rethor *V* (*in mg. m²* metro ut supra) 1 linguę *V*, lingua et *Pithoeus* 2 delfidi *V* 3 treno *V* 4 amulus *V* (*corr. m²*) 7 olīpiae *V* 9 ore *V*, more *Lugd.* 10 legasti *V corr. Pithoeus* 11 aeq^{sa} *V* (a *m²*), aequa *Lugd. volgo* 12 oratione *V corr. Scal.* 15 praetoriae *V* 17 coleris *V corr. Scal.* cluentis *V corr. Pulmannus* 18 fama *V*, famae *Lugd.* aut *Gronov* 19 quietus si maneres, litteris *Mertens*; *si quid mutandum, coniciam* si inmaneres 23 tirannici *V* 26 obuiae *V* (ui *in ras.*) 33 retor *V* 35 munera *V corr. Scal.* 37 filii *V*, filiae *Scal.* 38 poeneque *V corr. Scal.*

7. ALETHIO MINERVIO FILIO RHETORI.

O flos iuvenum,
spes laeta patris,
nec certa tuae
data res patriae,
rhetor Alethi.
tu primaevis
doctor in annis
tempore, quo te
discere adultum
non turpe foret,
praetextate
iam genitori
conlatus eras.
ille superbae
moenia Romae
fama et meritis
inclitus auxit: 196 (VI)
tu Burdigalae
laetus patriae
postque Paterae
clara cohortis
vexilla regens
et praeceptor
maior utroque,
non sine morsu
gravis invidiae
cuncta habuisti
commoda fati,
non mansuris
ornate bonis.
omnia praecox
fortuna tibi

---

7. rethori *V* (*in mg. m. ant.* metrū adoniū hẏpponaicum & tremicū̇ spō. h̓up̈. dūc (*an* duo?) colōp.). *carmen in V scriptum est binis columnis hoc ordine*:

col. 1	O flos iubenṻ	*1*		Vota tuorum	*40*
	Spes leta patris	*2*		Non mansuris	*29*
	Ne certa tua	*3*		Ornate bonis	*30*
	Data res patriae	*4*		Omīa precox	*31*
	Rhetor alethi	*5*		Fortuna tibi	*32*
	Maior utroquae	*24*		Dedit & rap^{v}it	*33*
	Tu burdigalae	*18*		Solstitialis	*34*
	Laetus patriae	*19*		Velut herba sol&	*35*
	Clara cohortis	*21*		Ostentatus	*36*
	Vixilla regens	*22*		Raptusq^{s} sim^{v}l	*37*
	Cūcta ab^{v}isti	*27*		Nō sine morsu	*25*
col. 1^{b}	Tu primeuis	*6*	*col. 2^{b}*	Inclitus auxit	*17*
	Doctor in ānis	*7*		Grauis inuidiae	*26*
	Tempore q^{v}o te	*8*		Et retoricam	*41*
	Discere adultū̇	*9*		Floris ad^{v}lti	*42*
	Nō turpe for&	*10*		Fruge carentē̇	*43*
	Praetextate	*11*		Et conubio	*44*
	Iā̇ genitori	*12*		Nobili soceris	*45*
	Conlat^{v}s eras	*13*		Sine pace patris	*46*
	Ille superue	*14*		Et diuitias	*47*
	Moenia romae	*15*		Vtri^{v}sq^{s} domus	*48*
	Fama & meritis	*16*		Sine herede tuo	*49*
col. 2	Cȯmoda fati	*28*		Quā̇ fatiloq^{v}o	*50*
	Postq^{s} petera	*20*		Dicte profatu	*51*
	Et preceptor	*23*		Versus orati	*52*
	Puluere in aeuo	*38*		Nil est ab ō̇ni	*53*
	Deseruisti	*39*		Parte beatū̇	*54*

aptum ordinem praeeunte ex parte Scaligero restituit Toll, quem recentiores secuti sunt editores, nisi quod is v. 23 huius editionis Et praeceptor *male inseruit post v. 7 atque haud recte post v. 22 verba* Post Nazarium *intercidisse suspicatus in v. 20, quem his verbis adiunxit,* Pateram *scripsit* *v.* 3 ne *V*, nec *Lugd.* tua *V*, tuae *Lugd.* 20 petera *V*, Paterae *ego* uixilla *V corr. Lugd.*

dedit et rapuit.
solstitialis
velut herba solet,
ostentatus
raptusque simul,
pubere in aevo
deseruisti
vota tuorum
et rhetoricam
floris adulti
fruge carentem
et conubium
nobile soceris
sine pace patris
et divitias
utriusque domus
sine herede tuo.
quam fatiloquo
dicte profatu
versus Horati:
nihil est ab omni
parte beatum.

8. LEONTIVS GRAMMATICVS COGNOMENTO LASCIVVS.

Qui colis laetos hilarosque mores, 197 (VII)
qui dies festos ioca vota ludum,
annuum functi memora Leonti
nomine threnum.

iste Lascivus patiens vocari
nomen indignum probitate vitae
abnuit numquam, quia gratum ad aures
esset amicas.

litteris tantum titulum adsecutus,
quantus exili satis est cathedrae,
posset insertus numero ut videri
grammaticorum.

tu meae semper socius iuventae,
pluribus quamvis cumulatus annis,
nunc quoque in nostris recales medullis,
blande Leonti!

et iuvat tristi celebrare cura
flebilem cantum memoris querellae,
munus ingratum tibi debitumque
carmine nostro.

---

7. 34 Plaut. Pseud. I 1, 38 sq. quasi solstitialis herba paulisper fui: repente exortus sum, repentino occidi 36 Verg. Aen. VI 869 ostendent terris hunc tantum fata 53 sq. Hor. Carm. II 16, 27 sq. nihil est ab omni parte beatum

8. 5 Hor. Carm. I 2, 43 sq. patiens vocari Caesaris ultor 18 Hor. Carm. III 11, 51 sq. memorem . . . querellam

---

38 puluere *V corr. Lugd.* 44 conubio *V corr. Scal.* 45 nobili *V corr. Scal.* soceri *Scal. volgo* 53 nil est ab omni *V*, nil ex omni *Heinsius*, nil est omni *L. Mueller*, nihil est ab omni *Vin.*, *quod tuetur M. Hertz Anal. Hor. IIII 15 adn. 1*

8. Beat[v]s *V* (*in mg. m*[2] metro saffico), Lascivus *Graevius* 3 annū *V*, annuum *Lugd.* 4 trhenum *V* 5 [i]ste *V* (i *m*[2]) 13 maee *V* 14 cumulatis *V corr. Lugd.*

9. GRAMMATICIS GRAECIS BVRDIGALENSIBVS.

Romulum post hos prius an Corinthi, 198 (VIII)
anne Sperchei pariterque nati
Atticas musas memorem Menesthei
grammaticorum?

sedulum cunctis studium docendi,
fructus exilis tenuisque sermo,
set quia nostro docuere in aevo
commemorandi.

tertius horum mihi non magister:
ceteri primis docuere in annis,
ne forem vocum rudis aut loquendi,
set sine cultu:

obstitit nostrae quia credo mentis
tardior sensus neque disciplinis
appulit Graecis puerilis aevi
noxius error.

vos levis caespes tegat et sepulcri
tecta defendant cineres opertos
ac meae vocis titulus supremum
reddat honorem.

10. IVCVNDO GRAMMATICO BVRDIGALENSI FRATRI LEONTI.

Et te, quem cathedram temere usurpasse locuntur 199 (VIIII)
nomen grammatici nec meruisse putant,
voce ciebo tamen, simplex, bone, amice, sodalis,
Iucunde, hoc ipso care magis studio,
quod, quamvis impar, nomen tam nobile amasti,
et meritos inter commemorande viros.

9. 1 Hor. Carm. I 12, 33 Romulum post hos prius an quietum

9. Gramaticis Grecis Burdigalansibus *V* (*m. ant.* metro saffico) 6 exi*lis *V* (l *eras.*) 10 in] me *Hartel* 12 fructu *Baehrens* 14 nequae *V* 15 puaerilis *V* (a *del.* m^2) 17 sepulchri *V* 18 saepta *Heinsius* 19 at *Toll volgo* suppremum *V*

10. gramm̄ Burdegalēsi* *V* (s *eras.*) 5 quāuis *V* (u *alt. ex* q) 6 emeritos *V corr. Scal.* cōmemorāde *V* (e *alt. ex* i m^2)

11. GRAMMATICIS LATINIS BVRDIGALENSIBVS PHILOLOGIS, ⟨MACRINO, SVCVRONI, CONCORDIO, PHOEBICIO,⟩ AMMONIO, ANASTASIO GRAMMATICO PICTAVIORVM.

Nunc ut quemque mihi
flebilis officii
relligiosus honor
suggeret, expediam:
qui, quamvis humili
stirpe, loco ac merito,
ingeniis hominum
Burdigalae rudibus
introtulere tamen
grammatices studium.
sit Macrinus in his
(huic mea principio 200 (X)
credita puerities)
et libertina
Sucuro progenie,
sobrius et puerorum
utilis ingeniis,
et tu, Concordi,
qui profugus patria
mutasti sterilem
urbe alia cathedram.
nec reticebo senem

---

11. Macrino Sucuroni Concordio Phoebicio *om. V* (*add. Scal., sed hoc ordine*: Marc. Phoeb. Conc. Suc.); *m. ant.* metrum qui supra pentemimere; *in mg. dextr. alia manu*: It iambicum . . . . . & . . . . catalecticum. *scriptum est hoc carmen in V columnis duabus hoc ordine*:

col. 1	Nunc ut quemque mici	*1*		Religiosū &enim	*32*
	Flebilis officii	*2*		Commemorare	*33*
	Religios^{v}s honor	*3*		Gramaticū patrie	*34*
	Suggeret expediā	*4*	*col. 2*	Qui r^{v}dibus pueris	*36*
	Quin quāuis humili	*5*		Prima elementa dauat	*37*
	Stirpe loco hac merito	*6*		Et liuertina	*14*
	Ingeniis hominū	*7*		Sucuro progeniem	*15*
	B^{v}rdigalae rudib̄	*8*		Sobrius et puerorum	*16*
	Vtilis ingeniis	*17*		Doctrina exiguus	*38*
	Et tu concordi	*18*		Moribus inplacidis	*39*
	Qui profug^{v}s patria	*19*		Proinde ut erat meritū	*40*
	M^{v}tasti stelilem	*20*		Famā abuit tenuem	*41*
	Vrbe alia cathedrā	*21*		Perdidit in senio	*53*
	Nec reticeuo senē	*22*		Set tamen hunc noster	*54*
	Nm̄e phoebiciū	*23*		Cōmemorauit honus	*55*
	Qui beleni aedit^{v}s	*24*		Pictoniceq^{s} dedit	*48*
	Introtulere tamē	*9*		Pante et anastasio	*42*
	Grāmatices studiū	*10*		Fleuile musa melum	*43*
	Sit matrin^{v}s in his	*11*		Et memora tenuem	*44*
	huic mea prīcipio	*12*		Nenia grāmaticum	*45*
	Credita pueritics	*13*		Burdigale hunc genitū	*46*
	Nil opis inde tulit	*25*		Transtulit ambitio	*47*
	Set tamē ut placitum	*26*		Paup̧ ibi et tenuem	*49*
	Stirpe satus driidū	*27*		Victū abitūq^{s} colens	*50*
	Genitis aremoricae	*28*		Gloriolā exilem	*51*
	B^{v}rdigale cathedrā	*29*		Et patriae et cathedrae	*52*
	Nati op̧ obtinuit	*30*		Ne pariter tumulus	*56*
	Permaneat series	*31*		Nomen et ossa tegat	*57*

turbatum versuum ordinem Scaligerum ex parte secutus restituere conatus est Toll. qui in editione, quam curavit, versus hoc ordine descripsit (*numeri sunt huius editionis*): *1—6. 9. 10. 7. 8. 31. 11. 16. 17. 12. 13. 22—30. 18—21. 14. 15. 36. 37. 42—53. 38—41. 54. 55. 32—34. 56. 57. Tollium secuti sunt editores recentiores, ego eum, quem ab Ausonio profectum esse mihi persuasi, ordinem restitui suspicatus post v. 34 intercidisse versiculum, in quo Ammonii, quem ne temere confundas cum Anastasio caveas, facta erat mentio* *v.* 5 quin *V corr. Scal.* 10 grammaticae *Scal. volgo* 11 matrinus *V* (*in mg.* c) 15 progeniem *V*, progenies *Scal. volgo*, progenie *L. Mueller* 16 puerum *vel* parvum *L. Mueller* 20 ste·l·ilem *V* (*in mg.* ri)

nomine Phoebicium.
qui Beleni aedituus
nil opis inde tulit,
set tamen, ut placitum,
stirpe satus druidum
gentis Aremoricae,
Burdigalae cathedram
nati opera obtinuit.
permaneat series:
relligiosum etenim
commemorare ⟨meae⟩
grammaticum patriae
⟨Ammonium . . . . . .,⟩
qui rudibus pueris
prima elementa dabat,
doctrina exiguus,
moribus inplacidis:
proinde ut erat meritum,
famam habuit tenuem.
pange et Anastasio
flebile, Musa, melum
et memora tenuem,
nenia, grammaticum.
Burdigalae hunc genitum
transtulit ambitio
Pictonicaeque dedit.
pauper ibi et tenuem
victum habitumque colens
gloriolam exilem
et patriae et cathedrae
perdidit in senio.
set tamen hunc noster,
commemoravit honos,
ne pariter tumulus
nomen et ossa tegat.

12. HERCVLANO, SORORIS FILIO, GRAMMATICO BVRDIGALENSI.

Herculane, qui profectus gremio de nostro et schola 201 (XI)
spem magis quam ⟨rem⟩ fruendam praebuisti avunculo,
particeps scholae et cathedrae paene successor meae,
lubricae nisi te iuventae praecipitem flexus daret,
Pythagorei non tenentem tramitis rectam viam.
esto placidus et quietis manibus sedem fove,
iam mihi cognata dudum inter memoratus nomina.

13. THALASSIO GRAMMATICO LATINO BVRDIGALENSI.

Officium nomenque tuum, primaeve Thalassi, 202 (XII)
    parvulus audivi: vix etiam memini,
qua forma aut merito fueris, qua stirpe parentum.
    aetas nil de te posterior celebrat.
grammaticum iuvenem tantum te fama ferebat,
    tum quoque tam tenuis, quam modo nulla manet.
set quicumque tamen, nostro quia doctor in aevo
    vixisti, hoc nostrum munus habeto, vale.

---

13. 3 Verg. Aen. III 94 stirpe parentum

---

24 aeditus *V*, aedituus *Lugd.* 27 driidū *V corr. Lugd.* 28 genitis *V*, gentis *Lugd.* 30 oper *V*, opera *Lugd.* 33 meae *add. Lugd.* *post v.* 34 *haec sunt scripta in V in alterius columnae initio* Ammonio Anastasio gramatico Pictauiorū *et iuxta in mg. m. ant.* metrum qui supra 37 dauat *V* (dabas m^2 *volgo*) 39 implacidus *Toll* 42 pante *V* (*corr.* m^2) 49 ibi] ubi *Lugd. volgo*

12. Erculano *V* gramm̄ Burdī *V* 2 rem *add. Scal.* 3 scole *V* 5 pitagorei *V* 6 placid˅s *V* (i *eras.*) fouae *V*

13. Talasso *V*, Thalassio *Toll* grm̄co *V* B^{v}rdigal *V* 1 thalassae *V*, Thalassi *Toll* 4 nihil *V*, nil *Scal.* 5 te tantum *volgo* 8 haveto *V* (abeto m^2)

14. CITARIO SICVLO SYRACVSANO GRAMMATICO BVRDIGALENSI GRAECO.

Et, Citari dilecte, mihi memorabere, dignus 203 (XIII)
grammaticos inter qui celebrere bonos.
esset Aristarchi tibi gloria Zenodotique,
Graios antiquus si sequeretur honos.
carminibus, quae prima tuis sunt condita in annis,
concedit Cei musa Simonidei.
urbe satus Sicula nostram peregrinus adisti,
excultam studiis quam prope reddideras.
coniugium nanctus cito nobilis et locupletis,
invidia fati non genitor moreris.
at nos defunctum memori celebramus honore,
fovimus ut vivum munere amicitiae.

15. CENSORIO ATTICO AGRICIO RHETORI.

Eloquii merito primis aequande, fuisti, 204 (XIIII)
Agrici, positus posteriore loco,
aevo qui quoniam genitus functusque recenti,
dilatus nobis, non et omissus eras.
quocumque in numero, tristi memorabere threno:
unus honos tumuli, serus et ante datus.
tam generis tibi celsus apex quam gloria fandi,
gloria Athenaei cognita sede loci.
Nazario et claro quondam delata Paterae
egregie multos excoluit iuvenes.
coniuge nunc natisque superstitibus generoque
maiorum manes et monumenta foves.

16. NEPOTIANO GRAMMATICO EIDEM RHETORI.

Facete, comis, animo iuvenali senex, 205 (XV)
cui felle nullo, melle multo mens madens
aevum per omne nil amarum miscuit,
medella nostri, Nepotiane, pectoris:
tam seriorum quam iocorum particeps,
taciturne, Amyclas qui silendo viceris,
te fabulantem non Vlixes linqueret,
liquit canentes qui melodas virgines:

---

16. 6 Verg. Aen. X 564 tacitis . . . Amyclis

---

14. Siracusano gramatico Burdigal Creco *V* 1 cipari delecte *V* (*corr. m*²) 2 c&lare *V*, celebrere *Lugd.* 4 grauior *V*, Graiorum *Goropius volgo*, Graios *ego* antiq^v^s *V* 5 su^n^it *V* (n *m*²) 6 ceu *V*, Cei *Scal.* 8 propere dederas *Mommsen* 9 nāctus *V* (ac *ex* uc, *ut videtur m*²) 10 inuidiā *V corr. Lugd.* 11 ad *V* (t *m*²)
15. Agrycio *Mommsen* retori *V* 2 Agrice positus hic *Lugd.*, Agrici hic positus *Scal. volgo* posteriori *V* 8 athen*ei *V* (n *ex* m, i *eras.*) *post v. 8 fortasse intercidit distichon* 10 egregiae *V* qui excoluit *Vin.*
16. gramm̄ rd̄ retori *V* 2 felli *V* (*corr. m*²) 4 nostri medella *Vin.*, medulla nostri *Heinsius* 6 amiclas *V* 8 liquid *V*

probe et pudice, parce, frugi, abstemie:
facunde, nulli rhetorum cedens stilo,
et disputator ad Cleanthen stoicum,
Scaurum Probumque corde callens intimo
et Epirote Cinea memor magis:
sodalis et convictor, hospes iugiter.
parum quod hospes, mentis agitator meae.
consilia nullus mente tam pura dedit
vel altiore conditu texit data.
honore gesti praesidatus inclitus,
decies novenas functus annorum vices,
duos relinquens liberos, mortem oppetis,
dolore multo tam tuorum quam meo.

17. AEMILIVS MAGNVS ARBORIVS RHETOR TOLOSAE.

Inter cognatos iam fletus, avuncule, manes, 206 (XVI)
inter rhetoricos nunc memorandus eris.
illud opus pietas, istud reverenda virorum
nomina pro patriae relligione habeant.
bis meritum duplici celebremus honore parentem
Arborium, Arborio patre et avo Argicio.
stemma tibi patris Haeduicum, Tarbellica Maurae
matris origo fuit: ambo genus procerum.
nobilis et dotata uxor, domus et schola, cultae
principum amicitiae contigerunt iuveni.
dum Constantini fratres opulenta Tolosa
exilii specie sepositos cohibet.
Byzanti inde arcem Thressaeque Propontidis urbem
Constantinopolim fama tui pepulit.
illic dives opum doctoque ibi Caesare honorus
occumbis patribus, Magne; superstitibus.
in patriam set te sedem ac monumenta tuorum
principis Augusti restituit pietas.
hic renovat causam lacrimis et flebile munus
annuus ingrata relligione dies.

18. EXVPERIVS RHETOR TOLOSAE.

Exuperi, memorande mihi, facunde sine arte, 207 (XVII)
incessu gravis et verbis ingentibus, ore
pulcher et ad summam motuque habituque venusto:
copia cui fandi longe pulcherrima, quam si

13 Plin. N. H. VII 24, 88
17. 10 Hor. Carm. II 1, 4 principum amicitias 15 Verg. Aen. I 14, II 22 dives opum

9 prole *V*, probe *Lugd.* abstemiae *V* (*corr. m2*) 10 r^{h}etorum *V* (h *m2*) 11 Stoicon *Lugd. volgo* 15 ma&* *V* (a *del. m2*) 20 morte *V corr. Scal.*
17. 6 Arsicio [*V*], Argicio *Scal.*, Agrycio *Mommsen*, *cf.* XV 6 7 Hedui [*V*], Aeduici *Scal. volgo*, Haeduicum *Mommsen* 17 sed [*V*] 19 hinc [*V*], hic *ego*, nunc *Brandes*

auditu tenus acciperes, deflata placeret,
discussam scires solidi nihil edere sensus:
Palladiae primum toga te venerata Tolosae
mox pepulit levitate pari: Narbo inde recepit.
illic Dalmatio genitos, fatalia regum
nomina, tum pueros grandi mercede docendi
formasti rhetor metam prope puberis aevi,
Caesareum qui mox indepti nomen, honorem
praesidis Hispanumque tibi tribuere tribunal.
decedens placidos mores tranquillaque vitae
tempora praedives finisti sede Cadurca.
set patriae te iura vocant et origo parentum,
Burdigalae ut rursum nomen de rhetore reddas.

19. MARCELLO MARCELLI FILIO GRAMMATICO NARBONENSI.

Nec te Marcello genitum, Marcelle, silebo, 208 (XVIII)
    aspera quem genetrix urbe, domo pepulit.
set fortuna potens cito reddidit omnia et auxit.
    amissam primum Narbo dedit patriam.
nobilis hic hospes Clarentius indole motus
    egregia natam coniugio adtribuit.
mox schola et auditor multus praetextaque pubes
    grammatici nomen divitiasque dedit.
set numquam iugem cursum fortuna secundat,
    praesertim pravi nancta virum ingenii.
verum oneranda mihi non sunt, memoranda recepi
    fata: sat est dictum cuncta perisse simul,
non tamen et nomen, quo te non fraudo, receptum
    inter grammaticos praetenuis meriti.

20. SEDATVS RHETOR TOLOSANVS.

Relligio est, tacitum si te, Sedate, relinquam, 209 (XVIIII)
    quamvis docendi munus indepte ⟨es⟩ foris.
communis patria est tecum mihi: sorte potentis
    fati Tolosam nanctus es sedem scholae.
illic coniugium natique opulensque senectus
    et fama, magno qualis est par rhetori.
quamvis externa tamen a regione reducit
    te patria et civem morte obita repetit:
cumque vagantem operam divisae inpenderis urbi,
    arbitrium de te sumit origo suum.

---

20. 1 Verg. Aen. VI 841 quis te . . . tacitum . . . relinquat

---

18. 5 acceperit [*V*] *corr. Scal.* 6 sciris [*V*] *corr. Scal.* 7 togatae [*V*], toga te *Goethhals* 16 sed [*V*]
19. 1 genitus [*V*], genitum *Dousa* 2 genitrix [*V*] 3 *et* 9 sed [*V*] 3 et omnia [*V*], omnia et *Pulmannus* 6 egregiam [*V*] *corr. Heinsius* 10 nacta [*V*] 11 honoranda [*V*] *corr. Scal.*
20. 2 indepte [*V*], indepte es *Scal.*, indeptum *Dousa* 4 nactus [*V*] 6 qualis est par magno [*V*] *corr. Scal.* 9 vacantem [*V*] *corr. Scal.* impenderis [*V*]

et tua nunc suboles morem sectata parentis
Narbonem ac Romam nobilitat studiis.
. . . . set
fama, velit nolit, Burdigalam referet.

21. STAPHYLIVS RHETOR CIVIS AVSCIVS.

Hactenus observata mihi lex commemorandi 210 (XX)
cives, sive domi seu docuere foris.
externum set fas coniungere civibus unum
te, Staphyli, genitum stirpe Novem populis.
tu mihi, quod genitor, quod avunculus, unus utrumque,
alter ut Ausonius, alter ut Arborius:
grammatice ad Scaurum atque Probum, promptissime rhetor,
historiam callens Livii et Herodoti.
omnis doctrinae ratio tibi cognita, quantam
condit sescentis Varro voluminibus.
aurea mens, vox suada tibi: tum sermo quietus
nec cunctator erat nec properante sono.
pulchra senecta, nitens habitus, procul ira dolusque:
et placidae vitae congrua meta fuit.

22. CRISPVS ET VRBICVS GRAMMATICI LATINI ET GRAECI.

Tu quoque in aevum, Crispe, futurum 211 (XXI)
maesti venies commemoratus
munere threni.

qui primaevos fandique rudes
elementorum prima docebas
signa novorum,

creditus olim fervere mero,
ut Vergilii Flaccique iocis
aemula ferres.

et tibi Latiis posthabite orsis,
Vrbice, Grais celebris, carmen
nunc ἒ λέγ᾽ ᾄσω.

---

21. 14 Ovid. Am. II 10, 38 conveniens vitae mors fuit ista tuae

---

11 est *Scal. volgo* soboles [*V*] morem secuta [*V*], moremque secuta *Scal. volgo*, morem sectata *Vin.* 13 sed velit nolit famae Burdigalam referat [*V*] *corr. Scal.*

21. Stafilus [*V*], Staphylius *Scal.* 3 sed [*V*] 4 Stafili [*V*] *corr. Scal.* 7 grammaticae [*V*], *corr. Scal.* 10 sexcentis [*V*] 12 eras [*V*], erat *apographa Vossiani* properator erat *apographa* 13 dolusque] dol *Vind. 3261* (*in pagina ultima*), *unde* dolorque *Peiper*, dolusque *cetera apographa* 14 finis [*V*], vitae *Graevius*

22. 2 moestis [*V*] 8 Virgilii [*V*] locis [*V*], iocis *Heinsius* 11 sq. camoenis ἐλεγείσω [*V*], carmen sic ἐλελίσω *Scal. volgo*, carmen nunc ἒ λέγ᾽ ᾄσω *ego* (*nam* ᾆσω *scripsisse Ausonium haud probabile est*;

nam tu Crispo coniuncte tuo
prosa solebas et versa loqui
impete eodem,

priscos ut ⟨tris⟩ heroas olim
carmine Homeri commemoratos
fando referres,

dulcem in paucis ut Plistheniden
et torrentis ceu Dulichii
ninguida dicta

et mellitae nectare vocis
dulcia fatu verba canentem
Nestora regem.

Ambo loqui faciles, ambo omnia carmina docti,
callentes mython plasmata et historiam.
liberi et ambo genus, sed quos meruisse deceret
nascier, ut cluerent patribus ingenuis.

23. VICTORIO SVBDOCTORI SIVE PROSCHOLO.

Victori studiose, memor, celer, ignoratis 212 (XXII)
adsidue in libris nec nisi operta legens,
exesas tineis opicasque evolvere chartas
maior quam promptis cura tibi in studiis.
[quod ius pontificum, quae foedera, stemma quod olim
ante Numam fuerat sacrifici Curibus,
quod Castor cunctis de regibus ambiguis, quod
coniugis e libris ediderat Rhodope:]
quod ius pontificum, veterum quae scita Quiritum,
quae consulta patrum, quid Draco quidve Solon
sanxerit et Locris dederit quae iura Zaleucus,
sub Iove quae Minos, quid Themis ante Iovem

22. 19 Il. III 214 παῦρα μέν, ἀλλὰ μάλα λιγέως 20 sq. ibid. 222 ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν 22 sq. Il. I 248 sq. ἡδυεπὴς . . . λιγὺς Πυλίων ἀγορητής, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή

13 namque [*V*], nam *Scal.* 14 versu [*V*] *volgo*, versa *Heinsius* (*cf. Appul. Flor. 18 p. 91 Oud. 'ac iam et prorsa et vorsa facundia veneratus sum', unde fortasse et hoc loco* prorsa . . . vorsa *restituendum*) 16 priscos et heroas [*V*], priscos ut et heroes *Vin. volgo*, priscos ut tris heroas *ego* 17 cum memoratos [*V*] *corr. Scal.* 20 Dulichi [*V*] *corr. Scal.* 26 mythoplasmata [*V*] *corr. Scal.* 27 *fortasse* liberti ambo doceret [*V*] *corr. Scal.* 28 nasci [*V*], nancisci *Scal. volgo*, nascier *Pulmannus et Dousa*, sic nasci *Heinsius* paribus ingeniis [*V*] *corr. Scal.*

23. Victorino [*V*], Victorio *Scal.* 1 Victorine [*V*], Victori *Scal.* 2 assidue [*V*] 6 sacrificij [*V*], sacrificis *Scal. volgo* 7 ambiguis, quot *Mommsen* 9—12 *in mg. adscriptos esse Brandes statuit ab Ausonio eo consilio, ut postea inter vv. 5—8 et 9—12, quibus eaedem res, sed paullo aliter tractantur, eligendi sibi esset potestas. ego vv. 9—12 ab Ausonio praelatos esse puto* 9 veterumque [*V*] *corr. Scal.*

nota tibi potius quam Tullius et Maro nostri
et quidquid Latia conditur historia.
fors istos etiam tibi lectio longa dedisset,
supremum Lachesis ni celerasset iter.
exili nostrae fucatus honore cathedrae
libato tenuis nomine grammatici,
longinquis posthac †Romae defunctus in oris,
ad quas de Siculo litore transieras:
sed modo nobilium memoratus in agmine gaude,
pervenit ad manes si pia cura tuos.

24. DYNAMIO BVRDIGALENSI QVI IN HISPANIA DOCVIT ET OBIIT.

Set neque te maesta, Dynami, fraudabo querella, 213 (XXIII)
municipem patriae causidicumque meae,
crimine adulterii quem saucia fama fugavit,
parvula quem latebris fovit Ilerda suis.
quem locupletavit coniunx Hispana latentem:
namque ibi mutato nomine rhetor eras,
rhetor Flavini cognomine dissimulatus,
ne posset profugum prodere culpa suum.
reddiderat quamvis patriae te sera voluntas,
mox residem rursum traxit Ilerda domus.
qualiscumque tuae fuerit fuga famaque vitae,
iungeris antiqua tu mihi amicitia:
officiumque meum, sensus si manibus ullus,
accipe iam verum morte obita, Dynami.
diversis quamvis iaceas defunctus in oris,
commemorat maestis te pia cura elegis.

25. ACILIO GLABRIONI GRAMMATICO IVN. BVRDIGALENSI.

Doctrinae vitaeque pari brevitate caducum, 214 (XXIIII)
Glabrio, te maestis commemorabo elegis,
stemmate nobilium deductum nomen avorum,
Glabrio †Aquilini, Dardana progenies.
tu quondam puero conpar mihi, discipulus mox
meque dehinc facto rhetore grammaticus
inque foro tutela reis et cultor in agris,
digne, diu partis qui fruerere bonis,

---

14 quicquid [*V*] 18 tenuiter [*V*], tenuis *Scal.*, tenui *Vin.* 19 Romae *corruptum*, *fortasse* Troiae 20 atque [*V*], ad quas *Scal.* littore [*V*]

24. Dinamio *V* ^{Hi}Spania (Hi *m*2) *V* 1 dinami *V* 4 hilerda *V* 5 ^{hi}spanā *V* (hi *m*2, ∸ *eras.*) 7 r^{h}etor *V* (h *m*2) 9 ^{se}ra *V* (se *m*2) uoluptas *V*, voluntas *Baehrens* 10 ^{h}ilerda *V* (h *m*2) domus] domo *Toll* 11 fuaerit *V* (a *del.* *m*2) 12 amicitia *V* (*corr.* *m*2) 14 uerus *V volgo*, verum *ego*, serus *Heinsius* dinami *V* 16 cur^{a}elegis *V* (a *m*2)

25. Atilio *V*, Acilio *Scal.* gram̅m̅ *V* Burdegan *V* 3 n̅m̅en^{e} *V* (e *m*2) Acilini *Heinsius* 5 q^{v}ondam *V* (q^{v} *ex* c *m*2) discipulos *V*, discipulus *Lugd.*, discipulo *Scal. volgo* 6 meq' *V*, me *Scal. volgo* r^{h}etore *V* (h *m*2)

commode laete benigne abstemie, tam bone dandis
semper consiliis, quam taciturne datis,
tam decus omne tuis quam mox dolor, omnia acerbo
funere praereptus, Glabrio, destituis,
uxore et natis, genitore et matre relictis,
eheu quam multis perdite nominibus!
flete diu nobis, numquam satis, accipe acerbum,
Glabrio, in aeternum commemorate vale.

26. CORONIS.

Quos legis a prima deductos menide libri, 215 (XXV)
doctores patriae scito fuisse meae
grammatici in studio vel rhetoris aut in utroque,
quos memorasse mihi morte obita satis est.
viventum inlecebra est laudatio: nomina tantum
voce ciere suis sufficiet tumulis.
ergo, qui nostrae legis otia tristia chartae,
eloquium ne tu quaere set officium,
quo claris doctisque viris pia cura parentat,
dum decora egregiae commeminit patriae.

27. POETA.

Valete, manes inclitorum rhetorum, 216 (XXVI)
valete, doctores probi,
historia si quos vel poeticus stilus
forumve fecit nobiles
medicae vel artis dogma vel Platonicum
dedit perenni gloriae.
et si qua functis cura viventum placet
iuvatque honor superstitum,
accipite maestum carminis cultum mei
textum querella flebili.
sedem sepulcri servet immotus cinis,
memoria vivat nominum,
dum remeat illud iudicis dono dei
commune cum dis saeculum.

---

25. 11 Verg. Ecl. V 34 tu decus omne tuis

---

26. 1 maenide *V* 3 r^{h}etoris *V* (h *m*²) 5 uibenciū *V*, viventum *Scal.* 6 sufficit *V* (*corr. m*²) 8 tu ne *Scal. volgo* set *V* (d *m*³) 10 decor *V*, decora *Scal.*
27. 1 rethorum *V* 4 forumq' *V*, forumve *Graevius* 5 medicę** *V* (ae *eras.*) artes *Dousa* 7 cunctis *V*, functis *Dousa* 9 accipe *V corr. Pulmannus* 11 sepulchri *V*, sepulchris *Lugd. volgo* 13 illut *V* (d *m*²) 14 dis *V* (*in mg. m. rec.* dīs) Finit *V* (*m*² ?)

XVII. EPITAPHIA.

1. AVSONIVS LECTORI SVO SAL.

Ad rem pertinere existimavi, ut vel vanum opusculum materiae congruentis absolverem et libello, qui commemorationem habet eorum, qui vel peregrini ⟨Burdigalae vel⟩ Burdigalenses peregre docuerunt, Epitaphia subnecterem, scilicet titulos sepulcrales heroum, qui bello Troico interfuerunt. quae antiqua cum aput philologum quendam repperissem, latino sermone converti, non ut inservirent ordini persequendi, set ut cohaererent libere nec aberrarent. 217 (V)

2. AGAMEMNONI.

Rex regum Atrides, fraternae coniugis ultor, 218 (I)
oppetii manibus coniugis ipse meae.
quid prodest Helenes raptum punisse dolentem,
vindicem adulterii cum Clytemestra necet?

3. MENELAO.

Felix o Menelae, deum cui debita sedes 219 (II)
decretumque piis manibus Elysium,
Tyndareo dilecte gener, dilecte Tonanti,
coniugii vindex, ultor adulterii,
aeterno pollens aevo aeternaque iuventa
nec leti passus tempora nec senii.

4. AIACI.

Aiacis tumulo pariter tegor obruta Virtus, 220 (III)
inlacrimans bustis funeris ipsa mei,

XVII. **2.** Aristotelis Pepli c. 1 B. Ἐπὶ Ἀγαμέμνονος, κειμένου ἐν Μυκήναις:
Λεύσσεις Ἀτρείδεω Ἀγαμέμνονος, ὦ ξένε, τύμβον,
ὃς θάν' ὑπ' Αἰγίσθου κοὐλομένης ἀλόχου (cf. c. 2).
1 Cic. ad fam. VIIII 14, 2 Agamemnoni, regum regi

3. Pepl. 3. Ἐπὶ Μενελάου:
Ὄλβιος, ὦ Μενέλαε, σύ τ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως
ἐν μακάρων νήσοις, γαμβρὲ Διὸς μεγάλου.

4. Pepl. 7. Ἐπὶ Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου:
Ἅδ' ἐγὼ ἁ τλάμων Ἀρετὰ παρὰ τῷδε κάθημαι
Αἴαντος τύμβῳ κειρομένα πλοκάμους,
θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβλημένα, εἴπερ Ἀχαιοῖς
ἁ δολόφρων Ἀπάτα κρέσσον ἐμοῦ κέκριται.

XVII. Epitaphia *om. V* **1.** salutem *V* (Epistola *add. m. rec.*; Prosa *in mg. m²*) 2 Burdigalae vel qui *add. Vin.*, Burdigalensesve Burdigalae vel *add. Mommsen* 3 burdigalensis *V* (e *m²*) ephitaphia *V* sepulch^r^ales *V* (r *m²*) 4 aput *V* (d *m²*) 5 inseruirem *V*, inservirent *Lugd.* ordinis *V*, ordini *Scal.* 6 cohererem . . . aberrarem *V corr. Lugd.*

2. 4 clitemestera *V corr. Souchay*

3. 1 menele *V* (lę *m²*) 2 ma^e^nibus *V* (e *m²*) 5 aeterna *V* (*corr. m²*)

4. 1 aiacis *V* (iac *m² in ras.*) timulo *V* (v *m²*)

incomptas lacerata comas, quod pravus Atrides
cedere me structis compulit insidiis.
iam dabo purpureum claro de sanguine florem,
testantem gemitu crimina iudicii.

5. ACHILLI.

Non una Aeaciden tellus habet: ossa teguntur 221 (IIII)
litore Sigeo, crimen Larisa cremavit.
pars tumuli . . . .
orbe set in toto . . . .

6. VLIXI.

Conditur hoc tumulo Laerta natus Vlixes: 222 (V)
perlege Odyssean omnia nosse volens.

7. DIOMEDI.

Conditur hic genitore bono melior Diomedes, 223 (VI)
crimen ob uxoris pulsus dotalibus Argis
Argyripam clarosve viris qui condidit Arpos,
clarior urbe nova patriae quam sede vetusta.

8. ANTILOCHO.

Consiliis belloque bonus, quae copula rara est, 224 (VII)
carus et Atrideis, carus et Aeacideis,
praemia virtutis simul et pietatis adeptus,
servato Antilochus Nestore patre obii.
non hic ordo fuit: set iustius ille superstes,
Troia capi sine quo perfida non poterat.

---

6. Pepl. 12. Ἐπὶ Ὀδυσσέως, κειμένου ἐν Τυρρηνίᾳ:
Ἀνέρα τὸν πολύμητιν ἐπὶ χθονὶ τῇδε θανόντα,
κλεινότατον θνητῶν, τύμβος ἐπεσκίασεν.

7. Pepl. 14. Ἐπὶ Διομήδους, κειμένου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ:
Αἰνητὸν πάντεσσιν ἐπιχθονίοις Διομήδην
ἥδ' ἱερὰ κατέχει νῆσος ὁμωνυμίη.

1 Hor. Carm. I 15, 28 Tydides melior patre   3 Verg. Aen. XI 246 ille urbem Argyripam . . . condebat, 250 Arpos

8. Pepl. 11. Ἐπὶ Ἀντιλόχου, κειμένου ἐν Τροίῃ:
Μνῆμ' ἀρετῆς υἱοῦ τοῦ Νέστορος, Ἀντιλόχοιο,
ὃς θάνεν ἐν Τροίῃ ῥυσάμενος πατέρα.

---

3 incȯ[s]tās *V* (s *et* – *super* a m^2)   4 instru[c]tis *V* (c m^2), structis *Lugd.*   6 gemitu *V* (ū m^2)

5. Ac[h]illi *V*   2 larissa *V*   3 *post* tumuli *scriptura pristina detrita haec inlevit* m^2 sentp&[v]cpu&l(lus *vel* ius)di[v]ctu&classeleni   4 *post* toto *eadem manus in loco detrito haec fere adscripsit* man.ıma(*vel* mmnnl)o[v]mso..ssae`lmesc

6. V̄ (Versus?) Vlixis epitafio add. *V*   1 conditŏr *V* (v m^2), conditus *Lugd. volgo*   ulixis *V* 2 odissiā *V* (i *alt. ex* e m^2), Odyssean *Scal.*

7. 1 conditŏr *V* (v m^2)   diomedis *V corr. Lugd.*   2 agris *V*, Argis *Toll*   3 argiripam *V* clarosque *V*, clarosve *ego et Hartel*   4 qua *V*, quam *Lugd.*

8. 4 patrae *V* (*corr.* m^2)   5 suprestes *V* (*corr.* m^2)

9. NESTORI.

Hoc tegor in tumulo, quarti iam prodigus aevi, 225 (VIII)
Nestor, consilio clarus et eloquio.
obiecit sese cuius pro morte peremptus
filius et nati vulnere vivo pater.
eheu cur fatis disponere sic placet aevum,
tam longum ut nobis, tam breve ut Antilocho?

10. PYRRHO.

Orbe tegor medio, maior virtute paterna, 226 (VIIII)
quod puer en regis Pyrrhus opima tuli.
impius ante aras quem fraude peremit Orestes:
quid mirum, caesa iam genetrice furens.

11. EVRYALO.

Nec me non dignum titulo Pleuronia credit, 227 (X)
cui communis erat cum Diomede domus
et Sthenelo, Euryalum. nam tertius hoc ego regnum
possedi, de quo nunc satis est tumulus.

12. GVNEO.

Gunea pontus habet, tumulus sine corpore nomen. 228 (XI)
fama homines inter, caelum animus repetit.
cuncta elementa duci tanto commune sepulcrum.
quae? caelum et tellus et mare et ora virum.

13. PROTESILAO.

Fatale adscriptum nomen mihi Protesilao. 229 (XII)
nam primus Danaum bello obii Phrygio,

---

9. Pepl. 10. Ἐπὶ Νέστορος, κειμένου ἐν Πύλῳ:
Νέστορα τὸν Πυλίων ἡγήτορα ἥδε θανόντα
γῆ κατέχει βουλῇ φέρτατον ἡμιθέων (cf. c. 9).
1 Hor. Carm. I 12, 37 sq. animaeque magnae prodigum
10. 3 sq. Verg. Aen. III 331 sq. scelerum furiis agitatus Orestes . . . obtruncat ad aras
11. Pepl. 35. Ἐπὶ Σθενέλου καὶ Εὐρυάλου, κειμένων ἐν Ἄργει:
Ἀργεῖος Σθένελος Καπανήιος ὧδε τέθαπται
τύμβῳ, καὶ τούτου πλησίον Εὐρύαλος.
12. Pepl. 32. Ἐπὶ Γουνέως:
Σῆμα τὸ μὲν Γουνῆος ὁρᾷς, ψυχὴ δὲ θανόντος
ἀέρ' ἐς ὑγρὸν ἔβη, σῶμα δὲ πόντος ἔχει.
4 Ennius apud Cic. Tusc. I 15, 34 per ora virum

---

9. 2 aeloquio *V*
10. Pirro *V* 2 et *V*, en *Mommsen* pirrus *V* 3 orestis *V corr. Lugd.*
11. Eurialo *V* 3 eurialo et stheneulo *V*, et Sthenelo, Euryalum *ego*
12. Cyneo *V*, Guneo *Pulmannus* 1 cinea *V*, Gunea *Pulmannus*
13. 2 phrigio *V*

audaci ingressus Sigeia litora saltu,
captus pellacis Lartiadae insidiis.
qui, ne Troianae premeret pede litora terrae,
ipse super proprium desiluit clipeum.
quid queror? hoc letum iam tum mea fata canebant,
tale mihi nomen cum pater inposuit.

14. DEIPHOBO.

Proditus ad poenam sceleratae fraude Lacaenae 230 (XIII)
et deformato corpore Deiphobus
non habeo tumulum, nisi quem mihi voce vocantis
et pius Aeneas et Maro conposuit.

15. HECTORI.

Hectoris hic tumulus, cum quo sua Troia sepulta est: 231 (XIIII)
conduntur pariter, qui periere simul.

16. ASTYANACTI.

Flos Asiae tantaque unus de gente superstes, 232 (XV)
parvulus, Argivis set iam de patre timendus,
hic iaceo Astyanax, Scaeis deiectus ab altis.
pro dolor! Iliaci Neptunia moenia muri
viderunt aliquid crudelius Hectore tracto.

17. SARPEDONI.

Sarpedon Lycius genitus Iove numine patris 233 (XVI)
sperabam caelum, set tegor hoc tumulo,
sanguineis fletus lacrimis. pro ferrea fata!
en patitur luctum qui prohibere potest.

---

13. 4 Verg. Aen. II 90 pellacis Vlixi
14. 1 Verg. Aen. VI 511 scelus exitiale Lacaenae   2 ibid. 494 sq. laniatum corpore toto Deiphobum   3 ibid. 505 sq. tumulum . . . inanem constitui et magna manis ter voce vocavi
15. 1 Sen. Tro. 128 sq. summusque dies Hectoris idem patriaeque fuit
16. 2 Sen. Tro. 767 o Danaum timor   4 sq. ibid. 784 sq. flebilius aliquid Hectoris magni nece muri videbunt   5 Stat. Achill. I 6 Hectore tracto
17. 3 Il. XVI 459 sq. αἱματοέσσας δὲ ψιάδας κατέχευεν ἔραζε παῖδα φίλον τιμῶν

---

4 laertiade *V*, Lartiadae *L. Mueller*   6 desiduit *V*, desiliit *Lugd. volgo*   7 faneuat *V* (canebant m^2)   8 qũ *V*
14. 1 penã *V*   lacaene *V* (lacenę m^2)   3 quē uoce uocantis (: mihi) *V* (mihi m^2) *corr. Lugd.*   4 et**pi^v^s *V* (in *eras.*)   aenaeus *V* (u *in* a *corr.* m^2)
15. Haectori *V*
16. Astianacti *V*   1 suprestes *V* (*corr.* m^2)   3 ⁱgaceo *V* (i m^2)   astianax *V*   5 aliquod *V*, aliquid *Lugd.*   haęctore *V*
17. SARPEDONI *V* (*post* NI ꝺ, *sed ead. m. del.*)   1 licius *V*   4 et *V volgo*, en *Graevius*   proibere pote*st *V*

18. NASTI ET AMPHIMACHO.

Nastes Amphimachusque, Nomionis inclita proles, 234 (XVII)
ductores quondam, pulvis et umbra sumus.

19. TROILO.

Hectore prostrato nec dis nec viribus aequis 235 (XVIII)
congressus saevo Troilus Aeacidae,
raptatus bigis fratris coniungor honori,
cuius ob exemplum nec mihi poena gravis.

20. POLYDORO.

Cede procul myrtumque istam fuge nescius hospes: 236 (XVIIII)
telorum seges est sanguine adulta meo.
confixus iaculis et ab ipsa caede sepultus,
condor in hoc tumulo bis Polydorus ego.
scit pius Aeneas et tu, rex impie, quod me
Thracia poena premit, Troïa cura tegit.

21. EVPHEMO.

Euphemum Ciconum ductorem Troïa tellus 237 (XX)
condidit hastati Martis ad effigiem.
nec satis est titulum saxo incidisse sepulcri:
insuper et frontem mole onerant statuae.
ocius ista ruunt, quae sic cumulata locantur:
maior ubi est cultus, magna ruina subest.

22. HIPPOTHOO ET PYLEO IN HORTO SEPVLTIS.

Hippothoum Pyleumque tenet gremio infima tellus: 238 (XXI)
caulibus et malvis terga superna virent.
nec vexat cineres horti cultura quietos,
dum parcente manu molle holus excolitur.

---

18. 1 Il. II 871 Νάστης Ἀμφίμαχός τε, Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα 2 Hor. Carm. IIII 7, 16 pulvis et umbra sumus

19. 1 sq. Verg. Aen. V 809 sq. Pelidae . . . congressum . . . nec dis nec viribus aequis, *cf.* Verg. Aen. I 474 infelix puer atque inpar congressus Achilli 3 ibid. I 475 sqq., *cf.* II 272 raptatus bigis

20. 1 Verg. Aen. III 44 heu fuge crudelis terras, fuge litus avarum. nam Polydorus ego ibid. 23 densis hastilibus horrida myrtus 2 ibid. 45 sq. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis

---

18. 1 Nastie *V*, Nastes *Lugd.* 2 doctores *V*, ductores *Pulmannus* condam *V*

19. 2 ...o *V* (*lac. 3 litt.*), saevo *Vin.*

20. Polidoro *V* 1 mirtūq' stū *V* ne^s^cius *V* (s m^2) 4 polidorus *V* 5 aęneas *V* maę *V* 6 triracia *V corr. Lugd.* troiaq' *V*, Troia *Vin.*

21. Eufemo *V* 1 Eufemum *V* 2 hastatī artis *V* (*in mg.* T· martis) 5 ocius *V* (c *ex* t)

22. Pileo *V* 1 imflaell' *V* (*corr.* m^2) 4 manů *V* (∸ *eras.*)

23. ENNOMO ET CHROMIO.

Ennomus hic Chromiusque iacent, quis Mysia regnum, 239 (XXII)
quis pater Alcinous Oceanusque atavus.
nobilitas quid tanta iuvat? quo clarius istis
est genus, hoc mortis condicio gravior.

24. PRIAMO.

Hic Priami non est tumulus nec condor in ista 240 (XXIII)
sede: caput Danai deripuere meum.
ast ego cum lacerum sine nomine funus haberem,
confugi ad cineres Hectoreos genitor.
illic et natos Troiamque Asiamque sepultam
inveni et nostrum quidquid ubique iacet.

25. ITEM PRIAMO.

Qui tumulum Priami quaerit, legat Hectoris ante. 241 (XXIIII)
ille meus, nato quem prius ipse dedi.
Hectoris et patris simul est commune sepulcrum,
amborum quoniam iuncta ruina fuit.

26. HECVBAE.

Quae regina fui, quae claro nata Dymante, 242 (XXV)
quae Priami coniunx, Hectora quae genui,
hic Hecuba iniectis perii superobruta saxis,
set rabie linguae me tamen ulta prius.
fidite ne regnis et prole et stirpe parentum,
quicumque hoc nostrum CHMA KYNOC legitis.

27. POLYXENAE.

Troas Achilleo coniuncta Polyxena busto 243 (XXVI)
malueram nullo caespite functa tegi.
non bene discordes tumulos miscetis Achivi:
hoc violare magis quam sepelire fuit.

---

24. 2 sq. Verg. Aen. II 558 avolsumque umeris caput et sine nomine corpus
26. 5 Sen. Tro. 1 quicumque regno fidit — Verg. Aen. III 94 stirpe parentum

---

23. Cromioni *V* — 1 cromiusque *V* — misia *V* — 2 alcino[v]s *V* (o *del.* m^2), Alcinus *Lugd. volgo* — 3 stis *V*
24. 1 [i]sta *V* (i m^2) — 2 diripuere *V corr. Wakefield* — 3 ast *V* (s m^2 *in ras.*) — 5 natus *V*, natum *Lugd.*, natos *Scal.*
25. 3 haectoris *V*
26. 1 dimante *V* — 2 coniu[n]x *V* (n m^2) — 4 ulta *V* (a *ex* r m^2) — 5 stirparentum *V corr. Lugd.* — 6 kyNoc *V*
27. Polixene *V* — 1 polixena *V* — 2 cespite *V* — 3 miscaetis *V* (a *del.* m^2) — hachiui *V* (h *del.* m^2)

28. DE NIOBE IN SIPYLO MONTE IVXTA FONTEM SEPVLTA.

Thebarum regina fui, Sipyleia cautes 244 (XXVII)
quae modo sum. laesi numina Letoidum. (*V*)
bis septem natis genetrix laeta atque superba
tot duxi mater funera quot genui.
nec satis hoc divis: duro circumdata saxo
amisi humani corporis effigiem.
sed dolor obstructis quamquam vitalibus haeret
perpetuasque rigat fonte pio lacrimas.
pro facinus! tantaene animis caelestibus irae?
durat adhuc luctus matris, imago perit.

29. IN DIOGENIS CYNICI SEPVLCRO, IN QVO PRO TITVLO CANIS SIGNVM EST.

Dic, canis, hic cuius tumulus? Canis. At canis hic quis? 248 (XXXI)
Diogenes. Obiit? Non obiit, set abit. (*VRω*)
Diogenes, cui pera penus, cui dolia sedes,
ad manes abiit? Cerberus inde vetat.
At quonam? Clari flagrat qua stella Leonis
additus est iustae nunc canis Erigonae.

30. IN TVMVLO HOMINIS FELICIS.

Sparge mero cineres bene olentis et unguine nardi, 253 (XXXVI)
hospes, et adde rosis balsama puniceis. (*Vω*)

---

28. 9 Verg. Aen. I 11 tantaene animis caelestibus irae?
29. Anth. Pal. VII 64 (ἄδηλον):

Εἰπέ, κύον, τίνος ἀνδρὸς ἐφεστὼς σῆμα φυλάσσεις;
Τοῦ κυνός. Ἀλλὰ τίς ἦν οὗτος ἀνὴρ ὁ κύων;
Διογένης. Γένος εἰπέ. Σινωπεύς. Ὃς πίθον ᾤκει;
Καὶ μάλα· νῦν δὲ θανὼν ἀστέρας οἶκον ἔχει.

v. 3 Anth. Pal. VII 65 (Ἀντιπάτρου), 3 sq. ᾧ μία τις πήρα, μία διπλοΐς, εἷς ἅμ' ἐφοίτα σκίπων
30. 1 Stat. Silv. I 2, 21 floribus innumeris et olenti spargere nimbo

---

28. Sipilo *V* *nullum lemma ϱ = Riccardianus 907 saec. XVI f. 182ʳ* 1 sipileia *V* cautis *V*, cautes *ϱ Lugd.* 2 nomina *V*, numina *ϱ* (m^2) *Scal.* laetoidū *V*, Latoidum *ϱ Lugd. volgo* 3 adque *V* 4 quod *V* (t m^2) 7 set *V* (d m^2) obstructis *V* (i *ex* u) 10 ad^{h}uc *V* (h m^2)
29. *lemma in V* (*in quo* cinici sepulchro), In dyogenis cinici sepulcro pro titulo canis signum est *ME*, In diogenis cynici sepulchrum in quo erat sculptus canis (super quod erat canis sculptus *v*, super quo erat canis v^2) *muvv*^{2}, Versus de Diogene *R* (*hoc lemma ita in mg. dextro scriptum est per singulas litteras, ut simul eorum quae secuntur epigrammatum XXXXVIIII et L efficiat titulum*), Epitaphium Diogenis *τ = Trevericus 1464 saec. XI f. 116ʳ*, Ausonius de Cynico diogene *x = Monacens. cl. 7471 saec. XV f. 62ᵛ* *nullum lemma T et* p^3 (*in quo vv. 1 et 2*) 1 hic canis *M* at] hoc *Rτ* hic quis *V* (quit m^2), inquit *Rτω*,
sed
inquam *x* 2 dioge$^{\bar{n}}$ses *V* (n m^2) sed *τωx*, ast *R* abiit *codd.*, abit *Accursius* 3 par^{u}a *V* (u m^2), parua *Rτω*, pauca *x*, pera *Ven.*^{4} 4 inde] ire *Ven.*^{4} *volgo* 5 et quoniam *VRτ*, quonam igitur *ωx volgo*, at quonam *Toll* flagrat clari *x* flagrat iam *VR*, flagrat qua *ωx*, flagrantia *τ* 6 est inibi *Rτ* erigonem *R*
30. tumulum *ω* 1 bene^{h}olente (h m^2) et ū^{n}guine (n m^2) nardi *V*, et odoro perlue nardo *ω* olentis *Toll*

perpetuum mihi ver agit inlacrimabilis urna
    et commutavi saecula, non obii.
nulla mihi veteris perierunt gaudia vitae,
    seu meminisse putes omnia sive nihil.

31.

Vna quidem, geminis fulget set dissita punctis (epigr.) 35
    littera: praenomen sic nota sola facit. (Vω)
post M incisum est: puto sic: non tota videtur:
    dissiluit saxi fragmine laesus apex.
nec quisquam, Marius seu Marcius anne Metellus
    hic iaceat, certis noverit indiciis.
truncatis convulsa iacent elementa figuris,
    omnia confusis interiere notis.
miremur periisse homines? monumenta fatiscunt:
    mors etiam saxis nominibusque venit.

32. IVSSV AVGVSTI EQVO ADMIRABILI.

Phosphore, clamosi spatiosa per aequora circi 252 (XXXV
    septenas solitus victor obire vias, (V
inproperanter agens primos a carcere cursus,
    fortis praegressis ut potereris equis
(promptum et veloces erat anticipare quadrigas,
    victores etiam vincere laus potior):
hunc titulum vani solacia sume sepulcri
    et gradere Elysios praepes ad alipedes.
Pegasus hinc dexter currat tibi, laevus Arion
    funis eat, quartum det tibi Castor equum.

---

31. 9 sq. Luc. Contempl. 23 s. f. (*cf.* Cic. ad fam. IIII 5, 4 Rutil. Namat. I 413 sq.)

---

6 felix seu memini siue nihil memini *ω*

31. De nomine cuiusdam Lucii sculpto (Lutii sculto *v²*, scripto *mu*) in marmore (marmoreo lapide *v²*) *muv²E volgo*, De nomine Lucii insculpti *v*, *nullum lemma VTM*; *v. 7—10 in p³*; *viderat Ausonius fragmentum huius modi*: D. M. L. M *atque has litteras fortasse in carminis huius fronte scripserat* 1 Lucius una quidem geminis sed (si *T*) *ω volgo* 2 sic L.. *volgo* fecit *V* 3 M *om. V*, in me *M* sic *m volgo* 4 desiluit *Baehrens* 5 quisq^s *V* marcus *Vω*, Marius *Gronov* martius *codd.* *post v.* 6 *spatium in T* 7 troncatis *T* latent *Baehrens* 8 nomina *Graevius* 9 munnumenta *V* (*corr. m²*) fat^e scūt *V* (e *m²*) 10 saxis* *V*

32. Equo adm. ius. Aug. *Scal. volgo* 1 p^r osp^h ere *V* (r *m²*, h *del.*) *corr. Vin.* pauosa *V* (panosa *s. v. m. rec.*), spaciosa *Lugd.* 2 septena *V corr. Lugd.* 3 c^a ercere *V* (a *m²*) 4 aequis *V* 5 prōtū *V* *post v.* 6 *quaedam excidisse suspicatur Mommsen* 8 eli^si os *V* 9 de^x ster *V* (x *m²*) harion *V* (h *eras.*) 10 funise ad *V* (ise *in ras.*), funalis *Vin. volgo*, funi sed *Salmasius*, fune is eat *Unger*, *fortasse* fune eat ac

33. DE SEPVLCRO VACVO.

Me sibi et uxori et natis commune sepulcrum 254 (XXXVII)
constituit seras Carus ad exequias. (*V*)
iamque diu monumenta vacant, sitque ista querella
longior et veniat ordine quisque suo,
nascendi qui lege datus, placidumque per aevum
condatur, natu qui prior, ille prior.

34. IN TVMVLVM SEDECENNIS MATRONAE.

Omnia quae longo vitae cupiuntur in aevo, 249 (XXXII)
ante quater plenum consumpsit Anicia lustrum. (*Vω*)
infans lactavit, pubes et virgo adolevit,
nupsit, concepit, peperit, iam mater obivit.
quis mortem accuset, quis non accuset in ista?
aetatis meritis anus est, aetate puella.

35. DE GLAVCIA INMATVRA MORTE PRAEVENTO.

Laeta bis octono tibi iam sub consule pubes 250 (XXXIII)
cingebat teneras, Glaucia adulte, genas. (*ω*)
et iam desieras puer anne puella videri,
cum properata dies abstulit omne decus.
sed neque functorum socius miscebere volgo
nec metues Stygios flebilis umbra lacus,
verum aut Persephonae Cinyreius ibis Adonis
aut Iovis Elysii tu Catamitus eris.

---

33. Anth. Pal. VII 228 (ἀδέσποτον):

Αὐτῷ καὶ τεκέεσσι γυναικί τε τύμβον ἔδειμεν
'Ανδροτίων· οὔπω δ' οὐδενός εἰμι τάφος.
οὕτω καὶ μείναιμι πολὺν χρόνον· εἰ δ' ἄρα καὶ δεῖ,
δεξαίμην ἐν ἐμοὶ τοὺς προτέρους προτέρους.

35. 1 Stat. Silv. IIII 1, 1 Laeta bis octonis 2 Stat. Silv. II 1 Mart. VI 28, 4

---

33. sepulchro *V*, Sepulchrum Cari vacuum *Scal. volgo* 2 exsequias *V* 3 sta *V* 4 veniant *Heinsius*

34. *lemma in V*, Epitaphium Anitie *M*, Epytaphyū Anicie in Ausonio p^{3}, Epitaphium Anicię (Anitiae *vE*) puellę mortuę *muvv*^{2}*E*, *nullum lemma T*, Sedecenni matronae *volgo* 2 consumsit *V* annitia *T*, anitia *MlvE* 3 adoleuit *T* (ol *ex* d) 5 sta *V* accuset compleuit munia (munera *l* [m^{2}] *mu et k*, *ubi in mg.* munia) uitae *ω*p^{3} 6 iam meritis anus est et adhuc *ω* fini^{v}t *V* (v m^{2}); epitabia *add.* m^{2}

35. immatura *χ*, inm. *E*, *nullum lemma MT*, Glauciae *etc. Scal. volgo* 1 octeno *T* 2 glacia *T* 5 uolgo *ME*, uulgo *cet.* 6 stigios *M* unda *Tl* 7 cinire (cincte *T*) uisibus *MT*, emire (cinyre m^{2} *in mg.* v^{2}) uisibis (iusibis *v*, insibus v^{2}) *cet.*, cinareïus (Cinyreïus *Scal.*) ibis *E Scal.* 8 helisii *T*

XVIII. MOSELLA.

1. SYMMACHVS AVSONIO.

Symm. Epist. I 14 (8) S. (GBλ)

Petis a me litteras longiores. est hoc in nos veri ámoris indicium. sed ego qui sim paupertini ingenii mei conscius, Laconicae malo studere brevitati quam multiiugis paginis infantiae meae maciem publicare. nec mirum, si eloquii nostri vena tenuata est, quam dudum neque ullius poematis tui neque pedestrium voluminum lectione iuvisti. unde igitur sermonis mei largam poscis usuram, qui nihil litterati faenoris credidisti? volitat tuus Mosella per manus sinusque multorum divinis a te versibus consecratus, sed tantum nostra ora praelabitur. cur me istius libelli, quaeso, exortem esse voluisti? aut ἀμουσότερος tibi videbar, qui iudicare non possem, aut certe malignus, qui laudare nescirem. itaque vel ingenio meo plurimum vel moribus derogasti. et tamen contra interdictum tuum vix ad illius operis arcana perveni. velim tacere quid sentiam, velim iusto de te silentio vindicari: sed admiratio scriptorum sensum frangit iniuriae. novi ego istum fluvium, cum aeternorum principum iam pridem signa comitarer, parem multis, imparem maximis. hunc tu mihi inproviso clarorum versuum dignitate Aegyptio Melone maiorem, frigidiorem Scythico Tanai clarioremque hoc nostro populari [Tiberi] reddidisti. nequaquam tibi crederem de Mosellae ortu ac meatu magna narranti, nisi certo scirem, quod nec in poemate mentiaris. unde illa amnicorum piscium examina repperisti quam nominibus varia tam coloribus, ut magnitudine distantia sic sapore, quae tu pigmentis istius carminis supra naturae dona fucasti? atqui in tuis mensis saepe versatus cum pleraque alia, quae tunc in praetorio erant esui obiecta, mirarer, numquam hoc genus piscium deprehendi. quando tibi hi pisces in libro nati sunt, qui in ferculis non fuerunt? iocari me putas atque agere nugas? ita dii me probabilem

---

XVIII. **1.** *Γ = liber Giphanii a Scioppio commemoratus, (Γ) = Scioppii editio, ubi discrepat ab altera Iureti, F = florilegium, quo continentur excerpta ex Symmachi epistulis, Π = cod. Divionensis S. Benigni a Iureto commemoratus, (Π) = prior Iureti editio, V^2 = Vaticanus Palat. 1576 saec. XI, Φ = cod. Fuldensis ab Scioppio excussus. — cod. Vindobonensis lat. 358 (114 E.) saec. XVI, quo f. 45^v continentur haec epistula et Mosella, descriptus est ex editione Ugoleti. conspirat haec editio cum λ, cuius scripturis, ubi discrepant ab Ugoleti lectione, iis locis, quibus Ugoleti scripturae non sunt diserte commemoratae, asteriscum adieci.* Incipit epistola symmachi ad ausonium *G* (*in quo* eusebium *s. v.* ausonium) *B*, Simmacus Ausonio Salutem λ, Symmachus Ausonio (*Π*), ·s· ausonio *F*, *om.* V^2 1 longiores litteras *F* in nostri (nostri *in ras. B*) amoris *GBλ* qui sim *GΠ*, qui sum *Bλ volgo*, quis in V^2, quasi *ΓF* 2 mei ingenii *volgo*, mei *om. Π* laconie λ* mallo *G* multiiugis *G* (*s. v.* ł multis nugis), multiuagis *B* 3 paginę *G* infacie λ* meae *om, volgo* nec m̄ (s. v. i) λ nostri] mei *B* 4 neque (*ante* ullius)] nec λ potestrium λ (ede m^2) iuuasti *F* 5 unde . . . credidisti *om. Bλ* longam *volgo* qui] cui *G* 7 ora nostra *F* praeterlabitur (*ΓΦ*) me quaeso istius libelli *F* 8 amusos V^2F *volgo* diiudicare $V^2F(Π)$ *volgo* possim *G* 9 utique *Suse* uel moribus plurimum *F* et] egi V^2, ego *Wouweren volgo* 10 vix] mox *volgo* archana *Bλ** reticere *volgo* quod *BλF* 11 de te iusto *volgo* ammiratio *B* franget λ* 12 ego] enim *volgo* principium λ*V^2 signa ianpridem *G*, iampridem signa *cet.* comitarer *B* (comita *in ras.*) 13 nunc λ *volgo* tu mihi *om. volgo* improuiso *Bλ*, improuisa *V* 14 nilo *GBλΓF*, melone $V^2Φ$; *cf. Aus. epist. IIII 75* frigidiorem *post* Tanai *Π* scythio *GB*, scytico V^2, scitico λ* thanai λ* ur̄o *B* pł̄i *B*, populi λ, Popu. Ro. *Ug.*, pupulari (*ΓΦ*) tiberi *Gλ*, tyberi *B*, fucino *cet. volgo*, *del. Iuretus* 15 reddisti *G* mosollae *G*, musellae (*ΓΦ*), moselleo (*Π*) magna] multa *F* ni *GBλ*, nisi certo *cet.* 16 amicorum *G* (amnicorum *s. v.*) V^2, amnicorum *B*(*Γ*)*F*, amnes λ, amnis *Ug.* agmina *B* reperisti *Bλ* 17 qua λ nariatam *G* (t *in ras.*), uariata *Bλ*V^2F distanti *G* sapere λ* 18 tu *om. volgo* istius] huius *B* atquin *GBλ* 19 praetio *G*, p̄cio *B*, precio λ, praetorio $V^2ΠF(Γ)$ essui subiecta *G* 20 hoc] istud *F* dep̄endi *G* quando] quo modo *Hartel* tibi *post* libro *volgo* hii *B* nati sunt in libro *F* 21 non] nec λ locari λ* putes *Bλ* me deus *G*, dii me V^2, dš me *B* dn̄s probabilem ọ me λ, dii amabilem me *F* (*om.* probabilem), me diis probabilem *volgo*

praestent, ut ego hoc tuum carmen libris Maronis adiungo. sed iam desinam mei oblitus doloris inhaerere laudibus tuis, ne hoc quoque ad gloriam tuam trahas, quod te miramur offensi. spargas licet volumina tua et me semper excipias, fruemur tamen tuo opere sed aliorum benignitate. vale.

2. MOSELLA.

Transieram celerem nebuloso flumine Navam 334 (Edyll. X)
addita miratus veteri nova moenia Vingo, (*GBλ*)
aequavit Latias ubi quondam Gallia Cannas,
infletaeque iacent inopes super arva catervae.
unde iter ingrediens nemorosa per avia solum
et nulla humani spectans vestigia cultus
praetereo arentem sitientibus undique terris
Dumnissum riguasque perenni fonte Tabernas
arvaque Sauromatum nuper metata colonis,
et tandem primis Belgarum conspicor oris
Noiomagum, divi castra inclita Constantini.
purior hic campis aer Phoebusque sereno
lumine purpureum reserat iam sudus Olympum,
nec iam consertis per mutua vincula ramis
quaeritur exclusum viridi caligine caelum,
sed liquidum iubar et rutilam visentibus aethram
libera perspicui non invidet aura diei.
in speciem tum me patriae cultumque nitentis
Burdigalae blando pepulerunt omnia visu:
culmina villarum pendentibus edita ripis
et virides baccho colles et amoena fluenta
subterlabentis tacito rumore Mosellae.
  Salve amnis laudate agris, laudate colonis,
dignata imperio debent cui moenia Belgae,

XVIII. **2.** 4 Verg. Aen. XI 372 sq. nos animae viles, inhumata infletaque turba, sternamur campis, VI 325 inops inhumataque turba est 12 sq. Verg. Aen. VI 640 sq. largior hic campos aether et lumine vestit purpureo 15 Verg. Aen. XI 187 caligine caelum

---

22 prestet *G*, p̄stet *B*, praestat *λ**, praestent *V²F*, praestem *volgo* hoc *om. volgo* adiungam *V²* 23 tuis laudibus inhaerere *B* quoque] quidem *F* trahaas *λ*, trahatur *F*, accedat *volgo* 24 miramur te *λ* offensis *V²* (*in quo alt.* s *expunctum*) *F*(*ΓΦ*) tua *om. volgo* 25 vale *om. B*

2. Incipiunt excerpta de opusculis Decimi Magni Ausonii Mosella *GB*, Incipit fragmentum Ausonii poetae *λ*, Mosella Ausonii uiri illustris et consularis incipit *Ug. nullum lemma in Z = cod. Rhenaugiensi LXII saec. XII* (*f. 39ᵛ*) *et X = Reginensi 1650 saec. X* (*f. 39ᵛ*), *qui desinit in versu 180. de Ugoleti editione et cod. Vindobonensi cf. quae p. 81 adnotavi* 1 nebuloso *X* (o *alt. ex* e) flumne *G*, lumine *Scal. volgo*, flamine *Mommsen* nauem *X* 2 męnia *Z* m̈co *λ*, muro *Ug.*, uico *cet.*, Vinco *Minola*, Vingo *Mommsen* 4 inflecteque *X et chronicon Coloniense 36ᵇ* sinopes *G* (s *pr. del. m²*) *X*, inopᵉs *λ* (e *m²*) caterues *X* 7 utique *X* 8 dumnissam *Z*, dumnisum *X*, dumnixumque *λ** riguas sepenni *X* 9 comitata *λ* 10 gelbarum *B* horis *XZ* 11 noiomagium *G* (i *alt. eras.*), nogomagum *X*, Nivomagum *Ug. volgo* divi castra] climcast *λ* (*cum spatio 3 litt.*), climeast *Ug.* (*cum spatio 5 litt.*) 12 campus *B* aer campis *Z* phębusque *Bλ** 13 iamsidus *G* reserabat sydus *Z* olympum *G* (y *ex* i) *Z Ug.*, olimphum *X* 14 per *B* (*in mg.* in) 15 et clusum *X* 16 aetrham *X* (et *ex corr.*) 17 noniuidet *G*, non inuidat *X* aula *Z* 18 in *mai. litt. in. G* cum *codd.*, tum *Boecking* nitentes *B*, nitentes *XZλ** 19 burdegalę *B*, rudigale *λ** 20 ripis] saxis *B*, uillis *Z* 21 bacho *BZ* amęna *B*, amena *Zλ** 22 subter labentis *B*, subterlabentes *λ* tacto *λ* 23 salue *mai. litt. in. GB* 24 męnia *Z*

amnis odorifero iuga vitea consite baccho,
consite gramineas amnis viridissime ripas!
naviger ut pelagus, devexas pronus in undas
ut fluvius, vitreoque lacus imitate profundo,
et rivos trepido potis aequiperare meatu,
et liquido gelidos fontes praecellere potu:
omnia solus habes, quae fons, quae rivus et amnis
et lacus et bivio refluus manamine pontus.
tu placidis praelapsus aquis nec murmura venti
ulla nec occulti pateris luctamina saxi:
non spirante vado rapidos properare meatus
cogeris, extantes medio non aequore terras
interceptus habes, iusti ne demat honorem
nominis, exclusum si dividat insula flumen.
tu duplices sortite vias et cum amne secundo
defluis, ut celeres feriant vada concita remi,
et cum per ripas nusquam cessante remulco
intendunt collo mulorum vincula nautae,
ipse tuos quotiens miraris in amne recursus
legitimosque putas prope segnius ire meatus!
tu neque limigenis ripam praetexeris ulvis
nec piger inmundo perfundis litora caeno:
sicca in primores pergunt vestigia lymphas.
    I nunc et Phrygiis sola levia consere crustis
tendens marmoreum laqueata per atria campum:
ast ego despectis quae census opesque dederunt
naturae mirabor opus, non cura nepotum
laetaque iacturis ubi luxuriatur egestas.
hic solidae sternunt umentia litora harenae,
nec retinent memores vestigia pressa figuras.

---

29 Hor. Carm. II 3, 12 lympha fugax trepidare rivo 35 Verg. Aen. X 291 qua vada non spirant (*cod. Med.*) 42 Verg. Aen. II 236 sq. vincula collo intendunt (*cf.* Hor. Sat. I 5, 18) 48 Ovid. Epist. XVI 57 i nunc et Phrygiae

---

25 odoriferi *Z* iugi' *G*, guga *X* consiste *X* bacho *BZ* 26 grammineas *X* 27 diuexas *Z*, deuexus *Bλ* 28 ut] et *Z* fluui^{v}s *λ* (v *m*2) imitante *B* 29 riuas *λ** po*tes *G* (n *eras.*), potes *cet.*, potis *Gronov* aequiparare *Z* 30 gelitos *X* 31 riuus ianthis *λ* 32 biuiore fluius *X* munimine *codd. Boecking*, manamine *Gronov* 33 praelaxus *λ*, prolapsus *Ug. volgo* murmure *λ* 34 occulta *X* patris *λ** sacci *Z* 35 sperante *BZλ*, speranti *X*, superante *Par. volgo* reparare *BZ*, preparare *X*, remeare *λ* meatŏs *X* 36 *om. X* 38 insula *Z* (su *in ras.*) 39 sortire *λ** 40 defluis *Z* (i *ex* u) cereres . . . remis *λ* 41 per *om. X* nuscam *X* remuleo *Z* 42 colla *G*, collo *λ* (o *alt. in ras. m*2) malorum *codd. volgo*, mulorum *Scheffer* (*cf. Hor. Sat. I 5, 18*) 43 recursum *λ* 44 putas *X* (a *ex* o) segnius *X* (e *ex* i), segnis *λ* 45 tu *mai. litt. in. G* limigeris *Z*, legenis *λ*, lagaeis *Ug.* ul**is *Z* (i *ex* a), ulnis *λ** 46 immundo *GBλ* perfundit *X* littora *GZλ*, litora *X* (o *ex* e) coeno *Gλ*, cęno *X*, cęno *cet.* 47 imprimores *G* in primo respergunt *BZ*, ī primo respergit *λ* uertigia lynphas *X* sed sicca in primo adspergit u. l. *Par.*, sicca sed in prima adspergis u. l. *Lugd. volgo* 48 frigiis *GZ*, phrigiis *BX*, frigus *λ** 49 masmorum *λ* laquea*ta *Z* atia *X* 50 ege *λ** dispectis *G*, despectus *X* 51 miramur *Z*, marabor *λ** 52 luxuria *G*, luxuriantur *B*, luxoriatur *X* egestas *X* (a *ex* i) 53 sternant *X* umt.a *G*, humentia *cet.* littora *GXZλ* 54 renuent *λ* fuguras *G*

spectaris vitreo per levia terga profundo,
secreti nihil amnis habens: utque almus aperto
panditur intuitu liquidis optentibus aer
nec placidi prohibent oculos per inania venti,
sic demersa procul durante per intima visu
cernimus arcanique patet penetrale profundi,
cum vada lene meant liquidarum et lapsus aquarum
prodit caerulea dispersas luce figuras:
quod sulcata levi crispatur harena meatu,
inclinata tremunt viridi quod gramina fundo,
usque sub ingenuis agitatae fontibus herbae
vibrantes patiuntur aquas, lucetque latetque
calculus et viridem distinguit glarea muscum.
tota Caledoniis talis pictura Britannis,
cum virides algas et rubra corallia nudat
aestus et albentes, concharum germina, bacas,
delicias hominum, locupletibus atque sub undis
adsimulant nostros imitata monilia cultus.
haud aliter placidae subter vada laeta Mosellae
detegit admixtos non concolor herba lapillos.
    Intentos tamen usque oculos errore fatigant
interludentes, examina lubrica, pisces.
sed neque tot species obliquatosque natatus,
quaeque per adversum succedunt agmina flumen,
nominaque et cunctos numerosae stirpis alumnos
edere fas aut ille sinit, cui cura secundae
sortis et aequorei cessit tutela tridentis.
tu mihi flumineis habitatrix Nais in oris
squamigeri gregis ede choros liquidoque sub alveo
dissere caeruleo fluitantes amne catervas.

---

59 sq. Claudian. de rapt. Pros. II 116 sq. (imaque perspicui prodit secreta profundi) 77 sq. Verg. Georg. II 103 sq. sed neque quam multae species, nec nomina quae sint, est numerus 80 sq. Verg. Aen. II 779 fas aut ille sinit Luc. Phars. IIII 110 sq. sic sorte secunda aequorei rector facias, Neptune, tridentis

---

55 uiteo *B*, uitre *X* 56 sed reti *X* nichil . . . habes *Z* almis *X* 57 intitu *X* optutibus *GB*, obtutibus *cet.*, obtentibus *anonym. in annal. Heidelb. 1822 p. 400* 58 oculos *G* (o *alt. ex* i) 59 dimersa *Z* 60 archanique *GBZλ*, arcanique *X Ug.* profundi *G*, fluenti *cet. volgo*, fluentis *Ug.* 61 cum*uada *B* (u *alt. ex* n) maneant *G* lipidarum *X* est λ 62 cęrulea* *B* (s *eras.*) figura λ 63 crispatur *G* (a *ex* u m^2) harenę *X* meatus *B* 64 uiri *X* 65 utque *Lugd. volgo* ingenis λ 66 la[t]etque *G* lucoque latosqúe λ 67 uandem . . . glare *X* distingunt λ* mĭscum *G* 68 tota *mai. litt. in. GB*, nota *Barth volgo* caledonus λ* talis picta ora *Boecking*, tali specie ora *Speck* *britannis *G*, britantus λ* 69 rubsa *X* 70 concarum *Gλ** 71 deliciasque *XZ*, delitiasque λ locupletibus atque] locupletibusque *BX*, locupletibus λ, locupletibus usque *Ug.*, locupletes quaeque *Iunt.*, locupletum quaeque *Toll volgo* 72 assimulant *G* (u *in* i *corr.*), assimilant *BZλ* inmitata *X* monialia *X*, morulia λ* 73 placido λ* 74 ammixtos *GB* est color λ 75 erro refaciant *X* 76 inter ludentes *BZλ* exagmina λ*, examina ꝑsea *Z* ludibrica piscis *G* 77 sed *mai. litt. in. G* meatus *Z*, na[ta]tus *X* 78 succendunt λ 79 nominaquae *G* (a *pr. in ras.*) *Zλ* et *om. GXλ* 80 aederes aut *X* haud *Z volgo*, haut *Boecking* iura *G volgo* sedere λ 81 sortis *G* (i *ex* e) cessitį λ* 82 horis *B*, ḥoris *Z* in oris] sinoris *X* 83 siquamigeri λ* alneo *X* 84 cęluleo *X*, ceruleos λ, ceruleas *Ug.* fluitantibus *BXλ* cateruis *B*, carteruas *X*

Squameus herbosas capito inter lucet harenas
viscere praetenero, fartim congestus aristis,
nec duraturus post bina trihoria mensis:
purpureisque salar stellatus tergora guttis,
et nullo spinae nociturus acumine rhedo,
effugiensque oculos celeri levis umbra natatu.
tuque per obliqui fauces vexate Saravi,
qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
cum defluxisti famae maioris in amnem,
liberior laxos exerces, barbe, natatus:
tu melior peiore aevo, tibi contigit omni
spirantum ex numero non inlaudata senectus.
nec te puniceo rutilantem viscere, salmo,
transierim, latae cuius vaga verbera caudae
gurgite de medio summas referuntur in undas,
occultus placido cum proditur aequore pulsus.
tu loricato squamosus pectore, frontem
lubricus et dubiae facturus fercula cenae,
tempora longarum fers incorrupte morarum,
praesignis maculis capitis, cui prodiga nutat
alvus opimatoque fluens abdomine venter.
quaeque per Illyricum, per stagna binominis Histri
spumarum indiciis caperis, mustela, natantum,
in nostrum subvecta fretum, ne lata Mosellae
flumina tam celebri defrudarentur alumno.
quis te naturae pinxit color! atra superne
puncta notant tergum, qua lutea circuit iris,
lubrica caeruleus perducit tergora fucus:
corporis ad medium fartim pinguescis, at illinc
usque sub extremam squalet cutis arida caudam.
nec te, delicias mensarum, perca, silebo,
amnigenos inter pisces dignande marinis,

85 Ovid. Hal. 118 herbosa . . . harena 88 Ovid. Met. V 461 variis stellatus corpora guttis 89 Ovid. Hal. 130 et spina nocuus non gobius ulla 93 Luc. Phars. I 400 famae maioris in amnem 98 Ovid. Hal. 13 verbere caudae 99 Verg. Georg. IIII 524 gurgite cum medio 102 Ter. Phorm. II 2, 28 (342) sqq. cena dubia, *cf.* Hor. Sat. II 2, 77 106 Ovid. ex P. I 8, 11 binominis Histri

85 squameus *mai. litt. in.* B capito *G* (o *ex* e) *X* (a *ex* l) [h]arenas *X* 86 uiscera λ congestus *G* (us *ex* is), egestus λ haristis *Z* 87 neo *Z* cibaria *Z*, trioria *X*, thioria λ 88 purpureusque *BZ*, purpureasque λ, purpurisque *Ug.* 89 raedo *X*, thedo λ 90 celeri] hominum *Z* natatu *G* (a *alt. ex* u) 91 fauces *Z* (*s. v.*) uexate *G* (e *alt. ex* ae), uecate *B*λ sauari *B* 92 qualis *B* bis *G* (b *ex* h) ten na *X* hostia *B* (h *eras.*) *Z* 93 melioris *G* (*ex v. 95 aut ex Verg. Aen. IIII 221*) *Boecking*, maiores *X* 94 saxos λ, sacros *Ug.* barbe *G* (e *ex* ae) 95 uni *Z* 96 spirantem *G* (v *supra* e) *Ug.* illaudata *BZ* 97 almo *X* 98 trans[i]erim *G* 99 surgite de λ, surgit et e *Ug.* 100 occultus *G* (u *alt. ex* ai), occultăs *Z* aequo repulsus *GX* 101 locricato *G* (c *pr. eras.*), loicato λ* fronte *Z* 102 dubie λ (e *ex* o) forcula λ* (e *ex* o m^2) cęnę *GX*, coenae λ, mensę *Z* 103 longụarum *X* incorrupta morarum (a *ex* o) *B* 106 illiricum *GZ*, illipicum λ binominis *B* (nominis *in ras.*) [h]istri *Z* 107 incidiis *X* mustella λ natatu *Z* 109 defrudarentur *X*, defraudarentur *cet.* 110 finxit *Z* ata *X* 111 cuncta nota[nt] *X* quae *Toll volgo* yris *BZ* 112 focus λ, sucus *B* 113 fartim *om. B* (*sed post* pinguescis *spatium litt. fere 5*) λ, fastim *X* pinguescis *G* (guescis *in ras.*), pingescis *X*, pinguescit *Z* illint *X* 114 sub] ad *Ug.* 115 nec *mai. litt. in. GB* perta *B*, parca λ* sibebo *X* 116 amnigeros *Z*

solus puniceis facilis contendere mullis:
nam neque gustus iners, solidoque in corpore partes
segmentis coeunt, sed dissociantur aristis.
hic etiam Latio risus praenomine cultor
stagnorum, querulis vis infestissima ranis,
lucius, obscuras ulva caenoque lacunas
obsidet. hic nullos mensarum lectus ad usus
fervet fumosis olido nidore popinis.
quis non et virides, volgi solacia, tincas
norit et alburnos, praedam puerilibus hamis,
stridentesque focis, opsonia plebis, alausas,
teque inter species geminas neutrumque et utrumque,
qui nec dum salmo nec iam salar, ambiguusque
amborum medio sario intercepte sub aevo?
tu quoque flumineas inter memorande cohortes,
gobio, non geminis maior sine pollice palmis,
praepinguis, teres, ovipara congestior alvo,
propexique iubas imitatus, gobio, barbi.
nunc, pecus aequoreum, celebrabere, magne silure,
quem velut Actaeo perductum tergora olivo
amnicolam delphina reor: sic per freta magnum
laberis et longi vix corporis agmina solvis
aut brevibus deprensa vadis aut fluminis ulvis.
at cum tranquillos moliris in amne meatus,
te virides ripae, te caerula turba natantum,
te liquidae mirantur aquae: diffunditur alveo
aestus et extremi procurrunt margine fluctus.
talis Atlantiaco quondam balaena profundo
cum vento motuve suo telluris ad oras
pellitur, exclusum fundit mare, magnaque surgunt

124 Hor. Sat. II 4, 62 inmundis fervent . . . popinis 128 Lucr. V 839 136 Verg. Georg. IIII 416 (*cf.* Mos. 112) 137 Verg. Georg. III 28 magnumque fluentem 138 Verg. Georg. III 423 agmina caudae solvontur 139 Claudian. in Eutrop. II 430 iam brevibus deprensa vadis 145 Ovid. Met. III 597 telluris ad oras 146 sq. Verg. Aen. III 196 sq. magnaque surgunt aequora

117 piniceis *X* est tendere λ multis *X*, in ullis λ* 118 namque *GX*λ, namquę *Z*, nam neq; *B* (neq; *in ras.*), namque et *Ug.* solidęque *Z* 119 secmentis *GX* 120 hic *mai. litt. in. B*, hinc λ 121 ramis λ* (n m^2) 122 cenoque *XZ*, coenoque λ 123 hinc λ nullus *X* letus *Z*, latus λ 124 eruet λ olido *G* (li *ex* u) nitore λ propinus *X* 125 quis *mai. litt. in. GB* uolgi *X*, uulgi *cet.* solacia *Z* (c *in* t *mut.* m^1) *X*, solatia *GB*λ 126 pueribus amis *X* 127 obsonia *GBXZ* obsenia pleō λ 128 geminas species λ utrunque *B et* (*om.* et) λ* 129 qui] quę *X* necam *X* 130 sario *X* (o *ex* e), fario *Iunt. volgo* intercepto *X* 131 flumineis *G* memorante λ*, *fortasse* memorare 132 go*bio *G*, gobio *mai. litt. in. B*, gbbio *X* geminis maior *G*, maior geminis *cet. volgo* police λ 134 prospexique *XZ*, prospexitque λ* iubas *post* gobio λ* (*corr.* m^2 *in mg.*) imitaris *Lachmann Boecking* barba *B* 135 nunc *mai. litt. in. G*, hunc λ* celebrare *B*λ* sulure *X* 136 uelud *X* perductum *G* (c *ex* r) oliua λ 137 delfina *BZ* 138 uis *X* corpora λ soli λ 139 defensa *codd. volgo*, deprensa *Lachmann* (*cf. v. l. Claudian. in Eutrop. II 430*) ulli λ 140 aut *X*λ *volgo* tranquillo *Christ* molliris λ in amne] magnae *X* 141 ripae *G* (r *in ras.*) 142 diſ aquae *G* 144 talis *mai. litt. in. G* adlantiaco *GX*, athlanciaco *Z*, adantiaco λ* condam *X* ballena *GX*λ profundą *X* 145 sto *X* horas *Z* 146 pelitur *X* surgunt] fundit *X*

aequora vicinique timent decrescere montes.
hic tamen, hic nostrae mitis balaena Mosellae
exitio procul est magnusque honor additus amni.
Iam liquidas spectasse vias et lubrica pisces
agmina multiplicesque satis numerasse catervas.
inducant aliam spectacula vitea pompam
sollicitentque vagos baccheia munera visus,
qua sublimis apex longo super ardua tractu
et rupes et aprica iugi flexusque sinusque
vitibus adsurgunt naturalique theatro.
Gauranum sic alma iugum vindemia vestit
et Rhodopen proprioque nitent Pangaea Lyaeo:
sic viret Ismarius super aequora Thracia collis,
sic mea flaventem pingunt vineta Garumnam.
summis quippe iugis tendentis in ultima clivi
conseritur viridi fluvialis margo Lyaeo.
laeta operum plebes festinantesque coloni
vertice nunc summo properant, nunc deiuge dorso,
certantes stolidis clamoribus. inde viator
riparum subiecta terens, hinc navita labens
probra canunt seris cultoribus: adstrepit ollis
et rupes et silva tremens et concavus amnis.
Nec solos homines delectat scaena locorum:
hic ego et agrestes Satyros et glauca tuentes
Naidas extremis credam concurrere ripis,
capripedes agitat cum laeta protervia Panas
insultantque vadis trepidasque sub amne sorores

---

148 Stat. Achill. I 462 decrescere montem   157 Symmach. Epist. I 8 ubi corniger Lyaeus operit superna Gauri, Stat. Silv. III 1, 147 spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus   158 Verg. Georg. IIII 461 sq.   159 Verg. Georg. II 37 sq. iuvat Ismara Baccho conserere   165 sqq. Hor. Sat. I 7, 29 sqq. expressa arbusto regerit convitia, durus vindemiator et invictus, cui saepe viator cessisset magna conpellans voce cuculum   170 sqq. Stat. Silv. II 2, 100 sqq. saepe per autumnum iam pubescente Lyaeo conscendit scopulos noctisque occulta sub umbra palmite maturo rorantia lumina tersit Nereis et dulces rapuit de collibus uvas. saepe et vicino sparsa est vindemia fluctu et Satyri cecidere vadis, udamque per undas Dorida montani cupierunt prendere Panes

---

148 mitissima λ* (*corr.* m^2)   ballena *GBX*, balla λ   mossollae *X*   149 magnusque *Z Boecking*, magnoque *cet. volgo*   honore λ   additur *BX Boecking*   ulli amni *Z*   150 iam *mai. litt. in. GZ*   pisces *G*   151 numeras sacatur uas *G*   enumerasse (*om.* que) *B*   152 uitae (uitea) *G*   ponpam *X*   153 bachaia *B*, bacheia *Z*, bachea λ*, bacc^b^e *X*   154 agmina (rdua) *Z*   155 aprica *G* (p *ex* b), apica *X*   flexusq' *G* (q' *ex* u), flexuque λ   sinque λ, sinuque *Ug.*   156 assurgunt *BZλ*   157 almo *X*   nectit *Z* (n *ex* u)   158 rodopen *Z*, hrodopen *X*, rhodopem λ   pangea *GZ*, pagea *X*, panchea *Bλ*   lieo *BZ*, ly^e λ* (e m^2)   159 uret *X*   ismari λ*   tracia *GZ*, t^h racia *B*, tratia *X*   160 fluentem *G Ug.*   garonnam *G*, garunnam *BX*   161 cliui *B* (cliu *in ras.*)   162 uiridi* *B* (s *eras.*), uiride *X*   lieo *BZ*   margalia eo *X*   163 plaebes λ*   que λ* (*s. v.* m^2)   164 uerticem λ*   nunc] nun *X*   dei iuge *Z* (m^2 dedjiúge, *in mg.* m^1 déiuge)   dōso λ*   165 *om. X*   inde *B* (in *ex* un)   166 riparum *X* (*corr. ex* ripam)   tenens *G*   hic *X*   nauita *G* (uit *ex* ut)   lambens λ*   167 canunt seris] serunt λ   astrepit *BZλ*   168 rupes] rubens λ   169 nec *mai. litt. in. GB*   hominum *G* (h *ex* b) *cet.*, homines *Ven.*[4]   scena *codd.*   170 ego] et ego *Z*   ego ad agrestes (es *ex* os) satiros *X*   glaca λ*   171 nudas *B*, naidis λ, Naiadas *Ug.*   concurrere *G* (r *alt. in ras.*)   172 cappedes *Z*, captpede *X*   sagittat *X*   proteru^i^a *G*, prouia *X*   panos *Z*   173 uadis *G* (*s. v.*), uadas *X*   que (*post* trepidas) *om.* λ

terrent, indocili pulsantes verbere fluctum.
saepe etiam mediis furata e collibus uvas
inter Oreiadas Panope fluvialis amicas
fugit lascivos, paganica numina, Faunos.
dicitur et medio cum sol stetit aureus orbe,
ad commune fretum Satyros vitreasque sorores
consortes celebrare choros, cum praebuit horas
secretas hominum coetu flagrantior aestus:
tunc insultantes sua per freta ludere Nymphas
et Satyros mersare vadis rudibusque natandi
per medias exire manus, dum lubrica falsi
membra petunt liquidosque fovent pro corpore fluctus.
Sed non haec spectata ulli nec cognita visu
fas mihi sit pro parte loqui: secreta tegatur
et commissa suis lateat reverentia rivis.
illa fruenda palam species, cum glaucus opaco
respondet colli fluvius, frondere videntur
fluminei latices et palmite consitus amnis.
quis color ille vadis, seras cum propulit umbras
Hesperus et viridi perfudit monte Mosellam!
tota natant crispis iuga motibus et tremit absens
pampinus et vitreis vindemia turget in undis.
adnumerat virides derisus navita vites,
navita caudiceo fluitans super aequora lembo,
per medium, qua sese amni confundit imago
collis et umbrarum confinia conserit amnis.
Haec quoque quam dulces celebrant spectacula pompas,
remipedes medio certant cum flumine lembi
et varios ineunt flexus viridesque per oras
stringunt attonsis pubentia germina pratis!
puppibus et proris alacres gestire magistros

---

177 Ovid. Epist. IIII 171 montanaque numina Panes Verg. Georg. I 10 praesentia numina Fauni 189 sqq. Stat. Silv. I 3, 17 sqq. nemora alta citatis incubuere vadis; fallax responsat imago frondibus et longas eadem fugit unda per umbras 201 sqq. Ermenrici epigr. 75 sqq. remipedes medio cui certant flumine lembi et varios ineunt flexus viridesque per oras stringunt attonsis pubentia germina pratis

---

174 torrent λ inlocili λ* fluctus *Z* 175 saepe *mai. litt. in. G* s^{e}p& iam *X* (*corr. m*²) furatę *Z*, furate *X*λ (*omnes om.* e) 176 oreadas *codd. corr. Par.* panape *Z* 177 sugit λ* paganica *B* (c *ex* t) *Z* (g *ex* i) funos λ* 178 dicitur *mai. litt. in. G* cũmẹ *Z* aureus *G Boecking*, igneus *cet. volgo* (*Verg. Georg. IIII 426. Aen. VIII 97*) 179 ut *codd.*, ad *Gronov* satiros *X*
ꝉo
181 cetas *B*, cętu *Z* 182 et cum insultantes λ* (in *om. Ug.*) 183 rapidusque *B* natanti λ* 184 cum *B* 185 specunt λ liquidosque λ (s *s. v. m*²) 186 sed *mai. litt. in. GZ* 187 fās *Z* parte *G* (a *ex* o) secreta *G* (r *in ras.*) tegantur *Z*λ 188 riuis *G* (i *pr. in ras.*) 189 fuenda λ˙ conclaueus λ opaco *G* (a *ex* u) 191 constitit λ 192 quis *mai. litt. in. G* protulit *B volgo*, propulit *Z* (p *alt. ex* t) um^{br}as *Z* (undas *corr.*) 193 profundit λ, perfundit *cet.*, perfudit *Toll* moselam *G* 194 montibus *B* (n *eras.*), *Z* (n *exp.*) 195 terget λ* 196 adṃunerat *G*, annumerat *BZ Ug.*, anumerat λ virides] uites *G* derisus] de riuis *B* 197 cadiceo λ* fluitās λ* (ā *ex* a *m*²) 198 confudit *BZ*λ* 200 haec *mai. litt. in. GB* 202 oras *G* (o *ex* h), horas *B* (h *post add.*) *Z*λ* 203 gramina *Boecking* paratis *G* (a *pr. eras.*) 204 pupibus *Z*λ alicris λ, alacris *B Ug.* gestàre *B*

impubemque manum super amnica terga vagantem
dum spectat . . . .
. . . . transire diem, sua seria ludo
posthabet: excludit veteres nova gratia curas.
tales Cumano despectat in aequore ludos
Liber, sulphurei dum per iuga consita Gauri
perque vaporiferi graditur vineta Vesevi,
cum Venus Actiacis Augusti laeta triumphis
ludere lascivos fera proelia iussit Amores,
qualia Niliacae classes Latiaeque triremes
subter Apollineae gesserunt Leucados arces,
aut Pompeiani Mylasena pericula belli
Euboicae referunt per Averna sonantia cumbae:
innocuos ratium pulsus pugnasque iocantes
naumachiae Siculo quales spectante Peloro
caeruleus viridi reparat sub imagine pontus,
non aliam speciem petulantibus addit ephebis
pubertasque amnisque et picti rostra phaseli.
hos Hyperionio cum sol perfuderit aestu,
reddit nautales vitreo sub gurgite formas
et redigit pandas inversi corporis umbras.
utque agiles motus dextra laevaque frequentant,
et commutatis alternant pondera remis,
unda refert alios, simulacra umentia, nautas.
ipsa suo gaudet simulamine nautica pubes,
fallaces fluvio mirata redire figuras.
sicuti compositos ostentatura capillos
candentem late speculi explorantis honorem

205 Verg. Aen. VII 382 inpubesque manus 206 Verg. Ecl. VII 17 posthabui tamen illorum mea seria ludo 211 sq. Hor. Epist. I 18, 61 sqq. partitur lyntres exercitus, Actia pugna te duce per pueros hostili more refertur, adversarius est frater, lacus Hadria (*cf.* Verg. Aen. VIII 675) Stat. Silv. III 1, 150 et Lucrina Venus, *cf.* Symmach. Epist. I 8 simul innatat choreis Amathusium renidens . . . Dione 216 Verg. Aen. III 442 Averna sonantia silvis 223 sqq. Ermenr. epigr. 78 sqq. reddis nautales vitreo sub gurgite formas et redigis pandas inversi corporis umbras: utque agiles motus dextra levaque frequentent et commutatis alternent pondera remis, unda refert alios, simulacra humentia, nautas. ipsa suo gaudet simulamine nautica pubes fallaces fluvio mirata redire figuras

206 *excidisse post* spectat *huius versus particulam alteram et initium insequentis intellexit Boecking, qui haec supplevit* viridis qua surgit ripa, colonus, non sentit spectant *Z* seriça *Z* 207 excludit *B* (x *ex* c), excludet λ 208 tales *mai. litt. in. G* 209 sulphurei *G* (p *ex* s) cum *codd.*, dum *ego* per *om. G* 210 perquae *G* *fortasse* Vesaevi 211 actiacis λ (c *alt. ex* t m^2, -tis *Ug.*) 212 lascuụos *G* pręlia *B*, p̄lia *Z*λ 213 miliacae λ 214 artes λ 215 myͤlesana *G* (a m^2), milasena *B* (mila *in ras.*) *Z*λ, missena *Ug.* 216 sona^n tia *G* cymbę *B*λ, cimbę *Z̈ Ug.* 217 pulsos λ locantes *G* 218 syculo *B* spectata *codd.*, spectante *Lugd.* 219 pontes *G* (ntes *in ras.*) 220 non *mai. litt. in. G* aliam in *Ug.* ephoebis *G Ug.*, ęphebis λ 221 puppi ertasque λ, puppi artasque *Ug.* amnis *codd.*, amnisque *Barth* faselli λ 222 yperionio *Z* ęstu *B* (u *in ras.* m^2) 223 nauta**les *G* 224 rediit *B*λ ubas λ* 225 atque *Z* frequentant *B* (*in ras.*), freq^e ntant *Z* (e m^2) 227 refer^t *G* simulachra *B* (s *ex* b) ^h umentia *G*, humentia *BZ*, humentius λ* nautas *G* (n *ex corr.*) 228 suos *B* similamine *B*, simulagmine λ* 230 sic *mai. litt. in. G* sic ubi *codd.*, sicuti *Speck* 231 explorantis *G* (is *ex* es), expectantis λ

cum primum carae nutrix admovit alumnae,
laeta ignorato fruitur virguncula ludo
germanaeque putat formam spectare puellae:
oscula fulgenti dat non referenda metallo
aut fixas praetemptat acus aut frontis ad oram
vibratos captat digitis extendere crines:
talis ad umbrarum ludibria nautica pubes
ambiguis fruitur veri falsique figuris.
Iam vero accessus faciles qua ripa ministrat,
scrutatur toto populatrix turba profundo
heu male defensos penetrali flumine pisces.
hic medio procul amne trahens umentia lina
nodosis decepta plagis examina verrit:
ast hic, tranquillo qua labitur agmine flumen,
ducit corticeis fluitantia retia signis:
ille autem scopulis deiectas pronus in undas,
inclinat lentae convexa cacumina virgae,
inductos escis iaciens letalibus hamos.
quos ignara doli postquam vaga turba natantum
rictibus invasit patulaeque per intima fauces
sera occultati senserunt vulnera ferri,
dum trepidant, subit indicium crispoque tremori
vibrantis saetae nutans consentit harundo:
nec mora et excussam stridenti verbere praedam
dexter in obliquum raptat puer: excipit ictum
spiritus, ut tractis quondam per inane flagellis
aura crepat motoque adsibilat aëre ventus.
exultant udae super arida saxa rapinae
luciferique pavent letalia tela diei.
quoique sub amne suo mansit vigor, aëre nostro
segnis anhelatis vitam consumit in auris.
iam piger invalido vibratur corpore plausus,

---

237 Verg. Aen. XII 99 crines vibratos 243 Verg. Georg. I 142 alta petens pelagoque alius trahit umida lina 245 Verg. Aen. II 782 leni fluit agmine Thybris (Enn. Ann. 177 V. leni fluit agmine flumen) 255 Stat. Achill. I 27 nec mora et 260 Lucr. I 147 (II 60 III 92 VI 40) lucida tela diei

---

232 ammouit *B* (*in ras.*) 233 uirgungula *Z* 234 putant λ* spectate λ (r *ex* t *alt.* m^2) *Ug.* 236 fixas *G* (s *post add.*) praetendat λ acus] auis *B* horam *GBZ* 237 libratos *Z*, vibratis *volgo* cap·t·at *G*, * captat *B*, coeptat *Ald. volgo* 240 iam *mai. litt. in. G*, nam λ facilis *BZ*λ 241 populatur *B* 242 heu *G* (e *ex* i) defensus *G volgo* piscis *G volgo* 243 am·n·e *G* ·h·ument·i·a *G*, humentia *cet.* 244 exagmina λ* uer·r·it *G*, uerret λ 245 hi λ* 246 fena signis λ 247 aut λ* deiectas *G*, subiectas *cet.* 248 inclina·t· *G* conexa *GBZ*, coñexa λ, convexa *Vin.* 249 indutos *BZ volgo*, inclytos λ, implicitos *Ug.* aescis *G*, ęscis *BZ* loetalibus *G*, lętalibus *BZ*, letabilis λ ·h·amos *G*, hamis λ* 250 ignota λ p'quā *GZ* (posquam?), *cf.* 277 251 fa·v·cis *G* 253 inclytum λ tremō λ, tremendo *Ug.* 254 uibrantes *G* (e *in* i *corr.*) setae *GB*λ consensit *Z* arundo λ* 255 praedas λ* 256 dextra λ, dextera *Ug. volgo* raptat *Z* (*s. v.*) 257 sp̄c *Z* fractis *codd.*, tractis *ego* 258 motuque *G* adsibilat *Z* (l *ex* b) 259 exultant *mai. litt. in. G* u*dę *G* (i *eras.*), undae λ 260 loetalia *G*, lętalia *BZ* 261 quique *GZ*λ, quęque *B*, cuique *Iunt.*, quoique *ego* 262 anhelantis *B volgo* consū·m·**it *Z* (ps *eras.*; m *s. v.* m^2) 263 inualidouibratur *G* (ou *in ras.*) plausus *B* (s *pr. ex* c)

torpida supremos patitur iam cauda tremores,
nec coeunt rictus, haustas sed hiatibus auras
reddit mortiferos expirans branchia flatus.
sic, ubi fabriles exercet spiritus ignes,
accipit alterno cohibetque foramine ventos
lanea fagineis alludens parma cavernis.
vidi egomet quosdam leti sub fine trementes
collegisse animas mox in sublime citatos
cernua subiectum praeceps dare corpora in amnem,
desperatarum potientes rursus aquarum.
quos impos damni puer inconsultus ab alto
impetit et stolido captat prensare natatu.
sic Anthedonius Boeotia per freta Glaucus
gramina gustatu postquam exitialia Circes
expertus carptas moribundis piscibus herbas
sumpsit, Carpathium subiit novus accola pontum.
ille hamis et rete potens, scrutator operti
Nereos, aequoream solitus converrere Tethyn,
inter captivas fluitavit praedo catervas.
talia despectant longo per caerula tractu
pendentes saxis instanti culmine villae,
quas medius dirimit sinuosis flexibus errans
amnis et alternas comunt praetoria ripas.
 Quis modo Sestiacum pelagus, Nepheleidos Helles
aequor, Abydeni freta quis miretur ephebi?
quis Chalcedonio constratum ab litore pontum,
regis opus magni, mediis euripus ubi undis
Europaeque Asiaeque vetat concurrere terras?
non hic dira freti rabies, non saeva furentum
proelia caurorum: licet hic commercia linguae
iungere et alterno sermonem texere pulsu.

---

279 Ovid. Met. XIII 903 alti novus incola ponti 286 Stat. Silv. I 3, 25 alternas servant praetoria ripas 287 sq. Stat. Silv. I 3, 27 sq. Sestiacos nunc fama sinus pelagusque natatum iactet et audaci iunctos delphinas ephebo 290 Hor. Epist. II 3, 65 regis opus 290 sq. Stat. Achill. I 409 sq. 292 sqq. Stat. Silv. I 3, 29 sqq. hic aeterna quies, nullis hic iura procellis, numquam fervor aquis. datur hic transmittere visus et voces et paene manus 293 Ovid. Trist. III 11, 9 (V 7, 61; 10, 35) commercia linguae 294 Verg. Georg. IIII 49 concava pulsu saxa sonant

---

264 subremos *B* 266 brancia *GZ Ug.*, brantia *Bλ* 267 sic tibi *B* 268 alterno* *B* (s *eras.*) 269 ṣịc ụbị lanea *Z* parua *B*, parana *λ** (m *ex* an m^2) 270 uidi *mai. litt. in. G* loeti *G*, lęti *BZλ** 272 dare *λ* (d *ex* cl) omne *Bλ** *in mg. sup. f. 76^r cod. B haec leguntur* nonne uides quam praua s............mii 274 impịos *G* 275 impedit *λ* solido *B*, stalido *λ** p̄nsare *Z*, pensare *λ** 276 sic *mai. litt. in. G* boetia *GBZλ** dirces *codd.*, circes *Ug.* 277 p'quam *Z* 278 moribundus *λ* 279 carpatium *Z* acola *λ**, incola *Schrader* 281 nereus *B* conuertere *BZλ* tethin *GZ*, thetim *B*, theū *λ*, tethim *Ug.* 282 pręda *B* 283 talia *mai. litt. in. G* cęrula *B* (cę *in ras.*) 284 instantẹṣ (i *sup.*) *Z* tullae *λ** 285 quos *BZλ* fluctibus (exi *sup.*) *Z* (exi m^2) 286 amṃis (n *sup.*) *G* alternans *λ* contra *λ*, comit *Ug.* alter (*lac. 8 litt.*) petroria *B* 287 quis *mai. litt. in. G* nephelgides (o *sup.*) *λ** 288 abhydeni *λ** miratur *λ* ephoebi *G Ug.* 289 calchedonio *G*, calcedonio *BZλ* littore *Zλ* 290 magnum *codd.*, Magni *Freher* 292 non *mai. litt. in. G* sẹqua *B* (*in ras.*) 293 praelia *BZ Ug.* chaurorum *G*, caucrorum *λ** 294 plausu *Z Boecking*, lusu *Heinsius*

blanda salutiferas permiscent litora voces,
et voces et paene manus: resonantia utrimque
verba refert mediis concurrens fluctibus echo.
    Quis potis innumeros cultusque habitusque retexens
pandere tectonicas per singula praedia formas?
non hoc spernat opus Gortynius aliger, aedis
conditor Euboicae, casus quem fingere in auro
conantem Icarios patrii pepulere dolores:
non Philo Cecropius, non qui laudatus ab hoste
clara Syracosii traxit certamina belli.
forsan et insignes hominumque operumque labores
hic habuit decimo celebrata volumine Marcei
hebdomas, hic clari viguere Menecratis artes
atque Ephesi spectata manus vel in arce Minervae
Ictinus, magico cui noctua perlita fuco
allicit omne genus volucres perimitque tuendo.
conditor hic forsan fuerit Ptolomaidos aulae
Dinochares, quadro cuii in fastigia cono
surgit et ipsa suas consumit pyramis umbras,
iussus ob incesti qui quondam foedus amoris
Arsinoen Pharii suspendit in aëre templi.
spirat enim tecti testudine corus achates
afflatamque trahit ferrato crine puellam.
hos ergo aut horum similes est credere dignum
Belgarum in terris scaenas posuisse domorum,
molitos celsas, fluvii decoramina, villas.
haec est nativi sublimis in aggere saxi,
haec procurrentis fundata crepidine ripae,
haec refugit captumque sinu sibi vindicat amnem.
illa tenens collem, qui plurimus imminet amni,
usurpat faciles per culta, per aspera visus
utque suis fruitur felix speculatio terris.

---

298 Verg. Georg. I 52 cultusque habitusque locorum 301 sq. Verg. Aen. VI 32 sq. bis conatus erat casus effingere in auro, bis patriae cecidere manus 304 Verg. Aen. X 146 certamina belli 314 sqq. Plin. N. H. XXXIIII 148 324 Verg. Aen. I 419 collem qui plurimus urbi imminet

---

295 littora *Zλ* 296 poene *B* utri͞mque *G* (m *m*²), utrinque *BZ*, utrūque λ 297 concurrit *BZλ* eccho λ* 298 quis *mai. litt. in. G*, qui *Par. volgo* potest λ* 299 theọtonicas *Z* 300 non *mai. litt. in. B* sperⁿat *Z* gortinius *GBλ*, gertinius *Z* ᵉ̣dis *R* 301 frịⁿgere *Z* 302 iạcarios *G*, ycarios *Z* 303 laudatur *Zλ* hoc̣te *R* 304 syracusii *GB*, siracusii *Z*, siracusn λ (-sii *m*²), Syracosii *Par.* 306 uolumina *Zλ** margei *GB* (*cf. C. I. L. I 1014*: Margei, *ex lapicidae errore, v. 1013*), mar (*rel. abscissis*) *Z*, mergei λ, Marci *Pulmannus volgo* 307 hebdomadas *B*, ebdomadas λ, ebdomas *Ug.*, hebdomas *Vindobon.* (*as ex* adas) menecratos *codd. corr. Scal.* 308 vel] tibi λ in arce] marce λ* 309 bictinus *G*, hictinus *BZλ* 'cui 'magico *Z* noctia *Z* faco λ, foco *Ug.* 311 conditor *mai. litt. in. G* hinc *G* ptolomaido *G*, Ptolemaidos *Par. volgo* 312 quadra cui *G* quadrę cui *B*, quadro cui *Z volgo*, cedro (*om.* cui) λ, quadro cuii *Toll*, cui quadrata *Boecking*, quadrata cui *Peiper* chono *Z* (o *pr. ex* u), conor λ 313 ipse λ suos *Z* 314 ab λ fędus *Z* 315 phariis *Z* 316 chorus *GBλ*, totus *Z*, corus *Lugd.* 317 afflictamque *Par. volgo* tʳ̣hahit *G* serato *B*, ferato λ* 318 hos *mai. litt. in. G* 319 scenas *codd.* 320 decoramine *Bλ* 321 est] stat *Markland* natura *codd.* (*quod fortasse defendi potest*), nativi *Lugd.* 322 procurrentes λ 323 uendicat *Z* 324 ulla tenus λ amni *B* (amn *in ras.*) 326 atque *Z* felix *G*, diues *cet. volgo*

quin etiam riguis humili pede condita pratis
conpensat celsi bona naturalia montis
sublimique minans irrumpit in aethera tecto,
ostentans altam Pharos ut Memphitica turrim.
huic proprium est clausos consaepto gurgite pisces
apricas scopulorum inter captare novales,
haec summis innixa iugis labentia subter
flumina despectu iam caligante tuetur.
atria quid memorem viridantibus adsita pratis
innumerisque super nitentia tecta columnis?
quid quae fluminea substructa crepidine fumant
balnea, ferventi cum Mulciber haustus operto
volvit anhelatas tectoria per cava flammas,
inclusum glomerans aestu expirante vaporem?
vidi ego defessos multo sudore lavacri
fastidisse lacus et frigora piscinarum,
ut vivis fruerentur aquis, mox amne refotos
plaudenti gelidum flumen pepulisse natatu.
quod si Cumanis huc afforet hospes ab oris,
crederet Euboicas simulacra exilia Baias
his donasse locis: tantum cultusque nitorque
allicit et nullum parit oblectatio luxum.
    Sed mihi qui tandem finis tua glauca fluenta
dicere dignandumque mari memorare Mosellam,
innumeri quod te diversa per ostia late
incurrunt amnes? quamquam differre meatus
possent, sed celerant in te consumere nomen.
namque et Promeae Nemesaeque adiuta meatu
Sura tuas properat non degener ire sub undas,
Sura interceptis tibi gratificata fluentis:
nobilius permixta tuo sub nomine, quam si
ignoranda patri confunderet ostia Ponto.
te rapidus Celbis, te marmore clarus Erubris
festinant famulis quam primum adlambere lymphis:

---

337 sqq. Stat. Silv. I 3, 43 sqq. an quae graminea suscepta crepidine fumant balnea et impositum ripis algentibus ignem? quaque vaporiferis iunctus fornacibus amnis ridet anhelantes vicino flumine Nymphas? 342 Hor. Epist. I 3, 11 fastidire lacus 345 Stat. Silv. I 5, 60 nec si Baianis veniat novus hospes ab oris 349 Verg. Aen. VI 327 rauca fluenta

---

327 quin *mai. litt. in. G* irriguis *B* p^r^atis *G* 328 conpensat *Z*, compensat *cet.* 329 irrupit *Bλ* aethere *BZλ* 330 aliam *B*, alta *λ** faros *GBλ* m̅phitica turrī* *Z* (s *eras.*) 331 est *G* (*s. v.*) *om. Z*, est *susp.* concepto *B*, consepto *cet.* 332 captate *λ* 333 iugis (b *s. v.*) innixa (a *s. v.*) *λ** 335 atria *mai. litt. in. GB* assita (d *s. v.*) *G* (d *m*2), assita *Z* 336 colonis *λ* 337 subducta *λ* 338 aperto *λ* 339 flamas *Z* 341 lauachri *B* 342 flumina *B* 343 refotes *λ** 345 quod *mai. litt. in. G* cū anis (cumanis *s. v.*) *G* horis *Z* 346 simulac(h *s. v.*)ra *B* 347 tantus *codd.*, tantum *Mommsen* 349 sed *mai. litt. in. GB* 350 memorasse (*om.* que) *λ* Mosella *Boecking* 351 h̔ostia *G*, hostia *B* (*in quo* h *eras.*) *Z* 352 quanquā *GZλ** 353 in te] uitę *λ* 354 nanque *GBZ* pro*neę *G*, proneę *BZ*, pronea est *λ*, et aquis Promae *Bergk* (*Jahrb. des Ver. v. Alt. im Rheinl. LVII 15*) adducta *λ* 357 nobilibus *Bλ* quasi *λ** 358 confundere(t *s. v.*) *λ* (t *m*2) hostia *Z* 359 gelbis *G volgo*, belgis *BZλ*, Celbis *Scal.* erubrus *Bλ volgo* 360 adlabere *G*, allabere *Z*, alabere *λ*, allambere *B*

nobilibus Celbis celebratur piscibus, ille
praecipiti torquens cerealia saxa rotatu
stridentesque trahens per levia marmora serras
audit perpetuos ripa ex utraque tumultus.
praetereo exilem Lesuram tenuemque Drahonum,
nec fastiditos Salmonae usurpo fluores.
naviger undisona dudum me mole Saravus
tota veste vocat, longum qui distulit amnem,
fessa sub Augustis ut volveret ostia muris.
nec minor hoc tacitum qui per sola pinguia labens
stringit frugiferas felix Alisontia ripas.
mille alii, prout quemque suus magis impetus urget,
esse tui cupiunt: tantus properantibus undis
ambitus aut mores. quod si tibi, dia Mosella,
Smyrna suum vatem vel Mantua clara dedisset,
cederet Iliacis Simois memoratus in oris
nec praeferre suos auderet Thybris honores.
da veniam, da, Roma potens! pulsa, oro, facessat
invidia et Latiae Nemesis non cognita linguae:
. . . .
imperii sedem Romae tenuere parentes.
Salve, magne parens frugumque virumque, Mosella:
te clari proceres, te bello exercita pubes,
aemula te Latiae decorat facundia linguae.
quin etiam mores et laetum fronte serena
ingenium natura tuis concessit alumnis.
nec sola antiquos ostentat Roma Catones,
aut unus tantum iusti spectator et aequi
pollet Aristides veteresque illustrat Athenas.
Verum ego quid laxis nimium spatiatus habenis
victus amore tui praeconia detero? conde,
Musa, chelyn, pulsis extremo carmine netis.
tempus erit, cum me studiis ignobilis oti

363 Plin. N. H. XXXVI 158 368 Verg. Aen. VIII 712 tota veste vocantem 372 Ovid. Met. I 580 moxque amnes alii qui qua tulit impetus illos 381 Verg. Georg. II 173 sq. salve, magna parens frugum, Saturnia tellus, magna virum 383 Ovid. Trist. IIII 4, 5 patriae facundia linguae 390 Hor. Carm. I 6, 12 laudes . . . tuas . . . deterere 392 Verg. Georg. IIII 564 studiis florentem ignobilis oti

361 celsis *codd.*, Celbis *Scal.* celebratus *GBλ volgo* (*quod fortasse defendi potest*) 362 precepit *λ** (e *alt. ex* i *m*²) 365 trachorum *B*, drabonum *Z*, draconum *λ* 366 salmone *GBλ* 367 nauiger *mai. litt. in. G* mollis arauus *BZλ* 368 vocat] loca *B Ug.*, locat *λ* 369 festa *Z* augustā *λ* hostia *Zλ* 370 non *λ* tacitam *λ* 371 frug^if^eras *G* (if *m*²) foelix *λ* alisentia *Z* 372 cumque *G*, quenque *BZ*, quemque *λ*, quaeque *Ug.* suus *an* suis *incertum Z* 373 tantus *B* (us *ex* ū) 374 mores] moles *Ug. volgo* tibi si *Ug.* 375 smirna *Zλ** 376 yliacis *Z* symois *BZ* horis *Z* 377 tybris *GB*, tibris *Zλ* 378 da Roma] mihi roma *BZλ volgo* potens *λ* (o *ex* e *m. rec.*) ora *Z*, hora *λ** facessā *B* *post v.* 379 *quaedam excidisse videntur* 380 Romaeque tuere *Par. volgo*, Romae tueare *Boecking* parentis *Boecking* 381 salue *mai. litt. in. GB* frigumque . . . mosellam *λ* 383 faecundia *λ** 384 seuera *Bλ volgo* 388 illustrat *om. λ*, ueteres qui clarat *Ug.* 389 uerum *mai. litt. in. G* quod *Gλ* 390 *post* amore *lacuna in membrana B* (*in mg.* tuo) tuo *λ* 391 muschelim *λ** chelim *B*, chelin *Z* neos *G*, netis *B*, ne^tis^cis *λ*, neruis *Z*, nervis *volgo* 392 otii *B*, ora *λ*

mulcentem curas seniique aprica foventem
materiae commendet honos: cum facta viritim
Belgarum patriosque canam, decora inclita, mores,
mollia subtili nebunt mihi carmina filo
Pierides tenuique aptas subtemine telas
percurrent: dabitur nostris quoque purpura fusis
quis mihi tum non dictus erit? memorabo quietos
agricolas, legumque catos fandique potentes,
praesidium sublime reis: quos curia summos
municipum vidit proceres propriumque senatum:
quos praetextati celebris facundia ludi
contulit ad veteris praeconia Quintiliani:
quique suas rexere urbes purumque tribunal
sanguine et innocuas illustravere secures:
aut Italum populos aquilonigenasque Britannos
praefecturarum titulo tenuere secundo:
quique caput rerum Romam, populumque patresque,
tantum non primo rexit sub nomine, quamvis
par fuerit primis — festinet solvere tandem
errorem Fortuna suum libataque supplens
praemia iam veri fastigia reddat honoris
nobilibus repetenda nepotibus. at modo coeptum
detexatur opus dilata et laude virorum,
dicamus laeto per rura virentia tractu
felicem fluvium Rhenique sacremus in undas.
　　Caeruleos nunc, Rhene, sinus hyaloque virentem
pande peplum spatiumque novi metare fluenti,
fraternis cumulandus aquis: nec praemia in undis
sola, sed Augustae veniens quod moenibus urbis

395 Stat. Achill. I 775 decora inclita　　396 sqq. Ermenr. epist. v. 51 sqq. mollia Pyerydes subtili carmina filo non nebunt, domini veste nitente mihi, Castalides nec percurrent subtemine telas: fusis namque meis purpura sed dabitur　Hor. Epist. II 1, 225 tenui deducta poemata filo　　397 sq. Verg. Aen. VII 14 tenuis percurrens pectine telas (*cf.* Georg. I 294)　　401 Hor. Carm. II 1, 13 insigne maestis praesidium reis　405 sqq. Verg. Aen. VI 661 sqq.　　407 Ermenr. epigr. 56 quam laudet populus hinc usque Britannos　409 Verg. Aen. IIII 682 populumque patresque　　418 Ermenr. 61 Caeruleos hinc, Rhene, sinus　Verg. Georg. IIII 335 hyali . . . colore　　420 Ermenr. 63 fraternis cumulandus aquis

393 seŋique *G* (ŋi *in ras.*), senuque λ*　　394 commendet] commoōs λ* (o *alt. mut. in* d m^2, v m^2) uirum λ (que *add.* m^2), uirorum *Ug.*　　395 cana *Z*　　inclyta more[s] λ* (s m^2)　　396 michi *Z*　397 pyerides *Z*　　tenuique captas λ*, tenui captas *Ug.*　　subtegmine λ *volgo*　　398 fustis λ, fastis *Ug.*　　399 quis *mai. litt. in. G*　　tc̄ *Z*, tn̄ λ*　　memerabo *G*, memorabo *Z* (bo *in ras.*)　401 regis λ　　402 municipū* *G*　　403 protextati *G*, praetex[t]ati *Z*　　404 ueter[i]s *Z*　　405 retexere *G*　　tribunal *G* (un *in ras.*)　　406 innocuos λ*　　407 *om.* λ　　aquilogenasque *G*　408 perfecturarum λ　　409 romam *om. B*　　populique *codd. corr. Lugd.*　　411 praefuerit *Gronov volgo*　　festinat *codd.*, *corr. Boecking*　　412 libitaque *GZ*　　413 redd*t *Z* (e *eras.*), reddet *Lugd. volgo*　　honores *B* (*corr.* m^1) *Z* (*corr.* m^2) λ　　414 ad modo *BZ*λ　　ceptum *Z*　　415 detestatur *BZ*λ　　et] est λ　　417 fluuium *G* (m *ex* nt)　　r[h]enique *Z*　　undis *BZ*λ *volgo*　418—420 *post* 445 λ　　418 cęruleos *mai. litt. in. G*　　hialoque *Z*, haloque λ　　419 pando *G*　cumulandis λ* (v m^2)　　421 anguste λ*　　uenies *B*

spectavit iunctos natique patrisque triumphos,
hostibus exactis Nicrum super et Lupodunum
et fontem Latiis ignotum annalibus Histri.
haec profligati venit modo laurea belli:
hinc alias aliasque feret. vos pergite iuncti
et mare purpureum gemino propellite tractu.
neu vereare minor, pulcherrime Rhene, videri:
invidiae nihil hospes habet: potiere perenni
nomine: tu fratrem famae securus adopta.
dives aquis, dives Nymphis, largitor utrique
alveus extendet geminis divortia ripis
communesque vias diversa per ostia fundet.
accedent vires, quas Francia quasque Chamaves
Germanique tremant: tunc verus habebere limes.
accedet tanto geminum tibi nomen ab amni,
cumque unus de fonte fluas, dicere bicornis.
    Haec ego, Vivisca ducens ab origine gentem,
Belgarum hospitiis non per nova foedera notus,
Ausonius, nomen Latium, patriaque domoque
Gallorum extremos inter celsamque Pyrenen,
temperat ingenuos qua laeta Aquitanica mores,
audax exigua fide concino. fas mihi sacrum
perstrinxisse amnem tenui libamine Musae.
nec laudem affecto, veniam peto: sunt tibi multi,
alme amnis, sacros qui sollicitare fluores
Aonidum totamque solent haurire Aganippen.
ast ego, quanta mei dederit se vena liquoris,
Burdigalam cum me in patriam nidumque senectae
Augustus pater et nati, mea maxima cura,
fascibus Ausoniis decoratum et honore curuli
mittent, emeritae post munera disciplinae,
latius arctoi praeconia persequar amnis.

---

430 Ermenr. 58 tempore qui longo salvus sit carus adopto 431 Verg. Aen. VIIII 26 dives ecum, dives 433 Ermenr. 62 communesque vias diversa per arva relaxas 434 sq. Ermenr. 64 sq. accedent vires, quas Francia quasque Chamaves Germanique tremant 436 Ermenr. 67 accedet tanto geminum tibi nomen ab amni 437 Ermenr. 66 cumque unus de fonte fluas, dicere bicornis Verg. Aen. VIII 727 Rhenusque bicornis 438 sqq. Verg. Georg. IIII 560 sqq. haec . . . canebam . . . Vergilium . . . audaxque iuventa ibid. III 122 deducat origine gentem (*cf.* 473 ab origine gentem) 449 Plin. Epist. VI 10, 1 senectutis suae nidulum 450 Verg. Aen. I 678 mea maxima cura

---

422 uinctos λ narique λ* triumphos *B* (s *eras.*) 423 nigrum *codd.*, Nicrum *Rhenanus* super est λ luponudum *codd. corr. Rhenanus*; *fortasse* ad Lupodunum, *quod coniecit Mommsen* 424 latus λ hystri *Z* 426 hinc *mai. litt. in. G*, mox *cet. volgo* ṛẹfer[e]t *Z* 427 gemino *B* (o *ex* a) prope litora *G* tactu *Z* 428 heu λ* 429 nichil *Z*, nil *Lugd. volgo* 431 nymphis *G* (i *in. ras.*) 432 extendit *Ug.* 433 ḥostia *G*, hostia *cet.* 436 amne *Z*, ānni λ 437 uno *Ug.* 438 uiuifica *codd. corr. Scal.* 439 hospitus λ (*corr.* m^2) non] nunc λ *volgo* fędera *Z* notos λ 440 latius *codd. corr. Ven.*[4] 441 pyrenem *G* 442 aquitania *BZ Ug.*, equitania λ 445 ueniam* *Z* t (i *superscr.*) *Z* (*in. ras.*) 447 aganippem *G*, aganippe *B* 448 ast *mai. litt. in. G* tanta λ 449 burgundigalam *G* (gun *eras.*) nudumque λ 450 a[v]gustus *G* natus *Ven.*[4] *volgo* 452 tempora *BZλ volgo*

addam urbes, tacito quas subterlaberis alveo,
moeniaque antiquis te prospectantia muris:
addam praesidiis dubiarum condita rerum,
sed modo securis non castra, sed horrea Belgis:
addam felices ripa ex utraque colonos
teque inter medios hominumque boumque labores
stringentem ripas et pinguia culta secantem.
non tibi se Liger anteferet, non Axona praeceps,
Matrona non, Gallis Belgisque intersita finis,
Santonico refluus non ipse Carantonus aestu.
concedet gelido Durani de monte volutus
amnis et auriferum postponet Gallia Tarnen
insanumque ruens per saxa rotantia late
in mare purpureum, dominae tamen ante Mosellae
numine adorato, Tarbellicus ibit Aturrus.
  Corniger externas celebrande Mosella per oras,
nec solis celebrande locis, ubi fonte supremo
exeris auratum taurinae frontis honorem,
quave trahis placidos sinuosa per arva meatus
vel qua Germanis sub portibus ostia solvis:
si quis honos tenui volet aspirare camenae,
perdere si quis in his dignabitur otia musis,
ibis in ora hominum laetoque fovebere cantu.
te fontes vivique lacus, te caerula noscent
flumina, te veteres, pagorum gloria, luci:
te Druna, te sparsis incerta Druentia ripis
Alpinique colent fluvii, duplicemque per urbem
qui meat et Dextrae Rhodanus dat nomina ripae:
te stagnis ego caeruleis magnumque sonoris
amnibus, aequoreae te commendabo Garumnae.

455 Verg. Georg. II 157 fluminaque antiquos supter labentia muros 459 Verg. Georg. I 118 hominumque boumque labores 460 Verg. Aen. VIII 63 stringentem ripas et pinguia culta secantem 466 Verg. Aen. X 362 saxa rotantia late 467 Verg. Georg. IIII 373 in mare purpureum 469 Verg. Aen. VIII 76 sq. celebrabere . . . corniger 471 Verg. Georg. IIII 371 et gemina auratus taurino cornua voltu 476 Hor. Epist. I 3, 9 Romana . . . venturus in ora 477 Verg. Georg. II 469 vivique lacus 482 sq. Verg. Aen. XII 139 stagnis . . . fluminibusque sonoris

vv. 454 *sq. in mg. m*¹ λ 454 tanto qui λ subterlaberi^s λ* 455 moe^o niaque λ, męniaque *Z* antiqu^o is λ (o *del.*) 457 non] nunc λ horea λ 461 non *mai. litt. in. G* anxona *B*, anxona *Z* 462 Gallos Belgasque *anonym. apud Pulmannum volgo* fines *codd.*, finis *Pulmannus* 463 santonicus *G*, xantonico λ* profluus *codd. corr. Lugd.* 464 concedes *Scal. volgo* duraui λ 465 postponat λ tandem λ, Tarnem *Lugd. volgo* 468 nomine *codd. corr. Lugd.* tarbellus λ*, tarbellius *cet.*, Tarbellicus *Accursius* aturnus *Z* ibi aturrus λ (c *ex* t) 469 corniger *mai. litt. in. G* celebranda *G*λ mosella ꝑ oras *B* (*in ras.*), moselle per horas *Z* 470 celebrandę *G* (e *corr.*), celebranda λ superno *G* 471 taurinthes *Z* 472 quaque *codd.*, quave *Boecking* placido λ* 473 portubus *Basiliensis volgo* hostia *Z* (h *eras.*) soluis *Z* (s *pr. in ras.*) 474 ualet *Z* 475 si quis* (*om. in* his) *B* 479 drima *B* 480 a^l pinique *Z* 483 *om.* λ garonnae *G*, garunnę *BZ* Expliĉ Decimi Magni Ausonii Mosella *G*, Expł Mosella *B*, Explicit Moysella Ausonii λ Deficit reliquum Mosellae *Ug.*; *in codice Vindobonensi, de quo supra diximus, manu alia* (*fortasse Conradi Celtis*) *haec sunt adscripta*: Eius carminis ultimus uersus is est Amnibus equoreę te commendabo Garumnę

XVIIII. ORDO VRBIVM NOBILIVM.

Prima urbes inter, divum domus, aurea Roma. (I) 285 (VP)

Constantinopoli adsurgit Carthago priori, (II) 286
non toto cessura gradu, quia tertia dici
fastidit, non ausa locum sperare secundum,
qui fuat ambarum. vetus hanc opulentia praefert,
hanc fortuna recens: fuit haec, subit ista novisque
excellens meritis veterem praestringit honorem
et Constantino concedere cogit Elissam.
accusat Carthago deos iam plena pudoris,
nunc quoque si cedat, Romam vix passa priorem.
conponat vestros fortuna antiqua tumores.
ite pares, tandem memores, quod numine divum
angustas mutastis opes et nomina: tu cum
Byzantina Lygos, tu Punica Byrsa fuisti.

Tertia Phoebeae lauri domus Antiochia, (III) 287
vellet Alexandri si quarta colonia poni.
ambarum locus unus et has furor ambitionis
in certamen agit vitiorum. turbida vulgo
utraque et amentis populi male sana tumultu.
haec Nilo munita quod est penitusque repostis
insinuata locis, fecunda et tuta superbit:
illa, quod infidis opponitur aemula Persis.
et vos ite pares Macetumque adtollite nomen.
magnus Alexander te condidit: illa Seleucum
nuncupat, ingenuum cuius fuit ancora signum,

XVIIII. 6 Verg. Aen. II 325 fuit Ilium 12 Ovid. Fast. VI 99 ite pares Verg. Aen. V 56 (VI 368) numine divom 14 Verg. Aen. I 367 20 Verg. Aen. VI 59 penitusque repostas

---

XVIII. Incipit ordo urbium nobilium *V*, Decii Magni cathalogus urbium nobilium de Roma Constantinop̊ et Cartag̊. *P*, Decius Magnus Ausonius in cathalogo urbium nobilium *T* (*quocum consentit Med.*) Decii Magni Ausonii catalogus urbium nobilium *Ug*. *In T hi leguntur vv. atque hoc ordine: 86—91. 12—14. 46—63. 92—97. 35—45. 27—34. 73—80. 107—109. 116—127. 129. 130. 135—141. 143—145. 167. 168* 1 I roma *V* (*in mg. m. ant.*), de Roma Constantinopoli et Carthagine *Ug*. intediū *V* (ū *in ras. m*²) 2 II constanti III nopolis et cartago *V* (*in mg. m. ant.*) constanti**nopoli *V* (li *eras.*) cartago *V* 3 quia] qui *V* 5 fuit *codd. volgo*, fuat *Barth* apuleñ *P* 6 subiit *P* nobq̧ (nouis s. v.) *V* (nouis *m*²) 7 pèrstrinxit *P Ug*. 8 elyssam *P* 9 acusat *P* dēs *P* 10 nunc] huic *Heinsius* 12 de carthagine et constantinopoli *T* quo *V* numine *V* (n *pr. in ras. m*², u *m*²; limine *m*¹ *ut videtur*) 13 angustas*** (mutas tis s. v.) *V* (tis *eras.*; tis *s. v. add. m. ant.*), augustas mutastis *P* (*in quo* onustatis) *T* quum *V* bůzantina *V*, bicantina *P*, Bizantina *T Ug*. ligos *V*, licos *P Ug*., lices at (ah *Med.*) tu *T* bursa *P*, birsa *T* 15 IIII anthiotia v et alexandria *V* (*in m. mg. ant.*), de antiochia et alexandria *P Ug*. phebee *P* antiochio *P* 16 alexandre *P*, Alexandrie *Ug*. si] se *V* 19 aet *V* 21 secunda *VP* tuta] tu *P* foecunda situque *Ug*. 22 pressis *V* 23 in acetumque *P*, macedumque *Ug*. attollite *P Ug*. 25 ingenitum *P* ingenitus avus *Ug*. anchora *P Ug*.

qualis inusta solet generis nota certa: per omnem
nam subolis seriem nativa cucurrit imago.

Armipotens dudum celebrari Gallia gestit (IIII) 288
Trevericaeque urbis solium, quae proxima Rheno
pacis ut in mediae gremio secura quiescit,
imperii vires quod alit, quod vestit et armat.
lata per extentum procurrunt moenia collem:
largus tranquillo praelabitur amne Mosella,
longinqua omnigenae vectans conmercia terrae.

Et Mediolani mira omnia, copia rerum, (V) 289
innumerae cultaeque domus, facunda virorum
ingenia et mores laeti, tum duplice muro
amplificata loci species populique voluptas,
circus, et inclusi moles cuneata theatri,
templa Palatinaeque arces opulensque moneta
et regio Herculei celebris sub honore lavacri:
cunctaque marmoreis ornata peristyla signis
moeniaque in valli formam circumdata limbo.
omnia quae magnis operum velut aemula formis
excellunt nec iuncta premit vicinia Romae.

Nec Capuam †pelago cultuque penuque potentem, (VI) 290
deliciis opibus famaque priore silebo,
fortuna variante vices, quae freta secundis
nescivit servare modum. nunc subdita Romae
aemula, nunc fidei memor, ante infida, senatum
sperneret an coleret dubitans, sperare curules
Campanis ausa auspiciis unoque suorum
consule, ut imperium divisi adtolleret orbis.
quin etiam rerum dominam Latiique parentem
adpetiit bello, ducibus non freta togatis,

---

26 Verg. Georg. III 158 continuoque notas et nomina gentis inurunt 39 Verg. Aen. V 664 cuneosque theatri 49 Verg. Aen. X 501 sq. nescia . . . servare modum, rebus sublata secundis 50 Hor. Epod. 16, 5 aemula nec virtus Capuae

---

26 cera *V* 27 sobolis *P Ug.* cucurit ymago *P* 28 VI treueris *V* (*in mg. m. ant.*), de treueri *PT Ug.* (*Med. add.*: septimo loco eam ponit) gestis *PT Ug.* 29 reno *P* 30 in *om. P* ^{me}diae *V* (me m^2) secura *P* (cur *in ras.* m^2) 31 inperii *P* imperiique uiros *Ug.* 32 procurrit *V*, procuṙ *P* (*in mg.* m^2 procurrunt) 33 perlabitur *PT Ug.* 34 *in mg. inf.* m^1 *V* omnigenus *PT Ug.* nectas *T* commertia *T Ug.* 35 VII Et mediolanum *V* (*in mg. m. ant.*), de mediolano *PT Ug.* mediolanum *P* 37 et mores laeti *VP*, antiqui mores *cet.* cum *P* dupplice *V* 38 amplicata *P* 39 inclusi *V* (i *alt. add.* m^2) 40 arces *V* (*in mg.* m^2 uł domus), arcens *P* 41 *om. P* labauacri *V* (*fuit* lab^{ua}cri) 42 ꝑstyla *V*, peristula *P*, peristila *T* 43 circundataque *P* limuo *V* (*in mg.* m^2 ał lūbro), lẏbo *T*, labro *Scal. volgo* 45 excollunt *P* iūta *V* 46 VIII capua *V* (*in mg. m. ant.*), de capua *PT Ug.* pelago] largo *Heinsius*; agrorum *temptabam*; *post v. 46 fortasse unus excidit versus* cultu *T Ug.* poenuque *T* 47 famaque fama *T* (*alt.* fama *del.*) silobo *P*, solebo *T* (*corr.* m^1) 48 uaria *V* 49 nescit *V* 50 nunc] non *T*, num *Ug.*, tunc *Scal. volgo* āt *V*, aut *cet.*, anne *Scal. volgo*, ante *Heinsius* infida *V* (a *in ras.* m^2) 51 han *V* collēt *P* dubitat *T* currules *T* 52 suorum cōsulė́ *T* 53 diuisit *V* atoleret *P*, attolleret *T Ug.* 55 ad*petiit *V*, appetiit *cet.* non] nunc *T*

Hannibalis iurata armis deceptaque in hostis
servitium demens specie transivit erili.
mox ut in occasum vitiis communibus acti
conruerunt Poeni luxu, Campania fasto,
(heu numquam stabilem sortita superbia sedem!)
illa potens opibusque valens, Roma altera quondam,
comere quae paribus potuit fastigia conis,
octavum reiecta locum vix paene tuetur.

Non erat iste locus: merito tamen aucta recenti (VII) 291
nona inter claras Aquileia cieberis urbes,
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
moenibus et portu celeberrima: sed magis illud
eminet, extremo quod te sub tempore legit,
solveret exacto cui sera piacula lustro
Maximus, armigeri quondam sub nomine lixa.
felix, quae tanti spectatrix laeta triumphi
punisti Ausonio Rutupinum Marte latronem.

Pande, duplex Arelate, tuos blanda hospita portus, (VIII) 292
Gallula Roma Arelas, quam Narbo Martius et quam
accolit Alpinis opulenta Vienna colonis,
praecipitis Rhodani sic intercisa fluentis,
ut mediam facias navali ponte plateam,
per quem Romani conmercia suscipis orbis
nec cohibes populosque alios et moenia ditas,
Gallia quis fruitur gremioque Aquitanica lato.

Clara mihi post has memorabere, nomen Hiberum, (VIIII) 293
Hispalis, aequoreus quam praeterlabitur amnis,
submittit cui tota suos Hispania fasces.
Corduba non, non arce potens tibi Tarraco certat
quaeque sinu pelagi iactat se Bracara dives.

---

73 cf. Claud. Rut. Nam. I 155

56 annibalis *T*   57 transire *V*   herili *codd.*   58 hoccassū uitiis *V* (is *in ras. unius litterae m*[2]) comunibus *P*   59 cōruerent *V*, corruerunt *P*, quo ruerent *T*, corruerent *Ug.*   festo *V* (*in mg.* al fasto) *cet.*, fastu *Lipsius volgo*   60 nunquam *P Ug.*   supbia *V*   61 ira *T*   condam *P*   64 VIIII aquileia *V* (*in mg. m. ant.*), de aquilegia *P*, De Aquileia *Ug.*   orat *P*   ste *V*   tū *P*   recē[ti] *V* (ē *m. ant. in ras.*, ti *add. m. ant.*)   65 [aquile]ia *V* (aquile *m*[2])   66 Itala] ista *P Ug.*   illyricos *V* (y *ex* i *m*[2]) *Ug.*, illuricos *P*   67 illut *V*, *om. P Ug.*   68 e*minet *V*   69 soluīt *P*, soluerit *Ug.*   sera *V*, iusta *cet.* (*cf. XXI 1, 41*) *volgo*   lustro *V*, bello *cet.*   70 lixae *codd.*, lixa *Suse*   71 trihumphi *V*   73 x arelas *V* (*in mg. m. ant.*), de uienna *P Ug.*, de arletensi urbe *T*   prode *PT Ug.*   arelate . . . roma *om. PT Ug.*   Arelas tutos *Heinsius*   blāda *V* (a *alt. m*[2] *in ras.*)   por[tus] *V* (p *ex* c *vel* t *corr. et* tus *add. m*[2])   74 narrbo *V* (b *corr. ex* o?), nābo *P*   marcius *V*   75 opulenta colonia *T* (colonia *del.*)   76 rodani *T*   intercissa *P*   78 Romani] rerum *P*   cōmercia *V*, comertia *T*, comercia *Ug.*   79 coibes *V*   alis *T*   80 fluitur *T*   acquitanica *P*, aquitania *Ug. volgo*   81 XI hispalis *V* (*in mg. m. ant.*), de tarrachonia *P*, De Emerita et Taracone *Ug.*   cara *V*, cura *P*, iure *Ug.*, clara *Toll*   hos *VP*   numē *V*   hibernum *P*   82 hispalis *V*, emerita *cet.*   paterlabitur *V*   83 sūmittit *V*   tota *V* (o *ex* u)   [hi]spania *V* (hi *m*[2])   84 XII cordoba XIII tarraco *V* (*in mg. m. ant.*)   non non] hinc non *V*, *alterum* non *om. Ug.*   tarracho *P*, Taraco *Ug.*   85 XIIII bracara *V* (*in mg. m. ant.*)   brachara *P Ug.*   dues *P*

Nunc et terrigenis patribus memoremus Athenas, (X) 294
Pallados et Consi quondam certaminis arcem,
paciferae primum cui contigit arbor olivae,
Attica facundae cuius mera gloria linguae,
unde per Ioniae populos et nomen Achaeum
versa Graia manus centum se effudit in urbes.

Quis Catinam sileat, quis quadruplices Syracusas? (XI) 295
hanc ambustorum fratrum pietate celebrem,
illam conplexam miracula fontis et amnis,
qua maris Ionii subter vada salsa meantes
consociant dulces placita sibi sede liquores,
incorruptarum miscentes oscula aquarum.

Non umquam altricem nostri reticebo Tolosam, (XII) 296
coctilibus muris quam circuit ambitus ingens
perque latus pulchro praelabitur amne Garumna,
innumeris cultam populis, confinia propter
ninguida Pyrenes et pinea Cebennarum,
inter Aquitanas gentes et nomen Hiberum.
quae modo quadruplices ex se cum effuderit urbes,
non ulla exhaustae sentit dispendia plebis,
quos genuit cunctos gremio conplexa colonos.

Nec tu, Martie Narbo, silebere, nomine cuius (XIII) 297
fusa per inmensum quondam provincia regnum
optinuit multos dominandi iure colonos.
insinuant qua se Grais Allobroges oris
excluduntque Italos Alpina cacumina fines:
qua Pyrenaicis nivibus dirimuntur Hiberi:
qua rapitur praeceps Rhodanus genitore Lemanno
interiusque premunt Aquitanica rura Cebennae

---

88 Verg. Aen. VIII 116 paciferaeque . . . olivae   95 Verg. Aen. V 158

86 xv athena *V* (*in mg. m. ant.*), de athenis *cet.*   troiugenis *T*   87 palados *P*   cossi *P Ug.*, cessi *T*   90 par *P*   91 grana *V*   se fiūnt *P*, se fudit *T Ug.*   92 xvi catina xvii siracusae *V* (*in mg. m. ant.*), de cathina (cathinia *P*) et syracusis (R̸ca *add. P*) *cet.*   cathinia *P*, cathinam *T Ug.*   quis] aut *T*   q̄drup[1]ōc̄s siracusas *P*   94 complexam *T Ug.*   miraculā *P*   pontis *T*   omnis *T*   95 quā *V*   hionii *V*   96 cum sotiant *T*, consociat *Ug.*   placida *T*   sibi] sunt *P*   97 incorruptarum *V* (a *ex* o)   98 xviii tolosa *V* (*in mg. m. ant.*), de tholosa *P Ug.*   ūquā *V* (qu *in ras.* m^2, ∸ ∸ *add.* m^2)   ultricem *V* (*corr.* m^2)   tholosam *P Ug.*   99 coctibus *V*   quos *P Ug.*   100 pulcro *VP*   perlabitur *P Ug.*   anne *P*   ga*rūna *V* (r *eras.*), garinna *P*   102 pirenes *P*, Pyrhenes *Ug.*   caebennarum *V*, *quod fortasse retinendum*, Gebennarum *Ug.*   104 ex[s]equū *V* (s m^2)   urbis *V*   105 exaustae *VP*   107 xviiii narbo *V* (*in mg. m. ant.*), de narbona *cet.*   marcie *VP*   numine *V*   108 immensum *T Ug.*   quondam] ō *P*   109 optinuit *P*, obtinuit *cet.*   110 insinuant . . . 116 fuit *om. T*   110 q[s] esse cauis *V*, q̄ sese caius *P*, qua sese graiis *Ug.*, qua se graiis *Ald.*, qua se Sequanis *Scal.* (Secanis *Vin.*) *volgo*, qua Sequanicis (*rectius* Sequanicis se) *Heinsius*   allobrogis oris *V*, allobrogessoris *P*   111 italis *P*   italosalpiā[n] *V* (osalpi[n] *in ras.* m^2)   fenes *V*   112 pirenacis *P*, Pyrenaeis *Ug.*   113 *om. P Ug.*   rodanus *V*   114 acquitanica *P*   gebenne *P Ug.*

usque in Teutosagos paganaque nomina Belcas,
totum Narbo fuit: tu Gallia prima togati
nominis attollis Latio proconsule fasces.
quid memorem portusque tuos montesque lacusque,
quid populos vario discrimine vestis et oris?
quodque tibi Pario quondam de marmore templum
tantae molis erat, quantam non sperneret olim
Tarquinius Catulusque iterum postremus et ille,
aurea qui statuit capitoli culmina, Caesar?
te maris Eoi merces et Hiberica ditant
aequora, te classes Libyci Siculique profundi:
et quidquid vario per flumina, per freta cursu
advehitur, toto tibi navigat orbe cataplus.

Impia iamdudum condemno silentia, quod te, (XIIII) 298
o patria, insignem Baccho fluviisque virisque,
moribus ingeniisque hominum procerumque senatu,
non inter primas memorem, quasi conscius urbis
exiguae inmeritas dubitem contingere laudes.
non pudor hinc nobis. nec enim mihi barbara Rheni
ora nec arctoo domus est glacialis in Haemo:
Burdigala est natale solum, clementia caeli
mitis ubi et riguae larga indulgentia terrae,
ver longum brumaeque novo cum sole tepentes

---

120 Ovid. ex Ponto IIII 8, 31 de Pario . . . templum marmore Verg. Aen. IIII 457 (VI 69) de marmore templum   121 Verg. Aen. I 33 tantae molis erat   123 Sil. It. III 623 aurea Tarpeia ponet capitolia rupe   127 Mart. XII 74, 1 dum tibi Niliacus portat crystalla cataplus; *cf.* Marcell. de med. 67 et quicquid confert medicis Lagaea cataplus   137 Hor. Carm. II 6, 17 sq. ver ubi longum tepidasque praebet Iuppiter brumas Verg. Georg. I 288 cum sole novo

---

115 Tectosagos *volgo*   panaque *P*, pana quae *Ug.*   primaevo nomine *Par. volgo*   belcos *P*, Belgas *Ug.*, Volcas *volgo*   *v.* 116 *inde a* tu *et* 117 *sic scripti sunt in T* tu in Gallia togati nominis prima (*cet. om.*), *deinde post versus unius spatium* 118 quis memoret portus tuos et montes et lacus   118 *sq.* quis memoret . . . quis *codd. corr. Brandes*   fontesque *Heinsius*   119 uirio *P*, uarioș *T*   120 *om. T*   uario condam *P*, quondam uario *Ug. volgo*   *vv.* 121—127 *sic scripti sunt in T* cuius tanta moles erat quantam non sperneret olim | tarquinus (tarquinius *Med.*) et getulus et iterum miles cęsar | qui capitolia culmina aurea statuit | te maris orientalis et iberi merces ditant | te classes libici (lybici *Med.*) et sinili (siculi *Med.*) profundi | et quicquid uario cursu per flumina et per freta | aduehitur toto tibi orbe nauigat   121 tanta *P*   122 ge^{tu}lusque *V*, getulusque *PT Ug.*, Catulusque *Lugd.*   iter *P*   123 capitolii *V*, capitolia *PT Ug.*   124 coi *P*   hiberica *V*, hiberiori *P*   125 libici sucidique *P*   126 quicquid *PT Ug.*   127 adueitur *V*   κατάπλους *Lugd. volgo*   128 xx burdigala *V* (*in mg. m. ant.*), de burdegala ex qua fuit autor iste ausonius *P*, De Burdegala ex qua fuit Ausonius *Ug.*, de burdegali urbe *T*   128 *om. T*   condemno* *V* (s *eras.*)   *vv.* 129 *et* 130 *sic scripti sunt in T* o patria te insignem dico viris moribus ingeniis hominum | et procerum senatu uino et aquis   129 patriā *V*   bacco *V*, bacho *P*   flui^{y}sque *V* (y m^2)   130 ingenisque *V*   senatum *V*   131—134 *om. T*   131 in^{ter} *V* (ter m^2) cōsius orbis *V*   132 exigue munerico *P Ug.* (*om.* dubitem . . . Arctoo)   134 inhemo *V*, immo *P*, in imo *Ug.*   *vv.* 135—145 *sic scripti sunt in T* burdegalia est mihi natale solum | ubi mitis est caeli clementia | et irriguae terrae indulgentia larga | uer enim longum et bruma ibi breuis est | subter quoque iuga frondea feruent fluenta | imitata marinos meatus | quadra etiam ibi murorum species | sic altis turribus ardua | ut sūmitates (summitantes *Med.*) intrent nubes aereas (aerias *Med.*) | latas habet plateas et respondentes | indirecta compita portas | per medium autem urbis fontani | fluminis alueum   135 burdegale *P Ug.* ast *Heinsius*   137. 138 uer longum brumaeque breuis iuga frondea subt̄ (subsunt *Ug. volgo*) *P Ug. volgo*

aestifluique amnes, quorum iuga vitea subter
fervent aequoreos imitata fluenta meatus.
quadrua murorum species, sic turribus altis
ardua, ut aerias intrent fastigia nubes.
distinctas interne vias mirere, domorum
dispositum et latas nomen servare plateas,
tum respondentes directa in compita portas
per mediumque urbis fontani fluminis alveum,
quem pater Oceanus refluo cum impleverit aestu,
adlabi totum spectabis classibus aequor.
quid memorem Pario contectum marmore fontem
Euripi fervere freto? quanta unda profundi!
quantus in amne tumor! quanto ruit agmine praeceps
marginis extenti bis sena per ostia cursu,
innumeros populi non umquam exhaustus ad usus!
hunc cuperes, rex Mede, tuis contingere castris,
flumina consumpto quom defecere meatu,
huius fontis aquas peregrinas ferre per urbes,
unum prae cunctis solitus potare Choaspen.
salve, fons ignote ortu, sacer, alme, perennis,
vitree, glauce, profunde, sonore, inlimis, opace.
salve, urbis genius, medico potabilis haustu,
Divona Celtarum lingua, fons addite divis.
non Aponus potu, vitrea non luce Nemausus
purior, aequoreo non plenior amne Timavus.
hic labor extremus celebres collegerit urbes.
utque caput numeri Roma inclita, sic capite isto
Burdigala ancipiti confirmet vertice sedem.
haec patria est: patrias sed Roma supervenit omnes.
diligo Burdigalam, Romam colo. civis in hac sum,
consul in ambabus: cunae hic, ibi sella curulis.

---

146 Paull. Pell. carm. euch. 44 sqq. (*qui h. l. simul* XII 26 *respexisse videtur*) 147 Verg. Aen. X 269 totumque adlabi classibus aequor 150 Verg. Georg. I 322 agmen aquarum 157 Verg. Aen. VIII 301 salve . . . decus addite divis (Claud. Carm. min. XXVI 67) 162 Verg. Aen. I 244 sq.

---

138 estifluitq[s] *V*, aestifluique *Vin.* 139 īmitata *P* 141 aereas *PT Ug.* 142 *om. P Ug.* distincte *V*, distinctas *Scal.* mirere** *V* (r *pr. m*² *ex* s; miserere, *ut videtur, m*¹) 143 dispositu et *Ug.* placeas *P* 145 aliceum *P* *vv.* 146—166 *om. T* 146 quum *V* 148 contectam *P* 149 euripe[y] *V* feruoē *P* umbra *V*, unda *P Ug.* 150 *om. V* (*nisi forte is versus olim in mg. inf. erat scriptus, ubi versus nunc erasi incerta quaedam extant vestigia*) p̄ces *P* 151 margine *Ug. volgo* contenti *P Ug. volgo* hostia cursus *P Ug.*, ostia cursus *volgo* 152 *om. P Ug.* exaustns *V* 153 rex re medeti' *P* coniungere *Ug. volgo* 154 comsūpto *V* quū *V*, quem *P Ug. volgo*, quom *ego* 156 per cunctas *codd. volgo*, *corr. Heinsius* portare *codd. volgo*, potare *Heinsius* coaspen *P*, Choaspem *Lugd. volgo* 158 sonē *P* illimis *P Ug.* 159 urbi[s] *V* (s *m*² ?) austu *P* 160 Duiona *Ug.* addice *P* diues *V* (e *in* y *mut.*), diuus *P* 161 potui *V* nemeausus *V* 162 tymauus *P* 163 colle[ge]rit *V* (ge *m*²) 164 sto *V* 165 uurdigala *V*, Burdegala *Ug.* 166 patria sed *V* omnis *V* *vv.* 167 *et* 168 *in T sic sunt scripti* Idem Ausonius (*deinde versus unius spatium*) diligo burdegalam romam colo ciuis in illa | s. (scilicet *s. v.*) burdegala consul in ambabus (*om.* cunae . . . curulis) 167 ciuis in illa *P Ug.* 168 hiic *V*
Explicit Decii Magnii Ausonii illustrissimi uiri cathalogus urbium nobilium *P*, Decii magni Ausonii Catalogus Vrbiū nobiliū finit *Ug.*

XX. LVDVS SEPTEM SAPIENTVM.

AVSONIVS CONSVL DREPANIO PROCONS. SAL.

Ignoscenda istaec an cognoscenda rearis, (I) 299
adtento, Drepani, perlege iudicio. (VP)
aequanimus fiam te iudice, sive legenda,
sive tegenda putes carmina, quae dedimus.
nam primum est meruisse tuum, Pacate, favorem:
proxima defensi cura pudoris erit.
possum ego censuram lectoris ferre severi
et possum modica laude placere mihi.
novit equus plausae sonitum cervicis amare,
novit et intrepidus verbera lenta pati.
Maeonio qualem cultum quaesivit Homero
censor Aristarchus normaque Zenodoti!
pone obelos igitur, primorum stigmata vatum:
palmas, non culpas esse putabo meas
et conrecta magis quam condemnata vocabo,
adponet docti quae mihi lima viri.
interea arbitrii subiturus pondera tanti,
optabo, ut placeam: si minus, ut lateam.

PROLOGVS.

Septem sapientes, nomen quibus istud dedit (II) 300
superior aetas nec secuta sustulit,
hodie in orchestram palliati prodeunt.
quid erubescis tu togate Romule,
scaenam quod introibunt tam clari viri?
nobis pudendum hoc, non et Atticis quoque,
quibus theatrum curiae praebet vicem.

XX. 1 Appuleius Apol. 65 idque eos arbitror non tam ignoscendi quam cognoscendi causa desiderare; cf. Ter. Heaut. I 2, 6 (218) 9 Verg. Georg. III 186 plausae sonitum cervicis amare 10 Verg. Georg. III 208 verbera lenta pati

XX. Ausonius Consul Drepanio procōs s† aid *V* (cōs s† aid *in ras.*), Epistola Decii Magni Ausonii ad Drepanium proconsulem de ludo septem sapientum R̸ca *Ph*, Decimi Magni Ausonii ad Drepanium Pacatum proconsulem. De Ludo septem sapientum *Ug.* 1 sta*cā *V* (e *eras.*; ⁱstaqᵛā *m2*), isthet *P*, isthaec *h Ug.* 2 attento *Ph Ug.* 8 laude *V* (*s. v. m2*) michi *P* 9 ᵃmare *V* (a *m2*) 12 aristarcus *V* normamque *P* 13 primorum stemma (*om.* uatum . . . condemnata) uocabo *V* puriorum stēata (stemmata *h*) *Ph*, puriorum stigmata *Ug.*, spuriorum stigmata *Ven.*[4] *volgo* 15 correcta *Ph Ug.* 16 apponet *Ph Ug.* michi *P* 17 subitū *P* (*m. rec. in mg.* rus) ponderē *V* (a *m2*) 18 obtabo *V* (*corr. m2*) si] sin *Par. volgo* iaceam *Ug.*, taceam *Ven.*[4] *volgo* 19 ⁱstuᵈt *V* (i *et* d *m2*) 20 secuta nec *P* 21 hodie queqȝ *P*, hodieque *cet. corr. Pithoeus* orcistram *V*, hortis tam *Ph Ug.* 22 rumule *V* 23 scenam *P Ug.* introirunt *V* 24 haec *Ug.* non *om. V*

nostris negotis sua loca sortito data:
campus comitiis, ut conscriptis curia,
forum atque rostra separat ius civium.
una est Athenis atque in omni Graecia
ad consulendum publici sedes loci,
quam in urbe nostra sero luxus condidit.
aedilis olim scaenam tabulatam dabat
subito excitatam nulla mole saxea.
Murena sic et Gallius: nota eloquar.
postquam potentes nec verentes sumptuum
nomen perenne crediderunt, si semel
constructa moles saxeo fundamine
in omne tempus conderet ludis locum:
cuneata crevit haec theatri inmanitas.
Pompeius hanc et Balbus et Caesar dedit
Octavianus, concertantes sumptibus.
sed quid ego istaec? non hac ⟨de⟩ causa huc prodii,
ut expedirem, quis theatra, quis forum,
quis condidisset privas partes moenium:
set ut verendos disque laudatos viros
praegrederer ac docerem quid vellent sibi.
pronuntiare suas solent sententias,
quas quisque iam prudentium anteverterit.
scitis profecto, quae sint: set si memoria
rebus vetustis cludit, veniet ludius
edissertator harum, quas teneo minus.

LVDIVS.

Delphis Solonem scripse fama est Atticum (III) 301
Γνῶθι σεαυτόν, quod Latinum est: Nosce te.
multi hoc Laconis esse Chilonis putant.
Spartane Chilon, sit tuum necne ambigunt,
quod introfertur: Ὅρα τέλος μακροῦ βίου,
finem intueri longae vitae qui iubes.
multi hoc Solonem dixe Croeso existimant.

---

26 negotiis *V Ug.*, negociis *P*, negotis *h* 27 conscribtis *V* 28 adque *V* (t *m*2) rostras *V* separatis *codd. volgo*, separat ius *Scal.* 29 adque *V* (t *m*2) omni] omina *V* 30 sedis *V* 32 scenam *P* 33 ex^c^itatā *V* (c *m*2, tā *m*2 *in ras.*) 34 sit *P* gallius *V* (iu *in ras. m*2) 35 suptuum *V* (*corr. m*2) 36 peremne *P* 37 molis *VP Ug.* 38 panderet *Mommsen* 39 teatri *P* immanitas *V Ug.* 40 ponpeius *P* cesa^r^ *V* (r *m*2) 41 ho^c^tauianus *V* (h *del. m*2) suptibus *V* (*corr. m*2) 42 ego quid *Scal. volgo* ^i^staec *V* (i *m*2), istet *P* de *om. codd.*, *add. Mertens* 43 teatra *V* 44 condississet *V* (*corr. m*2), condidisse *P* priuas (m superscr.) *V* (m *m*2), primas *P Ug.* 45 set *V* (d *m*2), sed *cet.* diisque *P Ug.* 46 praegrederer *V* (r *ult. m*2 *in ras.*) agere *codd.*, ac docerem *ego*, ac referrem *Toll volgo* 47 sententias] seminas *P* 48 quas] quas si *V* quisquam *V Ph*, quisque *Ug.*, quisque iam *Peiper* prudentum *codd.*, prouidentium *Ven.*4 *volgo*, prudentium *Peiper* 49 profecto *V* (f *m*2 *in ras.*) sed *Ph Ug.* 50 claudit *Ph Ug.* ludus *V* 51 et dissertator *V*, edessertator *P*, edesserator *h*, edissertator *Ug.*, edisserator *Ald. volgo* harum *V* (h *ex* n *m*2). — lud^i^us *V* (i *m*2), ludus *P* 52 delfis *P* scribsisse *V*, scripsisse *Ug.*, scribis et *P*, scripse *h Ven.*4 anticum *VP* 53 gnothi *V* (h *del. m*2) *P* sʒauton *P* 54 lacones *V* (c *m*2 *in ras.*), lacon *P* 56 *fortasse* in ore fertur τελος οραν *Ug.* 57 intu^eri^ *V* (n *m*2; in *exp. m*2, *ut videtur*) qui *V*, quo *cet. volgo*, *cf. v.* 66, 70 58 solono *P* dixisse *V* creso *P* ex^s^tim^an^t *V*

et Pittacum dixisse fama est Lesbium:
Γίγνωσκε καιρόν. tempus ut noris, iubet.
set καιρὸς iste tempestivum tempus est.
Bias Prieneus dixit: Οἱ πλεῖστοι κακοί,
quod est Latinum: Plures hominum sunt mali.
set inperitos scito, quos dixit malos.
Μελέτη τὸ πᾶν est Periandri Corinthii,
meditationi inesse totum qui putat.
Ἄριστον μέτρον esse dixit Lindius
Cleobulus, hoc est: Optimus cunctis modus.
Thales ⟨set⟩ Ἐγγύα· παρὰ δ' ἄτα protulit,
spondere qui nos, noxa quia praesto est, vetat.
hoc nos monere faeneratis non placet.
dixi: recedam: legifer venit Solon.

SOLON.

De more Graeco prodeo in scaenam Solon, (III) 302
septem sapientum fama cui palmam dedit.
set fama non est iudicii severitas:
neque me esse primum ⟨nec⟩ vero imum existimo,
aequalitas quod ordinem nescit pati.
recte olim ineptum Delphicus suasit deus
quaerentem, quisnam primus sapientum foret,
ut in orbe tereti nomina serta incideret,
ne primus esset, ne vel imus quispiam.
eorum e medio prodeo gyro Solon,
ut quod dixisse Croeso regi existimor,
id omnis hominum secta sibi dictum putet.
Graece coactum [est]: Ὅρα τέλος μακροῦ βίου:
quod longius fit, si Latine edisseras:
Spectare vitae iubeo cunctos terminum.
proinde miseros aut beatos dicere

---

59 pittacum *V* (c *s. v. m*²) famā *P* 60 gisnosce (c *ex* s *m*²) ceron *V*, gignoscere cęron *P*, γνῶθει καῖρον *h*, καιρον γνῶθι *Ug.* nori *V* 61 sed *Ph Ug.* caeros *V*, caros *P* tempestiunū *V* est tempus *Ug.* 62 prienus *V*, prineus *P* oeplistoecacoe *V* (-coae) *P* 63 homines *Delph.* 64 set *V* (d *m*²), sed *cet.* imperitos *Ph Ug.* 65 periandri est *codd. corr. ego*, Periandri hoc (*rectius* id) est *Mertens* 66 meditationem esse *codd.*, meditationi inesse *ego* (*cf.* 216), esse meditationem *Accursius*, meditationis esse *Heinsius*, meditationem posse *Peiper*, meditationem is esse *Mertens* 67 dicit *codd.*, dixit *Scal.* lidius *V*, lycdius *P*, lycdius *h*, Lindius *Ug.* 68 cleobolus *Vh*, cleoboilus *P corr. Ug.* obtimus *V* (*corr. m*²) 69 tah^a^les *V* (*corr. m*²) set *add. Peiper* engyea *VP* Thales ἐγγύα πάρεστι δ' ἄτη *Scal. volgo* 70 quia *V*, que *P*, quod *h Ug. volgo* presest *V*, praesto est *cet.*, praesest *Scal. volgo* 71 funeratis *V*, fenoratis *P*, foeneratis *h Ug.* 72 dixere quidam *codd. corr. Scal.* legi*fer *V* (i*f *in ras.*) 73 de] e *P* scaena *V*, scenam *P* salon *P* 75 sed *Ph Ug.* 76 uerum (vestrum *Ug.*) unum *codd.*, nec vero imum *ego*, nec vel imum *Hartel*, verum horum unum *Mommsen*, vestrum aut imum *Scal.*, horum nec imum *Toll volgo* 77 Aaequalitas *V* 78 holim *V* (h *del. m*²) delficus *P* ait *codd.*, iussit *Scal. volgo*, suasit *ego Heinsium*, *qui* inepto . . . suasit . . . quaerenti *coniecerat*, *secutus* 79 sapientium *h* for*& *V* 80 nominū sertum *V*, nomium sertum *Ph*, nomen insertum *Ug.*, nomina eorum *Scal. volgo*, nomina serta *ego* 82 prodio *P* ciro *V*, giro *P* 83 disisse *V* (*corr. m*²) crhoes° *V* (o *m*²), chryso *P*, chroeso *h* 84 ad ōs *P* omnes *h* 85 coactum est *codd.*, est *del. Scal.* telosinat *P* (*cet. om.*), τελος οραν *Ug.* machro *V* 86 dixeras *V*, disseras *P* 88 dicier *codd.*, dicere *Scal.*

evita, quod sunt semper ancipiti statu.
id adeo sic est. si queam, paucis loquar.
rex, an tyrannus, Lydiae Croesus fuit
his in beatis, dives insanum in modum,
lateribus aureis templa qui divis dabat.
is me evocavit. venio dicto oboediens,
meliore ut uti rege possint Lydii.
rogat, beatum prodam, si quem noverim.
Tellena dico, civem non ignobilem:
pro patria pugnans iste vitam abiecerat.
despexit: alium quaerit. innui Aglaum:
fines agelli proprii numquam excesserat.
at ille ridens: quo dein me ponis loco,
beatus orbe toto qui solus vocor?
spectandum dico terminum vitae prius,
tum iudicandum, si manet felicitas.
dictum moleste Croesus accepit. ego
relinquo regem. bellum ille in Persas parat.
profectus, victus, vinctus, regi deditus.
at ilico aptant funeris ipsum instar sui,
qua flamma totum se per ambitum dabat
volvens in altum fumidos aestu globos.
ac paene sero Croesus ingenti sono,
o vere vates, inquit, o Solon, Solon.
clamore magno ter Solonem nuncupat.
qua voce Cyrus motus extingui iubet
gyrum per omnem et destrui ardentem pyram.
et conmodum profusus imber nubibus
repressit ignem. Croesus ad regem ilico
ministrorum per ducitur lectam manum.

---

93 Herod. I 50 Luc. Char. 11 97 Her. I 30 Luc. Char. 10 99 sq. Val. Max. VII 1, 2 terminos agelli sui numquam excesserat

---

89 euenta *Ph Ug.* an**cipisti (ti *eras.*) statum *V* 91 tirannus *V* lidię *V*, hodie *P* chroesus *V*, chresus *P*, chroesus *h* 92 his in beatus *V*, is beatus *cet. corr. Scal.* insanũs *P* 94 his *V* ueni *codd.*, uenio *Ven.*[4] obediens *codd.* 95 regem *P* 96 qu**em *V* (id *eras.*) 97 tellana *V*, tellena *P*, tillẽna *h*, Telena *Ug.*, Telana *volgo* 98 ^{i}ste *V* (i m^2) obiecerat *V* (a *ex* ā) *cet. corr. Graevius* 99 dexpexit *V* inueni *codd. volgo*, innui *Heinsius* 100 fines qui *Scal. volgo* proprii is *Peiper* nunquam *h Ug.* 101 ad *V* (t m^2), ait *h* deinde *codd.*, dein *Scal.* ponit *P* 104 foelicitas *h* 105 ch^{r}ysus *V*, chriesus *P* accepi *P et h* (*in quo* t *post add.*), accepit at *Vin. volgo* 107 deditus *V* (edi m^2 *in ras.*) 108 at*illecaptans *V* (a *post* t *add.* m^2), at ille captus *cet. volgo*, at illico aptant *Scal.* funeris (*om.* ipsum) *Vh*, ipse funeris *P Ug.*, funeris ipse *Ven.*[4] *volgo* at ilico aptant funeris ipsum instar sui *ego*; *volgo Vineto auctore et ante et post v.* 108 *lacunam statuunt* 109 qua *V*, qui *cet.*, quin *Scal. volgo* fama *Ph Ug.* se per] semper *V* 110 aestu] artu *P*, aer *Ug.* 111 hac *V*, at *P Ug.* chrisus *V*, chreisus *P*, chrẙsus *h* shono *V* (h *del.* m^2) 112 inquid *V* (t m^2) 114 quia *P* 115 girum *VP* homnem *V* (h *del.*) dextrui *V* (s m^2) ardentem *V* (d *ex* c ?) 116 comodũ *V*, commodum *h Ug.* 117 chrysus *V*, chreysus *P*, chrẙsus *h* illico *h Ug.* 118 per ministrorum *codd.*, ministrorum per *ego*, per administrum *Pulmannus*, per administram *Hartel* deductus lectam per ministrorum manum *Scal. volgo*, ministrorum perducitur lecta manu *Toll*, ministeriorum ducitur lecta manu *Heinsius*

interrogatus, quem Solonem diceret
et quam ciendi causam haberet nominis,
seriem per omnem cuncta regi edisserit.
miseratur ille vimque fortunae videns
laudat Solonem, Croesum ⟨iam⟩ in amicis habet
vinctumque pedicis aureis secum iubet
reliquum quod esset vitae totum degere.
ego duorum regum testimonio
laudatus et probatus ambobus fui.
quodque uni dictum est, quisque sibi dictum putet.
ego iam peregi, qua de causa huc prodii.
venit ecce Chilon. vos valete et plaudite.

CHILON.

Lumbi sedendo, oculi spectando dolent, (V) 303
manendo Solonem, quoad sese recipiat.
hui quam pauca! diu locuntur Attici.
unam trecentis versibus sententiam
tandem peregit meque respectans abit.
Spartanus ego sum Chilon, qui nunc prodeo.
brevitate nota, qua Lacones utimur,
commendo nostrum Γνῶθι σεαυτόν, Nosce te,
quod in columna iam tenetur Delphica.
labor molestus iste fructi est optimi,
quid ferre possis, quidve non, dinoscere:
noctu diuque, quae geras, quae gesseris,
ad usque puncti tenuis instar quaerere.
officia cuncta, pudor, honor, constantia
in hoc et illa spreta nobis gloria.
dixi. valete memores: plausum non moror.

CLEOBVLVS.

Cleobulus ego sum, parvae civis insulae, (VI) 304
magnae sed auctor, qua cluo, sententiae,

131 Plaut. Men. V 3, 6 (882)

119 interroga *V*, interrogatur *P* q̄in *P*, quae in *Ug.* 120 sciendi *Ph* 121 homnem *V* cunctam *Vh* 122 miseratus *h* uimquem *V*, uim q̄ *h* 123 crysum *V*, chrysum *P*, chrysum *h* in *codd. volgo*, iam in *ego*, hinc in *Heinsius* 124 *om. V* peditis *P* 125 reli*quū *V* (n *eras.*) 126 ergo *Heinsius* duorum c regum *V* (e regum ?) testimonia *P* 129 qua adhuc de causa *h* 130 ualē *P* 131 mi oculi *Ug.*, oculique *Ven.*[4] *volgo* (*Ritschl in versu Plaut. in editione* mi oculi, *in Nov. exc. Plaut. p. 72* sedendod, *Fleckeisen* et oculi) 132 quoad ad *P* sesc *V* (e *pr. m*[2]) 133 huic *V*, hiis *P*, hique (*om.* quam) *Ug.*, hui *h Lugd.* quam pauca quam diu (*om.* hui) *Ven.*[4], hui quam pauca quam diu *Scal.* (*qui illud* hui *extra versum locum habere voluit*) *volgo* loquntur *V* 135 abiit *codd.*, abit *Scal.* 136 Chilo *Scal. volgo* 137 quam *P* usi (usu *P*) sunt *codd.*, utimur *Turnebus* 138 σαυτον *Ug.* 140 fructi *V* (v *m*[2]) ast *Heinsius* 141 dignoscere *Par. volgo* 142 quAe *V* (A *in ras. m*[2]) 143 in[s]tar *V* (s *m*[2]) 145 spraeta *V*. — Cleobolus *codd.* 147 cleobûlus *V* (o *s. v. m*[2]), cleobus *Ph* 148 quā eleuo *V*, quam duo *P*, quam cluo *Ug.*, qua cluo *h Par.*, qui cluo *Heinsius*

Ἄριστον μέτρον quem dixisse existimant.
interpretare tu, qui orchestrae proximus
gradibus propinquis in quattuordecim sedes:
Ἄριστον μέτρον an sit Optimus modus,
dic. annuisti. gratiam habeo. persequar
per ordinem. iam dixit ex isto loco
Afer poeta vester Vt ne quid nimis,
et noster quidam Μηδὲν ἄγαν. huc pertinet
uterque sensus, Italus seu Dorius.
fandi, tacendi, somni, vigiliae est modus,
beneficiorum, gratiarum, iniuriae,
studii, laborum: vita in omni quidquid est,
istum requirit optimae pausae modum.
dixi: recedam. sit modus: venit Thales.

THALES.

Milesius sum Thales, aquam qui principem (VII) 305
rebus creandis dixi, ut vates Pindarus.
. . . .
dedere piscatores extractum mari.
namque hi iubente Delio me legerant,
quod ille munus hoc sapienti miserat.
ego recusans non recepi et reddidi
ferendum ad alios, quos priores crederem.
dein per omnes septem sapientes viros
missum ac remissum rursus ad me deferunt.
ego receptum consecravi Apollini.
nam si sapientem deligi Phoebus iubet,
non hominem quemquam, set deum credi decet.
is igitur ego sum. causa set in scaenam fuit
mihi prodeundi, quae duobus ante me,
adsertor ut sententiae fierem meae.

---

155 Ter. Andr. I 1, 34 (61)   164 Pind. Olymp. I 1

---

149 ariston *V* (s *m*² *in ras.*)   extimant *P*   150 orchistre *V* (h *del. m*²) *P*   maximus *P Ug.*   151 quatuordecim *Ph Ug.*   152 obtimus *V* (*corr. m*²)   153 annuis: *V* (ti *m*²), adnuisti *Ug.*   154 porro ordinem *anonymus in exemplari Vratislaviensi, cf. Peiper 267*   iam dixi *V*, dixit *P*, iam dixit *h*   dixisse ex isto loco afer poeta uidetur *Ug.*, poeta dixe isthoc loco Afer videtur vester *Scal. volgo*   155 affer[t] *V* (t *m*²), affer *P*   156 noster] uester *P*   mednagā *V* (d *ex* t *m*²)   157 ytalus *P*   158 somni uicinus modus *Vh*, uicinus modus somni *P Ug.*, somni vigiliae est modus *Toll*   160 homni (h *del. m*²) quid[c]quid *V* (c *m*²)   161 [i]stū *V* (i *m*²)   162 dipi *P*   ut sit *Ven.*⁴ *volgo*   thalis *V*   163 Thales sum *Scal. volgo*   principem *V* (i *pr. in ras.*)   164 uatis *V*   pindarus *V* (u *ex* i *vel* o), pyndarus *P*   *post v.* 164 *intercidit versus; lacunam sic explevit Scal.* cuique olim iussu Apollinis tripodem aureum   167 ille *om. Ph Ug.*   168 recepi *V* (e *alt. ex* i *m*²), recipi *P*   et] sed *Ug.*, at *Lugd. volgo*   170 homnes *V* (h *del. m*²)   171 hac *V* (h *del. m*²), at *P*   referant *V* (referunt ?), deferunt *Ph Ug.*, referunt *volgo*   172 apolloni *V* (*corr. m*²), apolini *P* (*cf. e. 95, 7; v. Ritschelii Opusc. II 493 et Plaut. Men. 871*)   173 si] his *P*, is *Ug.*   diligi . . . hominem *om. V*   diligit plebus *P*, delegi Phoebus *Ug.*   174 quenquam *h*   sed *Ph Ug.*   175 his *V*   igitur] qui *P Ug.*   set *V* (d *m*²), sed *cet.*   scenam *VP*   176 michi *P*   *si recte se habet* duobus, *Thaletis persona ante Cleobulum est collocanda et v.* 162 *pro* Thales *scribendum* Bias; *an* tribus quoque *restituendum ?*   177 assertor *Ph Ug.*   m[e]ae *V* (e *m*²), me *P*

ea displicebit, non tamen prudentibus,
quos docuit usus et peritos reddidit.
⟨en⟩ Ἐγγύα· παρὰ δ' ἄτα Graece dicimus:
Latinum est: Sponde; noxa ⟨set⟩ praesto tibi est.
per mille possum currere exempla, ut probem
praedes vadesque paenitudinis reos:
sed nolo nominatim quemquam dicere.
sibi quisque vestrum dicat et secum putet,
spondere quantis damno fuerit et malo.
gratum hoc officium maneat, ambobus tamen.
pars plaudite ergo, pars offensi explodite.

BIAS.

Bias Prieneus ⟨sum⟩: dixi Οἱ πλεῖστοι κακοί: (VIII) 396
Latine dictum suspicor Plures mali.
dixisse nollem: veritas odium parit.
malos sed inperitos dixi et barbaros,
qui ius et aequum ⟨et⟩ sacros mores neclegunt.
nam populus iste, quo theatrum cingitur,
totus bonorum est. hostium tellus habet,
dixisse quos me creditis, plures malos.
sed nemo quisquam tam malus iudex fuat,
quin iam bonorum partibus se copulet.
sive ille vere bonus est seu dici studet,
iam fugit illud nomen invisum mali.
abeo. valete et plaudite, plures boni.

PITTACVS.

Mitylena ⟨ego⟩ ortus Pittacus sum Lesbius, (VIIII) 307
Γίγνωσκε καιρὸν qui docui sententiam.
sed iste καιρός, tempus ut noris, monet
et esse καιρὸν tempestivum quod vocant.

---

191 Ter. Andr. I 1, 41 (68)

---

180 en *addidi*, nos *Scal. et Peiper* engia *V* paradita *P* ecce *codd.*, Graece *Peiper* nos ἐγγύα πάρεστι δ' ἄτη dicimus *Scal. volgo* 181 noxa praesto tibi est *codd.*, noxa set praesto tibi *Peiper*, noxia est praesto tibi *Scal. volgo* 182 possem *VPh*, possum *Ug.* 183 penitudinis *VP*, poenitudinis *h Ug.* 184 quenquam *Ug.* quenquam nominatim *h Ven.*⁴ *volgo* 185 quisquam *Ph* uerum *Vh* 187 gradum *P*, ratum *Heinsius* manet *codd.*, maneat *Ven.*⁴ 188 ergos *P* offensi *V* (i *et insequens* ex *in ras.* m^2) explodite *V* (*infra* excludite) *Ug.*, exprodite *P et h* (r *in* l *mut.*), explaudite *Ven.*⁴ *volgo.* — Bias Prieneus *codd.* 189 p^{e}rieneus *V* (e m^2) sum *add. Scal.*, quod *Peiper*, *an* qui? oepliistoeacae *V*, oeplistoecacoe *P* 191 dixit (*om.* nollem . . . malos) *V* parat *P* 192 imperitos *h Ug.* 193 ius *V* (*in ras.* m^2) et (*eras.*) equū *V*, equum (*om.* et) *cet.* et *ante* sacros *add. Ven.*⁴ mores$^{q's}$ *V* (q's *add.* m^2) neclegunt *V* (negl- m^2), negligunt *cet.* 194 ^{i}ste *V* (i m^2) 195 beatorum *Ug.* 196 credite *P Ug.* 197 qui^{s}quam *V* (s m^2) fiat *V*, fuerat *P* 198 qui non amborum *codd.*, qui non bonorum *Ven.*⁴ *volgo*, quin iam bonorum *Heinsius* 199 est *V* (*s. v.* m^2) 200 illum *codd. volgo*, illud *Toll* 201 pluris *V.* — Pyttacus *P* 202 mitilena *V*, mithylena *P Ug.*; *an* Mytilena *praeferendum ?* ^{h}ortus *V*, ortus *cet.*, oriundus *Ven.*⁴ *volgo*, ego ortus *Mertens*, en ortus *Heinsius* 203 dinosce *V* (d m^2 *in ras.*), ginosce *P* caeron *VP*, γνώθει χαῖρον *h* docui *VPh*, dixit *Ug.*, dixi *Lugd. volgo* 204 ^{i}ste *V* (i m^2) caeros *V*, caros *P* 205 caeron *V*, ceron *P* uocat *P*

Romana sic est vox Venito in tempore.
vester quoque ⟨itidem⟩ comicus Terentius
rerum omnium esse primum tempus autumat,
ad Antiphilam quom venerat servus Dromo
nullo inpeditam, temporis servans vicem.
reputate cuncti, quotiens offensam incidat,
spectata cui non fuerit opportunitas.
tempus me abire, molestus ne sim: plaudite.

PERIANDER.

Ephyra creatus huc Periander prodeo, (X) 308
Μελέτη τὸ πᾶν qui dixi et ⟨hoc⟩ dictum probo,
meditationi inesse totum, quod [recte] geras.
is quippe solus rei gerendae est efficax,
meditatur omne qui prius negotium.
adversa rerum vel secunda praedicat
meditanda cunctis comicus Terentius.
locare sedes, bellum gerere aut ponere:
magnas modicasque res, etiam parvas quoque
agere volentem semper meditari decet.
nam segniores omnes in coeptis novis,
meditatio si rei gerendae defuit.
nil est, quod ampliorem curam postulet,
quam cogitare, quid gerendum sit. dehinc
incogitantes fors, non consilium regit.
sed ego me ad partes iam recipio. plaudite
meditaminique, ut [vestram] rem curetis publicam.

---

206 Ter. Andr. IIII 4, 19 (758) veni in tempore 208 Ter. Heaut. II 3, 123 sq. (364 sq.) in tempore ad eam veni, quod rerum omniumst primum 209 Ter. Heaut. II 3, 34 (275) 219 sq. Ter. Phorm. II 1, 11 sq. (241 sq.) quam ob rem omnis, cum secundae res sunt maxume, tum maxume meditari secum oportet

---

206 uenit *V*, ueni *cet.*, venito *Toll* 207 [sic] comicus *V* (sic *m*2), comicus *cet.*, ille comicus *Lugd. volgo*, itidem comicus *ego* 208 rex omnem *P* primum esse *Ven.*4 *volgo* 209 a*d *V* anthiphilam *V*, antiphylam *P* quo *codd.*, quom *anonymus in exempl. Vratisl.*, *cf. Peiper 267* dromō *V* (r *m*2), drimō *P*, drimon *h* 210 īpeditum *P*, impeditam *h Ug.* 211 reputati *Vh*, reputatiue *P* quot' *P*, quotus *Ug.* 212 oportunitas *VP* 213 [h]abire *V* (h *m*2) ne si (scī *P*, sim *h*, *om. Ug. volgo*) molestus *codd.*, molestus ne sim *ego.* — Periander (*in mg. m*2 Hic est Periander ille amicus Arionis fidicinis, cuius fabulam scripsit Herodotus) *P* 214 ephira *V* periander (pĭriāder *V*, e *m*2, huc (hoc *P*) *codd.*, huc Periander *Ven.*4 215 et *codd.*, qui *Lugd.*, et qui *Vin.* (*vel* et sic) *volgo*, et hoc *ego* 216 meditationem esse *codd.*, meditationi inesse *ego* (*cf. v.* 66). meditationem id esse *Accursius volgo*, meditationis esse *Heinsius* totum quod (quidem *P*) recte (recte *del. in V m*3, *om. Ug.*) geras *codd.*, quod recte geras *Heinsius* 217 his *V* (h *del. m*2) gerenda[e] *V* (e *m*2) 220 medicanda *P* tererentius *V* (r *pr. ex* t *m*2), terrentius *P* 222 magnus *P* 223 medicari *P* 224 homnes *V* inceptis *codd.* 225 ge[re]ndae *V* (re *m*2) 226 nichil *P*, nihil *h Ug.* 227 quod *h volgo*, qui *Ug.* 229 patres *V* 230 meditamini *Vh*, meditari *P Ug.*, meditati *Par. volgo*, meditaminique *Heinsius* uestram rem *codd. volgo*, uestram *del. Heinsius* plublicam *V* Explicit ludus ·VII· sapientum *P*, Finitur ludus vii sapientum *h*, Finit ludus septem sapientum *Ug. In P haec sunt adiecta*: Incipiunt eorundem nomina atque sententie ut qui relegere plura de ipsis scripta fastidiunt, maiore conpendio subiecta cognoscant. primus solon atheniensis ait. R̸ca. τελος ορα μαχρου βιου. hoc ê. Finem respice longe uite. Chilon spartanus ait. γνωθι σεαυτον. hoc est. Nosce te ipsum. Cleobulus Ligdius ait. μετρον αριστον. hoc est. Modus optimus. Thales Milesius ait. εγγυα παρα δ' ατα. hoc est. Vadimonio adē noxa. Bias prieneus ait. οι πλειστοι χαχοι. hoc ê. plures mali. Pitthacus myteleneus ait. χαυρον γνωθι. hoc ê. Tempus agnosce. Periander Corinthius ait: μελετη το παν. hoc ê. Meditatio totum. sicut a poeta legimus usurpatum, modus omnibus utile rebus (*cf. Plaut. Poen. I*, 2, 29 [235]). Expliciunt nomina et sententiae septem sapientum. R̸.

XXI. CAESARES.

1. AVSONIVS HESPERIO FILIO S. D.

Caesareos proceres, in quorum regna secundis 256
consulibus dudum Romana potentia cessit, (*VBWω*)
accipe bis senos. sua quemque monosticha signant,
quorum per plenam seriem Suetonius olim
nomina res gestas vitamque obitumque peregit.

MONOSTICHA DE ORDINE IMPERATORVM.

Primus regalem patefecit Iulius aulam 257
Caesar et Augusto nomen transcripsit et arcem.
privignus post hunc regnat Nero Claudius, a quo
caesar, cognomen Caligae cui castra dederunt.
Claudius hinc potitur regno. post quem Nero saevus
ultimus Aeneadum. post hunc tres, nec tribus annis:
Galba senex, frustra socio confisus inerti,
mollis Otho, infami per luxum degener aevo,
nec regno dignus nec morte Vitellius ut vir.
his decimus fatoque accitus Vespasianus
et Titus imperii felix brevitate. secutus
frater, quem calvum dixit sua Roma Neronem.

XXI. **1.** 17 Iuv. IIII 39 cum . . . calvo serviret Roma Neroni

---

XXI. Σ = *Reginensis 1283 (f. 112 et 113).* M^2 = *altera Caesarum in M recensio f. 117^r — 118^v.* P^2 = *Petavianus ab Heinsio collatus.* α, β, γ, δ, ε, ζ = *Parisini 2782, 5801, 5802, 6116, 8069, 9347.* η, ϑ, ι, ϰ, μ = *Laurentiani 45, 26; 64, 8; 64, 9; 66, 39; 89 inf. 8.* ν = *Bruxellensis 10021.* ξ = *Mellicensis (cf. Melet. Vindob. I 66).* ο *et* π = *Bernenses 104 et 285.* ϱ = *Montispessulanus schol. med. H 4.* σ = *Neapolitanus mus. publ. CXXV (IIII C 25).* τ = *cod. quidam membr. ab Heinsio collatus.* φ = *Glasgoviensis mus. Hunter. V 3, 11. — cod.* ιμσφ = *X. — Caesarum quae nunc supersunt continentur omnia VBWΣ, monosticha et ex tetrastichis vv. 53—76 ω, monost. et ex tetr. vv. 1—81 X, monost. et ex tetr. vv. 1 et 2 γδϑϰξοτ, ceteris, quos supra commemoravi, et p^3 sola monosticha. in recentissimis quibusdam, qui sola exhibent monosticha, veluti cod. mus. Brit. add. Ms. 12009 saec. XV f. 157^r, omissi sunt vv. 1—5, quibus Hesperium adloquitur Ausonius. — in β leguntur vv. 30—41, 1—5, in ν 1—22, 31—36, 23—27, 29, 37—41, in ϱ post v. 17 leguntur vv. 39—41.* — **1.** Asonius mesperio filio sđ *V*, Ausonius Hesperio filio sał *T et* (sał *om.*) *Mp^3*, Incipit epła ad Hesperium filium *Σ* (*in quo ante* ad: Ausonii *s. v. m. ant.*) *W* (*m. rec. in mg.* Ausonii), Incipiunt (*om.* ν) uersus de XII (primis *add.* ξ) imperatorum Romanorum ενξ, Sydonii uersus (*m. saec. XV adscr.* in principio libri. Isti uersus ał leguntur Decimi Magni Ausonii Musellę) ι, Sydonii uersus in principio e. q. s. μ, Sydonii uersus in principio libri. Alii dñt Decimi e. q. s. σ, Suetonii uersus in principio libri aliter leguntur. Decimi magni Ausonii musillae φ, Sidonii (Sydonii ϑ) uersus δϑ, Versus Suetonii (*in mg. m. saec. XIIII* in quibusdam libris est Sidonii. sed non ⟨ita?⟩. utrobique est error. uersus enim sunt ausonii γ, *om.* ΒαβζηϰοπϱM^2. — 3 monostica *VBWΣεζ*, monasticha *M^2*, monastica *X* sig^{n}āt *V* (n m^2) 4 perplexam *W* *post v.* 5 Monastica de ordine imperiorum *V*, Explicit epła. incipiunt monastica (monosticha *W*) de ordine imperatorum (imperiorum *W*) *WΣ*, Monostica de ordine imperatorum ω, Versus de nominibus duodecim cesarum *M^2*, *om. cet.* 6 dulius *V* (*corr.* m^2) 7 a^{v}gusto *V* (v m^2) transcribsit *V* 8 regnat *B* (*s. v.*), *om.* *M^2* 9 cęsar ε (gaius *s. v.* m^2), gaius αηϑιϰοπϱ, caius γδμστφ *volgo* cognomen *Σ* (ag *ex* cog m^2) claustra αεηνξπ *et* ϱ (ł castra *s. v.*) 10 scaeuus *T* 11 tres] rex *Σ* (m^2 *in ras.*) nec *V* (m^2 *s. v.*), *post* tribus *M^2* 12 senes^{x} *V* (x m^2) inherti *WMp^3* 13 oto *T* infamis ξ (*in quo* s *eras.*) γδϑϰ*XM* deneger *B*ϑν aeui γδεϑϰ*X* 15 accitur γϑϱ*X* uespassianus *Σ* (*semper*) *et priore* s *eras.* ξ 16 et ε (at m^2) sequtus *V*, sequutus *W*, securus *T* 17 fratrem *V*ε, erāt *M^2*

DE AETATE IMPERII EORVM MONOSTICHA.

Iulius, ut perhibent, divus trieteride regnat. 528
Augustus post lustra decem sex prorogat annos.
et ter septenis geminos Nero Claudius addit.
tertia finit hiems grassantia tempora Gai.
Claudius hebdomadam duplicem trahit et Nero dirus
tantundem, summae consul sed defuit unus.
Galba senex, Otho lascive et famose Vitelli,
tertia vos Latio regnantes nesciit aestas,
. . . .
implet fatalem decadam sibi Vespasianus.
ter dominante Tito cingit nova laurea Ianum.
quindecies saevis potitur tum frater habenis.

DE OBITV SINGVLORVM MONOSTICHA.

Iulius interiit Caesar grassante senatu. 529
addidit Augustum divis matura senectus.
sera senex Capreis exul Nero fata peregit.
expetiit poenas de Caesare Chaerea mollis.
Claudius ambiguo conclusit fata veneno.
matricida Nero proprii vim pertulit ensis.

---

25 Verg. Aen. I 265 tertia dum Latio regnantem viderit aestas

---

D^{e} etate imperii eorum mono^{s}tica *V*, Item monostica de ętate imperii eorum *BW*, Īt monastica de aetate imperatorū *Σ*, Monostica de aetate imperatorum in imperio *T*, De etate imperii monostica *Mp*^{3}, De tempore imperii eorum *M*^{2}, De longitudine regni eorum *γδεηϑκνξοπϱX*, *om. cet.* 18 per^{h}ibent *V* (h *m*^{2}), peribent *M* triederide *W*, trieteride *B* (t *alt. in ras.*), triateride *T* 19 sex] ex *TMp*^{3} 21 finit hiemps *W* (*in ras.*) hiems *Σ* (m *in ras.*), hiemps *M*^{2}, hyems *T*, hyemps *M* transsantia *V* (s *alt. del.*), crassantia *Tp*^{3}*M*^{2} gai *Σ* (*corr. ex* regi *m*^{2}), cai *Tp*^{3}, grai *ε* (r *del. m*^{2}) *P*^{2}, graii *ξ* (aii *m*^{2} *in ras.*) 22 ebdomadam *VBWΣM*^{2}*Mp*^{3}*ζνξ et ε* (dem *ex* dam), ebdomam *T*, hebdomadem *vel* ebdomadem *cet.* duplicem] binam *αηπϱ*, *om. νp*^{3} dirus *Σ* (r *in ras.*), dinus *ζ*, durus *η* et] at *T* 23 tandundem *T* summ^{a}e *V* uefuit *V* (*corr. m*^{2}) 24 galbo *V* (*corr. m*^{2}) sene^{x}s *V* (x *m*^{2}) oto *T* lassiue *V* (s *alt. in* c *mut. m*^{2}, e *in ras.*), lasciua *T* *et om. VBWΣM*^{2}*P*^{2}*ωp*^{3}*νξτ* formose *P*^{2}*αγδεϑκνξοπϱτφ* et *ι* (a *s. v. m*^{2}) *et μσ* (a *s. v. m*^{1}) 25 regnates *T* nesciat *Σ* (at *ex* et *m*^{1}) *WM*^{2}, nesciet *ωP*^{2}*εξ et ζ* (et *ex* at *m*^{1}), uestiit *αηνπϱ* etas *Vδo*, aetas *B et W* (aestas *corr.*), ae^{s}tas *εκσ* 26 *lacunam significavi*; *in γδκοτX* et *ε* (*m*^{2}) *hic v. legitur* Interitus dignos vita properante probrosa, *in editiones inde ab Ugoleto receptus* 27 decadam *VBWωp*^{3}*M*^{2}, decadem *cet.* uespaxianus *T* 28 *extat in Vωp*^{3}, *om. BWΣM*^{2}*P*^{2}*αζηνξπϱ et ε* (*m*^{1}), Ostensus terris titus est breuitate bienni *ε* (*m*^{2}), Heu tite monstrauit terris te uita biennis *γ*, coniuncti leguntur *hi vv. in δϑκοτX* (*in φ versus alter in mg. scriptus est m*^{2}) 29 scęuis *T*, saevus *volgo* tum *Σ* (*ex* dum) *Heinsius*, dum *cet.* — Īt de obitum singulorum monasthicha *V*, De obitu singulorum monostica *Mp*^{3}, Item (*om. T*) monostica (monastica *Σ*) de obitu singulorum *BWΣT*, De finibus eorum (eorumdem *ξ*) *γδηϑκνξοπϱX*, De mortibus eorum *εM*^{2} *volgo*, *om. cet.* 30 *om. BWΣM*^{2}*P*^{2}*ζνξ et ε* (*m*^{1}), Exegit poenas de cesare curia mollis *αβγδηϑκοπϱτX et ε* (*m*^{2}) crassante *VT* 32 sera *om. T* sene^{x}s *V* (x *m*^{2}) Capreis] in campis *T*, campis *BΣ* (*cuius in mg.* al codex capęreis) *αι* (in quo *s. v. m*^{2} capręis) *ξπϱ*, capīs *ε* (a *del. m*^{2}) ex^{s}ul *V* (s *m*^{2}), ex uulnere *W* 33 *om. αβηπϱ*, Ter decies (denis *X*) periit repetito uulnere gaius *ε* (*m*^{2} *in totius uersus rasura*) *γδϑκοτX* expendit *B*, exegit *Ven.*^{4} *volgo* Caesare] Gaio *L. Mueller* curia *V* 34 concludit *T* 35 proprii vim] proprium *P*^{2}*ξ et ε* (*m*^{1}) propriorum pertulit (perculit *η*) enses *αηνπϱ*, proprio se perculit ense *ιμ* (*quorum in mg.* al proprii uim pertulit ensis) *βγδϑκοστφ et ε* (*m*^{2}) ens*is *V*

Galba senex periit, saevo prostratus Othone.
mox Otho famosus, clara set morte potitus.
prodiga succedunt perimendi sceptra Vitelli.
laudatum imperium, mors lenis Vespasiano.
at Titus, orbis amor, rapitur florentibus annis.
sera gravem perimunt, set iusta piacula fratrem.

2. TETRASTICHA.

Nunc et praedictos et regni sorte sequentes 260
expediam, series quos tenet imperii. (VBW)
incipiam ab divo percurramque ordine cunctos,
novi Romanae quos memor historiae.

IVLIVS CAESAR.

Imperium, binis fuerat sollemne quod olim (I) 261
consulibus, Caesar Iulius optinuit.
set breve ius regni, sola trieteride gestum:
perculit armatae factio saeva togae.

OCTAVIVS AVGVSTVS.

Vltor successorque dehinc Octavius, idem (II) 262
Caesar et Augusti nomine nobilior.
longaeva et numquam dubiis violata potestas
in terris positum reddidit esse deum.

TIBERIVS NERO.

Praenomen Tiberi nanctus Nero prima iuventae (III) 263
tempora laudato gessit in imperio.
frustra dehinc solo Caprearum clausus in antro
quae prodit vitiis, credit operta locis.

---

36 scęuo *T* proprio prostratur *αηνπ* othoni (otoni *T*) *ωp*³ 37 set *V*, de *B*, sed *cet.* potitur *BWΣM*²*βγεοπτX* 38 uitellii *B* 39 la^v^datum *V* (v *m*²) 40 ad *Σ m*¹ orbis amor] a morte *ω* 41 graues *W* (*corr. m*¹), trucem *ed. Amstelod. volgo* perhimunt *Σ* set *V*, sed *cet.* iusta *Σ* (s *ex* x)

2. Finiūt monastica Ipc̄pn̄t tetrasti cha *** *V*, Finiunt monostica (monastica *Σμσφ*, monosticha *W*) Incipiunt tetrastica (-cha *W*) *BWΣμσφ*, *om. M*²*γδϑιxξοτ* 1 more *B*, sortes *Σ* (s *alt. eras.*) secutos *γδϑοτX*, secu^t^ros *x* 2 expedant *V* (*corr. m*²), experiam *δ* 4 ^hi^storiae *V* (hi *m*²), hystoriae *Σ* Iulius Cęsar *B* (*ut cet. titulos in mg.*), C. Iulius Caesar *μσφ*, *om. ut cet. titulos M*², Finiunt monastica Incipiunt tetrastica (*post versus unius ras.*) *ι* (*in quo inde a v. 3 incipit m. saec. XV*) 5 solemne *Σ* (*m*¹) *X*, sollempne *W*, solempne *M*² 6 optinuit *Σ* (b *ex* p) *BW*, obtinuit *cet.* 7 set *V*, sed *cet.* triaeteride *Σ* (a *del. m*²), triateride *X*, triederide *W* 8 armaetae *V* (e *pr. del. m*²) Octau^ius^* Aūg *Σ*, Octauianus Caesar Augustus *X* 10 et] at *Toll volgo* augustus *BM*²*X* nunquam *BX* 12 credidit *codd.*, reddidit *L. Mueller* esse] ore *B* Tyberius *BWισ* 13 tyberii *BW*, tyberi *ιμσ* nāctus *V*, nactus *cet.* 14 gesserat *ιμσ*, rexerat *φ* in *om. M*²*X* inperio *V* 15 fructa *Σ* (*m*¹) 16 prode uiciis *M*², pro deuictus *φ*, prodē uitiis *ιμσ*

CAESAR CALIGVLA.

Post hunc castrensi caligae cognomine caesar (IIII) 264
successit saevo saevior ingenio,
caedibus incestisque dehinc maculosus et omni
crimine pollutum qui superavit avum.

CLAVDIVS.

Claudius inrisae privato in tempore vitae, (V) 265
in regno specimen prodidit ingenii.
libertina tamen, nuptarum et crimina passus
non faciendo nocens, set patiendo fuit.

NERO.

Aeneadum generis qui sextus et ultimus heres, (VI) 266
polluit et clausit Iulia sacra Nero.
nomina quot pietas, tot habet quoque crimina vitae.
disce ex Tranquillo: set meminisse piget.

GALBA.

Spe frustrate senex, privatus sceptra mereri (VII) 267
visus es, imperio proditus inferior.
fama tibi melior iuveni: set iustior ordo est
conplacuisse dehinc, displicuisse prius.

OTHO.

Aemula polluto gesturus sceptra Neroni (VIII) 268
obruitur celeri raptus Otho exitio.
fine tamen laudandus erit, qui morte decora
hoc solum fecit nobile, quod periit.

---

2. 17 Suet. Cal. 9 Caligulae cognomen castrensi ioco traxit 25 *cf.* Lucret. I 1 (*adde* Auson. V 3, 7 *et* epigr. 34, 2) 29 sq. Tac. Hist. I 49 maior privato visus dum privatus fuit et omnium consensu capax imperii, nisi imperasset

---

Caesar Callicula *W*, Caesar Caliga *Σ*, C. Caligula (Calicula *σ*) *X volgo* 17 hos (hoc *φ*) *X* castrensis *codd.*, castrensi *ego* Caesar] Gaius *L. Mueller* 19 sedibus *X* incertisque *M*²*X* Claudius] Caesar *add. VBW Ug. volgo*, Diuus Cesar *add. Σ* 21 inrisae *VΣ*, irrisae *cet.* priu*ato *Σ* (*om.* in) 22 prodit *Σ* (*m*¹) imperii *B* 23 et crimina passus *V*, certa potestas *W*, *om. BΣM*²*X* 24 set *V*, sed *cet.* Nero Saeuus *Σ* 25 hęres *B et Σ* (*in quo post add.*) 26 iulias *Σ* 27 quod *V et Σ* (*m*¹) crimina] nomina *X* 28 tranquilo *W* set *V*, sed *σ*, et *BΣM*²*ιμφ*, me *W*, quae *Ven.*⁴ *volgo* Sergius Galba *Ug.*, Servius Galba *volgo* 29 Sepe *V* (*corr. m*²), spe *W*, spem *cet. volgo* teneri *B* 30 es] et *V* proditur *Σ* 31 set *V*, sed *cet.* iusti^or *V* (or *m*²) 32 conplacuisse *V*, complacuisse *cet.* M. Otho *Ug. volgo* 34 obru*i*tur *V* 35 erit qui] qui (*deinde lac. quattuor fere litt.*) *B*

VITELLIVS.

Vita excors, mors foeda tibi, nec digne Vitelli, (VIIII) 269
qui fieres Caesar: sic sibi fata placent.
umbra tamen brevis imperii, quia praemia regni
saepe indignus adit, non nisi dignus habet.

VESPASIANVS.

Quaerendi adtentus, moderato commodus usu, (X) 270
auget nec reprimit Vespasianus opes.
olim qui dubiam privato in tempore famam,
rarum aliis, princeps transtulit in melius.

TITVS.

Felix imperio, felix brevitate regendi, (XI) 271
expers civilis sanguinis, orbis amor,
unum dixisti moriens te crimen habere:
set nulli de te nec tibi credidimus.

DOMITIANVS.

Hactenus edideras dominos, gens Flavia, iustos. (XII) 272
cur duo quae dederant, tertius eripuit?
vix tanti est habuisse illos, quia dona bonorum
sunt brevia, aeternum quae nocuere dolent.

NERVA.

Proximus extincto moderatur sceptra tyranno (XIII) 273
Nerva senex, princeps nomine, mente parens. (*VBWω*)
nulla viro suboles. imitatur adoptio prolem,
qua legisse iuvat quem genuisse velit.

Vitellus *W*, A. Vitellius *Ug. volgo* 37 uita sors *WΣM*², uite sors *V* (ę *ex* e *m*²), uitē sors *ιμ*, uitae sors *Bσφ*, vitae ut sors *Gronov volgo*, vita excors *ego* feda *V* (ę *ex* e *m*²) *BΣWι* 38 cęsar fueris *B*, fueris caesar *M*²*X* 39 premi[a] *V* (ę *ex* e *et* a *m*²) 40 agit *B*, ait *ΣM*²*X* D. Vespasianus *Ug. volgo* 41 quęrendo *B* at*tentus *V*, adtentus *W*, intentus *Σ*, attentus *cet.* modorato *V* (e *ex* o *alt. m*²) cominus *M*²*X* *post v.* 41 *unus in V erasus est versus*: Nuqrχ . . det. . . uml . . . d . . . ec . . in . . . tis 42 Vespas[i]anus *V* (i *m*²) 43 in *om. M*² flammam *BM*²*X* 44 para *V*, par *cet.*, rarum *Gronov* Titus Vespasianus *Ug. volgo* 45 imperium *W*. gerendi *B* 48 set *V*, sed *cet.* nos *codd.*, non *Ven.*⁴ *volgo*, nec *Mommsen* credimus *Σ* (*m*¹) *M*² 49 hacten**us *V* geminos *BM*²*X* Nerua tetrarcha (tetrarca *Σ*) *VWΣ*, ...a tetrasti.. *B*, Nerua *X*, De cesaribus post tranquillum. Nerua (neruam *T*) *ω* 53 moderatus *BM*²*X* tiranno *VTMM*² 54 paren*s *V*, parans *Σ* (*m*¹) 55 uiro *om. M*² (*lac. ind.*; *m. saec. XV adscr.* uiri), quidem *alt. Caes. exemplar in λ*, sibi *X* suboles *V*, soboles *cet.* 56 quam *codd.*, qua *ego*, quem *L. Mueller* iuuet *ω volgo* quam *codd.*, quem *ego* ienuisse *V* (g *ex* i *m*²)

TRAIANVS.

Adgreditur regimen viridi Traianus in aevo, (XIIII) 274
belli laude prior, cetera patris habens.
hic quoque prole carens sociat sibi sorte legendi,
quem fateare bonum, diffiteare parem.

HADRIANVS.

Aelius hinc subiit mediis praesignis in actis: (XV) 275
principia et finem fama notat gravior.
orbus et hic, cui iunctus erit documenta daturus,
adsciti quantum praemineant genitis.

ANTONINVS PIVS.

Antoninus abhinc regimen capit: ille vocatu (XVI) 276
consultisque Pius, nomen habens meriti.
filius huic fato nullus, set lege suorum
a patria sumpsit, qui regeret patriam.

M. ANTONINVS.

Post Marco tutela datur, qui scita Platonis (XVII) 277
flexit ad imperium, patre Pio melior.
successore suo moriens, set principe pravo,
hoc solo patriae, quod genuit, nocuit.

COMMODVS.

Commodus insequitur pugnis maculosus harenae, (XVIII) 278
Thraecidico princeps bella movens gladio,
eliso tandem persolvens gutture poenas,
criminibus fassus matris adulterium.

Traianus imperator *T* 57 adgreditur *VΣM et φ* (d *add.* m^2), agreditur M^2, aggreditur *cet.* uiride *V* (*corr.* m^2), uiridi *om.* *Σ* traganus *V* (*corr.* m^2) 58 la^{v}de p̄rior *V* (v m^2, p m^2) cetera] oīa *T* 59 sorte] parte M^2X legenda *X* 60 diffateare *W* patrem M^2 (*corr.* m^2) *X* Adrianus *VBΣW*, Hadrianus (Adrianus *μφ*) Elius *X*, Hadrianus *M*, De Adriano imperatore *T*, Aelius Hadrianus *Ug. volgo* 61 acetis *Σ* (e *del.*) 63 orbis *BT* hinc BM^2 cui iunctus erit *V* (*in quo* iunctas) *W et Σ* (i *in* iunctus m^2), cui uinctus erit (erat *ισ*, *om.* *μφ*) BM^2X, sociansque uirum *ω*, sociatque virum *Ven.*[4] *volgo* daturum *ω volgo* 64 asciti *BX*, assciti *W*, id sciti M^2, adsumpti *M*, assumpṫi *Tχ* Antoninus Pius imperator *T* 66 meritis *V* (s *eras.*) *X* 67 set *V*, sed *cet.* 68 sum^{p}sit *V* (p m^2) regere^{t} *V* (t m^2) patriam *om.* *T* 69 quaesita *TM* 70 foelix *T*, serus *Mχ* 71 pravo] sęuo *B* 72 patrię *B* (patri *eras.*) Commodus imperator *T*, Commodus Antoninus *X* 73 arenę *BWTMX*, harene *cet.* 74 threcidi^{co}q̇ùo *V* (co m^2), threcidico *T* (h *ex* r), trecidico *WM* 75 guture *Σ* 76 falsis *B*, falsus *W*

HELVIVS PERTINAX.

Helvi, iudicio et consulto lecte senati, (XVIIII) 279
princeps decretis prodite, non studiis. (*VBW*)
quod doluit male fida cohors, errore probato,
curia quod castris cesserat imperio.

DIDIVS IVLIANVS.

Di bene, quod sceleris Didius non gaudet opimis (XX) 280
et cito periuro praemia adempta seni.
tuque, Severe pater, titulum ne horresce novantis.
non rapit imperium vis tua, sed recipit.

SEVERVS PERTINAX.

Impiger egelido movet arma Severus ab Histro, (XXI) 281
ut parricidae regna adimat Didio.
Punica origo illi, set qui virtute probaret
non obstare locum, cum valet ingenium.

BASSIANVS ANTONINVS SIVE CARACALLA.

Dissimilis virtute patri et multo magis illi, (XXII) 282
cuius adoptivo nomine te perhibes,
fratris morte nocens, punitus fine cruento,
inrisu populi tu, Caracalla, magis.

OPILIVS MACRINVS.

Principis hinc custos sumptum pro Caesare ferrum (XXIII) 283
vertit in auctorem caede Macrinus iners.
mox cum prole ruit. gravibus pulsare querellis
cesset perfidiam: quae patitur, meruit.

Heliuius *V*, Helius (*om.* Pertinax) *X* 77 heliui *V* senati *V* (senatis m^2) *W*, senatus *cet. volgo* 79 malefida *Σ* (a *alt. ex* e) quohors (co superscr.) *V* (co m^2) Iulianus *om. X* (*add.* φ m^2) 81 dii *BX*, dic *W* sceptris *V*, sceleris *BΣX*, celeris *W*, spoliis *Lugd. volgo* non] quod *B* opimis *Σ* (s *add.* m^2) 85 hystro *B*, istro *W* 87 set *V*, sed *cet.* 88 obsta[ro] *V* (re m^2), ob·strare *Σ* Bassianus Antonius (Antoninus *Σ*) siue Caracalla *VΣW*, Bassian antonius *B* sive *om. Ug. volgo* 90 perribes *V* 91 fratri *V* carens *B* 92 irrisu *BW* tu] tū *Σ* (ł tu m^2 *s. v.*) 93 hic *codd.*, hinc *Lugd.* custus *V* (*corr.* m^2) 94 ** iners *V*, inhers *W* 95 mox *V* (x *ex* s m^2) querelis *BΣW* 96 perfidia* *V* (m *eras.*) qui *B*

ANTONINVS HELIOGABALVS.

Tune etiam Augustae sedis penetralia foedas, XXVIII (284)
 Antoninorum nomina falsa gerens?
. . . .
 . . . .

XXII.

1. AVSONIVS HESPERIO FILIO SAL.

(CONSVLARI LIBRO SVBICIENDI QVEM EGO EX CVNCTIS CONSVLIBVS VNVM COEGI GREGORIO EX PRAEF.).

Ignota aeternae ne sint tibi tempora Romae, 147
 regibus et patrum ducta sub imperiis, (*Vω*)
digessi fastos et nomina praepetis aevi,
 sparsa iacent Latiam si qua per historiam.
sit tuus hic fructus, vigilatas accipe noctes:
 obsequitur studio nostra lucerna tuo.
tu quoque venturos per longum consere Ianos,
 ut mea digessit pagina praeteritos.
exemplum iam patris habes, ut protinus et te
 adgreget Ausoniis purpura consulibus.

2. SVPPVTATIO AB VRBE CONDITA IN CONSVLATVM NOSTRVM.

Annis undecies centum coniunge quaternos, 148
undecies unumque super, trieterida necte: (*V*)
haec erit aeternae series ab origine Romae.

Antonius Heliogabolus *V*, Antoninus Heliogaballus *B* 97 tunc *B* sedes *V* fędas *BW* *In V post 98 duorum versuum spatium vacuum est relictum, deinde legitur* Conclusio (*cf. XXII, 1*). 'v. c. (*his litteris significare solet librum V*) hoc distichum addit: Quo numquam neque turpe magis neque fedius ullum Monstrum Romano sedit in imperio' *Dousa*. Tetrastica expl. *B*, Finiunt detrasti.. *R*, Finiunt tetrasticha *W*

XXII. *1 et 2 in V*, *1, 3, 4 in ω*. **1.** Conclusio. Ausonius Esperio Filio Sal. *V*, *om. ω* Consulari . . . subitiendi . . . & cunctis . . . ex praef. *M*, *eadem fere k et* v^2 (*in mg.*) $b^2gg^2\mu$, In libro quem de fastis composuerat ad Gregorium *muE et* pv^2 (*in quibus add.* ex p̄fect.), De fastis compositis ad Gregorium *v*, *nullum lemma T* 3 praepetis *VTkg et μ* (m^2), perpetis *cet. volgo* 8 congessit *ω volgo* 9 exemplo confide meo sic protinus *ω* 10 applicet *ω*

2. 2 undenos unumque *Reland. Fast. Cons. p. 464*, unamque *Scal.*, undenos unamque *Baehrens*

3. IN FINE EIVSDEM LIBRI ADDITI.

Hactenus adscripsi fastos. si fors volet, ultra 150
adiciam: si non, qui legis, adicies. (ω)
scire cupis, qui sim? titulum, qui quartus ab imo est,
quaere: leges nomen consulis Ausonii.

4. DE EODEM.

Vrbis ab aeternae deductam rege Quirino 149
annorum seriem cum, Procule, accipies, (ω)
mille annos centumque et bis fluxisse novenos
consulis Ausonii nomen ad usque leges.
fors erit, ut, lustrum cum se cumulaverit istis,
confectam Proculus signet olympiadem.

XXIII. AVSONIVS DREPANIO FILIO.

'Cui dono lepidum novum libellum?' 471
Veronensis ait poeta quondam (V)
inventoque dedit statim Nepoti.
at nos inlepidum, rudem libellum,
burras quisquilias ineptiasque,
credemus gremio cui fovendum?
inveni, trepidae silete nugae,
nec doctum minus et magis benignum,
quam quem Gallia praebuit Catullo.
hoc nullus mihi carior meorum,
quem pluris faciunt novem sorores,
quam cunctos alios, Marone dempto.
Pacatum haut dubie, poeta, dicis?
ipse est. intrepide volate, versus,
et nidum in gremio fovete tuto.

XXII. **3.** 3 Mart. XI 8, 13 scire cupis nomen

XXIII. 1 Catull. I 1 sqq. Quoi dono lepidum novum libellum . . . Corneli, tibi 14 sq. Mart. I 3, 11 aetherias . . . cupis volitare per auras . . . sed poteras tutior esse domi; *cf. Mart. III 2, 6*

---

3. Additum in fine fastorum *v*, In fine eiusdem libri additi *M cet.*, *nullum lemma T* 2 addiciạm . . . addicies *T*

4. De eodem *Mk*, De eodem fastorum libro *cet.*, *nullum lemma T*, De eodem ad Proculum *Med. volgo* 2 accipias *M* 6 olympiadam *Mlmupvv*[2]; *cf. XXI 1, 22 et 27*

XXIII. Ausonius Drepanio Filio *V* (*in mg. m*[2] metrum faleucium. endecasillauū), Ausonius Latino Pacato Drepanio filio *Scal. volgo* 2 ueronessis *V* poetam *V* (m *del. m*[2]) 4 rude *V*, rudem *Pulmannus* 11 plurimis *V*, pluris *Lugd.* 12 maronae *V* (a *alt. del. m*[2]) demto *V* 15 nudū *V*, nidum *Scal.*

hic vos diligere, hic volet tueri:
ignoscenda teget, probata tradet:
post hunc iudicium timete nullum. vale.

(EGLOGARVM LIBER).

XXIIII. CVPIDO CRVCIATVS.

1. AVSONIVS GREGORIO FILIO SAL.

En umquam vidisti nebulam pictam in pariete? vidisti utique et meministi. Tre- 324
veris quippe in triclinio Zoili fucata est pictura haec: Cupidinem cruci affigunt mulie- (ω)
res amatrices, non istae de nostro saeculo, quae sponte peccant, sed illae heroicae, quae sibi ignoscunt et plectunt deum, quarum partem in lugentibus campis Maro noster enumerat. hanc ego imaginem specie et argumento miratus sum. deinde mirandi stuporem transtuli ad ineptiam poetandi. mihi praeter lemma nihil placet. sed commendo tibi errorem meum. naevos nostros et cicatrices amamus: nec soli nostro vitio peccasse contenti affectamus, ut amentur. verum quid ego huic eglogae studiose patrocinor? certus sum, quodcumque meum scieris, amabis: quod magis spero quam ut laudes. vale ac dilige parentem.

2. CVPIDO CRVCIATVS.

Aëris in campis, memorat quos musa Maronis, 325 (Edyll. VI)
myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,
orgia ducebant heroides et sua quaeque,
ut quondam occiderant, leti argumenta gerebant,
errantes silva in magna et sub luce maligna
inter harundineasque comas gravidumque papaver
et tacitos sine labe lacus, sine murmure rivos.

XXIIII. **1.** 1 Plaut. Menaech. I 2, 34 (143) num quam (en umquam *Brix*) tu vidisti tabulam pictam in pariete 4 Verg. Aen. VI 440 sq.

2. 1 Verg. Aen. VI 887 aëris in campis 2 Verg. Aen. VI 443 murtea (m$\overset{y}{u}$rtea *M*, myrtea *R*) circum silva tegit 5 Verg. Aen. VI 451 errabat silva in magna 270 sub luce maligna 7 Hor. Epist. I 10, 21 cum murmure rivum

16 uo^{s} diligere *V* (s m^2, di *ex* de m^1)

XXIIII. **1.** Incipit aeglogarum. Ausonius Gregorio filio λ, Ausonius Gregorio filio sal. *T*, Gregorio filio (Gregorio suo *mu*) s. p. d. *muv*, Incipit aeglogarum liber. Ausonius Gregorio filio salutem *E*, Incipit (Ausonius *add. g*) eglogarum ad Gregorium filium (suum *add.* g^2) *g* (*in quo* m^2 *add.* in qua cupido cruciatur) g^2 1 en unquam $Tvlg^2$, en umquam *g*, en nunquam an λ, an unquam *muE* tabulam *Vin. alii*; *cf. E. XVII 9* treuiris *ω* 2 Aeoli *Ald. volgo* 3 istae] haec *Par.*, hae *volgo* 5 deinde] denique *λχE* 6 praeter *mug*, promptus *T*, propter *cet.* lemnia *Tλ* 8 vitio] iudicio λ aeglogae λ 9 quodcunque *T* (n *ex* m) λ meum|meum *T* 10 specto *Barth volgo* ac (et *T*) dilige parentem *ω*, *om. Ug. volgo*

2. Cupido cruciatus $λgg^2$, Ausonii egloga in qua Cupido cruciatur (cruciatur Cupido *muv*) *cet.*, Cupido cruci affixus *Lugd. volgo* 1 quos *χ*, quo *cet.* platonis *Tλv* 2 mirtheus *T*, mirteus λ amantes ubi *T* (e m^2) optat amātes *T* (ā *ex* a) 4 laeti *T* 6 amaricinasque *Heinsius* (*Verg. Aen. I 693*)

quorum per ripas nebuloso lumine marcent
fleti, olim regum et puerorum nomina, flores:
mirator Narcissus et Oebalides Hyacinthus
et Crocus auricomans et murice pictus Adonis
et tragico scriptus gemitu Salaminius Aeas.
omnia quae lacrimis et amoribus anxia maestis
rursus in amissum revocant heroidas aevum.
exercent memores obita iam morte dolores.
fulmineos Semele decepta puerpera partus
deflet et ambustos lacerans per inania crines
ventilat ignavum simulati fulguris ignem.
irrita dona querens, sexu gavisa virili,
maeret in antiquam Caenis revocata figuram.
vulnera siccat adhuc Procris Cephalique cruentam
diligit et percussa manum. fert fumida testae
lumina Sestiaca praeceps de turre puella.
et de nimboso saltum Leucate minatur
. . . .
Harmoniae cultus Eriphyle maesta recusat,
infelix nato nec fortunata marito.
tota quoque aëriae Minoia fabula Cretae
picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
Pasiphae nivei sequitur vestigia tauri.
licia fert glomerata manu deserta Ariadne.
respicit abiectas desperans Phaedra tabellas.
haec laqueum gerit, haec vanae simulacra coronae:
Daedaliae pudet hanc latebras subiisse iuvencae.
praereptas queritur per inania gaudia noctes
Laudamia duas, vivi functique mariti.
parte truces alia strictis mucronibus omnes
et Thisbe et Canace et Sidonis horret Elissa.

---

9 Verg. Ecl. III 106 sq. inscripti nomina regum . . . flores 11 Verg. Aen. VIIII 614 picta croco et fulgenti murice vestis 16 Stat. Silv. II 1, 97 deceptaque funera matris 19 sq. Verg. Aen. VI 448 sq. it comes et iuvenis quondam, nunc femina Caeneus rursus et in veterem fato revoluta (revocata *R*) figuram 24 Verg. Aen. III 274 Leucatae nimbosa cacumina montis 26 Verg. Aen. VI 445 maestamque Eriphylen 30 Verg. Ecl. VI 46 Pasiphaen nivei solatur amore iuvenci 37 Verg. Aen. II 449 strictis mucronibus imas 38 Verg. Aen. VI 450

---

9 fletiodum *T* fleta *Baehrens*; *at cf. Appul. Met. VII 27* 10 narcisus *T* (s *pr. ex* o), narcissum λ iacynthus *T*, jacintus λ 12 gemitus (gen- *T*) alamininus (alamius λ) *T*λ 13 lachrymis λ moestis *T*λ 14 *et* 15 *inverso ordine in* ω, *transposui ego* 14 rursum λ 15 doloris *Toll volgo* 17 defẹlet *T* ambustas ω, ambustos *ego*; *cf. XVIII 2, 337* lacera *T*λ, latera *cet.*, lacerans *Scal.* curas *g* (r *in* n *mut.*) *muv*, cunas *cet.*, crines *ego* 18 fulguris λ*gg*[2], fulminis *cet. volgo*; *cf. E. XXI 2, 5* 20 coenis λ 22 uestem (*del. m*[1]) testem *T*, teste (testę) *cet.*, testa *ed. Toll. volgo* 23 sestiᵃqca *T* (q *del. m*[1]), sextiaca λ 24 nimboso *T* (s *ex* o), nymboso λ leuchate *T* *post v. 24 excidit versus, quo fortasse Statium (Silv. V 3, 155) imitatus erat Ausonius; lacunam explevit Ug. hoc versu:* mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis (*cf. Hor. Epist. I 19, 28*), *quem genuinum habuerunt posteriores* 26 hermione cultas λ heriphilles *T*, eryphiles λ, eriphiles (her-) χ, eryphile *g* (heri- *g*[2]) moesta *T*λ 27 infoelix *T*λ 28 aereo *T* 30 pasyphe λ 31 deserta *T* (sert *ex* sr) 32 adiectas *T* fedra λ 33 coronae] figurae *T* 34 iuuente λ 36 laudomia *T*, laodamia λ 37 crucis *T* 38 tysbe λ sydonis *T*λ elyssa *T*

coniugis haec, haec patris et haec gerit hospitis ensem.
errat et ipsa, olim qualis per Latmia saxa
Endymioneos solita affectare sopores
cum face et astrigero diademate Luna bicornis.
centum aliae veterum recolentes vulnera amorum
dulcibus et maestis refovent tormenta querellis.
quas inter medias furvae caliginis umbram
dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
agnovere omnes puerum memorique recursu
communem sensere reum, quamquam umida circum
nubila et auratis fulgentia cingula bullis
et pharetram et rutilae fuscarent lampados ignem:
agnoscunt tamen et vanum vibrare vigorem
occipiunt hostemque unum loca non sua nactum,
cum pigros ageret densa sub nocte volatus,
facta nube premunt. trepidantem et cassa parantem
suffugia in coetum mediae traxere catervae.
eligitur maesto myrtus notissima luco,
invidiosa deum poenis. cruciaverat illic
spreta olim memorem Veneris Proserpina Adonim.
huius in excelso suspensum stipite Amorem
devinctum post terga manus substrictaque plantis
vincula maerentem nullo moderamine poenae
afficiunt. reus est sine crimine, iudice nullo
accusatur Amor. se quisque absolvere gestit,
transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
cunctae exprobrantes tolerati insignia leti
expediunt: haec arma putant, haec ultio dulcis,
ut quo quaeque perit studeat punire dolore.
haec laqueum tenet, haec speciem mucronis inanem
ingerit, illa cavos amnes rupemque fragosam
insanique metum pelagi et sine fluctibus aequor.
nonnullae flammas quatiunt trepidaeque minantur
stridentes nullo igne faces. rescindit adultum
Myrrha uterum lacrimis lucentibus inque paventem

46 Verg. Aen. I 397 stridentibus alis 48 Verg. Aen. II 605 sq. umida circum . . . nubem 49 Verg. Aen. VIIII 359 sq. aurea bullis cingula; *cf.* Prudent. Psych. 475 54 Verg. Aen. XII 254 facta nube premunt 60 Verg. Aen. II 57 manus . . . post terga revinctum (*cf.* Aen. XI 81)

39 et] at *Markland* 40 lathmia *T* 41 endimioneos *Tλ* oblita *T* aspectare *Baehrens* 42 dyademate (*om.* Luna) *λ* 43 ueteres *T* 44 moestis *Tλ* q̄relis *Tλ* 45 calliginis *T* 48 quanquam *λ* humida *ω* 49 auratas . . . bullas *ω*, *corr. Scriverius* 50 rutilem *T* fugarent *ω*, fuscarent *Ug.* 51 ignoscunt *T* 54 foeta *T* 55 cetum *T*, certum *λ* 56 moesto *Tλ* myrthus *T* 58 nueneris *T* (n *pr. del.*, s *ex corr.*) adoni *Tλgg*², adonim *vE* 59 stypite *λ* (y *m*²) 61 moerentem *Tλ* 62 affigunt *Scriverius Barth volgo* 63 accusator *T*, accusatus *cet.*, *corr. Baehrens* quisquam soluere *T* 64 tranferat *λ* 66 putarma *T* (put *del.*) 67 dolorem *Tλ*, dolorē *g*² 71 trepidaeque *T*, trepidoque *cet. volgo* 73 myrra utrum *λ*, myrt...... (*lac. sex litt.*) *T* lucentibus *g Accursius*, uigentibus *l cod. Accursii*, lugentibus *cet. volgo* paur (*del. m*¹) pauorem *T*, parentem *λ*

gemmea fletiferi iaculatur sucina trunci.
quaedam ignoscentum specie ludibria tantum
sola volunt, stilus ut tenuis sub acumine puncti
eliciat tenerum, de quo rosa nata, cruorem
aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
ipsa etiam simili genetrix obnoxia culpae
alma Venus tantos penetrat secura tumultus.
nec circumvento properans suffragia nato
terrorem ingeminat stimulisque accendit amaris
ancipites furias natique in crimina confert
dedecus ipsa suum, quod vincula caeca mariti
deprenso Mavorte tulit, quod pube pudenda
Hellespontiaci ridetur forma Priapi,
quod crudelis Eryx, quod semivir Hermaphroditus.
nec satis in verbis. roseo Venus aurea serto
maerentem pulsat puerum et graviora paventem.
olli purpureum mulcato corpore rorem
sutilis expressit crebro rosa verbere, quae iam
tincta prius traxit rutilum magis ignea fucum.
inde truces cecidere minae vindictaque maior
crimine visa suo, Venerem factura nocentem.
ipsae intercedunt heroides et sua quaeque
funera crudeli malunt adscribere fato.
tum grates pia mater agit cessisse dolentes
et condonatas puero dimittere culpas.
talia nocturnis olli simulacra figuris
exercent trepidam casso terrore quietem.
quae postquam multa perpessus nocte Cupido
effugit, pulsa tandem caligine somni
evolat ad superos portaque evadit eburna.

---

82 Verg. Aen. VII 578 terrorem ingeminat XI 337 stimulisque agitabat amaris 86 Verg. Georg. IIII 111 Hellespontiaci .... Priapi 87 Verg. Aen. V 402 91 Mart. VIIII 93, 5 sutilis ... rosa 103 Verg. Aen. VI 898 portaque emittit eburna

---

74 flectiferi *T* iaculantur succina *T* 75 ignoscentes *T* 77 tenere *T* quo *om.* *T* 78 pabi *T* (*corr.* *m*1) lic^b^ni *T* 79 genetrix *lgE*, genitricis λ, genitrix *cet.* 81 circunuento *T* 85 dep̄nso *T*, deprehenso λ 87 herix *T* (h *del.*), crux λ, eryx *mu*, crix *cet.* hermofroditus *T* 88 hec *T* 89 moerentem λ pulsat pulsat *T* (*alt.* pulsat *del.*) 91 subtilis *T* 92 tincta (*lac. quinque litt.*) traxit *T* ruticlum λ 93 *om.* *T* 96 adscribere λ*E*, ascribere *cet.* 99 olim ω, olli *ego* 102 pulsi *T*λ, pulsa *cet.* calligine fumi *T* Finit cupido cruciatus λ

XXV. BISSVLA.

1. AVSONIVS PAVLO SVO S. D.

Pervincis tamen et operta musarum mearum, quae initiorum velabat obscuritas, 326 (Edyll. VII) quamquam non profanus, irrumpis, Paule carissime. quamvis enim te non eius vulgi (ω) existimem, quod Horatius arcet ingressu, tamen sua cuique sacra, neque idem Cereri quod Libero, etiam sub iisdem cultoribus. poematia, quae in alumnam meam luseram, rudia et incohata ad domesticae solacium cantilenae, cum sine metu [et] arcana securitate fruerentur, proferri ad lucem caligantia coegisti. verecundiae meae scilicet spolium concupisti, aut, quantum tibi in me iuris esset, ab invito indicari: ne tu Alexandri Macedonis pervicaciam supergressus, qui, fatalis iugi lora cum solvere non posset, abscidit et Pythiae specum, quo die fas non erat patere, penetravit. utere igitur ut tuis, pari iure, sed fiducia dispari: quippe tua possunt populum non timere, meis etiam intra me erubesco. vale.

2. PRAEFATIO.

Vt voluisti, Paule, cunctos Bissulae versus habes,
lusimus quos in Suebae gratiam virgunculae,
otium magis foventes quam studentes gloriae.
tu molestus flagitator lege molesta carmina.
tibi, quod intristi, exedendum est: sic vetus verbum iubet,
compedes, quas ipse fecit, ipsus ut gestet faber.

3. AD LECTOREM HVIVS LIBELLI.

Carminis incompti tenuem lecture libellum 327
pone supercilium.
seria contractis expende poemata rugis:
nos Thymelen sequimur.

XXV. 1. 3 Hor. Carm. III 1, 1 Odi profanum vulgus et arceo

2. 5 Ter. Phorm. II 2, 4 (318) tute hoc intristi: tibi omne est exedendum

3. 1 Priap. 1, 1 sq. Carminis incompti lusus lecture procaces . . . pone supercilium (cf. Mart. I 4, 1 sq.) 4 Mart. I 4, 5 sq. qua Thymelen spectas derisoremque Latinum, illa fronte precor carmina nostra legas

---

XXV. 1. Incipit Bissula. Ausonius Paulo suo sał dicit *TE*, Paulo suo s. p. d. *muv*, *nullum lemma M* 1 tamen] tandem *Accursius volgo* mea *T* 2 prophanus *T* erumpis *T* carissime] ƙime *M* iuluulgi *T* (iul *del. m*¹) 3 extimem *M* oratius *M* arce *T* sacrarum idem *M* neque] nec *E volgo* 4 hiisdem *M* 5 incohacta *T* (incoata *corr. m*¹), incoata *M* solatium *T* metu et arcana *ω*, et *del. Scal.* 6 proferre *TE volgo*, proferri *cet.* scilicet (*compendio s. scriptum*) *om. T* 7 muto iudicari *T* 8 macedonici *M* 9 pythii *T* (i *alt. ex* e) quod dic *M* fas non erat (erit *M*) *ω*, fas erat *E*, nefas erat *Ven.*⁴ *volgo* 11 etiam *om. M* uale *add. ω*, *om. E volgo*

2. Prefacium *M*, Prefacium (Prefatio *mu*) de uersibus Bissulę quos ad Paulum miserat *Tχ* 2 suebe *M*, sueuae *Tχ* 4 molestia *M*

3. Ad lectorem huius libelli (huius libelli *om. χ*) *TχE*, *nullum lemma M* 1 inculti *ME* tenuēre̤ *M* (*corr. m*²) 3 poemate *M* 4 thymelam *M*, tymelem *T*

Bissula in hoc schedio cantabitur: utque Cratinus
    admoneo ante bibas.
ieiunis nil scribo. meum post pocula si quis
    legerit, hic sapiet.
sed magis hic sapiet, si dormiet: et putet ista
    somnia missa sibi.

4. VBI NATA SIT BISSVLA ET QVO MODO IN MANVS DOMINI VENERIT.

Bissula, trans gelidum stirpe et lare prosata Rhenum, 328
    conscia nascentis Bissula Danuvii,
capta manu, sed missa manu dominatur in eius
    deliciis, cuius bellica praeda fuit.
matre carens, nutricis egens, nescit ⟨tamen⟩ erae
    imperium . . . .
fortunae ac patriae quae nulla obprobria sensit,
    ilico inexperto libera servitio,
sic Latiis mutata bonis, Germana maneret
    ut facies, oculos caerula, flava comas.
ambiguam modo lingua facit, modo forma puellam:
    haec Rheno genitam praedicat, haec Latio.

5. DE EADEM.

Delicium, blanditiae, ludus, amor, voluptas, 329
barbara, sed quae Latias vincis alumna pupas,
Bissula, nomen tenerae rusticulum puellae,
horridulum non solitis, sed domino venustum.

6. AD PICTOREM DE BISSVLAE IMAGINE.

Bissula nec ceris nec fuco imitabilis ullo 330
naturale decus fictae non commodat arti.

---

5 Hor. Epist. I 19, 1 sqq. Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino, nulla placere diu nec vivere carmina possunt, quae scribuntur aquae potoribus (*quem dativum commodi esse opinatus est Ausonius*)

4. 2 Lucan. I 20 et gens si qua iacet nascenti conscia Nilo

6. et **7.** cf. Anacreontic. 16 et 17 R. **6.** 1 Anacr. 16, 8 5 ibid. 23 Verg. Aen. XII 68 sq.

---

5 sedio *T*, scedio *cet.* aut erasinus *codd.*, utque Cratinus *R. Dezeimeris*; *scripturam traditam tuetur M. Hertz Anal. ad carm. Hor. hist. IIII 16*, 2 6 ammoneo *M* 7 ieiunus *T* 9 et] ut *Heinsius*

4. *lemma in TE, om. cet.* D. Ausonii Bissula. Vbi nata sit et . . . *Lugd. volgo* 1 trangelidū *T* prosatha renum *T* 3 manus sed *M* 5 nutricis *T* (tr *ex corr.*) nescit ere (herę χ, nesciuit herae *E*) imperium ω, *lacuna in Tv significata*, nescivit herai imperium *Ug. volgo*, nescivit herile imperium *Scal.*, nescit tamen erae imperium *scripsi* 7 obrobia tu *T* (tu *del.* m¹) 8 illico ω 12 r^{h}eno *T*

5. De eadem bissula laudans eam *T* (*in mg. minio*) *E*, De eadem bissula *v*, De bissula *mu*, *nullum lemma M* 1 blande *T* amor atque uoluptas *T* 2 sed *om. T* alunna *T* *post v.* 2 *minio* de eadem *T* 3 terr̂e *T* (*in mg.* nr̂ę), terre *Mlm*, terrae *cet.*, tenerae *Ven.*[4] 4 solitis *M* (i *pr. ex* u)

6. De bissulae (bissula et *mu*) imagine ad pictorem χ 1 ne ceris *M* mutabilis *T* 2 comodat *T*

sandyx et cerussa alias simulate puellas:
temperiem hanc vultus nescit manus. ergo age, pictor,
puniceas confunde rosas et lilia misce,
quique erit ex illis color aëris, ipse sit oris.

7. AD EVNDEM.

Pingere si nostram, pictor, meditaris alumnam, 331
aemula Cecropias ars imitetur apes.

XXVI. GRIPHVS.

1. AVSONIVS SYMMACHO.

Latebat inter nugas meas libellus ignobilis: utinamque latuisset neque indicio suo 335
tamquam sorex periret. hunc ego cum velut gallinaceus Euclionis situ chartei pul- (VPω) veris eruissem, excussum relegi atque ut avidus faenerator inprobum nummum malui occupare quam condere. dein cogitans mecum, non illud Catullianum 'Cui dono lepidum novum libellum', set ἀμουσότερον et verius 'Cui dono inlepidum, rudem libellum', non diu quaesivi. tu enim occurristi, quem ego, si mihi potestas sit ex omnibus deligendi, unum semper elegerim. misi itaque ad te haec frivola gerris Siculis vaniora, ut cum agis nihil, haec legas et, ne nihil agas, defendas. igitur iste nugator libellus, iam diu secreta quidem, sed vulgi lectione laceratus, perveniet tandem in manus tuas. quem tu aut ut Aesculapius redintegrabis ad vitam aut ut Plato iuvante Vulcano liberabis infamia, si pervenire non debet ad famam. fuit autem ineptiolae huius ista

---

7. 2 Verg. Georg. IIII 177 Cecropias . . . apes

XXVI. **1.** 1 Catull. 1, 3 namque tu solebas meas esse aliquid putare nugas   Ter. Eun. V 6, 23 (1024) egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perii   2 Plaut. Aulul. III 4, 6 sqq. (457 sqq.) [Euclio] condigne etiam meus me intus gallus gallinaceus, qui erat anui peculiaris, perdidit paenissume. ubi erat haec defossa, occepit ibi scalpurrire ungulis circumcirca   4 Catull. 1, 1 Quoi dono lepidum novum libellum   7 sqq. *imitatus est compluribus locis Symphosius in prologo*

---

3 sandux *T et* μ (-ix m^2), sandus *M*, sandix χE cerusa *T*   stimulate *T*   6 quodque *T*

7. Ad pictorem de bissula pingenda (pingenda *om. muv*) *TmuvE*, Ad pictorem de eadem μ, *carmen om. M*, Ad eundem *Toll*

XXVI. **1.** Ausonius Summaco (*minio*, Prosa *add. atr. nigro*) *V*, Epistola Ausonii ad Symmacum *P*, Incip̄ Crippus de ternario nūo. Ausonius Simaco sal. (Symmacho Salutem *E*) *TE*, Ausonius Symaco s. p. d. *v*, *nullum lemma λmu*   1 la&ebat *V* (*corr.* m^2), latebit *P*   ignobilis *** *V* (*erasum esse videtur uti in v. ult.*)   utinamque *V* (utinam m^2 *in ras.*)   2 tanquam λ   sorex *V* (m^2 *in v. ult. in loco evanido, deinde ras. 7 litt.*; *eras.* periret *in v. ult.*)   sorix *P* (e *ex* i m^2)   q̊uū *V* (c m^2)   uelutc (c *del.*) callinẹceus (e *pr. del.*) uedionis situ *T* (*in mg.* ł gallina ceu saeuae dionis situ)   euedionis *λlvE*, *om. mu*   stu *V*   cartei *V*, charte *P*, carthei *Tλ*   pulueris *V* (s m^2 *in ras.*)

3 adque *V*   fenerator *VP*, foenerator *Tλ*   improbum *Pω*   nūūı** *V* (m̄ m^2 *in ras.*), numū *T*   4 ** deinco|gitans *V* (deinc *et* t *in ras.* m^2, o *et* gi *in mg. add.* m^2)   illut *V* (d m^2)   catulianū *VP*   donẹ̊ lepi**dū *V* (o *et* pi m^2)   5 lelibellum *T* (le *del.*)   set *V* (d m^2), sed *cet.*   amorcotheron *T*, αμοισοτερον λ   et uerius . . . libellum non *om. VP*   illepidum *Tχ*   7 deligi *VP*, diligendi λ   elegorim *P*   misi *V* (m m^2)   itaque] ergo *T*   ad te hęc *V*, hec *P* (*om.* ad te), ad te *ω volgo*   fribola *V* (b *ex* g m^2)   gerrhis *P*, gerchis λ   Siculis . . . nihil *om. VP*   8 haec] hoc *T*   ne nil λ̄   ⁱste *V* (i m^2)   9 fulgi *P*   lacoratus *P*   10 ut aescolapius *V*, et escolipius *P*   11 debeat *P*, dʒ *T*   autem] tam *P*   huius (m^2 *in ras.*) ⁱsta (i *add.* m^2) materia* *V*

materia. in expeditione, quod tempus, ut scis, licentiae militaris est, super mensam meam facta est invitatio, non illa de Rubrii convivio, ut Graeco more biberetur, set illa de Flacci egloga, in qua propter mediam noctem et novam lunam et Murenae auguratum ternos ter cyathos attonitus petit vates. hunc locum de ternario numero ilico nostra illa poetica scabies coepit excalpere, cuius morbi quoniam facile contagium est, utinam ad te quoque prurigo conmigret et fuco tuae emendationis adiecto inpingas sphongiam, quae inperfectum opus equi male spumantis absolvat. ac ne me nescias gloriosum, coeptos inter prandendum versiculos ante cenae tempus absolvi: hoc est, dum bibo et paulo ante quam biberem. sit ergo examen pro materia et tempore. set tu quoque hoc ipsum paulo hilarior et dilutior lege: namque iniurium est de poeta male sobrio lectorem abstemium iudicare. neque me fallit fore aliquem, qui hunc iocum nostrum acutis naribus et caperata fronte condemnet negetque me omnia, quae ad ternarium et novenarium numeros pertinent, attigisse. quem ego verum dicere fatebor, iuste negabo. quippe si bonus est, quae omisi, non oblita mihi, sed praeterita existimet. dehinc qualiscumque est, cogitet secum, quam multa de his non repperisset, si ipse quaesisset. sciat etiam me neque omnibus erutis usum et quibusdam oblatis abusum. quam multa enim de ternario sciens neclego: tempora et personas, genera et gradus, novem naturalia metra cum trimetris, totam grammaticam et musicam librosque medicinae, ter maximum Hermen et amatorem primum philosophiae Varronisque numeros, et quidquid profanum vulgus ignorat. postremo, quod facile est, cum ipse multa invenerit, conparet se atque me, occupatum cum otioso, pransum cum abstemio, iocum et ludum meum, diligentiam et calumniam suam. alius enim alio plura invenire potest, nemo omnia. quod si alicui et obscurus videbor, aput eum me sic tuebere: primum eiusmodi epyllia, nisi vel obscura sint, nihil futura: deinde

---

13 Cic. Verr. Act. II 1, 26 (66) Rubrius istius comites invitat . . . mature veniunt: discumbitur. fit sermo inter eos et invitatio, ut Graeco more biberetur. hortatur hospes: poscunt maioribus poculis: celebratur omnium sermone laetitiaque convivium 14 Hor. Carm. III 19, 9 sqq. da lunae propere novae, da noctis mediae, da, puer, auguris Murenae: tribus aut novem miscentor cyathis pocula commodis. qui Musas amat inpares, ternos ter cyathos attonitus petet vates 18 Plin. N. H. XXXV 104 hoc exemplo eius similis et Nealcen successus spumae equi similiter spongea inpacta secutus dicitur 23 Hor. Sat. I 3, 29 sq. acutis naribus 31 Hor. Carm. III 1, 1 profanum vulgus

---

13 fuit facta[e] *T* illa *T* (a *ex* i) de ludibrii *Tλ* ut Graeco more *om. T* biberem *T*, liberetur *λ* set *V* (d m^2), sed *cet.* 14 f[l]a[c]ci *V* (l *et* c m^2) aegloga *λ* 15 tertiatos *V* cyatos *P*, cythos *λ* peti* *V* (t m^2), petii *T*, peti *λ* uatis *VP* 16 *il*ico *V* (i *pr.* m^2, l *post* l *eras.*), illico *PTλ* scabies *V* (s *pr.* m^2 *in ras.*) exculpe *P*, exculpere *ω* 17 a te *P* commigret *Vω* fugo *P* impingas *Pω* 18 sphongiam *V* (h *del.* m^2), sphongeam *P*, spongeam *λ*, spongiam *cet.* imperfectum *ω* absoluas *T* ac ne me gloriosum neges *ω* 19 ceptos *PT* pendendum *P* uersusiculos *T* ante[c]ęne *V* (nte *in ras. 4 litt.*, c m^2) tene *P*, caenae *T*, coenae *λ* absoluet *P* 20 marteria *V* (r *pr. eras.*) 21 set *V* (d m^2), sed *cet.* tu *V* (m^2 *s. v.*), ut *P* paulo *V* (lo *in ras.*) hilarior[a]dilucior *λ* nam *T*, nanque *λ* 22 qui forte *T* (forte *del.*) 23 caperrata *P*, caprata *λ* negetque *V* (g *ex* c m^2) 24 nonuernariū numeros* *V* (*corr.* m^2) attigisse *V* (e *in ras.*) 25 ne*cabo *V* (*corr.* m^2) si *V* (m^2 *in ras.*), *om. P* obmisi *λ* set *V* (d m^2), sed *cet.* 26 qualiscunque *ω* 27 reperisset *PTλ* etiam] etiam quae *Tχ*, etquę *λ* neque] que *V*, nec *E volgo* eruditis *VP*, eratis *λ* 28 quare *P* neglego *P*, neglexit *λ*, neglexi *Tχ volgo* et personas genera *om. P* 30 libroque *V* medici nostri maximum *P* medicinos *Tλ* trimaximum *V* hermē *P* umatorem *P* fhilosophię *V* 31 quicquid *Pω* prophanum *PTE* non ignorat *Par. volgo* postremo . . . se *om. V* 32 cum] tu *P* conparet *P*, comparet *cet.* atque] scitque *V* (scit m^2, sci *in ras.*) 33 ab*stemio *V* (s *eras.*) meam . . . suum *T* enim] cui *P* 34 et *om. T* aput *V* (d m^2), apud *cet.* 35 me *om. V* pillia *V*, epilia *T*, epylia *λ* nichil *P*

numerorum naturam non esse scirpum, ut sine nodo sint. postremo si etiam tibi obscurus fuero, cui nihil neque non lectum est neque non intellectum, tum vero ego beatus, quod affectavi, adsequar, me ut requiras, me ut desideres, de me cogites. vale.

2. GRIPHVS TERNARII NVMERI.

Ter bibe vel totiens ternos: sic mystica lex est 336 (Edyll. XI)
vel tria potanti vel ter tria multiplicanti,
inparibus novies ternis contexere coebum.
iuris idem tribus est, quod ter tribus, omnia in istis:
forma hominis coepti plenique exactio partus
quique novem novies fati tenet ultima finis.
tris Ope progeniti fratres, tris ordine partae,
Vesta, Ceres et Iuno, secus muliebre, sorores.
inde trisulca Iovis sunt fulmina, Cerberus inde,
inde tridens triplexque Helenae cum fratribus ovum.
ter nova Nestoreos implevit purpura fusos
et totiens trino cornix vivacior aevo:
quam novies terni glomerantem saecula tractus
vincunt aeripedes ter terno Nestore cervi:
tris quorum aetates superat Phoebeius oscen,
quem novies senior Gangeticus anteit ales,
ales cinnameo radiatus tempora nido.
tergemina est Hecate, tria virginis ora Dianae,
tris Charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.
tris in Trinacria Siredones, omnia terna,
tris volucres, tris semideae, tris semipuellae,
ter tribus ad palmam iussae certare Camenis,
ore, manu, flatu: buxo, fide, voce canentes.

---

2. 1 Hor. Carm. III 19, 11 sq. tribus aut novem miscentor cyathis pocula commodis 14 Verg. Aen. VI 802 aeripedem cervam (*cf.* Servium ad h. l. Charis. IIII (I 279, 7 K.) Diomed. II (I 442, 22 K.) Pompei. V 298, 6 K.) 15 Ovid. Met. II 545 ales . . . Phoebeius 18 Verg. Aen. IIII 511 tergeninamque Hecaten, tria virginis ora Dianae 19 Appul. de mundo 38 sed tria fata sunt

---

36 sirpum *T* ū sine *P* sint] sit *T* si etiam] sed etiam si *P*, sed iam *λ* 37 nichil *P* non lectum] lectum *P*, neglectum *ω* lectū est tum uero *V* (*om.* neque non intellectum, *in mg.* non intellectum) vero *om. T* 38 assequar *PT* ut *ante* desideres *om. ω volgo*

2. Gripus ternarii numeri *V*, Incipit gripus ternarii numeri *P*, Finit Cripus *λ*, Crippus ternarii numeri quod bibat (libat *T*) ter *TvE*, *nullum lemma mu* 1 tociens m'os *P* mistica *VPT*, mixtica *λ* 2 pot'ati *P* 3 inpari**bus *V*, imparibus *ω* terni*s *V* contere *P* cobum *P*, coelum *λ* (*in mg.* uel cibum) *T* 4 ⁱstis *V* (i m^2) 5 coepit *V*, cepit *P*, coepti *vel* cepti *ω* 6 quaeque *T* 7 parcae *V* (*an* partae ?; p m^2 *ex* f ?) *Pω*, partae *Parrhasius* 8 decus *VP*, sexu *λ* muliebres°rores *V* (ebres° m^2 *in ras.*) 9 ioui *Pω* fulminacerberus *V* (inacer m^2 *in ras.*) 10 inde] inter *P* helenes *ω* ovum] oum *V* (*expunxit* m^2; *in mg.* heoum m^2) oım *P* 12 terno *Toll volgo* 13 scla *V*, secula *P* 14 aerpides *P* trino *P* ternōestore *V* 15 phoebeiusoscıı *V* (b *ex* u m^2, soscıı *in loco evanido* m^2) plebeius *P* oscin *P* 16 gnangeticus *P* 17 cynnameo *T* **nido *V* 18 haęcate *V* (h *del.*), echate *Pλ* dia$_{na}$. *V* (na *supra* na* m^2) 19 tres *PT* carites *V*, carithes *λ* trina] terna *T* el'a *P* 20 tres *P* trinacria *V* (cr m^2 *in ras.*), t'nachia *P* syrenes *T*, sirenes *λ*, *Κηληδόνες M. Schmidt mus. Rhen. XX 299* omina *V*, omnia *λ* (*in mg.* uel omina) *cet.* tna *P*, trina *ω* (trine *T*); *fortasse* ternae; *cf. v. 38* 22 certa*re *V* (*erasum esse videtur* t) camoenis *λ*

tris sophiae partes, tria Punica bella, trimenstres
annorum caelique vices noctisque per umbram
tergemini vigiles. ter clara instantis Eoi
signa canit serus deprenso Marte satelles.
et qui conceptus triplicatae vespere noctis,
iussa quater ternis adfixit opima tropaeis.
et lyrici vates numero sunt Mnemosynarum,
tris solas quondam tenuit quas dextera Phoebi:
set Citheron totiens ternas ex aere sacravit
relligione patrum, qui sex sprevisse timebant.
trina Tarentino celebrata trinoctia ludo,
qualia bis genito Thebis trieterica Baccho.
tris primas thraecum pugnas tribus ordine bellis
Iuniadae patrio inferias misere sepulcro.
illa etiam thalamos per trina aenigmata quaerens,
qui bipes et quadrupes foret et tripes, omnia solus,
terruit Aoniam, volucris, leo, virgo, triformis
Sphinx, volucris pinnis, pedibus fera, fronte puella.
trina in Tarpeio fulgent consortia templo.
humana efficiunt habitacula tergenus artes:
parietibus qui saxa locat, qui culmine tigna,
et qui supremo comit tectoria cultu.
hinc Bromii quadrantal et hinc Sicana medimna.
hoc tribus, haec geminis tribus explicat usus agendi.
in physicis tria prima, deus, mundus, data forma.
trigenus omnigenum, genitor, genetrix, generatum.
per trinas species trigonorum regula currit,
aequilatus vel crure pari vel in omnibus inpar.
tris coit in partes numerus perfectus, ut idem
congrege ter terno per ter tria dissoluatur.

---

35 Verg. Aen. IIII 302 trieterica Baccho

---

24 soph'ie pres *P* punita *P* 25 uias uices *T* (uias *del.*) noctique *V* 27 depenso *VP*, dep̄nso *T*, deprehenso *λ* mat' *P* 28 vespere] trippere *P* 29 iussa *V* (i m^2) adfixi[t] *V* (i[t] m^2), affixit *P* iussaque quaternis suspendit *ω* pigma *V* tropheis *Pω* 30 lirici *V*, linrici *λ* mnemosinarum *V* (m *pr. in ras.* m^2, *in mg.* m^2 mnemosinarum), innemosynarum *P*, nemosinarum *ω*, Mnemonidarum *Heinsius* 31 solis *λχ Accursii cod. vet.* phebi *P* 32 set *V* (d m^2), sed *cet.* citeron *VP*, cytheron *λ* baere *V* (*corr.* m^2) 33 religione *Pω* qui sex praebuisse *V*, quis exp̄uisse *P*, quis expreuisse *Tλ corr. Pulmannus* timebāt *V* (āt *ex* as m^2) 34 Terentino *Par. volgo* trinoctia] noctia *V*, t'noctia *P* 35 qualis (*typogr. err.*) *Delph.* trieterico *V*, trietrica *P*, triaterica *Tλ* baco *P* 36 prima *P* pheacū *V*, phecum *P*, thracum *T*, threcum *λ* ordinem belli *P* sellis *ω volgo* 37 patri *ω* sepulchro *λ* 38 ille *mu Par. volgo* terna *T* quaeror *P* 39 qudrupes *T* fore *P*, foret *om. λ* 40 uolucres *P* 41 spinx *λ* pinnis *V* (pennis m^2) *P*, pennis *ω* pedisbus *V* feras *P* 42 terna *T* fugent *P*, florent *T* *fortasse* templa; *cf. Plin. N. H. VII 143, XXVIII 15* 43 artis *VP*, arces *TE*, artes *λχ* 44 pariectibus *P* quae (*ter*) *Scal. volgo* locant *ω* 45 comit] fucat *ω* 46 hic bromii *V* sicanā ēdīna *V* (m m^2; ∸ *pr. eras.*) 47 hoc] haec *λ* haec] hoc *PT volgo* tribus *om. λ* usi fagendi *P* 48 phisicis *VPT* 49 trisgenus *Pω*, tergenus *Lugd. volgo* genitrix *Pω* 50 regula] linea *ω* 51 aequalitas *V*, equalatus *Pλ*, equilater (tus) *T*, aequilatus *χ* in *om. T* nominis (nominibus *lv*, idem nominibus *mu*) *λχ* (*om.* in *λlv*, vel in *mu*) impar *Pω* 52 cohit *T* 53 congreg&etterno *V*, congregeteterno *P*, cum grege ter terno (trino *E*) *ωE*, congrege ter trino *Scal. volgo*

tris primus par, impar habet mediumque: sed ipse
ut tris, sic quinque et septem quoque dividit unus,
et numero in toto positus sub acumine centri
distinguit solidos coebo pergente trientes,
aequipares dirimens partes ex inpare terno.
et paribus triplex medium, cum quattuor et sex
bisque quaternorum secernitur omphalos idem.
ius triplex, tabulae quod ter sanxere quaternae:
sacrum, privatum et populi commune quod usquam est.
interdictorum trinum genus: unde repulsus
vi fuero aut utrubi fuerit quorumve bonorum.
triplex libertas capitisque minutio triplex.
trinum dicendi genus est: sublime, modestum,
et tenui filo. triplex quoque forma medendi,
cui logos aut methodos cuique experientia nomen.
et medicina triplex: servare, cavere, mederi.
tris oratorum cultus: regnata colosso
quem Rhodos, Actaeae quem dilexistis Athenae
et quem de scaenis tetrica ad subsellia traxit
prosa Asiae, in causis numeros imitata chororum.
Orpheos hinc tripodes, quia sunt tria: terra, aqua, flamma.
triplex sideribus positus, distantia, forma.
et modus et genetrix modulorum musica triplex:
mixta libris, secreta astris, vulgata theatris.
Martia Roma triplex equitatu, plebe, senatu.
hoc numero tribus et sacro de monte tribuni.
tris equitum turmae, tria nomina nobiliorum.
nomina sunt chordis tria, sunt tria nomina mensi.
Geryones triplices, triplex conpago Chimaerae.
Scylla triplex, conmissa tribus: cane, virgine, pisce.
Gorgones Harpyiaeque et Erinyes agmine terno
et tris fatidicae, nomen commune, Sibyllae,
quarum tergemini, fatalia carmina, libri,

67 Hor. Epist. II 1, 225 68 Marcell. de med. 6 quod logos aut methodos simplexque empirica pangit 80 Verg. Aen. V 560 tres equitum . . . turmae

54 impar *om.* *P* 55 qui medius quinque *ω* in is *P* 57 quoebo *V*, cebo *P*, coelo *T*, cibo *λ* pergente *V*, pergentes *P*, pereunte *ω* 58 impare *Pω* 59 IIII. *P*, quatuor *T* 61 iux (s *superscr.*) *V* (s *m²*) 64 vi] ut *V* aut utrubi *b²*, utrūui *V*, autrubi *P*, autrābi *T*, aut utrobi *cet.* 65 captisque *P* 67 filo (phylo *superscr.*) *λ* quoque . . . triplex (*v.* 69) *om.* *P* 68 quę *Vλ*, que *Tχ*, quoi *Scal.* longos *V* (n *del.* *m²*), leges *λ* 71 actea *V*, actore *λ* 72 *post* 73 *λ* 72 et quā discernens *V* (n *s. v.* *m²*) *P* scenis *T*, scoenis *λ* sub[s]ellia *V* (s *m²*) 73 asiei *V* cororum *Pλ* 74 orpheus *Vω* sintria *P* flamme *vel* flammę *ω* 75 syderibus *P* distañ *P* 76 genetrix *Vl*, genitrix *cet.* 77 astrix . . . theatrix *P* 79 hoc] haec *λ* tribuni] tribium *P* 80 t[v]rmeae *V* (*corr.* *m²*) 81 cordi[s] *V*, cordis *Tλ* *v.* 82 *in mg. inf.* *V* 82 geriones *Pω* triplex *Par. volgo* compago *ω* cimere *P* 83 scylla *V* (*m²* *in ras.* *8 litt.*), sylla *P* triplex *V* (ex *m²* *in ras.* *4 litt.*) commissa *ω* 84 gorgone[s] *V* (s *m²*) harphalicae quaeeternis (u *in ras.*; t *ex* *g* *m²*) ā[c]mine *V* (c *m²*; ā *in* a *mut.*) arpaliceque et erini *P*, arpiaeque et erines *Tλ*, barpyieque et erinyies *E*; *fortasse* Harpalycaeque *scribendum*; *nam eodem modo quo v. 20 Sirenes Siredones, v. 30 Musas Mnemosynas, Ausonius Harpyias Harpalycas vocare potuit* 85 tres *P*, tri *λ*, tri (ter *superscr.*) *T* comune *PT* sibillae *VP*, sybillae *λ* 86 crimina *ω*

quos ter quinorum servat cultura virorum.
ter bibe. tris numerus super omnia, tris deus unus.
hic quoque ne ludus numero transcurrat inerti,
ter decies ternos habeat deciesque novenos.

XXVII. TECHNOPAEGNION.

1. AVSONIVS PACATO PROCONSVLI.

Scio mihi aput alios pro laboris modulo laudem non posse procedere. quam 337 (Edyll. XII) (VQ) tamen si tu indulseris, ut ait Afranius in Thaide 'maiorem laudem quam laborem invenero'. quae lecturus es, monosyllaba sunt, quasi quaedam puncta sermonum: in quibus nullus facundiae locus est, sensuum nulla conceptio, propositio, redditio, conclusio aliaque sophistica, quae in uno versu esse non possunt, set cohaerent ita, ut circuli catenarum separati. et simul ludicrum opusculum texui, ordiri maiuscula solitus: sed in tenui labor, at non tenuis gloria, si probantur. tu facies, ut sint aliquid. nam sine te monosyllaba erunt vel si quid minus. in quibus ego, quod ad usum pertinet, lusi: quod ad molestiam, laboravi. libello Technopaegnii nomen dedi, ne aut ludum laboranti aut artem crederes defuisse ludenti.

2. ⟨AVSONIVS PAVLINO⟩.

Misi ad te Technopaegnion, inertis otii mei inutile opusculum. versiculi sunt 338 (ω) monosyllabis coepti et monosyllabis terminati. nec hic modo stetit scrupea difficultas, sed accessit ad miseriam concinnandi, ut idem monosyllabon, quod esset finis extremi versus, principium fieret insequentis. dic ergo o mora et o poena! rem vanam quippe curavi: exigua est et fastiditur: inconexa est et implicatur: cum sit aliquid, vel nihili deprehenditur. laboravi tamen, ut haberet aut historicon quippiam aut dialecticon: nam poeticam vel sophisticam levitatem necessitas observationis exclusit. ad summam

XXVII. **1.** 2 Afran. Thaid. fr. 2 (v. 334) R. 7 Verg. Georg. IIII 6

87 quorum *T* ter] tar *P* *vv.* 88 *et* 89 *in mg. inf. V* 88 tris] res *V*, ter *P* bibet *P* tris *V*, tres *P*, ter *ω volgo* 89 inherti *T* 90 deciesve *Toll* nouenes *P*

XVII. *In Q insunt capita 1, 3—9, in C capita XI hoc ordine: 9 (vv. 19 sqq.), 10, 11, 13, 3, 4 (praefatiuncula omissa), 5, 6, 7, 8, 9 (vv. 1—18), in O 3, 4 (praefatiuncula omissa), 5, in ω 2—11, 13, denique in V omnia praeter caput alterum.*

Praefatio Techopegnii. Ausonius Pacato proconsuli *V*, Ausonius Pacato proconsuli *Q* = *cod. Vossianus Q. 33 f. 112v saec. X* **1.** 1 apud *Q* precedere *V* 2 thaidem *VQ*, Thaide *Scal.* 3 inuenio *VQ corr. Scal.* monosillaba *V* 5 aliave *Hartel* sophystica *Q* uno *V* (u *in ras.* m^2) set *V* (d m^2), sed *Q* cohaerentia ut *Q* 6 separati] si paruū *Q* munuscula *Q* 7 set *V* (d m^2), sed *Q* laborat tenuis non *Q* 8 monosilbaba *V* 9 techope[g]nii *V* (g m^2), tethopegnii *Q* 10 rem *V* (artem m^2) uale *add. Q volgo*

2. De monosyllabis opus *TE*, De monosyllabis *muvv*[2], *nullum lemma M*, Paulino suo *add. Ug.*, Ausonius Paulino suo *Lugd.* 1 techno paegmon *T*, cechnopaogion *M* 2 steti modo *T* 3 concitandi *ω*, cogitandi *Ven.*[4] *volgo*, concinnandi *ego* monosyllabum *Par. volgo* 4 et o mora, o poena *Lugd. volgo* poema *T* 5 inconnexa *ω* est *T*, *om. Mχ volgo* nihili uel *ω*, vel *om. l*, vel nihili *Scal.* 6 dialeticon (dyal- *M*) *TM*, didacticon *Vin.*

non est quod mireris, sed paucis litteris additis, est cuius miserearis neque aemulari velis. et si huc quoque descenderis, maiorem molestiam capias ingenii et facundiae detrimento, quam oblectationem imitationis affectu.

3. VERSVS MONOSYLLABIS ET COEPTI ET FINITI, ITA VT A FINE VERSVS AD PRINCIPIVM RECVRRATVR.

Res hominum fragiles alit et regit et perimit fors, 339
fors dubia aeternumque labans, quam blanda fovet spes, (VQOCω)
spes nullo finita aevo, cui terminus est mors,
mors avida, inferna mergit caligine quam nox,
nox obitura vicem, remeaverit aurea cum lux,
lux dono concessa deum, cui praevius est Sol,
Sol, cui nec furto in Veneris latet armipotens Mars,
Mars nullo de patre satus, quem Thraessa colit gens,
gens infrena virum, quibus in scelus omne ruit fas,
fas hominem mactare sacris: ferus iste loci mos,
mos ferus audacis populi, quem nulla tenet lex,
lex, naturali quam condidit imperio ius,
ius genitum pietate hominum, ius certa dei mens,
mens, quae caelesti sensu rigat emeritum cor,
cor vegetum mundi instar habens, animae vigor ac vis,
vis tamen hic nulla est: tantum est iocus ac nihili res.

4. VERSVS MONOSYLLABIS TERMINATI EXORDIO LIBERO.

PRAEFATIO.

Vt in vetere proverbio est 'sequitur vara vibiam', similium nugarum subtexo nequi- 340
tiam. et hi versiculi monosyllabis terminantur, exordio tamen libero, quamquam fine (VQω)
legitimo. sed laboravi, ut quantum eius possent aput aures indulgentissimas, absurda

---

3. 2 Tibull. II 6, 19 sq. credula vitam spes fovet

---

10 vale *add. Scal. volgo*

3. Finit p̄fac̄. Incip̄ Tetnopegnii text' *Q*. Incipit techopegnii tes tus *O* = *Paris. 2772 f. 79^r saec. X—XI*, Versus monosyllabis (i *pro* y *VM*, monosyllabi *C*) et (*om. VTvE volgo*) coepti et finiti (cepti *CM et T, qui om.* et finiti) ita ut (et *add. M*) a fine uersus ad principium recurratur (recurrant *V volgo*, recurrat *CTv*) *VCTMvE*, *deest lemma in mu.* 1 faciles *T* aliter *C* (*om.* et), alit *T* (t *ex* o) egit *Q*, regit et *om. O* sors *TχE* 2 sors *TχE* dubiţa *C* que *V* (*s. v.* m^2) *om. Q* quam] quia *Q* 3 fine aeuo *M*, sine fine aeuo *TχE* termini *O* 4 inferni *QT* mergi ne qua nox *ω* 5 nox sortita uices *Cω* aura *O* quū *V* 6 dona *Q* dm̄ c^v i *V* (m̄ c^v i m^2 *in ras.*) 7 ne *T* in *om. Par. volgo* iacet *C* 8 tressa *VMl*, tiressa *O*, thressa *cet.* alit *O* 9 infesta *C*, inferna *O* 10 ^i ste *V* (i m^2) mox *V* (*corr.* m^2) 11 mox *V* (*corr.* m^2) 12 inperio *V* 14 irrigat *C* cor cor *T* (*pr.* cor *del.*) 15 uegetam *O* animae *om. T* uigoret *V* (ret m^2 *in ras.*) *Q*, uigor *O*, uigor ac *cet.* 16 tantum] uerum *Cω volgo* est *om. O* iocosa-nihili *V*, iccora nihili *Q*, iuco et nihili *O*, iocus et nilhil *C*, iocus et nihili (nichil *M*) *ω* ac *ego*, et *volgo*

4. Itē praefatio monosyllabarum (-sill- *V*) tantum (tan *V s. v.* m^2) in fine positarum *V* (*ubi* ĪĪĪ *ante* Vt) *Q* (monosyllaborum . . . positorum *Scal. volgo*), Versus monosyl̄lis terminati. Exordium *T*, Versus monosyllabis terminati exordio (ordine *m*) libero *muv*, Prefacio quantum ad haec monosyllaborum genera *E*, *nullum lemma M*, *praefatiunculam om. CO* 1 uertere *V*, ueteri *Q* prouerbio] uerbo *ω volgo* est *V* (*s. v.* m^2) sequitur uara bibiam *V*, uara bibiam sequitur *Q*, sequitur uarai (narai *M*) ubi iam *ω* subtex^i o *V* (i m^2), subtexto *QM*, subtexo *cet.* 2 et in uersiculi^s *V* (s m^2) monosillabis *V* exordi^o *V* (o m^2) 3 eius *om. ω* possent *VQ*, posset uideri *ω cod. Accursii*, posset *volgo*, pote *Gronov* apud *Qω*

concinerent, insulsa resiperent, hiulca congruerent, denique haberent et amara dulcedinem et inepta venerem et aspera levitatem. quae quidem omnia, quoniam insuavis materia devenustat, lectio benigna conciliet. tu quoque mihi tua crede securior, quippe meliora, ut, quod per adagionem coepimus, proverbio finiamus et 'mutuum muli scalpant'.

Aemula dis, naturae imitatrix, omniparens ars, (*VQOCω*)
Pacato ut studeat ludus meus, esto operi dux.
arta, inamoena licet nec congrua carminibus lex,
iudice sub tanto fandi tamen accipiet ius:
quippe et ridiculis data gloria, ni prohibet fors.

5. DE MEMBRIS.

Indicat in pueris septennia prima novus dens, 341
pubentes annos robustior anticipat vox. (*VQOCω*)
invicta et ventis et solibus est hominum frons.
edurum nervi cum viscere consociant os.
palpitat inrequies, vegetum, teres, acre, calens cor,
unde vigent sensus, dominatrix quos vegetat mens,
atque in verba refert modulata lege loquax os.
quam validum est, hominis quota portio, caeruleum fel!
quam tenue et molem quantam fert corpoream crus!
pondere sub quanto nostrum moderatur iter pes!

6. DE INCONEXIS.

Saepe in coniugiis fit noxia, si nimia est, dos. 342
sexus uterque potens, set praevalet imperio mas. (*VQCω*)
qui recte faciet, non qui dominatur erit rex.
vexat amicitias et foedera dissociat lis.

5. 1 Sol. 27, 1 sq. B. παῖς μὲν ἄνηβος ἐὼν ἔτι νήπιος ἕρκος ὀδόντων φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἕπτ' ἔτεσιν Gell. N. A. III 10, 12 dentes . . . ait (Varro) . . . cadere annis septimis 2 Plin. N. H. XI 270 vox roboratur a XIIII annis

6. 3 Hor. Epist. I 1, 59 sq. at pueri ludentes 'rex eris' aiunt, 'si recte facies'

---

4 respirent *TM* hiulca . . . haberent *om. VQ* et haberent amara *M* amaram *TχE* 5 inepta *VQ*, inamenam *vel* inamęnam *ω*, inamoena *Lugd. volgo* asperam *ω* lenitatem *VQ* 6 matheria *Q* cōciliet *V* (cili m^2 *in ras.*) 7 quippe *om. Q* ut] sed ut *ω* per *om. T* agionem *Q* et *om. ω* mutuo *Q* 8 scabant *ω volgo, quod fortasse praeferendum* Itē prefatio ėārum monosillabarum uersus *V* (*in mg.* IIII), Item prefatio uersibus *Q et* (*add.* IIII) *O*, Praefacio quantum ad haec monosyllorum g^na *Tχ*, Prefacio *M*, Versus monosyllabis terminati exordio libero *E*, *nullum lemma C* 9 diis *TχE* imitatris *O* 10 *expectes cum Mommseno* niteat ludus] labor hic *Cω* est *OC* 11 a*rta *V* (u *eras.*), arte *QO*, arcta *TχE* inamoena *QOE*, inamena *cet.* cogrua *QT* 12 fando *VQO* 13 fors] lex *C*

5. De membris (menbris *OM*) *V* (*ubi* V *ante* De) *QOCM*, hominum *add. TχE* 2 anticip*at *V* (i *eras.*) 3 *verba* inuicta . . . hominum *bis sunt scripta, sed repetita deleta* m^2 *V* infecta *C* 4 et durum *VQO* cōsociant *V* (ȯ *ex* u̇ m^2), consociat *O* cvs *Q* (c *ex* o *per ras.*), ōs *O*, ŏs *C* 5 et requies *ω* terrę sacre *Q* 6 uiget *T* quis *Q* uegatat *V* 7 adque *V* loqu^ax *V* (a m^2) 8 homini sunt quota porta *O* 9 quanta *O* crus *V* (s m^2 *in ras.*) 10 ponde *O*

6. De inconexis *V* (*ubi* VI *ante* De) *C*, De inconnexis *ω*, De conexis *Q*, Inconnexa *Lugd. volgo* 1 coniugibus *Cω* dos] uox *V* (*sed* m^2 *in loco evanido*) *Q* 2 sed *QCω* inperio *V* 3 qui* (*ante* recte) *V* (s *eras.*) 4 foedera] sotia *Q* dissociat *V* (a *ex* e m^2)

incipe: quidquid agas, pro toto est prima operis pars.
insinuat caelo disque inserit emeritos laus.
et disciplinis conferta est et vitiis urbs.
urbibus in tutis munitior urbibus est arx.
auro magnus honos, auri pretium tamen est aes.
longa dies operosa viro, sed temperies nox,
qua caret Aethiopum plaga, pervigil, inrequies gens,
semper ubi aeterna vertigine clara manet lux.

7. DE DIS.

Sunt et caelicolum monosyllaba. prima deum Fas, 343
quae Themis est Grais, post hanc Rhea, quae Latiis Ops, (*VQCω*)
tum Iovis et Consi germanus, Tartareus Dis,
et soror et coniunx fratris, regina deum, Vis,
et qui quadriiugo curru pater invehitur Sol,
quique truces belli motus ciet armipotens Mars,
quem numquam pietas, numquam bona sollicitat Pax.
nec cultor nemorum reticebere, Maenalide Pan,
nec genius domuum, Larunda progenitus Lar,
fluminibusque Italis praepollens sulphureus Nar,
quaeque piat divum periuria, nocticolor Styx,
velivolique maris constrator leuconotos Libs,
et numquam in dubiis hominem bona destituens Spes.

8. DE CIBIS.

Nec nostros reticebo cibos, quos priscus habet mos, 344
inritamentum quibus additur aequoreum sal. (*VQCω*)
communis pecorique olim cibus atque homini glans,
ante equidem campis quam spicea suppeteret frux.

---

5 Hor. Epist. I 2, 40 dimidium facti qui coepit habet . . . incipe (*cf.* epigr. 84)
7. 4 Verg. Aen. VII 432 caelestum vis magna iubet 9 Appul. de deo Socr. XV 152 10 Verg. Aen. VII 517 sulpurea (sulphurea *bc*) Nar albus aqua, Plin. N. H. III 109 (Nar) sulpureis aquis 12 Verg. Aen. I 224 mare velivolum

---

5 quicquid *QCω* (*in T* quicquisc) opprima *T* (op. *del.*) 6 diisque *TχE* 8 *om. C* arx] rex *V* (m^2 *in loco evanido*) *Q*, ars *M* 10 uiris *Q* temperiâs *C* 11 etiopum^p la*ga *V* (p m^2) plaga plaga *T* (*alt. del.*) irrequies *T* 12 manet *VQ*, clarat *lmu* (*om.* clara), nitet *cet.* (*in T* "clara nitet uertigine) *volgo*
7. vII De di^i s *V* (i m^2), De diis *Q*, De dies *C* (diis *corr.*), De dis *M*, De monosyllabis deorum *TχE* 1 cęlicolę *Q* (ę *alt. ex corr.*) monosillaba *VM* 2 themis tenis est *Q* hac *C* g^r ais *V* (r m^2), grahis *Q* ręa *V*, rea *QC* Latiis] latus ·ē· *C* obs *V* 3 tunc *C* consors *VQ*, consi^ors *C* (ors m^2) tartarius *V* (i *ex* e), thartareus *Q* 4 *om. ω* Et soror *V* (*add.* m^2) 5 qui *V* (i m^2 *in ras.*) quidriiugo *V* (*corr.* m^2) 6 trucis *VQ* curet *Q* 7 bona *om. VQ* "solicitat bo"na *T* 8 memorum *V* 9 geni^t us dom^u ū *V* (t m^2), genus hoc domuum (hominum *χ*) *ω* 10 ytalis *M* sulphureus *V* (h ex b m^2), sulphureâs *C* Nar] nas *C* 11 pias *C* peiuria *VQ* stix *CM* 12 ueliquolique *V*, uelicolique *Q* leucotonos *Qχ* vbs *Q*, lybs *T* 13 hominum *codd.*, hominem *Dousa* distituens *VQ*
8. De cibis *V* (*ubi* VIII *ante* De) *QCM*, nostris *add. cet.* 1 quo priscus *V* (us *ex* a m^2) habet] abos *Q* 2 irritamentum *QCTM* aequoreus *CTM* 3 pe^co rique *V* (co m^2), pecorisque *TM* olim communis pecori cibus *Ug. volgo* adque *V* 4 equidem] etiam *Q* spicea *om. T* sup&^ter& *** *V* (ter& m^2)

mox ador atque adoris de polline pultificum far,
instruxit mensas quo quondam Romulidum plebs.
hinc cibus, hinc potus, cum dilueretur aqua puls.
est inter fruges morsu piper aequiperans git,
et Pelusiaco de semine plana, teres lens,
et duplici defensa putamine quinquegenus nux,
quodque cibo et potu placitum, labor acer apum, mel.
naturae liquor iste novae, cui summa natat faex.

9. DE HISTORIIS.

Solamen tibi, Phoebe, novum dedit Oebalius flos. 345
flore alio reus est Narcissi morte sacer fons. (*VQCω*)
caedis Adoneae mala gloria fulmineus sus.
periurum Lapitham Iunonia ludificat nubs.
ludit et Aeaciden Parnasia Delphicolae sors.
Thraeicium Libycum freta Cimmeriumque secat bos.
non sine Hamadryadis fato cadit arborea trabs.
quo generata Venus, Saturnia desecuit falx.
sicca inter rupes Scythicas stetit alitibus crux:
unde Prometheo de corpore sanguineus ros
aspargit cautes et dira aconita creat cos.
Ibycus ut periit, index fuit altivolans grus.
Aeacidae ad tumulum mactata est Andromachae glos.
carcere in Argivo Philopoemena lenta adiit mors.
tertia opima dedit spoliatus Aremoricus lars.
sera venenato potu abstulit Hannibalem nex.
res Asiae quantas leto dedit inmeritas fraus!
ultrix flagravit de rupibus Euboicis fax.

---

8. 5 Plin. N. H. XVIII 83 pulte autem, non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam et pulmentaria hodieque dicitur 9 Verg. Georg. I 228 nec Pelusiacae curam aspernabere lentis
9. 3 Ovid. Fast. II 232 aper ... fulmineo ... ore, *cf.* Art. am. II 374 11 Plin. N. H. XXVII 10 nascitur in nudis cautibus quas aconas nominant et ideo aconitum aliqui dixere, ... hanc aliqui rationem nominis attulere, alii, quoniam vis eadem esset in morte quae c o t i b u s in ferri acie deterenda statimque admota velocitas sentiretur 15 Verg. Aen. VI 859

---

5 ador *V* (a *in ras.*) dpolline *T* (*om.* de) pultificiū *V* 6 ramulidum *Q* 8 fruiges *C* equiparans *M volgo* 9 pelusiaco *V* 10 dupplici *V* quīq'tenis *V*, quinqnegenis *Q*
9. viiii De historiis *V*, De hystoriis *M*, De fabulis et historiis *mu* 1 fhoebe *V*, foebe *Q* 2 est] et *VQ* narciss[y] *V* (y m^2), narcisi *T* more *C* 3 flumineus *V* (*corr.* m^2) 4 pe*iurū *V* (r *eras.*), peiurum *Q*, periurium *CM* lapitam *VM*, laphitam *C* iunoni[a] *V* (a m^2) ludifica *Q* 5 aeacidē *V*, eaciden *Q*, aeacidem *cet.* sors] mors *C* 6 thericiū *V*, threicium *cet.* libicum *VQ* cimeriūque *V*, cymericumque *Q* uos *V*, Ros *Q* et furiata (funata *M*) oestro tranat mare cymmerium (cimmenum *M*, oymerium *T*) bos *Cω* 7 amadryadis *T*, amadriadis *QCM* facto *Q* 8 quod *VQ* 9 saeua *Cω* sciticas *VQ*, scythias *C*, scithicas *M* 11 spargit *Q*, aspergit *Cω* acotina *VQ*, conita *C* *pro* cos *in C ras.* 12 ibicus *VCω*, inditus *Q* uindex *Cω volgo* 13 andromacę *V* *v.* 15 *ante* 14 *C* 14 philopoemen alanta *C* 15 *om.* *ω* picna *V*, pugna *Q* dedit *V* (*s. v.* m^2) 16 saera *C* uene[na]tto *V* (na m^2) annibalem *VC*, anibalem *Q* *v.* 17 *ante* 25 *C*, *post* 22 *ω* 17 lęto *QT*, loeto *C* inmerita *CM*, immeritas *TχE* 18 ult[r]ix (*V* m^2, ultis m^1) flagraui[t] *V* (t m^2) aeuoicis *V*, aeboicis *Q*

stat Iovis ad cyathum, generat quem Dardanius Tros.
praepetibus pinnis super aëra vectus homo Cres.
intulit incestam tibi vim, Philomela, ferus Thrax.
barbarus est Lydus, pellax Geta, femineus Phryx.
fallaces Ligures, nullo situs in pretio Car.
vellera depectit nemoralia vestifluus Ser.
nota in portentis Thebana tricorporibus Sphinx.
nota Caledoniis nuribus, muliebre secus, strix.

10. DE VERE PRIMO.

Annus ab exortu cum floriparum reserat ver, 346
cuncta vigent: nemus omne viret: nitet auricomum rus (VCω)
et fusura umbras radicitus exigitur stirps.
non denso ad terram lapsu glomerata fluit nix.
florum spirat odor, Libani ceu montis honor tus.

11. PER INTERROGATIONEM ET RESPONSIONEM.

Quis subit in poenam capitali iudicio? vas. 347
quid si lis fuerit nummaria, quis dabitur? praes. (VCω)
quis mirmilloni contenditur aequimanus? thraex.
inter virtutes quod nomen Mercurio? fur.
turibula et paterae, quae tertia vasa deum? lanx.
cincta mari quaenam tellus creat Hippocratem? Cos.
grex magis an regnum Minoida sollicitat? grex.
quid praeter nubem Phaeacibus inpositum? mons.

---

22 Plaut. Bacch. II 1, 13 (121) hem quam, o Lyde, es barbarus. *Geta in Phormione Terentiana, Phryx fortasse in Leucadia Turpiliana (cf. fr. 2, v. 102 R.)* 23 Verg. Aen. XI 701 haut Ligurum extremus, dum fallere fata sinebant, *cf.* Cic. pro Flacc. 27, 65 Zen. III 59 24 Verg. Georg. II 121 velleraque ut foliis depectant tenuia Seres 26 Stat. Theb. I 597 sqq.

11. 8 Hom. Odyss. VIII 562. XIII 163

---

ante v. 19: Incipiunt monosylla Ausonii de gentibus *C*, De gentibus *M*, De quibusdam fabulis *TχE* 19 ciatum *V*, cyatum *Q* genera *V* (a *ex* u m^2), genera *Q* quem . . . aëra *om. VQ* 20 pennis *Cω* uictus (rus) *V* (s *del.* m^2, rus m^2), uicturus *Q* chres *V* (m^2 *corr. ex* cheres) *Q* 21 vim] ů *V*, ut *Q* (ł f) incestam *C*, ingestam *M*, incoestam *T* phylomena *M*, philomena *TχE* trax *CM* 22 lydus *V* (y *ex* i m^2, i *s. v.* m^2), lidius *Q* pellax (ł pellax) *VQ*, ferus *C*, seruus *ω*, bellax *Toll volgo* foemineus *T* frix *VQCT*, fax *M* 23 *om. ω* Audaces licii nullo tamen in pretio car *C* 24 *om. ω* depecti *C*; *sed post 10, 5 in Cω hic legitur versus* Iam pelago uolitat mercator uestifluus ser 25 thebam atricorporibus *Q* 26 caledoniis (-nus *Q*) nuribus *VQ*, et paruorum cunis *Cω* decus *VQ*, secus *CM*, scelus *cet.*, pecus *Floridus volgo*

10. x De uere primo *V*, De uere *CM*, De commoditate quae tempore ueris habetur *TE*, De commoditate ueris *cet.* 1 floriparum *V*, flore parum *C*, floriferum *ω* 2 uiret] uiget *T* nitet *om. V* 3 passura (ł fusura) *C*, passura *ω* radicatus *V* (*corr.* m^2) exeritur *Mommsen* stips *T*, strips *M* (*infra in mg. sin.* stjrps) 4 labsu *V* ruit *M* 5 sperāt *V* (*corr.* m^2) thus *T*

11. xi *ante* Per *V* responsionē *V* (– *add.* m^2) 1 poena *V* 2 si] cum *Cω* 3 mirmiloni *T*, mimiloni *C* thrax *V* (thrux m^2), threx *C*, thres *ω* 4 uirtute quid *M* 5 thuribula *T*, turribula *M* paterne *C* (n *del.*) 6 cinta *M* quaenam *om. M* ippocratem *VC*, ypocratem *M* con *mu*, cho *E*, co *cet.*, Cos *Par.* 7 solicitat *T* 8 phaęcibus *V* (c *del.* m^2, t m^2, pha *in ras.*) impositum *ω*

dic cessante cibo somno quis opimior est?   glis.
tergora dic clipeis accommoda quae faciat?   glus.
sponte ablativi casus quis rectus erit?   spons.
quadrupes oscinibus quis iungitur auspiciis?   mus.
quid fluitat pelago, quod non natat in fluvio?   pix.
bissenas partes quis continet aequipares?   as.
tertia defuerit si portio, quid reliquum?   bes.

12. DE LITTERIS MONOSYLLABIS GRAECIS AC LATINIS.

Dux elementorum studiis viget in Latiis   A,   348
et suprema notis adscribitur Argolicis   Ω.   (V)
eta quod Aeolidum quodque ⟨ЄI⟩ valet, hoc Latiare   E.
praesto, quod E Latium semper breve Dorica vox   Є.
hoc tereti argutoque sono negat Attica gens: O.
Ω quod et O Graecum conpensat Romula vox   O.
littera sum iotae similis, vox plena iubens   I.
Cecropiis ignota notis ferale sonans   V.
Pythagorae bivium ramis pateo ambiguis   Y.
vocibus in Grais numquam ultima conspicior   M.
zeta iacens, si surgat, erit nota, quae legitur   N.
Maeandrum flexusque vagos imitata vagor   Σ.
dividuum betae monosyllabon Italicum   B.
non formam, at vocem deltae gero Romuleum   D.
hostilis quae forma iugi est, hanc efficiet   Π.
Ausonium si pe scribas, ero Cecropium   P,
et rho quod Graecum, mutabitur in Latium   P.
malus ut antemnam fert vertice, sic ego sum   T.
spiritus hic, flatu tenuissima vivificans,   H.
haec tribus in Latio tantum addita nominibus,   K,
praevaluit post quam gammae vice functa prius   C
atque alium pro se titulum replicata dedit,   G.
ansis cincta duabus erit cum iota, leges   Θ.
in Latio numerus denarius Argolicum   X.
haec gruis effigies Palamedica porrigitur   Φ.
coppa fui quondam Boeotia, nunc Latium   Q.
furca tricornigera specie, paene ultima sum   Ψ.

---

12 Plin. N. H. VIII 221   13 Plin. N. H. II 224
12. 10 Quint. I. O. XII 10, 31   20 Ter. Maur. 797 sqq. (VI 349 K.)

---

9 glux *V*, glix *λ* (s *m*²)   10 clypeis *λ*, clipeisq *T* (q *del.*)   accomoda *V*   11 qui *V*   12 *om.* *ω*   auspicii *C*   13 quis *ω*   15 bes *om.* *V* (*add.* *m*²), bis *C*, bos *λ*

12. XII De *etc.* *V*   monnosillabis *V* (n *pr. del.* *m*²)   2 argolocus *V*   3 HTA *V*   ЄI *add. Peiper*, ε *Turnebus volgo*   latiar *V corr. Pulmannus*, Latiale *Floridus volgo*   5 egat *V corr. Scal.*   ŏ *Scal. volgo*   6 eo^y *V*, et O *Vin.*   8 caec.op**is *V* (r *m*²)   ferali resonans *V corr. Scal.*   9 pythagora *V*, *corr. Accursius*   13 beate *V*, betae *Accursius*   monosillabo *V* (l *alt. ex* b)   14 aut *V*, at *Pulmannus*   ^ro^muleum *V* (ro *m*²)   15 iugi* *V*   17 greco *V corr. Pulmannus*   18 antē-nam *V*   20 addit *V*, addita *Vind. 3261 Lipsius*   21 postquam *volgo*   22 adque *V*   titulō *V* (– *eras.*); alium . . . titulum *Vind. 3261*, aliam . . . titulo *Lipsius*, *qui etiam* alium . . . titulum *proposuit, volgo*   C *V*, G *Peiper Mertens*, Q *Turnebus volgo*   23 ansi *V corr. Pulmannus*   25 corucis *V*, gruis *Accursius*   26 cappa *V*, coppa *Peiper Mertens*   fuit *Lugd. volgo*   b°etia *V* (o *m*²)   K *V*, Q *Peiper Mertens*

13. GRAMMATICOMASTIX.

En logodaedalia: stride modo, qui nimium trux 349
frivola condemnas, nequam: ⟨quia⟩ cum pretio est mers. (*VCω*)
Ennius ut memorat, repleat te laetificum gau:
livida mens hominum concretum felle coquat pus.
dic, quid significent Catalepta Maronis? in his al
Celtarum posuit, sequitur non lucidius tau:
estne peregrini vox nominis an Latii sil
et quod germano mixtum male letiferum min?
imperium, litem, venerem, cur una notat res?
lyntribus in geminis constratus ponto sit an pons?
Bucolico saepes dixit Maro, cur Cicero saeps?
vox solita et cunctis notissima, si memores lac:
cur condemnatur, ratio magis ut faciat lact?
an, Libyae ferale malum, sit Romula vox seps?
si bonus est insons, contrarius et reus est sons?
dives opum cur nomen habet Iove de Stygio dis?
unde Rudinus ait 'divum domus altisonum cael'?
et cuius de more, quod adstruit 'endo suam do'?
aut de fronde loquens, cur dicit 'populea fruns'?
sed quo progredior? quae finis, quis modus et calx?
indulge, Pacate, bonus, doctus, facilis vir.
totum opus hoc sparsum, crinis velut Antiphilae, . pax.

---

13. 3 Enn. Ann. 451 V. 5 sqq. Verg. Cat. 2, 2 B. tau Gallicum, min et spin ut male illisit (*scriptura incerta*; *cf. Baehrens. Poet. lat. min. II 43 sqq.*) 8 *cf.* Quint. VIII 3, 29 g e r m a n u m Cimber occidit 11 Verg. Ecl. I 53 17 Enn. Ann. 561 18 Enn. Ann. 562 19 Enn. Ann. 563 22 Ter. Heaut. II 3, 49 sq. (290 sq.) (*de Antiphila*) capillus passus prolixus circum caput reiectus neclegenter, pax

---

13. Gramaticomastex XIII *V*, Grammaticomestix *C*, *om.* *ω* 1 e *V volgo*, et *Cω*, en *ego* logoadaedalia *V*, locō dedalias *C*, loghodebalia *T*, logodacdalia *λ* ride *C*, strides *Toll volgo* quid *ω* 2 condemnans *VT* nequam *V*, nequaquam *T volgo*, nequam quoque *cet.*, nequam quia *ego*; *an* nequiquam, *quod probat Mommsen?* est *om.* *T* mēs *V*, merx *cet.*, mers *Mertens* *v.* 3 *post v.* 19 *hac forma* et quod nonnumquam praesumit (nonnunquam praesummit *λ*) laetificum gau *Cω* replea *V*, replet *Pulmannus volgo*, repleat *ego* 4 *om.* *ω* quoquat *V*, coquit *C* 5 scire uelim catalecta (catalepta *TλE*) legens quid significet (significetur *T*) tau (*v.* 6 *omisso*) *Cω* catalecta *volgo* *qui secuntur vv. 7, 8, 9 in V hoc ordine leguntur 9, 7, 8 et sic volgo, in C hoc 8, 9, 7, in ω v. 8 omisso v. 7 sequitur versum 9; aptum restitui ordinem praeeunte ex parte Scaligero* 7 sitne *Cω* peregni *V* (*corr.* m^2) an latii *VC*, anni *TE*, antii *λ*, an tu *cet.* 8 quo *V* 9 una] saepe *V* uenerem (tria *superscr.*) *C* notet *Cω volgo* 10 lintribus *codd.* an] am *V*, ā *T* 11 buccolico *T* sepes *T*, saepe *λ* maro *V* (a *ex* o) seps *codd.* 12 s^{y}memores *V* (y m^2) 13 condemnatur *V*, condamnetur *T*, condemnetur *cet. volgo* u^{t} *V* (u *in ras.* m^2, t m^2) 14 libiae *VC*, lybiae *T*, libere *λ* 16 Iove] curue *T*, cuiue *λ* stigio *Vλ*, stytio *C* Dis *volgo* 18 addidit *V* 19 auddefrōde *V* (efrō m^2 *in ras.*) frōs *V*, frus *T volgo* (*cf. Ribbeck ad Verg. Georg. II 372, Prolegg. 420*) dicat *Cω* 20 praegredior *V* 21 pauline *Cω* 22 *in mg.* m^1 *T* crinis ūutchtiphile *C* pax] quid *V* (quid m^2 *in ras.?*) Finiunt monosyıla *T*, Finis (Finit *E*) de monosyllabis *vE*

XXVIII. CENTO NVPTIALIS.

1. AVSONIVS PAVLO SAL.

Perlege hoc etiam, si operae est, frivolum et nullius pretii opusculum, quod nec 350 labor excudit nec cura limavit, sine ingenii acumine et morae maturitate. centonem (ω) vocant, qui primi hac concinnatione luserunt. solae memoriae negotium sparsa colligere et integrare lacerata, quod ridere magis quam laudare possis. pro quo, si per Sigillaria in auctione veniret, neque Afranius naucum daret neque ciccum suum Plautus offerret. piget equidem Vergiliani carminis dignitatem tam ioculari dehonestasse materia. sed quid facerem? iussum erat, quodque potentissimum imperandi genus, rogabat qui iubere poterat. sanctus imperator Valentinianus, vir meo iudicio eruditus, nuptias quondam eiusmodi ludo descripserat, aptis equidem versibus et compositione festiva. experiri deinde volens, quantum nostra contentione praecelleret, simile nos de eodem concinnare praecepit. quam scrupulosum hoc mihi fuerit, intellege. neque anteferri volebam neque posthaberi, cum aliorum quoque iudicio detegenda esset adulatio inepta, si cederem, insolentia, si ut aemulus eminerem. suscepi igitur similis recusanti feliciterque et obnoxius gratiam tenui nec victor offendi. hoc tum die uno et addita lucubratione properatum modo inter liturarios meos cum repperissem, tanta mihi candoris tui et amoris fiducia est, ut severitati tuae nec ridenda subtraherem. accipe igitur opusculum de inconexis continuum, de diversis unum, de seriis ludicrum, de alieno nostrum, ne in sacris et fabulis aut Thyonianum mireris aut Virbium, illum de Dionyso, hunc de Hippolyto reformatum. et si pateris, ut doceam docendus ipse, cento quid sit absolvam. variis de locis sensibusque diversis quaedam carminis structura solidatur, in unum versum ut coeant aut caesi duo aut unus et sequens ⟨medius⟩ cum medio. nam duos iunctim locare ineptum est et tres una serie merae nugae. diffinduntur autem per caesuras omnes, quas recipit versus heroicus, convenire ut possit aut penthemimeris cum reliquo anapaestico aut trochaice cum posteriore segmento aut septem semipedes cum anapaestico chorico aut . . . . post dactylum atque semipedem quidquid restat hexametro, simile ut dicas ludicro, quod Graeci ὀστομάχιον vocavere. ossicula ea sunt: ad summam quattuordecim figuras geometricas habent. sunt enim aequilatera

---

XXVIII. **1.** 5 Afran. fr. inc. XXIIII (431) R. Plaut. Rud. II 7, 22 (580) ciccum non interduim; *cf. eundem apud* Varr. de l. l. VII 91 ciccum non interduo 19 Hor. Ep. I 17, 3 docendus adhuc

---

XXVIII. Incipit Cento Nuptialis ω (*add.* Ausonii V. C. gg^2, uiri clarissimi Ausonii b^2) s. p. d. vv^2, Paulo suo s. p. d. *mu* **1.** 4 per *om. T* 5 Afranius . . . Plautus *om. lmuv et* v^2, *ubi in mg. sunt adscripta* nauci ω *volgo*, naucum *Salmasius*, *Ribbeck* neque cacum *T*, nec cicum $\lambda b^2 g^2 E$ *et* v^2 (*in mg.*), nec sticum *g Med.*, nec stichum *Par.* 6 equidem] enim Tgg^2E *volgo* uirgiliani ω 7 est potentissimum *TE volgo*, potentissimum est b^2gg^2, est *om. cet.* 8 sanctus] S ω qui *ante* nuptias *add. E volgo* 9 equidem] etiam λ festina $gg^2\chi E$ 11 intellige ω 13 foeliciterque *T*λ 14 tu me uno ω, die uno *E volgo*, tum die uno *Mommsen* 15 conperissem *T*, repperissem λb^2, reperissem *cet.* 17 inconexis gg^2, inconnexis *cet.* de (*om.* v^2, *s. v. scriptum in v* m^2) diuersis $lmuvv^2$ *Med.*, de diuisis gg^2, sed diuersis $T\lambda b^2E$ nostrum] meum λb^2gg^2 18 et] aut *T* thionianum λ dyonisio *T*λ 19 hyppolito *T*λ 21 medius *add. Mommsen* 22 tres b^2 *Med.*, res *cet.* diffindr̄ (untur *s. v.*) *T* (r̄ *del.*), diffunditur *Med. volgo* 23 uersus λ (*s. v.* m^2) penthemimeres *T* (e *ult. ex* i) 24 anapaesto gg^2E *volgo* anapestico | chorico aut *T* 25 *lacunam indicavit Birt* (*ad hist. hex. lat. symb. p. 8*), *qui eam his explevit verbis* parvulum initium cum toto quicquid *T*λ 26 exametro *T*λ simile . . . uocauere *T in mg.* m^1 uocauere *TE*, uocauerunt *cet.* stomachion *T*, sthomachion vv^2E, stommaticon (scomm- *m*) *mu*, στωμαχηον *l*, estomachion λ, ὀστομάχιον b^2, ostomachion g^2 *Ald.*, ostoniachon *g*, ὀστοματίων *Salmasius volgo*; *cf. v. l. in Ennodii Carm. II 133* (*Hartel*) ossicla *Salmasius volgo* 27 quatuordecim *T*, XIIII λ

vel triquetra extentis lineis, vel rectis angulis vel obliquis: ἰσοσκελῆ ipsi vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque et σκαληνά. harum verticularum variis coagmentis simulantur species mille formarum: helephantus belua aut aper bestia, anser volans et mirmillo in armis, subsidens venator et latrans canis, quin et turris et cantharus et alia huiusmodi innumerabilium figurarum, quae alius alio scientius variegant. sed peritorum concinnatio miraculum est, imperitorum iunctura ridiculum. quo praedicto scies, quod ego posteriores imitatus sum. hoc ergo centonis opusculum ut ille ludus tractatur, pari modo sensus diversi ut congruant, adoptiva quae sunt ut cognata videantur, aliena ne interluceant, arcessita ne vim redarguant, densa ne supra modum protuberent, hiulca ne pateant. quae si omnia ita tibi videbuntur, ut praeceptum est, dices me composuisse centonem et, quia sub imperatore meo tum merui, procedere mihi inter frequentes stipendium iubebis: sin aliter, aere dirutum facies, ut cumulo carminis in fiscum suum redacto redeant versus, unde venerunt. vale.

PRAEFATIO.

Accipite haec animis laetasque advertite mentes, 351 (Edyll. XIII)
ambo animis, ambo insignes praestantibus armis,
ambo florentes, | genus insuperabile bello:
tuque prior | (nam te maioribus ire per altum
auspiciis manifesta fides), | quo iustior alter
nec pietate fuit nec bello maior et armis,
tuque puerque tuus, | magnae spes altera Romae,
flos veterum virtusque virum, | mea maxima cura,
nomine avum referens, animo manibusque parentem.
non iniussa cano. | sua cuique exorsa laborem
fortunamque ferent: | mihi iussa capessere fas est.

CENA NVPTIALIS.

Expectata dies aderat | dignisque hymenaeis 352
matres atque viri, | iuvenes ante ora parentum
conveniunt stratoque super discumbitur ostro.
dant famuli manibus | lymphas onerantque canistris

2. 1 A. V 304   2 A. XI 291   3 E. 7, 4 A. IIII 40   4 A. VI 834 III 374   5 A. III 375 I 544   6 A. I 545   7 A. IIII 94 XII 168   8 A. VIII 500 I 678   9 A. XII 348   10 E. 6, 9 A. X 111   11 A. X 112 I 77   12 A. V 104 XI 355   13 A. VI 306 G. IIII 477 (iuvenes) 14 A. I 700   15 A. I 701 VIII 180

28 lineis uel λ, lineis aut *cet. volgo*   frontis ω, rectis *Ven.*^{4} *post* obliquis *add.* id est $\lambda b^2 lmu$, *ortum ex* i *sequenti*   isochele *T*, soscele λ   ipsi *del. Scal. volgo*   sopleura ω, isopleura *Ug.* 29 vocant *del. Scal. volgo*   orthogona *T*   et] vel *Scal. volgo*   vertibularum *Scal. volgo*   30 helephantis λ (v m^2), elephantus b^2gE, helephantus *cet.*   bellua *T*   mirmilo *T*   31 turturis gg^2, *Accursius ex libro ms. volgo*   cantarus ω, cantharus *Par.*   32 modi *om. T*   eiusmodi χgg^2 uarugant *T*   34 posteriorem ω *corr. Toll*   35 alienum ω *corr. Ven.*^{4} 36 interluceat Tb^2gg^2 arcessita *TλE*, accersita *cet. volgo*   37 est *om. Delph.*   38 mecum b^2gg^2, metum *cet.*, meo tum *Ald. volgo*

2. Praefatium λb^2g^2, Praefacium super cento nuptiale *Tχ*, Praefacio *gE*   3 forentes *T*   11 capescere *TE.* — cęna b^2, cena g^2mu, coena *cet.*   13 iuuenes^{que}*g* *Lugd. volgo*   15 limphas *T*

dona laboratae Cereris | pinguisque ferinae
viscera tosta ferunt. | series longissima rerum:
alituum pecudumque genus | capreaeque sequaces
non absunt illic | neque oves haedique petulci
et genus aequoreum, | dammae cervique fugaces.
ante oculos interque manus sunt | mitia poma.
postquam exempta fames et amor compressus edendi,
crateras magnos statuunt | Bacchumque ministrant.
sacra canunt, | plaudunt choreas et carmina dicunt.
nec non Thraeicius longa cum veste sacerdos
obloquitur numeris septem discrimina vocum.
at parte ex alia | biforem dat tibia cantum.
omnibus una quies operum | cunctique relictis
consurgunt mensis, per | limina laeta frequentes
discurrunt variantque vices, | populusque patresque,
matronae, pueri, | vocemque per ampla volutant
atria: dependent lychni laquearibus aureis.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSAE.

Tandem progreditur | Veneris iustissima cura, 353
iam matura viro, iam plenis nubilis annis,
virginis os habitumque gerens, | cui plurimus ignem
subiecit rubor et calefacta per ora cucurrit,
intentos volvens oculos, | uritque videndo.
illam omnis tectis agrisque effusa iuventus
turbaque miratur matrum. | vestigia primi
alba pedis, | dederatque comam diffundere ventis.
fert picturatas auri subtemine vestes,
ornatus Argivae Helenae: | qualisque videri
caelicolis et quanta solet | Venus aurea contra,
talis erat species, | talem se laeta ferebat
ad soceros | solioque alte subnixa resedit.

---

16 A. VIII 181 I 215 17 A. VIII 180 I 641 18 A. VIII 27 G. II 374 19 G. II 471 G. IIII 10 (neque) 20 G. III 243, 539 21 A. XI 311 E. 1, 80 22 A. VIII 184 23 A. I 724 VIII 181 24 A. II 239 VI 644 25 *et* 26 A. VI 645 *et* 646 27 A. X 362 VIIII 618 28 G. IIII 184 A. VIII 109 29 A. VIII 110 I 707 30 A. VIIII 164, 192 31 A. XI 476 (puerique) I 725 32 A. I 726 (lychni *PMR*) 33 A. IIII 136 X 132 34 A. VII 53 35 A. I 315 XII 65 (cui *MR*) 36 A. XII 66 37 A. VII 251 G. III 215 38 A. VII 812 39 A. VII 813 V 566 40 A. V 567 I 319 41 A. III 483 (subtegmine *GM*, *in quo* g *del.*) 42 A. I 650 II 591 43 A. II 592 X 16 44 A. VI 208 I 503 45 A. II 457 I 506

---

16 pinguesque λ 19 illinc *T*, illis *Lugd. volgo* neque] nec *E volgo* aues *ω corr. Lugd.* 20 dame λ 27 tybia λ 32 lichni λ 37 uolucris λ 41 et *ω*, fert *Lugd.* subtegmine *ω* 42 qualisque videri *χ Accursius ex cod.*, *om. cet.*

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSI.

At parte ex alia | foribus sese intulit altis 354
ora puer prima signans intonsa iuventa,
pictus acu chlamydem | auratam, quam plurima circum
purpura maeandro duplici Meliboea cucurrit,
et tunicam, molli mater quam neverat auro:
os umerosque deo similis | lumenque iuventae.
qualis, ubi oceani perfusus Lucifer unda,
extulit os sacrum caelo: | sic ora ferebat,
sic oculos, | cursuque amens ad limina tendit.
illum turbat amor figitque in virgine vultus:
oscula libavit | dextramque amplexus inhaesit.

OBLATIO MVNERVM.

Incedunt pueri pariterque ante ora parentum 355
dona ferunt, | pallam signis auroque rigentem,
munera portantes, aurique eborisque talenta
et sellam | et pictum croceo velamen acantho,
ingens argentum mensis | colloque monile
bacatum et duplicem gemmis auroque coronam.
olli serva datur | geminique sub ubere nati:
quattuor hic iuvenes, totidem | innuptaeque puellae:
omnibus in morem tonsa coma: | pectore summo
flexilis obtorti per collum circulus auri.

EPITHALAMIVM VTRIQVE.

Tum studio effusae matres | ad limina ducunt: 356
at chorus aequalis | pueri innuptaeque puellae
versibus incomptis ludunt | et carmina dicunt:
'o digno coniuncta viro, | gratissima coniunx,
sis felix, | primos Lucinae experta labores
et mater. cape Maeonii carchesia Bacchi,

---

46 A. X 362 XI 36 47 A. VIIII 181 48 A. VIIII 582 V 250 49 A. V 251 50 A. X 818 51 A. I 589 *et* 590 52 A. VIII 589 53 A. VIII 591 III 490 54 A. III 490 II 321 55 A. XII 70 (vultus *MR*) 56 A. I 256 VIII 124 57 A. V 553 58 A. V 101 I 648 59 A. XI 333 (portantes *M*) 60 A. XI 334 I 711 (*om.* Servius) 61 A. I 640 *et* 654 62 A. I 655 63 A. V 284 *et* 285 64 A. X 518 II 238 65 A. V 556 *et* 558 66 A. V 559 67 A. XII 131 X 117 68 G. IIII 460 A. VI 307 69 G. II 386 A. VI 644 70 E. 8, 32 A. X 607 71 A. I 330 G. IIII 340 72 G. IIII 380

---

48 clamidem *T* 49 melibaea *T* 52 occeani *T* (c *pr. del.*) 56 adhaesit *T* 60 achanto *T*, acanto λ 62 baccatum *T*, bachatum λ 63 uberå *T* 64 quatuor *T* hinc *Ald.*, huic *Scal. volgo* 67 effuso λ 70 coniux λ 71 foelix *T*λ 72 meonii *T*, sacra manu λ, ł dona manu meonii *cet.*

sparge, marite, nuces, | cinge haec altaria vitta,
flos veterum virtusque virum: | tibi ducitur uxor,
omnes ut tecum meritis pro talibus annos
exigat et pulchra faciat te prole parentem.
fortunati ambo, | si quid pia numina possunt,
vivite felices. | dixerunt 'currite' fusis
concordes stabili fatorum numine Parcae'.

INGRESSVS IN CVBICVLVM.

Postquam est in thalami pendentia pumice tecta 357
perventum, | licito tandem sermone fruuntur.
congressi iungunt dextras | stratisque reponunt.
at Cytherea novas artes | et pronuba Iuno
sollicitat suadetque ignota lacessere bella.
ille ubi complexu | molli fovet, inde repente
accepit solitam flammam lectumque iugalem:
. . . .
'o virgo, nova mi facies, | gratissima coniunx,
venisti tandem, mea sola et sera voluptas.
o dulcis coniunx, non haec sine numine divum
proveniunt. | placitone etiam pugnabis amori?'
talia dicentem iamdudum aversa tuetur
cunctaturque metu telumque instare tremiscit
spemque metumque inter | funditque has ore loquellas:
'per te, per, qui te talem genuere, parentes,
o formose puer, | noctem non amplius unam
hanc tu, oro, solare inopem et | miserere precantis.
succidimus: non lingua valet, non corpore notae
sufficiunt vires, nec vox aut verba secuntur'.
ille autem: 'causas nequiquam nectis inanes',
praecipitatque moras omnes | solvitque pudorem.

---

73 E. 8, 30 *et* 64   74 A. VIII 500 E. 8, 29   75 A. I 74 (omnis *MR*)   76 A. I 75   77 A. VIIII 446 IIII 382   78 A. III 493 E. 4, 46   79 E. 4, 47   80 G. IIII 374   81 G. IIII 375 A. VIII 468   82 A. VIII 467 IIII 392   83 A. I 657 IIII 166   84 A. XI 254   85 A. I 715 VIII 388 (ille repente)   86 A. VIII 389 IIII 496   87 A. VI 104 X 607   88 A. VI 687 VII 581 (sola et sera *MR*)   89 A. II 777 (divum *M*)   90 A. XII 428 IIII 38   91 A. IIII 362 (iamdudum *γabc*)   92 A. XII 916 (telumque *MR*, tremiscit *M*)   93 A. I 218 V 842 (loquellas)   94 A. X 597   95 E. 2, 17 (formosae *P*) A. I 683   96 A. VIIII 290 (hanc *c*) X 598   97 A. XII 911   98 A. XII 912 (sequuntur *M*)   99 A. VIIII 219 (nequiquam *PMR*; inanes *P*)   100 A. XII 699 (omnis *PMR*) IIII 55

---

75 omnis b^2g^2 77 mea carmina λ (*cf. Aen. VIIII 446*)   79 talia s. Concordes *T*   82 *post* dextras *duo excidisse videntur hemistichia, nisi forte* stratisque residunt (*A. VIII 467*) *scripsit Ausonius*   83 citherea *T*   84 solicitat *T*   85 atque ω, inde *ego* (*cf. A. VIII 238*)   *post v.* 86 *excidisse videtur versus, fortasse talis*: tum breviter super aspiciens sic fatur ad aurem: (*A. X 251 V 547*)   87 coniux λ   88 sera et sola b^2gg^2 (*ut cod. Palat.*)   89 coniux λ   91 aduersa *T*λ, auersa *cet.*   93 loquellas gg^2, querelas *mu* (*ut deteriorum ex Vergilianis pauci et Donati exemplar*), loquelas *cet.*   98 sequuntur ω   99 nequi^c^quam b^2, nequicquam *cet.*   100 omnis Tb^2gg^2, omnes *cet.*

3. PARECBASIS.

Hactenus castis auribus audiendum mysterium nuptiale ambitu loquendi et cir- 358
cuitione velavi. verum quoniam et fescenninos amat celebritas nuptialis verborumque petulantiam notus vetere instituto ludus admittit, cetera quoque cubiculi et lectuli operta prodentur, ab eodem auctore collecta, ut bis erubescamus, qui et Vergilium faciamus impudentem. vos, si placet, hic iam legendi modum ponite: cetera curiosis relinquite.

IMMINVTIO.

Postquam congressi | sola sub nocte per umbram 359
et mentem Venus ipsa dedit, | nova proelia temptant.
tollit se arrectum: | conantem plurima frustra
occupat: os faciemque, | pedem pede fervidus urget.
perfidus alta petens | ramum, qui veste latebat,
sanguineis ebuli bacis minioque rubentem
nudato capite | et pedibus per mutua nexis,
monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum,
eripit a femine et trepidanti fervidus instat.
est in secessu, tenuis | quo semita ducit,
ignea rima micans: | exhalat opaca mephitim.
nulli fas casto sceleratum insistere limen.
hic specus horrendum: | talis sese halitus atris
faucibus effundens | nares contingit odore.
huc iuvenis nota fertur regione viarum
et super incumbens | nodis et cortice crudo
intorquet summis adnixus viribus hastam.
haesit virgineumque alte bibit acta cruorem.
insonuere cavae gemitumque dedere cavernae.
4. illa manu moriens telum trahit, ossa sed inter
altius ad vivum persedit | vulnere mucro.
ter sese attollens cubitoque innixa levavit,
ter revoluta toro est: | manet imperterritus ille.
nec mora nec requies: | clavumque affixus et haerens

3. 7 A. XI 631 (tertia sed postquam congressi) VI 268 8 G. III 267 A. III 240 9 A. X 892 VIIII 398 10 A. X 699 XII 748 11 A. VII 362 VI 406 12 E. 10, 27 13 A. XII 312 VII 66 14 A. III 658 15 A. X 788 (femine *PMR*, femore *mχ Priscianus*) 16 A. I 159 XI 524 17 A. VIII 392 VII 84 18 A. VI 563 19 A. VII 568 VI 240 20 A. VI 241 VII 480 (nares *R*) 21 A. XI 530 22 A. V 858 VIIII 743 23 A. VIIII 744 24 A. XI 804 25 A. II 53 26 A. XI 816 27 G. III 442 (vivum *MR*) A. XI 817 28 A. IIII 690 (adnixa *PM*, innixa *m*) 29 A. IIII 691 X 770 (inperterritus *PMR*) 30 G. III 110 A. V 852 (clavum P^2M (*corr.*) *R*, affixus c^1)

3. 1 castis] erectis *λ* ad audiendum *λ* misterium *Tλ* 2 fesceninos *ω* 3 quoque] quoque operta *T* 4 uirgilium *ω* 5 facimus *Delph.* 8 p̄lia *λ* tentant *Tλ* 9 arreptum *λ* 15 foemine *λ*, femore *cet.* 17 exalat *T* 19 alitus *Tλ* 21 hinc (n *supra*) *T* 29 thoro *Tλ* 30 adfixus b^2y^2 et (ut *supra*) *T*

nusquam amittebat oculosque sub astra tenebat.
itque reditque viam totiens | uteroque recusso
transadigit costas | et pectine pulsat eburno.
iamque fere spatio extremo fessique sub ipsam
finem adventabant: | tum creber anhelitus artus
aridaque ora quatit, sudor fluit undique rivis,
labitur exsanguis, destillat ab inguine virus.

4.

Contentus esto, Paule mi,
lasciva, Paule, pagina:
ridere, nil ultra expeto.

sed cum legeris, adesto mihi adversum eos, qui, ut Iuvenalis ait, 'Curios simulant et Bacchanalia vivunt', ne fortasse mores meos spectent de carmine. 'lasciva est nobis pagina, vita proba', ut Plinius dicit. meminerint autem, quippe eruditi, probissimo viro Plinio in poematiis lasciviam, in moribus constitisse censuram, prurire opusculum Sulpiciae, frontem caperare, esse Appuleium in vita philosophum, in epigrammatis amatorem, in praeceptis omnibus extare Tullii severitatem, in epistulis ad Caerelliam subesse petulantiam, Platonis Symposion composita in ephebos epyllia continere. nam quid Anniani Fescenninos, quid antiquissimi poetae Laevii Erotopaegnion libros loquar? quid Euenum, quem Menander sapientem vocavit? quid ipsum Menandrum? quid comicos omnes? quibus severa vita est et laeta materia. quid etiam Maronem Parthenien dictum causa pudoris? qui in octavo Aeneidos, cum describeret coitum Veneris atque Vulcani, αἰσχροσεμνίαν decenter immiscuit. quid? in tertio Georgicorum de summissis in gregem maritis nonne obscenam significationem honesta verborum translatione velavit? et si quid in nostro ioco aliquorum hominum severitas vestita condemnat, de Vergilio arcessitum sciat. igitur cui hic ludus noster non placet, ne legerit, aut cum legerit obliviscatur, aut non oblitus ignoscat. etenim fabula de nuptiis est: et velit nolit aliter haec sacra non constant.

31 A. V 853 32 A. VI 122 II 52 33 A. XII 276 VI 647 (iam pectine *codd. Verg.*, et pectine *schol. Persii*) 34 A. V 327 35 A. V 328 et 199 36 A. V 200 37 A. XI 818 (exsanguis *PMR*) G. III 281 (destillat *PMR*)

4. 4 Iuvenal. II 3 5 Mart. I 4, 8 (*cf.* Plin. Epist. IIII 14, 5; Catull. 16, 5 sqq.; Ovid. Trist. II 354) 8 Fulgentius Mythol. I p. 616 S.: hac etenim adludente et Plautini Saureae dominatus obdormit et Sulpicillae Ausonianae loquacitas deperit Sallustianaeque Semproniae, quamvis praesens sit Catilina, melos cantandi raucescit 14 Verg. Aen. VIII 404 sqq.

31 ammitebat *T* 36 arridaque *T* 37 exsanguis Tg^2, exanguis *cet.* destillat b^2g^2E, distillat *cet.*

4. 1 o paule *T* 2 o paule *ω*, o *del. Lugd.* 3 expecto Tgg^2 5 forte *Scal. volgo* 6 proba] probata *λ* probissimo] probatissimo *E volgo* 7 poematis $\lambda\chi b^2g$ *volgo* 8 sulpitiue *T* (l *ex* p), sulpitiiue *λ*, sulpitiest *l*, sulpitiem vv^2, sulpitiae b^2mu, simplicine gg^2, sulpitii nec *E* apuleium *T* 9 Tullii *add. λ, om. cet. volgo*; *in* b^2gg^2 *post* extare *est lac. 10 fere litt. an* Ciceronis *supplendum?* epistolis *ω* 10 simposion *T* epillia *ω*, edyllia *Par. volgo* 11 fesceninos *Tλ* 12 euuenum *Tλ* 13 uita seuera *T* (″ ″ *supra*) maronem parthenien *λ*, uirgilium parthenien b^2gg^2, parthenien *cet.*, Partheniam *Scal. volgo* 14 in *T*, *om. cet. volgo* VII *T* (I *supra*) 15 αἰσχροσεμνίαν b^2vv^2E *om. cet. lacuna indicata* 18 uirgilio *ω* accersitum $b^2g^2\chi E$

XXVIIII. EX GRAECO PYTHAGORICON DE AMBIGVITATE ELIGENDAE VITAE.

Quod vitae sectabor iter, si plena tumultu 362 (Edyll. XV)
sunt fora, si curis domus anxia, si peregrinos (*VP*)
cura domus sequitur, mercantem si nova semper
damna manent, cessare vetat si turpis egestas,
si vexat labor agricolam, mare naufragus horror
infamat, poenaeque graves in caelibe vita
et gravior cautis custodia vana maritis,
sanguineum si Martis opus, si turpia lucra
faenoris et velox inopes usura trucidat?
omne aevum curae, cunctis sua displicet aetas.
sensus abest parvis lactantibus et puerorum
dura rudimenta et iuvenum temeraria pubes.
afflictat fortuna viros per bella, per aequor,
irasque insidiasque catenatosque labores
mutandos semper gravioribus. ipsa senectus
expectata diu votisque optata malignis
obicit innumeris corpus lacerabile morbis.
spernimus in commune omnes praesentia. quosdam
constat nolle deos fieri. Iuturna reclamat:
'quo vitam dedit aeternam? cur mortis adempta est
condicio'? sic Caucasea sub rupe Prometheus
testatur Saturnigenam nec nomine cessat
incusare Iovem, data sit quod vita perennis.

XXVIIII. Anth. Pal. VIIII 359 (Ποσειδίππου, οἱ δὲ Κράτητος τοῦ κυνικοῦ):

Ποίην τις βιότοιο τάμῃ τρίβον; εἰν ἀγορῇ μὲν
  νείκεα καὶ χαλεπαὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
φροντίδες· ἐν δ' ἀγροῖς καμάτων ἅλις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
  τάρβος· ἐπὶ ξείνης δ', ἢν μὲν ἔχῃς τι, δέος·
ἢν δ' ἀπορῇς, ἀνιηρόν. ἔχεις γάμον· οὐκ ἀμέριμνος
  ἔσσεαι. οὐ γαμέεις· ζῇς ἔτ' ἐρημότερος.
τέκνα πόνοι, πήρωσις ἄπαις βίος· αἱ νεότητες
  ἄφρονες, αἱ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες.
ἦν ἄρα τοῖν δισσοῖν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
  μηδέποτ' ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον.

4 Aen. VI 276 turpis Egestas   12 Verg. Aen. XI 157 dura rudimenta   14 Verg. Aen. VII 326 iraeque insidiaeque   Mart. I 15, 7 catenatique labores   20 sq. Verg. Aen. XII 879 sq. [*verba Iuturnae*] quo vitam dedit aeternam? cur mortis adempta est condicio?

XXVIIII. *lemma in V* (*ubi* Pytagoricon)   Incipit egloga eiusdē de ambiguitate uite elegende iux̄ g̊cum poeantis bicto. eo driamo tribon (*i. e.* Ποίαν τις βιότοιο δράμηι τρίβον) .i. q̄ꝗ qs uite percurrat uiam *P*, Decimi Magni Ausonii uersus *ν* = *Marcianus lat. cl. XII cod. 69*, Decimi Magni Ausonii egloga de ambiguitate uitae eligendae incipit g^2, Ausonii ecloga *Ven.*[4] (de vita humana *add. Par.*)   1 uicto *P*   2 curis] ciuis *ν*   axia *V*   3 sequitur] queritur *P*   si noba *V* (inob m^2 *in ras.*)   4 si *om. P*   5 agric^v lā *V*   naufragis Py^2 orroR *V*, error *P*   8 si *ante* Martis *om.* g^2 9 fenoris *V* (s m^2) *Pν*, fęnoris g^2 11 lactentibus g^2 *Ven.*[4] *volgo*   13 bella] mare g^2 14 iras g^2 *Ven.*[4] *volgo*   cathenatosque $P\nu g^2$ *Ven.*[4]   15 multandos *V*   16 *om. P*   obtata *V*   17 innu is *ν*   18—23 *om. V*   18 spernibus *P*   21 condictio *P*   23 inausare *P*, incursare g^2 perhennis g^2

respice et ad cultus animi. sic nempe pudicum
perdidit Hippolytum non felix cura pudoris.
e contra inlecebris maculosam degere vitam
quem iuvat, aspiciat poenas et crimina regum,
Tereos incesti vel mollis Sardanapalli.
perfidiam vitare monent tria Punica bella,
set prohibet servare fidem deleta Saguntos.
vive et amicitias semper cole: crimen ob istud
Pythagoreorum periit schola docta sophorum.
hoc metuens igitur nullas cole: crimen ob istud
Timon Palladiis olim lapidatus Athenis.
dissidet ambiguis semper mens obvia votis.
nec voluisse homini satis est: optata recusat.
esse in honore placet: mox paenitet ac, dominari
ut possit, servire volet. idem auctus honore
invidiae obicitur. pernox est cura disertis,
set rudis ornatu vitae caret. esto patronus,
et defende reos: set gratia rara clientis.
esto cliens: gravis imperiis persona patroni.
exercent hunc vota patrum: mox aspera curis
sollicitudo subit. contemnitur orba senectus
et captatoris praeda est heredis egenus.
vitam parcus agas: avidi lacerabere fama.
et largitorem gravius censura notabit.
cuncta tibi adversis contraria casibus. ergo

---

25 Paullin. Pell. carm. euch. 233 non felix cura laboris 35 Paullin. Pell. carm. euch. 278 saepius et propriis certans mens obvia votis

---

25 ippolitum *V*, hipolytum *P*, hyppolytum *ν*, ipolitum g^2 non foelix] infelix *P* 26 e cōtra *V*, at contra *cet. volgo* illecebris Pg^2 *Ven.*[4] digere *P*, ducere g^2 *Ven.*[4] *volgo* 27 quom *ν* uiuat *P* aspice et ad penas *Pν* (*in quo* poenas) g^2 *Ven.*[4] 28 thereos *V* (h *ex* e), tereo *P* inc**esti *V* (es *eras.*) sardanappalli g^2 29 uitare g^2 (ui *ex* mu) mon&t.tı[ria] *V* (tı[ria] m^2 *in ras.*) 30 set *V*, sed *cet.* sagīthos *V*, sāguuntos *P*, sagunthos νg^2 31 istut *V* 32 pitagoreorum Vg^2, pytagoreorum *P*, pit[h]ogareorum *ν* scola Vg^2, schala *P* docto *P* 33 metuens] metu nos (*om.* igitur) *P* crimę[n] *V* (n m^2) stut *V* 34 pallidiis *V* 35 obia *V* 36 obtata *VP* recusant $P\nu g^2$ *Ven.*[4] 37 penit&a[v]dominari *V*, penitet et dominari $P\nu g^2$ *Ven.*[4], paenitet ac *scripsi* 38 possint seruire uolunt *codd. corr. Toll* 39 imuidiae *V* desertis *P* 40 *et* 41 set *V*, sed *cet.* 42 imperii *Ven.*[4] *volgo* 44 contenitur *P*; *aut corruptum est* contemnitur *aut quod veri similius est post* subit *duo interciderunt hemistichia, quibus eorum qui liberis florent misera sors significabatur* 45 captatatoris *P*, captoris g^2 eredis etgen[v]s *V* 47 notauit *V*, notabis *P* at *Graevius Delph.* 48 sibi *Gronov volgo* 50 aut natum *V*, natum aut *cet. volgo* *In* $P\nu g^2$ *post v.* 50 *haec sunt adiecta:*

Haec quidem pythagorica est apophasis
secundum tale quod subiectum est distichon:
πρῶτα μὲν μὴ φῦναι ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστον,
δεύτερον ὅττι τάχιστα πύλας Ἀίδαο περῆσαι.
Contra sed alterius sectator dogmatis ista
Quod doceat reprobans subdita disce legens:
Ergo nihil quoniam uita est quod amemus in ista
Nec tamen incassum fas est nos credere natos,
Auctorem uitę si iustum credimus esse,
Vita alia est nobis illi uiuendo paranda,
Cum quo post istam possimus uiuere uitam.
†Illaque stygias properent descendere ad umbras,
Pythagoreorum stolidum qui dogma secuti
Non nasci sese quam natos uiuere malint.

1—4 *om.* g^2; *vv.* 1 *sq. in ν in mg. sinistro scripti evanidi sunt ita, ut haec tantum legi possint:* Pythagorea apoph[r]asis .... disticon; *in mg. dextro latina adiecta est vv.* 3 *sq. interpretatio* (*cf. G. Goetz Ann. philol. CXVII 768*) poetagorica apofasis *P* 3 πρῶτον *Peiper*, πάντων (ἀρχὴν *Stob. Flor. CXX 4 alii*) μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν *Theogn. 425* φοιναι *P* ανερωποισιν *P* 4 δευτρον *P* ὅτι *ν* φύντα δ᾽ ὅπως ὤκιστα *Theogn. 427* πυλα.ι.δαο *P*, πυλασαδαο *ν* περησαι *P*, περασαι *ν* 6 quod *P*, quid νg^2 7 nil g^2 8 in casum *P* 9 autorem *P* 10 nobis est g^2 12 illaque *P*, illi autem νg^2, illi equidem *Peiper*, *an* illi ast iam? stigias Pg^2 13 pitagoreorum Pg^2, pithagoreorum *ν* quid *P* 14 sese] esse *P* mallint *P*, malunt νg^2 Finis g^2

optima Graiorum sententia, quippe homini aiunt
non nasci esse bonum aut natum cito morte potiri.

XXX. DE VIRO BONO. ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑCIC.

Vir bonus et sapiens, qualem vix repperit unum — 363 (Edyll. XVI, A. L. 644) (*VGW*)
milibus e cunctis hominum consultus Apollo,
iudex ipse sui, totum se explorat ad unguem:
quid proceres vanique levis quid opinio volgi
. . . .
securus, mundi instar habens, teres atque rotundus,
externae ne quid labis per levia sidat.
ille, dies quam longus erit sub sideri cancri
quantaque nox tropico se porrigit in capricorno,
cogitat et iusto trutinae se examine pendit,
ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus aequis
partibus ut coeat, nil ut deliret amussis,
sit solidum quodcumque subest, nec inania subter
indicet admotus digitis pellentibus ictus,

---

50 Theogn. 425 et 427 πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον . . . φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀίδαο περῆσαι; *cf.* Bergkii comm. et Anal. Alex. I p. 22. Cic. Tusc. I 48, 114 non nasci homini longe optimum esse, proximum autem quam primum mori

XXX. 1 Hor. Epist. I 16, 73 (I 7, 22; 16, 32 Mart. IIII 5, 1) Vir bonus et sapiens 3 Hor. Sat. I 5, 32 sq. ad unguem factus homo 4 Hor. Carm. I 26, 5 sq. quod Tiridaten terreat, unice securus 5 sq. Hor. Sat. II 7, 86 sq. fortis et in se ipso totus, teres atque rotundus, externi ne quid valeat per leve morari 9 Hor. Epist. II 1, 29 sq. Romani pensantur eadem scriptores trutina Pers. Sat. I 6 sq. examenve improbum in illa castiges trutina 12 Pers. Sat. V 24 sq. pulsa, dignoscere cautus quid solidum crepet

---

XXX. *A = Augustanus (Trevericus) 998 saec. XI, cf. Naekium in Val. Catonis edit. p. 356 sqq. B = Bembinus (Vaticanus 3252) saec. VIIII f. 11. ε = Basiliensis F III 3 saec. XV. H = Helmstadiensis 332 saec. XV f. 61ʳ. l = Vossianus 96 saec. XV.* P^1 *= Paris. 8093 saec. X f. 72ʳ.* P^2 *= Petavianus.* P^3 *= Paris. Ì7177 saec. XI f. 103ᵛ. Y = Thuaneus (Paris. 8069) saec. XI f. 120.* V^2 *= Vossianus 81 saec. XIIII. φ = Vindobonens. 2521 saec. XII f. 142ʳ. X = Paris. 7927 saec. X f. 7ᵛ. cf. Ribbeckii App. Verg. p. 24 sqq. et Baehrensii Poet. lat. min. II 8 sqq.* DE VIRO BONO. pYTAGOɌICE aTIOaCIC *V* (Pythagorica acroasis *Scal.*, Πυθαγορικὴ ἀκρόασις *volgo*, Pythagorice apophasis *Peiper*), De institutione uiri boni *G*, Incipiunt de institutione (*ras. 3 litt.*) uiri boni *W*, Publii Virgilii Maronis (P. V. M. *YX*), Versiculi De Est Et Non Finiunt (Versiculi *add. B*) Eiusdem (Publii *add. B*) De Institutione Viri boni (inchoant *add. AYX*) *ABYX*, De Est Et Non P. V. Maronis Finit Eiusdem De Viro Bono Incip̄ P^1, P. Vergilii Maronis de institutione uiri boni uersus incipiunt P^2, Incipiunt uers̄. Virgilii de institutione uiri boni P^3, đ VĪ BONº ⁊ SA. LI. IN. V^2, Versus de institutione uiri boni *φ*, Opus inclitissimi Maronis de uiro sapienti *l*, P. Virgilii Maronis Vir bonus *ε*, *nullum lemma in H et Harl. 2534, 3963, quorum alter conspirat cum* V^2l, *alter cum H* 1 bonus *B* (u *ex* o) sapⁱens *B* (i *m. ant.*), prudens *Hε* quam *H* (qualem m^2) repporit *A* ullum *ε* 2 et unctis *A*, e multis *Ald. volgo* ***consultus *B* (con *eras.*, u *alt. ex* o) 3 fui P^1 unguem *V* (u *pr. ex* a m^2) 4 preceres *A* uariique *Par. 7936 saec. XIIII*, ianique *l* levis] lues *V*, leues *l* vanique ferat *Bembus volgo* quid leno procax opinio *H* epinio *V* uǒlgi *V* (v m^2), uulgi *cet.* *post v. 4 excidisse versum statuit Ribbeck*; *sed fortasse post* proceres *intercidit huius versus pars altera atque initium insequentis* 5 serus P^3 hn̄t *H* adq' *V*, at P^1, que V^2 rotundas *B*P^1, rotundis P^2 6 lablis *B* (m^2 labis) P^1*YX*, fęcis *φ* deuia *WH* ſidat *B*P^1P^2*YX*, sydat *l*, sudat *H* 7 illac *X* dies *l*, diem *cet.* quem *B*P^1P^2*YX* erat P^3 8 que *om. l* nox longo V^2l in capricornu *AB*P^1P^2*X*, in campicornu *Y* 9 cogitat (tig m^2) *V* tutrinae *V* ex*anime *A*, exanime *Y* pendet P^3, pensat *ε* 10 ne quid hinc aut hinc *φ* hiet ne quis *ε* proturberet *AB*P^1*YX*, proturbet et *Par. 7936 et Vindob. 3224*, ꝑturbet et *Vl*, conturbet *H* aequus *W* 11 qᵛoeat *V*, cheat P^1, coheat *l*, coceat *YX* ut nil V^2 deleret *B* amᵛsis *V*, amuscis *H* (*corr.* m^2), amusgis V^2, amisis *l*, amissis *W* 12 quocunque *G* subes *l* ne mania *H*, ianua *G* subter *VGWl*, subtus *cet. volgo* subest quicquam nec inane *φ* 13 *om. B* (*in mg. m. rec.*) *Al*$P^1P^2P^3V^2$*YX* iudicet *ε* admet̄ *B*, admotos *H* pollentibus *B* hictus *V*

non prius in dulcem declinans lumina somnum,
omnia quam longi reputaverit acta diei:
quae praetergressus, quid gestum in tempore, quid non?
cur isti facto decus afuit aut ratio illi?
quid mihi praeteritum? cur haec sententia sedit,
quam melius mutare fuit? miseratus egentem
cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
quid volui, quod nolle bonum foret? utile honesto
cur malus antetuli? num dicto aut denique voltu
perstrictus quisquam? cur me natura magis quam
disciplina trahit? sic dicta et facta per omnia
ingrediens ortoque a vespere cuncta revolvens
offensus pravis dat palmam et praemia rectis.

XXXI. ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΝ.

Est et Non cuncti monosyllaba nota frequentant. 364 (Edyll. XVII, A. L. 645 (*VGW*)
his demptis nil est, hominum quod sermo volutet.

14 sqq. Χρυσᾶ ἔπη 40 sqq. μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι, πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν· πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; *cf.* Hor. Sat. I 3, 133 sq. — Verg. Aen. IIII 184 nec dulci declinat lumina somno 24 sqq. Χρυσᾶ ἔπη 43 sq. ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καὶ μετέπειτα δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο, χρηστὰ δὲ τέρπου

XXXI. 1 *cf. ea quae in codice Rottendorfiano Livii* (*Ms. Gron. fol. 1*) *scripta sunt in folio ultimo manu saec. XII:* dic, duo quae totas moveant monosyllaba lites? est, non. dic duo quae sanctam rumpunt (rumpant *L. Mueller*) pronomina pacem? meum tuum. dic, duo quae faciunt (faciant *Mueller*) pronomina nomina cunctis? ego tu (Ann. phil. LXXXXIII 867)

14 nec *V*[2] declinans *VGW*, declinatis *B* (i *alt. ex* u) *AP*[1]*P*[3]*YX*, detinēt *l*, declinat *cet. volgo* nūia *l* 15 reputarit *W* harta *V*, apta *P*[2]*YX* 16 quae *V*[2], quid *l*, quo *cet.*, qua *Schierius ad carm. aur. 41, sed iam a Vineto commemorata est haec scriptura* praetergressus quod . . . quod *G* tempora *A* 17 *om. W* quur *V*[2] sti *V*, ista *V*[2] asit *B*, afit *P*[1]*YX*, affuit *HV*[2]*ε*, adfuit *l* ra (*om.* tio) *A* 18 *om. G* michi *W* sedit *om. l* 19 quid *G*, qui *ε* mutasse *l* egenum *V*[2]*l* 20 quur *V*[2] facta *l* ꝑsensi *VY* 21 qui *ε* uoluit *Y*, uolu *A* quid nolle *YX* (*in quibus* nolle) *BP*[1]*P*[3]*Wε*, quid uelle *φl* bonum et *l* feret *V* (e *pr. ex* o ?), furet *BP*[1]*YX*, fuit *P*[2] honestū *φ* 22 cur mala sepe tuli *φ* quur *V*[2] malus] magis *l* non *HlV*[2]*XW* dictu *H* (*corr. m*[2]), dato *l* at *l* uoltu *V*, uultu *cet.* facto *V*[2] 23 perstrictis *B* (*ubi* per) *P*[1]*P*[2]*V*[2]*YX*, peristrictis *A*, perscriptus *l* quicquam *A*, qtq' *H* fortuna *V*[2] magisq *V*[2] 24 trait *VW* dic (*om.* ta) *A* aut facta *ε* omne *P*[3] sic dicta per omnia facta *l*, sic facta per omnia uersans *H*, et s̄ta per omnia uersus *V*[2] 25 ingrediensque *B* (que *del. m. ant.*), egrediens *H* hortoque *B*, ortuque *Hl* ad *l* ad uesperum *W* cuncta] c'nc *V* ingrediens semper ortuque et uespere uoluens *φ* 26 offensis *P*[2] det *VABP*[1]*P*[2]*P*[3]*YφXW* palmam] penā *H* rectis] uictis *l* (iustis *teste Burmanno*) Explic̄ de institutione uiri boni *G*, Explic̄ aegloga super scripta *P*[3], Explicit egloga supra scripta *W*, Finit Carmen De Viro Bono P. V. M. *P*[1], P. V. M. eglŏg. fin̄ *A*

XXXI. *A* = *Augustanus* (*Trevericus 998*). *B* = *Bembinus* (*Vaticanus 3252*) *f. 11.* *D* = *Durlacensis 36 saec. VIIII—X f. 18*[r], *in quo est post Prisciani periegesin.* *ε* = *Basileensis F III, 3.* *H* = *Helmstadiensis 332 f. 61*[r]. *l* = *Vossianus 96.* *P*[1] = *Paris. 8093 f. 72*[r]. *P*[2] = *Petavianus.* *P*[3] = *Paris. 17177 f. 103*[v]. *R* = *Reginensis Heinsii* (*Voss. Q 33 saec. X f. 132*[r]). *S* = *Paris. 13026* (*olim. Sangerm. 1188*) *saec. VIIII f. 84*[v]. *Y* = *Thuaneus* (*Paris. 8069*) *f. 119*[r]. *V*[2] = *Vossianus 81.* *V*[3] = *Vossianus Q 86 saec. VIIII f. 91*[v]. *X* = *Paris. 7927 f. 7*[r]. *cf. Ribbeckii et Baehrensii libros s. c.* NAY. KAY OY PITAGORICON *V*, Incipit de Pythagoricis diffinitionibus NAIKEOY *G*, Incipit de pitagoricis diffinitionibus NAY KHωY (nai, e o i *suprascr.*) *W*, Publii Virgilii Maronis Copa Finit. Versiculi Eiusdē Maronis (Maronis *om. AYX*) De Est Et Non Incipiunt (Incip̄ *B*, Incipit *A*) *ABYX*, P. Virgilii Maronis Copa Finit. De Est Et Non Eiusdē Vers̄. Incipiunt *P*[1], Virgilii Maronis Versus de Est et Non incipit *P*[2], Finit moretum virḡ. maron̄. Incipiunt uers̄ eiusdē virg. de EST. 7 NON *P*[3], MARO VIRGILII DE E ET NON E. LI. IN. *V*[2], P. Virgilii Maronis: Est & non est *ε*, Virgilius de est et non *l*, VERSVS PRISCIANI ELOQVENTISSIMI DE EST ET NON *R et* '*vetus liber secundae notae membranaceus*' *Toll*, Prisciani de EST ET NON *Voss. n. 15* (*catal. p. 386*, *cf. Naeke l. c.*), De duabus monosillabis est et non P. Virgilii incipit *Harl. 3963*, *qui consentit cum H*, *nullum lemma in DSV*[3]*H Harl. 2534*, *qui conspirat fere cum V*[2] 1 cunctis *W* monosylla *S*, monosillaba *VGDWX*, monosillabe *A*, monosilba *H* frequenter *W*, frequentat *A* 2 *post* 4 *transposuit Ribbeck* 2 hys *H* dētis *V* nil *VGl*, nichil *W*, nihil *cet. volgo* nichil ~ ominum *Y*, hominum nihil est *V*[2] quod *Hlε*, ꝗ *V*[2], quo *cet.* uolutat *P*[1], uolu *P*[2]

omnia in his et ab his sunt omnia, sive negoti
sive oti quicquam est, seu turbida sive quieta.
alterutro, pariter nonnumquam, saepe seorsis
obsistunt studiis, ut mores ingeniumque,
ut faciles vel difficiles contentio nancta est.
si consentitur, mora nulla intervenit 'est est':
sin controversum, dissensio subiciet 'non'.
hinc fora dissultant clamoribus, hinc furiosi
iurgia sunt circi, cuneati hinc lata theatri
seditio, et tales agitat quoque curia lites.
coniugia et nati cum patribus ista quietis
verba serunt studiis salva pietate loquentes.
hinc etiam placidis schola consona disciplinis
dogmaticas agitat . . . . certamine lites.
hinc omnis certat dialectica turba sophorum.
est nunc lux: est ergo dies? non convenit istuc.
nam facibus multis aut fulgeribus quotiens lux
est nocturna homini, non est lux ista diei.
est et non igitur, quotiens lucem esse fatendum est,
set non esse diem. mille hinc certamina surgunt,
hinc pauci . . . .
. . . . . .; multi quoque talia commeditantes

23 Pers. Sat. III 81 sqq. murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt atque exporrecto trutinantur verba labello aegroti veteris meditantes somnia

---

3 hys *H* et *om. DR*, ut *l*, uel *Leidensis alter Burmanni* omnia *om.* ABP^1P^2 sue *S* negotii VP^3RSV^3W, naegotii *D* 4 otii $VDRV^3$, ocii P^3WH, totii *S* quitquam *H* (*om.* est) seu] siue *V* (*corr.* m^1?) *l et unus Leid.* turbae HlV^2 *volgo* quietis *codd. volgo*, quieta *Ribbeck, quamquam fortasse defendi potest* quietis 5 non *om. X* nonnumquam $ADP^3RV^2Wl\varepsilon$, non umquam (unquam P^2YH) *cet.* seorsum $DRHlV^2$, seorsus *ε* *post* 5 *add.* alter in alterius decertat (de certa *l*, decēpta V^2), uoce notandis (nōdis *H*, nota V^2) HlV^2 6 absistunt *W*, absistant *l* studiis studiores *DR Leid. alter Burmanni* (*duo Vossiani teste Bondamio*) et mores *l* 7 uel *l volgo*, et *cet.*, ut *Bondamius* faciles *B* (e *m. ant. corr. in* i) $AGP^1YXWHV^2\varepsilon$, facilis *cet.* difficiles *B* (e *m. ant. corr. in* i) $AYXHV^2\varepsilon$, difficules P^1, dificilis *S*, dificiles *G*, difficilis *cet.* comptentio *l* (*corr.* m^2) nata VDP^1RSV^3, nancta GP^3, nacta *H*, nacta *cet.* 8 sic *D* (c *expunxit* m^2) *V* contitur P^2 nulla mora *l*, nulla *om.* V^2 interueniens est *DR alterum* est *om.* $DRSV^3$ est ē P^1 9 si $GHlV^2$, in $VDRSV^3$ controuersum *B* (ł sia *m. rec.*), contra uersum P^1P^2YX, controuersiȝ V^2l, contrauersim *ε* dissessio *V*, dissenso *G*, dessentio *B* (diss. *m. ant.*), dissentio P^1, desenso *S*, discussio *l*, contentio *W* subiiciet *Bl*, subbiciet *G*, subicio V^2 *vv.* 13, 14, 10—12 *Buecheler* 10 h**inc *X* (ic *eras.*) foras *D*, foro SV^3 distultant *YX*, dissultant P^1 (s *alt. eras.*), disultāt *H* hic V^2V^3 11 laeta *codd.* (laetat *X*), tanta *Ribbeck*, lata *ego* teathri *B*, teatri AGV^3, teatro *D*, theatro *R* 12 seddicio *H* agitet *H* *detes P^3 (*corr.* lites) 13—16 *om. H* 13 *om. l* sta *V* 14 uerbera *l* studii V^3, studia *l* piaetate *D* loquentis *DRW* 15 placitis P^2l *volgo* schola $VH\varepsilon$, cola *S*, stola *A*, scola *cet.* 16 docmaticas *D*, docnaticas *R*, dagmaticas *S* agittat V^3 placito $ABP^1P^2P^3YX$, placido *D* (d *ex* t), laeto *Gothanus A 869, saec. XV*, placid *R*, placido *cet. volgo*, lento *Ribbeck*; *lacunam significavi* 17 omnes *G*, oms̄ *H*, omni V^2 certant *H* dialetica *GY*, dyalectica *H*, dyaletica *l* turbas *G*, tuba V^2 18 estne dies est ergo dies *codd.*, est lux: estne dies ergo *ε Vind. 3230 Ald. volgo*, lux est: estne dies ergo *Ribbeck*, si lux est, est ergo dies *Riese*, est en (nunc *Mommsen*) lux, est ergo dies *ego* non *om.* GP^1P^2YXW (*in W lacuna 3 litt.*), nū *B* (*s. v. m. rec.*), nam *ε* stic *V*, istịc *B*, istic $AGDP^1RSYXW$, ista P^3V^3, istud *l*, illud *H* 19 at *l* *aut *W* (haut?) fulgeribus *VG*, fulgoribus *cet.*, fulguribus *volgo* quoties SV^3 20 nocturno *D* hominū *W* sta *V*, ita *G* 21 et *om. l* igni *H*, gī *l* quoties P^3SV^3, *om. l* es̄t *S*, est *om.* $ABP^1P^2P^3YXW$ 22 set *V*, seo V^3, sed *cet.* mile *H* hanc P^3 certamin *S* 23 hic VGP^3SV^3W, hinc *ceteri* pauci et *Hl*, pauci *cet.*, rauci *Ribbeck*, fatui *Buecheler*; *lacunam indicavi* multi multi quoquẹ *S*, multi qui *Ribbeck* cōmed^i^tantes *V* (i m^2), cōme·· *S*, comine V^3, commemorantur *DR*, comeditantes V^2, commeditantes *cet.*

murmure concluso rabiosa silentia rodunt.
qualis vita hominum, duo quam monosyllaba versant!

XXXII. DE AETATIBVS ANIMANTIVM. HESIODION.

365 (Edyll. XVIII, A. L. 647) (*VGW*)

Ter binos deciesque novem super exit in annos
iusta senescentum quos implet vita virorum.
hos novies superat vivendo garrula cornix,
et quater egreditur cornicis saecula cervus.
alipedem cervum ter vincit corvus, et illum
multiplicat novies Phoenix, reparabilis ales.
quem nos perpetuo decies praevertimus aevo,
Nymphae Hamadryades, quarum longissima vita est.
haec cohibet finis vivacia fata animantum.
cetera secreti novit deus arbiter aevi:
tempora quae Stilbon volvat, quae saecula Phaenon,
quos Pyrois habeat, quos Iuppiter igne benigno

XXXII. Hesiod. fragm. 163 F.:

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
ἀνδρῶν γηρώντων· ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος·
τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται. αὐτὰρ ὁ φοίνιξ
ἐννέα τοὺς κόρακας· δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας,
νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.

cf. Plin. N. H. VII 153

---

24 conclusa *H* (a *in* o *mut.* m^2), concluse BP^1P^3S, conclusae V^3 rodent *G* 25 quam] q̄ˌ V^2, cū *l*, dum V^2 monosillaba *V* (*b ex* u m^2), monosẏ illa *G*, monosyHa *S*, monosrocaba *X*, monosilliba (a supra) *W* (a m^2) uersant *om. S*, uersant·› *G*, seruant *l* Explicit egloga scrip̄ *G*, Explicit egloga supra scripta *W*, De Est Et Non. P. V. Maronis Finit P^1

XXXII. *S* = *Valencenensis 393 saec. VIIII f.* 137^r. *s* = *Valencenensis 145 saec. XII* (*ex quo ed. Mangeartus in catalogo bybl. p. 130*). *L* = *Laur. 33, 31 saec. XIIII f.* 36^b. *ϱ* = *Rehdigeranus S. I 6, 17, saec. XV f.* 126^r. *σ* = *Arundelianus mus. Brit. 133, saec. XV f.* 100^v. *τ* = *Helmstadiensis 332 saec. XV f.* 108^r. De aetatibus. Hesiodion *V*, Incipit de ętatibus animantium. hesidion *G*, Incipit de etatibus animantium. hHCYωΔYωN (hesiodion *supra*) *W*, Incipit de aetatibus animantium hesiod (*margine cum fine tituli avulso*) *S*, Hesiodus de aetatibus animantum *s*, De etatibus animantum Hesidion *τ*, De Etatibus Aiantium *L*, De etatibus animalium ex Hesiodo (Hesiodion *volgo*) *ϱσ volgo*. 1 *in G s. v. m. rec.*: centū et bis denos protenditur sępe per annos 2 iuxta *WLτ*, iusta (*s. v. m. rec.* longa) *G* senex centum *W* (x *in* s *mut.*) quos implet (*s. v. m. rec.* perdurans) *G* inplet *L* 3 ui**do (uen *supra*) *V* (dē *eras.*, uen m^2) garrula *S* (r *alt. ex* l) 4 saecula (*s. v. m. rec.* tēpora) *G* 5 uinxit *V* 6 multiplicat (*s. v. m. rec.* exsuperat) *G* phenix *WsLσ*, phenis *τ* reaparabilis *G* alāes *G* 7 quem nos (*s. v. m. rec.* quam uos) *G*, quam nos *Accursius*, quam vos *edd. vett.*, quem vos *volgo* praeuertimus *G* (*supra* mus *m. rec.* tis), peruertimus *τ*, peruertit̂ *ϱ*, praevertitis *volgo* 8 nīphe *V*, nimphae *SsL* amadriades *VSLστ*, amadryades *sϱ* nimphęa amadryades *W* (a *post* ę *eras.*; a *alt.* m^2) 9 coibet *VL*, cohibent *ϱσ* hi cohibent *edd. volgo* finis *Vsτ*, fines *G* (*corr. m. rec.*) *SLϱσ volgo* animatū *ϱ* 10 caętera *V*, cętera *S* secreta *GSWτ* *vv.* 11—17 *in V solo leguntur* 11 q' stilo inuoluat *V corr. Accursius* pʰaęton *V* (h m^1 *ut videtur*; t *ex* n m^2), Phaenon *Scal.* 12 pirois *V* quod *V*, quos *Accursius*, quot *Burmannus*

circuitus, quali properet Venus alma recursu,
qui Phoeben, quanti maneant Titana labores,
donec consumpto, magnus qui dicitur, anno
rursus in anticum veniant vaga sidera cursum,
qualia disposita steterant ab origine mundi.

XXXIII. MONOSTICHA DE AERVMNIS HERCVLIS.

Prima Cleonaei tolerata aerumna leonis. 366 (Edyll. XVIIII, A. L. 641) (*VGBRWω*)
proxima Lernaeam ferro et face contudit hydram.
mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
aeripedis quarto tulit aurea cornua cervi.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.
Thraeiciam sexto spoliavit Amazona balteo.

XXXIII. Anth. Pal. XVI 92 ἄδηλον. Ἡρακλέους ἆθλοι.
Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα.
δεύτερον ἐν Λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδραν.
τὸ τρίτον αὖτ' ἐπὶ τοῖς Ἐρυμάνθιον ἔκτανε κάπρον.
χρυσόκερων ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἤγρευσε τέταρτον.
πέμπτον δ' ὄρνιθας Στυμφαλίδας ἐξεδίωξεν.
ἕκτον Ἀμαζονίδος κόμισε ζωστῆρα φαεινόν.
ἕβδομον Αὐγείου πολλὴν κόπρον ἐξεκάθηρεν.
ὄγδοον ἐκ Κρήτηθε πυρίπνοον ἤλασε ταῦρον.
εἴνατον ἐκ Θρῄκης Διομήδεος ἤγαγεν ἵππους.
Γηρυόνου δέκατον βόας ἤγαγεν ἐξ Ἐρυθείης.
Κέρβερον ἑνδέκατον κύν' ἀνήγαγεν ἐξ Ἀΐδαο.
δωδέκατον ἐκόμισσεν ἐς Ἑλλάδα χρύσεα μῆλα.

cf. XVI 93 4 Verg. Aen. VI 802 aeripedem cervam

---

13 a͑rma *V* (l m^2) 15 consũto *V*, consumpto *Accursius* 17 dispositi *V*, dispositu *vel* disposita *Buecheler* steterunt *Baehrens* Finit egloga sup̄ scr. *G post v. 10*

XXXIII. *S = Paris. 13026 (olim Sangerm. 1188) saec. VIIII—X f. 84r.* V^2 = *Vossianus Q 86 saec. VIIII. a et* a^2 = *Einsidlenses 326 (cf. Mommsen, mus. Rhen. VIIII 296 sqq.) saec. X f. 89r et 302 saec. XI p. 2. b = Bernensis 250 saec. X f. 11v. c = Mellicensis f. 222r. d = Monacensis 14836 (Emmeran. R. 6) saec. XI f. 124v.* Monostica (Monastica *Ga*) de aerumnis herculis (erumnis erculis *V*) *VGaa²*, De erũnis herculis *B*, Herculis incipiunt monosticha de erũpnis *W*, Mentio duodecim uersuum pręcipuarum uirtutũ Herculis. siue ΕΡΥΘΛΦΥΟΝ (um) ipsius *R*, Incipiũt monostica de XII erũnis Herculis *T et* (*om.* XII) *p³*, Incipiunt monestica de erumnis Herculis XII *M*, De laboribus Herculis *v*, Labores Herculis *mu*, Ausonii monostichum de XII. erumnis Herculis *E*, De XII. uirtutibus Herculis *c*, Duodecim Herculis erumnę quas uictor sustinuit Euristeo (u *ex* n) iubente Iunonis p̄ce *d*, *nullum lemma SV²b* 1 cleonei *V* (e *pr. ex* ę), cleomei *R*, deonei *SV²*, dionei *c*, clionei *d* tollerata *S*, tolenata *V²* erumpna *W* laboris *Tχp³* 2 leraneam *V*, lerneae *R* (r *ex* n), lerneae *SV²* cõtudit *V*, contulit *M* irã *V*, ydram *BRWMp³ad*, idra *V²*, hydra *S*, hydrum *b* 3 erimanteũ *VWRM*, herimanteum *B*, erymanteum *a*, erymantheum *Gb*, erimantheum *cet.* uis *c* (s m^2) 4 aeripidis *Ra²*, aeripedęs *S*, aerepedis *c*, aeraspedis *V²* ceruum *R* 5 stimphalidas *VRSV²TMp³c* certamine *T* 6 thereiciã *V*, threitio *T*, treiciam *V²Mp³*, treitiam *R*, threciam *S*, thͬeicia *c* spoliauit *d* (o *ex* a), expoliauit *SV²* balte *S*, balteum *R*, balteo *V²* (a *ex* e), baltheo *TMaa²cd*

septima in Augei stabulis inpensa laboris.
octava expulso numeratur adoria tauro.
in Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Hiberia palmam.
undecimo mala Hesperidum destricta triumpho.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

XXXIIII. DE RATIONE LIBRAE.

Miraris quicumque manere ingentia mundi 368 (Eglog. I)
corpora, sublimi caeli circumdata gyro, (V)
et tantae nullam moli intercedere labem,
accipe quod mirere magis. tenuissima tantis
principia et nostros non admittentia visus
parvarum serie constant conexa atomorum,
set solidum in parvis nullique secabile segmen.
unde vigor viresque manent aeternaque rerum
mobilitas nulloque umquam superabilis aevo.
divinis humana licet conponere. sic est
as solidus, quoniam bis sex de partibus aequis
constat et in minimis paribus tamen una manet vis.
nam si quid numero minuatur, summa vacillat
convulsaeque ruunt labefacto corpore partes,
ut, medium si quis vellat de fornice saxum,
incumbunt cui cuncta, simul devexa sequentur
cetera communemque trahent a vertice lapsum.
non aliter libra est. si defuit uncia, totus
non erit as nomenque deunx iam cassus habebit.
nec dextans retinet nomen sextante remoto
et dodrans quadrante carens auctore carebit
divulsusque triens prohibet persistere bessem.

12 Paullin. Pell. carm. euch. 328 tolerati meta laboris
XXXIIII. 10 Verg. Georg. IIII 176 si parva licet componere magnis

7 septimam (in) *R* in *om. cd* augeis *VGBSV*^{2} *Waa*^{2} *volgo*, mageis *p*^{3}, aurei *c*, glauceis *d*, augaei *b*, augei *Rω* tabulis *p*^{3}*a* impensa *GBWTp*^{3}*χab* labores *c*, labore *d* 8 octa(ba) *V* (ba *m*^{2}) numerantur *R* adauria *R*, adorea *χEb volgo* 9 diomedeis *V* (i *alt. ex* i *longa*), diomediis *SV*^{2}, diomedei *R* non(a) *V* (a *m*^{2}) 10 gerione *VGTMa*^{2}, gerryone *W*, cerione *RV*^{2} deci**mam *c* hyberia *WTp*^{3}*a*^{2}, yberia *S*, ybereria *R* (re *eras.*) 11 esperidū *V*, hisperidum *S*, spidū *V*^{2} destricta *VV*^{2}*b*, destracta *S*, distracta *a*, distincta *cd*, districta *cet.* trihūfo *V*, triumphis *R* 12 extremi *V*^{2} (i *ex* a), extrem *S*, et saeuus *a* subp̄ma *V*, sup(b)p̄ma *c*, supprema *BWSd*, suppremi *a* Finiunt monostica supra scripta *W*

XXXIIII. 2 giro *V* 7 set *V* (d *m*^{2}) 8 uires uirg(o)que *V* (ires uirg(o) *in ras.*) *corr. Canter* 13 uacillet *V corr. Lugd.* 16 imcūbūt *V* 19 eritas *V* (t *del. m*^{2}) dunx *V corr. Lugd.* 20 destās *V* 21 sat(v)s *V*, carens *Gronov*, *scriptura incerta*; *temptabam* resecto 22 proibet *V*

iam quincunx tibi nullus erit, si †prama revellas.
et semis, cui semis erit pereuntibus assis
partibus? et cuius librae pars septima septunx?
libra igitur, totum si nulla in parte vacillet:
ponderis et numeri morumque operumque et aquarum
libra: nec est modulus, quem non hoc nomine signes.
telluris, medio quae pendet in aëre, libra est
et solis lunaeque vias sua libra cohercet.
libra dii somnique pares determinat horas,
libra Caledonios sine litore continet aestus:
tu quoque certa mane morum mihi libra meorum.

XXXV. DE RATIONE PVERPERII MATVRI.

Omnia, quae vario rerum metimur in actu, 369 (Eglog. II) (*V*)
astrorum dominatus agit: terrenaque tantum
membra homini, e superis fortuna et spiritus auris,
septeno moderanda choro: set praesidet ollis
sortitus regimen nitidae Sol aureus aethrae.
nec sola in nobis moderatur tempora vitae,
dum breve sollicitì spatium producimus aevi:
creditur occultosque satus et tempora vitae
materno ducenda utero formare videndo
et nondum exortae leges conponere vitae.
namque ubi conceptus genitali insederit alvo,
haut dubium solem cuicumque insistere signo.
qui cum vicini stationem ceperit astri,
contiguos nullum transfundit lumen in ortus.
ast ubi conversis post menstrua tempora habenis
scandit purpureo iam tertia sidera curru,
obliqua exilem demittit linea lucem,

---

29 Ovid. Met. I 12 sq. nec circumfuso pendebat in aëre tellus ponderibus librata suis 31 Verg. Georg. I 208 libra die somnique pares ubi fecerit horas 32 Tac. Agr. 10 septentrionalia eius nullis contra terris vasto atque aperto mari pulsantur

XXXV. 1 Cens. de die nat. 8, 2 ante omnia igitur dicunt actum vitamque nostram stellis tam vagis quam statis esse subiectam earumque vario multiplicique cursu genus humanum gubernari 12 sq. Cens. 8, 4 igitur quo tempore partus concipitur sol in aliquo signo sit necesse est . . . 6 sol ergo cum in proximum signum transcendit, locum illum conceptionis aut inbecillo videt conspectu aut etiam nec conspicit 17 Cens. 8, 6 at cum in tertio est signo . . ., tunc primum illum locum unde profectus est videre dicitur, sed valde obliquo et invalido lumine

---

23 quinq^{v}s *V*, quincunx *Lugd.* si prama *V*, si prima *Lugd. volgo*, septena *Gronov* 24 cui] qui *F. Hultsch* rebellas *V* 29 lybra *V* (y *ex* a) 30 coercet *V* 31 die *volgo*

XXXV. 2 terraenaque *V* (a *pr. del.* m^2) 4 septeno *V* (o *ex* a m^2) 6 sol *V corr. Toll* 7 ęqui *V* 8 occultosquae satos *V corr. Scal.* 10 exorate *V corr. Scal.* 11 albo *V*, arvo *Graevius* (*Verg. Georg. III 136*) *volgo* 12 ^{h}aut *V* (h m^2) 14 contiguos *V* (g *ex* n m^2) 15 conuersis *V* (i *ex* u) 16 purpureo *V* (o *ex* u m^2) 17 obliquaẹ *V*, obliqua *Lugd.* dimittit *V*, demittit *Floridus*

adspirans tenues per inertia pondera motus.
quarta in sede viget primi indulgentia Solis
suadet et infusus teneros coalescere fetus.
fulgor tetragono aspectu vitale coruscat
clarum et lene micans, quintique ⟨e⟩ cardine signi
incutit attonitam vegetato infante parentem.
nam sexto vis nulla loco, quia nulla tuendi
aequati lateris signatur regula Phoebo.
ast ubi signiferae media in regione cohortis
septimus accepit limes rutilantia flammis
recto castra situ, turgentis foedera partus
iam plena sub luce videt, nec fulgura parci
luminis intendens toto fovet igne coronae.
hinc illud, quod legitimos Lucina labores
praevenit et gravidos sentit subripere nixus
ante expectatum festina puerpera votum.
quod nisi, septeno cum lumina fudit ab astro,
impulerit tardi claustra obluctantia partus,
posterior nequeat, possit prior: an quia sexto
aemulus octavi conspectus inutilis astri
nescit conpariles laterum formare figuras?
set nono incumbens signo cunctantia matrum
vota levat, trigono vires sociante sequenti.
at si difficilis trahit Ilithyia retrorsum,
tetragono absolvet dubiarum vincla morarum.

24 Cens. 8, 10 ceterum a loco sexto conspectus omni caret efficientia: eius enim linea nullius polygoni efficit latus 27 Cens. 8, 10 at a septimo zodio . . . *plenissimus* potentissimusque conspectus quosdam iam maturos infantes educit, qui septemmestres appellantur, quia septimo mense nascuntur 34 sqq. Cens. 8, 11 at si intra hoc spatium maturescere uterus non potuerit, octavo mense non editur (ab octavo enim signo ut a sexto inefficax visus) sed vel nono mense vel decimo 41 sq. Cens. 8, 12 sol enim a nono zodio particulam conceptionis rursum conspicit κατὰ τρίγωνον et a decimo κατὰ τετράγωνον, qui conspectus, ut supra iam dictum est, perquam sunt efficaces

---

19 *fortasse* prima 20 infusos *V*, infusus *Scal.* 21 tetrigono *V corr. Scal.* aspectus *V corr. Vin.* 22 quintiq' *V*, quinti qui *Scal. volgo*, quintique e *ego*, quintique in *Vin.*, quintique a *Heinsius* 25 phebo *V* 26 signifer . . . cohortes *V corr. Scal.* 28 federa *V* 29 plena (e m^2) sub luce (sub luc *in ras.* m^2) *V* 31 illut *V* 32 subrepere *Lugd. volgo* 34 quū *V* 35 tardi *V* (d *ex* t) 36 neq'at *V* (q m^2 *in ras.*) 37 aemulus ^oc^taui *V* (lus ^oc^ta m^2 *in ras.*) 40 uiris *V* 41 ad *V* hilithisiderar^v^rsū *V*, Ilithyia retrorsum *Heinsius* partum (partus *Floridus*) trahit Ilithyia *Toll volgo*

EPISTVLAE.

I. AVSONIVS AD PATREM DE SVSCEPTO FILIO.

Credideram nil posse meis affectibus addi, 390
quo, venerande pater, diligerere magis. (*V*)
accessit (grates superis medioque nepoti,
bina dedit nostris qui iuga nominibus)
accessit titulus, tua quo reverentia crescat, (9)
quo doceam natum, quid sit amare patrem. (10)
ipse nepos te fecit avum, mihi filius idem
et tibi ego: hoc nato nos sumus ambo patres.
nec iam sola mihi pietas mea suadet amorem:
nomine te gemini iam genitoris amo.
quippe tibi aequatus videor, quia parvulus isto
nomine honoratum me quoque nobilitat:
dein aetas quia nostra eadem. nam subparis aevi
sum tibi ego et possum fratris habere vicem.
nec tantum nostris spatium interponitur annis,
quanta solent alios tempora dividere.
vidi ego natales fratrum distare tot annis,
quot nostros: aevum nomina non onerant.
pulchra iuventa tibi senium sic iungit, ut aevum
quod prius est maneat, quod modo ut incipiat.
et placuisse reor geminis aetatibus, ut se
non festinato tempore utraque daret,
leniter haec flueret, haec non properata veniret,
maturam frugem flore manente ferens.
annos me nescire tuos, pater optime, testor
totque putare tuos, quot reor esse meos.
nesciat hos natus: numeret properantior heres,
testamenta magis quam pia vota fovens
exemploque docens pravo iuvenescere natos,
ut nolint patres se quoque habere senes.
verum ego primaevo genitus genitore fatebor
subparis haec aevi tempora grata mihi.
debeo quod natus, suadet pia cura nepotis
addendum patri, quo veneremur avum.

I. suscep *V* 2 quod *V*, quo *Lugd.* diligerere *V* (re *alt.* m^2 *in ras.*) 3 gratis super his *V corr. Gronov* 4 bina *V* (b m^2 *in ras.*) 5 *et* 6 *qui leguntur post* 8 *huc transtulit Brandes* 6 quod *V*, quid *Pulmannus* 10 gemino *Gronov* 11 quia *V*, quod *Scal. volgo* iste *V* (i *post add.*), isto *Vin.* 12 honorato *Toll* 13 bonaętas *V*, atque aetas *Lugd. volgo*, paene aetas *Gronov*, dein aetas *ego* subpatris *V corr. Lugd.* 14 abare *V corr. Lugd.* 16 tempora *V* (a *in ras.*; e *ante ras.*, *ut vid.*) 18 quod *V*, quot *Lugd.* honerant *V* (h *del.* m^2) 19 pulcra *V* 21 gemminis *V* (m *pr. del.* m^2) 22 utrâque *V* 25 me *V* (e m^2 *in ras.*) obtime *V* 26 meos . . . tuos *Lugd. volgo* quod *V*, quot *Lugd.* 27 hoc *V*, hos *Gronov* properâtior (a *ex* ā *corr.*) ^{h}ęres *V* 30 nollint *V* (l *pr. del.* m^2) 32 subpatris *V corr. Lugd.*

tu quoque, mi genitor, geminata vocabula gaude,
nati primaevi nomine factus avus.
exiguum quod avus: faveant pia numina divum
deque nepote suo fiat avus proavus.
largius et poterunt producere fata senectam:
set rata vota reor, quae moderata, magis.

II. PATER AD FILIVM. CVM TEMPORIBVS TYRANNICIS IPSE TREVERIS REMANSISSET ET FILIVS A PATRE PROFECTVS ESSET. HOC INCOHATVM NEQVE INPLETVM SIC DE LITVRARIIS SCRIPTVM.

Debeo et hanc nostris, fili dulcissime, curis 391
historiam: quamquam titulo non digna sereno (V)
anxia maestarum fuerit querimonia rerum.
iam super egelidae stagnantia terga Mosellae
protulerat te, nate, ratis maestique parentis
oscula et amplexus discreverat invidus amnis.
solus ego et quamvis coetu celebratus amico
solus eram, profugaeque dabam pia vota carinae
solus, adhuc te, nate, videns, celerisque remulci
culpabam properos adverso flumine cursus.
quis fuit ille dies? non annus longior ille est,
Attica quem docti collegit cura Metonis.
desertus vacuis solisque exerceor oris.
nunc ego pubentes salicum deverbero frondes,
gramineos nunc frango toros viridesque per ulvas
lubrica substratis vestigia libro lapillis.
sic lux prima abiit, sic altera meta diei,
sic geminas alterna rotat vertigo tenebras,
sic alias, totusque mihi sic annus abibit,
restituant donec tua me tibi fata parentem.
hac ego condicione licet vel morte paciscar,
dum decores suprema patris tu, nate, superstes.

III. AVSONIVS HESPERIO S. D.

Qualis Picenae populator turdus olivae 392
clunes opimat cereas (V)
vel qui lucentes rapuit de vitibus uvas,
pendetque nexus retibus,

II. 15 Verg. Ecl. VIII 87 viridi in ulva Mart. II 59, 3 frange toros (*cf.* IIII 8, 6)
III. 1 Mart. VIIII 55, 1 si mihi Picena turdus palleret oliva (*cf.* XIII 5, 1)

35 genite *V corr. Lugd.* 37 abuus *V* nomīa *V* (*sed* o *ex corr.*), numina *Lugd.* 38 flat *V* (i *m² in ras.*)

II. Incipit pater . . . qu^v^m . . . tirannicis . . . ad patrem (a patre *Scal.*) . . . in | incoatū (incoat *m² in ras.*) . . . litterariis (liturariis *Scal.*) scriptum *V* 3 ancsiȧ (x *ex* c *m²*) me*arum (st above) *V* (st *m²*) 5 rates *V* 9 ad^h^uc *V* (h *fortasse m²*) 12 medonis *V corr. Pithoeus* 13 aris *V*, oris *Pithoeus* 15 uiridisque *V* 20 mea te mihi vota parenti *Gronov* 21 hęc *V*, hac *Toll* 22 decore *V* (e *alt. m² in ras. 2 litt., ut videtur*, es)

quae vespertinis fluitant nebulosa sub horis
vel mane tenta roscido:
tales hibernis ad te de saepibus, ipsos
capi volentes, misimus
bis denos. tot enim crepero sub lucis eoae
praeceps volatus intulit.
tum, quas vicinae suggessit praeda lacunae,
anates maritas iunximus,
remipedes, lato populantes caerula rostro
et crure rubras Punico,
iricolor vario pinxit quas pluma colore
collum columbis aemulas.
defrudata meae non sunt haec fercula mensae:
vescente te fruimur magis.
vale bene, ut valeam.

IIII. AVSONIVS THEONI.

Ausonius, cuius ferulam nunc sceptra verentur, 393
paganum Medulis iubeo salvere Theonem. (*Vω*)
quid geris, extremis positus telluris in oris,
cultor harenarum vates? cui litus arandum
Oceani finem iuxta solemque cadentem,
vilis harundineis cohibet quem pergula tectis
et tingit piceo lacrimosa colonica fumo.
quid rerum Musaeque gerunt et cantor Apollo?
Musae non Helicone satae nec fonte caballi,
set quae facundo de pectore Clementini
inspirant vacuos aliena mente poetas.
iure quidem: nam quis malit sua carmina dici,
qui te securo possit proscindere risu?
haec quoque ne nostrum possint urgere pudorem,
tu recita: et vere poterunt tua dicta videri.
quam tamen exerces Medulorum in litore vitam?
mercatusne agitas, leviore nomismate captans,

---

13 sq. Ovid. Am. II 6, 22 rubro Punica rostra croco
IIII. 2 Hor. Epist. I 10, 1 salvere iubemus 3 et 8 Hor. Epist. I 3, 1 sqq. 6 sqq. 4 Verg. Aen. IIII 212 cui litus arandum 5 Verg. Aen. IIII 480 oceani finem iuxta solemque cadentem 7 Hor. Sat. I 5, 80 lacrimoso non sine fumo 8 Hor. Epist. II 3, 407 et cantor Apollo

---

III. 11 lacunęę *V* 12 anetes *V corr. Lugd.* maritas (a *alt. in ras. m*²) iuncximus *V* 15 pi^n^xit *V* (n *m*²) puma *V*, pluma *G. Canter* 17 debrudata *V corr. Vin.* hoc *Lugd. volgo* 19 valē *V*
IIII. Ausonius Theoni *Vλ*, *add.* sal. pl. dicit *T*, salutem *E*; Theoni suo s. *v*, Theoni s. p. d. *mu* 2 e medulis *ω* theonem *V* (th *ex* & *m*²) 4 ^h^arenarum *V* (h *m*²) littus *Tλ* 5 occeani *T* (c *pr. del.*) 6 ^h^arundineis *V* (h *m*²), arundineis *λ* co^h^ibet *V* (h *m*²) percula *V* 7 tinguit *VTλ* lachrymosa *λ* colonia *T* 9 elicone *V* 10 sed *ω* fecundo *Ven.*⁴ *volgo* dementini *λ* 12 quid (*del.*) quis *T* 14 urg^v^ere *V* 16 medullorum *V* (l *pr. del. m*²) *λ* littore *Tλ* 17 mercatusme *V* lebiora *V* nŏmismata *V* (v *m*²), nomismate *l*, numismate *cet.* captans *V* (p *ex* b)

insanis quod mox pretiis gravis auctio vendat?
albentis sevi globulos et pinguia cerae
pondera Naryciamque picem scissamque papyrum
fumantesque olidum, paganica lumina, taedas?
an maiora gerens tota regione vagantes
persequeris fures, qui te postrema timentes
in partem praedamque vocent? tu mitis et osor
sanguinis humani condonas crimina nummis
erroremque vocas pretiumque inponis abactis
bubus et in partem scelerum de iudice transis?
an cum fratre vagos dumeta per avia cervos
circumdas maculis et multa indagine pinnae?
aut spumantis apri cursum clamoribus urges
subsidisque fero? moneo tamen, usque recuses
stringere fulmineo venabula comminus hosti.
exemplum de fratre time, qui veste reducta
ostentat foedas prope turpia membra lacunas
perfossasque nates vicino podice nudat.
inde ostentator volitat, mirentur ut ipsum
Gedippa Vrsinusque suus prolesque Iovini
Taurinusque, ipsum priscis heroibus aequans,
qualis in Olenio victor Calydonius apro
aut Erymantheo pubes fuit Attica monstro.
set tu parce feris venatibus et fuge nota
crimina silvarum, ne sis Cinyreïa proles
accedasque iterum Veneri plorandus Adonis.
sic certe crinem flavus niveusque lacertos
caesariem rutilam per candida colla refundis:
pectore sic tenero, plana sic iunceus alvo,
per teretes feminum gyros surasque nitentes
descendis, talos a vertice pulcher ad imos.
qualis floricoma quondam populator in Henna

---

20 Verg. Georg. II 438 Naryciaeque picis 29 Verg. Aen. XII 750 cervom . . . formidine pinnae 30 Verg. Aen. I 324 aut spumantis apri cursum clamore prementem 32 Ovid. Art. am. II 374 (Fast. II 232) fulmineo . . . ore; *cf.* XXVII 9, 3 45 Verg. Georg. IIII 337 caesariem effusae nitidam per candida colla (*cf.* Stat. Theb. V 220) 46 Ter. Eun. II 3, 25 (316) reddunt curatura iunceam; *cf.* Prudent. Peristeph. III 132 48 Hor. Epist. II 2, 4 talos a vertice pulcher ad imos

---

18 grauis *om.* *V* actio *V* 19 albentes *V* sebi *V*, sceui *T* pingu^i^a *V* (i *m*2) 20 nariciamque *VT*, naritiamque *cet.* sissamque *λ* papirum *V* (p *pr. ex* u) *λ* 22 terrēs *V* 24 tumidis *Tλ* 25 crimina *V*, praemia *ω* 26 erroremqueque *T* imponis *ω* 27 bobus *Tχ volgo* 28 perbia *V* 29 circumdas *muE*, circundas *cet.* oculis *V* pennae *T* 32 cominus *Tλ* 33 ūsr ei uncta *V*, ueste reducta *ω*, veste revincta *Vin.*, veste recincta *Heinsius* 35 nate *V* 36 hostentator *V* (h *del.* *m*2) 37 ieiuni *λ* 38 neruibus *V*, erronibus *l* 39 calidonius *Vλ* 40 au^t^terimantheo *V* (t *m*2) erimantheo *λ* a^t^tica *V* (t *m*2), actica *λ* 41 sed *ω* pace *V* 42 cinereia *Vlvv*2, cynereia *Tλ*, cynireia *v*2 *in mg.* 44 crine *T*, trinę *λ* niueosque *codd. corr. Ven.*4 45 cęsariā *V* (e *m*2) 46 iunc^t^us ^in^aluo *V* (t *et* in *m*2), uinceris aluo *Tλ*, iunceus aluo *cet.* 47 foeminum *λ* giros *V* 48 descendis *V* (e *pr. ex* i *m*2) pulcer *V* 49 et^h^na *V* (h *m*2), ethna *λ*, aethna *l*, aetna *cet. volgo*, Enna *Accursius* (*cf. Meinekium ad Mosch. III 123 et v. l. Claud. de rapt. Pros. III 85*)

virgineas inter choreas Deoida raptam
sustulit emersus Stygiis fornacibus Orcus.
an, quia venatus ob tanta pericula vitas,
piscandi traheris studio? nam tota supellex
Dumnitoni tales solita est ostendere gazas,
nodosas pestes animantum Nerinorum
et iacula et fundas et nomina vilica lini
colaque et insutos terrenis vermibus hamos.
his opibus confise tumes: domus omnis abundat
litoreis dives spoliis. referuntur ab unda
corroco, letalis trygon mollesque platessae,
urentes thynni et male tecti spina ligati
nec duraturi post bina trihoria corvi.
an te carminibus iuvat incestare canoras
Mnemosynes natas, aut tris aut octo sorores?
et quoniam huc ventum, si vis agnoscere, quid sit
inter doctrinam deridendasque camenas,
accipe congestas, mysteria frivola, nugas,
quas tamen explicitis nequeas deprendere chartis,
scillitae decies nisi cor purgeris aceto
Anticyramve bibas, Samii Lucumonis acumen.
Aut adsit interpres tuus,
aenigmatum qui cognitor
fuit meorum, cum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam paginam
notasque furvae sepiae
Gnidiosque nodos prodidit.
nunc adsit et certe, modo
praesul creatus litteris,
enucleabit protinus,
quod militantes scribimus.

56 Verg. Georg. I 141 sqq. 57 Verg. Georg. II 242 colaque

50 coreas *Vλ* 51 emersus*stigiis *V* 53 tra^h^eris *V* (h m^2) 54 dumnitoni *V*, dumnotini *ω* tale *T* 55 uestes *codd. volgo*, pestes *Gronov* nereinorum *V* 56 nomina bellicani *ω*, nomina bellica lini *Dezeimeris* 57 collaque *Tλ* indutos *Toll volgo* 58 confisettumes *V* omni^a^~s~bundat *V* (a *et* s m^2) habundat *T* (h *del.*) 59 littoreis *T*, litoriis *λ* 60 corroq' *V* (*corr.* m^2), corrocho *T*, corrhoco *λvE*, corrogo *cet.* letalisque *ω* trigon *VT* platesę *V*, platesse *TE*, platese *cet.* 61 tinni *V*, tini *T*, thinni *λ*, thynni *E* ligari *V* (*in mg.* χ), ligatri *T* (*in mg.* ł gàlatri), ligati *λ*, legatri *E*, elegati *Par. volgo* 62 uina trioria curbi *V* (curui m^2) 63 coronas *ω* 64 minemosines *V*, mnemosines *Tλ* tres *V* 65 agnoscere *VλvE*, cognoscere *Tmu volgo* 67 misteria *VT* 68 dependere *V*, depndere *T*, dephendere *λ* cartis *V*, carthis *T* 69 *om. ω* scillito *V*, scillite *Scal.*, scillitae *Baehrens* sicorp^v^s geris *V*, non si purgeris *volgo*, ni cor purgeris *Baehrens*, nisi cor purgeris *ego* 70 anticipesque u̇i̇uuṁ *V* (t m^2; *in mg.* m^2 anticipetque tu^v^m), antichiramque (anticiramque) bibas *ω* Anticyramve bibas *Baehrens*, anticipesque tuo *Dousa volgo* llucumonis *V* (l *alt. erasum*) 72 enigmatum q' *V* 75 paginam *codd.*, filiam *Accursius* ('*ex cod. ms.*') *volgo* 77 crudosque *T*, cardiosque *λ*, cnidiosque *vE* 78 certo *Baehrens* 79 literis *T* 80 promptius *ω* 81 velitantes *Baehrens*, vellicantes *Mommsen*

Notos fingo tibi poeta versus,
quos scis hendecasyllabos vocari,
set nescis modulis tribus moveri.
istos conposuit Phalaecus olim,
qui penthemimeren habent priorem
et post semipedem duos iambos.
sunt quos hexametri creant revolsi,
ut penthemimeres prior locetur,
tum quod bucolice tome relinquit:
sunt et quos generat puella Sappho,
quos primus regit hippius secundus,
ut cludat choriambon antibacchus.
set iam non poteris, Theon, doceri,
nec fas est mihi, regio magistro,
plebeiam numeros docere pulpam.
verum protinus ede, quod requiro.
nil quaero, nisi quod libris tenetur
et quod non opicae tegunt papyri.
quas si solveris, o poeta, nugas,
totam trado tibi simul Vacunam,
nec iam post metues ubique dictum:
'hic est ille Theon poeta falsus,
bonorum mala carminum Laverna'.

V. AVSONIVS THEONI.

Ausonius salve caro mihi dico Theoni, 394
versibus expediens quod volo quodve queror. (*V*)
tertia fissipedes renovavit Luna iuvencas,
ut fugitas nostram, dulcis amice, domum.
nonaginta dies sine te, carissime, traxi.
huc adde aestivos: hoc mihi paene duplum est.
vis novies denos dicam deciesque novenos
isse dies? anni portio quarta abiit.
sexaginta horas super et duo milia centum
te sine consumpsi, quo sine et hora gravis.

83 endecasyllabos *V* (y *ex* u *m*2), endecasyllabos *Tχ* 84 sed *ω* 85 composuit *ω* p^h^aleucius *V* (h *m*2) 86 pentemimeren *V*, penthimemeren *T*, penthemimeren *λ* 87 *om. ω* 88 hexametri *mu*, exametri *cet.* rebolsi *V*, revulsi *cet.* 89 pentemimeres *V*, pent^h^imemeres *T*, penthemimers *λ* prius *λ* 90 quo *V* bucolicet *Tλ* tome] me *λ*, pome *cet.* 91 sapho *T* 92 q̀uo *T* primos *ω* ippius *V*, hyppius *T* 93 cludat *Vλ*, claudat *cet.* coriambon *V* antibaccus *V*, antibacus *λ*, antibrachus *T* 94 sed *ω* poteris teo *V*, potes ostolo *ω* (potes, o stolo, *fortasse praeferendum*), potis es Theon *Toll volgo* 99 papiri *Vλ* 100 quasi (quas si) *T* (*corr. m*1), quasi *λ* 101 tortam *V* simul et agnam *V* *vv.* 99—101 *in T repetiti*; *priores cancellis min. pictis inclusi atque in mg. sin.* Va, *in dextro* cat *scriptum* 103 hic *V* (h *m*2) teon *V* 104 taberna *V volgo*, lauerna (latina) *T*, lauerna *cet.*

V. 1 teoni *V* 2 experiens *V*, expediens *Heinsius* quero *V*, queror *Lugd.* 3 renobabit *V* 4 amihe (e) *V* (c *m*2) 7 bis *V*, vis *Vin.* 9 ^h^oras *V* (h *m*2) 10 consumsi *V* ^h^ora *V* (h *m*2)

milia bis nongenta iubet dimensio legum
    adnumerata reos per tot obire dies.
iam potui Romam pedes ire pedesque reverti,
    ex quo te dirimunt milia pauca mihi.
scirpea Dumnitoni tanti est habitatio vati?
    Pauliacos tanti non mihi villa foret.
an quia per tabulam digito pangente notatam
    debita summa mihi est, ne repetamus, abes?
bis septem rutilos, regale nomisma, Philippos,
    ne tanti fuerint, perdere malo, Theon,
implicitum quam te nostris interne medullis
    defore tam longi temporis in spatio.
ergo aut praedictos iam nunc rescribe Darios
    et redime, ut mora sit libera desidiae,
aut alios a me totidem dabo, dummodo cari
    conspicer ora viri, pauperis usque licet.
puppe citus propera sinuosaque lintea veli
    pande. Medullini te feret aura noti
expositum subter paradas lectoque iacentem,
    corporis ut tanti non moveatur onus.
unus Dumnitoni te litore perferet aestus
    Condatem ad portum, si modo deproperes.
inque vicem veli, quotiens tibi flamina cessant,
    remipedem iubeas protinus ire ratem.
invenies praesto subiuncta petorrita mulis:
    villa Lucani mox potieris aco.
rescisso disce ⟨en⟩ conponere nomine versum:
    Lucili vatis sic imitator eris.

VI. AVSONIVS CONSVL VATEM RESALVTO THEONEM.

Aurea mala, Theon, set plumbea carmina mittis. 395
    unius massae quis putet has species? (*V*)

V. 19 Hor. Epist. II 1, 234 regale nomisma Philippos; *cf.* epist. XVIII 5

VI. 1 Verg. Ecl. III 71 aurea mala decem misi; *cf.* Anth. lat. 218, 1 R. aurea mala mihi, dulcis mea Marcia, mittis

---

11 nonaginta *V corr. Pithoeus* demensio *V* 12 ouire *V corr. Pithoeus* 15 domnotonis *V* (o *alt. ex* i) 16 Pauliacus *Scal. volgo* 17 tabulā (ā *ex* a m^2) medica pugna *V*, tabulam medico pugnante *Lugd. volgo*, tabulam digito pugnante (*idem quod* repugnante) *Toll*, tabulam digito pangente *ego* 18 suma *V* (*corr.* m^2) 20 nec *V volgo*, ne *Pithoeus* teon *V* 23 aud *V* (t m^2) tarios *V corr. Pithoeus* 25 abos a me totidiem *V corr. Pithoeus* 28 ora *Bip.* 31 unusadō̄nnotoni *V* (ō̄ *ex* o m^2; *in mg.* m^2 hic .s. liquescit) littore ꝑfer^e^t *V* (e m^2) 33 uenti *V volgo*, veli *Heinsius* t^v^a *V volgo*, sua *Heinsius*, tibi *ego* 35 petorita *V* 36 *post* aco *in V ras.* 5 *fere litt.*; *in mg.* m^2 lucaniaco 37 disoe *V*, disces *Heinsius volgo*, disce en *cum eodem scripsi* 38 lucilii *V corr. Toll* imitato^or^reris *V* (or m^2)

VI. Eidem Theoni *Scal.*, *qui titulum pro primo huius carminis versu accepit*, *volgo*. — Theō** *V*

unum nomen utrisque, set est discrimen utrisque,
poma ut mala voces, carmina vero mala.
vale beatis nomen a divis Theon:
metoche set ista saepe currentem indicat.

VII. AVSONIVS THEONI, CVM EI TRIGINTA OSTREA, GRANDIA QVIDEM, SET TAM PAVCA MISISSET.

1.

Expectaveram, ut rescriberes ad ea, quae dudum ioculariter luseram de cessatione 396 (V) tua valde impia et mea efflagitatione, cuius rei munus reciprocum quoniam in me colendo fastidisti, inventa inter tineas epistula vetere, quam de ostreis et musculis affectata obscuritate condideram, quae adulescens temere fuderam, iam senior retractavi. set in eundem modum instaurata est satirica et ridicula concinnatio, saltem ut nunc respondeas notissimae cantilenae, qui illam noviciam silentio condemnasti.

2.

Ostrea Baianis certantia, quae Medulorum
dulcibus in stagnis reflui maris aestus opimat,
accepi, dilecte Theon, numerabile munus.
verum quot fuerint, subiecta monosticha signant:
quot ter luctatus cum pollice conputat index:
Geryones quot erant, decies si multiplicentur:
ter quot erant Phrygii numerata decennia belli
aut iter ut solidi mensis tenet ignicomus Sol:
cornibus a primis quot habet vaga Cynthia noctes:
singula percurrit Titan quot signa diebus:
quotque annis sublimis agit sua saecula Phaenon:
quot numero annorum Vestalis virgo ministrat
Dardaniusque nepos regno quot protulit annos:
Priamidae quot erant, si bis deni retrahantur:
bisque viros numeres, qui fata Amphrysia servant:
quot genuit fetus Albana sub ilicibus sus

VII. **2.** 1 Mart. X 37, 11 ostrea Baianis 13 Verg. Aen. IIII 163 Dardaniusque nepos 14 Verg. Aen. II 503 quinquaginta illi thalami, spes certa nepotum 16 Verg. Aen. VIII 43 (III 390) inventa sub ilicibus sus

3 utriusque *V*, utrisque *Toll* utri**que *V*, utrisque *Toll* 5 *in mg.* m^2 iambicum *V* beatus *V*, beatis *Heinsius* 6 *in mg.* m^2 idem *V* metod^v^s *V*, metoche *Auratus* set (d m^2) ^i^sta (i m^2) *V* currente *V corr. Scal.*

VII. *lemma in V* (Teoni . . . et^ci^ (ci m^2) . . . ostrae (*corr.* m^2) set tamen *Mommsen* **1.** 1 ea *V* (a *ex* ā) 3 epistola ueterem *V* (m *eras.*) 4 condi^da^rā *V* (de m^2) 5 euidem *V* (*corr.* m^2) 6 notissimae *corruptum esse videtur*: *expectes* vetustissimae

2. 1 hostrea *V* 3 teon *V* 4 quod *V* (*et sic duodecies usque ad v.* 18), quot *Lugd.* monostica *V* 6 geriones *V* 7 prigii *V* 8 ter ut eolidi *V*, iter ut solidi *Heinsius* 9 cintia *V* 11 fęton *V*, Phaenon *Scal.* 14 retraantur *V* *ante v.* 15 *unus v. videtur excidisse* 15 ^bis^uisque *V* (bis *m. rec.*) amphrisia *V* (p *ex* f)

et quot sunt asses, ubi nonaginta trientes,
vel quot habet iunctos Vasatica raeda caballos.
Quod si figuras fabulis adumbratas
numerumque doctis involutum ambagibus
ignorat alto mens obesa viscere,
numerare saltim more vulgi ut noveris,
in se retortas explicabo summulas.
Ter denas puto quinquiesve senas
vel bis quinque, dehinc decem decemque,
vel senas quater et bis adde ternas.
septenis quater adde ⟨iam⟩ unam et unam
(29) aut ter quattuor adde bis novenis.
(28) duc binas decies semelque denas:
octonas quater, hinc duae recedant:
binas ter decies, semel quaternas:
et sex adde novem vel octo septem,
aut septem geminis bis octo iunge,
aut, ne sim tibi pluribus molestus,
triginta numero fuere cunctae.
Iunctus limicolis musculus ostreis
primo conposuit fercula prandio,
gratus deliciis nobilium cibus
et sumpti modicus pauperibus focis.
non hic navifrago quaeritur aequore,
ut crescat pretium grande periculis,
set primore vado post refugum mare
algoso legitur litore concolor.
nam testae duplicis conditur in specu,
quae ferventis aquae fota vaporibus
carnem lacteoli visceris indicat.
Set damnosa nimis panditur area.
fac campum replices, Musa, papyrium.
nec iam fissipedis per calami vias
grassetur Gnidiae sulcus harundinis,
pingens aridulae subdita paginae
Cadmi filiolis atricoloribus.
aut cunctis pariter versibus oblinat
furvam lacticolor sphongia sepiam.
parcamus vitio Dumnitonae domus,
ne sit charta mihi carior ostreis.

---

18 reda *V* 19 *in mg.* m^2 metrum iambicum *V*, *choliambo de industria usus esse videtur Ausonius Theonem temptaturus* 21 albo *Heinsius* 24 *in mg.* m^2 metrum falebum *V* quinquiesque *V corr. Toll* 25 de^h^inc *V* (h m^2) 27 adde *V*, addito *Heinsius volgo*, adde iam *ego* unum et unum *V*, unam et unam *Toll* *vv.* 28 *et* 29, *qui inverso ordine leguntur in V*, *transposui* 29 uina *V* (b m^2) *corr. Lugd.* 30 octonis *V volgo*, octonas *Toll* 32 a te *V*, adde *Lugd.* 33 uis *V*, bis *Lugd.* *post* 35 *et* 46 *in V unius versus est spatium* 36 *in mg.* m^2 metrum asclepiadeum V 41 U:^t^crescat *V* 45 qui *V*, quae *Lugd.* 48 replice *V corr. Goropius* papirum *V* (papirium m^2) 50 arundinis *V* 53 cu^n^ctis *V* (n m^2) 54 fuluam *V* (u *ex* b m^2), furvam *Vin.* sępiam *V* 55 du̇mnotinę *V* 56 carta *V*

VIII. AVSONIVS AXIO PAVLO RHETORI SAL.

Tandem eluctati retinacula blanda morarum 397
    Burdigalae molles liquimus inlecebras (Vω)
Santonicamque urbem vicino accessimus agro.
    quod tibi si gratum est, optime Paule, proba.
cornipedes rapiant inposta petorrita mulae,
    vel cisio triiugi, si placet, insilias,
vel celerem mannum vel ruptum terga veraedum
    conscendas, propere dummodo iam venias,
instantis revocant quia nos sollemnia paschae
    libera nec nobis est mora desidiae.
perfer in excursu vel teriuga milia epodon
    vel falsas lites, quas schola vestra serit.
nobiscum invenies nullas, quia liquimus istic
    nugarum veteres cum sale relliquias.

VIIII. AVSONIVS PAVLO.

Ostrea nobilium cenis sumptuque nepotum 398
cognita diversoque maris deprensa profundo, (V)
aut refugis nudata vadis aut scrupea subter
antra et muriceis scopulorum mersa lacunis,
quae viridis muscus, quae decolor alga recondit,
quae testis concreta suis ceu saxa cohaerent,
quae mutata loco, pingui mox consita limo
nutrit secretus conclusae uliginis umor,
enumerare iubes, vetus o mihi Paule sodalis,
adsuefacte meis ioculari carmine nugis.
adgrediar, quamvis curam non ista senilem
sollicitent frugique viro dignanda putentur.
nam mihi non Saliare epulum, non cura dapalis,

VIIII. 13 Hor. Carm. I 37, 2 sqq. nunc Saliaribus ornare pulvinar deorum tempus erat dapibus

---

VIII. *lemma in V* (retori sal͠), Ausonius Paulo *M*, Incipit liber eplarum. Ausonius Paulo sal. *T*, Liber epistolarum incipit. Paulino suo S. P. D. (Ausonius Paulino suo *mu*) cet., Ausonii Peonii poetae disertissimi epistolarum liber. Ausonius Paulo salutem *E* 2 līquimus *V* illecebras *ω* 3 sc̄oni-camque *V*, sanctonicamque *ω*, santonicamque *E* 4 signatū̇ *V* obtime *V* 5 raptant *Delph.* imposta *ω* ꝑtorrita *V*, petorita *T* 7 ceremannu^v^m *V* (v m^2) uerendum *T* 9 solennia *T*, solempnia *M* pasc^h^ę *V* (h m^2), pascae *ω* 11 perter in cursu *V* mili^a^epondon *V* (a m^2), milie podon *ω* 12 qua *T* scola *VTM* 13 inuenias *V* multas *V* (nullas *m. recentiss.*) *ω*, nullas *Ven.*[4] qui aliqui mustio *TM*, quia liquimus eio (legimus eia *mu*) *χE* 14 relli*quias *V* (n *eras.*) in *ω loco v.* 14 *haec leguntur*: Vale ualere si uoles me uel uola (*epist. XV 37*)

VIIII. Item Ausonius Paulo *V* 1 host^r^ea *V* (r m^2) 2 diuersaque *V corr. Scal.* defensa *V volgo*, deprensa *Heinsius*; *cf. XVIII 2, 139* 5 ^de^decor *V* (de m^2) *volgo*, decolor *Dousa* 6 co^h^erent *V* (h m^2) 7 consta *V*, consita *Scal.*, condita *Lugd. volgo* 8 conclusę* *V* (ę m^2 *in ras.*) humor *V* 11 ista* *V* (m *eras.*) 13 soliare *V*, saliare *Lugd.* rura *V*, cena *Lugd. volgo*, cura *Mommsen et Hartel* dapilis *V*, dapalis *Lugd.*

qualem Penelopae nebulonum mensa procorum
Alcinoique habuit nitidae cutis uncta iuventus.
enumerabo tamen famam testesque secutus
pro studiis hominum semper diversa probantum.
set mihi prae cunctis dulcissima, quae Medulorum
educat oceanus, quae, Burdigalensia nomen,
usque ad Caesareas tulit admiratio mensas,
non laudata minus nostri quam gloria vini.
haec inter cunctas palmam meruere priorem
omnibus ex longo cedentibus, ista et opimi
visceris et nivei dulcique tenerrima suco
miscent aequoreum tenui sale tincta saporem.
proxima sint quamvis, set longe proxima multo
ex intervallo, quae Massiliensia, portum
quae Narbo ad Veneris nutrit, cultuque carentia
Hellespontiaci quae protegit aequor Abydi,
vel quae Baianis pendent fluitantia palis,
Santonico quae tecta salo, quae nota †Genonis,
aut Eborae mixtus pelago quae protegit amnis,
ut multo iaceant algarum obducta recessu,
aspera quae testis, set dulcia, carnis opimae.
sunt et Aremorici qui laudent ostrea ponti,
et quae Pictonici legit accola litoris, et quae
mira Caledonius nonnumquam detegit aestus.
accedunt quae fama recens Byzantia subter
litora et insana generata Propontidis acta
Promoti celebrata ducis de nomine laudat.
haec tibi non vates, non historicus neque toto
orbe vagus conviva loquor, set tradita multis,
ut solitum, quotiens dextrae invitatio mensae
sollicitat lenem comi sermone Lyaeum.
haec non per vulgum mihi cognita perque popinas,
aut parasitorum collegia Plautinorum,
set festos quia saepe dies partim ipse meorum
excolui inque vicem conviva vocatus adivi,

---

14 sq. Hor. Epist. I 2, 28 sq. sponsi Penelopae nebulones Alcinoique in cute curanda plus aequo operata iuventus 15 Hor. Epist. I 4, 15 nitidum bene curata cute 26 Verg. Aen. V 320 proximus huic, longo sed proximus intervallo 29 Verg. Georg. I 207 (Georg. IIII 111; Catull. fr. 3) 46 Hor. Sat. I 2, 1 Ambubaiarum collegia (*cf.* Epist. II 1, 173)

15 alicinoique *V* 18 ditissima *V*, dulcissima *ego*, mitissima *Gronov volgo* medullorum *V corr. Lugd.* 19 edocat *V corr. Lugd.* 21 quam *V* (m *evanidum*) 22 cunctas] cunctos *Mommsen* 25 ticta *V* (*corr. m*^{2}) 26 quęuis *V volgo*, quamvis *Heinsius* 27 portu *V*, portum *Vin.* 28 carentia *V* (i *m*^{2} *?*), carentis *Vin. volgo* 29 abidi *V* 30 palis] pilis *Scal.* (*cf. Verg. Aen. VIIII 711*) *volgo* 31 scōnico *V* (*m*^{2} *in mg.* sanctoni) Genonis *suspectum*; *fortasse* Salonis (*cf. Plin. N. H. XXXII 60*), *de quibus cogitavit Mommsen*; *sed res plane incerta* 32 ebore *V* (e *pr. ex* ę), Eborum *Scal. volgo* q'ua *V* 34 et *V volgo*, sed *Toll* farris opimę *V volgo*, carnis opimae *Vin.*, farris opimo *Toll*; *fortasse* farris opima, *cf. ind. s. v. opimus* 37 mersa *Heinsius* culędonius *V* 38 uizantia *V* (b *m*^{2}) 39 insana et *V*, et insana *Lugd.* 41 uatis *V*, vates *Lugd.* ^{hi}storicus *V* (hi m^2) 44 lieum *V* (e *ex* ę) 46 collecta *V* (t *in* g *mut. m*^{2}; i *supra* t *eras.*) *corr. Pulmannus* 47 ipsa memorum *V corr. Lugd.*

natalis si forte fuit sollemnis amico
coniugioque dapes aut sacra repotia patrum,
audivi meminique bonos laudare frequentes.

X. INVITATIO AD PAVLVM.

Si qua fides falsis umquam est adhibenda poetis 399
    nec plasma semper adlinunt, (ω)
Paule, Camenarum celeberrime Castaliarum
    alumne quondam, nunc pater
aut avus aut proavis antiquior, ut fuit olim
    Tartesiorum regulus,
intemerata tibi maneant promissa memento.
    Phoebus iubet verum loqui.
etsi Pierias patitur lirare sorores,
    numquam ipse torquet αὔλακα.
te quoque ne pigeat consponsi foederis: et iam
    citus veni remo aut rota,
aequoris undosi qua multiplicata recursu
    Garumna pontum provocat,
aut iteratarum qua glarea trita viarum
    fert militarem ad Blaviam.
nos etenim primis sanctum post pascha diebus
    avemus agrum visere.
nam populi coetus et compita sordida rixis
    fastidientes cernimus
angustas fervere vias et congrege volgo
    nomen plateas perdere.
turbida congestis referitur vocibus echo:
    'tene, feri, duc, da, cave',
sus lutulenta fugit, rabidus canis impete saevo
    et impares plaustro boves.
nec prodest penetrale domus et operta subire:
    per tecta clamores meant.
haec et quae possunt placidos offendere mores
    cogunt relinqui moenia,

---

49 sq. Hor. Sat. II 2, 60 sq. repotia natalesve aliosve dierum festos
X. 2 Paull. Pell. carm. euch. 73 plasmata Homeri   5 Sil. Ital. III 397 rex proavis fuit humani ditissimus aevi   25 sq. Hor. Epist. II 2, 74 sq. tristia robustis luctantur funera plaustris, hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus

---

50 reportia *V corr. Lugd.*   51 bono *V*, bonos *Heinsius et Gronov*
X. Imitatio ad paulinum *M*   1 unquam *ME*, nunquam (numquam *T*) *cet.*   3 camoenarum *T*   5 proauus *ω*, proavis *Ven.*[4]   6 regulorum *T*   10 nunquam *T*   auliaca *mu*, aulica *cet.*, aulaca *Lugd.*   11 pigea *T*   conspensi per hoc ederis et iam *M*   12 rome *M*   14 carunna *M*   potum *T*   17 sanctum *T* (u *ex* a)   pasca *ω*   21 feruor *T*   cumgrege *TvE*   uolgo *ME*, uulgo *cet.*   23 eccho *T*   25 scaeuo *T*   28 per saepta *Accursius*

dulcia secreti repetantur ut otia ruris,
nugis amica ac seriis,
tempora disponas ubi tu tua iusque tuum sit,
ut nil agas vel quod voles.
ad quae si properas, tota cum merce tuarum
veni camenarum citus.
dactylicos elegos, choriambum carmen, epodos,
socci et cothurni musicam
carpentis impone tuis: nam tota supellex
vatum piorum chartea est.
nobiscum invenies κατεναντία, si libet uti
non προῖκα, sed Graeca fide.

XI. RESCRIPTVM PAVLO SVO.

Versus meos utili et conscio sibi pudore celatos carmine tuo et sermone prae- 400 (ω) missis dum putas elici, repressisti. nam qui ipse facundus et musicus editionis alienae prolectat audaciam, consilio quo suadet exterret. tegat oportet auditor doctrinam suam, qui volet ad dicendum sollicitare trepidantem nec emerita adversum tirunculos arma concutiat veterana calliditas. sensit hoc Venus de pulchritudinis palma diu ambiguo ampliata iudicio. pudenter enim ut apud patrem velata certaverat nec deterrebat aemulas ornatus aequalis. at postquam in pastoris examen deducta est lis dearum, qualis emerserat mari aut cum Marte convenerat, et consternavit arbitrum et contendentium certamen oppressit. ergo nisi Delirus tuus in re tenui non tenuiter laboratus opuscula mea, quae promi studueras, retardasset, iamdudum ego ut palmes audacior in hibernas adhuc auras improbum germen egissem, periculum iudicii gravis inconsulta festinatione subiturus. denique Bisonum, quem †tolleno iñ existimo proprie a philologis appellatum, addere, ut iubebas, recenti versuum tuorum lectione non ausus, ea, quae tibi iam cursim fuerant recitata, transmisi. etenim hoc poposcisti atque id ego malui, tu ut tua culpa ad eundem lapidem bis offenderes, ego autem quaecumque fortuna esset semel erubescerem. vide, mi Paule, quam ineptum

---

35 sq. Hor. Carm. IIII 12, 21 sq. ad quae si properas gaudia, cum tua velox merce veni 38 Hor. Epist. II 3, 80 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni 42 Plaut. Asin. I 3, 47 (199) cetera quae ⟨nos⟩ volumus uti Graeca mercamur fide

XI. 3 Sid. Apoll. XXIII 1, 11 suades scribere, sed facis tacere 9 Verg. Georg. IIII 6 in tenui labor: at tenuis non gloria

---

32 amena *TM*, amoena *cet. volgo*, amica et *Heinsius*, amica ac *ego* 33 tu] tui (*vel* tua) *T* (*litt. ult. del.*) 36 camoenarum *T* 37 dactilicos *T*, dactilos *M* coryambum *T* et pedes *M* 38 coturni *M* 40 cartha *T*, cartea *M* 41 katenantia *T*, catenancia *M*, catenoplia (katenoplia *Ven.*[4]) *volgo*, κατεναντία *scripsi* 42 poena (poema *M*) sed ω, προῖκα sed *Weil*

XI. Rescriptum Paulo (Paulino *mu*) suo (suo *om. M*) ω, Ausonius Paulo S. *Lugd. volgo* 2 qui] que *M* edictioni *T*, editioni *cet.*, editionis *Gronov* 3 quae lectat *T* que *M* 5 pulcritudinis *TM* 6 nec *T*, neque *cet.* 7 deterebat *T* 8 marti *TM*, mari *cet.* prosternauit habitum *T* 12 pissonem *T*, pisonem *cet.*, dissonum *E volgo*, Bisonum *Hartel* tolleno iñ *T*, tolle nomen *cet.*, Colonomon *Ven.*[4] *volgo*, Κεκολλημένον *temptabam*, Tollenonem *Hartel*; *significatur sine dubio epistula duodecima* 13 adcreui ω, addere *ego*, ad te mittere *Gronov volgo* iubeas *M* 14 fuerat *M* transmitti *Par.*, transmitto *Scal. volgo* 15 poposisti *T* 16 quaecunque *T* *post* erubescerem *in* ω *sequitur carmen XXV 3, quod excipiunt haec*: ad Paulum suum (*sic* Tχ, *om. M*) uide mi Paule *e. q. s.*

lacessieris, in verbis rudem, in eloquendo hiulcum, a propositis discrepantem, in versibus concinnationis expertem, in cavillando nec natura venustum nec arte conditum, diluti salis, fellis ignavi, nec de mimo planipedem nec de comoediis histrionem. ac nisi haec a nobis missa ipse lecturus esses, etiam de pronuntiatione rideres. nunc commodiore fato sunt, quod licet apud nos genuina, aput te erunt adoptiva.

Vinum cum biiugo parabo plaustro
primo tempore Santonos vehendum,
ovum tum quoque passeris marini,
quod nunc promus ait procul relictum
in fundo patriae Bigerritanae.

XII. ΑΥΣΟΝΙΟΣ ΠΑΥΛΩΙ.

Ἑλλαδικῆς μέτοχον μούσης Latiaeque camenae, 401
Ἄξιον Αὐσόνιος sermone adludo bilingui. (ω)
Musae, quid facimus? τί κεναῖσιν ἐφ' ἐλπίσιν αὔτως
ludimus ἀφραδίῃσιν ἐν ἤματι γηράσκοντες;
Σαντονικοῖς campοισιν, ὅπου κρύος ἄξενόν ἐστιν,
erramus gelidoτρομεροὶ καὶ frigdoποιηταί,
Πιερίδων teneroπλοκάμων θεράποντες inertes.
πάντα δ' ἔχει παγετός τε pedum καὶ κρουσμὸς ὀδόντων,
θαλπωρὴ quia nulla πέλει χιονώδεϊ χώρῃ,
et duplicant frigus ψυχρὰ carmina μητιόωντες.
ἀρχόμενος δ' ἄρα μηνὶ νέῳ Ἰανοῦ τε calendαις
primitias Παύλῳ nostrae πέμψωμεν ἀοιδῆς.
Μνημοσύνης κρηδεμνοκόμου πολυcantica τέκνα,
ἐννέα verbosae κριννοστέφανοί τε puellae,
ἔνθ' ἄγε μοι πολυrisa ἔπη, κουρώδεα μολπήν,

24 Plaut. Pers. II 2, 17 (199) marinus passer (*cf.* Fest. 222, 16)

17 me loquendo hyulcum *M* 18 nec *om. E volgo* invenustum *Ven.*[4] *volgo* 19 salis et *E volgo* minio *T* comediis *TME*, comedis *cet.*, comoedis *volgo* hystrionem *M* 21 sunt *om. M* aput *T*, apud *cet.* erunt] essent *T* 22 plaustro parabo *ω*, parabo plaustro *Ug.* 23 sanctonos *T* 24 tu *ω*, tum *Heinsius* 26 begeritanae *ω corr. Scal.*

XII. *lemma TMpp²kv²E* *in k desunt vv.* 31—45, *in v² vv.* 14—45, *in lmuv totum deest carmen* 1 μετοχον *T* (χ *ex* κ), μέτεχον *p*, μετέχων *Iunt. volgo* 2 Ἀξίῳ *Scal. volgo* alludo *Tpp²E* 3 ἐπ' ἐλπίσιν *Par. volgo* αὔτως *Lugd. volgo* 4 ἡματί *T*, ἤματι *Iunt. volgo* γιρασκοντες *T* 5 Cantonikoic *M* καμποισιν *ω*, campοισιν *Toll* οπι *T*, οποι *cet.*, ὅπῃ *Toll volgo*, ὅπου *ego* αξyanectin *Mpp²kv²*, *om. T*, ἄσπετόν ἐστιν *Scal. volgo*, ἄξενόν ἐστιν *Peiper* 6 frigdopoete *pv²*, frigidopoete (-tę *T*) *cet.*, rigidoque poetae *Ven.*[4], rigidique poetae *Scal. volgo*, frigdoποιηταί *ego* 7 τενενοπλοκαμων *T*, τερενοπλοκάμων *Med. volgo* 8 κρογcμoc *v²k*, kpoιcμoc *M*, κριοcμoc *p*, κρυοcμo *p²*, κρυοσ *T*, κρυμὸς *Scal. volgo* οδωντων *T* (*corr. m*¹) 9 πιλει *T Med.*, Φokiy *cet.*, *om. E*, πέλει *Par.* χιοhωρh *M* (*cet. om.*) 10 dupplicant *T*, duplicat *M* ψηγρα *T* 11 mhnihbωιahoytbcalendes *Mpp²kv²*, μήνιν εδια *TE* (*cet. om.*) 12 nostrę (-e *TM*) *ω*, nostro *Scal. volgo* πεμψωμεοaoιλec *M*, πεμψω μεολοιΔec *p*, πεμψω μελοδείας *p²*, πεμψωμεοΔoιaec *v²*, πεμυωμολοιΔες *k*, πεμψω μελοείδες *T*, πέμψω μελοειδὲς *E*, πέμψω μελιηδεῖς *Scal. volgo*, πέμψωμεν ἀοιδῆς *ego* 13 πολycantica *M*, πολυκantica *kv²*, πολυκλhτισa *pp²*, πολυκλhτινa *TE*, πολυinclita *Scal. volgo* *in v.* 13 *desinit v²* 14 ennea *Mk*, aenea *Tpp²E* ρinnocteφanoite *Mp*, ῥίνοστεφάνοι τε *p²*, ριννοιστεφανοι τε *k*, κριννοςεφανοι τε *TE* 15 ελεατemoy *M*, ενθα τε μοι *Tpp²E*, ελεατεμοι *k*, ἔνθ' ἄγε μοι *Scal.* πολyrisae επyc *M*, πολὺrisę ἐπι *p*, πολύκισε ἐπϊ (ϊ *ex* υ) *p²*, πολyrisae επic *k*, πολυ(*lac. 4 litt.*)επι *TE*, ἔνθ' ἄγε μοι τολυπεύετ' ἔπη *Scal. volgo*

frontibus ὑμετέραις πτέρινον praeferte triumphum.
ὑμᾶς γὰρ καλέω καινὸς Διονυσοποιητής:
Παύλῳ ἐφαρμόσσαιτε μεμιγμενοβάρβαρον ᾠδήν.
οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶν in hac regione μένοντι
Ἄξιον ab nostris ἐπιδευέα εἶνε καμήναις.
κεῖνος ἐμοὶ πάντων μέτοχος, qui seria nostra,
qui ioca παντοδαπῇ novit tractare παλαίστρῃ.
καὶ νῦν sepositus μοναχῷ ἐνὶ rure Κρεβέννου,
ἀσταφύλῳ ἐνὶ χώρῳ, habet θυμαλγέα λέσχην,
οὔτε φίλοις ἑτάροις nec mensae accommodus ulli,
ὅττι ἀθελξινόοις aeger συμμέμφετο μούσαις.
iam satis, ὦ φίλε Παῦλε, πόνων ἀπεπειρήθημεν
ἔν τε forῳ causαις τε καὶ ingrataισι καθέδραις
ῥητορικοῖς ludoισι καὶ ἔπλετο οὐδὲν ὄνειαρ.
ἀλλ' ἤδη κεῖνος μὲν ἅπας iuvenalιος ἱδρὼς
ἐκκέχυται μελέων, τρομερὴ λάβε βλέμμα senectus
καὶ minus in sumptum δαπάνας levis arca ministrat.
οὔτ' ἄρ' ἔχει ἀπάλαμνος ἀνὴρ κουαιστώδεα lucrον
κλεινικὸς οὔτε γέρων ἄρ' ἴσον κεραϊζόμενος νοῦν.
aequanimus quod si fueris et πάντα mal' εὕδειν
malueris, λήθη πόνου ἔσσεται ἠδὲ πενείης.
κεῖνο δὲ παγκάλλιστον, ut omnibus undique musis
σὺν φιάλῃ vinoque, ἑτεῶν συνοπάονι μουσῶν,
θυμοῦ ἀκηχεμένου solacia blanda requiras.
hic erit et fructus Δημήτερος ἀγλαοκάρπου,

XII. 40 *cf.* Hymn. Hom. IIII 4 Δήμητρος . . . ἀγλαοκάρπου, Orph. hymn. prooem. 6 Δημήτηρ τ' ἀγλαόκαρπε

16 υμετεραισ *T* (α *ex* ο) triumphum] libellum *Ven.*² *volgo* 17 ΥΜΑΤΑΡΚΑΜΕΩCAICOCTIχOHYEOTIOHTHC *M*, υματαρκαλεωBAISOCTIχONYσότιομτηc *pp*², υματαρκΜΕΟΒaIsOCTIχONυσοποΝΤΙϚ *k*, υματαρ(*lac. 8 litt.*) ςιχον (*cet. om.*) *TE*, ὑμᾶς γὰρ καλέω καινὸς Διονυσοποιητής *ego* 18 εφαρμοccατε *M*, ἐφαρμοcατε *pp*², εφαρμοζιατε *k*, εφαρμοζατε *TE*, ἐφαρμόζετε *Par.*, ἐφαρμόζητε *Scal. volgo*, ἐφαρμόσσαιτε *ego* μεμιγμενοβαρον *Mpp*²*k*, μεμιγμενο (*om.* βαρον) *TE corr. Peiper* 19 ουτ' αρ *T* εcτ. in *Mk*, ἐcτιν in *pT*, ἐστι in *p*² 20 ΕΝΕ *M*, εινε *Tpk*, εἶνε *E*, εἶνναι *p*², esse *Scal. volgo* 21 καίνοσ *T* 23 μοναχῶ *T* ΚΡΕΒΕΝΝΟΥ *Mpp*²*k*, κρεβΕΝΝΟΝ *T*, κρεβεννον *E*, κρεβέννων *Par.*, Κρεβέννῳ *Scal. volgo* 24 ασαφύλο *T* 26 otia θελξιΗΟΟΙCΛΕΤΕΡCΥΜΜΕΝφεοτ *M*, δτιαθελξινοοιςαεcεRCΥλλ μεμφεο *p*, δτιαθελξινοοιςδετεκισυμ μεμφεο *p*², δτιαθελξινοοιςΑΕCΕRΙΥΜΜΕΝφεοτ *k*, οττι ἀθελξινοοισ(*lac. 6 litt.*)μεμφεο *TE* aeger συμμέμφετο (*an* συνεμέμφετο?) *ego*, αἰεὶ συνέμεν φάτο *Scal. volgo* ΜΟΙCΑΙC *M*, μοιαις *p*² 27 πονου απεπᾶιρηθημεν *T* 28 φορω *T* ingrata εϛ ikaεΗλψαιc *M*, ingrata ἐσ ιxαθηαραισ *pp*², ingrata εcικαθΗΜραιο *k*, ingrata es ικαθΗαραισ *TE*, ingrataῖσι καθέδραις *Scal.* 29 λουδοισι ω, ludoισι *Toll* *in v.* 29 *desinit k* 30 καινος *T* πας *M*, απασ *Tpp*²*k*, ἅπασ *E* iuuenali οcιαροc *M*, iuuenali osΔροc *pp*², iuuenali ωσ ιδρωσ *TE* 31 τρομερο *T* (*corr. m*¹) λεπα pecti *M*, λεπaperti *p* (*in marg.* λυπράτε), λυπρὰ τε *p*², βλέμμα *T* (*om.* λάβε), λαβεβλέμα *E* 32 Δαπαc *Mpp*²*E*, Δαπιναc *T Med.*, δαπάνας *Par.* 33 οὐ γὰρ *Pulmannus volgo* απλαΜΗΟC *M* κοιλιcτωΔεαλογcροΗΜΟΗ *M*, χογαιcτωΔειεΔLVCRON^ΜΟΝ^ *p*, κδυδίς τω δε *p*² (*celeris omissis*), *om. TE*, κουαιστώδεα lucrον *ego* 34 οὔτε] ουτο *Ven.*⁴, οὐθ' ὁ *Pulmannus volgo* αρyCΟΗkεραλzετεΜΟΙΝ *M*, αρýcεοΝκεραazετεΝΟΙχ *p*, ἀρυσεον κεραιζετε νοῦν *p*², *om. TE*, ἄρ' ἴσον κεραϊζόμενος νοῦν *ego* 35 si qua fueris *Ug. volgo* ΕΤΠΑΝΤαΜΕλωΔΕΙΝ *M*, εσ παντα μελωδειν (μηλωδειν *T*) *cet.*, ἐς πάντα μάλ' εὕδειν *Scal. volgo*, et πάντα mal' εὕδειν *ego* 36 επεται *T* πενιης *TE* ληθη δὲ πόνου ἔσετ' ἠδὲ πενίης *Scal. volgo* 37 καινοσ *T* mensis *Scal. volgo* 38 cyΝφιayιaεqvενoqvε *M*, Cὺν φιάλη δὲ quę voque (voque *om. TE cum lacunae signo*) *pTE*, ἐν φιάλη δε quę uo que *p*², σὺν φιάλῃ vinoque *ego* τεωΗ *Mpp*², *om. TE* (*cum lacunae signo*), ἑτεῶν *ego*, *an* ἑτεῷ? ΜΟΙCωΝ *M*, μουσάω *T*, μούςαον *E* σὺν φιάλῃ ἢ σὺν δέπαϊ συνοπάονι μουσέων *Scal. volgo* 39 αχ(*del.*)ακηχεμενου *T* solatia ω 40 αcaλoκaρπoy *M*, ἀ7αλοκαρπου *pp*², ἀγλαοκάρπυ *TE*

ἔνθα σύες θαλεροὶ πολυχανδέα pocula τ', ἔνθα
χιρνᾶν, εἴ κε θέλοις, νέκταρ vinοιο bonοιο.
ambo igitur nostrae παραθέλξομεν otia vitae,
dum res et aetas et sororum
νήματα πορφύρεα πλέκεται.

XIII. ΑΥΣΟΝΙΟΣ ΠΑΥΛΩΙ.

Ῥωμαίων ὕπατος ἀρεταλόγῳ ἠδὲ ποιητῇ, 402
Αὐσόνιος Παύλῳ· Σπεῦδε φίλους ἰδέειν. (ω)

(XIIII).

Aequoream liqui te propter, amice, Garumnam, 403
te propter campos incolo Santonicos. (ω)
congressus igitur nostros pete: si tibi cura,
quae mihi, conspectu iam potiere meo.
sed tantum adpropera, quantum pote corpore et aevo.
ut salvum videam, sat cito te video.
si post infaustas vigor integratus habenas
et rediit membris iam sua mobilitas,
si riguam laetis recolis Pimpleida Musis,
iam vates et non flagrifer Automedon,
pelle soporiferi senium nubemque veterni
atque alacri mediam carpe vigore viam.
sed cisium aut pigrum cautus conscende veraedum:
non tibi sit raedae, non amor acris equi.
cantheris moneo male nota petorrita vites
nec celeres mulas ipse Metiscus agas.
sic tibi sint Musae faciles, meditatio prompta
et memor, et liquidi mel fluat eloquii:

---

41 Odyss. VIII 475 sq. νώτου . . . ἀργιόδοντος ὑός, θαλερὴ δ' ἦν ἀμφὶς ἀλοιφή   44 Hor. Carm. II 3, 15 sq. dum res et aetas et sororum fila trium patiuntur atra

XIIII. 10 Verg. Aen. II 476 sq. equorum agitator Achillis armiger Automedon   16 Verg. Aen. XII 469 sq.

---

41 ενθα συ εδλα ρεοι *T*, σοι εἶδαρ ἔοι *Scal. volgo*   pocyλαεΝεΛ *M*, pocula ε᾿νθα *p*, pocula ἔνθα *p²TE*, pocula θέντι *Scal. volgo*, pocula τ' ἔνθα *ego*   42 κειρΗαΗ *M*   αἴ κε *Pulmannus volgo*   ΟΥΙΝΟΙΟ ΒΟΗΥΙΟ *Mp*, οἰνοῖο βοήιο *p²*, ουίνοιο βόνοιο *T* (*in quo ante* ουίνοιο *legitur* οο *m¹ del.*) *E*, uinοιο bonοιο *Toll*   43 παραθελαξομεν *M*, παραθελλαξομεν *p*, παραεδάξομεν *p²*, παραλλάξομεν *TE*, παραλέξομεν *Scal. volgo*, παραθέλξομεν *ego*   45 πορφγρωΗ *M*, πορφυρεων *pp²*, πορφυρεοσ *T* (οσ *ex* α), πορφυρεω *E*, πορφύρεα *Scal.*   ιταeκετατ *M*, πλεκεται *T* (αι *ex* ε), πλέκονται *Scal. volgo*

XIII. αυσόνιος παύλω *TE*, *nullum lemma Mpp²*, *in ceteris totum deest carmen*; *hoc carmen titulum epistulae quae sequitur esse probabiliter coniecit Hartel*   1 ρωμαιέων *T*   αρεταλοΓαΗαε *M*, αρεταλογωηδε *pp²*, αρεταλόγων τε *T*, ἀρεταλόγων δὲ *E*   ΤΟΗΤΗ *M*, ποητη *p*

XIIII. Ad amicum ut quam primum ad se ueniat *TvE*, *om. cet.*, Ad eundem Paulum *Lugd. volgo*   5 tamen *Delph.*   appropera *Mχ*   9 si riguam] linguam *M*   pipeleida *TMv*, pipeleia *l*, pipleia *mu*, pipleida *E* (*cf. Hesych. s. v.* Πίπλειαι), *corr. Par.*   10 flagrifera *T*   ΑΥΤΟΜΕΔΩΝ *Mpp²E*, *om. T*, autumedon *cet.*   13 uerendum *T*   14 sit] sic *M*   rhedę *T*, rede *M*   15 cantheri *T*, euteri *M*, eutheri *v*, eucheri *mu*, cauteri *E corr. Gronov*   petōrita *T*, pertorrita *M*   17 facilis *TM*   pronta *M*

sic, qui venalis tam longa aetate Crebennus
non habet emptorem, sit tibi pro pretio.
attamen ut citius venias leviusque vehare,
historiam, mimos, carmina linque domi.
grande onus in musis: tot saecula condita chartis,
quae sua vix tolerant tempora, nostra gravant.
nobiscum invenies ἐπέων πολυμορφέα πληθύν,
γραμματικῶν τε πλοκὰς καὶ λογοδαιδαλίην,
δάκτυλον ἡρῷον καὶ ἀοιδοπόλων χορίαμβον,
σὺν Θαλίης κώμῳ σύρματα Τερψιχόρης,
σωταδικόν τε κίναιδον, ἰωνικὸν ἀμφοτέρωθεν,
ῥυθμῶν Πινδαρικῶν ἔννομον εὐεπίην,
εἰλιπόδην σκάζοντα καὶ οὐ σκάζοντα τρίμετρον,
ὀκτὼ Θουκυδίδου, ἔννεα Ἡροδότου,
ῥητορικῶν ⟨τι⟩ θέαμα, σοφῶν ἐρικυδέα φῦλα,
πάντα μάλ' ὅσσ' ἐθέλεις, καὶ πλέον, αἴ κε θέλοις.
hoc tibi de nostris ἀσπαστικὸν offero libris.
vale. valere si voles me, iam veni.

XV. AVSONIVS TETRADIO SAL.

O qui venustos uberi facundia 404
sales opimas, Tetradi, (ω)
cavesque, ne sit tristis et dulci carens
amara concinnatio:
qui felle carmen atque melle temperans
torpere musas non sinis
pariterque fucas quaeque gustu ignava sunt
et quae sapore tristia:
rudes camenas qui Suessae praevenis
aevoque cedis, non stilo:
cur me propinquum Santonorum moenibus
declinas, ut Lucas boves
olim resumpto praeferoces proelio
fugit iuventus Romula?

XV. 12 *cf.* Varro l. l. VII 39

---

19 quem *ω* (q̄ *T*), qui *Ven.*[4] 22 nūmos *T* 23 honus *M* carthis *T*, cartis *M* 25—35 *om. T* ἐπέων ... θέλοις *om. klmuvv*[2] 27 ηρωωΝ *Mpp*[2]*E corr. Vin.* λοπολω *M*, λοιδοπολω *pE*, λοιδοπολο *p*[2], ἀοιδοπόλον *Vin. volgo*, ἀοιδοπόλων *ego* 28 χωΜω *Mpp*[2], χόρω *E*, τε χόρῳ *Scal. volgo* 32 οκτωΗροΔογ (Ἡροδοτου *pp*[2]) εΝΝεα τοικγΔιαογ (Θουκυδιδου *pp*[2]) *Mpp*[2] *corr. E* 33 ρΗτορΥχοΝ θεαΜα *M*, ρητορικον θαημα *pp*[2]*E* (*cf. v. l. Theocr. I 56*), ῥητορικῶν τι θέαμα *ego*, ῥητορικόν τε θέαμα σοφῶν τ' *Hartel*, ῥητορικῶν θαυμαστά *Scal. volgo* 34 εθλοιc *M*, εθελοις *pp*[2]*E*, ἐθέλεις *ego* Ηκεθελειε *M*, ηκεθελεις *pp*[2], ειχεθέλοις *E*, αἴκε θέλοις *Scal.* 35 απαcτιχοΝ *Mpp*[2]*kvv*[2]*E*, ἀπάγικον *l* (ἀσπαστικὸν ... libris *om. u*) *corr. Par.* Finit eplarum liber *T*, Finit epistolarum liber primus (primus liber epistolarum *v*) *Mmuv*

XV. salutem *om. M*, Tetradio suo s. (s. p. d. *v*, salutem *m*) *muv* 3 nescit *TM*, ne sit *χE* 9 camoenas *T* 11 santomorum *T* 13 p̄lio *T*, prelio *M*

non ⟨ut⟩ tigris te, non leonis impetu,
amore sed caro expeto.
videre alumni gestio voltus mei
et indole optata frui.
invitus olim devoravi absentiae
necessitatem pristinae,
quondam docendi munere adstrictum gravi
Iculisma cum te absconderet,
et invidebam devio ac solo loco
opus camenarum tegi.
at nunc frequentes atque claros nec procul
cum floreas inter viros
tibique nostras ventus auras deferat
auresque sermo verberet,
cur me supino pectoris fastu tumens
spernis poetam consulem,
tuique amantem teque mirantem ac tua
desiderantem carmina
oblitus alto neglegis fastidio?
plectendus exemplo tuo,
ni stabilis aevo pectoris nostri fides
quamquam recusantes amet.
vale. valere si voles me, pervola
cum scrinio et musis tuis.

XVI. AVSONIVS PROBO PRAEFECTO PRAETORIO SAL.

1.

Oblata per antiquarios mora scio promissi mei gratiam expectatione consumptam, 405 (ω) Probe, vir optime: in secundis tamen habeo non fefellisse. apologos Titiani et Nepotis chronica, quasi alios apologos (nam et ipsa instar sunt fabularum) ad nobilitatem tuam misi, gaudens atque etiam glorians fore aliquid, quod ad institutionem tuorum sedulitatis meae studio conferatur. libello tamen apologorum antetuli paucos epodos, studio in te observantiae meae impudentissimo, paucos quidem, ut ego loquax iudico: verum tu, cum legeris, etiam nimium multos putabis. adiuro benevolentiam tuam, verecundiae meae testem, eos mihi subita persuasione fluxisse. nam quis hos diu cogitaret? quod sane ipsi per se probabunt. fors fuat, ut si mihi vita suppetet, ali-

15 Hor. Carm. I 23, 9 sq. atqui non ego te tigris ut aspera Gaetulusve leo frangere persequor
XVI. **1.** 8 Stat. Silv. I Praef. 7 subito calore . . . fluxerunt 9 ibid. 20 quamquam timeo, ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent

15 ut *om.* ω, *add. E* tygris *T* 17 uultus *T* 19 abscentiae *T* 21 adstrictu *TM* 22 iculis nacū *TχE*, eculisna cum *M*, Iculisma cum *Scal.* abscondentur *T* 24 opes *Gronov volgo* camoenarum *T* 25 nos *l*, non *cet. E*, nunc *Ven.*[4] 29 suppino *M* pectore *T* 30 consule *T* 31 teque amantem *T* 33 negligis ω fastigio *E volgo* 37 ad me peruola cum rescripto *T* 38 scrinto *M*
XVI. **1.** Ausonius Probo praefecto praetorio (pret̄ pret̄. *M*) sal. (*om. M*) ω 1 consumpta *TMv* 2 appologos *T* (*item v. 3*) ticiam *M* 3 cronica *TM* 4 nisi *TE* 5 appologorum *T* epodes *M* 6 impudentissimos ω, impudentissimo *ego* 7 beniuolentiam *Tmu*, benevolentiam *cet.* 8 hoc *Lugd. volgo* 9 fuerat *T* suppeteret *T*

quid rerum tuarum, quamvis incultus expoliam: quod tu etsi lectum non probes, scriptum boni consules. cumque ego imitatus sim vesaniam Choerili, tu ignoscas magnanimitate Alexandri. hi igitur interim, ut Plautus ait, erunt antelogium fabularum, garruli et deceptores, qui compositi ad honorificentiae obsequium, ad aurium convicium concurrerunt. vale ac me dilige.

2.

Perge, o libelle, Sirmium,
et dic ero meo ac tuo
have atque salve plurimum.
quis iste sit nobis erus,
nescis, libelle? an, cum scias,
libenter audis quod iuvat?
possem absolute dicere,
sed dulcius circumloquar
diuque fando perfruar.
hunc dico, qui lingua potens
minorem Atridam praeterit
orando pauca et musica:
qui grandines Vlixei
et mellifluentem Nestora
concinnat ore Tullii:
qui solus exceptis tribus
eris erorum primus est
praetorioque maximus.
dico hunc senati praesulem,
praefectum eundem et consulem:
nam consul aeternum cluet
collega Augusti consulis,
columen curulis Romulae 406
primum in secundis fascibus:
nam primus e cunctis erit
consul secundus principi.
generi hic superstes aureo
satorque prolis aureae
convincit Ascraeum senem
non esse saeclum ferreum.
qui vincit aevi iniuriam
stirpis novator Amniae
paribusque comit infulis
Aniciorum stemmata.
Probum loquor, scis optime,
quem nemo fando dixerit,
qui non prius laudaverit.
perge, o libelle, et utere
felicitate intermina.
quin et require, si sinet
tenore fari obnoxio:
'age, vera proles Romuli,
effare causam nominis.
utrumne mores hoc tui

---

11 Hor. Epist. II 1, 232 sq. 12 Plaut. Men. prol. 13 hoc (fabulae) argumento antelogium fuit
2. 30 Hesiod. Opp. 176

---

11 consulas *muE volgo* sum *T* cerili *T*, cherili *M* 12 ut plautus ait interim *TE volgo* antilogium *ω*, antelogium *Muretus* 13 garuli *T* 14 et *TE*, ac *cet.* *post* dilige *legebatur volgo* Ad librum ut eat ad Probum *ab Ugoleto adiectum*

2. 1 o *T* (*s. v.* m^2) 2 hero *T* atq; *T* (q; *del.* m^2) 3 aue *ω* 4 herus *T* 7 possum *Toll volgo* 9 profruar *T* praefando fruar *Baehrens* 10 petens *M* 13 quid *M* 14 et *om. Scal. volgo* mellefluente *T* (mellifluentē et m^2), et mellifluentem *cet. et E* (*ubi* melleifl-) nestora *T* 15 concinnatorem *ω*, concinnat ore *Ven.*^{4} tullii *ω*, et tullium *Ven.*^{4} concinnatorem et Tullium *Par. volgo* 17 ^h^eris ^h^erorum *T* (h m^2) eroum *M* est *om. M* 20 eundem *Mlv*, eumdem *cet.* cluet *TM et p* (*in mg.*), elucet *T* (*s. v. minio*) *p cet. E* 22 collega *TM*, collegam *cet. E volgo* 24 secundi *T* (*ex* secli m^2) *M et p* (*in mg.*), sede *p cet.*, secunde *E*, secundis *Med.* 26 principis *T* (s *del.* m^2) 28 polis *M* 29 convicit *Ug. volgo* astreum *Mχ* 30 esse saeclum] esedū *T* (*s. v.* m^2 esse seclum), essedum *cet.* quin et saeclum ferreum *Ven.*^{3}, qui (quoi *Toll volgo*) saeculum omne ferreum *Ven.*^{4} 31 uiata (uincit m^2) [uincit] aeui *T*, uinci tā eui *M*, uincit aeui *cet.* iniuria *M* 32 Amniae *ego*, ammiae *pE*, animae *mu*, ammie *cet.*, anniae *Ven.*^{4} *volgo*; *cf. C. I. L. VI 1754* Aniciae Faltoniae Probae Amnios Pincios Aniciosque decoranti 33 colit *T* 34 annitiorum *T* (*s. v.* Atticiorum m^2) *ME*, anitiorum *p*, ammitiorum *cet.*, Aniciorum *Scal.* *post v.* 34 *in M legitur v.* 41, *sed signo* ∻, *quo eum post* 40 *collocandum esse indicatur, adiecto* 44 utrumne] [utrum] uţ mẹ *T* (*corr. minio*)

nomen dedere: an nomen hoc
secuta morum regula?
an ille venturi sciens
mundi supremus arbiter,
qualem creavit moribus,
iussit vocari nomine?'
nomen datum praeconiis
vitaeque testimonio.
libelle felix, quem sinu
vir tantus evolvet suo
nec occupari tempora
grato queretur otio:
quem mille ⟨tum⟩ vocis modis
leni aut susurro impertiet
cuique vigiles luminum
vacare dignabunt corae:
quem mente et aure consciis
quibusdam omissis perleget.
quaecumque fortuna est tibi,
perge, o libelle, et utere
felicitate intermina.
dic me valere et vivere,
dic vivere ex voto pio,
sanctis precantem vocibus,
ut quem curulis proxima
collegio nati dedit,
hunc rursus Augustus prior
suis perennet fascibus.
subnecte et illud leniter:
'apologos en misit tibi
ab usque Rheni limite
Ausonius, nomen Italum,
praeceptor Augusti tui,
Aesopiam trimetriam,
quam vertit exili stilo
pedestre concinnans opus
fandi Titianus artifex:
ut hinc avi ac patris decus,
mixto resurgens sanguine,
Probiano⟨que⟩ atque Anicio,
ut quondam in Albae moenibus
supremus Aenea satus
Silvios Iulis miscuit,
sic iste, qui natus tibi,
flos flosculorum Romuli,
nutricis inter lemmata
lallique somniferos modos
suescat peritus fabulis
simul iocari et discere'.
⟨et⟩ adde votum, quod pio
concepimus rei deo:
'ut genitor Augustus dedit
collegio nati Probum,
sic Gratianus hunc novum
stirpi futurae copulet'.
rata sunt futura, quae loquor.
sic merita⟨que⟩ et fatum iubent.
sed iam ut loquatur Iulius,
fandi modum invita accipe
volucripes dimetria
haveque dicto dic vale.

---

45 dedē *T* 54 involvet *Toll volgo* 55 ne *T* (*corr.* m^2) *M*, neu *p* 57 ille *T* tum *om.* *ω*, *adieci ego*, cum *Ven.*⁴ *volgo* uocis [et] modis *p*, uocis m̄o *T* 58 leni *om.* *T* ĩpartiet *E* 59 cuique *T* (que *add.* m^2), que *om. cet.* 60 uacare *T* (a *pr. ex* o m^2) coree *M*, coreę *T*, choreę *cet. E*, corae *Iac. Constantinus* 62 /·omissis *T* (*in mg.* m^1) pelleget *TME*, perleget *cet.* 63 quecunque est fortuna *T* 69 curuli *TM*, curulis *cet. E* 72 perhemnet *M* 74 em *T* (en m^2) 77 sui *T* (tui m^2) *M*, tui *cet. E* 78 trimentriam *M* 80 pedestre *T*, pede *cet. E* 81 ticianus *Mχ* 82 hic *ω*, hinc *Mommsen* ac] atque *Tlmu* 83 refulgens *Ven.*⁴ *volgo* 84 Probiano *ω* Probianoque ac Anicio *Scal. volgo*, Probianoque atque Anicio *Vin.* 87 iulius *ω*, Iuliis *Ven.*⁴, Iulis *Scal.* 88 tui *T*, tuus *cet.*, tibi *Toll*, *an* tibi est? 90 lem[m]nata *T* (m m^2), leminata *M*, lemmata *cet.* 91 lalique soniferos *T* 92 peritis *TMpE volgo*, peritus *cet.* 93 simul et iocari *T* iocali *M* discere *TMp* (*in mg.*), ludere *p cet. E* 94 et *om.* *ω*, *add.* *p* (*in mg.*) *Ven.*⁴ *fortasse* pie, *quamquam etiam de* pium *vel* pii *cogitari potest* 101 que *addidi*, *om.* *ω* sic merita sic fatum *Ven.*⁴ *volgo* iubet *Par. volgo* 102 sed] sic *T* 104 uolucripen *T* (n *ex* s m^2) dimetriā *T* (ā *ex* a m^2) 105 aueque *ω* *post* uale *add.* finit *M*

XVII. AVSONIVS SYMMACHO.

Modo intellego, quam mellea res sit oratio, quam delenifica et quam suada facundia. persuasisti mihi, quod epistulae meae aput Capuam tibi redditae concinnatio inhumana non esset, set hoc non diutius, quam dum epistulam tuam legi, quae me blanditiis inhiantem tuis velut suco nectaris delibuta perducit. ubi vero chartulam pono et me ipsum interrogo, tum absinthium meum resipit et circumlita melle tuo pocula deprehendo. si vero, id quod saepe facio, ad epistulam tuam redii, rursus inlicior: et rursum ille suavissimus, ille floridus tui sermonis adflatus deposita lectione vanescit et testimonii pondus prohibet inesse dulcedini. hoc me velut aërius bratteae fucus aut picta nebula non longius quam dum videtur oblectat, chamaeleontis bestiolae vice, quae de subiectis sumit colorem. aliud sentio ex epistula tua, aliud ex conscientia mea. et tu me audes facundissimorum hominum laude dignari? tu, inquam, mihi ista, qui te ultra emendationem omnium protulisti? aut quisquam ita nitet, ut conparatus tibi non sordeat? quis ita Aesopi venustatem, quis sophisticas Isocratis conclusiones? quis ita ad enthymemata Demosthenis aut opulentiam Tullianam aut proprietatem nostri Maronis accedat? quis ita affectet singula, ut tu imples omnia? quid enim aliud es quam ex omni bonarum artium ingenio collecta perfectio? haec, domine mi fili Symmache, non vereor, ne in te blandius dicta videantur esse quam verius. et expertus es fidem meam mentis atque dictorum, dum in comitatu degimus ambo aevo dispari, ubi tu veteris militiae praemia tiro meruisti, ego tirocinium iam veteranus exercui. in comitatu tibi verus fui, nedum me peregre existimes conposita fabulari: in comitatu, inquam, qui frontes hominum aperit, mentes tegit, tibi me et parentem et amicum et, si quid utroque carius est, cariorem fuisse sensisti. set

407 (Symm. Epist. I 32 (26) S.) (VP)

XVII. 1 Symm. Epist. III 6, 1 ne tua quidem delenifica et suada facundia 2 Ennod. Epist. II 19 (p. 61, 7 H.) ut alucinationis nostrae concinnatio non inhumana videatur; *cf.* V 1 (124, 5 H.) inhumana concinnatione 12 Ennod. Epist. II 19 (60, 5 H.) qui te ultra emendationem omnium protulisti 21 Cic. pro Planc. 6, 16 tabella, quae frontes aperit hominum, mentes tegit

---

XVII. *Π = cod. Divionensis S. Benigni, a Iureto commemoratus.* V^2 = *Vatic. Palat. 1576 s. XI. F = codd. quibus continentur excerpta ex epistulis. Γ = Giphanii cod. commemoratus a Scioppio. Φ = cod. Fuldensis, quo usus est Scioppius.* Ausonius Sīmaco *V*, Responsio Ausonii ad Symmacum. ℞. Ausonius Symmacho *P*, Ausonius Symm̄ *F*, *om.* V^2 1 intelligo *P* delinifica* *V* (*corr.* m^2) *P* et *om.* *F* facund^i^a *V* (i m^2) 2 ępistolę *V*, epistole *P*, epistolae V^2 (*ubi semper* o) aput *V* (d m^2), apud *cet.* reddita concinatio *P* 3 humana *V* set *V* (d m^2), sed *cet.* ępistola tua *V* (*corr.* m^2) epistolam *P* 4 in^h^iā:^tem^ *V* (h m^2) ducit *Ven.*[4] *volgo* ubi enim *V volgo*, ubi nō *P*, tibi uero V^2F cartŏlam *V* (v m^2), cartulam PV^2 5 absintium *V*, abscynthium *P* respicio *F* 6 depreendo *V* id] quod *P* 7 inlicior *V* (*in mg.* m^2 inlicior persuadeor), illicior *P* in licio retrorsum ille V^2(*ΓΦ*), illicior retrorsum ille *F* floridissimus *Scal. volgo* afflatus *P*, affatus *F* 8 euanescit *F* pro^h^ibet *V* (h m^2) brattee *V*, bractee *P*, bractea V^2F 9 non] nondum V^2 cameleontis VV^2F bestiolę *V* (b *ex* u *et* ę *ex* e m^2), uestiolę V^2 10 uite qua quae *P* aliut *V* (d m^2) ępistola *V* (ęp-), exempla (*om.* ex) *P* aliut *V* (d m^2) 11 laudem *P* 12 isti V^2 commendationem *Vin. volgo* hominum *V volgo* quisquamne *V volgo*, ut quisquam *P*, aut quisquam V^2F, haut quisquam *Schottus* 13 conpa^ra^tus *V* (ra m^2) ita ad Aesopi *F volgo* ysopi *V* (y *ex* ę m^2) quis ad sophisticas *F volgo* sop^h^isticas *V* (h m^2) socratis *VF*, ysocratis *P* 14 conclusionis V^2 ita *om.* *VP volgo* entimemata *VP*, enthimemata V^2F demostenis VV^2F, demosthenes *P* ut opulentiam V^2 15 uestri *Π* accedatur *P* ita** *V* affectat V^2F *volgo* 16 en^i^m (i m^2) aliut *V*, c̄ aliud *P* es] ex *P* perfecta *P* 17 dñe *V* (omi *s. v.* m^2) sīmac^h^e *V* (ī *ex* i m^2; h *add.* m^2) 18 adque *V*, que *P* cum in *F* commitatu *V*, conmitatu *P* egimus *P* 19 ębo *V* (m^1) premi *V* (*corr.* m^2) tyro PV^2 tyrocinium PV^2 iam *om.* *P* 20 peregrem *V volgo* 21 legit *V* ibi me *VP volgo*, me tibi V^2F et parente et amico *Φ* 22 quit *V* sensi *Φ* set *V* (d m^2), sed *cet.*

abeamus ab his, ne ista haec conmemoratio ad illam Sosiae formidinem videatur accedere. illud, quod paene praeterii, qua adfectatione addidisti, ut ad te didascalicum aliquod opusculum aut sermonem protrepticum mitterem? ego te docebo docendus adhuc, si essem id aetatis, ut discerem? aut ego te vegetum atque alacrem conmonebo? eadem opera et Musas hortabor, ut canant, et maria, ut effluant, et auras, ut vigeant, et ignes, ut caleant, admonebo et, si quid invitis quoque nobis natura fit, superfluus instigator agitabo. sat est unius erroris, quod aliquid meorum me paenitente vulgatum est, quod bona fortuna in manus amicorum incidit. nam si contra [id] evenisset, nec tu mihi persuaderes placere me posse. haec ad litteras tuas responsa sint: cetera, quae noscere aves, conpendi faciam: sic quoque iam longa est epistula. Iulianum tamen familiarem domus vestrae, si quid de nobis percontandum arbitraris, allego: simul admoneo, ut, cum causam adventus eius agnoveris, iuves studium, quod ex parte fovisti. vale.

XVIII. AD VRSVLVM GRAMMATICVM TREVERORVM, CVI STRENAS KALENDIS IANVARIIS AB IMPERATORE NON DATAS REDDI FECIMVS.

Primus iucundi fuat hic tibi fructus honoris, 408
 Augustae faustum munus habere manus. (ω)
proximus ex longo gradus est, quaestoris amici
 curam pro strenis excubuisse tuis.
ergo interceptos, regale nomisma, Philippos
 accipe tot numero, quot duo Geryones:
quot terni biiuges demptoque triente Camenae
 quotque super terram sidera zodiaci:
quot commissa viris Romana Albanaque fata
 quotque doces horis quotque domi resides:
ostia quot pro parte aperit stridentia circus
 excepto, medium quod patet ad stadium:
quot pedibus gradiuntur apes et versus Homeri
 quotque horis pelagus profluit aut refluit:

---

23 Ter. Andr. I 1, 16 (43) 25 Hor. Epist. I 17, 3 disce docendus adhuc 27 Ennod. Epist. I 2 (4, 8 sq. H.) hac fiducia provocassem ventos ad flandum, ad cursum flumina, Faustum meum ad facundiam
XVIII. 5 Hor. Epist. II 1, 234 acceptos regale nomisma Philippos (*cf. Auson. E. V 19*)

---

23 ^{h}is *V* (h *m*^{2}) haec *om. P* isthaec *volgo* comemoratio *V* (cō *m*^{2}), commemoratio *V*^{2} 24 illut *V* (d *m*^{2}) quod] quoque quod *F volgo* adfectatione *V*, affectatione *PV*^{2}, affectione *Gelenius*, *Pulmannus volgo* 25 ^{a}ut *V* (*a m*^{2}) protrepiticum *P* ad^{h}uc *V* (h *m*^{2}) 26 id *om. P* uegetatum *F* adque *V* (t *m*^{2}) commonebo *VV*^{2} 27 ut canant] ū canant *P* mare ut effluat *V*^{2}*F* 28 et (*ante* si)] ut *P*, aut *Ald. volgo* nobis quoque *V*^{2} sit *V*^{2}*F* 29 agitator instigabo *Π* satis *V*^{2}*F* aliqut (?) *V* (id *s. v. m*^{2}) peniten^{te} *V* (te *m*^{2}) 30 si contra id ēbenisset *V* (u *ex* b *m*^{2}), sit contra id uenisset *P* id *om. codd. Symmach.*; *fortasse* id contra 31 tu *om. F* persuadere^{s} *V* (s *m*^{2}) caetera *V*^{2} 32 noscere] nos *V* ^{h}abes *V* (h *m*^{2}), habes *cet. volgo*, aves *Vin.* conpendicfaciam *V* compendii *V*^{2} epistola *V* 33 tamen *V* (*in v. ult.*; *initio v. ins.* tamen *eras.*), tamen *om. Lugd. volgo* nostrae *volgo* tamen *post* quid *add. Lugd. volgo* percunctand' *P* *post* arbitraris *add.* si *V*^{2}, tibi *F* 34 cognoueris *V*^{2} iubes *V* (*m*^{1})

XVIII. *lemma TMvE* (Treuirorum *ω* cuius *ω*, cui *Lugd.* fecimus *M*, fecit *cet. volgo*), *om. mu* 1 iocundi *M*, iudundi *T* foret *ω*, fuit *Ven.*^{4} *volgo*, fuat *Toll* 4 cura *TM*, curam *cet.* prostenis *T* 5 inperceptos *Heinsius* nomisma *M*, numisma *cet.* 6 geriones *ω* 7 denteque *M* camoene *T* 8 que *om. M* zoadici *M* 9 facta *T* 10 que *bis om. M* 11 hostia *T*

protulit in scaenam quot dramata fabellarum,
    Arcadiae medio qui iacet in gremio:
vel quot iuncturas geometrica forma favorum
    conserit extremis omnibus et mediis:
quot telios primus numerus solusque probatur,
    quot par atque impar partibus aequiperat,
bis ternos et ter binos qui conserit unus,
    qui solus totidem congeminatus habet:
quot faciunt iuncti subterque supraque locati;
    qui numerant Hyadas Pleiadasque simul.
. . . .
    Vrsule collega nobilis Harmonio,
Harmonio, quem Claranus, quem Scaurus et Asper,
    quem sibi conferret Varro priorque Crates,
quique sacri lacerum collegit corpus Homeri,
    quique notas spuriis versibus apposuit:
Cecropiae commune decus Latiaeque Camenae,
    solus qui Chium miscet et Amineum. vale.

XVIIII. AVSONIVS PONTIO PAVLINO CVM ILLE MISISSET POEMATIVM VERSIBVS PLVRIMIS DE REGIBVS EX TRANQVILLO COLLECTIS.

Condiderat iam solis equos Tartesia Calpe 409
stridebatque freto Titan insignis Hibero: (ω)
iam succedentes quatiebat Luna iuvencas,
vinceret ut tenebras radiis velut aemula fratris:
iam volucres hominumque genus superabile curis
mulcebant placidi tranquilla oblivia somni:
transierant Idus, medius suprema December
tempora venturo properabat iungere Iano:
et nonas decimas ab se nox longa Kalendas
iugiter acciri celebranda ad festa iubebat.

Nescis, puto, quid velim tot versibus dicere. medius fidius neque ipse bene intellego: tamen suspicor. iam prima nox erat ante diem nonum decimum Kal. Ian.,

---

27 Mart. X 21, 1 sq. quae vix intellegat ipse Modestus et vix Claranus 32 Hor. Sat. I 10, 24 ut Chio nota si commixta Falerni est

XVIIII. 1 sqq. Sen. lud. de morte Claud. 2, Fulgent. Myth. I p. 616 sqq. S. 2 Iuv. Sat. XIIII 279 sq. sed longe Calpe relicta audiet Herculeo stridentem gurgite solem

---

15 protinus *M* scęnam *v*, scena *T*, scenam *cet.* dramata *M*, drāmata *v*, dragmata *cet.* 16 archadiae *TM* 17 for^{a} *T* 18 et] aut *T* 19 elios *TM*, telios *cet.*, teleos *Accursius*; *fort.* qui telios, *an* probatus? 20 atque] aut *M* aequiparat *M* 21 qı (= quia) *T*, quia *χE* 23 que *post* subter *om. TE* 24 numerat haiadas *M* *post v.* 24 *in T* (*ubi in mg.* m[1] decst) *et χ unius v. est spatium, nullum in M* 27 daranus *ω*, Claranus *Ven.*[4] 28 grates *ω*, Crates *Ug.* 31 camoenę *T* 32 ammineum *ω* uale *add. M*, *om. cet. volgo*

XVIIII. *lemma ω* (Ausonio *M* *post* Paulino *add.* filio *Delph. cet. om.* mississet poematū *T*) 1 equos *om. M* cartasia *T*, tartasia *cet.*, tartesia *E* 2 inclinis *Heinsius* (*cf. Ovid. Met. XI 257*) 10 aciri *T* iubebat] uocabāt *T* *post v.* 10 ad eundem Pontium Paulinum *T* (*in mg.*) *E* 11 ego bene *T*, ipse bene *MχE*, bene ipse *Delph.* intelligo *ω* 12 erat *om. T* Kał. Ian. *T*, Kał Ian^{v} *M*, *om. χ*, Kalendarum Ianuariarum *E volgo*

cum redditae sunt mihi litterae tuae oppido quam litteratae. his longe iucundissimum poema subdideras, quod de tribus Suetonii libris, quos ille de regibus dedit, in epitomen coegisti, tanta elegantia, solus ut mihi videare adsecutus, quod contra rerum naturam est, brevitas ut obscura non esset. in his versibus ego ista cognovi:

Europamque Asiamque, duo vel maxima terrae
membra, quibus Libyam dubie Sallustius addit
Europae adiunctam, possit cum tertia dici,
regnatas multis, quos fama oblitterat et quos
barbara Romanae non tradunt nomina linguae,
Illibanum Numidamque Avelim Parthumque Vononem
et Caranum, Pellaea dedit qui nomina regum,
quique magos docuit mysteria vana Nechepsos,
et qui regnavit sine nomine moxque Sesostris.

Haec tu quam perite et concinne, quam modulate et dulciter, ita iuxta naturam Romanorum accentuum enuntiasti, ut tamen veris et primigenis vocibus sua fastigia non perirent. iam quid de eloquentia dicam? liquido adiurare possum nullum tibi ad poeticam facundiam Romanae iuventutis aequari. certe ita mihi videris. si erro, pater sum, fer me et noli exigere iudicium obstante pietate. verum ego cum pie diligam, sincere ac severe iudico. affice me, oro, tali munere frequenter, quo et oblector et honoror. accessit tibi ad artem poeticam mellea adulatio. quid enim aliud agunt:

audax Icario qui fecit nomina ponto,
et qui Chalcidicas moderate enavit ad arces,

nisi ut tu vegetam et sublimem alacritatem tuam temeritatem voces, me vero et consultum et quem filius debeat imitari, salutari prudentia praeditum dicas? quod equidem contra est. nam tu summa sic appetis, ut non decidas: senectus mea satis habet, si consistat. haec ad te breviter et ilico vesperis illius secuto mane dictavi. ita enim tabellarius tuus, ut epistulam referret, instabat. nam si mihi otium fuerit, oblectabile negotium erit ad te prolixius delirare, te ut eliciam, mihi ut satisfaciam. vale.

---

16 Hor. Epist. II 3, 25 sq. brevis esse laboro, obscurus fio 17 Stat. Achill. I 410 Europamque Asiamque 18 Sall. bell. Iug. 17, 3 in divisione orbis terrae plerique in parte tertia Africam posuere, pauci tantummodo Asiam et Europam esse, set Africam in Europa 33 Ovid. Trist. I 1, 90 Icarus Icariis nomina fecit aquis Hor. Carm. IIII 2, 3 sq. vitreo daturus nomina ponto 34 Verg. Aen. VI 16 sq. iter . . . enavit ad arctos Chalcidicaque . . . super astitit arce 37 sqq. Laber. inc. 4 R. (128 sq.) summum ad gradum cum claritatis veneris, consistes aegre, nictu citius decidas

---

13 oppido *om.* *T* iocundissimum *TM* 14 de *post* ille *om.* *MχE* quo de tribus . . . dedit epitomen *Reifferscheid Suet. rel. p. 315* 15 assequutus *T* 16 cognovi] collegi *T* 18 lybiam *TM* 19 posset *T* 20 oblicterat *T*, obliterat *M* 22 uonouem *M* 24 misteria *TM* mechepsi *T*, nethepsi *v*, nechepsi *cet.* *E*, Nechepsus *Vin.*, Necepsus *volgo*, Nechepsos *scripsi* 25 moxque sesostris *T*, mox sesoostris *cet.* *E volgo* 27 acentuum *T* ueris ac *χE volgo* primigeniis *Par.* *volgo*, *fortasse recte* 28 dicam si quid *M* 29 uideri *ω*, videris *Ven.*[4] 30 ego *om.* *E volgo* 31 ac] et *T* 32 in artem *Delph.* melea *T* 33 ycario *M* 34 calcidicas *TM* arthos *M*, arctos *cet.*, 'uetus lectio: ad arces' *Accursius* 35 tu *om.* *mu*, ut et *Par.* *volgo* ŝublimem et uegëtam *T* themeritatem *M*, emeritatem *T* (*loco litterae minio addendae relicto*) me uoces *T* (me *expunxit et* me *post* uoces *s. v. add. rubricator*) 36 mutari *M* 38 illico *ω* sequuto *T* 39 epistolam *ω*

XX. AVSONIVS PAVLINO.

Paulino Ausonius: metrum sic suasit, ut esses 410
tu prior et nomen praegrederere meum: (ω)
quamquam et fastorum titulo prior et tua Romae
praecessit nostrum sella curulis ebur
et, quae iamdudum tibi palma poetica pollet,
lemnisco ornata est, quo mea palma caret.
longaevae tantum superamus honore senectae.
quid refert? cornix non ideo ante cycnum:
nec quia mille annos vivit Gangeticus ales,
vincit centum oculos, regie pave, tuos.
cedimus ingenio, quantum praecedimus aevo:
adsurgit musae nostra camena tuae.
vive vale et totidem venturos consere ianos,
quot tuus aut noster conseruere patres.

XXI. AVSONIVS PAVLINO.

1.

Quanto me affecit beneficio non delata equidem, sed suscepta querimonia mea, 411
Pauline fili! veritus displicuisse oleum quod miseras, munus iterasti: addito etiam (ω)
Barcinonensis muriae condimento cumulatius praestitisti. scis autem me id nomen muriae, quod in usu vulgi est, nec solere nec posse dicere, cum scientissimi veterum et Graeca vocabula fastidientes Latinum in gari appellatione non habeant. sed ego, quocumque nomine liquor iste sociorum vocatur,

iam patinas implebo meas, ut parcior ille 412
maiorum mensis applaria sucus inundet.

Quid autem tam amabile tamque hospitale, quam quod tu, ⟨ut⟩ me participes, delicias tuas in ipsa primitiarum novitate defrudas? o melle dulcior, o Gratiarum venustate festivior, o ab omnibus patrio stringende complexu! sed haec atque alia huiusmodi documenta liberalis animi aliquis fortasse ⟨imitabitur⟩ et aliquando, quamvis rarus:

XX. 12 Verg. Ecl. VI 66 utque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis
XXI. **1.** 6 Mart. XIII 102 Garum sociorum Plin. N. H. XXXI 94 sociorum id appellatur . . .

XX. *lemma λ* sal. pl. dicit *add. TE*, s. p. d. *muv volgo* 3 quanquam *λ* 6 le*ni*nisco *T* 8 nûn *T* cignum *Tλ* 10 pauo *λχE* 12 assurgit *T* camoena *λ* 13 congere *ω*, consere *Gronov*

XXI. *lemma M* suo sal. pl. d. *add. T*, suo sal. di. *E volgo* Paulino suo s. p. d. *muv*
1. 1 delatę *T*, delate *M*, delata *χE* quidem *MχE*, *om. T*, equidem *ego* mea querimonia *T* 2 ueritas *M* iberasti *M* 3 baranonensis *M* 4 scientis sum *T* (scientissumi ?) 5 fastidientis *T* in gari *M Ven.*[4], ignari *T*, uulgari *χE* 6 *post* nomine *add.* loqueris *E*, loquar *Ven.*[4] *volgo* liquor iste] liquorum te *T* vale *post* vocatur *add. Ven.*[4] *volgo* 7 ꝑtior *T*, pacior *M* 8 appalaria *T* (p *pr. ex* d *vel* l), apalaria *Mχ*, applaria *Scal.* succus *ω* 9 quod *ω*, quid *Par.* autem] aut *T* hospitabile *T* ut *om. ω*, *add. E*, dum *add. Hartel* 10 defrudas *T*, defraudas *cet.* gratiarum *M*, gratia *T*, gratiae *cet. volgo* 11 omnibus] hominibus *MχE* haec] hoc *T* 12 aliquis] alicui *Toll volgo* imitabitur *addidi* rarius *Lugd. volgo*

illud de epistularum tuarum eruditione, de poematis iucunditate, de inventione et concinnatione, iuro omnia nulli umquam imitabile futurum, etsi fateatur imitandum. de quo opusculo, ut iubes, faciam. exquisitim universa limabo et quamvis per te manus summa contigerit, caelum superfluae expolitionis adhibebo, magis ut tibi pareas, quam ut perfectis aliquid adiciam. interea tamen, ne sine corollario poetico tabellarius tuus rediret, paucis iambicis praeludendum putavi, dum illud, quod a me heroico metro desideras, incohatur. isti tamen, ita te et Hesperium salvos habeam, quod spatio lucubratiunculae unius effusi, quamquam hoc ipsi de se probabunt, tamen nihil diligentiae ulterioris habuerunt. vale.

2.

Iambe Parthis et Cydonum spiculis, 413
iambe pinnis alitum velocior,
Padi ruentis impetu torrentior,
magna sonorae grandinis vi densior,
flammis corusci fulguris vibratior,
iam nunc per auras Persei talaribus
petasoque ditis Arcados vectus vola.
si vera fama est, Hippocrene, quam pedis
pulsu citatam cornipes fudit fremens,
tu fonte in ipso procreatus Pegasi,
primus novorum metra iunxisti pedum
iisque Musis concinentibus novem
caedem in draconis concitasti Delium.
fer hanc salutem praepes et volucripes
Paulini ad usque moenia, Ebromagum loquor,
et protinus, iam si resumptis viribus
alacri refecti corporis motu viget,
salvere iussum mox reposce mutuum.
nihil moreris iamque, dum loquor, redi,
imitatus illum stirpis auctorem tuae,
triplici furentem qui Chimaeram incendio
supervolavit tutus igne proximo.
dic: ⟨te⟩ valere, dic: salvere te iubet

---

20 Stat. Silv. I praef. 19 sq. quaedam et in singulis diebus effusa, quamquam timeo, ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent

2. 1 Verg. Ecl. X 59 Partho torquere Cydonia cornu spicula

---

13 epistolarum *ω* iocunditate *TM* continuatione *MχE volgo* 14 numquam *T* 15 exquisitius *MχE volgo* 17 corelario *M* 19 inchoatur *T*, incoatur *M* quod spacium *T*, quo spatio *M*, quod spatio *cet.*, quod *del. Gronov* 20 ″effusi ″unius *T* hęc *TE*

2. Ad iambum (iambicum *v*) carmen suum *T* (*in mg. minio*) *muvE*, *om. M* 1 partis *T* synodum *lv*, sinodum *cet.*, cydonum *Ven.*[4] 2 pinnis *ME*, pennis *cet.* 4 magnū *TM*, magna *cet.* vi densior] indensior *T* 5 fulgoris *M*, fulminis *cet.*; *cf. XXIIII 2, 18* 7 archado (h *del.*) uectius *T*, archados uetus *M*, arcados uectus *cet.* 8 hyppocrine *M* peduis *M* 12 hicque *T*, hic *M*, hic quid *cet.*, hic quodque *E*, ilico *Par.*, illicque *Scal. volgo*, iisque *Hartel* 15 hebro mag̃ᵐ *T*, hebro magnum *M*, hebromanum *cet.*, Hebromagum *Scal. volgo* 18 salue reuisum *T* 21 chymeram *T* 22 totus *ω*, tutus *E* 23 te *addidi*, et *add. E*, *om. ω* saluere *ω*, avere *Ven.*[3] *volgo*

amicus et vicinus et fautor tuus,
honoris auctor, altor ingeni tui.
dic et magister, dic parens, dic omnia
blanda atque sancta caritatis nomina
haveque dicto dic vale actutum et redi.
quod si rogabit, quid super scriptis novis
maturus aevi nec rudis diiudicem,
nescire dices, sed paratum iam fore
heroicorum versuum plenum essedum.
cui subiugabo de molarum ambagibus,
qui machinali saxa volvunt pondere,
tripedes caballos terga ruptos verbere,
his ut vehantur tres sodales nuntii.
fors et rogabit, quos sodales dixeris
simul venire: dic, trinodem dactylum
vidi paratum crucianti cantherio:
spondeus illi lentipes ibat comes,
paribus moratur qui locis cursum meum,
mihique similis, semper adversus tamen,
nec par nec impar, qui trochaeus dicitur.
haec fare cursim nec moratus pervola,
aliquid reportans interim munusculi
de largitate musici promptarii.

XXII. AVSONIVS PAVLINO.

1.

Multas et frequentes mihi gratiae tuae causas et occasio subinde nata concinnat 414 (ω) et naturae tuae facilitas benigna conciliat, Pauline fili. nam quia nihil poscente me abnuis, magis acuis procaciam quam retundis, ut nunc quoque in causa Philonis procuratoris quondam mei experiere, qui apud Ebromagum conditis mercibus, quas per agros diversos coemit, concesso ab hominibus tuis usus hospitio, inmature periclitatur expelli. quod nisi indulseris rogante me, ut et mora habitandi ad commodum suum utatur et nauso aliave qua navi usque ad oppidum praebita frugis aliquantum nostrae advehi possit, Lucaniacus ut inopia liberetur mature: tota illa familia hominis litterati non ad Tullii frumentariam, sed ad Curculionem Plauti pertinebit. hoc quo facilius impetrarem aut quo maiorem verereris molestiam, si negares, concinnatam iambis

---

30 Verg. Aen. V 73 aevi maturus 39 Plaut. Capt. IIII 2, 34 (814) qui advehuntur quadrupedanti crucianti cantherio

---

25 alter *M* ingenii *ω* 27 charitatis *T* 28 aveque *ω* et actutum *ω*, actutum et *L. Mueller*, *an* et *delendum?* 32 esedum *M* 35 ruptes *M* 36 nuncii *M* 38 dactilum *TM* 41 ṣụū meū *T* 46 promtarii *M*; *fortasse* promptuarii *scribendum est ut trisyllabum pronuntiandum*

XXII. Ausonius Paulino *M*, suo *add. E*, sal. pl. dic̄. *T*, s. p. d. *muv* **1.** 1 causas *om. T* nata *om. T* concinnate *ω* (concinnatione *l*), concinnat et *Ven.*[4] 2 filij *M* 3 filonis *TM* 4 hebromag̃ *T*, hebromagum *cet. volgo* 5 omnibus *T* imature *M*, inmature *E*, immature *cet.* 7 qua] quavis *E volgo* navi usque] nauimq; *T* opidū *T* aliquantulum *χE volgo* 8 deuehi *M* 9 cullonem *TMvE*, culioconem *l*, circulionem *m*, curculionem *u* 10 uereris *Tlmu*, uerreris *ME*, uerereris *v* iambi *TM*, iambis *cet.*

signatamque ad te epistulam misi, ne subornatum diceres tabellarium, si ad te sine signi fide veniret. signavi autem non, ut Plautus ait, 'per ceram et lignum litterasque interpretes', sed per poeticum characterem, ⟨ut⟩ magis notam inustam quam signum impressum iudicares.

2.

Philon, meis qui vilicatus praediis, 415
    ut ipse vult, ἐπίτροπος,
(nam gloriosum Graeculus nomen putat,
    quod sermo fucat Dorius)
suis querellis adserit nostras preces,
    quas ipse lentus prosequor.
videbis ipsum, qualis adstet comminus,
    imago fortunae suae,
canus, comosus, hispidus, trux, atribux,
    Terentianus Phormio,
horrens capillis ut marinus asperis
    echinus aut versus mei.
hic saepe falsus messibus vegrandibus
    nomen perosus vilici
semente sera sive multum praecoqua,
    et siderali inscitia,
caelum lacessens seque culpae subtrahens
    reos peregit caelites.
non cultor instans, non arator gnaruris,
    promusque quam condus magis,
terram infidelem nec feracem criminans
    negotiari maluit.
mercatur ⟨in⟩ quoquo foro venalium
    mutatus ad Graecam fidem,

XXII. **1.** 12 Plaut. Pseud. I 1, 40 (42)
2. 7 sq. Ovid. Trist. III 8, 36 astat fortunae forma legenda meae · 9 Appul. Flor. I 3 trux, hispidus 10 Cic. pro Caec. 10, 27 nec minus niger . . . quam ille Terentianus est Phormio 11 sq. Hor. Epod. 5, 27 sq. horret capillis ut marinus asperis echinus aut Laurens aper 20 Plaut. Pseud. II 2, 14 (608) condus promus procurator peni 23 sq. Plaut. Asin. I 3, 47 (199) cetera quae ⟨nos⟩ volumus uti Graeca mercamur fide

11 epla *T*, epistolam *cet.* 12 lig͞m *T*, lignum *cet.*, linum *Ven.*⁴ *volgo* (linum *codd. Plauti*, ***Muretus*** lignum) 13 caracterem *ω* magis nota minus tamquam (tanquam *T*) *ω*, magis notavimus tamquam *Ven.*⁴ *volgo*, magis notum ut tamquam *Toll*, ut magis notam inustam quam ***Mommsen***
2. 1 uillicatus *T* ī p̄liis *T* (ī *del.*) 2 ἐπίτροπος *in T add. m*² (*in mg. m*¹ seu quod mauolt), επιτρωσοcн *M*, ἐπιτρωcν *l*, ἐπιτρωσcμ *v*, *om. mu*, ἐπιτροςн *E* 4 dori^c^us *l*, Doricus *volgo* 5 querelis *ω* (ł acerbus) asserit *T* 7 comminus *lE*, cominus *cet.* 9 atribux *TMvE*, atribux *l*, atribus *mu*, *cf. ind. s. v.* atribux; attubus *Scal. volgo* (*cf. gloss. Philox. p.* 25, *12* atubus: μογιλάλος, μογγός; ***unde patet*** atubus ***idem esse atque*** ἄτυπος) 11 horres *T* 12 echīnus *T* 14 uillici *T* 15 prequoq͡na *T*, p̄quoqua *Mmu*, praecoqua *lvE*, praecoqui ***Baehrens*** 17 coelum lacescens *T* 18 coelites *T* 19 gnarus *M* 20 promus *M* (*om.* que) codus *M* 23 mercaturque *T*, mercatur quo *Mχ*, mercatur rem quoquo *Par.*, mercatur * quoquo *Scal. volgo*, mercatur in quoquo *Vin.* maluit mercator in quoquo *etc.* ***Mommsen*** ferro *M* 24 mutatus *ego*, mutatur *ω*, mutuatur *Ven.*³ *volgo* fiden *T*

sapiensque supra Graeciae septem viros
    octavus accessit sophos.
et nunc paravit triticum vesco sale
    novusque pollet emporus.
adit inquilinos, rura, vicos, oppida
    soli et sali conmercio:
acatis, phaselis, lyntribus, stlattis, rate
    Tarnim et Garumnam permeat
ac lucra damnis, damna mutans fraudibus
    se ditat et me pauperat.
is nunc ad usque vectus Ebromagum tuam
    sedem locavit mercibus,
. . . .
    . . . . ,
ut inde nauso devehat . . . .
    nostros in usus, ut refert.
hunc ergo paucis ne graveris hospitem
    . . . . ,
adlatus ut mox navis auxilio tuae
    ad usque portus oppidi
iam iam Perusina, iam Saguntina fame
    Lucaniacum liberet.
hoc si impetratum munus abs te accepero,
    prior colere quam Ceres.
Triptolemon olim, sive Epimeniden vocant,
    aut Tullianum Buzygem
tuo locabo postferendos numini:
    nam munus hoc fiet tuum.

---

26 Hor. Sat. II 3, 296 sapientum octavus   30 Paulin. XXIIII 222 exul soli et hospes sali   Sid. Apoll. Epist. VIII 9, 22 assuetum ante salo solum timere   42 Lucan. I 41 Perusina fames   47 Cic. de off. III 13, 54 quod Athenis execrationibus publicis (*Valckenaer* Buzygis: Buzygiis?) sanctum est   Plin. N. H. VII 199 bovem et aratrum Buzyges Atheniensis (invenit), ut alii Triptolemus

---

25 sapienque *M*   27 casco *ω*, vesco *Bentley*   29 opida *T*   30 cōmertio (c *supra* t) *T*, commercio *M*   31 faselis *M*   lintribus *ω*   stlatis *E volgo*   33 damus *T*   35 hebromagum *ω*   *post* 36 *duos versus intercidisse suspicor*; *contra deesse quicquam negat Mommsen*; *volgo unius post 36, alterius post 37 notatur defectus*   37 *fortasse* devehatur triticum   39 *intercidit alter huius strophae versus; lacuna significatur in T*   40 adiutus *ω volgo*, adlatus *ego*, advectus *Baehrens*   41 opidi *T*   42 per esaniā saguntinā fame *T*, pares samiā sagūtinā famē *M*, peresam iam Saguntina fame *E*   Perusina et *Ven.*[4] *volgo*, Perusina vel *Toll*, Perusina iam *Baehrens*   46 medem (meden *Mpmu*) quem *ω*, Epimenidem *A. Schott* (*cf. Hesych. s. v.* Βουζύγης, *schol. Il. XVIII 483, Serv. Verg. Georg. I 21*); *vide Hauptii Opusc. III 504 sqq.*   47 Bullianum *vel* Bulianum *I. Vossius volgo*   buzirem *T*, buzizen *cet.*, buzygen *Ald.*   48 nomini *ω*, numini *Baehrens*

XXIII. AD EVNDEM PONTIVM PAVLINVM EPISTOLA SVBINDE SCRIPTA.

Proxima quae nostrae fuerat querimonia chartae 416 (VPΠβπ)
credideram, quod te, Pauline, inflectere posset
eliceretque tuam blanda obiurgatio vocem.
set tu iuratis velut alta silentia sacris
devotus teneas, perstas in lege tacendi.
non licet? anne pudet, si quis tibi iure paterno
vivat amicus adhuc maneasque obnoxius heres?
ignavos agitet talis timor. at tibi nullus
sit metus et morem missae acceptaeque salutis
audacter retine. vel si tibi proditor instat,
aut quaesitoris gravior censura timetur,
occurre ingenio, quo saepe occulta teguntur.
Thraeicii quondam quam saeva licentia regis
fecerat elinguem, per licia texta querellas
edidit et tacitis mandavit crimina telis.
et pudibunda suos malo commisit amores
virgo nec erubuit tacituro conscia pomo.
depressis scrobibus vitium regale minister
credidit idque diu texit fidissima tellus:
inspirata dehinc vento cantavit harundo.
lacte incide notas: arescens charta tenebit
semper inaspicuas, prodentur scripta favillis.
vel Lacedaemoniam scytalen imitare, libelli
segmina Pergamei tereti circumdata ligno
perpetuo inscribens versu, qui deinde solutus
non respondentes sparso dabit ordine formas,
donec consimilis ligni replicetur in orbem.
innumeras possum celandi ostendere formas
et clandestinas veterum reserare loquellas.
si prodi, Pauline, times nostraeque vereris

XXIII. $\bar{\text{I}}$t ad eund$\bar{\text{e}}$ . . . script$\dot{\bar{\text{a}}}$ (a *corr.*) *V*, Epistola Decii Magni Ausonii ad Paulinum ℞ca *P*, Item Ausoni ad Paulinu *Π*, Finiunt ad Ausonium. Incipiunt Ausonii ad Paulinum *β*, Incip̄. Ausoni ad Paulinum *π*, Ausonius Paulino *Lugd. volgo* 1 nostrae *om. β* (*add. in mg.* m^1) chartę *V* (h *del.* m^2), carthae *Π*, carte *β*, cartę *π* (m^2 charti) 3 elicereque tuam flanda *P* tuas . . . musas *Πβπ* 4 sed *PΠπ* tui *π* (m^1) uelud *β* 5 duotus *Π* teneat perstans *P* 7 aduc *V* ^{h}eres *V* (h m^2), eres *P*, eris *β*, aeris *π* 8 ac *VP* 9 memorem *π* (*om.* sit) *β* 10 audaciter *βπ* retine* *V* uel sibi *Π* 11 aut sit oris *Π*, atquisitoris *π* censurat emitur *π* 12 saepae occultę *Π* $\text{teg}\overset{\text{u}}{\text{e}}\text{ntur}$ *β* 13 threicii *Vπ*, trheicii *Π*, trehicii *β* seualiscentia *π* 14 feceret *π* elinguem *Π* (e *pr. ex* u) texa *β* querelas *Pβπ Ven.*^{4}, quae*rillas *Π* 15 mandaui *π* telis *Π* (li *ex* a) 16 pundibunda *Π* 17 tacitura *P*, taciturno *β* 19 atque *βπ* fedissima *Π*, fidelissima *βπ* 20 cantabit (v m^2) ^{h}arundo (h m^2) *V* 21 incideș *P*, incido *β* carta *VPΠπ* $\overset{\text{te}}{\text{m}}$anebit *β* 22 inaspicuis *V*, in auspicuis *P Ven.*^{4}, inas*picuas *β* fauilli *Π*, fauillas *βπ* 23 lacedemonia *P Ven.*^{4}, lecedemoniā *Π* scitalen *VP*, cythalen *π*, scarthalene *Π* imitare] mittare *Π* 24 segemina *Π* ꝓgā^{m}ei *V* (ā m^1, m m^2), pargamei *P*, pergameo *Π* terreti *Π*, tereci *π* circundata *P* 25 perpetuos* *Π* inscribe^{s} *V* (s m^2) dū resolutus *β*, dum solutus *π* solutis *Π* 26 ordinem *P* 27 *sq. om. Π*; *in π in mg. inf.* m^2 *adiecti* consimiles *β* orbis *P Ven.*^{4} 28 *sq. leguntur in cod. Bernensi 330* (*saec. X*) *f.* 38^r *col.* 2 (*ubi* celandae *et* loquelas) 29 loquelas *PΠβπ* 30 prodii *P*

crimen amicitiae, Tanaquil tua nesciat istud.
tu contemne alios nec dedignare parentem
adfari verbis. ego sum tuus altor et ille
praeceptor primus, primus largitor honorum,
primus in Aonidum qui te collegia duxi.

XXIIII. CVM PONTIVS PAVLINVS IVNIOR QVARTIS IAM LITTERIS NON RESPONDISSET, SIC AD EVM SCRIPTVM EST.

Quarta tibi haec notos detexit epistula questus, 418 (XXV) (*VPΠβπT*)
Pauline, et blando residem sermone lacessit.
officium set nulla pium mihi pagina reddit,
fausta salutigeris adscribens orsa libellis.
unde istam meruit non felix charta repulsam,
spernit tam longo cessatio quam tua fastu?
hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem
accipit et Salve mediis intervenit armis.
respondent et saxa homini et percussus ab antris
sermo redit, redit et nemorum vocalis imago.
litorei clamant scopuli, dant murmura rivi,
Hyblaeis apibus saepes depasta susurrat.
est et harundineis modulatio musica ripis
cumque suis loquitur tremulum coma pinea ventis.
incubuit foliis quotiens levis eurus acutis,
Dindyma Gargarico respondent cantica luco.

XXIII. 31 Iuv. VI 566 Tanaquil tua, *cf.* Sid. Apoll. V 7 Tanaquil sua
XXIIII. 7 Ovid. Epist. IIII 6 inspicit acceptas hostis ab hoste notas 9 Cic. pro Arch. 8, 19 saxa et solitudines voci respondent 12 Verg. Ecl. I 53 sqq. saepes Hyblaeis apibus florem depasta salicti saepe levi somnum suadebit inire susurro

---

31 tua *V* (*s. v. m*[2]) nesci[a]t *V* (a *m*[2]) stut *V* (istud *m*[2]), istud *Π* (s *in ras.*) 33 affari *VP* auctor *PΠ* 34 primus ueterum *V*, primus (*om.* ueterum) *P Ven.*[4], primus primus *Πβπ* largitus horum *π* 35 ao*nidum *Π* (d *eras.*) colligia *P* uale felix optatissime *add. β*

XXIIII. *lemma in V* (*ubi*: q[v]m), Incipit alia eiusdem ad eundem ℟. *P*, Incipit Ausoni ad Pau*liū *Π* (*l eras.*), Incipiunt uersus Ausonii (Ausoni *π*) ad paulinum *βπ*, Ausonii ad Paulinum uersus egregii *cod. Paris. 9548 saec. XV f. 120*[v] *= ϱ et Laurent. 23, 20 saec. XV f. 135*[r] *= σ, in quo adscr.* epistola ȝIIII; *nullum lemma T. Cum Laurentiano conspirant cod. bybl. Leopold. Strozz. 18 saec. XV, Urbin. lat. 45 saec. XV, in quo hoc lemma legitur* Epistola Sancti Seueri monachi ad Paulinum episcopum egregiis uersibus contexta, ubi ipsum prouocauit ad scribendum, *denique Vat. lat. 524 saec. XVI.* Ausonius Paulino suo Salutem *Ug. volgo* — 1 ṃotus *Π* (*corr. m*[2]) direxit *Ug.* epistola *codd.* 2 paulin[e]** *V* (e *m*[2]) et *om. P* 3 set *V* (d *m*[2]) *β*, sed *cet.* mici piū *V* (*n et ı add. m*[2]) rededit *Π* 4 asscribens *P*, et scribens *Πβϱσ Ug.*, rescribens *πT* libell' *P* 5 charta *T Ug.*, cartha *π*, carta *cet.* repulsa *β* 6 longa *VΠ* tua quam cessacio *β* tua] tita *Π* faustu *P*, faustu *Ug.*, fasto *Π* 7 hostis *V* (os *in ras.*), nostis *Π* salut' *P* 9 et *om. βπϱσT Ug.* ꝑcu[s]sus *V* (s *m*[2]) 10 redit et] reboat *ϱσ Ug.* sermo redit nemorum uocalis imago resultat *T* memorum *β*, non morū *π* uocis *π* ymago *P* 11 littorei *πϱσT Ug.* clamanant *Π* 12 h[i]bleis *V* (i *m*[2]) sepes *P* somniferumque (seniiferumque *T*, *m*[1] *corr.* somniferumque, *in mg. m*[1] somni) canit sepis (saepis *Πϱ*) depasta susurrum *ΠβπϱσT Ug.* 13 [h]arundineis *β*, arundineis *cet.* modula *P*, modolatio *Π* 14 atque arguta (argutu *Π*) suis loquitur coma pinea uentis (uent *in ras. T*) *ΠβπϱσT Ug.* 15 incuibuit *P* quoties *P* euris *P* acu tis *V* (*fortasse inter* u *et* t *aliquid eras.*) 16 dindima *V*, dyndima *P Ug.* dindymaque (dindimaque *β*, dindima quae *πσ*) ideo (ydeo *ϱ*) respondent cantica luco *ΠβπϱσT Ug.* luto *P*

nil mutum natura dedit. non aëris ales
quadrupedesve silent, habet et sua sibila serpens
et pecus aequoreum tenui vice vocis anhelat.
cymbala dant flictu sonitum, dant pulpita saltu
icta pedum, tentis reboant cava tympana tergis,
Isiacos agitant Mareotica sistra tumultus,
nec Dodonaei cessat tinnitus aëni,
in numerum quotiens radiis ferientibus ictae
respondent dociles modulato verbere pelves.
te velut Oebaliis habites taciturnus Amyclis
aut tua Sigalion Aegyptius oscula signet,
obnixum, Pauline, taces. agnosco pudorem,
quod vitium fovet ipsa suum cessatio iugis.
dumque pudet tacuisse diu, placet officiorum
non servare vices et amant longa otia culpam.
quis prohibet Salve atque Vale brevitate parata
scribere felicesque notas mandare libellis?
non ego longinquos ut texat pagina versus
postulo multiplicique oneret sermone tabellas.
una fuit tantum, qua respondere Lacones
littera, et irato regi placuere negantes.
est etenim comis brevitas. sic fama renatum
Pythagoram docuisse refert. cum multa loquaces
ambiguis sererent verbis, contra omnia solum
est respondebat vel non. o certa loquendi
regula! nam brevius nihil est nec plenius istis,
quae firmata probant aut infirmata relidunt.
nemo silens placuit, multi brevitate loquendi.

---

20 Verg. Aen. VIIII 667 dant sonitum flictu galeae   26 Verg. Aen. X 564 tacitis regnavit Amyclis   36 sq. Plut. περὶ ἀδολεσχίας 21

---

18 quadrupedesue *V* (u *alt. ex* a m^2)   19 petus *P*   anelat *VP*, an^h^ellat *ρ*   20 cimbala *Vσ*   dant *post* sonitum *Π*   flict' *P*, flictuo *β*, flictum *Ug.*   sonita *P*   21 *om. P*   icte (a superscr.) *V* (a m^2), iacta *βρσ T*, tacta *Ug.*   tenti *Π*, tenuis *π*   timpana *V*, tympana *β* (p *ex* b), tymphana *π*   22 isaccosque *Π*, isacosque *π*, isiacosque *βρσT*, Iliacosque *Ug.*   mareonica *V*   tumultis *Π*   23 tinitus *P*, tynnitus *ρ*   ęni *V* (ę *e corr.* m^1; *in mg.* m^2 aeni), oni *Π*, aeni *cet.*, aheni *Ug. volgo*   24 quoties *T*   25 respondet *π*   docies *Π*   moderato *ΠβπρσT Ug. volgo*   uerbere *β* (*ex* puluere)   26 uelud *β*   ocbalus *P*, ạoebaliis *β*, oebalus *ρ*   amiclis *VΠ*, amydis *P*, amoedis *βσ*, amoeclis *πρ*, amyclis *Ug.*   27 figalion *P*   egipti^v^s *V* (v m^2), egiptius *ρσ*, aegypcius *β*, aegiptius *PT*   28 obnexum *P*, obnoxium *βπρσ Ug.*   paulinė tacis cognosco *β*   31 amā^t^ *V* (t m^2)   uitia *V* (o *ex* ui m^2)   culpā *Π*, cu^l^pam *β* (l m^2)   amat . . . culpa (*vel* amant . . . culpae) *Brandes*   32 pro^h^ibet *V* (h m^2)   uitate (*om.* bre) *β*   33 felicisque *βπρσ Ug.*   34 nō egolōgīq^v^os *V* (ō egolōgīq^v^os m^2 *in rasura 15 vel 16 litt.*)   ego] nego *P*   35 multique *σ*   oneres *Scal. volgo*   sermone *V* (n *ex* m), sermones *P*   36 lacunaes *Π*   *in T in mg.* οὐ ἔ   37 litera *V*, litora *β* (*corr.* m^2)   iratoṛ *β* (*corr.* m^2)   negantis *π*   38 etenim] enim *T*   comes *P*, *om. T* (*in mg.* comis m^1)   brevitas] ore suauitas *Π*   breuitas *T* (t *in ras.*)   fame *Π*   senatum *V* (*ut videtur*) *Π*   39 pitagorā *V*, pytagoram *P*, posthagoram *Π*, phitagoram *β*, phytagoram *π*, pithagoram *ρ*   potuisse *Π*   cuū (*corr.* m^2) multa (a m^2 *ex* o) *V*   loquaces] oīma solum *Π*   40 ambigui *β*   soluunt *β*   41 est] et *Pπ Ug.*   rendebat *P*   cepta *V* (r *ex* p m^2)   42 *om. P*   nam] nam pleni *T* (pleni *del.*)   nec *ρσ Ug.*, et *cet.*   44 sil& (n superscr.) *V* (n m^2), silono *P*   multa *T*

verum ego quo stulte dudum spatiosa locutus
provehor? ut diversa sibi vicinaque culpa est!
multa loquens et cuncta silens non ambo placemus:
nec possum reticere, iugum quod libera numquam
fert pietas nec amat blandis posponere verum.
vertisti Pauline tuos dulcissime mores:
Vasconis hoc saltus et ninguida Pyrenaei
hospitia et nostri facit hoc oblivio caeli.
inprecer ex merito quid non tibi, Hiberia tellus?
te populent Poeni, te perfidus Hannibal urat,
te belli sedem repetat Sertorius exul.
ergo meum patriaeque decus columenque senati
Bilbilis aut haerens scopulis Calagurris habebit
aut quae deiectis iuga per scruposa ruinis
arida torrentem Sicorim despectat Ilerda?
hic trabeam, Pauline, tuam Latiamque curulem
constituis patriosque istic sepelibis honores?
quis tamen ista tibi tam longa silentia suasit?
impius ut nullos hic vocem vertat in usus,
gaudia non illum vegetent, non dulcia vatum
carmina, non blandae modulatio flexa querellae,
non fera, non illum pecudes, non mulceat ales,
non quae pastorum nemoralibus abdita lucis
solatur nostras echo resecuta loquellas.
tristis, egens, deserta colat tacitusque pererret
Alpini convexa iugi, ceu dicitur olim
mentis inops coetus hominum et vestigia vitans

---

48 Catull. 68, 1 non possum reticere   56 Plaut. Cas. III 2, 6 (432), Epid. II 2, 5 (189) senati columen   71 sq. Cic. Tusc. III 26, 63 qui miser in campis maerens errabat Aleis, ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans

---

45 ergo *Π*   quod *V* (d *m²* *ut vid.*)   ego quo] quod ego quod *P*   stulto *P*, stultae *π*   loquᵛtᵛs *V*, loqutus *β*   46 proueor *V*, prouear *ϱ*, prouehar *σT Ug.*   dispersa *V*, diuersas (*om.* sibi) *P*   culpa *Π* (a *ex* e)   47 *om. V*   48 qui *V* (od *m²*), que *P*, q̃ (u supra) *β*   nunquam *PϱσT Ug.*   49 fere *P*, ferit *Π* (i *eras.*)   pos[t]ponere *V* (t *m²*), postponere *P*, quodpoñ re *π* (dis *m²*), deponere *ΠβϱσT Ug.*   50 pauline *Π* (li *ex corr.*)   51 uascones *P*, uasconei (*om.* hoc) *Π*, uasconus *T*   et niguida *Π*, eninguida *ϱ*, enimguida *σ Ug.*   pirenei *V*, perenei *Π*, pyrinei *π*, prinnei *β*   52 hospiciam *Π* (m *eras.*)   fatus *P*, faciet *π*   53 imprecer *ϱσT Ug.*   ex] et *βT*   merito *V* (o *ex* i *m²*, *ut vid.*)   hibera *βπ*, Iberica *Par. volgo*   tellis *Π*   54 populi penite *β*   pęni *ϱσ*   annibal *VΠ*, hanibal *σ*   56 culmenque (-memque *σ*) *ϱσ Ug.*   senatus *V* (s *post add.*; *expunxit m²*), senatus *πϱσ Ug.*, saenati *Π*   57 bilbilis *PT*, byrbilis *ϱσ Ug.*, birbilis *cet.*   haut *P*   caligorris *P*, calagorris *Πϱσ Ug.*, *calagoris *β* (s *eras.*)   habebat *P*, habebt *Π*   58 atque *π*   ruga *ϱσ Ug.*   59 arrida *ϱσT*   currentem *T*   secorim *Π*, securim *βπϱσ Ug.*   h[i]lerda *V* (i *m²*)   60 cŏrulem *V* (v *m²*), curulcē *Π*   61 patriesque *P*   [i]stic *V* (i *m²*), ista *Πϱσ Ug.*   sepelibin *ϱσ Ug.*   62 iste *VPΠβT*   tibi[c]tā *V*   tan *ϱ*   suasis *T* (*corr. m¹*)   63 impios et *π*   nullus *Πβ*   uertit *σ* (*corr. m²*)   64 uegētet *P*, ueietent *β*   uarum *P*   65 blandis *π*   quaerillę *Π*, querelae *βπσ*   66 ales] aer *T*   67 quę *V* (*s. v. m²*)   nomoralibus *P*, nemorabilibus *π*   abdida *Π*, a*[b]dita *β* (d *eras.*)   lustris *T*   68 etho *P*   resequᵛta *V*   solatur tacitas defixo in pectore curas *Π*   nostrā secore secuta *β*, nostras et ore secuta *π*, nostras ore secuta *ϱσ*, nostras echo ore secuta *Ug.*   solatus (*corr. m¹*) nostras (*lac. 6 litt.*) secuta *T*   loquelas *PβπσT*   69 colas *Π* (o *ex* u)   70 alpinis conexa (connexa *P*) iugis *VP*   iugi *om. π*   71 *om. T*   inobs *Π*, imops *σ*   cetus *VPβϱσ Ug.*   uertigia *P*   uitas *ϱσ Ug.*

avia perlustrasse vagus loca Bellerophontes.
haec precor, hanc vocem, Boeotia numina, Musae,
accipite et Latiis vatem revocate camenis.

XXV. AD EVNDEM CVM ILLE AD ALIA MAGIS RESPONDERET NEQVE SE VENTVRVM POLLICERETVR.

Discutimus, Pauline, iugum, quod nota fovebat 417 (XXIIII)
temperies, leve quod positu et tolerabile iunctis (*VPΠβπ*)
tractabat paribus concordia mitis habenis:
quod per tam longam seriem volventibus annis
fabula non umquam, numquam querimonia movit,
nulla querella loco pepulit, non ira nec error,
nec quae conpositis male suadae credula causis
concinnat veri similes suspicio culpas:
tam placidum, tam mite iugum, quod utrique parentes
ad senium nostri traxere ab origine vitae
inpositumque piis heredibus usque manere
optarunt, dum longa dies dissolveret aevum.
et mansit, dum laeta fides nec cura laborat
officii servare vices, set sponte feruntur
incustoditum sibi continuantia cursum.
hoc tam mite iugum docili cervice subirent
Martis equi stabuloque feri Diomedis abacti
et qui mutatis ignoti Solis habenis
fulmineum Phaethonta Pado mersere iugales.
discutimus, Pauline, tamen: nec culpa duorum

---

73 Verg. Aen. IIII 611 accipite haec meritumque malis advertite numen et nostras audite preces
XXV. 4 Verg. Aen. I 234 volventibus annis 17 Verg. Georg. III 91 Martis equi

---

72 auia lustra uagus (*om.* loca) *T* perlustrans seuagus *π* loca *Π* (l *ex* c) bellorofontēs *V* (i *m*²), bellorofontes *P*, bellerofontis *Πβπ*, bellorofontis *ρσ* (-phontis *Ug.*), bellerophontis *T* 73 hanc] hāt *P* boeotia *V*, boetia (boecia *β*) *cet.* numina *V*, nomina *cet.* 74 reuocatey *Π* camoenis *Ug.* Finit aepistola ad Paulinum *V*, Finit *Π*, Vale felix optatissime *β*, Meropio Paulino *T*

XXV. Incpt alia ad eūdem cum . . . respondere *e. q. s. V*, Alia epl'a eiusdem ad eundem *P*, Item Ausoni ad Paulinum *π*, *om. β*, Ausonius Paulino S. *Lugd. volgo* 1 pa^v^line *V* (v *m*²) *iugum *β* nota *VP Ven.*⁴, certa *βπ* fouebat* *β* 2 temperies *om. β* (*in mg. m*¹) ppsitū *V*, positum *P Ven.*⁴, possit *β* et *om. β* uenerabile *VP Ven.*⁴, tollerabile *β* uinctis *π* 4 redeuntibus *βπ* armis *P* 5 *om. VP Ven.*⁴ mouit *π*, uisa est *β* (*del. m*² *et in mg. add.* mouit) *post v.* 5 *in β*: at tamen hec illi sedis** sentencia mouit (*del. m*²) *vv.* 6—19 *om. βπ* 6 q^ae^rella *V* (ae *m*²), querela *P Ven.*⁴ 7 neque (*om.* quae) *P* conpositus *V*, compositis *P Ven.*⁴ malesuade *VP volgo*, malesuada et *Sannazarius*, *Heinsius* 8 concinat *P* similis *VP volgo* suspicia *V* (*corr. m*²), suspitio *P* 9 placitum *V*, placite *P*, placidum *Ven.*⁴ uterque *VP Ven.*⁴, utrique *Graevius* manere *V*, parentes *P* 10 nostrum *P Ven.*⁴ *volgo* 11 impositumque *P* ^h^eredibus *V* (h *m*²), heredibusque *P* (*om.* usque) manere obtarūt *V* 12 obtarunt *V Ven.*⁴, optare *P* dissoluere^t^ *V* (t *m*²) aevi *Heinsius* 14 sed *P* 15 currum *P Ven.*⁴ 16 mitte *P* docile *V* 17 abacta *P* 18 multatis *P* ignotis *V* abenis *P* 19 phetonta *V*, fetonta *P*, faethonta *Ven.*⁴ 20 discutitur *VP Ven.*⁴ *volgo* 20 *sq.* discutimus set (sed *π*) tu tantum reus ast ego semper *βπ*

ista, set unius tantum tua. namque ego semper
contenta cervice feram. consorte laborum
destituor nec tam promptum gestata duobus
unum deficiente pari perferre sodalem:
non animus viresque labant, sed iniqua ferendo
condicio est oneri, cum munus utrumque relicto
ingruit acceduntque alienae pondera librae.
sic pars aegra hominis trahit ad contagia sanum
corpus et exigui quamvis discrimine membri
tota per innumeros artus conpago vacillat.
obruar usque tamen, veteris ne desit amici
me durante fides memorique ut fixa sub aevo
restituant profugum — solacia cassa — sodalem.
quantum oblectamen populi, quae vota bonorum
sperato fraudata bono? gratantia cuncti
verba loquebantur. iam nomina nostra parabant
inserere antiquis aevi melioris amicis.
cedebat Pylades, Phrygii quoque gloria Nisi
iam minor et promissa obiens vadimonia Damon.
nos documenta magis felicia, qualia magnus
Scipio longaevique dedit sapientia Laeli:
nos studiis animisque isdem miracula cunctis,
hoc maiora, pares fuimus quod dispare in aevo.
ocius illa iugi fatalis solvere lora
Pellaeum potuisse ducem reor, abdita opertis
principiis et utroque caput celantia nodo.
grande aliquod verbum nimirum diximus, ut se
inferret nimiis vindex Rhamnusia votis:
Arsacidae ut quondam regis non laeta triumphis
grandia verba premens ultrix dea Medica belli
sistere Cecropidum in terris monumenta paranti
obstitit et Graio iam iam figenda tropaeo
ultro etiam victis Nemesis stetit Attica Persis.
quae tibi Romulidas proceres vexare libido est?

22 Verg. Georg. III 536 contenta cervice 41 Hor. Sat. II 1, 72 virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli 47 Verg. Aen. X 547 dixerat ille aliquid magnum

21 sed *P* 22 *****contenta *β* 23 distituor *P* tam] iam *Heinsius* promtum *V* gesta *P Ven.*[4], testata *βπ* 24 defitienti *P* deficiente (*om.* unum) alio solum perferre iugalem (-le *β*) *βπ* 25 lauant *π* sed *Pπ* non animos uiresque*** leuatur set iniq͔a*ferendo *β* 26 condictio *P*, conditio *π* oneris *P Ven.*[4], honeri *β* cum (q^v^um *V*) pondus *VP volgo*, cum munus *β*, communis *π* reli^c^to *V* (c *m*[2]) 27 aliaena *β* 28 homines *P* trait *V* saxum *π* 29 membri] uerbi *π* 30 compago *β* *vv.* 31—33 *om. VP* 33 *fortasse* restituat solatia *π* casta *ed. Toll volgo* *post* 33 *in βπ secuntur vv.* 63—66, *quos in locum illum transposui; om. VP* *vv.* 34—62 et 66—122 *om. βπ* 35 sperata *V* cucti *V* 36 loquebatur *V* 37 amici *V* 38 pilades *V*, plyades *P* phrigii *VP* Nisi] nīs. *V* 40 docimenta *VP* 41 lębi *V* (*corr. m*[2]), celi *P*, laelii *Ven.*[4] 42 animysque *V* (y *in ras.*, *fortasse m*[2]) hisdem *P* cuctis *V* 43 maiore *V* 47 duximus *VP*, *corr. Par.* ut se] iste *P* 48 iudex *P* 49 triumfis *V* 50 premiens *P* dea Medica] dementica *P*, dementia *Ven.*[4] 51 cecrepidum *P* parēti *V*, parent *P*, paranti *Par.* 52 fingenda *P Ven.*[4] *volgo* 53 *om. P* 54 romolidas *P*

in Medos Arabasque tuos per nubila et atrum
perge chaos. Romana procul tibi nomina sunto. 60
illic quaere alios oppugnatura sodales,
livor ubi iste tuus ferrugineumque venenum
opportuna tuis inimicat pectora fucis.
Paulinum Ausoniumque, viros quos sacra Quirini
purpura et auratus trabeae velavit amictus, 65
non decet insidiis peregrinae cedere divae. 66
inpia, Pirithoo disiungere Thesea posses 34
Euryalumque suo socium secernere Niso:
te suadente fugam Pylades liquisset Oresten
nec custodisset Siculus vadimonia Damon. 37
quid queror eoique insector crimina monstri? 67
occidui me ripa Tagi, me Punica laedit
Barcino, me bimaris iuga ninguida Pyrenaei:
. . . .
moenibus et patrio forsan quoque vestis et oris 78
. . . .
quemque suo longe dirimat provincia tractu 70
trans montes solemque alium, trans flumina et urbes
et quod terrarum caelique extenditur inter
Emeritensis Anae lataeque fluenta Garumnae.
quod si intervalli spatium tolerabile limes
poneret exiguus (quamvis longa omnia credant, 75
qui simul esse volunt), faceret tamen ipsa propinquos
cura locos, mediis iungens distantia verbis: 77
Santonus ut sibi Burdigalam, mox iungit Aginnum
illa sibi et populos Aquitanica rura colentes,
utque duplex Arelas Alpinae tecta Viennae
Narbonemque pari spatio sibi conserit et mox
quinquiplicem socias tibi, Martie Narbo, Tolosam.
hoc mihi si spatium vicinis moenibus esset,
tunc ego te ut nostris aptum conplecterer ulnis
adflaretque tuas aures nostrae aura loquellae.

---

61 Stat. Achill. II 35 velavit amictu (*cf.* Silv. II 1, 132) 63 sqq. Mart. VII 24, 3 sq. te fingente nefas Pyladen odisset Orestes, Thesea Pirithoi destituisset amor; *cf.* Ovid. Trist. I 5, 19 sqq.; 9, 27 sqq.

---

55 medios *P* orabasque *V* ā[n]trum* *V* (n m^2; p *eras.*), canitrum *P* (*om.* et), atrum *Ven.*[4] 56 parge *P* caos *V*, chacis *P* 58 ferugennumque *P* 59 oportuna *VP* inimica *P* facis *P* 60 quini *P* 61 purpure *P* (*om.* et) 63 inpii *β*, impie *π*, inpia *ego* perithoo *β* diiungere *π* possis *βπ*, posses *Graevius* 65 Orestem *volgo* 67 quit *V* (d m^2) eo·iq' *V*, eroique *P* 68 pu[n]ica *V* (n m^2) 69 barcilo *P* bamaris *P* pirenei *VP* 70 *lacunam et ante et post hunc versum significavi*, *volgo Florido auctore*, *qui* e patriis (*sic iam Lugd.*) formam *scripsit*, *post* 78 *collocatum* menibus *P* e patrio *P Ven.*[4] foris an *P* qoque *V* 71 quemque *VP Ven.*[4], quaeque *Toll volgo*, cumque *Heinsius* suę (sue *P*) longo *VP*, suo longo *Ven.*[4], suo longe *Toll* dirimit *Toll volgo* 72 monte[s] *V* (s m^2) flumin[a] et [v]rbes *V* (*in mg.* & urbes) 73 que *om.* *P* 74 emeriten**s *V* (si *eras.*), emeritens *P*, Emeriten (*om.* Anae) *Ven.*[4] garunnę *V* 75 interuallis *P Ven.*[4] *volgo* lites limes *P* 76 creda[N]t *V* (N *fort.* m^2), cadat *P* (*om.* omnia), credat *Ven.*[4] 78 cara *V* locis *V*, locus *P Ven.*[4], locos *Lugd.* 79 sa[N]ctonis *V* (N m^2), sanctones *P*, Sanctonos *Ven.*[4], Sanctonus *Lugd.* burdegalam *P* Aginnum *om.* *P* 83 quinq[v]iplicem *V Ven.*[4], quinquipolicem *P*, quinquuplicem *Par.*, quincuplicem *Ald. volgo* 85 actū *V*, aptum *P*, artum *Oudendorp* 86 afflareque *P* aure loquele *P*

nunc tibi trans Alpes et marmoream Pyrenen
Caesareae Augustae domus ⟨est⟩, Tyrrhenica propter
Tarraco et ostrifero super addita Barcino ponto:
me iuga Burdigalae, trino me flumina coetu
secernunt turbis popularibus otiaque inter
vitiferi exercent colles laetumque colonis
uber agri, tum prata virentia, tum nemus umbris
mobilibus celebrique frequens ecclesia vico,
totque mea in Novaro sibi proxima praedia pago
dispositis totum vicibus variata per annum,
egelidae ut tepeant hiemes rabidosque per aestus
adspirent tenues frigus subtile Aquilones.
te sine set nullus grata vice provenit annus.
ver pluvium sine flore fugit, canis aestifer ardet,
nulla autumnales variat Pomona sapores
effusaque hiemem contristat Aquarius unda.
agnoscisne tuam, Ponti dulcissime, culpam?
nam mihi certa fides nec conmutabilis umquam
Paulini illius veteris reverentia durat
quaeque meoque tuoque fuit concordia patri.
si tendi facilis cuiquam fuit arcus Vlixei
aut praeter dominum vibrabilis ornus Achilli,
nos quoque tam longo Rhamnusia foedere solvet.
set cur tam maesto sero tristia carmina versu
et non in meliora animus se vota propinquat?
sit procul iste metus. certa est fiducia nobis,
si genitor natusque dei pia verba voventum
accipiat, nostro reddi te posse precatu,
ne sparsam raptamque domum lacerataque centum
per dominos veteris Paulini regna fleamus

---

90 sq. Hor. Carm. I 1, 30 sqq. me gelidum nemus . . . secernunt populo 93 Verg. Aen. VII 262 uber agri 97 Hor. Epist. I 10, 15 est ubi plus tepeant hiemes 99 Hor. Carm. I 4, 1 grata vice 100 Verg. Georg. II 353 canis aestifer 102 Hor. Sat. I 1, 36 inversum contristat Aquarius annum (*cf.* Germ. Arat. 285) 107 Odyss. XXI 91 sqq. 108 Il. XVI 141 sqq. 116 Verg. Ecl. I 69

---

87 pirennem *V* 88 ag^{v}stę *V*, anguste *P* est *om. VP, add. Vin.* trennica *V*, tyrenica *P Ven.*^{4} 89 tarracon *P* (*om.* et ostrifero *lac. ind.*) perabdita (*om.* su) barcina *P* 90 meiuga *VP*, teriuga *Ven.*^{4} *volgo* burdigala *P* (*om.* trino me *lac. ind.*) cętu *V*, cetu *P Ven.*^{4} 91 *et* 92 *om. P lac. ind.* 93 agri] agitur *P* 94 celerique *P Ven.*^{4} eclesia *V* (*in mg.* m^2 xpiane) 95 totaque *P* nobaro *V* (m^1), novero *Ven.*^{4} *volgo* 96 dipositi *V* (m^1), dispositi *P Ven.*^{4}, dispositis *Lugd.* 97 agelitę *V*, et gelide *P*, egelidae *Ven.*^{4} hi^{e}mes *V* (e m^2) 98 equilones *P* (*corr.* m^1) 99 sed *P* 101 sopores *V* (po *ex* op m^2 *ut videtur*) 102 aquarius *V* (u *alt.* m^2) *ante v.* 103 *in V unius versus est spatium, in quo haec leguntur:* Ausonius Paulino Ad Paulinum Ausonius *Π* 103 agnos^{cis}ne *V* (cis m^2), agnoscesne *P Ven.*^{4} poti^{vs} *V* (vs m^2) 104 commutabilis *Π* unquam *P* 105 ueteres *P Ven.*^{4} 106 meo *P* (*om.* que) quaeque meo atque tuo fuerat *Ven.*^{4} *volgo* 107 cuiquam facilis *Π* ulixi *PΠ Ven.*^{4} 108 umbrabilis *P* Achillei *Toll volgo* 109 rhamnusiam *P*, mens altera *Π* federe *VP*, fędere *Π* 110 sed *PΠ* maestero *Π* (a *ex corr.*), mesto secundo *P* tristia* *V* 111 animos *P Ven.*^{4} et cur non (et non iam?) meliora animo se vota propinquant *Accursius fortasse recte* 113 uouentum *Π*, uolentum *VP volgo* 114 pręcatu *V* (e *corr.*), praecatu *Π* 115 spansam *P* 116 dominus *Π* ueteres *P Ven.*^{4}

teque vagum toto quam longa Hispania tractu
inmemorem veterum peregrinis fidere amicis.
accurre, o nostrum decus, o mea maxima cura,
votis ominibusque bonis precibusque vocatus,
adpropera, dum tu iuvenis, dum nostra senectus
servat inexhaustum tibi gratificata vigorem.
ecquando iste meas inpellet nuntius aures?
ecce tuus Paulinus adest. iam ninguida linquit
oppida Hiberorum, Tarbellica iam tenet arva.
Ebromagi iam tecta subit, iam praedia fratris
vicina ingreditur, iam labitur amne secundo
iamque in conspectu est, iam prora obvertitur amni
ingressusque sui celebrata per ostia portus
totum occursantis populi praevertitur agmen:
et sua praeteriens iam iam tua limina pulsat.
credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

⟨EPIGRAMMATON LIBER.⟩

I.

Phoebe potens numeris, praeses Tritonia bellis, 1
tu quoque ab aërio praepes Victoria lapsu, (ω)
come serenatam duplici diademate frontem,
serta ferens, quae dona togae, quae praemia pugnae.
bellandi fandique potens Augustus honorem
bis meret, ut geminet titulos, qui proelia Musis

---

119 Verg. Georg. II 40 Aen. I 678 120 Hor. Carm. IIII 5, 13 votis ominibusque et precibus vocat 123 Verg. Aen. VII 437 (VIII 582) nuntius auris 128 Verg. Aen. VI 3 obvertunt pelago proras 132 Verg. Ecl. VIII 108 credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

---

117 ^{hi}spania *V* (hi *m*²) 118 immemorem *P* 119 adcurre *Π* accurre onsr̄m *V* (accurre on *m*² *in ras.*) 120 om^{i}nibusque *V* (i *m*²; *in mg.* *m*² id̄ auspiciis), omnibusque *P*, hominibusque *Π* precibusque *V* (ę *m*²), praecibusque *Π* 121 appropera *P* 122 inex^{h}austum *V* (h *m*²), inexaustum *PΠ* 123 et quando *codd.*, ecquando *Ven.*⁴ ^{i}ste *V* (i *m*²) inpellet *V*, impellet *P*, impleuit *Π*, implebit *Brandes* (*cf. Verg. Aen. XI 896*) en erit ut nostras hic nuntius excitet aures *βπ* 124 linquid *Πβ* 125 oppido *β* ^{h}iberorum *V* (h *m*²) terbellica *Vπ*, t'bellica *P*, t̄bellica *β* 126 hebr*omagi *V* (*fortasse* e *eras.*; r *m*² *in ras.*, *in mg.* *m*² q ebromagi), hebromagi *P volgo* f^{r}atris *V* (r *m*²) 127 inreditur *Π* sec*undo *V* 128 *om.* *P* cōspecutu *V* (u *pr. del.*) aduertitur *π* ǡnni *V* (ǡ *ex* a *m*²), omni *β* 129 colebrat *P*, caelebrata *π* hostia *V Ven.*⁴, hospita *P*, hos^{pi}ta *β* portur *Π*, partus *π* (*corr.* *m*²) 130 occursantes *P* praeuertit cunctos ut te amplectatur amicos *βπ* 131 supra eteriens *P* suam *π* iam *alterum om.* *π* 132 ǡ^{N} *V* (ɴ *m*²) omīa *P*, omā *π* (*m*² sōnia) Finit epl'a *P* uale felix optatissime *add.* *β*

I. *nullum lemma ω* De Augusto *Pulmannus volgo* 1 praesēs *M* 2 *post* praepes *eras.* numeris *M* 5 prelia *M*

temperat et Geticum moderatur Apolline Martem.
arma inter Chunosque truces furtoque nocentes
Sauromatas, quantum cessat de tempore belli,
indulget Clariis tantum inter castra Camenis.
vix posuit volucres stridentia tela sagittas:
Musarum ad calamos fertur manus, otia nescit
et commutata meditatur harundine carmen:
sed carmen non molle modis, bella horrida Martis
Odrysii Thraessaeque viraginis arma retractat.
exulta, Aeacide, celebraris vate superbo
rursum Romanusque tibi contingit Homerus.

II. COMMENDATIO CODICIS.

Est quod mane legas, est et quod vespere. laetis 9
seria miscuimus, temperie ut placeant. (*Bω*)
non unus vitae color est nec carminis unus
lector: habet tempus pagina quaeque suum.
hoc mitrata Venus probat, hoc galeata Minerva,
Stoicus has partes, has Epicurus amat.
salva mihi veterum maneat dum regula morum,
plaudat permissis sobria Musa iocis.

III.

Cedere quae lato nescit fera saucia ferro 2
armatique urget tela cruenta viri, (*ω*)
quam grandis parvo patitur sub vulnere mortem
et solam leti vim probat esse manum!
mirantur casusque novos subitasque ruinas
. . . .

I. 7 Verg. Aen. III 35 13 Verg. Ecl. VI 8 meditabor harundine musam 14 Verg. Aen. prooem. 4 horrentia Martis

III. 1 Verg. Aen. IIII 131 lato venabula ferro

---

10 indulge *M* datiis *M*, daciis *kl*(m^2)*v*, latiis v^2 (m^2 clatiis) *cet. E*, Clariis *Scal. et Vin.* ('*ex libris*') 13 arundine *M* 15 odrisii *M* thresseque *M*, th^r^esseque v^2, thesseque *cet.*, thraessaeque *E*

II. *totum extat in B f. 82^v, in ω tres tantum versus ultimi, carmini priori adiuncti, quibus Avantius in Ven.*[4] *hunc praeposuit* Nostra simul certant uariis epigrammata nugis, *Accursius hunc volgo receptum* Est iocus in nostris, sunt seria multa libellis *lemma B*, De suis poëmatis *Ven.*[4] *volgo* 2 tempore *B*, temperie *Hartel* 5 mirata *B*, mitrata *ego* 6 epycurus *M* amat *B*, habet v^2 (*in mg.* agit), agit *cet. volgo* 8 plaudat *B*, laudat *kl*(m^1)*u*, laudet *Ml*(m^2), ludat *cet. volgo* Explicit *B*

III. *nullum lemma ω* De fera a Caesare interfecta *Ven.*[4] *volgo* 1 cedere *l* (*in quo* r *post* c *eras.*) *Ven.*[4], credere *cet.* 3 grandis *T*, grandes *cet. volgo* patitur paruo *M* mortes *ω volgo*, mortem *Floridus* 6 *deest in ω lac. partim indic.*; *in Ven.*[4] *legitur* quas ferat a celeri uulnere dextra ualens, *volgatum* quaeritur et fallit lumina plaga recens *in vetustioribus quibusdam exemplaribus legi refert Accursius*

nec contenta ictos letaliter ire per artus
    coniungit mortes una sagitta duas.
plurima communi pereunt si fulminis ictu,
    haec quoque de caelo vulnera missa putes.

IIII. AD FONTEM DANVVII IVSSV VALENTINIANI AVG.

Illyricis regnator aquis, tibi, Nile, secundus, 3
    Danuvius laetum profero fonte caput. (ω)
salvere Augustos iubeo, natumque patremque,
    armiferis alui quos ego Pannoniis.
nuntius Euxino iam nunc volo currere ponto,
    ut sciat hoc superum cura secunda Valens,
caede fuga flammis stratos periisse Suebos
    nec Rhenum Gallis limitis esse loco.
quod si lege maris refluus mihi curreret amnis,
    huc possem victos inde referre Gothos.

V. ⟨ITEM⟩.

Danuvius penitis caput occultatus in oris 4
    totus sub vestra iam dicione fluo. (ω)
qua gelidum fontem mediis effundo Suebis,
    imperiis gravidas qua seco Pannonias
et qua dives aquis Scythico solvo ostia ponto:
    omnia sub vestrum flumina mitto iugum.
Augusto dabitur sed proxima palma Valenti:
    inveniet fontes hic quoque, Nile, tuos.

VI. VALENTINIANO IVNIORI IN SIGNVM MARMOREVM.

Nunc te marmoreum pro sumptu fecimus: at cum 5
Augustus frater remeaverit, aureus esto. (ω)

IIII. 1 Ennod. Carm. I 5, 27 (*de Pado*) regnator Ligurum fluviorum maximus ille

V. 4 Verg. Aen. IIII 229 gravidam imperiis

VI. Verg. Ecl. VII 35 sq. nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu, si fetura gregem suppleverit, aureus esto

---

9 sic ω, si *Basil.*

IIII. *lemma M*χ, Danubius Augg. alloquitur *Scal. volgo* 1 hilliris *M* secundis *M* 2 danuuius *Mkpv*^{2}, danubius *cet.* 4 armiferis *Mk et v*^{2} *corr.*, armiferos *cet. Laur. 81, 42* (*in quo vv.* 1—4) 6 superum *Mk*, superis *cet.* 7 fractos *T* suebos *Mk et v*^{2} *corr.*, sueuos *cet.* 10 posse *M*

V. Ad fontem Danuuii iussu Valentini Aug. *Mk*, De fonte Danubii (Danuuii *p*) iussu Valentini (Valentiniani *v*, Valenti^{a}ni *v*^{2}) Aug. (Augusti) χ, *nullum lemma T*, Idem eosdem alloquitur *Scal. volgo* 1 danuuius *TMkp*, danubius *cet.* penitus ω, penitis *Par.* 2 dictione *M* 3 suebis *TM et v*^{2} (*corr.*), suevis *cet.* 5 hostio *T*, ^{h}ostia *M*, hostia *cet.*

VI. *lemma Mk et b*^{2} (*in quo* Valentiano, *om.* iuniori) *et gg*^{2} (*in quibus* Valentiniano imperatori), In signum marmoreum Valentiniani μ, Sub Valentini (Valentiani *v volgo*, Valentiniani *Par.*) iunioris signo marmoreo *cet. volgo*

VII. PICTVRAE SVBDITI VBI LEO VNA SAGITTA A GRATIANO OCCISVS EST.

Quod leo tam tenui patitur sub harundine letum, 6
non vires ferri, sed ferientis agunt. (ω)

VIII. EXHORTATIO AD MODESTIAM.

Fama est fictilibus cenasse Agathoclea regem 8
atque abacum Samio saepe onerasse luto, (Vω)
fercula gemmatis cum poneret horrida vasis
et misceret opes pauperiemque simul.
quaerenti causam respondit: 'rex ego qui sum
Sicaniae, figulo sum genitore satus'.
fortunam reverenter habe, quicumque repente
dives ab exili progrediere loco.

VIIII. IN †EVMPINAM ADVLTERAM.

Toxica zelotypo dedit uxor moecha marito: 10
nec satis ad mortem credidit esse datum. (Vω)
miscuit argenti letalia pondera vivi,
cogeret ut celerem vis geminata necem.
dividat haec si quis, faciunt discreta venenum:
antidotum sumet, qui sociata bibet.
ergo inter sese dum noxia pocula certant,
cessit letalis noxa salutiferae.

VIII. Plut. apophth. reg. et imp. s. v. Agathocles 1; id. περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως 13. Codex Lindenbrogii 7 (*cf. Caec. Balb. ed. Woelfflin p. 14*): Caecilius Balbus lib. IIII de nug. Philosophor. Agathocles rex dicere solitus, auro tanquam fictilibus et fictilibus tanquam auro utendum est [*cf.* Sen. Epist. I 5, 6 magnus ille est, qui fictilibus sic utitur quemadmodum argento: nec ille minor est, qui sic argento utitur quemadmodum fictilibus]. longe enim praestantius est moribus splendescere quam rebus. cum enim in vasis fictilibus caenasset, quaerentibus causam huius dixisse fertur: Rex ego cum sim Siciliae, figulo sum genitore satus. Fortunam reverenter habe, quicunque repente Dives ab exili progrediere domo. considerans enim humilem ortum suum vasis fictilibus contentus erat. Ioann. Sarisb. Pol. V 17: Sic auro tanquam fictilibus, fictilibus quasi auro utatur .... atqui longe praestantius est moribus splendere quam rebus, nec rerum unquam specie illustrabitur, quem suae turpitudinis macula dehonestat. Fictilibus coenasse ferunt Agathoclea regem Atque abacum Samio saepe onerasse luto, Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis Et misceret opes pauperiemque simul. Quaerenti causam respondit: Rex ego qui sum Siciliae . . . domo

VIIII. Plin. N. H. XXVII 5

VII. *lemma MkE et* v^2 *in mg.* m^2 (a Gratiano *ante* una *k*, *post* una *E volgo*), De leone una tantum sagitta a Gratiano occiso *cet.*, *nullum lemma* p^3

VIII. Exhortatio (Exortatio VMv^2) ad modestiam *VMχ praeter v, in quo est* De rege Agathocle modesto, *nullum lemma T* 1 agathoclea *V* (e *ex* &) caenasse *T cod. Lindenbrogii* 2 honerasse *V* 3 fercula] pocula *T* orrida *V*, aurea *ω I. Sarisb. Pol. V, 17* 5 quaerenticausam *V* (ic *in ras.* m^2; m^1 *ut videtur* ec) cum sim *cod. Lind.* 6 sicaniae *V* (ic m^2 *in ras.*), siciliae *cod. Lind. I. Sarisb. l. c.* *v. 7 sq. in* p^3 (*adscriptum*: contra nimis elatos) loco] domo *cod. Lind. I. Sarisb. l. c.*

VIIII. *lemma in V* (Eunapiam *Scal.*, Euripulam *i. e.* Eurypylam *Peiper*, *an* Euripinam? *cf. Schneidew. ad Diog. III 39*; veneficam *Hartel*) De uxore quae dedit marito toxica (toxica marito *g*) $gg^2\mu$, De moecha qui dedit uenenum uxori b^2, De uxore quae uoluit uirum ueneno necare *χ*, *nullum lemma* TMp^3 1 zelotipo *VT*, celotipo *M* (zel- m^2) moeccha *T*, casta p^3 2 morte *V* (*corr.* m^2) 6 sumit *T*, sum̄et *M* bibit *T* 8 laetalis *V*, mortalis *T* noxia Mp^3

protinus et vacuos alvi petiere recessus,
    lubrica deiectis qua via nota cibis.
quam pia cura deum! prodest crudelior uxor
    et, cum fata volunt, bina venena iuvant.

X. IN ECHO PICTAM.

Vane, quid affectas faciem mihi ponere, pictor, 11
    ignotamque oculis sollicitare deam? (ω)
aëris et linguae sum filia, mater inanis
    indicii, vocem quae sine mente gero.
extremos pereunte modos a fine reducens
    ludificata sequor verba aliena meis.
auribus in vestris habito penetrabilis echo:
    et si vis similem pingere, pinge sonum.

XI. IN SIMVLACRVM OCCASIONIS ET PAENITENTIAE.

Cuius opus? Phidiae, qui signum Pallados, eius, 12
    quique Iovem fecit, tertia palma ego sum. (ω)
sum dea quae rara et paucis Occasio nota.
    Quid rotulae insistis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris sum. Mercurius quae
    fortunare solet, tardo ego, cum volui.
Crine tegis faciem? Cognosci nolo. Sed heus tu
    occipiti calvo es? Ne tenear fugiens.
Quae tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic rogo quae sis.
    Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit:
sum dea, quae facti non factique exigo poenas,
    nempe ut paeniteat: sic Metanoea vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum. Quandoque volavi,
    haec manet: hanc retinent quos ego praeterii.

XI. Anth. Pal. XVI 275 (Ποσειδίππου εἰς ἄγαλμα τοῦ Καιροῦ):
Τίς πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. Οὔνομα δὴ τίς;
    Λύσιππος. Σὺ δὲ τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; Ἀεὶ τροχάω. Τί δὲ ταρσοὺς
    ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; Ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; Ἀνδράσι δεῖγμα,
    ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; Ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
    Νὴ Δία, τἀξόπιθεν δ' εἰς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν
    οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοὔνεχ' ὁ τεχνίτης σε διέπλασεν; Εἵνεκεν ὑμέων,
    ξεῖνε· καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

---

9 alii *T*   recessus *V* (r *ex* s m^2)

X. In echo pictam *Mk et* v^2 (*in mg.* m^2), In pictorem qui uolebat pingere deam eccho *χ*, *nullum lemma T*, In pictorem deae Ecchus *Ven.*[4], Echo ad pictorem *Bernensis 211 f. 155r Scal. volgo*   4 iudicii *T*   7 eccho *T*   8 et si *T* (*in quo* et similem) *χ*, si quam *M Bern. et k* (*in mg.* ł et si), quam (*in mg.* et) si b^2, at si *Ven.*[4], tu si *Hartel*

XI. In simulacrum occasionis et penitentiae *Mk*b^2p^3, De simulacro occasionis et penitentiae *χ*, *nullum lemma T*   3 tu p^3 (*s. v.* m^1 ał sū)   5 quod *MT*, quid *cet.*, quo *Baehrens*   6 fortuna *ω*, fortunate *E*, fortunare *Ven.*[3]   tardo *T Par.*, trado *cet.*   11 et non facti *ω*, non factique *E*   paenas *T*   12 methomonea *T*   13 quandoque *T et λ* (que *s. v.* m^2), quando *Mkmpuv*[2], nam quando *lv*, si quando *E volgo*

tu quoque dum rogitas, dum percontando moraris,
elapsam dices me tibi de manibus.

XII. AD GALLAM.

Dicebam tibi, Galla, senescimus. effugit aetas. 13
utere vere tuo: casta puella anus est. (ω)
sprevisti: obrepsit non intellecta senectus
nec revocare potes qui periere dies.
nunc piget et quereris, quod non aut ista voluntas
tunc fuit aut non est nunc ea forma tibi.
da tamen amplexus oblitaque gaudia iunge,
da: fruar etsi non quod volo, quod volui.

XIII. DE LEPORE CAPTO A CANE MARINO.

Trinacrii quondam currentem in litoris ora 14
ante canes leporem caeruleus rapuit. (ω)
at lepus: 'in me omnis terrae pelagique rapina est:
forsitan et caeli, si canis astra tenet'.

XIIII. ⟨IN PERGAMVM⟩.

Tam segnis scriptor quam lentus Pergame cursor 15
fugisti et primo captus es in stadio. (ω)
ergo notas scripto tolerasti Pergame voltu
et quas neglexit dextera frons patitur.

XII. Anth. Pal. V 21 Ῥουφίνου:

Οὐκ ἔλεγον, Προδίκη, 'γηράσκομεν', οὐ προεφώνουν·
'ἥξουσιν ταχέως αἱ διαλυσίφιλοι';
νῦν ῥυτίδες καὶ θρὶξ πολιὴ καὶ σῶμα ῥακῶδες,
καὶ στόμα τὰς προτέρας οὐκέτ' ἔχον χάριτας.

cf. 12 (Ῥουφίνου), 3 sq., Mart. IIII 38, Ennod. Carm. II 97, 4   2 Appul. apol. 9 (403, 5) tuum ver   3 Iuv. VIIII 129 obrepit non intellecta senectus   5 sq. Ter. Hec. I 1, 17 sq. (74 sq.) cur non aut istaec mihi aetas et forma est aut tibi haec sententia

XIII. Anth. Pal. VIIII 18 Γερμανικοῦ Καίσαρος:

Ἐκ κυνὸς εἷλε κύων με. τί τὸ ξένον; εἰς ἐμὲ θῆρες
ὑγροὶ καὶ πεζοὶ θυμὸν ἔχουσιν ἕνα.
αἰθέρα λοιπὸν ἔχοιτε, λαγοί, βατόν. ἀλλὰ φοβοῦμαι,
οὐρανέ· καὶ σὺ φέρεις ἀστερόεντα κύνα.

cf. 17 (τοῦ αὐτοῦ), 3 sq. αὐτίκα γάρ μιν εἰνάλιος μάρψας πνεύματος ὠρφάνισεν

---

15 percontando v^2, percuntando *Mmup*^{3}, percunctando *cet.*   16 dices *om.* p^3, disces *Heinsius*

XII. Ad Gallam puellam iam senescentem *χ volgo*, In Gallam *k*, Ad Gallam b^2, Ad Gallam anum $gg^2\mu$, *nullum lemma TMp*^{3} 1 *post* senescimus *add.* ambo p^3 2 rene *ω*, vere *Ald.*   3 oppressit *μ* (*in mg.* obrepsit) b^2gg^2 5 noluptas *Tp*^{3} 6 tum $Mkp^3b^2gg^2$, tunc *cet.*

XIII. *lemma χ, nullum lemma TM*   1 littoris *TM*   2 an canes *M*, an** canes v^2 3 an lepus imae *T*   4 forsitan *T* (n *ex* m)   coeli *T*

XIIII. *Carmina XIIII et XV coniuncta in ω disiunxit Scal.*   De Pergamo scriptore (seruo *add. mu*) fugitiuo qui captus fuerat (erat vv^2) *χ volgo*, *nullum lemma TM*   3 notas *om. T*   uultu *Tχ*   4 quam *T*

XV. ⟨ITEM⟩.

Pergame non recte poenitus fronte subisti 16
supplicium, lentae quod meruere manus. (ω)
at tu, qui dominus, peccantia membra coherce:
iniustum falsos excruciare reos.
aut inscribe istam, quae non volt scribere, dextram,
aut profugos ferri pondere necte pedes.

XVI.

Canus rogabat Laidis noctem Myron: 17
tulit repulsam protinus. (ω)
causamque sensit et caput fuligine
fucavit atra candidum:
idemque voltu, crine non idem Myron
orabat oratum prius.
sed illa formam cum capillo comparans
similemque, non ipsum rata,
fortasse et ipsum, sed volens ludo frui,
sic est adorta callidum:
'inepte quid me quod recusavi rogas?
patri negavi iam tuo'.

XVII. AD VXOREM.

Laidas et Glyceras, lascivae nomina famae, 18
coniunx in nostro carmine cum legeret, (ω)
ludere me dixit falsoque in amore iocari:
tanta illi nostra est de probitate fides.

XVIII. AD EANDEM.

Vxor vivamus ut viximus et teneamus 19
nomina, quae primo sumpsimus in thalamo: (ω)
nec ferat ulla dies, ut commutemur in aevo,
quin tibi sim iuvenis tuque puella mihi.

XVI. Ael. Spart. vit. Hadr. 20, 8 iam hoc patri tuo negavi

XV. In eundem Pergamum *Scal. volgo* 1 penitus *TM*, punitus *cet.*, poenitus *Baehrens* 3 menbra *M* coherces *T* 4 excruciare *TME et* v^2 (*in quo* ex *in ras.* m^2), est cruciare *cet.* 5 non *om. T* uult $T\chi$

XVI. De Myrone qui Laidis (Thaidis p^2) noctem rogauerat χ, Seni *M*, In Mironem canum poscentem noctem Laydis seni b^2, *nullum lemma T*, De Myrone et Laide *Scal. volgo* 1 CIAnus *T* (I *minio*, C *add.* m^2) laydis *T* miron *M* 3 sensit *T* (s *alt.* m^2 *ex* t) fulligine *T* 5 uultu $T\chi$ miron *M*

XVII. Ad uxorem b^2, De uxoris opinione *v*, De opinione quam de illo habebat (habuerat v^2) eius uxor *mpuv*^{2}, *nullum lemma TM Laur. 81, 42*, De se et uxore *Scal. volgo* 1 Thaidas *Heinsius* (*cf. Mart. XIIII 187, 2*) gliceras *TM* uxor *T*, coniunx *cet. Laur. 81, 42*

XVIII. Ad uxorem $Mp^3gg^2\mu$, Ad eandem b^2, Ad uxorem suam quod debeat uiuere et oblectari χ, *nullum lemma T*, Ad uxorem suam *Scal. volgo* 1 ut *T*, quod *cet. volgo*, ceu *Heinsius* 3 commutetur *T*, commutentur Mb^2gg^2, commutent (mur *suprascr.*) μ, commutemur $p^3\chi E$

Nestore sim quamvis provectior aemulaque annis
vincas Cumanam tu quoque Deiphoben,
nos ignoremus quid sit matura senectus.
scire aevi meritum, non numerare decet.

XVIIII. IN ANVM EBRIOSAM.

Qui primus, Meroe, nomen tibi condidit, ille 20
Thesidae nomen condidit Hippolyto. (ω)
nam divinare est nomen componere, quod sit
fortunae et morum vel necis indicium.
Protesilae, tibi nomen sic fata dederunt,
victima quod Troiae prima futurus eras.
Idmona quod vatem, medicum quod Iapyga dicunt,
discendas artes nomina praeveniunt.
et tu sic, Meroe, non quod sis atra colore,
ut quae Niliaca nascitur in Meroe,
infusum sed quod vinum non diluis undis,
potare immixtum sueta merumque merum.

XX. EX GRAECO.

Me lapidem quondam Persae advexere, tropaeum 21
ut fierem bello: nunc ego sum Nemesis. (ω)
ac sicut Graecis victoribus asto tropaeum,
punio sic Persas vanilocos nemesis.

XVIIII. 1 Appul. Met. I 7 ad quandam cauponam Meroen 7 Verg. Aen. XII 391 Phoebo ante alios dilectus Iapyx Iasides

XX. Anth. Pal. XVI 263 ἄδηλον. εἰς Νέμεσιν:

Πρίν με λίθον Πέρσαι δεῦρ' ἤγαγον, ὄφρα τρόπαιον
στήσονται Νίκας· εἰμὶ δὲ νῦν Νέμεσις.
ἀμφοτέροις δ' ἕστηκα, καὶ Ἕλλήνεσσι τρόπαιον
νίκας καὶ Πέρσαις τοῦ πολέμου νέμεσις.

---

5 annos *TMp*[3]*b*[2], annis *cet.* 6 deyphoben *T* (y *ex* i), deipheben *Mp*[3] 8 meritum] incertum *ed. Toll. volgo*

XVIIII. *lemma in M* In Meroen (Meroem) anum ebriosam *χ volgo*, *nullum lemma T* 1 cui *M* 2 hyppolito *T*, hypolito *M* 3 iam *T* componere] cui ponere *Barth* 4 et *om. Scal. volgo* vel] et *T* 5 prothesilae *T* facta *M* 7 medicum *T* (u *ex* a) iapyga *mu*, iapiga *cet.*, Iapida *Ven.*[4] *volgo* 11 mondilius *T* (*in mg. m*[2] ·pu· non diluis) 12 inmixtum *vl*, inmistum *v*[2]

XX. Ex Greco *M*, Ex (De *v*[2]) greco traductum de statua Nemesis *χ*, *nullum lemma T*, Nemesis e Graeco *Scal. volgo* 1 trophaeum *ω* 2 *et* 4 nemensis *M* 3 ac] at *E volgo* tropeum *M*, trophaeum *cet.* 4 naniloquos *Tχ*

XXI. EX GRAECO.

Qui laqueum collo nectebat, repperit aurum 23
thesaurique loco deposuit laqueum: (ω)
at qui condiderat, postquam non repperit aurum,
aptavit collo quem reperit laqueum.

XXII. DE THRASYBVLO LACEDAEMONIO.

Excipis adverso quod pectore volnera septem, 24
arma super veheris quod, Thrasybule, tua, (ω)
non dolor hic patris, Pitanae sed gloria maior:
rarum tam pulchro funere posse frui.
quem postquam maesto socii posuere feretro,
talia magnanimus edidit orsa pater:
'flete alios: natus lacrimis non indiget ullis,
et meus et talis et Lacedaemonius'.

XXIII. EX GRAECO.

Mater Lacaena clipeo obarmans filium 25
'cum hoc', inquit, 'aut in hoc redi'. (ω)

XXIIII. IN DIVITEM DEGENEREM.

Quidam superbus opibus et fastu tumens 26
tantumque verbis nobilis (ω)
spernit vigentis clara saecli nomina,
antiqua captans stemmata,

XXI. Anth. Pal. VIIII 44 Πλάτωνος τοῦ μεγάλου:
Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρὼν ἔλιπε βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
ὃν λίπεν οὐχ εὑρὼν ἧψεν ὃν εὗρε βρόχον.
cf. 45 (Σταυλλίου Φλάκκου).

XXII. Anth. Pal. VII 229 (Διοσκουρίδου):
Τᾷ Πιτάνᾳ Θρασύβουλος ἐπ' ἀσπίδος ἤλυθεν ἄπνους,
ἑπτὰ πρὸς Ἀργείων τραύματα δεξάμενος,
δεικνὺς ἀντία πάντα· τὸν αἱματόεντα δ' ὁ πρέσβυς
παῖδ' ἐπὶ πυρκαϊὴν Τύννιχος εἶπε τιθείς·
'δειλοὶ κλαιέσθωσαν· ἐγὼ δὲ σέ, τέκνον, ἄδακρυς
θάψω, τὸν καὶ ἐμὸν καὶ Λακεδαιμόνιον'.
cf. Plut. Apophth. Lac. var. 48

XXIII. Plut. Apophth. Lacaen. incert. 15

XXI. De eo qui thesaurum repperit cum se laqueo uellet suspendere *V*, Ex Greco *Mp*³*gg*²*μ*, Ex Greco traductum de casu quodam *χ*, Qui se uolebat suspendere repperit aurum *b*², *nullum lemma T*, *Riccard. 907 f. 183ʳ* 1 *et* 3 reperit *T* 4 repperit *Vg*² (p *pr. eraso*) *Mp*³*b*², repperit *Riccard.*

XXII. De Trasibullo Lacedaemonio et Pitano p̄r̄e *v*, De Thrasybulo Lacedaemonio qui fortissime dimicans occubuerat (occubuit *E*) *det. cet.*, *nullum lemma TM*, De Thrasybulo Lacedaemonio *Scal.* 1 uulnera *Tχ* 2 superuehens *M* thrasibule *M*, trasibulle *T* 3 hic *om. T* pitai *M*, pitani *cet.*, pitanae *Ug.* 4 pulcro *T* 5 moesto *T* 8 ē et talis *T*

XXIII. Ex Greco *M*, Ex Greco traductum de quadam matre magnanima (traductum *et* quadam *om. v*) *χ*, *nullum lemma T*, De Lacaena matre *Scal. volgo* 1 lacaeno *ω*, Lacaena *Par.*

XXIIII. In degenerem diuitem mecho genitum *M*, In diuitem degenerem genitum moecho (moecho gen. *E*) *χE*, *nullum lemma T*, In divitem quendam *Scal. volgo* 1 statu *T* 3 uigentis *lv*, rigentis *cet.* 4 scemata *M*

Martem Remumque et conditorem Romulum
privos parentes nuncupans.
hos ille Serum veste contexi iubet,
hos caelat argento gravi,
ceris inurens ianuarum limina
et atriorum pegmata:
credo quod illi nec pater certus fuit
et mater est vere lupa.

XXV. VERSVS IN VESTE CONTEXTI.

Laudet Achaemenias orientis gloria telas, 37
molle aurum pallis, Graecia, texe tuis, (ω)
non minus Ausoniam celebret dum fama Sabinam,
parcentem magnis sumptibus, arte parem.

XXVI. ITEM.

Sive probas Tyrio textam subtemine vestem, 36
seu placet inscripti commoditas tituli, (ω)
ipsius hoc dominae concinnat utrumque venustas:
has geminas artes una Sabina colit.

XXVII. ITEM.

Licia qui texunt et carmina, carmina Musis, 38
licia contribuunt, casta Minerva, tibi. (ω)
ast ego rem sociam non dissociabo Sabina,
versibus inscripsi quae mea texta meis.

XXVIII. ANTISTHENIS CYNICI IMAGINI SVBDITI.

Inventor primus cynices ego. 'quae ratio istaec? 27
Alcides multo dicitur esse prior'. (ω)
Alcida quondam fueram doctore secundus:
nunc ego sum cynices primus et ille deus.

XXV—XXVII. *cf.* Anth. Lat. 703—705
XXVI. 1 Tibull. IIII 1, 121 fulgentem Tyrio subtemine vestem (Verg. Aen. III 483), A. L. 705, 1

tegi
5 remūsque *T* 6 priuos *T*, primos *cet. volgo* 7 contexit *T* 8 coelat *T* 9 cerisim urens *T*
XXV. Versus in ueste contexti (contesti *M*) *Mχ*, De Sabina textrice *Ug.*, *nullum lemma T*, De eadem Sabina *Lugd. volgo* 1 achamenias *T* 3 auxoniam *M* 4 parentem *T*
XXVI. Item *M*, Versus de Sabina textrice et carmina faciente *χ*, *nullum lemma T*, De Sabina uxore *Graevius volgo* 1 subtegmine *ω* 3 continuat *M*
XXVII. Item *M* (*corr.* Idem), De eadem Sabina *χ volgo*, *nullum lemma T*
XXVIII. *lemma Mχ*, *nullum T*, Diogenis cynici imagini subditi *Ven.*[4], Antisthenes Cynicus philosophus *Scal. volgo* 1 cinices *TM* 4 cẏnices *T* (ẏ *ex* i), cinices *M*

XXVIIII. ⟨ITEM⟩.

Discipulus melior nulli meliorve magister 28
εἰς ἀρετὴν συνέβη καὶ κυνικὴν σοφίην. (ω)
dicere me verum novit qui novit utrumque
καὶ θεὸν Ἀλκείδην καὶ κύνα Διογένην.

XXX. MIXOBARBARON LIBERI PATRIS SIGNO MARMOREO IN VILLA NOSTRA OMNIVM DEORVM ARGVMENTA HABENTI.

Ogygia me Bacchum vocat. 30
Osirin Aegyptos putat. (ω)
mystae Phanacem nominant.
Dionyson Indi existimant,
Romana sacra Liberum,
Arabica gens Adoneum,
Lucaniacus Pantheum.

XXXI. ⟨ITEM⟩.

Αἰγύπτου μὲν Ὄσιρις ἐγώ, μυστῶν δὲ Φανάκης, 29
Βάχχος ἐνὶ ζωοῖσιν, ἐνὶ φθιμένοισιν Ἀδωνεύς, (ω)
πυρογενής, δικέρως, τιτανολέτης, Διόνυσος.

XXXII. IN CORYDONEM MARMOREVM.

Αἴξ χίμαρος πήρη ποιμὴν ῥαβδοῦχος ἐλαίη 31
εἷς λίθος· ἐκ πάντων λιτὸς ἐγὼ Κορύδων. (ω)

XXXIII. IN SIMVLACRVM SAPPHONIS.

Lesbia Pieriis Sappho soror addita Musis 32
εἴμ' ἐνάτη λυρικῶν, Ἀονίδων δεκάτη. (ω)

XXXIII. Anth. Pal. VIIII 506 (Πλάτωνος):
Ἐννέα τὰς Μούσας φασίν τινες· ὡς ὀλιγώρως.
ἠνίδε καὶ Σαπφὼ Λεσβόθεν ἡ δεκάτη.

XXVIIII. *Coniunctum cum antecedenti ω* (*in M* D *litt. vocis* discipulus *minio picta*), *seiunctum et inscriptum* De eodem *Ald.*, Idem *Scal. volgo* 1 nulli melior meliorue *T* 3 nouit uerum *E volgo*

XXX. *lemma T*(*m*^{2})*Mmuv*^{2}*E* (Mixobarbarum *T*, Mixobarbarom *v*^{2}, Mihobarbum *E*, Myhobarbum *Ug.*, Myobarbum *Turnebus volgo* habentis *T volgo*), Nomina Liberi patris apud diuersas nationes *v* 1 ogigie *TM*, ogygie *χ*, Ogygia *Lugd.* bacum *M* uocant *TM* 2 osirma *Tmuv*^{2}, osyrim *Ml*, osirim *vE*, Osirin *Ven.*^{4} aegyptios *T*, egiptos *M*, aegyptos *χ*, Aegyptus *Ven.*^{4} *volgo* putant *M* 3 myste *T* (y *m*^{2} *ex* i), Mysi *G. I. Vossius volgo* Phanacen *Lugd. volgo* nominant] uocant *T* 4 dionision *T*, dionison *M* 6 gens *om. M* Aedoneum *Lugd.* (*cf. Plaut. Men. I 2, 35* (*144*), *Catull. 29, 8*) 7 luchaniacus *T* *in M carmen columnis duabus scriptum est ita, ut in altera vv.* 1, 3, 5, 7, *in altera* 2, 4, 6 *legantur*

XXXI. De Baccho *T* (*ubi hoc carmen in f. 4*^{v} *ult. adscriptum est m*^{2}), Libero patri *pp*^{2}*vv*^{2}*E volgo*, *nullum lemma Mmu*, *Graeca om. lmuv* 1 Αἰγυπτίων ω, Αἰγύπτου *Ven.*^{4} μὲν *om. T* μυσῶν *Ven.*^{2} *volgo* φαναχην *TMv*^{2}*E* 2 φθιμένοις Ἀϊδωνεύς *Ald. volgo* 3 Διόνυσσος *Lugd. volgo*

XXXII. *lemma in pp*^{2}*vv*^{2}*E* (*in M adscriptum m. saec. XVI*; Coridonem *omnes*), *nullum lemma cet.*, *carmen om. Tlmuv* 1 ἐλαίη *om. v*^{2}, ἔλλην *p*^{2} (*m*^{2} ἀολλής) 2 ΑΛΙΤΟΟ *Mv*^{2}*E*, ἄλυτος *p*, ἄληθος *p*^{2} (*m*^{2} ἀληθής), αὐτὸς *Ald.*, λιτὸς *Par.*

XXXIII. In simulacrum Sapphus (Sapphionis *M*, Saphōīs *v*^{2}) *Mpp*^{2}*vv*^{2}*E volgo*, *nullum lemma Tmu*, *Graeca om. muv.* 1 sapho *T* 2 ΕΜΒΝΑΤΗ *M*, εἰ μέντοι *T*, ἐι μέντη *E*, ειμ' εᵛατη *p*, ειμ' ἐνάτη *p*^{2}*v*^{2} ΛΟΝΙΔωΝ *M*, δονίδων *pp*^{2}

XXXIIII. DEAE VENERI.

Orta salo, suscepta salo, patre edita Caelo, 33
Aeneadum genetrix, hic habito alma Venus. (ω)

XXXV. AD LIBELLVM SVVM.

Si tineas cariemque pati te, charta, necesse est, 34
incipe versiculis ante perire meis. (VPω)
'malo', inquis, 'tineis'. sapis, aerumnose libelle,
perfungi mavis quod leviore malo.
ast ego damnosae nolo otia perdere Musae,
iacturam somni quae parit atque olei.
'utilius dormire fuit quam perdere somnum
atque oleum'. bene ais: causa sed ista mihi est.
irascor Proculo, cuius facundia tanta est,
quantus honos. scripsit plurima quae cohibet.
hunc studeo ulcisci: et prompta est ultio vati.
qui sua non edit carmina, nostra legat.
huius in arbitrio est, seu te iuvenescere cedro
seu iubeat duris vermibus esse cibum.
huic ego, quod nobis superest ignobilis oti,
deputo, sive legat quae dabo sive tegat.

XXXVI.

Hanc volo quae non volt, illam quae volt ego nolo: 39
vincere volt animos, non satiare Venus. (ω)

XXXIIII. 2 Lucr. I 1 Aeneadum genetrix
XXXV. 15 Verg. Georg. IIII 564 ignobilis oti
XXXVI. Anth. Pal. XII 200 (Στράτωνος):

Μισῶ δυσπερίληπτα φιλήματα καὶ μαχιμώδεις
φωνὰς καὶ σθεναρὴν ἐκ χερὸς ἀντίθεσιν·
καὶ μὴν καὶ τὸν ὅτ' ἐστὶν ἐν ἀγκάσιν εὐθὺ θέλοντα
καὶ παρέχοντα χύδην οὐ πάνυ δή τι θέλω.
ἀλλὰ τὸν ἐκ τούτων ἀμφοῖν μέσον, οἷον ἐκεῖνον
τὸν καὶ μὴ παρέχειν εἰδότα καὶ παρέχειν.

cf. V 42 (Ῥουφίνου) Mart. I 57 (V 83) 1 Mart. VIIII 32, 1 Hanc volo

---

XXXIIII. *lemma in pv*, Deae Veneris *muv*[2] *volgo*, Inscriptio templi Veneris *b*[2], Epytaphyum Veneris *p*[3], *nullum lemma TME* 1 oita *M* (*in mg. m*[1] nata) solo *T* patre[que] *M* (que *m*[2]) 2 genetrix *b*[2]*l*, genitrix *cet.*

XXXV. Īt epigrammata Ausonii de diuersis rebus *V*, Eiusdem προςοποιεια in chartam *P*, Ad libellum suum quod potius uelit tinias (tinea *mu*, tineam *E*) uel cariem *muv*[2]*E*, Ad libellum an tineas an cariem malit *v*, *nullum lemma TM*, Ad libellum suum de Proculo *Scal. volgo* 1 tinias *TM* charta *V* (harta *m*[2] *in ras.*; h *del. m*[3]), carta (*om.* te) *P*, charia *T*, caria *M* necesse *V* (n *m*[2]) 3 mallo *VP* tiniis *TM* erumpnose *M*, erunnose *T* 4 quod *V*, q̂ *T*, qui *cet. volgo* 5 Adst *V* (d *del. m*[2]) dampnose *P* ũolo *T* 7 ꝑdere *V* 8 adque *V* (t *m*[2]) bene ais *VP*, uerum ω mihi est *V* (*m*[2] *in loco evanido*) 9 irascor proculo *VP*, agat irascor ω (Pacato *latere in* agat *coniecit Toll*) cuiusfacundiatantaest *V* (*m*[2] *in ras. ambitus minoris*) 10 honor *T* quęcohibet *V* (*m*[2] *in loco evanido*; ue *in ras.*) choibet *P* 11 hunc *V*, hinc *cet.* studio *T* ët prōta[q:] *V* (¨ *et* q: *add. m*[2]) pronta *M* et iam prompta *Peiper* est haec ultio *E volgo* 13 te *om. T* cedro *VP*χ, cedros *M*, cedrós *T* 14 uiueat *P* 15 ego *T* (*s. v.*) superest] superet *P*, prodest *T* otii *V* (i *alt. add. m*[2]), ocii *P*, oci ω Explicit προςοποιεια *P*

XXXVI. De puella quam amabat (amet *v*) ω, Qualem uelit amicam *Vin. volgo* 1 uolt *M*, uult *cet.* quia *Mvv*[2] *et l* (*m*[1]) uolt *Mv*[2], uult *cet.* 2 uolt *M et v*[2] (o *ex* u), uult *cet.* sociare *M*

oblatas sperno illecebras, detrecto negatas:
nec satiare animum nec cruciare volo.
nec bis cincta Diana placet nec nuda Cythere:
illa voluptatis nil habet, haec nimium.
callida sed mediae Veneris mihi venditet artem
femina, quae iungat quod volo nolo vocant.

XXXVII. DE DVOBVS FRATRIBVS.

Χρῆστος Ἀχίνδυνος αὐτοαδελφεοί, οἰκτρὰ δὲ τέκνα, 40
moribus ambo malis nomina falsa gerunt: (ω)
οὐδ' οὗτος χρηστός γ' οὐδ' οὗτος ἀκίνδυνός ἐστιν.
una potest ambos littera corrigere.
αἴ κεν Χρῆστος ἔχῃ παρ' ἀδελφοῦ Ἀκινδύνου ἄλφα,
κίνδυνος hic fiet, frater ἄχρηστος erit.

XXXVIII. ⟨ITEM⟩.

Germani fratres sunt Chrestos, Acindynos alter. 41
falsum nomen utrique, sed ut verum sit utrique, (ω)
alpha suum Chresto det Acindynos, ipse sine alpha
permaneat: verum nomen uterque geret.

XXXVIIII. QVODDAM QVASI AENIGMA DE TRIBVS INCESTIS.

'Tris uno in lecto: stuprum duo perpetiuntur 119
et duo committunt: quattuor esse reor'. (ω)
falleris: extremis da singula crimina et illum
bis numera medium, qui facit et patitur.

---

4 Mart. I 57, 4 nec volo quod cruciat nec volo quod satiat 7 ibid. 3 illud quod medium est
XXXVIIII. Anth. Pal. XI 225 (Στράτωνος):

Ἡ κλίνη πάσχοντας ἔχει δύο καὶ δύο δρῶντας,
οὓς σὺ δοκεῖς πάντας τέσσαρας· εἰσὶ δὲ τρεῖς.
ἢν δὲ πύθῃ, πῶς τοῦτο; τὸν ἐν μέσσῳ δὶς ἀρίθμει,
κοινὰ πρὸς ἀμφοτέρους ἔργα σαλευόμενον.

1 sq. Anth. Pal. XII 210 (Στράτωνος), 1 sq.

---

3 detracto *mu* 4 sociare *T* 5 cinta *M* cithere *M* 7 calida *M* uendicet *TE*, uendit et *cet.* 8 foemina *T* cui iungar *Graevius volgo* uolcant *T* (l *del.*), uocant *Mmuv*², uocans *lv*, vocet *Ven.*⁴ *volgo*

XXXVII. Epigramma de duobus fratribus *v*, De duobus fratribus *E* (*add.* quorum unus (*lacuna*) [g... *v*²] alter (*lacuna*) uocabatur *muv*²), *nullum lemma TM*, De Chresto et Acindyno fratribus *Scal. volgo* 1 *et* 5 χρηστὸς *T*, Χρῆστος *Lugd.* ἀϋταδελφεοὶ *T*, αγΔλεαφεοι *M*, ἀυταδέλφεοι *p*²*E*, ΔΥΝΑΔΒΛΦΒΟΙ *v*², αὐτοὶ ἀδελφεοὶ *Lugd.*, εἰσὶν ἀδελφεοὶ *Scal. volgo*, αὐτοαδελφεοί *Peiper* 3 γ' *add. T*, *om. cet.* 4 lictera *M* 5 ἔχη *T*, ΒΛΧΗΣ *Mv*², εαχησ *p*² περ ἀδελφεὸν ἀκίνδυνον ἄλφα *T*, ΠΑΡΑΚΙΝΑΥΜΟΝΟΝ (παρακύνδινον *p*², παραμινδύνον *E*) ΑΛΦΑ *Mv*²*p*²*E*, παρ' ἀκινδυνου αλφα αδελφου *Par.* ἕλῃ καὶ Ἀκίνδυνος ἄλφ' ἀπολέσσῃ *Ald. volgo*, ἔχῃ παρ' ἀδελφοῦ Ἀκινδύνου ἄλφα *ego*

XXXVIII. De Chresto (c^h^resto *T*) et Acindino (Acidino *T*) quibus male fuerat (fuerat male *T*) nomen impositum *T* (*m*²) *muv*²*E*, De fratribus quibus male impositum erat nomen *v*, *nullum lemma M*, De iisdem *Lugd. volgo*; *prius distichon ab Ausonio abiudicavit Scal.* 1 crestos *T* accindinus *T*, acindinos *M* 2 uterque sed *T* 3 crestos *T* accindinos *T*, acindinos *M*

XXXVIIII. *lemma in χ*, Locus de tribus *μ*, Iocositas de tribus in uno dormientibus *gg*², *nullum lemma TMb*², De tribus incestis *Lugd. volgo* 1 tres *E volgo* 2 quatuor *T* 3 carmina *T* illum *T* (u *ex* a) 4 numeres *Par. volgo*

XXXX. DE PHILOMVSO GRAMMATICO.

Emptis quod libris tibi bybliotheca referta est, 44
doctum et grammaticum te, Philomuse, putas. (*Vω*)
hoc genere et chordas et plectra et barbita conde:
omnia mercatus cras citharoedus eris.

XXXXI. IN STATVAM RVFI.

Rhetoris haec Rufi statua est: nil verius: ipsa est. 45
ipsa adeo linguam non habet et cerebrum. (*Vω*)
et riget et surda est et non videt. haec sibi constant.
unum dissimile est: mollior ille fuit.

XXXXII. IN RVFI IMAGINEM.

Elinguem quis te dicentis imagine pinxit? 46
dic mihi, Rufe. taces? nil tibi tam simile est. (*Vω*)

XXXXIII. IDEM.

Haec Rufi tabula est: nil verius. ipse ubi Rufus? 47
'in cathedra'. quid agit? 'hoc quod et in tabula'. (*Vω*)

XXXX. Luc. adv. ind. 1 οἴει μὲν γὰρ ἐν παιδείᾳ καὶ αὐτὸς εἶναί τις δόξειν σπουδῇ συνωνούμενος τὰ κάλλιστα τῶν βιβλίων; *cf.* 19 4 Mart. III 4, 8 cum citharoedus erit

XXXXI. Anth. Pal. XI 143 (Λουκιλλίου), v. 6 Ῥοῦφος ὁ γραμματικός

XXXXII. Anth. Pal. XVI 318 (ἄδηλον). Εἰς εἰκόνα ῥήτορος ἀφυοῦς:

Τίς σὲ τὸν οὐ λαλέοντα τύπῳ ῥητῆρος ἔγραψε;
σιγᾷς, οὐ λαλέεις; οὐδὲν ὁμοιότερον.

cf. XI 151 (ἄδηλον)

XXXXIII. Mart. XI 102, 4 quam silet in cera vultus et in tabula

---

XXXX. *lemma in V*, Ad Philomusum indoctum *v*, Ad Philomusum qui arbitrabatur se doctum cum nihil sciret *muv*^{2}*E*, In philomusum grammaticum librosum *b*^{2}, *nullum lemma TM*, Ad Philomusum grammaticum *Scal. volgo* 1 ^{bi}bliotheca *V*, biblioteca *ω* 2 phylomuse *T* 3 cordas *VM* cōdis *V* (is *atr. nigriore, fortasse in ras.*), cāde *T*, condes *Peiper* 4 hoc die mercator *χ* (*v*^{2} *in mg.* m^2 *et μ* omnia mercatus; *μ in mg.* al. hoc die) cit^{h}aroedus *V* (h *m*^{2}), cytharoedus *T*, citharedus *M*

XXXXI. In statuam eiusdem rhet. *V*, In statuam (Rufi *add. μg volgo*) rhetoris semiuiri et elinguis (rhetoris *post* elinguis *mu*) *Mχb*^{2}*gg*^{2}*μ*, *nullum lemma T* *in T bis scriptum carmen f. 1*^{r} *et 11*^{r} (*alt. rec.* = *T*^{2}) 1 RRhetoris *TT*^{2} (*in T h s. v. m*^{2}), rectoris *M* ruffi *TT*^{2} statu^{t}a *V* (t *m*^{2}) ipsē *T*, ipse *MT*^{2}*Eg*^{2} *et v*^{2} (e *ex* a) est *om. E* 2 ipsa *pv*^{2}*b*^{2}*g*, ipse *cet.* 3 ridet *T*^{2}*v* (riget *corr.*) est *T* (*s. v. m*^{2}) hec sibi constant *VT*^{2}, omnia Rufi (Ruffi *T*) *cet. volgo*

XXXXII. Idem *V*, De Ruffo picto *v*, In picturam in qua erat depicta ymago ruffi *muv*^{2}, In Rufi imaginem *b*^{2}, *nullum lemma TM*, In tabula (-lam *Par. volgo*) ubi erat picta imago Rufi (Ruffi *E*) rhetoris *E volgo* 2 ruffe *T*

XXXXIII. Idem *V*, *coniunctum cum antecedenti ω*, Ad eandem tabulam *Ven.*[4], De eadem tabula *Par. volgo* 1 ruffi *T* nerius *M* ruffus *T*

XXXXIIII. DE RVFO RHETORE.

Reminisco Rufus dixit in versu suo: 48
cor ergo versus, immo Rufus non habet. (*V*ω)

XXXXV. ⟨ITEM⟩.

Qui reminisco putat se dicere posse Latine, 49
hic ubi co scriptum est, faceret cor, si cor haberet. (ω)

XXXXVI. ⟨ITEM⟩.

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias, 50
celebri ut fit in convivio, (ω)
grammaticae ut artis se peritum ostenderet,
haec vota dixit nuptiis:
'et masculini et feminini gignite
generisque neutri filios'.

XXXXVII. IN RVFI IMAGINEM.

'Ore pulchro et ore muto scire vis quae sim'? volo. 51
'imago Rufi rhetoris Pictavici'. (*V*ω)
diceret set ipse vellem rhetor hoc mi. 'non potest'.
cur? 'ipse rhetor est imago imaginis'.

XXXXVI. Anth. Pal. VIIII 489 (Παλλαδᾶ?):
Γραμματικοῦ θυγάτηρ ἔτεκεν φιλότητι μιγεῖσα
παιδίον ἀρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον.

XXXXVII. Anth. Pal. XI 145 (ἄδηλον):
Εἰκὼν ἡ Σέξστου μελετᾷ, Σέξστος δὲ σιωπᾷ.
εἰκὼν ἦν ῥήτωρ, ὁ δὲ ῥήτωρ εἰκόνος εἰκών.

cf. XI 151 (ἀδέσποτον):
Ῥήτορος ἅδ' εἰκών· ὁ δὲ ῥήτωρ ῥήτορος εἰκών.
καὶ πῶς; οὐ λαλέει· οὐδὲν ὁμοιότερον.

XXXXIIII. De Rufo retore *V*, De Ruffo qui dixerat reminisco quod non est latinum *χ*, De eodem Ruffo *E volgo*, In Rufum ignarum grammaticę *b*², *nullum lemma TM* 1 ruffus *T* 2 ergo ℟. uersus *T* imo *M* ruffus *T*

XXXXV. De his qui dicunt reminisco (quod *add.* *v*²) non est latinum *muv*²*E*, De Ruffo qui dixerat reminisco *v*, *nullum lemma TMp*³*μb*² 2 hic *om.* *Tb*² diceret *Tμ*, faceret *cet.*, legeret *Lugd. volgo*

XXXXVI. De uerbis quibus usus est Ruffus grammaticus malus *χ*, In Rufum rhetorem *b*², De uerbis eiusdem Ruffi *E*, *nullum lemma T*, De eodem Rufo *Lugd. volgo* 1 ruffus *T* 2 ut fit in *T*, ut fit *cet.*, fit ut *E volgo* 4 nota *M*

XXXXVII. Idem *V*, De imagine Ruffi (Rufi *vb*²) rhetoris elinguis (Pitauici *pro* elinguis *b*²) *χb*², *nullum lemma TM*, Imago Rufi rhetoris *Vin. volgo* 1 pulcro *VT* 2 ymago *M* ruffi *T* pithauici rhetoris *T*, retoris pictauice *V* 3 dicere *V*, dicerem *T* set *V* (d *m*²), sed *cet.* ille *ω* uellem *om.* *T*, uolens *V* 4 ymago ymaginis *M*

XXXXVIII. SVB RVFI STATVA.

'Rhetoris haec Rufi statua est'? si saxea, Rufi. 52
'cur id ais'? semper saxeus ipse fuit. (*Vω*)

XXXXVIIII. DE DIOGENE.

Pera polenta tribon baculus scyphus, arta supellex 53
ista fuit Cynici: set putat hanc nimiam. (*VR*)
namque cavis manibus cernens potare bubulcum
'cur, scyphe, te', dixit, 'gesto supervacuum'?

L. ITEM.

Effigiem, rex Croese, tuam, ditissime regum, 54
vidit aput manes Diogenes cynicus. (*VRω*)
'nil', inquit ibi, 'Croese, tuum: superant mihi cuncta.
nudus eram: sic sum, nil habui: hoc habeo'.
rex ait: 'haud egui, cum tu, mendice, carebas.
omnibus at careo? si modo non egeo'.

XXXXVIII. Anth. Pal. XVI 317 (Παλλαδᾶ):
Κωφὸν ἄναυδον ὁρῶν τὸν Γέσσιον, εἰ λίθος ἐστί,
Δήλιε, μαντεύου, τίς τίνος ἐστὶ λίθος

XXXXVIIII. Anth. Pal. VII 66 (Ὀνέστου):
Βάκτρον καὶ πήρη καὶ διπλόον εἷμα σοφοῖο
Διογένευς, βιότου φόρτος ὁ κουφότατος

L. Anth. Pal. VIIII 145 (ἀδέσποτον):
Ἐλθὼν εἰς ἀΐδην, ὅτε δὴ σοφὸν ἤνυσε γῆρας,
Διογένης ὁ κύων Κροῖσον ἰδὼν ἐγέλα,
καὶ στρώσας ὁ γέρων τὸ τριβώνιον ἐγγὺς ἐκείνου,
τοῦ πολὺν ἐκ ποταμοῦ χρυσὸν ἀφυσσαμένου,
εἶπεν· 'ἐμοὶ καὶ νῦν πλείων τόπος· ὅσσα γὰρ εἶχον
πάντα φέρω σὺν ἐμοί· Κροῖσε, σὺ δ' οὐδὲν ἔχεις

XXXXVIII. Idem *V*, De eadem Ruffi (Rufi *volgo*) statua (saxea *add. v*) *vE volgo*, Sub Ruffi statua *b*², *nullum lemma TMmuv*² (*cum antecedenti coniunctum M*) 1 ruffi (*bis*) *T* 2 cur *V* (qᵛur *m*²) ille *Tb*²

XXXXVIIII. xxviiii Item Diogenis *V*, *de R cf. epit.* (*XVII*) 29, *nullum lemma τ = Trevericus 1464 saec. XI f. 116ʳ*, De Diogene Cynico philosopho *Scal. volgo* 1 pare *VR*, pan *τ*, pera *Lugd.* tribō *V*, trifon *R*, tryphon *τ* sciphus *V*, cibus *Rτ* arcta *volgo* suppellaˣ *V* (x *m*²) 2 ista *V* (i *m*²) cinici set *V*, cynicis et *Rτ* hęc nimia *Rτ* 3 nanque *τ* bobulcum *R* 4 sciphe *V*, suete *τ* cursum &ᵉ.dixit *R*

L. xxx Idem *V*, De effigie regis Croesi *χE*, *nullum lemma τ = Trevericus 1464 saec. XI f. 116ʳ*, *M* (*in quo coniunctum est cum epit.* (*XVII*) 29, *quod videas de R*) *T*, De Croeso et eodem Diogene *Scal. volgo* *Totum carmen legitur in VR, in ω tantum v. 1 sq.; in Ugoleti editione, quam celeri secuti sunt editores, versui alteri haec sunt adiecta:*

Constitit utque procul, solito maiore cachinno
Concussus dixit: Quid tibi divitiae
Nunc prosunt, regum rex o ditissime, cum sis
Sicut ego solus, me quoque pauperior.
Nam quaecumque habui, mecum fero, cum nihil ipse
Ex tantis tecum, Croese, feras opibus.

v. 3 cf. Iuv. III 110 7 *Anth. Pal. VIIII 145, 5 sq.*

1 rex serse *R*, rex xerxe *τ* crese *TM* 2 apud *Rτω* dyogenes *τ* cinicus *Vω* 3 inquid tibi croese tuū superat *V*, inquit curo tua sat superant *R*, inquit xerxe tua superant *τ*, inquit ibi, Croese, tuum: superant *ego* 5 haut *R* mendace *R* 6 et *VRτ*, at *ego et Hartel*, en *Baehrens* si *V*, sic *R*, sed *τ*, sit *Mommsen*

LI. IN SIGNVM MARMOREVM NIOBES.

Vivebam: sum facta silex, quae deinde polita 245 (Epit. 28)
Praxiteli manibus vivo iterum Niobe. (ω)
reddidit artificis manus omnia, sed sine sensu:
hunc ego, cum laesi numina, non habui.

LII.

Armatam vidit Venerem Lacedaemone Pallas: 42
'nunc certemus', ait, 'iudice vel Paride'. (ω)
cui Venus: 'armatam tu me, temeraria, temnis,
quae quo te vici tempore nuda fui'?

LIII.

Lais anus Veneri speculum dico: dignum habeat se 55
aeterna aeternum forma ministerium. (ω)
at mihi nullus in hoc usus, quia cernere talem
qualis sum nolo, qualis eram nequeo.

LIIII.

Istos, tergemino nasci quos cernis ab ovo, 56
patribus ambiguis et matribus adsere natos. (ω)
hos genuit Nemesis, sed Leda puerpera fovit:
Tyndareus pater his et Iuppiter: hic putat, hic scit.

LI. Anth. Pal. XVI 129 (ἄδηλον) Εἰς ἄγαλμα Νιόβης:
Ἐκ ζωῆς με θεοὶ τεῦξαν λίθον· ἐκ δὲ λίθοιο
ζωὴν Πραξιτέλης ἔμπαλιν εἰργάσατο

LII. Anth. Pal. XVI 174 (ἀδέσποτον) Εἰς τὴν ἐν Σπάρτῃ ἔνοπλον Ἀφροδίτην:
Παλλὰς τὰν Κυθέρειαν ἔνοπλον ἔειπεν ἰδοῦσα·
'Κύπρι, θέλεις οὕτως ἐς κρίσιν ἐρχόμεθα';
ἡ δ' ἁπαλὸν γελάσασα· 'τί μοι σάκος ἀντίον αἴρειν;
εἰ γυμνὴ νικῶ, πῶς ὅταν ὅπλα λάβω';

LIII. Anth. Pal. VI 1 (Πλάτωνος):
Ἡ σοβαρὸν γελάσασα καθ' Ἑλλάδος, ἥ ποτ' ἐραστῶν
ἑσμὸν ἐπὶ προθύροις Λαῒς ἔχουσα νέων,
τῇ Παφίῃ τὸ κάτοπτρον, ἐπεὶ τοίη μὲν ὁρᾶσθαι
οὐκ ἐθέλω, οἵη δ' ἦν πάρος οὐ δύναμαι.

LI *lemma vE, add.* et ex eo repercussum (-us *M*) *Mmuv*^{2}, De Niobe *gg*$^2\mu$, *nullum lemma T* (*in mg. m*^{2} praxitelis) *b*^{2} 1 qua *Mmuvv*^{2} *et* μ(*m*^{1})*g*^{2} 2 praxiteli *M et* μ(*m*^{1})*b*^{2}*gg*^{2}, praxitelis *cet. volgo*

LII. De Pallade uolente certare armis cum Venere χ, De Pallade *b*^{2}*gg*$^2\mu$, *nullum lemma TM*, De Pallade et Venere armata *Scal. volgo*

LIII. De Laide dicante (Veneri *add. vv*^{2}*E*) speculum suum χ, Lais dicans Veneri speculum suum *Scal. volgo*, In anum *b*^{2}, *nullum lemma TM*μ 4 sim *T*

LIIII. De ymagine Veneris sculpta *muv*^{2}, De Castore Polluce et Helena *Med. volgo*, *nullum lemma MvEb*^{2}, *carmen om. T* 2 adseueratos *M*, adseneratos *b*^{2}, asseveratos *cet.*, assere natos *Ven.*^{4} 4 tindareus *M* et (*del. m*^{2}) hic sit *M*

LV.

Vera Venus Gnidiam cum vidit Cyprida, dixit: 57
vidisti nudam me, puto, Praxitele. (ω)
'non vidi nec fas, sed ferro opus omne polimus:
ferrum Gradivi Martis in arbitrio.
qualem igitur domino scierant placuisse Cytheren,
talem fecerunt ferrea caela deam'.

LVI. IN BVCVLAM MYRONIS.

Bucula sum caelo genitoris facta Myronis 58
aerea: nec factam me puto, sed genitam. (ω)
sic me taurus init, sic proxima bucula mugit,
sic vitulus sitiens ubera nostra petit.
miraris quod fallo gregem? gregis ipse magister
inter pascentes me numerare solet.

LVII. IDEM.

Vbera quid pulsas frigentia matris aënae, 59
o vitule, et sucum lactis ab aere petis? (ω)
hunc quoque praestarem, si me pro parte parasset
exteriore Myron, interiore deus.

LV. Anth. Pal. XVI 162 (ἄδηλον):
Ἁ Κύπρις τὰν Κύπριν ἐνὶ Κνίδῳ εἶπεν ἰδοῦσα·
'φεῦ! φεῦ! ποῦ γυμνὴν εἶδέ με Πραξιτέλης';
160, 5 *et* 6 (Πλάτωνος):
Πραξιτέλης οὐκ εἶδεν ἃ μὴ θέμις, ἀλλ' ὁ σίδηρος
ἔξεσεν οἷ' ἂν Ἄρης ἤθελε τὴν Παφίην
LVI. Anth. Pal. VIIII 726 (Ἀντιπάτρου Σιδωνίου):
Ἁ βοῦς ἁ τίκτουσ' ἀπὸ γαστέρος ἔπλασε τὰν βοῦν·
ἁ δὲ Μύρωνος χεὶρ οὐ πλάσεν, ἀλλ' ἔτεκεν
1 *cf.* VIIII 713, 1 (ἄδηλον) Βοΐδιόν εἰμι Μύρωνος 3 sq. *cf.* VIIII 730 (Δημητρίου Βιθυνοῦ):
Ἤν μ' ἐσίδῃ μόσχος, μυκήσεται· ἢν δέ γε ταῦρος,
βήσεται· ἢν δὲ νομεύς, εἰς ἀγέλαν ἐλάσει
4 Mart. VI 38, 8 sic vitulus . . . cupit; *cf.* Anth. Pal. VIIII 721, 1

LV. De imagine Veneris sculpta a Praxitele χ *volgo*, Sub Veneris sepulchro uel simulacro b^2, *nullum lemma TM, in T in mg. inf. adscripsit m. rec. Anth. Pal. XVI 162 et carmen epigrammati 160 adiunctum* (*v. 1* οὐκ ἴδεν ἃ μὴ θέμϊς ἐστὶν, *sed* ἐστὶν *del. m. ead.*, *2* ἔξϋσ' οἷαν) 1 cnidiam *TM*, gnidiam *lv* 4 arbitrium *T* 5 scierant *TM*, scieram χ citheren *T*

LVI. In buculam Myronis *M*b^2, In buculam aeream Myronis *E volgo*, In buculam eream factam a Mirone *mu*v^2, De bucula facta a Myrone *v*, *nullum lemma T* 1 *et* 3 buccula *T* 4 sitiens] mugiens *mu* (*cf. Anth. Pal. VIIII 721, 1*) 5 si *T*, quod *cet.*

LVII. Idem *M*b^2, De eadem bucula Myronis aerea χ, De eadem bucula *Lugd. volgo*, *nullum lemma T* 1 ahenae *muE volgo* 2 o vitule] bucule *M* sucum b^2, succum *cet.* ab aere] habere b^2 (*corr.* ab aere) *TE* petis] cupis *T*

LVIII. IDEM.

Daedale, cur vana consumis in arte laborem? 60
me potius clausa subice Pasiphae. (ω)
illecebras verae si vis dare, Daedale, vaccae,
viva tibi species vacca Myronis erit.

LVIIII. IDEM.

Aerea mugitum poterat dare vacca Myronis, 64
sed timet artificis deterere ingenium. (ω)
fingere nam similem vivae quam vivere plus est:
nec sunt facta dei mira, sed artificis.

LX. IDEM.

Aerea bos steteram: mactata est vacca Minervae, 65
sed dea proflatam transtulit huc animam. (ω)
et modo sum duplex, pars aerea, pars animata.
haec manus artificis dicitur, illa deae.

LXI. IDEM.

Quid me, taure, paras specie deceptus inire? 66
non sum ego Minoae machina Pasiphaae. (ω)

LXII. IDEM.

Necdum caduco sole, iam sub vespere 67
ageret iuvencas cum domum pastor suas, (ω)
suam relinquens me monebat ut suam.

LXIII. IDEM.

Vnam iuvencam pastor forte amiserat 68
numerumque iussus reddere (ω)
me defuisse conquerebatur, sequi
quae noluissem ceteras.

LXII. 3 *cf.* Anth. Pal. VIIII 731

LVIII. Idem Mb^2, Ad Daedalum de eadem bucula (aerea *add. muv*^{2}) *muv*^{2}*E volgo*, De eadem bucula ad Daedalum *v*, *nullum lemma T* 1 consummis *T* 2 protinus *T* cause *mu*, clausae *E volgo* pasiphe Mv^2b^2, pasiphae *cet.*, Pasiphaae *Med. volgo* 4 uiuat ubi *T* mironis *M*

LVIIII. Idem Mb^2, De eadem Myronis bucula *χ volgo*, De eadem Myronis bucula iam habente spiritum *E*, *nullum lemma T* 1 mironis *M* 4 nec] haec *T*

LX. Idem Mb^2, De eadem (eadem *om. v*) bucula (bucula iam *vE*) habente spiritum (Myronis *add. mu*) *muvE*, *nullum lemma* Tv^2, De eadem buccula *Ug.*, Eadem bucula de se *Lugd. volgo* 2 sed p (*del. m*^{2}) dea pro flatu *T*

LXI. Idem Mb^2, Ad taurum de eadem bucula *χ*, *nullum lemma T*, Ad taurum eadem bucula *Lugd. volgo* 2 pasiphae *T*, pasiphe *M*

LXII. Idem Mb^2, De eadem Myronis (Myronis *om. v*) bucula (erea *add. v*^{2}) *χ volgo*, *nullum lemma T*, *in quo hoc carmen coniunctum cum antecedenti; distinxit rubricator lineolis interpositis* 1 $\overset{\text{sub}}{\text{spe}}$ *T* (sub *minio*), spe Mb^2, sub v^2 (*in mg.* spe) *cet.* 3 minabat *A. Loisel volgo*

LXIII. Idem Mb^2, De eadem Myronis (Myronis *om. v Ug. volgo*) bucula *χ volgo*, *nullum lemma T* 2 uisus *T* 3 defuisseque *T* (que *del. minio*)

LXIIII.

Vallebanae (nova res et vix credenda poetis, 69
sed quae de vera promitur historia) (ω)
femineam in speciem convertit masculus ales
pavaque de pavo constitit ante oculos.
cuncti admirantur monstrum, sed mollior agna
. . . .
quid stolidi ad speciem notae novitatis hebetis?
an vos Nasonis carmina non legitis?
Caenida convertit proles Saturnia Consus
ambiguoque fuit corpore Tiresias.
vidit semivirum fons Salmacis Hermaphroditum,
vidit nubentem Plinius androgynum.
nec satis antiquum, quod Campana in Benevento
unus epheborum virgo repente fuit.
nolo tamen veteris documenta arcessere famae:
ecce ego sum factus femina de puero.

LXV. IN MARCVM.

Pythagora Euphorbi, reparas qui semina rerum 70
corporibusque novis das reduces animas, (ω)
dic quid erit Marcus iam fata novissima functus,
si redeat vitam rursus in aëriam.
'qui Marcus'? feles nuper pullaria dictus,
corrupit totum qui puerile secus,
perversae veneris postico volnere fossor,
Lucili vatis †subpilo pullopremus.
'non taurus, non mulus erit, non hippocamelus,
non caper aut aries, sed scarabaeus erit'.

LXIIII. 12 Plin. N. H. VII 36

LXIIII. *nullum lemma ω* Quae sexum mutarint *Par. volgo* 1 ioụares *m*, iocares *v* (i *ex* u) iocares *cet.*, nova res *Toll* 3 foemineam *T* 5 sed] si *Heinsius* 6 *om. ω lac. partim ind.*; deest *T in mg. minio*; *in Ven.*[3], *quam secuti sunt ceteri editores, hic v. legitur* Astitit in tenerum de grege uersa marem 7 quod *TM* nocte *M* hētis *T*, habetis *cet.*, hebetis *Par.* consus *T* (n *ex* ri) 10 ambiguuque *T* (*corr. m*[1]) thyresias *T*, tyresias *M* 11 salmeis *T* hermofroditum *M* 12 androginum *TM* 15 arcescere *T*, accersere *χ* 16 foemina *T*

LXV. Ad Pythagoram de Marco qui dicebatur pullaria *χ et volgo* (*om.* qui d. p.), De opinione Pithagore et Marci *gg*[2]*μ*, *nullum lemma TM* 1 pictagora *Mg et μ* (*m*[1]) 4 aeream *T* 5 quiḍ *T* (s *m*[2]), quis *cet.*, qui *Hartel* felles *T* 6 secus *Mgg*[2], secus *T* (s *pr. mutavit in* g *m*[2], *sed ea deleta* d *superscripsit*), sexus *μ* (decus *m*[2]), decus *χE* 7 uulnere *T* 8 lucilii *ω* sub pilo (pilio *E*) *ω*, subulo *Med. volgo; lateine vocabulum Graecum quale est* συβάλλας, ὑβάλης *apud Hesychium?* pullo (pulo *Tg*) premor *TMgg*[2], pulló premŏr *μ* (i *et* v *m*[2]), pullo premon *χE*, pullopremus *ego*, pullipremo *L. Mueller* (*cf. Lucil. rel. p. 284*), pulliprema *Scal. volgo*, culopremus *Baehrens* 9 hyppocamelus *T*, yppocamelus *M* 10 scarabaius *T*

LXVI. DE CASTORE FELLATORE.

Lambere cum vellet mediorum membra virorum 120
Castor nec posset vulgus habere domi, (ω)
repperit ut nullum fellator perderet inguen:
uxoris coepit lingere membra suae.

LXVII. SVBSCRIPTA PICTVRAE MVLIERIS IMPVDICAE.

Praeter legitimi genialia foedera coetus 71
repperit obscenas veneres vitiosa libido, (ω)
Herculis heredi quam Lemnia suasit egestas,
quam toga facundi scaenis agitavit Afrani
et quam Nolanis capitalis luxus inussit.
Crispa tamen cunctas exercet corpore in uno:
deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam,
ne quid inexpertum frustra moritura relinquat.

LXVIII.

Abiecta in triviis inhumati glabra iacebat 72
testa hominis, nudum iam cute calvitium. (VGω)
fleverunt alii, fletu non motus Achilas
insuper et silicis verbere dissicuit.
eminus ergo icto rediit lapis ultor ab osse
auctorisque sui frontem oculosque petit.
sic utinam certos manus impia dirigat ictus,
auctorem ut feriant tela retorta suum.

LXVI. 1 Mart. II 61, 2 lambebat medios improba lingua viros

LXVII. 2 Hor. Epist. I 1, 85 vitiosa libido 8 Verg. Aen. IIII 415 ne quid inexpertum frustra moritura relinquat

LXVIII. Anth. Pal. VIIII 159 (ἀδέσποτον):

Κρανίον ἐν τριόδοισι κατοιχομένου τις ἐσαθρῶν
εἰκόνα τὴν κοινὴν οὐκ ἐδάκρυσε βίου,
δεξιτερὴν δ' ἔρριψεν ἐπὶ χθόνα καὶ λίθον ἧκεν,
κωφὸν μὲν δοκέοντ', ἀλλὰ πνέοντα δίκης.
ὀστέον ὡς γὰρ ἔπληξεν, ἀφήλατο καὶ τὸν ἀφέντα
πήρωσεν, γλυκεροῦ βλέμματος ὀρφανίσας.
καὶ πάλιν εἰς ἀΐδην ἐκολάζετο, τὴν ἰδίην δὲ
ἔκλαυσεν χειρῶν εὔστοχον ἀφροσύνην

8 Ovid. Fast. V 42 vertit in auctores pondera vasta suos

LXVI. De Castore fellatore qui suam lingebat uxorem *χ et g* (*in mg.* m^2), *nullum lemma* Mgg^2 (in quibus *coniunctum est hoc carmen cum LXV*) *T*, In Castorem *Scal. volgo* 1 *et* 4 menbra *M* 3 reperit *T* 4 cepit *M*

LXVII. Subscriptum (-ta *M*, Scriptum *mu et* v^2 m^1) picturae (picte *M*, Crispae *add. Lugd. volgo*) mulieris impudicae (inp- *E*) *MχE*, *nullum lemma T* 1 genitalia ω, genialia *Baehrens* (*cf. Stat. Theb. III 303*) cetus *TM* 2 reperit *T* ueneris *T* 4 facundis cęnis (cenis *M*, coenis *E*) TMb^2E, facundi cęnis (cenis, coenis) *χ* 7 deglutit *T*

LXVIII. De eo qui testa hominis inmisericorditer dissipare uoluit *V*, De Achilla (Achila v^2), qui dissicuit testam hominis silice *χ*, De testa mortui hominis b^2, Alibi *G*, Item *Laur. 90 sup. 25* (*f.* 90^v) = *L*, *nullum lemma TM* p^3 *cod. S. Galli 397* (*f.* 19^v) = G^2, *Laur. 33, 31* (*f.* 36^r) = L^2, De Achilla qui dissecuit caluariam *Ug. volgo* 3 achilas VMb^2p^3, achilles GG^2, achillas *cet.* 4 lapidis *T* discicuit *V* (e *alt.* m^2 *in ras.*), discutiit *T*, dissecuit *E volgo* 5 ergo* *V* et minus *M*, non minus GG^2, nec minus LL^2 hicto *V* (h *eras.*), ictus *T*, ictu GG^2LL^2, ictor *cet.* 6 auctorique *M* 7 imperia *G* (*corr.* imperbia) dirrigat *T* hictus *V* (h *eras.*) 8 auctorem ut feriant tela retorta suum VGG^2L, in proprium ut redeant tela retorta caput (manu *T*) $ωp^3$, *l et* L^2 *om. vv. 7 sq.* Finit L^2

LXVIIII. DE ALCONEM MEDICO.

Languenti Marco dixit Diodorus haruspex 73
ad vitam non plus sex superesse dies. (ω)
sed medicus divis fatisque potentior Alcon
falsum convicit ilico haruspicium.
tractavitque manum victuri, ni tetigisset:
ilico nam Marco sex periere dies.

LXX. ⟨ITEM⟩.

Alcon hesterno signum Iovis attigit. ille 74
quamvis marmoreus vim patitur medici. (ω)
ecce hodie iussus transferri e sede vetusta
effertur, quamvis sit deus atque lapis.

LXXI. IN EVNOMVM MEDICVM.

Languentem Gaium moriturum dixerat olim 75
Eunomus: evasit fati ope, non medici. (Vω)
paulo post ipsum videt aut vidisse putavit
pallentem et multa mortis in effigie.
'quis tu'? 'Gaius', ait. 'vivisne'? hic abnuit. 'et quid
nunc agis hic'? 'missu Ditis', ait, 'venio,
ut, qui notitiam rerumque hominumque tenerem,
accirem medicos'. Eunomus obriguit.
tum Gaius: 'metuas nihil, Eunome: dixi ego et omnes
nullum qui saperet dicere te medicum'.

LXVIIII. Anth. Pal. XI 114 (Νικάρχου):
Ἑρμογένην τὸν ἰατρὸν ὁ ἀστρολόγος Διόφαντος
εἶπε μόνους ζωῆς ἐννέα μῆνας ἔχειν.
κἀκεῖνος γελάσας, 'τί μὲν ὁ Κρόνος ἐννέα μηνῶν',
φησί, 'λέγει, σὺ νόει· τἀμὰ δὲ σύντομά σοι',
εἶπε καὶ ἐκτείνας μόνον ἥψατο· καὶ Διόφαντος
ἄλλον ἀπελπίζων αὐτὸς ἀπεσκάρισεν
3 Mart. XI 84, 5. VI 70, 6
LXX. Anth. Pal. XI 113 (Νικάρχου):
Τοῦ λιθίνου Διὸς ἐχθὲς ὁ κλινικὸς ἥψατο Μάρκος·
καὶ λίθος ὢν καὶ Ζεὺς σήμερον ἐκφέρεται

LXVIIII. De Alcone medico qui aruspicem (har-) uaniloquum fecit *χ*, *nullum lemma TM*, De Alcone medico et Diodoro haruspice *Lugd. volgo* 1 ʰaruspex *T*, aruspex *M* 4 conuenit (uicit) *T* (uicit m^2) haruspicium *T*, aruspicium *M* 6 illico *T*

LXX. De signo Iouis tacto ab Alcone medico *χ*, *nullum lemma TM*, De signo Iouis et Alcone medico *Scal. volgo* 1 externo *MTvv*², extremo *l*, hesterno *muE* 2 quanuis *T* 3 uisus trasferei *T* ex aede *E volgo* 4 effectus *T* (*corr.* m^2)

LXXI. *lemma in V* Idem *M*, De Eunomo qui (quod *mu*) dixerat aegrum (aegrum *om. mu*) quendam moriturum *χ*, *nullum lemma T*, In alio item codice in eadem bybliotheca inuento sic habetur *Vindob. 3261 f. 26*ʳ *= A* 1 languentem *V* (lan m^2, l *in ras.*, m m^2), languentum *T* gaium *VA*, e populo *ω* olim *VA*, egrum *ω* 3 ʰaut *V* (h *in ras.* m^2) 5 gaius *VAME*, caius *T* (*in quo scriptum erat* o aius) *cet.* ais uisne *T* hic *VA*, hoc *ω* annuit *M* et] at *χ volgo* et quid *om. TM* 6 nunc] huc *TE* iussu *TE volgo* 7 ut qui *Amu*, utque *T*, uterque *M*, ut quia *cet. volgo* rerum (*om.* que) *M* 8 adcirem *A*, acciperem *ω* medicos *V* (d *ex* c *vel* t) 9 gaius *VAME*, caius *cet.* dixi *ω*, dico *V* (co m^2 *in ras.*) *A* 10 nullū̇ˢ *V* (s m^2) quis asperet *T*, quis aspertum *M* dicere] dicet *M*

LXXII. IN HOMINEM VOCIS ABSONAE.

Latratus catulorum, hinnitus fingis equorum, 76
caprigenumque pecus lanigerosque greges (V)
balatu adsimulas. asinos quoque rudere dicas,
cum vis Arcadicum fingere, Marce, pecus.
gallorum cantus et ovantes gutture corvos
et quidquid vocum belua et ales habet,
omnia cum simules ita vere, ut ficta negentur,
non potes humanae vocis habere sonum.

LXXIII. DE AVXILIO GRAMMATICO.

Emendata potest quaenam vox esse magistri, 138
nomen qui proprium cum vitio loquitur? (V)
Auxilium te nempe vocas, inscite magister.
da rectum casum: iam solicismus eris.

LXXIIII. IN LIGVRITOREM.

Eune quid affectas vendentem Phyllida odores? 123
diceris hanc mediam lambere, non molere. (ω)
perspice, ne mercis fallant te nomina, vel ne
aëre Seplasiae decipiare, cave,
dum ΚΥϹΘΟΝ ΚΟϹΤΟΝque putas communis odoris
et nardum ac sardas esse sapore pari.

LXXV. ⟨ITEM⟩.

Diversa infelix et lambit et olfacit Eunus. 124
dissimilem olfactum naris et oris habet. (ω)

LXXVI. ⟨ITEM⟩.

Salgama non hoc sunt quod balsama? cedite odores. 125
nec male olere mihi nec bene olere placet. (ω)

LXXII. 2 Ovid. Met. VI 395 lanigerosque greges 5 Verg. Georg. I 423 et ovantes gutture corvi
LXXVI. 2 Mart. II 12, 4 Postume, non bene olet qui bene semper olet

---

LXXII. 1 fūgis *V*, fingis *Lugd.* 4 quu̇̄ *V* 6 uelua talis *V corr. Toll* 7 quu̇̄ *V*

LXXIII. De Ausilio. gram. m' *V corr. Scal.* 3 ausilium *V*

LXXIIII. In ligurritorem *M*, In Eunum liguritorem *χ volgo*, *nullum lemma T* 1 phillida *TM* 2 dicere *T* mollere *T* (l *pr. del.*) 4 ere *M* si plasie *Mχ*, sic plasie *T*, seplasiae *Med.* 5 kyecton koctonque *M* (*in mg. m. rec.* cyston costonque), chytom choctomque *T*, cycton coctonque *v*, citon (cyton *E*) coctonque *cet. E*, custon costonque *Med. volgo* comunis *M* 6 ac *Mlvv²E*, aut *mu*, et *T*

LXXV. *Coniunctum cum antecedenti ω*, *seiunxit Toll*, In eundem Eunum *volgo* 2 dissimile *M* olfatum *ω*

LXXVI. Ad eundem (eundem *om. v*) Eunum quod nolit (qui non uolebat *v*, quod non uelit *v²E*) bene nec male (male nec bene *v*) olere *χE*, *nullum lemma TM*, In eundem Eunum *Ven.⁴ volgo* 1 salgamon hec sunt *M* 2 nec bene . . . nec male *T*

LXXVII. ⟨ITEM⟩.

ΛΑΙϹ ΕΡѠϹ et ΙΤΥϹ, ΧΕΙΡѠΝ et ΕΡѠϹ ΙΤΥϹ alter 126
nomina si scribas, prima elementa adime, (ω)
ut facias verbum, quod tu facis, Eune magister.
dicere me Latium non decet obprobrium.

LXXVIII. ⟨ITEM⟩.

Eune quod uxoris gravidae putria inguina lambis, 127
festinas glossas non natis tradere natis. (ω)

LXXVIIII. ⟨ITEM⟩.

Eunus Syriscus, inguinum liguritor, 128
opicus magister (sic eum docet Phyllis), (ω)
muliebre membrum quadriangulum cernit:
triquetro coactu Δ litteram ducit.
de valle femorum altrinsecus pares rugas
mediumque, fissi rima qua patet, callem
Υ dicit esse: nam trifissilis forma est.
cui ipse linguam cum dedit suam, Λ est
veramque in illis esse Φ notam sentit.
quid, imperite, Ρ putas ibi scriptum,
ubi locari Ι convenit longum.
miselle doctor, ΟΥ tibi sit obsceno
tuumque nomen Θ sectilis signet.

LXXX. AD CRISPAM.

Deformem quidam te dicunt, Crispa: ego istud 77
nescio. mi pulchra es iudice me: satis est. (ω)

LXXVII. *cf.* Priap. 67

LXXVII. *Coniunctum cum antecedenti ω (in T seiunxit rubricator)*, In eundem Eunum qui cunnum leichei: hoc ē lingit *Ven.*[4], In eundem Eunum *volgo* 1 lays *T* itis *T*, ytis *M* chyrom *T*, chyron *M* ΙΤΥϹ] et itis *T*, et itys *M*, et *om.* *χ* 2 scribis *E volgo* 4 decet] licet *T* obrobium *M*

LXXVIII. Ad Eunum qui uxoris suae inguina lambebat *χ*, Ad Eunum *μ* (uirum *add.* *gg*²), *nullum lemma TM*, *carmen om. l*, In eundem *Lugd. volgo* 1 pr̄ia (patria) *ω*, putria *Ven.*[4] 2 aestiuas *T* glosas *T* credere *T*

LXXVIIII. In ligurritorem pedagogum *M*, Ad Eunum (Ad eundem *Ven.*[4] *volgo*) paedagogum liguritorem *χ volgo*, *nullum lemma T* 1 ligurritor *M* 2 phillis *T* (i *alt. ex* u *m*²) *M* 3 quadr^i^angulum *T* (i *m*²), quatriangulum *M* 4 triquetroco *T* (que *ex* co *m*²) actu (tractu) *T* (tractu *m*²) a *T* (*del. m*²; *in mg. m*² Alpha), Α *cet.*, Δ *Par.*; *littera* Δ *significatur lingua* dicit *T* (*corr. m*²) 5 feminum *Heinsius*, *fortasse recte* (*cf. XXVIII 3, 15*) 7 y *T* (*del. m*², *in mg. m*² .ψ.) *Mlmu*, Υ *vv*², Ψ *E* man (nam) *T* (nam *m*²) 8 a *T* (*del. m*², *in mg. m*² .Δ.), Λ *M*, .Α. *vv*² *E*, *om. lac. ind. mu* 9 *significatur sine dubio* φ̄ señtit nōtam *T* 10 rho *T* (*s. v.* Ρ *m*²) *M* (*s. v.* ρ *m. rec.*), ρ *E*, Q. (q.) *cet.* 11 iota *ω*, Ι *Toll volgo* longum *om. T* (solum *add. m*²) 12 missele *T* oy *T* (*supra* ʘ *m*²), *om. lac. ind. mu* sit *om. T* obscena *M* 13 φ *T* (supra Θ *m*²), *om. lac. ind. mu*, Θ *cet.* *Litterarum singularum formas, quales Ausonium pinxisse veri simile est, videas in Gardthausenii Palaeogr. graec. tab. prima*

LXXX. Ad Crispam quae a quibusdam dicebatur deformis *χ*, *nullum lemma TMb*², Ad Crispam *Ug.* 1 Crispa at ego *Par. volgo* 2 satis es *l* si pulchra es iudice me, satis est *Brandes*

quin etiam cupio, iunctus quia zelus amori est,
ut videare aliis foeda, decora mihi.

LXXXI. QVALEM VELIT HABERE AMICAM.

Sit mihi talis amica velim, 78
iurgia quae temere incipiat (ω)
nec studeat quasi casta loqui,
pulchra procax, petulante manu,
verbera quae ferat et regerat
caesaque ad oscula confugiat.
nam nisi moribus his fuerit,
casta modesta pudenter agens,
dicere abominor, uxor erit.

LXXXII. EX GRAECO.

Hoc quod amare vocant misce aut dissolve, Cupido: 79
aut neutrum flammis ure vel ure duos. (ω)

LXXXIII. EX GRAECO.

Aut restingue ignem quo torreor, alma Dione, 80
aut transire iube vel fac utrimque parem. (ω)

LXXXIIII. EX GRAECO: ΑΡΧΗ ΔΕ ΤΟΙ ΗΜΙϹΥ ΠΑΝΤΟϹ.

Incipe! dimidium facti est coepisse. superfit 81
dimidium: rursum hoc incipe et efficies. (Vω)

LXXX. 4 Tibull. IIII 13, 5 atque utinam posses uni mihi bella videri, displiceas aliis

LXXXII. Anth. Pal. V 68 (Λουκιλλίου, οἱ δὲ Πολέμωνος τοῦ Ποντικοῦ):
Ἢ τὸ φιλεῖν περίγραψον, Ἔρως, ὅλον ἢ τὸ φιλεῖσθαι
πρόσθες, ἵν' ἢ λύσῃς τὸν πόθον ἢ κεράσῃς

LXXXIII. Anth. Pal. V 88 (Ῥουφίνου):
Εἰ δυσὶν οὐκ ἴσχυσας ἴσην φλόγα, πυρφόρε, καῦσαι,
τὴν ἑνὶ καιομένην ἢ σβέσον ἢ μετάθες
1 Ovid. A. A. III 3 alma Dione

LXXXIIII. Luc. Somn. 3 1 Hor. Epist. I 2, 40 sq. dimidium facti qui coepit habet: sapere aude; incipe

---

3 quin] cum *T* uinctus *T* telus *T*

LXXXI. *lemma χ*, De amica iurgiosa *gg²μ*, *nullum lemma TM* 5 regerat *v* (*in mg.* referat) 7 hijs *T* 8 prudenter *M* 9 abhominor *M*

LXXXII. Ex Graeco *Mgg²μ* (ad Cupidinem *add. g m² et μ*), Ex Graeco traductum (traductum *om. v*) ad Cupidinem *χ*, Cupidini *p³*, *nullum lemma T*, Ad Cupidinem ex Graeco *Scal. volgo* 1 misce *om. M* (precor *s. v. m²*)

LXXXIII. Ex Graeco *gg²μ*, Ad Dionen (Dionem *muv²*) de amore suo *muv²E volgo*, Veneri *p³*, *nullum lemma T*, *carmen om. Mv* 1 restringe *T* 2 face *Accursius volgo* utrumque *ω*, utrimque *Graevius*

LXXXIIII. Ex Greco ΑΡΑhΕΤΟΙΝΝΙCΙΤΙΑΥΤΟC *V*, Ex Graeco αρχη δε τοι η *M*, Ex Graeco *χ* (traductum ad cupidinem *add. E*), Ex Graeco, ἀρχὴ τὸ ἥμισυ παντός *Scal. volgo*, *nullum lemma T* 1 supersit *ω volgo*

LXXXV. EX GRAECO: Α ΧΑΡΙϹ Α ΒΡΑΔΥΠΟΥϹ ΑΧΑΡΙϹ ΧΑΡΙϹ.

Gratia quae tarda est ingrata est gratia. namque 82
cum fieri properat, gratia grata magis. (*Vω*)

LXXXVI. EX EODEM.

Si bene quid facias, facias cito. nam cito factum 83
gratum erit, ingratum gratia tarda facit. (*Vω*)

LXXXVII. EX EODEM.

Deceptae felix casus se miscuit arti: 84
histrio, saltabat qui Capanea, ruit. (*Vω*)

LXXXVIII. IN DODRALEM.

Dodra ex dodrante est. sic collige: ius aqua vinum 86
sal oleum panis mel piper herba, novem. (*Vω*)

LXXXVI. Anth. Pal. X 30 (ἄδηλον; Plan. Λουκιανοῦ):

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,
πᾶσα χάρις κενεὴ μηδὲ λέγοιτο χάρις

LXXXVII. Anth. Pal. XI 254 (Λουκιλλίου):

Πάντα καθ' ἱστορίην ὀρχούμενος, ἓν τὸ μέγιστον
τῶν ἔργων παριδὼν ἠνίασας μεγάλως.
τὴν μὲν γὰρ Νιόβην ὀρχούμενος, ὡς λίθος ἔστης,
καὶ πάλιν ὢν Καπανεὺς ἐξαπίνης ἔπεσες·
ἀλλ' ἐπὶ τῆς Κανάκης ἀφυῶς, ὅτι καὶ ξίφος ἦν σοι
καὶ ζῶν ἐξῆλθες· τοῦτο παρ' ἱστορίην

LXXXV. Ex Greco ΑΧΑΡΙϹΑaUΤΙΟγϹaΧΑΡΙϹΧaΡΙϹ *V*, Ex greco ΑΧΑΡΙϹΑΒΑΔΥΠΟΥϹΑΧΑΡΙϹΧΑΡΙϹ *M et* v^2*E* (*in quibus* βραδύπους), Ex Graeco *muvμ*, *nullum lemma Tp*³, *Vorauensis 111 f. 51*ʳ, *Barber. VIII 42* (*2127*) *f. 307*ᵇ 1 gracia *M* (*tris*) namq; ē *Vorau.* 2 quū *V* properas *Vorau.*

LXXXVI. Ex eodem *VMχ*, *nullum lemma Tμp*³ *Vorau. Barber.* (*cf. e. 85*), Idem *Scal. volgo* 1 si bene quid (quid *s. v. m*²) bene quid *M* nam cito *om. Mp*³ 2 est *V* (erⁱt *m*²) facit] redit *T*, est *p*³

LXXXVII. De eo qui Cabaneum saltans ruit *V*, Ex eodem *v*², *nullum lemma cet.*, In saltatorem ineptum *Ug. volgo* 2 saltauit *TE volgo*, saltabit *l* *In Ugoleti editione, quam secuti sunt ceteri editores, hi vv. adiecti sunt*:

Idem qui nioben saltauit saxeus: ut tum
Spectatur ueram crediderit niobem.
In Canace uisus multo felicior ipsa:
Quod non hic gladio uiscera dissecuit.

v. 2 spectator *Ven.*⁴ 4 non et *Heinsius*

LXXXVIII. In dodralem *VM*, De quadam potione quae fit (de *add. muv*²*E*) nouem rebus *χE*, De dodra *gg*²*μ*, *nullum lemma T et Paris.* (*Thuaneus*) *8071*, *saec. VIIII vel X f. 10*ʳ, Dodralis potio *Scal. volgo* 1 est *om. T* 2 berba *V* (*corr. m*²)

LXXXVIIII. IDEM.

Dodra vocor. 'quae causa'? novem species gero. 'quae sunt'? 87
ius aqua mel vinum panis piper herba oleum sal. (*Vω*)

LXXXX. IDEM.

Δόδρα, ποτὸν καὶ ἀριθμός, ἔχω μέλι οἶνον ἔλαιον 88
ἄρτον ἅλας βοτάνην ζωμὸν ὕδωρ πέπερι. (*ω*)

LXXXXI.

Iuris consulto, cui vivit adultera coniunx, 89
Papia lex placuit, Iulia displicuit. (*ω*)
quaeritis, unde haec sit distantia? semivir ipse
Scantiniam metuens non metuit Titiam.

LXXXXII.

Inguina quod calido levas tibi dropace, causa est: 131
irritant volsas levia membra lupas. (*ω*)
sed quod et elixo plantaria podice vellis
et teris incurvas pumice Κλαζομενάς,
causa latet, bimarem nisi quod patientia morbum
appetit et tergo femina, pube vir es.

LXXXXIII. IN ZOILVM.

Semivir uxorem duxisti, Zoile, moecham. 90
o quantus fiet quaestus utrimque domi, (*ω*)
cum dabit uxori molitor tuus et tibi adulter,
quanti deprensi damna pudoris ement.

LXXXXII. 1 Mart. III 74, 1 psilothro faciem levas et dropace calvam (*cf.* X 65, 8) 3 sq. Pers. IIII 39 sq. licet haec plantaria vellant elixasque nates labefactent forcipe adunca

---

LXXXVIIII. Idem *V*, De eadem potione *v* (quae uocatur dodra *add. muv^{2}E*), *nullum lemma MT et Paris.* (*Thuaneus*) *8071 f. 10^r*, De eadem *Ug. volgo* 1 causas *M* 2 herba *om. T*

LXXXX. Idem *Mv^2*, De eadem dodra *p^2*, De eadem quod dodra potio sit et numerus *E*, De eadem dodra potione *Ug. volgo*, carmen *om. Tlmuv* 1 πότος *Par. volgo*

LXXXXI. De iurisconsulto (De uiro consulto *muv^2*) qui uxorem habebat (habebat uxorem *mu*) adulteram *χ volgo*, *nullum lemma MTp^3* 4 scatiniam *Tmuv^{2}Ep^3 volgo* metuit *χ* ticiam *Tp^3*

LXXXXII. In eum (Ad quemdam [quendam *v^{2}E*] *muv^{2}E*, In quendam *volgo*) qui leuia sibi inguina faciebat *χE volgo*, *nullum lemma MT* 1 calido *om. M* 2 menbra *M* 4 inclusas *ω*, incusas *Scal. volgo*, incurvas *ego* punice *ME* clazomenas *T*, claxomenas *cet.*; *cf. Hesych. s. v.* Κλαζομένιοι *et Iacobi in Meinekii Com. Graec. Fragm. V 291* 6 foemina *T*

LXXXXIII. Ad Zoilum (Zoylon *mu*, De Zoile *v^2*) qui uxorem moecham duxerat *χ volgo*, *nullum lemma MTb^2* 1 semivir *T* moeccham *T*, mecham *M* 2 utrumque *Mmu*, utrimque *v^2*, utrinque *cet.* 4 quantum *ω volgo*, quanto *vel* quanti *Gronov* emunt *ω*, ement *Toll*

sed modo quae vobis lucrosa libido videtur,
iacturam senio mox subeunte feret.
incipient operas conducti vendere moechi,
quos modo munificos lena iuventa tenet.

LXXXXIIII. DYSEROS.

Hanc amo quae me odit, contra hanc quae me amat odi. 91
compone inter nos si potes alma Venus. (ω)
'perfacile id faciam: mores mutabo et amores.
oderit haec, amet haec'. rursus idem patiar.
'vis ambas ut ames'? si diligat utraque, vellem.
'hoc tibi tu praesta, Marce: ut ameris, ama'.

LXXXXV. ⟨IDEM⟩.

Suasisti, Venus, ecce, duas dyseros ut amarem. 90
odit utraque: aliud da modo consilium. (Vω)
'vince datis ambas'. cupio, verum arta domi res.
'pellice promissis'. nulla fides inopi.
'antestare deos'. non fas mihi fallere divos.
'pervigila ante fores'. nocte capi metuo.
'scribe elegos'. nequeo Musarum et Apollinis expers.
'frange fores'. poenas iudicii metuo.
'stulte, ab amore mori pateris, non vis ob amorem'?
malo miser dici quam miser atque reus.
'suasi quod potui: ⟨tu⟩ alios modo consule'. dic quos.
'quod sibi suaserunt Phaedra et Elissa dabunt,
quod Canace Phyllisque et fastidita Phaoni'.
hoc das consilium? tale datur miseris.

LXXXXIIII. 6 Mart. VI 11, 10 Marce: ut ameris, ama

---

post v. 6 *in T*(m^2)*χ altera est inscriptio* Quod erit exercitium iuuenum lasciuorum (lasciuientium *E*, *om. mu*) in senectute, *in l lac. indic.* *v.* 7 *sq. om.* b^2 7 incipiant *MT* moecchi *T*, mechi *M* 8 munificos *T* (u *ex* o) tenet] dabit *T*

LXXXXIIII. In Marcum *M*, Ad Marcum p^3, Ad Marcum amicum de discordia quam habet cum puellis *T*(m^2)v^2*E* (qui habebat discordiam cum puellis *mu*), De conditione quam habet cum puellis ad Marcum *v*, Ad Venerem δύσερως *Scal. volgo* 1 que[me] *M* (me m^2), q̄ χ (q̄ *corr.*) me *T*, quae me *cet.*, quoniam me *Ven.*[4] *volgo* 6 hoc] ut *T*

LXXXXV. Diseros *V*, *coniunctum cum antecedenti* ωp^3, Item *volgo* 1 ecoe *V*, alma ωp^3 diseros *V*, glyceras (cliceras *T*) ωp^3 2 aliut *V* (d m^2) 3 cu*pio *V* arcta *Tχ volgo* 4 promi[s]sis *V* (s m^2) fid[es] *V* (es m^2) 5 attestare *Vχ volgo*, atestare *TM*, antestare *ego* nefas (nephas *T*) est *codd.*, nec fas *E volgo*, non fas *ego* diuo *V*, duos *M* 7 *sq. om. M* 7 apollonis *V* (i *ex* o *alt.* m^2); *cf. XX 172* 8 fores *V* (o *ex* u m^2) iudicis *T* 9 amore *V* (a *ex* o m^2) ob amorē *V*, ab amore ωp^3 10 mallo *V* atque *V* (tque m^2 *in ras.*) 11 quo *V* tu *add. E*, *om. codd.* 12 phaedra et elissa (elisa *T*) tibi dent laqueum aut gladium ωp^3 ellissa *V* 13 praecipitem pelago (pelagos *T*) uel leucados (leuchados *T*) elige rupem ωp^3 phillisque *V* fastidiata phaonis *V corr. Vin.*

LXXXXVI. PVLCHRVM DEI RESPONSVM.

Doctus Hylas caestu, Phegeus catus arte palaestrae, 93
clarus Olympiacis et Lycus in stadiis, (ω)
an possent omnes venturo vincere agone,
Ammonem Libyae consuluere deum.
sed deus, ut sapiens, 'dabitur victoria vobis
indubitata equidem, si caveatis', ait,
'ne quis Hylam caestu, ne quis certamine luctae
Phegea, ne cursu te, Lyce, praetereat'.

LXXXXVII.

Punica turgentes redimibat zona papillas 94
Hermiones: zonae textum elegeon erat: (ω)
'qui legis hunc titulum, Paphie tibi mandet ames me
exemploque tuo neminem amare vetes'.

LXXXXVIII. HYLAE.

Aspice quam blandae necis ambitione fruatur 95
letifera experiens gaudia, pulcher Hylas. (ω)
oscula et infestos inter moriturus amores
ancipites patitur Naidas Eumenidas.

LXXXXVIIII. NYMPHIS [QVAE HYLAM MERSERVNT].

Furitis procaces Naides 96
amore saevo et irrito: (ω)
ephebus iste flos erit.

LXXXXVI. Anth. Pal. XI 163 (Λουκιλλίου):
Πρὸς τὸν μάντιν Ὄλυμπον Ὀνήσιμος ἦλθ' ὁ παλαιστὴς
καὶ πένταθλος Ὕλας καὶ σταδιεὺς Μενεκλῆς,
τίς μέλλει νικᾶν αὐτῶν τὸν ἀγῶνα θέλοντες
γνῶναι. κἀκεῖνος τοῖς ἱεροῖς ἐνιδὼν
'πάντες', ἔφη, 'νικᾶτε, μόνον μή τις σὲ παρέλθῃ
καὶ σὲ καταστρέψῃ καὶ σὲ παρατροχάσῃ'

1 Hor. Carm. I 10, 3 sq. catus et decorae more palaestrae

LXXXXVI. Dei responsum *T* (m^2), Pulchrum dei responsum *χ*, *nullum lemma M* 1 chilas *M* curstu (cae) *T* 2 olimpiacis *M* licus *T* 3 uircere *T* 4 amonem *T*, hammonem *χ* lybiae *T*, libiae *M* 6 equidem *Tχ*, quidem *M volgo* 8 lice *T*

LXXXXVII. *nullum lemma ω*, *coniunctum cum antecedenti mu*, De Hermiones zona *Par. volgo* 1 redimebat *M* 2 elegeion *Lugd. volgo* *post v. 2 in T unius versus spatium* 3 quis *T*

LXXXXVIII. Hylae *M*b^2, De Hyla rapto *T* (m^2), De Hyla quam Naiades rapuerunt *χ volgo* 2 laetifera *T* pulcer *M* 4 naiadas *χ volgo*

LXXXXVIIII. *lemma T*(m^2)*Mχ* (Nimphis *T*), *om.* b^2, Ad Nymphas Narcissum persequentes *Toll volgo* 1 eritis *M* naiades *Tχ volgo* 2 scęuo *T*

C. NARCISSO.

Si cuperes alium, posses Narcisse potiri. 97
nunc tibi amoris adest copia, fructus abest. (ω)

CI. IDEM.

Quid non ex huius forma pateretur amator, 98
ipse suam qui sic deperit effigiem. (ω)

CII. ECHO.

Conmoritur, Narcisse, tibi resonabilis Echo, 99
vocis ad extremos exanimata modos: (ω)
et pereuntis adhuc gemitum resecuta querellis
ultima nunc etiam verba loquentis amat.

CIII. HERMAPHRODITO.

Mercurio genitore satus, genetrice Cythere, 100
nominis ut mixti, sic corporis Hermaphroditus, (ω)
concretus sexu, sed non perfectus utroque,
ambiguae veneris, neutro potiendus amori.

CIIII.

Salmacis optato concreta est nympha marito. 101
felix virgo, sibi si scit inesse virum. (ω)
et tu formosae, iuvenis, permixte puellae,
bis felix, unum si licet esse duos.

C. 2 Ovid. Met. III 466 quod cupio mecum est. inopem me copia fecit

CII. 1 Ovid. Met. III 358 resonabilis Echo 3 Ovid. Met. VIII 863 resecuta rogantem (*cf.* Auson. Epist. XXIIII 68 Echo resecuta loquellas)

CIII. Anth. Pal. VIIII 783 (ἄδηλον):

Ἀνδράσιν Ἑρμῆς εἰμί, γυναιξὶ δὲ Κύπρις ὁρῶμαι,
ἀμφοτέρων δὲ φέρω σύμβολά μοι τοκέων

C. Narcisso *Mb*², Ad Narcisum *T*, De Narcisso (Narciso *mu*) qui sui ipsius amore captus erat *χ volgo* 1 possis *T* narcise uideri *T* 2 amores *M*

CI. Idem *M*, De eodem *T* (*m*²) *volgo*, De Echo dolente propter mortem Narcissi (Narcisi *mu*) *χ*, *om. μ*

CII. Echo *Mb*², De Eccho dolente propter mortem Narcisi *T*(*m*²)*E*, *om. χμ*, *in quibus coniunctum est hoc carmen cum antecedenti*, In Echo dolentem propter mortem Narcissi *Par. volgo* 1 commoritur *T* (m *pr. s. v. minio*) eccho *T* , 3 querellis *E*, querelis *ω*

CIII. Hermafrodito *M*, De Hermophrodito et eius natura *T*(*m*²)*χ*, De Hermaphrodito *E volgo* 1 genitrice *ω* cithere *M* 2 hermophroditus *T*, hermafroditus *M* 4 potiundus *Ven.*² *volgo*

CIIII. De coniunctione Salmacis cum Hermophrodito *T* (*in mg. m*²) *χ volgo*, *nullum lemma Mb*² (*in quibus sicut in T hoc carmen coniunctum est cum antecedenti*) 1 nimpha *T* 4 scilicet *MT*

CV. IN APOLLINEM.

Pone arcum, Paean, celeresque reconde sagittas: 102
non te virgo fugit, sed tua tela timet. (ω)

CVI. IN DAPHNEN.

Invide cur properas cortex operire puellam? 103
laurea debetur Phoebo, si virgo negatur. (ω)

CVII. IN SCABIOSVM.

Thermarum in solio si quis Polygitona vidit 108
ulcera membrorum scabie putrefacta foventem, (ω)
praeposuit cunctis spectacula talia ludis.
principio tremulis gannitibus aëra pulsat
verbaque lascivos meretricum imitantia coetus
vibrat et obscenae numeros pruriginis implet.
bracchia deinde rotat velut enthea daemone Maenas:
pectus crura latus ventrem femora inguina suras
tergum colla umeros luteae symplegadis antrum,
tam diversa locis vaga carnificina pererrat,
donec marcentem calidi fervore lavacri
blandus letali solvat dulcedine morbus.
desectos sic fama viros, ubi cassa libido
femineos coetus et non sua bella lacessit,
irrita vexato consumere gaudia lecto,
titillata brevi cum iam sub fine voluptas
fervet et incesto peragit ludibria morsu.
torpida non aliter Polygiton membra resolvit
et, quia debentur suprema piacula vitae,
ad Phlegethonteas sese iam praeparat undas.

CV. 1 Iuv. VI 172 parce precor, Paean, et tu, dea, pone sagittas
CVII. 9 Mart. XI 99, 5 gemina symplegade culi

CV. In Apollinem *M*, Ad Apollinem de Daphne (puella *add. E volgo*) fugiente *T*(m^2)*vE volgo*, De Apolline et de Daphne puella fugiente *mu*v^2 1 Paean] pennam *T*

CVI. In Daphnem b^2, De Daphne tecta cortice *T*(m^2)χ, *nullum lemma M*, Ad corticem, quo Daphne tegebatur *Lugd. volgo* Finiunt epigrammata *T in mg. minio* Ausonii Peonii poetae disertis epigrammatω̃n Liber ·I· Finit *E*

CVII. In scabiosum *M*, In scabiosum Polygitonem (Poligytonem *T*) *TmuE volgo*, Impoligonum v^2, In Polygitonem qui multa scabie uexabatur *v* 1 (*et* 18) poligitona *M*, poligytona *T* 2 (*et* 18) menbrorum *M* 3 proposuit *T* 5 caetus *T*, cetus *M* 7 brachia *ω* rotat] uibrat *T* 8 foemora *T* 9 humeros *ω* luctae *T* simplegadis *TM* 12 laetali *T* 14 foemineos *T* cetus *TM* lacescit *T* 15 consummere *T* 16 titilata *T* 17 ingestu *T*, ingesto *cet. corr. Salmasius* 18 turpida *TM*, turpia χ *volgo*, torpida *Baehrens* 19 qua *M* 20 flegetonteas *TM* preparet *T*

CVIII—CXIII. ⟨IN SILVIVM⟩.

CVIII.

Silvius ille Bonus, qui carmina nostra lacessit, 109
nostra magis meruit disticha, Brito bonus. (ω)

CVIIII.

Silvius hic Bonus est. 'qui Silvius'? iste Britannus. 110
'aut Brito hic non est Silvius aut malus est'.

CX.

Silvius esse Bonus fertur pariterque Britannus. 111
quis credat civem degenerasse bonum?

CXI.

Nemo bonus Brito est. si simplex Silvius esse 112
incipiat, simplex desinat esse bonus.

CXII.

Silvius hic Bonus est, sed Brito est Silvius idem: 113
simplicior res est, credite: Brito malus.

CXIII.

Silvi, Brito Bonus, quamvis homo non bonus esse 114
ferris nec ⟨se quit⟩ iungere Brito bono.

CVIII—CXIII. De quodam Siluio Bono qui erat Brito et eius carmina lacessebat *T* (m^2) *vv*², De (De quodam *volgo*) Siluio Bono qui erat Brito (Britto *E*) *muE volgo*, *nullum lemma M*. *sex haec in Silvium epigrammata continua in ω exarata sunt scriptura*; *disiunxit Scal.*

CVIII. 1 lacescit *T* 2 distica *TM* britto *ME* (*semper*)

CVIIII. 1 iste bonus (*om.* est) *T* qui *mu*, quis *cet.* brittannus *M*

CX. 1 esse] iste *Lugd. volgo* fertur *om. E lac. ind.* (Britto *Ven.*⁴) pariterque *M*, ferturque *cet. volgo* britannòs *T*

CXI. 2 desinet *χ volgo*

CXIII. 2 feris *T* se quit *Ven.*⁴, *om. TM et lac. ind. χE* et homo *ω*, bono *Lugd.*

CXIIII. IN NOTARIVM.

Puer, notarum praepetum
sollers minister, advola.
bipatens pugillar expedi,
cui multa fandi copia
punctis peracta singulis
ut una vox absolvitur.
evolvo libros uberes
instarque densae grandinis
torrente lingua perstrepo.
tibi nec aures ambigunt
nec occupatur pagina
et mota parce dextera
volat per aequor cereum.
cum maxime nunc proloquor
circumloquentis ambitu,
tu sensa nostri pectoris
vix dicta iam ceris tenes.
sentire tam velox mihi
vellem dedisset mens mea, 146
quam praepetis dextrae fuga (ω)
tu me loquentem praevenis.
quis, quaeso, quis me prodidit?
quis ista iam dixit tibi,
quae cogitabam dicere?
quae furta corde in intimo
exercet ales dextera?
quis ordo rerum tam novus,
veniat in aures ut tuas,
quod lingua nondum absolverit?
doctrina non hoc praestitit
nec ulla tam velox manus
celeripedis compendii:
natura munus hoc tibi
deusque dònum tradidit,
quae loquerer ut scires prius
idemque velles quod volo.

FRAGMENTA.

I.

redite sursum flumina.

II.

investigato ferre dolos lepori.

III.

quae tantae tenuere morae rumore sub †omni.

CXIIII. 29 Mart. XIIII 208 currant verba licet, manus est velocior illis: nondum lingua suum, dextra peregit opus; *cf.* Prudent. Peristeph. VIIII 23 sq.

CXIIII. In notarium *M*, Ad notarium in scribendo uelocissimum *T* (m^2) *E*, De notario in scribendo uelocissimo *χ*, Ad notarium velocissime excipientem *Lugd. volgo* 1 notarium *ω*, notarum *E* praeceptum (prec.) *ω*, praepetum *Ven.*[3] 2 solers *Mχ*, solens *T* 3 pugilar *T* 5 proiecta *T* 7 ego noluo *ω*, evolvo *Ven.*[4] 10 tibique *ω*, tibi *Ven.*[3] 12 per te *T* 16 tu *T* (*s. v. minio*) 17 uel *T*, uis *M*, uix *χ*, ut *Toll volgo* iaceris *T* 25 in *om. T* 26 exerce tales *M*, exerces tales *T*, exercet ales *χ* 27 rerum ordo *M* 30 haec *T volgo*

I. *Scriptor de dubiis nominibus Gr. lat. V 579, 3 K.* 'Flumen generis neutri, ut Ausonius (auronius *M*) 'redite (redit¯ *M*) rursum (*MVL corr. Peiper*) flumina'

II. *ibid. 582, 27* Lepus generis masculini, ut Ausonius 'inuestigatum ferri dolus (*MVL corr. Haupt*) lepori'

III. *ibid. 589, 6* Rumor generis masculini, ut Ausonius 'quae tantae tenuere morae rumore sub omni' (que tante te sub omni *M*); *desideratur eiusmodi adiectivum, quo* 'rumore' *generis masculini esse cognoscatur, veluti* atro

APPENDIX.

I.

PERIOCHAE HOMERI ILIADIS ET ODYSSIAE.

1. Si Homerum, scriptorem Troici belli eatenus, qua Iliadem suam incipit qua- 420
que finit, percenseamus, orsum ab iracundia Achillis ad sepulturam Hectoris quattuor et viginti libros contexuisse monstrabimus. haec eius species apparet summam cutem primi operis intuenti. verum hoc scripturae ipsius tempus Troiano bello non totum, sed paene ultimum fuit. nam si ratio putanda est oppugnationis decennis, nonus fere annus, idemque prope finem sui, ea negotia continebit, quae ab iniuria Agamemnonis ac Briseidis usurpatione usque ad funus Hectoris digna memoratu ⟨erant: non⟩ erit illa temporum series, quae ab eiusdem belli causis atque origine pertinet ad urbis excidium. atque ex eo eveniet, ut ignaris iudicandi et poeticae oeconomiae expertibus, multa nobilia ab exordio belli usque ad Achillis iurgium omissa videantur. nec minus multa ab Hectoris funere ad usque deletum Ilium. quorum quidem maxima expectatio erat propter tam longi certaminis consummationem. sed ut divinum poetam nihil quod illustre fuerit omisisse appareat atque omnia quae finiri oportuit contigisse, breviter et in epitomae speciem belli Troici causam originis apparatusque quae⟨que⟩ annis superioribus acciderunt retexuimus. horum omnium prima origo est Paridis iudicium inter deas, deinde classis contextio, qua idem Paris in Europam navigavit, tum raptio Helenae, quae opinione veterum bipertita est, quod plerique Helenam iuxta Homericum plasma ad Troiam deportatam fuisse existimaverunt, nonnulli autem opinati sunt, cum Alexander cursu deerrasset delatusque ad Aegyptum fuisset, cognita hospitalis foederis iniuria, ⟨per⟩ Aegyptium regem, servantissimum iusti virum, Helenam cum iis, quae una cum eadem fuerant abrepta, Paridi sublatam expugnato demum Ilio Menelao restitutam.

I. Ausonii Periocha in Homerum et (*ex*) primo Iliados *Ug.*, ***nullum lemma P*** **1.** 4 hoc in scripturae *Ug.* tempōis *P* 6 negocia contremebit *P* agamenonis *P*, Agammenonis *Ug.* 7 erant ***Mommsen***, non *Gronov addiderunt*, *om. P Ug.* erit *P Ug.*, erunt *Ald. volgo* 9 atqui *Toll volgo* poeticae *om. Ug.* expertilius *P* 10 uideatur *P* 11 hector *P* 12 consumationem *P Ug.* nichil *P* 13 ōmisse *P* 14 epithome *P* apparitusque *P* quae *P Ug.*, quaeque *ego* 15 reteximus *P* iuditium *P* 17 bipartita *Ug.* iusta *P* 18 extimaueriūt *Ug.* 19 federis *P* 20 per *add. Ven.*[4], *om. P Ug.* is *P* 21 arreptaque paridique *P Ug.*, areptam Paridique *Ven.*[4], abreptam Paridique *Par.*, abrepta (arrepta *Accursius*) Paridi *Accursius Lugd.* sublata *P Ug.*, sublatam *Ven.*[4]

PERIOCHAE ILIADIS.

I.

2. Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος 421
οὐλομένην ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν.
Iram, diva, refer nati Peleos Achillei
pestiferam, quae mille dedit discrimina Achivis.

Chryses Apollinis sacerdos ob redimendam filiam cum Agamemnoni supplicasset, contumeliose repulsus deum precatur ultorem. insecuta subinde gravi pestilentia cum Graecorum exercitus interiret, cogitur ⟨ab⟩ Achille concilium et ab eodem invitus Calchas morbi causam conpellitur indicare. qua cognita Agamemnon concitatur in Achillem. qui percitus iracundia etiam caedem regis audebat, nisi eum in ultimum furorem progredi Minerva vetuisset. a quo Briseis concubina in locum Chryseidis, quae reddebatur, abducta est. inde Thetis mater ad caelum lacrimas et contumeliam filii miserata proficiscitur. quae fiducia defensi quondam cum Aegeone Iovis ultum ire affectat iniuriam obtestaturque summum deorum, ut Troianos in rebus bellicis superiores esse patiatur. quibus Iuno compertis iracunde adversum coniugem conmovetur. sed gliscens iurgium per deridiculum ministrante Vulcano simul consilii specie intercedente lenitur.

II.

3. Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ 422
εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος.
Caelestes hominumque genus superabile curis
tranquilla obscuri carpebant munera somni.
at non pervigilem nox inrequieta Tonantem
leniit inmodicos volventem corde paratus,
caedibus ut Graium laesum ulciscatur Achillem.

Iuppiter Agamemnonem somnio monet proelii faciendi tempus adesse, ne cunctetur dimicare. tum ille in concilium proceribus advocatis mandatum Iovis et speciem nocturnae quietis explanat. mox in contione multitudine congregata pertemptat militum voluntatem utque deposito bello ad sua quisque redeant cohortatur. iamque omnibus navigationem adornantibus foeda discessio ab Vlixe cohibetur. a quo etiam Thersites deformis et loquax, in heroum contumelias verborum licentia promptus, cum acerba obiurgatione pulsatur. ipse Minervae monitu cunctos a profectione deterret. sumpto deinde cibo armatur exercitus. neque setius a Troianis instructa acies Iride ita mo-

---

2. *Graeca om. Ug.* Periocha libri primi Iliados *Ug.*, *ac similia lemmata in ceteris*; *in P non sunt lemmata* 1 ΑΧΙΛΛΗΟϹ *P* 2 ΟΥΔΟΜΕΝΗΝ *P* 3 pelleo *P* 5 chrises appolinis *P* agamenoni *P* supplicasset et *Ug.* 7 cogitū achille *P*, cogit Achilles *Ug. volgo*, cogitur ab Achille *scripsi*, cogit tum Achilles *Hartel* chalchas *Ug.* 8 compellitur *Ug.* quia *P* agamenon *P* 10 chriseidis *P* quae patri *Ug. volgo* 11 lachrymas *Ug.* 12 profiscitur *P* fidutia *P* condam *P* iri *Ven.*[4] *volgo* 13 affectat *scripsi*, affectanti *P Ug.*, affectans *ms. Accursii volgo* obtestatur (que *om.*) *Ug. volgo* belli *Ug. volgo* superioris *P* 14 commovetur *Ug.*

3. 1 ΝΕΝ *P* ΙΠΙΤΟΡΥϹΤΑΙ *P* 2 ΠΑΝΥΧΙΟΙ *P* ΝΗΔΥΝΟϹ ΙΝΝΟϹ *P* 3 suparabile *P* 4 carpebat mundi *P* 5 nox] nos *P* irrequieta *Ug.* 6 immodicos *Ug.* 8 agamenonem *P* somno *Ug. volgo* prelii fatiendi *P* conctetur *Ug.* 10 pertentat *Ug.* 11 quique *Ug. volgo* cohartatur *P* 12 nauigationibus *P* feda *P* discesio ab Vlyse *Ug.* thersitis *P* 13 et in *Ug.* herorum *P* promtus *P* 15 secius *Ug.* troianos *P*

nente producitur. sequitur enumeratio copiarum viritim, ut per catalogi seriem milites naves, duces, patriae retexantur.

III.

4. Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι. 423
Argivos sua quemque acies in bella secuntur,
dispositi in turmas equitum cuneosque pedestres.
turbida clangentes confundunt agmina Troes.

Instructum proelio exercitum, priusquam ferirent acies, Priamus spectat e muris et monstratu Helenae de viris insignibus edocetur. dehinc Menelaus ad singulare certamen ab Alexandro provocatur, qui frustra Agamemnone dehortante congreditur, facta inter utrosque populos sponsione et foedere per sacra firmato sub ea condicione, ut victorem Helena cum dote sequeretur. sed superatus Paris regressusque ad urbem iurgio uxoris excipitur, ab Agamemnone foederis pacta repetuntur.

IIII.

5. Οἵ τε θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο. 424
Iuppiter interea cum dis genitalibus una
concilium cogit superum de rebus Achivis.

Iovi placet delere Troiam, ad quod pertinacia Iunonis urgetur. cumque id fieri Minerva properaret, discidium foederis conminiscitur et Pandarum sagittandi peritum astu suadentis adgreditur, ut clam vulnerato Menelao belli causa crudescat. quo facto a Graecis proelium instauratur congressisque exercitibus mutua clade decernitur.

V.

6. Ἔνθ' αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη. 425
Hic et Tydidem monitum Tritonia Pallas
audaci virtute replet. vomit aurea flammas
cassis et undantem clipeus diffulgurat ignem:
ipse autumnali clarum micat aemulus astro.

Diomedes auxilio Minervae strenue proeliatur. Venus quoque filio subvenire conata vulnere affecta digreditur. Mars etiam fit saucius exceditque bello. sequitur Tlepolemi Sarpedonisque congressio, et Tlepolemus Herculis filius certamine victus occiditur.

---

17 referantur *Ald. volgo*

4. 1 ΕΠΙ *P* ΗΓΕΜΟΝΕCΙΝΕΚΕΤΟΙ *P* 4 Troes] reos *P* 5 p̄lio *P* feriret *P Ug. volgo*, ferirent *ego*, fureret *Hartel* 7 alex̊ *P* agameone deortante *P* 8 federe *P* condictione *P Ug.*, conditione *Ven.*[4] 10 agamenone federis *P*

5. 1 ΤΕΟΙ *P* ΚΑΘΗΜΕΝΟ *P* 2 Iupiter *Ug.* dn̄s *P*, diis *Ug.*, *cf. Enn. Ann. 119* (*Serv. Verg. Aen. VI 764*) 4 pertinatia *P* fi' *P* 5 dissidium *Ug.* comminiscitur *Ug.* sagitandi *P* 7 p̄lium *P*

6. 1 ΤΥΔΙΔΗΔΙΟΜΗΔΕΕΙΠΑΛΑC *P* 2 titidem *P*, Tydidis (*immo* Tydidae) mentem *Wakefield f. recte* tritoniam *P* 3 *Verg. Aen. VIII 620* 4 clypeus *Ug.* defulgurat *P. Ug.*, diffulgurat *Wakefield* 6 minerua *P* filios *P* 7 affectat *P* sacius exciditque *P* 8 treptalemi *P* triptalemus *P*

VI.

7. Τρώων δ' οἰώθη καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή. 426
Solae decertant acies sine numine, divum
cessante auxilio: sua cuique exorsa laborem
fortunamque ferunt proprii discrimine fati.

Troianis fortuna inclinatiore pugnantibus ⟨suadet⟩ vates Helenus, ut Minerva placetur. igitur Hecuba ab Hectore monita, ut peplum in arcem inferat, peragit vota cum matribus. Alexander obiurgatus a fratre pergit in proelium. Glaucus Lycius Aetolusque Diomedes congressi ut dimicarent, cum iam certamen oriretur, paterna inter se hospitia recordati facta armorum permutatione discedunt.

VII.

8. Ὣς εἰπὼν πυλέων ἐξέσσυτο φαίδιμος Ἕκτωρ. 427
Haec ubi dicta dedit, portis sese extulit Hector.

Minervae Apollinisque consensu fortissimus Graecorum ab Hectore provocatur. novem ducibus ad dimicandum paratis pugnaturum diligi placet sortis eventu. ab Aiace Telamonio proelium singulare conseritur, in quo Hector lapide ictus in suorum se recipit multitudinem. perseverante certamine caduceator Idaeus intervenit. tum invicem mistis muneribus pugna sedatur. Hector Aiacem gladio, Aiax Hectorem balteo muneratur. intercessu noctis exercitus quique in sua discedunt. die altero interfectorum humatio procuratur. Graecorum etiam navalia fossa ac vallo circumdata muniuntur.

VIII.

9. Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν. 428
Aurora in croceis fulgebat lutea bigis.

Acto deorum concilio Iuppiter pro †parte pronuntiat, sua ut quisque exercitus sorte decernat, nullus deorum odio in alteros vel favore procedat. in Idam montem ipse digressus inde Graecos inmisso terrore conterritat, ⟨qui⟩ turpi fuga ad munimenta conpulsi fossa et aggeribus sese tuentur. Iunonem ac Minervam Graecis auxiliari volentes monitis Iovis Iris exterret diremptoque ob noctem certamine victores Troiani in ipso proelii loco excubias obsidionis instituunt multisque ignibus factis per totam noctem deliberatione consultant.

---

7. 1 ΟΙωΕΙ *P* ΦΙΛΟΠΙϹ *P* 2 nomine *P*, *Verg. Aen. II 777. V 56. VI 368* 3 uacuique *P Ug.*, sua cuique *Accursius* (*cf. Verg. Aen. X 111 sq.*) 5 suadet *om. P*, *post* Helenus *add. Ug. volgo* 7 p̄lium clausus lytius etholusque dyomedes *P* Aetheolusque *Ug.* *post* discedunt *videtur excidisse Hectoris cum Andromacha colloquii commemoratio*

8. 1 ΦΑΥΔΙΜΟϹ *P* 2 *Verg. Aen. VI 628. VII 323. 471. VIII 541* 3 appolinisque *P* 4 dimidicandum patis *P* deligi *Ug. volgo* 5 thelamonio *P* 6 caduceatori d̄s *P* 7 mistis *Hartel*, missis *P Ug.*, datis *Accursius* baltheo *P Ug.* 9 ualle *P* circundata *Ug.* 10 minuuntur *P*

9. 2 *Verg. Aen. VII 26* 3 Iupiter *Ug.* parte *corruptum* pronunciat *Ug.* ut *om. Ug.* 4 alteros uel fauore *P ms. Accursii*, alterius favore *Ug.* 5 unde *P Ug.*, inde *ego* grecos *P*, Graecos *Ug.* immisso *Ug.* conteritos *P Ug.*, conterritat qui *ego* unde Graeci . . . conteriti *Ven.*[4] (conterriti *Par.*) *volgo* compulsi *Ug.* 6 tuetur *Ug.* uolēs *P* 7 dirimptaque *P* 8 abscidionis *P* 9 deliberationem *P*, de belli ratione *Ug. volgo*, deliberatione *ego* (*cf. Cic. Off. I 3, 9* consilii capiendi deliberatio)

VIIII.

10. Ὣς οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς ἔχον, αὐτὰρ Ἀχαιούς 429

Interea vigilum excubiis cohibentur Achivi.

Graecis et praeterita dimicatione perculsis et instante conterritis proceres ab Agamemnone convocantur. quibus rex fugae consilia et apparatum ordinandae per noctem navigationis indicit, Diomede et Nestore dehortantibus. suadente autem Nestore Aiax et Vlixes legantur ad Achillem dona ingentia pollicentes, si desistat irasci ⟨et⟩ sese auxiliatorem fessis rebus accommodet. sed Achille in iracundia pertinaciter permanente legati Achivorum re non impetrata irriti revertuntur.

X.

11. Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν 430
εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ.
Cetera per naves somno sopita manebat
turba ducum, solum cura anxia vexat Atriden.

Vlixes et Diomedes speculatum nocte progressi Dolonem conspicantur, qui et ipse promissis Hectoris incitatus Graecorum consilia exploratum prodierat, et fateri universa conpulsum eodem loco interficiunt. a quo adventum Rhesi Thracum regis edocti ipsum cum duodecim obtruncant equosque eius praemium simul et testimonium grassationis abducunt insignes candore et celeritate, ut nivibus et ventis antecederent.

XI.

12. Ἠὼς ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο 431
Tithoni croceum linquens Aurora cubile
spargebat terras, referens opera atque labores.

Ab omnibus Graecis egregie quidem, sed inprospere dimicatur. quorum proceribus vulneratis incognitae multitudini pugna committitur. qua afflictatione fortunae Achilles paulisper inflexus Patroclum mittit in praesentia cogniturum. qui cum adversi status nuntius reverteretur, Eurypylum contemplatur aegrum ex vulnere fomentisque medicae artis admotis redintegrat sanitati.

XII.

13. Ὣς ὁ μὲν ἐν κλισίῃσι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός. 432

Actorides fovet Eurypylum dum vulnere fessum.

Res dubiae apud Graecos vel potius afflictae ⟨in⟩ ultimae fortunae statu aguntur praestantibus procerum vulneratis, cetero exercitu fugato aut formidine perculso. Troiani

---

10. 2 uigiliū *P* 3 agamenone *P* 4 conscilia *P* 5 deortantibus *P* nestare *P* aias *P* 6 ulixis *P*, Vlyxes *Ug.* sese *P*, et se *Ug.*, et sese *ego*

11. 1 ΑΡΥΓΣΤΗΕΣΠΑ (*ceteris omissis*) *P* 5 ulixis *P*, Vlysses (*semper fere*) *Ug.* 7 compulsum *Ug.* aduentu *P Ug.*, adventum *Mommsen*, de adventu *Ven.*[4] *volgo* resi *P* trachum *P* 8 ipsum ·xii· *P*, ipsum et cum eo *Ug.* (xii *add. Lugd. volgo*), ipsum cum duodecim *Accursius* 9 ut et *Ug. volgo* uenit *P*

12. 1 ΛΕΧΕΩΝΙΓΑΡ *P* 2 *Verg. Georg. I 447, Aen. IIII 585* thithoni *P* 3 *Verg. Aen. IIII 584, XI 183* 4 improspere *Ug.* 5 multitudī *P* committitur *Ug.* quia *P* affictione *Ug. volgo* 6 infletus *Ug.* in *om. Ug. volgo* 7 euripilum *P*

13. 1 ΚΛΙΣΙΗ *P* ΟΙΟΣ *P* 2 euripilum *P* 3 rex *P*, Paris *Ug.*, res *Accursius* in *addidi* statui *Ug.* 4 presentantibus *P*, praestantibus *Ug.* uulnerātis *P* caetero exercitui *Ug.* fuga *P*

navalium munimenta rescindunt vallumque transgressi auguriis iuvantur ex eventu ambiguis. itaque et pars muri ab Sarpedone convellitur et ab Hectore ictu lapidis porta discutitur et in ipsis navalibus pugna conseritur.

XIII.

14. Ζεὺς δ' ἐπεὶ οὖν Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσεν. 433
Iuppiter admovit Troas atque Hectora classi.

Neptunus miseratione conmotus Argivorum tuendis navibus auxiliator accedit et usurpata ⟨Calchantis⟩ vatis effigie Aiaces duos in proelium cohortatur nec minus ceteram multitudinem praesentia maiestatis instigat. Idomeneus egregio certamine eminet. Troiani iam referentes gradum, firmati rursum per Hectorem . . . . et ingenti clamore utrimque certatur.

XIIII.

15. Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης. 434
Concussit quamvis potantem Nestora clamor
attonitasque aures pepulit gravitate tumultus.

Iuno vinculum Venerium (cui cesto ⟨nomen⟩ est) mutuata ad Iovem pergit in secessum montis Idae exoritatoque Somno, ut illum conmergeret in soporem, ... ac dehinc vigilias eius uxoriis labefactat illecebris. cuius ignoratione Neptunus abutitur fortunamque Graecorum promptius auxiliando restituit, Aiace Locro ultra ceteros proeliante.

XV.

16. Αὐτὰρ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν. 435
Iam vallum fossamque super Troiana inventus
institerat, captae minitans incendia classis.

Iuppiter somno expergitus videt statum certaminis innovatum pellique Troianos, Graecis opem ferente Neptuno. itaque aspere Iunone increpata et minaciter per Iridem conterrito ⟨fratre⟩ iubet auxiliatorem desistere. ipse Apollinem recreando adlegat Hectori monetque pro Phrygibus belli instaurare fortunam. tum et Aiax Telamonius egregie proeliatur: ⟨a quo⟩ plurimis hostium interfectis conflagratio classis arcetur.

---

6 sarpone *P* conuelli *P* plapidis *P* 7 discititur *P*, discuditur *Ug.*, discutitur *Par.*

14. 1 ΕΠΙ *P* ΝΗΥCΙΠ. (*ceteris omissis*) *P* 2 Iupiter *Ug.* admonuit *P* Troes *edit. Amstelod. volgo* 3 commotus *Ug.* 4 uatis *P Ug.*, Calchantis vatis *ego* aiacis *P* p̄lium cohartatur *P* 6 firmatis *P*, firmantur *Mommsen* *lacunam indicavi*; contrahuntur *supplevit Ug. volgo* (*Il. XIII 800*) 7 uṙmq3 *P*

15. 1 ΠΕΙΝΟΝΤΑΕΠΕΡΜΡΗC *P* 2 pot'atem *P*, potestatem *Ug.*, potantem *Ven.*[4] hectora *Ug.* 4 cingulum *Heinsius* ueneris *Ug. volgo* nomen *om. P* 5 ydae *P* exoritatoque *P*, exhortatoque *Ug. volgo*, exoratoque *Heinsius* ut dum comecēt *P*, ut eum cōmitteret *Ug. volgo*, ut illum conmergeret *scripsi* ac dehinc *P Ug.*, ac *del. Par. volgo*, *malui lacunam indicare* 6 uxoris *Ug.* 7 caeteros ultra *Ug.* 8 preliante *P*

16. 1 ΕΠΙΔΙΧΤΕCΚΟΛΟΠΑCΑΥ *P* 3 minītas insidia *P* classi *Toll volgo* 4 Iupiter *Ug.*, 6 conterrita *P Ug.* fratrem *Ug.*, fratre *Lugd.*, *om. P* fratre conterrito *vel* conterritum fratrem (*om.* et) *Accursius* appolinem *P* 7 phrigibus *P* thelamonius *P* 8 egregie *ego*, grene *P*, strenue *Ug. volgo* p̄liatur *P* a quo *supplevi*, *om. P*, et ab eodem *Ug. volgo*

XVI.

17. Ὣς οἱ μὲν περὶ νηὸς ἐυσσέλμοιο μάχοντο. 436

Dum face, dum ferro celsam affectare carinam
Troes et Argolici pergunt defendere reges:

Achilles Graecorum statum iam sub extrema sorte miseratur ac tegminibus suis Patroclum permittit armari. qui cum Myrmidonum produxisset exercitum consternatosque Troianos Achillis specie fefellisset, ruentes supra vallum et invicem officientes caeco pavore usque ad campi aperta conpellit. deinde congressus Sarpedonem perimit multisque hostium caesis ipse ab Hectore interficitur, prius ab Euphorbo vulneratus.

XVII.

18. Οὐδ' ἔλαθ' Ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον Μενέλαον. 437

Actoridem caesum nec te, Menelae, fefellit.

Circa interemptum Patroclum pugna contrahitur, cum diversi exercitus tenderent, Graeci, corpus ut defenderent, Troiani, ut ad ludibrium cadaver eriperent: a Menelao Euphorbus occiditur et ad ostentationem gloriosi facinoris Achillis exuviis Hector armatur. Antilochus ad Achillem nuntius cladis acceptae Menelao instante festinat. qui et ipse postea cum Merione intra navalium munimenta se recipit, cum tota moles belli [Menelao et] Aiacibus ingruisset.

XVIII.

19. Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο. 438

Dum furit in medio valli vis ignea Martis:

Achilles in miserabilem modum Patrocli deflet interitum, quem vi doloris affectum consolantibus verbis mater alloquitur. nec inultum amicum fore pollicens perlaturam sese Vulcani arma promittit. interea et Iris ab Iunone demittitur, cuius instantia Achilles extra vallum quamquam inermis egreditur conterritisque Troianis super alios aliis praecipitantibus late fuga et latius formido porrigitur. eodemque tempore et Vulcanus exoratus a Thetide tota nocte, quam longa est, caelestia in gratiam nymphae arma molitur.

XVIIII.

20. Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων. 439

Oceanum interea surgens Aurora reliquit.

Achilles armis caelestibus ope Vulcani et munere matris instruitur. dein Graecorum primoribus in concilium vocatis iracundiam sub abolitione deponit et promissis

---

17. 1 ΕΥϹΕΛΜΟΙ *P* 2 affecta *P Ug.*, oppugnare *Ven.*[4] *volgo*, affectare *ego* 4 achillis *P* miseratur *P Ug.*, miseratur ac *Hartel*, miseratus *ego* agminibus *P Ug.*, armis *Ven.*[4] *volgo*, tegminibus *ego* 5 mirmydonum *P* 6 fefelisset *P* supra] sūт *P* efficientes *P Ug.*, officientes *Accursius* ceto *P* 7 compellit *Ug.* 8 ipse ad ab *P*, ad *del. Ug.*

18. 3 cum in diversa *ms. Accursii volgo* contenderent *Ug. volgo* 4 ut corpus *Ven.*[4] *volgo* et ad *Ug.* arriperent *ms. Accursii*, abriperent *Toll* 5 euphorbius *P* 6 antilocus *P* nuncius *Ug.* menelao et aiacibus *P Ug.*, Menelao *del. Ven.*[4], Menelao et *del. Ald.* infante *P*

19. 2 belli *P Ug.*, valli *Heinsius* marti *P* 3 afflictum *Floridus* 5 yris *P* 6 inhermis *P* 7 lata *P* 8 thethide *P* nympha *P*

20. 2 *Verg. Aen. IIII 129. XI 1* 3 munere] minerue *P* 4 sub] suam *Gronov volgo*

ab rege muneribus coram contione ditatur. tum militibus cibum capere iussis ipse abstinet. infesto deinde atque intento exercitu pergit in proelium.

XX.

21. Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο. 440
Iamque adeo celsis armati e navibus ibant
milia quae magnis umquam venere Mycenis.

Vt integris amborum copiis inter utrosque exercitus pugna conseritur. dein permissu Iovis in partes deorum studia dividuntur, cum pro Graecis Iuno et Minerva decertarent neque segnius eos Neptunus et Mercurius et Vulcanus assererent, Troianos Apollo cum Venere et Diana cum matre, Mars etiam et cum eo Scamander adiuvarent. tum et Aeneam dis et viribus iniquis cum Achille congressum quamquam studens Graecis nube circumdatum Neptunus eripuit.

XXI.

22. Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐυρρεέος ποταμοῖο. 441
Intulerat fluvio trepidas fuga foeda catervas.

Troianis usque ad Scamandri fluminis alveum fuga et terrore compulsis cum iam longius abeundi spatium non pateret, in ipso amne, cum flumen exundat, ... ibi et duodecim ab Achille Troianorum iuvenes vinciuntur, qui Patrocli inferiis immolarentur. ipse Vulcanus ardoribus suis vim torrentis exurit. tum in campum Achille progresso passim studia deorum pro sua singulari parte depugnant. Troianorum exercitus instante victore in moenia urbis inpingitur.

XXII.

23. Ὣς οἱ μὲν κατὰ ἄστυ πεφυζότες ἠύτε νεβροί. 442
Pulsa metu Phrygios lustrabant agmina muros.

Hector singulari certamine cum Achille congreditur, Priamo atque Hecuba, ne pugnet, orantibus, Minerva e contrario specie Deiphobi, ut dimicet, adhortante. Hector interfectus et religatus ad currum ter circum moenia Troiana raptatur. deinde lacerum corpus defertur ad naves ultioni Patrocli victoris iracundia ad ulteriora supplicia reservandum.

---

5 concione dicatur *P* 6 infesta *P* prelium *P*

21. 1 ΚΟΡѠΙCΙΘѠΡΗCΟΝΤΟ *P* 2 armat^ae nub^uib' *P*, armati nubibus *Ug.*, armati e navibus *Ven.*[4] 3 quot *Ald.* (*Verg. Aen. II 331*) *volgo* moecynis *P*, Mycaenis *Ug.* 4 at *Ug. volgo* permissa *P* p grecis *P* decedēτ *P*, decertarent *Ug. volgo*, *an* descenderent? 6 secius *Ug. volgo* 7 dyana *P* mas *P* eis *Ug. volgo* 8 et (*post* tum) *om. Ug. volgo* dix' *P* congressum] *cf. Verg. Aen. I 475* 9 circundatum *P Ug.*

22. 1 ΕΥΡΡΕΥΟC *P* 2 fugas feda *P* 3 troiani *P Ug.* stamandri *P* cōpulsi *P*, compulsi *Ug.* Troianis . . . compulsis *Lugd.* 4 cum] *fortasse* dum *post* exundat *lacunam significavi* ibi et ·xii· milia *P*, ibi a xii. milia *Ug.*, ibi ab Achille xii *Par. volgo*, ibi et xii ab Achille *ego* 5 iuvenum *Par. volgo* uincuntur *P Ug.*, vinciuntur *Par.* imolarentur *Ug.* 6 campo *P* 7 stů *P* singuli *P* 8 menia *P* impingitur *Ug.*

23. 4 pugnaret *Ug. volgo* spetie *P* adortante *P* 5 relegatus *P* ter circum *sqq.*] *cf. Verg. Aen. I 483* 6 ultione *Acçursius volgo* uictoris *P*, et uictoris *Ug.*

XXIII.

24. Ὣς οἱ μὲν στενάχοντο κατὰ πτόλιν, αὐτὰρ Ἀχαιοί. 443
Troia vacat lacrimis, ludis Argiva iuventus.

Funebres ludi in honorem Patrocli frequentantur, quibus Diomedes equis superat, lucta et cursu Vlixes, alioque alii genere certationis antistant.

XXIIII.

25. Λῦτο δ' ἀγών, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι. 444
Quisque suas repetunt misso certamine naves.

Iuppiter Thetidem mittit ad filium cum mandatis eiusmodi, ut ⟨in⟩ defunctum saevire desistat fatique hominum ⟨in⟩ exanimo hoste vereatur ad sepulturam corpore restituto. eiusdem iussu et Iris cohortatur ⟨Priamum⟩, ut auro filium rependat exanimum. qui Mercurio duce inter nocturnas hostium profectus excubias Achilli supplex advolvitur redemptumque filium iustitio publico et deflet et sepelit.

PERIOCHAE ODYSSIAE.

I.

26. Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά. 445
Dic mihi, Musa, virum, captae post moenia Troiae
qui mores hominum multorum vidit et urbes.

Minerva in Ithacam Iove ita volente descendit Mentisque Taphiorum ducis sumit effigiem, suasura Telemacho, ut ad Nestorem Menelaumque festinet, qui recens domum regressi certi aliquid de Vlixe novissent. tunc et Phemius citharista adhibitus convivio procorum inchoat flebilem cantilenam navigationis inprosperae, quae profectos ab Ilio Graecos diversis sparsit exiliis, quem Penelope degressa chalcidico, argumento tam miserabilis offensa materiae, ut alia concinat, adhortatur.

II.

27. Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς. 446
Oceano extulerat roseos Aurora iugales.

Telemachus Ithacensios proceres cogit ad curiam atque ibi de contumelia domus et bonorum profligatione conquestus consilia profectionis exponit, Antinoo resistente,

---

24. 1 AITAP *P* 2 lachrymis *Ug.* 4 aliosque *P Ug.*, alioque *Vin.* certationis genere *Floridus Bip.* antestant *Ug. volgo*

25. 1 AΓON *P* 2 redeunt *Ug.* 3 ut ad *P*, ad *Ug.* in *om. P* 4 fatique] fataque *Ald.* in *om. P* fatique hominum exanimum hostem *ms. Accursii*; *cf. Verg. Aen. I 484* 5 yris cohartatur (*om.* priamum) *P* rependeat *Ug.* 7 iusticio *Ug.* et dolet *Floridus Bip.* sepellit *P* Finiunt piocha yliades. Incipit ***ocha odissie *P*, Finit Periocha Iliados. Incipit Periocha Primi Libri Odysseae *Ug.*

26. 1 OCMAMΠOMA *P* 2 *et* 3 *Hor. Epist. II 3, 141 sq.* 2 menia *P*, moenia *Ug.*, tempora *Par.* 4 ithaca *P* mentorisque *P Ug.*, Mentisque *Accursius* thapiorum *P* regis ducis *Ug.* summit *Ug.* 5 thelemaco (*semper*) *P* qui] si *Hartel* 6 et *om. Ug.* phimius *P* 7 prochorum *P* improsperae *Ug.* 8 sparsos *Ug.* digressa *P Ug.*, degressa *Scal.* 9 offensam *P* adortatur *P*

27. 1 HPIΓENIA *P* 2 occeano *P* roseas *P Ug.*, roseos *Accursius* 3 ibi de *ego*, ibidem *P*, ibidem de *Ug.* condentumelia *P*

qui eum prius, quam mater nuberet, abire prohibebat. qua altercatione diu protracta concilium dissolutum est. Telemachus ad litus procis ignorantibus pergit. astantem sibi adorans Minervam peregrinationi accommoda parat, hortante maxime dea, quae populum ipsumque Telemachum Mentoris simulatione fallebat. instructo ergo remigio et nave deducta Telemachus et Minerva de portu vespere instante solverunt.

III.

28. Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην. 447

Iam sol Oceano radiatos prompserat ortus.

Telemachus Nestorem de patre percunctans nihil novi accipit ab ignorante. verum idem senex sequenti die, cum Pisistrato filio ut ad Menelaum pergat, hortatur. nec mora facta consilio: nocte quippe ea, quae consecuta est, apud Pheras oppidum hospitio Dioclis deversati die altero Lacaedemonem pervehuntur.

IIII.

29. ⟨Οἳ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν⟩. 448

Iamque adeo ventum validae Lacedaemonos arces.

Telemachum et qui cum eo venerant Menelaus comiter hospitio accipit iamque sub vespera quaedam de Vlixe cognoscunt. die vero altero totum navigationis suae ordinem Menelaus explanat, quodque in Ogygia insula promissis et illecebris nymphae Calypsonis Vlixes retineatur, exponit: quae quidem Proteus eidem narraverat de Graecorum ducibus requirenti. proci autem postquam de abitu Telemachi conpererunt, instructa deductaque navi viginti, qui sese legerant, enavigaverunt redeunti insidias molientes. circa Asteriam ergo insulam, quae Ithacam Samumque interiacet, delitescentes occasionem fraudis expectant.

V.

30. ⟨Ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο⟩. 449

Liquerat in tepido Tithonum Aurora cubili.

Mercurius in Ogygiam insulam devolat, ut Iovis monitis Calypso conterrita Vlixem patiatur abscedere. qui contextu ratis temere properato navigationem solus aggreditur. duodevicesima die tempestate conmota, ex iracundia infestante Neptuno, trabium conpago dissolvitur. quo casu proditus ultimae spei et irritis conatibus natans ab Ino dea

---

5 qua] quia *P* 6 littus (*semper*) *Ug.* 8 remegio *P*

28. 1 ΗΛΙΟC ΔΑΝΟΡΟΥCΕΝΑΙ ΠΕΡΙΚΑΛΛΕΑ *P* 2 occeano *P* 3 percunctas ṣẹṇẹx ṣẹq̄ *P*, percunctatus *Ug.*, percunctans *ego*, percontatus *Par. volgo* nichil *P* 4 ortatur *P* 5 facto *Ug.* opidum *P* 6 diolede *P*, Dioclis *Ug.* uersati *P Ug.*, diversati *Gronov* altera (*om.* die) *Ug. volgo*

29. *Graeca quae exciderunt in periochis librorum IIII—XII, XXII—XXIIII supplevi* 2 namque *P Ug.*, iamque *Ven.*[4] adeo] adam *P* ualide a *P*, validae (*om.* a) *Ug.*, validae ad *Ven.*[4] *volgo* Lacedaemona *Ug.*, Lacedaemonis *Ven.*[4] *volgo* artes *P Ug.*, arces *Ven.*[4] 3 saneque *Ug. volgo* 4 altera *Ug. volgo* suae *om. Ug. volgo* 5 ogygya *P* nimphe calypsoni *P* 6 retineatur *P*, remeatur *Ug.*, remoratur *Ven.*[4], remoretur *Gronov volgo* queque *P*, quaeque *Ug.*, quae *Ven.*[4] protheus *P* manauerat *P* 7 proti aȝ *P* habitu *P Ug.*, abitu *Par.* conperens *P*, compererunt *Ug.* 8 et nauigauer̄ *P*, navigavere *Ug.*, enavigaverunt *Hartel* 9 saniumque *P* dilitescentes *P*

30. 2 tythonum *P* cubile *P Ug.*, cubili *Par.* 3 calipso conterita *P Ug.* 4 discedere *Ug. volgo* properat at *P*, properate *Ug.*, properatae *Barth volgo*, properato *Heinsius* 5 duodeuicessima *P*, duodevigesima *Ug.* commota *Ug.* compago *Ug.* 6 proditus *Mommsen*, proditur *P Ug.* nando *Ug. volgo* ino dam *P*

misericorde servatur, quae calanticam capiti suo demptam natanti accommodat. cuius ille sustentatu ad usque Phaeacum litus evadit.

VI.

31. ⟨῟Ως ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς⟩. 450

Carpebat somnos dudum aerumnosus Vlixes.

Vlixes postquam ad Phaeacum litus enaverat, fatigationem diluit somno. sed cum virgo Nausicaa, filia regis Alcinoi, ludum in acta cum aequalibus exerceret, somno excitatus, ut erat nudus, erupit, foliorum opposita pudenda velatus. et cum supplex genua regiae virginis advolveretur, Minervae instinctu movit misericordiam salutarem impositusque carpento et veste donatus usque ad templum Minervae, quod ante urbem est, suadente virginis pudore pervehitur ibique familiare sibi numen solita precatione veneratur.

VII.

32. ⟨῟Ως ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς⟩. 451

Orabat superos dudum Laertia proles.

Minerva puellae speciem mutuata Vlixem primum in oppidum, mox in domum regiam ducit. cumque Arete uxor Alcinoi et unde vestem haberet et cuias esset et qua sorte delatus sermone ipsius conperisset, bonum animum habere iussus, suadente vespera concedit quieti.

VIII.

33. ⟨Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς⟩. 452

Iam caelum rutilat roseis Aurora quadrigis.

Alcinous navigationis aerumnam summatim ab Vlixe cognoscit. exinde iussis primoribus in curiam convenire adventum hospitis et infortunia diutinae iactationis explanat accitoque ad convivium Vlixe citharam iubet pulsare Demodocum, qui cum de Durio equo et de Troico cantaret excidio, lacrimas Vlixi memoria fortunae superioris elicuit. quas cum occultare sedulo conaretur aut vultu dissimulans aut veste detergens, oculos in se omnium et maxime regis advertit. tum Alcinous causa fletuum cognita, ex ordine tolerata dissereret, benigne pollicitus adhortatur.

---

7 capti *P* 8 sustentatum *P* pheatum *P*

31. 3 pheatum *P* figationem *P* 4 filia *om. Ug. volgo* exercet *Ug.* sompno *P* 5 foloriorum *P* suplex *P* 6 ad genua *Ug. volgo* instinctu *P ms. Accursii*, instructu *Ug.* 8 ita suadente *Ug. volgo* prouehitur *Ug. volgo* solita solita precatione ueneratur *P*, solita uenera-tione precatur *Ug. volgo*

32. 2 lacertia *P* 3 puelle speciem mutuata *P ms. Accursii*, in puellae speciem mutata *Ug. volgo* 4 Arete] a rege *P* altinoi *P* habere *P* cui adesset *P*, cuia (cuias *Par.*) esset *Ug.* 5 comperisset *Ug.* 6 concidit *P*

33. 5 cytharam *P* dorio *P*, dureo *Ug. volgo* 6 excisio *Ug.* lachrymas *Ug.* fortune superiori letuit *P* 7 uultu quas *P* 8 omnem *P* cum *P Ug.*, tum *Par.* ut ex *ms. Accursii*, ut cuncta ex *Ug. volgo* 9 tollerata *P* benigne omnia *Ug. volgo* pollicitis *Ug.* adortatur *P*

VIIII.

34. ⟨Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς⟩. 453

Tum vice sermonis fatur Laertius heros.

Quattuor isthinc libri de Vlixis errore contexti sunt. namque ab Alcinoo rogatus seriem multiplicis erroris exponit, ut ab Ilio profectus primum ad Ciconas delatus sit atque illic expugnata Ismaro civitate, multis amissis fugatus abscesserit: utque inde Maleam Laconicae promontorium circumegerit ac deinde ⟨ad⟩ Lotophagos ⟨venerit: mox ad Cyclopum insulam, quae Lotophagis⟩ obiacebat, cum una nave processerit, eaque sedulo occultata ipse cum duodecim sociis in antrum Polyphemi penetraverit. qui cruentis dapibus expletus, quas caede sociorum eius instruxerat, vino etiam quod Vlixes ingesserat temulentus cum in somnum procubuisset, ab Vlixe caecatus poenas inmanitatis exsolvit.

X.

35. ⟨Αἰολίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιεν⟩. 454

Aeoliam ventorum agimur patriamque domumque.

Hinc refert Aeoliam se fuisse pervectum donisque donatum ab Aeolo rege ventorum, qui omnibus comiter praebitis, quo securior navigaret, ventos etiam dederit utre conclusos. utque cum iam Ithacam propinquaret, refusus sit in soporem sociique eius opes aliquas ⟨in⟩ scorto esse existimantes dormiente ipso vincla dissolverint adversisque flatibus iam ab ipsa patria sint relati. inde ut ⟨ad⟩ Antiphaten Laestrygonasque delatus sit: ibi amissis una minus ceteris navibus Circeum litus accesserit ibique veneficio potentis deae Eurylochus et praemissi cum eo socii in ferarum ora converterint: ipse etiam similia passurus Mercurio procurante vitaverit ceterosque socios ad speciem pristinam redigi virtutis admiratione compulerit.

XI.

36. ⟨Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν⟩. 455

At postquam ventum ad naves et litora ponti.

Digressus a Circa Avernum pervenit, qui locus descensus ad manes existimatur. ibi sacris rite perfectis scrobem complet sanguine victimarum et circumvolitantibus animabus nullam sinit haustum cruoris attingere, nisi, ut Circe monuerat, prius Tiresias vates inde libasset. ibi et heroidas plurimas videt, quarum enumerationem multa veterum fabularum venustate contexuit.

---

34. 2 uices hermōis fatatur *P* heres *P* 3 quatuor *P* libris *P* altinoo *P* 5 hismaro *P*. 6 mala eum *P* laconica *P*, Laconicae *Ug.*, Laconiae *Par. volgo* dein *Accursius volgo* ad *om. P Ug., addidit Accursius* uenerit . . . lotophagis *om. P, supplevit Ug.* 7 adiacebat *Ug.*, adiacet *Accursius volgo* in *P*, una *Ug.* 8 cum ·xii· *P* poliphemi *P* cruentis d. e.] *cf. Verg. Aen. III 618 et 630* 9 quod ulnoes *P* 10 immanitatis exoluit *Ug.*

35. 3 peruentum *P* 4 ab omnibus *Ug.* utros *P* 5 athacam *P*, Ithacae *Ug. volgo* 6 apes *P* sorato esse *P*, sora inesse *Ug.*, in scorto esse *Accursius* (*ex 'codice non multae fidei'*), scorto inesse *Lugd. volgo* uincula *Ug. volgo* 7 iam *post* patria *Ug. volgo* ad, *quod om. P Ug., addidi* antifaten *P*, Antiphatem *Ug. volgo* lertrigonasque *P* 8 circa eum litis *P* uenefitio *P* 9 eurylocus *P* conuerterit *P*, conuersi sint *Ug.*, converterint *ego* 11 uirtutes *P*

36. 2 nubes *P* littora *Ug.* 3 Circe *Ug. volgo* descēssus *Ug.* extīmatur *Ug.* 4 cōplet san *P* circumuoluntatibus *P*, circumuolitantibus *Ug.*, circumuolantibus *Floridus Bip.* 5 anibus *P* circes *Ug.* thaesias *P*

XII.

37. ⟨Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο⟩. 456

Iamque adeo Oceani liquidos pede liquerat amnes.

Compertis a Tiresia vate, quae oportuit scire, regreditur ad Circam ab eaque ut evitet mala cetera edocetur: ut Sirenas praetereat, letalem navigantium cantilenam, ut Scyllam praetervehatur et Charybdin freti Siculi famosa portenta. quibus malis non sine gravi perpessione superatis Trinacriam pervehitur, ubi incustodita Solis armenta, frustra prohibente ipso, ceteri socii penuria cogente dilaniant dirisque prodigiis admissa boum caede terrentur. ac mox inde navigantes fulmine ad unum omnes intereunt, excepto Vlixe, qui fragmento carinae cohaerens et adminiculo eius adiutus ad Ogygiam insulam solus enavit.

XIII.

38. Ὣς ἔφατ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ. 457

Conticuere omnes intentique ora tenebant.

Enarratis omnibus, quae in multiplici errore pertulerat, a principibus Phaeaciae viris donis plurimis honoratur. a quibus remigio et necessariis omnibus navis instruitur dormiensque in Ithacam quietissima navigatione devehitur. atque illic in portu patrio cum muneribus universis quiescens et omnium ignarus exponitur, Phaeacibus eo dormiente remeantibus.

XIIII.

39. Αὐτὰρ ὃ ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπόν. 458

Egreditur portu tenuis quo semita ducit.

Somno expergitus Vlixes portum et litus patriae non sine animi consternatione cognoscit admiraturque, ut advectus, ut expositus, ut relictus sit. ut cuncta nesciens requirit universa donorum: quae postquam incolumia videt, quam potest tutissime occultat consiliisque a Minerva confirmatus ad servum Eumaeum subulcum simulatus accedit, naufragi et mendicantis imitatu. interrogatus deinde quis esset, ait esse se Cresium: in Aegyptum navigantem Troiam fuisse delatum. Eumaeum tum affectione maestissima peragens cogente denique vespera et imbre continuo sagulo amicitur: atque ibidem multa secum volvens tandem concedit quieti.

---

37. 2 occeani *P* annes *P* 3 teresia *P* Circē *Ug.* 4 malis ceteris *P* syrenas *P Ug.* 5 scillam *P* carybdin *P*, Charybdim *Ug.* 6 trinachriam *P* ubi et *P*, ubi ea *Ug.*, ubi *Ven.*[4] 7 sociis *Ug.* admissa ad boum *P* 8 ac *P ms. Accursii*, at *Ug. volgo* flumine *P* 9 fragmento lacerae navis *Delph. Bip.* agygyam *P*

38. 1 ΕΦΑ *P* ΣΙΩΠΗΝ *P* 2 *Verg. Aen. II 1* omnes omnes *P* 3 fetie *P* 4 a *om. Ug.* 5 ythacam *P* 6 omnem *P* phiacibus *P*

39. 1 ΟΔΕΚ *P* ΤΠΗΧΕΙΑΝΑΤΑΡ. *P* 2 *Verg. Aen. XI 524* 3 expergiscitus *Ug.* 4 nesciēτ *P*, nesciret *Ug. volgo*, nesciens *ego* 5 incolumina *P* 6 servum suum *Ug. volgo* eubeum *P* 7 īmitatu *P* se esse *Ug. volgo* 8 cresum *P Ug.*, Cresium *Ven.*[4] egiptum *P* troiā *P Ug.*, Troia *Toll volgo* eumenā *P* cum *P*, etiam cum *Ug. volgo*, tum *ego* 9 pergens *P Ug.*, perurgens *Vin. volgo*, peragens *ego* et cogente *P Ug. volgo*, et *delevi* vespere *Ug. volgo* amicetur *P* 10 mlta *P* concidit *P*

XV.

40. Ἡ δ' εἰς εὐρυχόρην Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη. 459

⟨It⟩ Lacedaemonias arces Tritonia Pallas.

Telemachus a Minerva per somnium conmonetur, domum ut rediret: maturoque digressus cubili, a Menelao veniam reversionis exorat. qua comiter impetrata regreditur ad navem in portu Pylio manentem Pisistratoque ad urbem atque ad patrem remisso ipse propere solvit e litore, comite navigationis assumpto Theoclymeno vate Argivo, uno ex iis quos Melampus Amythaonis erudivit. vitatisque insidiatoribus procis advehitur in patriam et sociis quidem portum petere iussis ipse diverso itinere ad agrum Eumaeumque proficiscitur.

XVI.

41. Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσσεὺς καὶ δῖος ὑφορβός. 460

Commune Eumaeus mapale et divus Vlixes.

Telemachus Eumaeum nuntium reditus mittit ad matrem: ⟨ipse⟩ Minerva ita volente ⟨patrem⟩ cognoscit et cum eo deinceps agenda disponit. Penelopa autem cognito filii reditu ⟨in⟩ conventum procorum, qua verecundia sinebat, egreditur increpatisque insidiatoribus filii non minus irata quam maesta discedit.

XVII.

42. Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς. 461

Iam caelum roseis rutilat Tithonia bigis.

Telemachus anxiae matri ordinem peregrinationis enarrat. Vlixes ad oppidum Eumaeo opitulante perducitur. domum in qua proci epulabantur ingressus emendicat cibos miserabiliter ambiendo. inde ab Antinoo iniuriose afficitur. cui Penelopa diras ob inhumanum facinus imprecatur: a qua missus Eumaeus est, ut hospes (sic enim se ferebat) ad eam provocaretur. ⟨qui⟩ tum quidem invitatus gratiam facit, sed venturum sese ad vesperam pollicetur.

XVIII.

43. Ἦλθε δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατὰ ἄστυ. 462

Irus adest populi per mendicabula notus.

Mendicante intra lares proprios Vlixe alius quoque pari egestate Irus accessit, popularis Ithacensius, stipes in triviis solitus rogare. iurgium ergo inopiae communis

---

40. 1 ΕΥΡΙΧΟΡΗΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑ *P* 2 it *supplevit Accursius*, at *Ug.*, ad *Par.*, *om. P* artes *P Ug.*, arces *Par.* 3 sompnium *P* commonetur *Ug.* maturoque *P Ug.*, matureque *Accursius* 4 degressus *P* īpetrata *P* 5 pilio molientem *P* pisisstratoque *P*, Prisistatoque *Ug.* patriam emisso *P Ug.*, patrem remisso *Toll* 6 clemono *P* 7 his *P*, is *Ug.* 8 aduerso *P Ug.*, diverso *Accursius* 9 Eumaeumque] meum meumque *P*

41. 1 ΟΔΥCCΕΥC *P* 2 comune cume' *P* mapalale *P Ug.*, mapale *Ven.*[4] dirus *P*, divis *Ug.*, divus *Ven.*[4] 3 cumeum nunc redditus *P* nuncium *Ug.* ipse *om. P* 4 patrem *om. P* Penelope *Ug.* (*semper*) aut *P* reditu filii *Ug. volgo* 5 in *om. P* procerum *Ug.* 6 moesta *Ug.* descendit *P Ug.*, discedit *Ven.*[4]

42. 1 ΗΡΙΓΕΝΙΑ *P* ΗΟC *P* 2 titonia *P Ug.*, Tritonia *Ven.*[4] *volgo* 4 cumeo oppitulante *P* 5 cibos] ambos *P* ambiendos *P* antino *P* 6 ob] ab *P* īprecatur *P* 7 at cum *P*, ad cū *Ug.*, ad eam *Ven.*[4] qui *add. Barth*, *om. P Ug.*, *an* is?

43. 1 ΟΚΑΤΑ *P* 2 populo *Heinsius* 3 mendicate *P* proprios lares *Ug. volgo* parit *P* 4 ithacēsius *P*, Ithacesius *Ug.* comunis *P*

aemulatione conseritur, quod ex verbis processit ad manus. hortantibus procis, quo magis rixa crudesceret, propositoque praemio caprini ventris omento. victor igitur Vlixes seminecem Irum extra ianuam proicit, ridicula adhortatione conpellans. Penelopa etiam munera sibi a procis pro opibus cuiusque conferri singulorum studia experiens deposcit: quae mature utpote a cupientibus offeruntur.

XVIIII.

44. Αὐτὰρ ὃ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς. 463

At parte interiore domus secretus Vlixes.

Vlixes cum Telemacho arma omnia de medio amoliuntur, procis perniciem conparantes, ne quicquam munimenti aut teli relinqueretur, qui vel cavere vim vel inferre possent. ad Penelopam deinde accitu ipsius pergit ibique, ut Eumaeo dixerat, Cretensem se esse mentitur Vlixemque apud se hospitio deversatum conminiscitur. mox cum Euryclia ipsius nutrix hospitalis officii causa pedes eius elueret, tactu manus animadvertit cicatricem, quam habebat ex vulnere in Parnaso quondam suis dente percussus. quo argumento alumnum suum esse cognoscit, sed ab eodem, ne quid ultra vel quaerat vel garriat, coercetur.

XX.

45. [Iamque procos genua amplectens orabat Vlixes]. 464

Epulantibus procis Ctesippus in Vlixem crus bubulum iacit, sed destinatione non potitur. Theoclymenus autem aput Ithacensios divinationis expertae inminens procis vaticinatur exitium. quorum multa cavillatione derisus mensa et domo tamquam furiosus excluditur.

XXI.

46. Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη. 465

Hic mentem dedit Icariae Tritonia Pallas.

Vlixes Eumaeo et Philoetio fidei eorum industriaeque confisus quis sit revelat. et postquam facta cognitio est, caedem procorum ⟨ex⟩ tempore instrui placet. quos Vlixes astu aggreditur, ut ipsum quoque intendendo arcum vires seniles explorare patiantur. quem uni quondam Vlixi facilem si quis intenderet, habiturus esset praemium,

---

5 ortantibus *P* 6 uetris *P* 7 adortatione *P* compellans *Ug.* 8 cuiusqueque *P*

44. 1 ΥΠΕΛΕΤΟ *P* 2 ulnoes *P* 3 cum] et *Floridus Bip.* arma *add. Ug.*, *om. P* proniciem *P* 4 cōparantes *P*, comparantes *Ug.* quidquam *P*, quid aut *Ug. volgo* .reliqueretur *P* 5 ad in *P Ug.*, in *om. Ven.*[4] penelopem *P Ug.*, Penelopen *volgo*, Penelopam *ego* inde *Ven.*[4] *volgo* cumeo *P* 6 certensem *P* diuersatum *Ug.* comminiscitur *Ug.* 7 euriclia *P* eius *Ug. volgo* 8 animauertit *P* pānaso *P*, Parnasso *Ug.* 9 qui *P* alunnum *Ug.* agnoscit *Ven.*[4] *volgo* 10 cariat coercitur *P*

45. 1 proces *P*; *hic versus ad exemplum eorum, quae Odyss. XVII 365 sq. leguntur, compositus esse videtur; Hartel eum ex Odyss. XX 178 profectum esse statuit* 2 resippus *P*, Eresippus *Ug.*, Ctesippus *Accursius* ulixen *P*, Vlyssem *Ug.* 3 thecolimenus *P*, Theoclimeus *Ug. corr. Ven.*[4] ā *P*, autem *Ug.* apud *Ug.* Ithacenses *Ug.* exparte *P Ug.*, expertae *Par.*, expertus *Ald. volgo* īminens *Ug.* 4 cauilatione derrisus *P* tanquam *Ug.*

46. 1 ΦΡΕϹ *P* 3 philotio *P*, Philaetio *Ug.*, Philoetio *Scal.* confixus *P*, confissus *Ug.*, confisus *Par.* qui *P Ug.*, quis *Scal.* 4 tempore *P volgo*, pro tempore *Ug.*, ex tempore *ego*

ius Penelopae nuptiarum. sed prohibentibus procis, ne id ridiculus et mendicus auderet, quod frustra iuventus tam electa temptasset, dat Telemachus Vlixi ceteris abnuentibus experiendi potestatem. et hinc nascitur admiratio prima virtutis, dedecore suo ceteris erubescentibus, quorum ignaviam senex et mendicus arguerit.

XXII.

47. ⟨Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς⟩. 466
Squalentes umeris habitus reiecit Vlixes.

Vlixes loco ulteriore capto intendit arcum omnibusque foribus occlusis, ne qua pateret effugium, plerosque vino saucios aut novitate rei stupidos aut quidlibet aliud meditantes conficit. cum primum omnium confixisset Antinoum, qui audacia et petulantia ceteros superaverat, Eumaeus et Telemachus et Philoetius sumptis et ipsi armis egregia in consternatos caede grassantur. iamque omnibus interemptis duobus tantummodo parcitur, Phemio citharoedo, qui ministerii causa adhibitus nihil omnino in Vlixis domo quod contumeliosum esset ediderat et Medonti praeconi, cuius modestiae etiam Telemachus suffragatur. at qui cum Telemacho erant Melanthium famulorum Vlixis unum, qui procorum proterviam semper armaverat, cruciabiliter occidunt. puellas inde duodecim, quae cum procis flagitiose consueverant, suspendio perimunt. Vlixes caede ad plenum perpetrata ignem adolet incensoque sulphure domum piaculo purgat.

XXIII.

48. ⟨Γρηῦς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσετο καγχαλάωσα⟩. 467
Chalcidicum gressu nutrix superabat anili.

Euryclia nutrix gestae rei nuntia Penelopam de somno excitat. quae advenientem ad se maritum non temere ipsum esse ⟨se⟩ persuadet, ⟨et⟩ quadam cubiculi lege et genialis lectuli positu sibi tantum et Vlixi cognito, an ipse sit maritus, explorat. in coetum deinde conveniunt totamque noctem mutuo sermone consumunt. et hic quidem elegans replicatio laborum, quos Vlixes pertulit, mira concinnatione colligitur.

XXIIII.

49. ⟨Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο⟩. 468
Tartaream vocat in sedem Cyllenius umbras.

Procorum animas recenti et communi caede congestas catervatim Mercurius ad inferna conpellit. tunc circa Agamemnonem manes heroici congregantur miratique

---

7 penelope *P*, Penelopes *Ug. volgo* 8 lecta *Ug. volgo* tētasset *Ug.* 9 prima] persona *P* 10 et *P ms. Accursii*, *om. Ug.*

47. 2 squallentes *Ug.* humeris *P Ug.* 3 exclusis *P* 5 audatia *P* 6 Eumaenos *Ug.* 7 consternantes *P* 8 phoemio *P* cythardo *P*, citharedo *Ug.* nichilo (nihilo *Ug.*) minus *P Ug.*, nihil omnino *Accursius* 9 cūtumeliosum *P* Medonte *Ug.* uni *P Ug.*, praeconi *Accursius* 10 suffragatura *P*, suffragabatur: et *Ug. volgo*, suffragatur. at *ego* cumq; *P*, cum *Ug.* melantium *P* 11 procerum *Ug.* protermam *P* 12 ·xii· *P Ug.* prosis *P* 13 sulphore *P*

48. 2 superabat superabat *P* 3 euritia *P* gestu *P* nuncia *Ug.* Penelopea *Ug.*, Penelopen *volgo* 4 timere *P* se *addidi*; persuadetur *coniecit Hartel* et *post* persuadet *addidi* 5 geniali lectulis *P* 5 ulixe *P* cetum *P*, coitum *Ug.* 6 sermonem *P* h^i *P*, hic *Ug.*, hinc *Par. volgo*

49. 2 vocant *Ug.* 3 procerum *Ug.* retenti *P* comuni *P* 4 compellit *Ug.* agamenonem *P*

lectorum iuvenum congregem densitatem uno agmine conmeantum causas interitionis accipiunt. tum apud inferos quoque virtus Vlixis et Penelopae pudicitia praedicantur ab Agamemnone prae ceteris, cui dispar fuerat in utroque fortuna. Vlixes ad Laertem patrem in agrum profectus inopinato et reditu et rerum gestarum relatu afficit senem: afficitur ab eo cognitis quas exanclasset aerumnis. subinde et patres procorum neces iuvenum properant ultum ire consilioque et vi communicatis ante expectatum ⟨in⟩ agro superveniunt. sed eos iam comitatior Vlixes fundit fugatque. verum gliscentibus odiis et maiore seditione aut tumultu spectato ex sententia Iovis in Ithacam Minerva descendit et conciliata utrimque pace studia et motus partium rerum gestarum abolitione conponit.

II.

DE ROSIS NASCENTIBVS.

Ver erat et blando mordentia frigora sensu 361 (Edyll. XIIII; A. L. 646)
spirabat croceo mane revecta dies:
strictior Eoos praecesserat aura iugales
aestiferum suadens anticipare diem.
errabam riguis per quadrua compita in hortis
maturo cupiens me vegetare die.
vidi concretas per gramina flexa pruinas
pendere aut holerum stare cacuminibus

II. 2 Ovid. Met. III 150 croceis invecta rotis Aurora

---

5 congregem *P*, gregem *Ug.*, cum grege *ms. Accursii* conmeantem *P*, comeante *Ug.*, commeantem *ms. Accursii volgo*, commeantum *Graevius* 6 ulixes *P* puditicia *P* 8 inoppinatu et *P Ug. corr. Par.*, et inopinato *Scal. volgo* elatu *P* affēt *P*, affecit *Ug.*, afficit *ego* 9 cognita *Ug.* exantlasset *P Ug. volgo* aerumnas *Ug.* 10 ultu *P* communicationis *Ug.* exspectatum *P* in *addidi* 11 fugato *Ug.* 12 maiores seditiones *P Ug. corr. Ven.*[4] ythacam *P* 13 utrumque *Ug.* 14 componit *Ug.* Ausonii Periocha Iliados et Odysseae Homeri expliciunt *Ug.*

II. *A = Augustanus (Trevericus) 998 saec. XI. B = Bembinus (Vaticanus 3252) saec. VIIII f. 12^r. ε = Basiliensis F III 3 saec. XV. H = Helmstadiensis 332 saec. XV f. 62^v. l = Vossianus 96 saec. XV. M = Mellicensis saec. XI f. 228^r. P1 = Paris. 8093 saec. X f. 72^v. P2 = Petavianus. P3 = cod. bybliothecae divi Victoris in Parisiorum suburbio, ex quo carmen descriptum est in exemplari Iuntino; cf. prooemii p. XXXVI. V = Vossianus 81 saec. XV. Y = Thuaneus (Paris. 8069) saec. XI f. 121^r. X = Paris. 7927 saec. X f. 8^r. Z = Vossianus 849 saec. XV. Par. = editio Parisina. collatos praeterea habui ab Henrico filio codd. Harleianos 2534 (f. 127^r) saec. XIII, 3963 (f. 245) saec. XV, Etonensem Bl. 4, 12 (f. 47^v) saec. XIIII, ipse excussi Vindobonenses 3108 (f. 231^r), 3224 (f. 103^v) saec. XV, quos paucis tantum commemoravi locis. conspirant cum deterioribus, Vind. 3108 cum ε.* P. V. M. (P. V. Maronis *P2*, Publii Virgilii *B*) egloga (ecloga *P2*, gloga *X*) [*sc. de viro bono*] finit (*fin. B*). eiusdem (Virgilii egloga *add. B*) de rosis nascentibus (uascentibus *Y*, egloga *add. AYX*, ecloga *P2*) incipit (feliciter inchoat *B*) *ABP2YX*, De rosis nascentibus eiusdē incipit *P1*, Incipit egloga uirgilii de rosis nascentibus *M*, Publii Virgilii Maronis Rosarum liber incipit *V*, Publius Maro de uere nouo ad amasiā incipit *l*, P. Virgilii Maronis Rosae ε, Rosetum *Z*, De Rosis Publii Maronis Virgilii Parthemias Mantuani libellus feliciter incipit. Legas felix *Harl. 3963*, P. Virgilii Maronis Rosettum. Incipit feliciter *Vind. 3224*, Sequitur rosa Virgilii *Vind. 3108*, *nullum lemma in H*, *Harl. 2534*, *Etonensi*; Eiusdem Ausonii Rosae *P3*, Ausonii Rosae quae perperam Maroni adscriptę ex fide uetusti codicis auctori [*sc.* Ausonio] assignantur *Par.* 1 mordenda *A* frigore *ABP1P2X*, frigorae *Y* morsu ε 2 retecta *HZ*, referta *l* 3 eohos X, eoas ε, aeoos *A Par.* processerat *l* ora *H* 4 antecipare *M* 5 quadra *l*, quadra et *HZ* competa *ABYX*, compēta *P1* herbis *BMP1*ε, hertis *Y*, ertis *X*, ortis *HlV* 6 uegitare *BP1P2YX* 8 holerum *BMP1YX*ε, olerum *cet.*

caulibus et patulis teretes conludere guttas
. . . .
vidi Paestano gaudere rosaria cultu
exoriente novo roscida Lucifero.
rara pruinosis canebat gemma frutetis
ad primi radios interitura die.
ambigeres, raperetne rosis Aurora ruborem
an daret et flores tingeret orta dies.
ros unus, color unus et unum mane duorum:
sideris et floris nam domina una Venus.
forsan et unus odor: sed celsior ille per auras
difflatur, spirat proximus iste magis.
communis Paphie dea sideris et dea floris
praecipit unius muricis esse habitum.
momentum intererat, quo se nascentia florum
germina conparibus dividerent spatiis.
haec viret angusto foliorum tecta galero,
hanc tenui folio purpura rubra notat,
haec aperit primi fastigia celsa obelisci
mucronem absolvens purpurei capitis.

---

11 Verg. Georg. IIII 119 rosaria Paesti, *cf.* Ennod. Carm. I 9, 146 25 Anth. Lat. 84, 3 sqq. prima papillatos ducebat . . . corymbos, altera puniceos apices umbone levabat, tertia non totum calathi patefecerat orbem . . . sic, dum virgineus pudor exsinuatur amictu; *cf.* Anth. Lat. 87, 2 sqq.

---

9 cauribus *V* teretes patulis *AHlVZ* conludere *ABHM*P^1P^2, concludere *VYX*, conducere *l*, colludere *cet.* 10 *om. ABM*P^1P^2*YX* et caelestis aquae pondere tunc grauidas (grauidos *ε*) *B* (*in mg. m. rec.*) P^3*ε*, *Vind. 3108*, *Par. volgo* [et *in* e *mutavit Heinsius*, tunc *in* iam *Ribbeck*, gravidis *Heinsius*]; *contra in Paris. 7936 saec. XIII, Harl. 2534, Etonensi, Vindob. 3224 hic v. legitur*: Nox assueta diu fecerat illud idem; in *Z*:

Nox assueta diu fecerat illud idem
Vidi paestano gaudere rosaria cultu,
Et caelestis aquae pondere tunc grauidos,

denique in HlV Harl. 3963:

Nox assueta diu fecerat illud idem
Et celestis aq̄ pondere tunc grauidos. eat
Vidi pestano gaudere rosaria cultu,

(*v. 1* asueta *H*, *in quo una linea post v. primum vacua relicta*; steterat *l*; idem] diem *V*; *v. 2* grauidas *l*; eat *om. lV Harl.*; *v. 3* postano *l*); *cf. Anth. Lat. 200, 17* Et micarnt lacrimae trementes de caduco pondere 11 candere *Scriverius* 12 *om.* P^1 rosida *H* (m^1) 13 candebat *lV* gemina P^1*X* frutectis *ABM*P^1P^2*YX*, fructectis *H*, fruetis *l* 14 primos P^3*Vε*, primū *l* radios P^3 (s *post add.*), radio *l* inter aura *Y* diee *M* 15 raperet nerosis *A*, raperet renosis *M* aurora] tūc aura *B* (tūc *m. rec.*), tunc aura *ε*, aura P^1*X* 16 tingueret *ABM*P^1P^2*YX* 17 rosunt *Y*, rosumus *A*P^2, ros unorum *X* deorum *ε* 18 nam] est *Zε*, nam est *H* una *om. Y* unaq. *H* 19 fosan *Y*, forsitan (*om.* et) *lV* set *Y*, sed *cet.* 20 diffle *B* (*in mg. m. rec.* ł difflatur) *M*P^1P^2*YX*, difflo *A*, difflatur P^3*ε Par.*, diffluit et *HVZ*, defluit *et l* spirat̃ *Y* diffluit: exspirat *Toll volgo* proximus] forsitan *l* 21 paphiae *B* (paphiae) *AM*P^1*YX*, paphię et *l*, pasithe *H* de *H* (m^1), sea *l* 22 praecepit *M* miricis *M* abitū *X*, rosam *HZ* 23 intereat *H*, interea *Z* quo *H* (qui m^2) nascenda *A*, nectentia *Z* 24 germine *H* (m^1) comparibus *B*P^1P^2*XZ Par.*, cum patribus *M*, disparibus *Hl*P^3*V* diuidit in *Z*, diuidit^rent^ ut *H* (rent m^2) spadis *A* 25 nec *H* filiorum *V* galera *l* 26 hac *BM*P^1*YXlV*, ac *A* tenus in *B* (*in mg. m. rec.* ł tenuis) *M*P^1*YX*, tenus et *AlVZ*, tenui et *H*, tenui P^3*ε Par.* nitet *V* 27 prima *B* (*corr. primi*) *AM*P^1*YXε* fastidia *M* oboelisci *YX*, obellisci *M*, *om. Eton.*, obelisci *Harl. 2534* (*s. v.* m^2 umblici) haec aperit primi fastigia celsa (*deinde vacua relicta linea una*) | hec aperit prime florens p̄ludia forme *V*, haec aperit primae florens praeludia formae | hec aperit primi fastidia celsa obvlisci *H*, haec aperit primae florens praeludia formae (*celeris omissis*) *lZ Harl. 3963* 28 absolueris *A*, evolvens *Heinsius*, *an* exsolvens? porpurei *M*, purpurii *l* capidis *A*

vertice collectos illa exsinuabat amictus
iam meditans foliis se numerare suis:
nec mora: ridentis calathi patefecit honorem
prodens inclusi semina densa croci.
haec modo, quae toto rutilaverat igne comarum
pallida conlapsis deseritur foliis.
mirabar celerem fugitiva aetate rapinam
et dum nascuntur consenuisse rosas:
ecce et defluxit rutili coma punica floris,
dum loquor, et tellus tecta rubore micat.
tot species tantosque ortus variosque novatus
una dies aperit, conficit ipsa dies.
conquerimur, Natura, brevis quod gratia . . . . . :
ostentata oculis ilico dona rapis.
quam longa una dies, aetas tam longa rosarum,
quas pubescentes iuncta senecta premit.
quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,
hanc rediens sero vespere vidit anum.
sed bene, quod paucis licet interitura diebus
succedens aevum prorogat ipsa suum.
collige, virgo, rosas, dum flos novus et nova pubes,
et memor esto aevum sic properare tuum.

---

45 *cf.* Helvii Cinnae Zmyrnae fragm. apud Serv. ad Verg. Georg. I 288 te matutinus flentem conspexit Eous, et flentem paulo vidit post Hesperus idem 49 sq. Anth. Lat. 84, 9 ne pereant lege mane rosas: cito virgo senescit

29 colectos *A* exsinuabat *Alε*, exundabat *HZ*, exinuabat *cet.* 30 numrarare *M* 31 hec *H*, haec *Z* modo lydentis *Z* ridentes *M* calati *Hl* patefacit *A*, patefeci *X* odorem *Z* 32 procedens *X* femina *MYX* densi *Y*, dęnsa *H* 33 tot° *H* (o *m*2) rutilauera^t *H* (t *m*2) igna *P*1, ige *M* comatrum *M* 34 collapsis *HlP*3*Z Par.* 35 ruinam *Heinsius* 37 ecce et] quam cito *HlVZ* et *om. X*, *s. v. M* deflusitrutali *A* riuuli *Y*, rutuli *H* (*m*1) *X* 38 tellus] nullo *Z*, nulla (tellus) *H* (tellus *m. rec.*) tacta *P*1*ε* rûbore *P*1 micae *A* 39 tantos torsos *l* uariusq. *A* 40 una] ipsa *ε* comficit *Y*, cōflectit *X* ipsa] una *HP*3*Z volgo* 41 *lacunam significavi*; florum est *add. B* (*m. rec.*) *P*3*ε Par. volgo et om.* est *H Harl. 3963*, talis *AVl Harl. 2534 Eton. Vind. 3224* 42 obstentata *V*, ostenta *A* occulis *Y* illico *AHlP*3 *Par.* rapţis *H* 44 quas] cum *AlV Harl. 2534 Vind. 3224*, est *Eton.* puhescenti *A*, pubescenti *V Harl. 2534 Eton. Vind. 3224*, pubescendi *l* uincta *Y* premit *P*3*ε Par.*, breuis *cet.* 45 rutilis *B* (i *pr. ex* u) *P*1*YXl et M* (*ut videtur*), rutuli *H* (*m*1) conpexit *A* eos *X*, euois *M*, edus *A* 46 cuidit *X*, dixit *l* unum *A* 47 set *V* quod] quid *H*, que *V*, qnam *lZ* 48 succendens *A*, succedes *V* aevum] et euūș *H* (*corr. m. rec.*) illa *lV* 49 conlige *V* uiro *B* (*corr. m. rec.* uirg°) unus *H* 50 et] sed *H* est *M* Publii Virgilii (P. V. *AP*1*YX*) Maronis (M. *AYX*) (egloga *add. BYX*) de rosis finit *BP*1*YX*, eiusdem moretum (ammoretum *Y*, muretum *A*) incipit *AYX*; *idem sequitur in BP*1

III.

SEPTEM SAPIENTVM SENTENTIAE SEPTENIS VERSIBVS EXPLICATAE.

1.

BIAS PRIENEVS.

Quaenam summa boni est? mens quae sibi conscia recti. I 309
pernicies homini quae maxima? solus homo alter.
quis dives? qui nil cupiet. quis pauper? avarus.

III. **1.** 1 *cf.* Walterus Burleius de vita et moribus philosophorum s. v. Bias: Interrogatus Bias quid sit in hac vita optimum ait: 'mens sibi bonae rectitudinis conscia'. 2 De mor. 5 Quid est homini inimicissimum? alter homo. Stob. Fl. II 43 Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις; 'αὐτοὶ' ἔφη 'ἑαυτοῖς'. Plin. N. H. I 7 at hercule homini pluruma ex homine sunt mala. Cic. de off. II 5, 16 atque ut magnas utilitates adipiscimur conspiratione hominum atque consensu, sic nulla tam detestabilis pestis est, quae non homini ab homine nascatur 3 De mor. 46 Quis plurimum habet? is qui minimum cupit (*cf.* 57 Quae est maxima egestas? avaritia). Sen. Epist. 2, 6 Cui cum paupertate bene convenit, dives est. non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. poet. inc. ap. Sen. Epist. 108, 11 Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit. Sen. Epist. 119, 6 Qui multum habet, plus cupit. Stob. Fl. XVII 31 Σωκράτης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος πῶς ἂν γένοιτό τις πλούσιος; 'εἰ τῶν ἐπιθυμιῶν' ἔφη 'εἴη πένης'. Caec. Balb. Mon. 12, 8 p. 23. Sen. Epist. 108, 9 Desunt inopiae multa, avaritiae omnia (Publ. Syr. 236 W.)

III. **1.** *cf. Baehrens Poet. lat. min. III 159 sqq. — A = Angelicanus V 3, 22 saec. XI f. 33^v* (*cf. Melet. Vindob. II 296*). *L = Laudianus Misc. 87 saec. XII f. 175 sq. P = Paris. S. Germ. lat. 1044 saec. XI. R = Paris. lat. 9344 saec. XI f. 41^v. B = Basil. B X 35 saec. XIII. M = Bamberg. saec. XIII. λ = Laurent. 37, 25 saec. XV f. 33^v. V = Vindob. 2521 saec. XII f. 42^r* (*cf. Eph. gymn. Austr. 1864, 574*). *V^2 = Vindob. 3150 saec. XIIII f. 177^v. V^3 = Vindob. 965 saec. XIIII f. 133^v. V^4 = Vorauensis 111 saec. XII f. 51^v. m = Monac. 14506 saec. XII. m^2 = Monac. 5417 saec. XV. D = cod. in bybliotheca sodd. Dominicalium, quae fuit olim Burdigalae, quo codice usus est Vinetus. — In VV^4m septem, in m^2 sex tantum inde a primo leguntur versus. A contulit G. Meyncke, L Henricus Schenkl, R W. Zingerle, m et m^2 C. Halm, $\lambda VV^2V^3V^4$ ipse excussi; in PBM usus sum Woelfflini libro 'Publili Syri sententiae'* (*p. 149*). *In codd. $ALPRBM\lambda V^2V^3$ septenis versibus singula septem sapientum superscripta sunt nomina: contra in VV^4 singuli versus singulis tribuuntur sapientibus. atque eandem rationem m sequitur, id quod ex inscriptione intellegitur. itaque Endlicher* (*cf. cat. codd. lat. bybl. Pal. p. 171*) *id egisse statuit huius carminis scriptorem, ut in unoquoque capite singulas ad singulos sapientes referret sententias. cui coniecturae id in primis videtur obversari, quod in singulis capitibus binae sententiae ultimae artissimo inter se coniunctae sunt vinculo. nam quin in capite septimo quoque cum BMV^2 duo qui inter se sunt oppositi versus ultimo loco collocandi sint, equidem non dubito* Septem sapientum (sapientium *RV^3*) sententiae septenis uersibus (uerbis *B*) explicatae *$LPRBMV^2V^3$ Ug.* (sept. uers. expl. *om. P;* Sententiae septem sapientum *Ug.*). *subsecuntur in LRV^3*: in quibus (quis *L*) aliquid ipsarum (ipsarum aliquid *V^3*) est obseruatum *LRV^3*, *in B* ipsorum est obseruatum, *in M* ipse est modus, *in V^2* ipsorum est modus, *tum pergunt $LRBMV^2V^3$* ut bini ultimi uersus (uersus ultimi *R*) per antitheta finiantur, *in V^2 deinceps leguntur haec*: O uirtus uirtus quae etiam per inimicos tuos non taces. — Nomina septem sapientum qui fuerunt in diebus iochim regis iudee cum quo daniel captiuatus est fueruntque in tempore seruii principis romanorum *A*, Hi sunt Phorum sententiae septenis uersibus expeditae quorum prior bias prieneus sic exorsus est *λ*, Septem sapientes. Pytacus mitilenus. Solon atheniensis. Pylion spartanus. Cleobolus lydius. Thales mylesius. Periander chorintius. Byas brieneus. Hae sunt sententiae eorumdem *m*, Versus septem sapientum *V*, *in V^4m^2 nullum lemma.* I. Bias Prieneus *ALPRB*, Pittacus mityleneus *MVV^2*, *om. cet.* (*foedas in nominibus corruptelas non adnotavi*) 1 pitagoras mitilenus *V*, *om. V^4*; *v. 2 ante v. 1 m* est *$ALPRmm^2$*, *om. cet.* quae sibi *$V^3V^4\lambda$ Ug. Burl.*, *om. LR*, semper *$APBMV^2$*, est sibi *V* quae mens sibi *m*, quae mens est *m^2* 2 solon atheniensis *VV^4* pernities *Amm^2* hominis *MV^2m^2*, hominum *AV^3 Ug.* 3 plinius spartanus *VV^4* qui diues *λ* quis (s *eras.*) nil *A* cupi^{t}et *A* (t *m^2*), cupit et *VM*, cupiat *D volgo*, cupit at *Heinsius*

quae dos matronis pulcherrima? vita pudica.
quae casta est? de qua mentiri fama veretur.
quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere:
quid stulti proprium? non posse et velle nocere.

PITTACVS MITYLENEVS.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet. II 310
bono probari malo quam multis malis.
demens superbis invidet felicibus.
demens dolorem ridet infelicium.
pareto legi, quisque legem sanxeris.
plures amicos re secunda comparas:
paucos amicos rebus adversis probas.

CLEOBVLVS LINDIVS.

Quanto plus liceat, tam libeat minus. III 311
fortunae invidiast inmeritus miser.
felix criminibus non erit hoc diu.
ignoscas aliis multa, nihil tibi.

---

6 Publ. Syr. 397 Nocere posse et nolle laus amplissima est. Menandri mon. 638 Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν, ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μὴ βούλεται. Caec. Balb. p. 21 et 38: Plato dixit triumphum innocentiae solum esse non peccare ubi liceat posse 7 Cic. ad Fam. III 10, 6 tamen ea stultitia certe non fuissem, ut aut in obscuro odio apertas inimicitias aut, in quo tibi nihil nocerem, summam ostenderem voluntatem nocendi 8 De mor. 132 Qui nescit tacere, nescit et loqui. Vinc. Bell. spec. mor. III 1, 4 'Hiero (Hieronymus W.). Bene loqui nescit, qui tacere non novit'; cf. Caec. Balb. p. 86. W. Burleius s. v. Pythagoras: 'Loqui ignorat, qui tacere nescit', haud absurde, cum Pythagoras discipulos per quinque annos silentium habere iusserit 9 De mor. 8 Non quam multis placeas, sed qualibus stude; cf. 36 Maximum in eo vitium est, qui non melioribus vult placere, sed pluribus. Att. Epin. 5 Probis probatum potius quam multis fore. Mart. Dum. de form. hon. vitae 2, 11 Nec quam multis, sed qualibus placeas, cogita 13 sq. De mor. 51 Amicos res secundae optime parant, adversae autem certissime probant 15 Sen. Troad. 336 Minimum decet libere cui multum licet. W. Burleius s. v. Cleobulus: Quanto plus liceat, tanto libeat minus 18 De mor. 111 Alteri semper ignoscito, tibi ipsi numquam; cf. Caec. Balb. Mon. I 4 p. 18. Publ. Syr. 165. Plut. Cat. mai. 8 καὶ συγγνώμην ἔφη διδόναι πᾶσι τοῖς ἁμαρτάνουσι πλὴν αὑτοῦ (apophth. Cat. mai. 8)

---

4 *om.* V^4 cleobolus lictius VV^4 matronae *V* (*s. v.* ł is) MV^2 *volgo* 5 thales milesius VV^4 est *om. B* 6 periander corinthius VV^4 quod *V* (*s. v.* ł i), quid *BMmm*^{2} prudenti opus ē p cum *A* sapientis *V* (*s. v.* ł prudentis) V^4m^2 possis *P* 7 bias prienicus *V*, *om.* V^4 quod *LRλD* non] nec *A*

II. Pittacus mityleneus (mytileneus λ) *ALPRBλ*, Bias prieneus MV^2V^3 8 loqui non licebit *B* (non scibit *Ribbeck*) nesciat *P*, nescit V^3 *Ug.* 9 bonis V^2 bonos i. magis uolo probari uno quam V^3 quam uti multis V^2 10 *hic omissum in fine huius capitis add. R* superbus λV^3, superbit V^2 *felicibus *A* 11 inselitium λ *Ug.* 12 parcito RV^3; *cod. Par. 4081 Soloni tribuit: 'Pati legem quam alteri tuleris'* quisquis λV^3 13 compares *Pλ Ug. Erasmus*, compara *D Lugd. volgo* 14 proba *λD Ug. volgo*, probes *Erasmus*

III. Cleobulus lindius *codd.* (*om.* V^3) 15 tam] tanti *L* (ti *in ras. m*^{2}), tum λ, tanto *Ug.* 16 inuidiae est *B*, inuidia est *cet.* inmeritus *R*, in meritis V^3, immeritus *cet.* 17 non] nemo V^2 hoc] LRV^3, homo λ, *om. Ug.* nullus erit diu *Ven.*^{4} *volgo*

parcit quisque malis, perdere vult bonos.
maiorum meritis gloria non datur:
turpis saepe datur fama minoribus.

PERIANDER CORINTHIVS.

Numquam discrepat utile ab decoro. IIII 312
plus est sollicitus magis beatus.
mortem optare malum, timere peius.
fac sis, ut libeat, quod est necesse.
multis terribilis caveto multos.
si fortuna iuvat, nihil laboris:
si non adiuvat, hoc minus laboris.

SOLON ATHENIENSIS.

Tum beatam dico vitam, cum peracta fata sunt. V 313
par pari iugator coniunx: quicquid inpar, dissidet.
non erunt honores umquam fortuiti muneris.
clam coarguas propinquum, propalam laudaveris.

---

19 De mor. 114 Bonis nocet qui malis parcit. Publ. Syr. 55. Pythagoras apud Stob. Fl. XXXXVI 112 Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς (cf. 25 Ἰσαίου). Sall. Cat. 52, 12 ne dum paucis sceleratis parcunt, bonos omnis perditum eant. Iug. 31, 27 ne ignoscundo malis bonos perditum eatis 23 De mor. 103 Mihi crede: non potes esse dives et felix. Sen. Epist. 14, 18 Nemo sollicito bono fruitur 24 Publ. Syr. 212 Mortem timere crudelius est quam mori. Sen. Contr. III 5, 4 Crudelius est quam mori semper mortem timere. Publ. Syr. 313 Mori est felicis, antequam mortem invocet. Sen. ad Marc. 20 Mors de nullis melius merita quam de iis, ad quos venit antequam invocaretur 25 De mor. 6 Libenter feras, quod necesse est. Sext. Pyth. sent. 111 Fer quod necesse est 26 De mor. 61 Qui a multis timetur, multos timet. Publ. Syr. 338 Multos timere debet quem multi timent. Sen. Epist. 105, 4 qui timetur timet. Dec. Laber. 3 R. Necesse est multos timeat quem multi timent (cf. Ioann. Saresb. Pol. VIII 14). Solon apud Ant. Meliss. serm. περὶ βασιλέως (Orelli op. mor. I 162, 19) Ὁ πολλοῖς φοβερὸς ὢν πολλοὺς φοβείσθω. Vell. II 57 de Caesare: mori se quam timere velle. Plut. Caes. 57 εἰπὼν ὡς βέλτιόν ἐστιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ ἀεὶ προσδοκᾶν 30 cod. Par. 4841 s. v. Cleobolus: Vxorem parem dicito (ducito *Woelfflin*) 32 De mor. 12 Amicos secreto admone, palam lauda

---

v. 20 *ante v.* 19 λ 19 parcit *etc.* *ALPRV*^{3} *codd. Poelmanni et Accursii* quisquis λ *Ug.* prodere λ *Ug.* bonos] malos *BD*, *om.* *MV*^{2} 20 maior λ *Ug.* maior uirtutis *M*

IIII. Ephirius periander λ, Periander corinthius *cet. Ug.*, *om.* *V*^{3} 22 nunquam *L*, nusquam *V*^{2} ab] a *M*λ *Ug.* decore *ALRV*^{3} 23 solicitus λ *Ug.* 24 malum est *LRV*^{3} 25 fac sis *LRV*^{3}*D*, fac sic *V*^{2}, fac sicut *M*, faxis *cet. volgo* 26 multos caueto λ, timeto multos *B* 27 nihil (nichil *A*, nil *LRV*^{3}, multum *B*) laboris *ALPRBMV*^{2}*V*^{3}, caueto tolli· λ *Ug. volgo*, nihil labores *Baehrens* 28 *om.* *P* si non adiuuat] si fortuna iuuat λ *Ug.*, si fortuna tonat (premit?) *Ven.*[4] *volgo* hoc minus laboris *A* (*qui om.* hoc) *LPRBMV*^{2}*V*^{3}, caueto mergi λ *Ug.*, hoc minus labores *Baehrens*

V. Solon atheniensis *codd.* (*om.* *V*^{3}) 29 tunc (tum *A*) b. d. u. *ALPRBMV*^{2}*V*^{3} *cod. Poelmanni*, tunc dico beatam uitam λ *Ug.*, dico tunc b. u. *D Erasmus volgo* peřacta cūm *A* fata λ*D cod. Poelmanni*, facta *cet.*, *om.* *B* fata cum peracta *D Erasmus* sint *ALRV*^{3}λ*D Ug. Erasmus volgo* 30 iugator *D Lugd.*, iu*gato *A* (n *eras.*), iugato *cet.* coniux *PBM*(?)*L Ug.* quidquid *PBM*(?) inpar *P*(?)*V*^{3}, impar *BM*(?) *cet.* impar est λ quod impar est dissidet *Ug.*, dissidet quod impar est *Erasmus* 31 honoris *ABMV*^{2} unquam λ *Ug.* fortuti *L*, fortuitu *AV*^{3}, fortuita *BMV*^{2} 32 propalam *ALRV*^{3} *cod. Poelmanni*, quem palam *P Par.*, palam λ *Ug.*, sed palam *BMV*^{2} *Erasmus*

pulchrius multo parari quam creari nobilem.
certa si decreta sors est, quid cavere proderit:
sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit?

CHILON LACEDAEMONIVS.

Nolo minor me timeat despiciatque maior. VI 314
vive memor mortis, item vive memor salutis,
tristia cuncta exsuperas aut animo aut amico.
tu bene si quid facias, nec meminisse fas est.
quae benefacta accipias, perpetuo memento.
grata senectus homini, quae parilis iuventae:
illa iuventa est gravior, quae similis senectae.

ANACHARSIS SCYTHA.

Turpe quid ausurus te sine teste time. VII 315
vita perit, meriti gloria non moritur.
quod facturus eris, dicere distuleris.
crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

34 De mor. 114^a Si fatum est, quid times quod certum est. Publ. Syr. 100 Stultum est timere quod vitari non potest. Sen. de rem. fort. 2, 3 Stultum est timere quod vitare non possis 36 De mor. 78^a Sic vive, ut nec a superioribus contemnaris nec ab inferioribus timearis 39 sq. Cic. Lael. 20, 71 quae (beneficia) meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare qui contulit. Sen. de ben. II 11, 2 qui dedit beneficium taceat. Publ. Syr. 58 Beneficium qui dedisse se dicit, petit. Dem. de cor. 269 ἐγὼ νομίζω τὸν μὲν εὖ παθόντα δεῖν μεμνῆσθαι πάντα τὸν χρόνον, τὸν δὲ ποιήσαντα εὐθὺς ἐπιλελῆσθαι, εἰ δεῖ τὸν μὲν χρηστοῦ, τὸν δὲ μὴ μικροψύχου ποιεῖν ἔργον ἀνθρώπου. Publ. Syr. 188 R. Accepti numquam, cito dati obliviscere. Caec. Balb. Par. 32. p. 40 Acceptum beneficium aeternae memoriae infigendum. Menandri mon. 749 Χάριν λαβὼν μέμνησο καὶ δοὺς ἐπιλάθου 43 De mor. 59 Nullum magis conscium peccatorum tuorum timueris quam temet ipsum; alios enim potes effugere te numquam; cf. 108 Cum alios timueris, tum te ipsum maxime verere: nam sine aliis saepe esse potes, sine te numquam. Plut. apophth. Cat. mai. 9 μάλιστα ἐνόμιζε δεῖν ἕκαστον αὐτὸν αἰδεῖσθαι· μηδένα γὰρ ἑαυτοῦ μηδέποτε χωρὶς εἶναι. Isocr. ad Demon. 9 Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις. Caec. Balb. Par. 65, p. 42 Conscientiam [potius] quam famam intende; famam enim saepe poteris fallere, conscientiam numquam W. Burlei. s. v. Anacharsis 'Turpe quid ausurus te sine teste time'

33 pulcrius *AL*, pulc^i^us V^3 est parari *P*, parari *cet.* 34 est *om. P* caueri $ALPRV^3$ poterit LRV^3 35 siue *A* (u *ex* s), que V^3 sint λ *Ug. volgo* timeri $ALRV^3$

VI. Chilon lacedaemonius *codd.* (*om.* V^3) 37 item vive memor] immemor ut sis uiue λ *Ug.*, uti sis memor et *Lugd. volgo* 38 exuperas *R*λ *Ug.*, exsuperans *P Ven.*[4] *volgo* aut *ante* amico *om.* V^3 39 quid *om.* V^3λ *Ug.* nec] non λ *Ug.*, *om. A* 40 *om.* λ *Ug.* 41 homini *AP*λ *Ug.*, hominis *cet.*, hominist *Baehrens* quae *om.* λ *Ug.* similis LRV^3 iuuentute *A*, iuuentus *LRV* 42 iuuenta est $ALPRV^3D$, iuuentus (*om.* est) MV^2λ *Ug. volgo*, senectus (*om.* est) *B* gratior BMV^2 senecta *LB*

VII. Anacharsis scythes (schita *L*, scitha RBV^2 *codd. Poelmanni et Accursii*) $ALPRBMV^2$, Thales milesius λ *Ug. volgo*, *om.* V^3 44 meriti *ego*, mortis *codd.*, vitae *Baehrens* 45 quid λ *Ug.* sustuleris λ *Ug. volgo*, distuleris *cet. cod. Accursii* 46 metuis *A*

nil nimium. satis hoc, ne sit et hoc nimium.
cum vere obiurgas, sic inimice iuvas:
cum falso laudas, tunc et amice noces.

2.

DE SEPTEM SAPIENTIBVS, EX GRAECO.

Septenis patriam sapientum nomina voces 316
versibus expediam: sua quemque monosticha dicent.
Chilo, cui patiens Lacedaemon, noscere se ipsum.
Periander, Trepidam moderare, Corinthius, iram.
ex Mitylenaeis, Nimium nil, Pittacus oris.
Mensuram optimum ait Cleobulus Lindius in re.
expectare Solon finem docet, ortus Athenis,
plures esse Bias pravos, quem clara Priene,
Mileti fugisse Thales vadimonia alumnus.

---

2. Anth. Pal. VIIII 366 (ἄδηλον). Ἀποφθέγματα τῶν ἑπτὰ σοφῶν:
Ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ᾽ ἔπος πόλιν οὔνομα φωνήν.
Μέτρον μὲν Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος εἶπεν ἄριστον.
Χίλων δ᾽ ἐν κοίλῃ Λακεδαίμονι Γνῶθι σεαυτόν.
ὃς δὲ Κόρινθον ἔναιε Χόλου κρατέειν Περίανδρος.
Πιττακὸς Οὐδὲν ἄγαν, ὃς ἔην γένος ἐκ Μιτυλήνης.
Τέρμα δ᾽ ὁρᾶν βιότοιο Σόλων ἱεραῖς ἐν Ἀθήναις.
Τοὺς πλέονας κακίους δὲ Βίας ἀπέφηνε Πριηνεύς.
Ἐγγύην φεύγειν δὲ Θαλῆς Μιλήσιος ηὔδα.
cf. A. L. 351, 882 (Hyg. fab. CCXXI). Sid. Apoll. XV 45.

---

47 *post* 49 *ALPRV*^{3}*λ Ug.* satis et hoc *A*, satis est *V*^{2}*λ Ug. volgo* ne] nec *LR* 48 uero *AR* obiurgas *LRV*^{3}, obiurges *cet.* uiuas *V*^{2} *et λ* (*m*^{2} iuuas) *Ug.* 49 *om. Ug.* laudas *LRV*^{3}*λ cod. Poelmanni*, laudes *cet.* sic *LRV*^{3}*λ Ug.*, tunc *cet. cod. Accursii* et] ut *V*^{3} uoces *V*^{2} Finiunt *LR*

2. De septem sapientibus. Ex Graeco *Ug., qui primus hoc epigramma protulit* 2 *cf. XXI 1,* 3 3 *fortasse* quem patiens, *ut est in v.* 8, patria est *Ven.*^{4} *volgo* 6 lyndius *Ug.* *hunc versum post v.* 2 *collocari iubet Accursius*

IIII.

CATONIS DE MVSIS VERSVS.

Clio gesta canens transactis tempora reddit. 367 (Edyll. XX; A. L. 664)
dulciloquis calamos Euterpe flatibus urguet.
comica lascivo gaudet sermone Thalia.
Melpomene tragico proclamat maesta boatu.
Terpsichore affectus citharis movet imperat auget.
plectra gerens Erato saltat pede carmine vultu.
signat cuncta manu loquiturque Polymnia gestu.
Vrania † poli motus scrutatur et astra.
carmina Calliope libris heroica mandat.

IIII. Anth. Pal. VIIII 504 (ἄδηλον) Εἰς τὰς Μούσας:
Καλλιόπη σοφίην ἡρωΐδος ηὗρεν ἀοιδῆς.
Κλειὼ καλλιχόρου κιθάρης μελιηδέα μολπήν.
Εὐτέρπη τραγικοῖο χοροῦ πολυηχέα φωνήν.
Μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ηὗρε.
Τερψιχόρη χαρίεσσα πόρεν τεχνήμονας αὐλούς.
ὕμνους ἀθανάτων Ἐρατὼ πολυτερπέας ηὗρε.
τέρψιας ὀρχηθμοῖο Πολύμνια πάνσοφος ηὗρε.
[ἁρμονίην πάσῃσι Πολύμνια δῶκεν ἀοιδαῖς].
Οὐρανίη πόλον ηὗρε καὶ οὐρανίων χορὸν ἄστρων.
κωμικὸν ηὗρε Θάλεια βίον καὶ ἤθεα κεδνά.
cf. 505, Anth. Lat. 88

IIII. *cf. Baehrens Poet. lat. min. III 243. inter Ausonii carmina ex Iodoci Badii Ascensii recensione recepit Vinetus. A = Angelicanus V 3, 22 saec. XI f.* 32^{r}. *B = Caroliruhensis 36 f. saec. VIIII—X f. 19. C = Cantabrigiensis coll. S. Trin. O 4, 11 saec. X—XI f. 96. L = Vossianus L. Q. 33 saec. X f. 133. G = Sangallensis 899 p. 65. P = Paris. 7930 saec. XI f. 204. T = Turicensis 78 saec. VIIII f. 118. V = Valentianus 393 saec. VIIII f. 88.* V^{2} *= Valentianus 394 saec. X f.* 47^{r}. *cod. G scripturas ipse enotavi, A contulit A. Mau, BCLPT excusserunt Riese et Baehrens. praeter ea collatos habui a G. Vitellio Laurent. tres saec. XV: 39, 17 (f.* 169^{r}*), in quo singuli vv. eodem quo apud Vinetum leguntur ordine: 1, 4, 3, 2, 5, 6, 9, 8, 7, 10, 11; 91 sup. 19 (f.* 27^{r}*), in quo hoc ordine se excipiunt: 1, 2, 4. 3, 7, 5, 6, 8, 9, 10, 11, denique 39, 9 (f.* 44^{r}*), in quo novem sunt vv. 1—6, 8, 9, 11. ceterum vide quae Burmann A. L. I 74, Meyer A. L. 617 sqq., Riese, Baehrens de versuum singulorum ordine et scripturis in A. Mai myth. sec. c. 24 aliisque adtulerunt. foedas in nominibus corruptelas non adnotavi* Versus Catonis de musis uel nominibus philorum *B*, Incipiunt uersus Catonis philosophi de nouem musis *L*, Nomina nouem musarum et uersus earumdem *D*, Nomina musarum *T*, Musarum nomina V^{2}, Versus de VIIII musis et nomina earum *P*, Versus de nouem musis *A*, Musarum inuenta et nomina *Laur. 39, 17 Vin.*, Nomina musarum respice et officia *Laur. 39, 9*; *nullum lemma GV Laur. 91, 19. praemittunt BCLTV*V^{2}: Clio historias, Euterpe tibias, Thalia comoedias, Melpomene tragoedias, Terpsichore psalterium, Erato geometricam, Polymnia rhetoricam, Vrania astrologiam, Calliope litteras; *tum B add.* Incipiunt uersus 2 dulciloques *P*, dulciloquos *Vin.* urget *ABCGLV*V^{2} 4 tragica *ABGLT*, traicå *V* 5 cytharis *CGLPT* impetrat *Baehrens* 7—9 *soli CP*, 8, 9, 7 *ceteri* (7, 6, 8, 9 *A*) 7 loquitur *P* loquitur Polyhymnia *Vin.* 8 urani *G* Vrania ipsa *Vossianus quidam chartaceus et ed. Ven. 1484*, Vranie caeli *Vin. volgo*, Vrania arce *Baehrens*, *rectius fortasse* arte, *cf. A. L. 88, 8 Vranie numeris scrutatur sidera mundi* poliq. *PB* motum *A*

mentis Apollineae vis has movet undique Musas:
in medio residens complectitur omnia Phoebus.

V.

AVSONII POETAE EPIGRAMMATA NVPER INVENTA ET AB ERVDITISSIMO VIRO BARTHOLOMAEO MERVLA PVBLICATA.

EX SEPVLCHRO LATINAE VIAE.

I. Non nomen, non quo genitus, non unde, quid aevi: 255 (epit. 38)
mutus in aeternum sum cinis ossa nihil.
nec sum nec fueram genitus, tamen e nihilo sum.
mitte nec exprobres singula: talis eris.

IN DIDONIS IMAGINEM EX GRAECO.

II. Illa ego sum Dido, vultu quem conspicis hospes 118
assimilata modis pulchraque mirificis.

I. Cf. titulum apud Scaligerum Lect. Auson. II 20 (Lactorate in Novempopulonia), in quo haec legebantur: NON. FVI. FVI. MEMINI. NON. SVM; Anth. lat. 1514 Meyer: Olim non fuimus, nati sumus, unde quieti nunc sumus ut fuimus

II. Anth. Pal. XVI 151 (Plan. IIII 9, 24 ἀδέσποτον) Εἰς εἰκόνα Διδοῦς:

Ἀρχέτυπον Διδοῦς ἐρικυδέος, ὦ ξένε, λεύσσεις,
εἰκόνα θεσπεσίῳ κάλλεϊ λαμπομένην.
τοίη καὶ γενόμην, ἀλλ᾽ οὐ νόον, οἷον ἀκούεις,
ἔσχον ἐπ᾽ εὐφήμοις δόξαν ἐνεγκαμένη.
οὐδὲ γὰρ Αἰνείαν ποτ᾽ ἐσέδρακον οὐδὲ χρόνοισι
Τροίης περθομένης ἤλυθον ἐς Λιβύην,
ἀλλὰ βίας φεύγουσα Ἰαρβαίων ὑμεναίων
πῆξα κατὰ κραδίης φάσγανον ἀμφίτομον.
Πιερίδες, τί μοι ἁγνὸν ἐφωπλίσσασθε Μάρωνα;
οἷα καθ᾽ ἡμετέρης ψεύσατο παρθενίης!

---

11 medioque sedens *Baehrens* *inter* 10 *et* 11 *CP inserunt*: Diuus apollo nouem musarum nomina signat, *addunt iidem post* 11: Cerne superficiem lector pariterque medullam (medelam *C*)

In Laur. 39, 3 saec. XII p. 171 legitur hoc carmen ab medii aevi homine ita immutatum:

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Dulce melos calamis Euterpe flatque secunda.
Tertia Melpomene tragico fert flenda boatu.
Quartaque dat lusum comoedis Thalia fando.
Rhetoricos profert at quinta Polymnia sensus.
Sexta canens Erato geometras carmina pangit.
Organa Terpsichore fidibus dat septima cunctis.
Vrania polos octavo limine scandit.
Poemata Calliope perlustrat nona libellos.

2 datque *cod.* 3 flendo *cod.* 4 comedi^{i}s *cod.* 5 rethoricosque *cod.* 6 *eadem fere leguntur in carmine, quod ex Vossiano illo chartaceo protulit Toll p. 537*: 'Erato geometriam' 9 *fortasse* libello

V. I. 1 aegi *Ven.*^{3}, egi *Ug. volgo*, aevi *scripsi*

II. *Post* graeco *add. Ug. a*: '*Quattuor ultima carmina huius epigrammatis non habentur in graeco codice*' In Didus imaginem *Scal. volgo* 1 illa *Ven.*^{3}, illo *Barth* qui *Ven.*^{3}, quam *Ven.*^{4}, quem *Barth* 2 assimulata *Ug.*

talis eram, sed non Maro quam mihi finxit erat mens
vita nec incestis laesa cupidinibus.
namque nec Aeneas vidit me Troïus unquam
nec Lybiam advenit classibus Iliacis,
sed furias fugiens atque arma procacis Hiarbae
servavi, fateor, morte pudicitiam,
pectore transfixo casto, quod perculit ensis,
non furor aut laeso crudus amore dolor.
sic cecidisse iuvat: vixi sine vulnere famae.
ulta virum positis moenibus oppetii.
invida cur in me stimulasti Musa Maronem,
fingeret ut nostrae damna pudicitiae?
vos magis historicis, lectores, credite de me
quam qui furta deum concubitusque canunt
falsidici vates, temerant qui carmine verum
humanisque deos assimilant vitiis.

DE MATRIMONIO GRAMMATICI INFAVSTO.

III. Arma virumque docens atque arma virumque peritus 137
non duxi uxorem, sed magis arma domum.
namque dies totos totasque ex ordine noctes
litibus oppugnat meque meumque larem
atque ut perpetuis dotata a Marte duellis
arma in me tollit nec datur ulla quies.
iamque repugnanti dedam me, ut denique vitet
iurgia ob hoc solum, iurgia quod fugiam.

DE HOMINE PIGRO.

IIII. Sanus piger febriente multo est nequior: 117
potat duplum dapesque duplices devorat.

---

10 Verg. Aen. V 5 duri magno sed amore dolores polluto 12 Verg. Aen. IIII 655 sq. ulta virum . . . urbem praeclaram statui, mea moenia vidi (*sic Mentel.*, *Menag. alt.*, *Sprot.*)

III. Anth. Pal. VIIII 168 (Plan. I 17, 1 Παλλαδᾶ) Εἰς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Ἀνδρομάχην:

Μῆνιν οὐλομένην γαμετὴν ὁ τάλας γεγάμηκα,
καὶ παρὰ τῆς τέχνης μήνιδος ἀρξάμενος.
ὤμοι ἐγὼ πολύμηνις, ἔχων διχόλωτον ἀνάγκην,
τέχνης γραμματικῆς καὶ γαμετῆς μαχίμης.

IIII. Stob. Flor. XXX 7 Μενάνδρου Ἐπιτρεπόντων (Mein. Fr. Com. IIII 119 Men. Ἐπιτρ. II):

Ἀργὸς δ' ὑγιαίνων τοῦ πυρέττοντος πολὺ
ἀθλιώτερος, διπλάσια γοῦν ἐσθίει μάτην.

cf. Men. Mon. 34

---

4 laeta *Ven.*^{3} *volgo*, laesa *Heinsius* 9 castos *Ven.*^{3}, castus (*volgo*) *vel* castum *Toll*, casto *ego* pertulit enses *Ven.*^{4} *corr. Toll* 10 laesus *Ven.*^{3}, laesos *Ug. a*, laeso *Par.* 18 assimulant *Ug. a*

III. De infausto matr. gramm. *Ug. volgo* 4 oppugnant *Ven.*^{3}, oppugnat *Ug.* 5 dotata matre *Ven.*^{3}, dotata a marte *Ven.*^{4} 7 uictus *Ven.*^{3}, uictum *Ug. volgo*, vitet *Hartel* 8 iurget *Par. volgo*

IN CAECVM ET CLAVDVM.

V. Insidens caeco graditur pede claudus utroque: 132
quo caret alteruter sumit ab alterutro.
caecus namque pedes claudo gressumque ministrat,
at claudus caeco lumina pro pedibus.

ALITER IN CAECVM ET CLAVDVM.

VI. Ambulat insidens caeco pede captus utroque 133
atque alterna subit munia debilitas.
nam caecus claudo pede commodat, ille vicissim
mutua dat caeco lumina pro pedibus.

IN VENEREM ARMATAM.

VII. Armatam Pallas Venerem Lacedaemone visens, 43
visne ⟨ut⟩ 'iudicium sic ineamus'? ait.
cui Venus arridens: 'quid me galeata lacessis?
vincere si possum nuda, quid arma gerens'?

IN IMAGINEM VENERIS.

VIII. Emersam pelagi nuper genitalibus undis 106
Cyprin Apellei cerne laboris opus,

V et VI. Anth. Pal. VIIII 12 (Plan. I 4, 2 Λεωνίδου):
Τυφλὸς ἀλητεύων χωλὸν πόδας ἠέρταζεν,
ὄμμασιν ἀλλοτρίοις ἀντερανιζόμενος.
ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς φύσιν ἡρμόσθησαν,
τοὐλλιπὲς ἀλλήλοις ἀντιπαρασχόμενοι.
cf. 11 et 13 (Plan. I 4, 1 et 3)

VII. Anth. Pal. XVI 174 (Plan. IIII 12, 22 ἀδέσποτον). Εἰς τὴν ἐν Σπάρτῃ ἔνοπλον Ἀφροδίτην:
Παλλὰς τὰν Κυθέρειαν ἔνοπλον ἔειπεν ἰδοῦσα·
'Κύπρι, θέλεις οὕτως ἐς κρίσιν ἐρχόμεθα;'
ἡ δ' ἁπαλὸν γελάσασα 'τί μοι σάκος ἀντίον αἴρειν;
εἰ γυμνὴ νικῶ, πῶς ὅταν ὅπλα λάβω'

VIII. Anth. Pal. XVI 178 (Plan. IIII 12, 26 Ἀντιπάτρου Σιδωνίου). Εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἀνερχομένην ἀπὸ θαλάττης:
Τὰν ἀναδυομέναν ἀπὸ ματέρος ἄρτι θαλάσσας
Κύπριν, Ἀπελλείου μόχθον ὅρα γραφίδος,
ὡς χερὶ συμμάρψασα διάβροχον ὕδατι χαίταν
ἐκθλίβει νοτερῶν ἀφρὸν ἀπὸ πλοκάμων.
αὐταὶ νῦν ἐρέουσιν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη·
'οὐκέτι σοι μορφᾶς εἰς ἔριν ἐρχόμεθα'

V. *Legitur in p*[4] ex Graeco *add. Ug.*
VI. Idem *Ug. volgo* 3 pes *Ven.*[3], pede *Ug. p*[4]
VII. 2 ut *om. Ven.*[3], *add. Ven.*[4]
VIII. In Venerem Anadyomenem *Ug.* (Anadyomenen *a volgo*)

ut complexa manu madidos salis aequore crines
humidulis spumas stringit utraque comis.
iam tibi nos, Cypri, Iuno inquit, et innuba Pallas
dedimus et formae praemia deferimus.

ALIVD DE VXORE.

VIIII. Deformis uxor cui sit, ancilla elegans, 142
uxorem habere, subigere ancillam velit.

DE VARIETATE FORTVNAE.

X. Fortuna nunquam sistit in eodem statu: 143
semper movetur variat ac mutat vices
et summa in imum vertit ac versa erigit.

DE EODEM EXEMPLVM.

XI. Thesauro invento qui limina mortis inibat 22
liquit ovans laqueum, quo periturus erat.
at qui quod terrae abdiderat non repperit aurum
quem laqueum invenit nexuit ac periit.

IN PVERVM STELLAM.

XII. Stella prius vivis fulgebas Lucifer: at nunc 144
extinctus cassis lumine Vesper eris.

DE AMISSA PVELLA.

XIII. Tres fuerant Charites, sed dum mea Lesbia vixit, 121
quattuor. at periit: tres numerantur item.

X. 2 Hor. Carm. IIII 7, 3 mutat .. vices 3 ibid. I 34, 12 sq. valet ima summis mutare (cf. I 35, 2)

XI. Anth. Pal. VIIII 44 (Plan. I 84, 2 Πλάτωνος τοῦ μεγάλου):

Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρὼν ἔλιπε βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
ὃν λίπεν οὐχ εὑρὼν ἧψεν ὃν ηὗρε βρόχον

XII. Anth. Pal. VII 670 (Plan. III 6, 29 Πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου):

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν Ἑῷος·
νῦν δὲ θανὼν λάμπεις Ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

cf. Diog. Laert. III 29, Appul. Apol. 10 p. 416

XIII. Anth. Pal. VIIII 515 (Κριναγόρου):

Τρεῖς εἰσ' αἱ Χάριτες· σὺ δὲ δὴ μία ταῖς τρισὶ ταύταις
γεννήθης, ἵν' ἔχωσ' αἱ Χάριτες Χάριτα.

cf. Anth. Pal. V 146 (Καλλιμάχου)

---

5 *et* 6 *om. a in folio ultimo* 5 i prae *Ven.*[3], Cypri *Ven.*[4], *fortasse* Cyprie 6 deperimus *Ven.*[3], disperimus *Ug.*, deserimus *Ven.*[4], deferimus *Toll*

VIIII. De Vxore *Ug.*, De uxore deformi *Par. volgo*, In deformi uxore *p*[4]

X. De Fortunae varietate *Ug. volgo* 2 et *Ug.*

XI. De Varietate Fortunae *Ug.*, ex Graeco *add. Lugd. volgo* 4 ac] et *Ug. volgo*

XII. stillam *Ven.*[3], In Stellam *Ug.* 1 stilla *Ven.*[3], stella *Ug.* visis *Ven.*[3], superis *Ug. volgo*, vivis *ego*

XIII. 2 ac *Ven.*[3], at *Ug.*, ut *Ven.*[4] *volgo*

DE DIVITE ET PAVPERE.

XIIII. Non est dives opum foelix nec pauper inopsque 134
infoelix alio nec magis alter eget.
dives eget gemmis, Cereali munere pauper.
sic cum egeant ambo, pauper egens minus est.

IN GRAMMATICVM.

XV. Foelix grammaticus non est, sed nec fuit unquam 136
nec quisquam est foelix nomine grammaticus.
sed si quis foelix praeter fatum extitit et fas,
hic demum excessit grammaticos canonas.

EPICVRI OPINIO.

XVI. Quod est beatum morte et aeternum carens 116
nec sibi parit negocium nec alteri.

DE INGRATIS EX MENANDRO.

XVII. Ingrato homone terra peius nil creat. 140
vicinus hospes notus ignotus cliens
et si qua genera sunt egena civium,
si quid petenti promptus opis impertias,
ut misereare, gratia actutum perit.

XIIII. 1 Verg. Aen. I 14 II 22

XV. Anth. Pal. XI 279 (Plan. II 10, 2 Λουκιλλίου, in codd. quibusdam Stephano teste Παλλαδᾶ):
Οὐδεὶς γραμματικῶν δύναταί ποτε . . . εἶναι,
ὀργὴν καὶ μῆνιν καὶ χόλον εὐθὺς ἔχων.

XVI. Cic. de nat. deor. I 17, 45 vere exposita illa sententia est ab Epicuro, quod beatum aeternumque sit, id nec habere ipsum negotii quicquam nec exhibere alteri. 30, 85 quod beatum et immortale est, id nec habet nec exhibet cuiquam negotium.

XVII. Stob. Flor. App. p. 31, 11 (Mein. IIII 185, 6) (Mein. Fr. Com. IIII 325, Menandri fr. inc. CDLXXII):
Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστον φύσει.
ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις,
ἣν δεόμενος τότ' ἀθάνατον ἕξειν ἔφη.
1 cf. Plauti Bacch. III 2, 10 (394 R.)

XIIII. 1 diues (*post* opum) *Ven.*³, felix *Peiper* 4 sic qum *Ven.*³, sic cum *Ug. p*⁴, sed cum *Par. volgo*

XV. 3 sed] at *Lugd. volgo* extitit unquam *Ug. volgo* 4 is *Ug. volgo*

XVI. 1 quod est beatum? *Ven.*³, quid *Ug.*

XVII. 1 homine *Ven.*³, homone *Peiper* nihil *Ven.*³, nil *Ven.*⁴ nil homine terra peius ingrato creat *Vin. volgo* 3 et genus *Ven.*³, id genus *Ven.*⁴, civium sunt id genus *Gronov volgo*, egena *scripsi* 5 aut *Ven.*³, ut *Ven.*⁴ aut totum *Ven.*³, at tutum *Iunt.*, actutum *Scal.*

EX EODEM.

XVIII. Re fruere ut natus mortalis, dilige set rem 145
tanquam immortalis. fama est in utroque verenda.

EPIGRAMMATA AVSONII QVAE FERVNTVR EMANASSE E BIBLIOTHECA GEORGII ALEXANDRINI VIRI DE LINGVA LATINA BENE MERITI.

IN FVRIPPVM.

XVIIII. Pars te Furippum vocitat, pars vero Furippum, 115
altera producens, altera corripiens.
elige utrum malis: aut tende aut corripe nomen.
conveniet quodvis, fur furiose, tibi.

IN FAVSTVLVM STATVRAE BREVIS ANICI PROBINI.

XX. Faustulus insidens formicae ut magno elephanto 122
decidit et terrae terga supina dedit.
moxque idem ad mortem est mulcatus calcibus eius,
perditus ut posset vix retinere animam.
vix tamen est fatus: 'quid rides, improbe livor,
quod cecidi? cecidit non aliter Phaethon'.

XVIII. Anth. Pal. X 26 (Plan. I 12, 6 Λουκιανοῦ):

Ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,
ὡς δὲ βιωσόμενος φείδεο σῶν κτεάνων.
ἔστι δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας
φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μέτρον ἐφηρμόσατο.

cf. Isocr. I 9.

XX. Anth. Pal. XI 104 (Plan. II 32, 13 Λουκιλλίου):

Ἱππεύων μύρμηκι Μένεστρατος ὡς ἐλέφαντι
δύσμορος ἐξαπίνης ὕπτιος ἐξετάθη,
λακισθεὶς δ' ὡς εἶχε τὸ καίριον 'ὦ φθόνε' φησὶν
'οὕτως ἱππεύων ὤλετο καὶ Φαέθων'.

XVIII. Ex Menandro *Ug. volgo* 1 mens *Ven.*³, natus *Ven.*⁴ diligis et *Ven.*³, dilige sed *Par.* 2 fama *Ven.*³, mors *Ug.*, sors *Ven.*⁴ *volgo* querenda *Ven.*³, uerenda *Ven.*⁴

XVIIII. 1 uera *Ug.*, uero *Par.* 4 quauis *Ug.*, quoduis *Par.*

XX. Anci *Ug.*, Anicii *Scal.* 3 mulctatus *Ug. volgo*, mulcatus *Heinsius* 5 liber *Ug.*, liuor *Accursius* 6 qui *Ug.*, quod *Ven.*⁴ alter *Ug.*, aliter *Ven.*⁴

IN MEDEAE IMAGINEM.

XXI. Medeam vellet cum pingere Timomachi mens 129
volventem in natos crudum animo facinus,
immanem exhausit rerum in diversa laborem,
fingeret adfectum matris ut ambiguum.
ira subest lachrymis, miseratio non caret ira:
alterutrum videas ut sit in alterutro.
laudo Timomachum, matrem quod pinxit in ense XXII 9
cunctantem prolis sanguine ne maculet. 10
cunctantem satis est: nam digna est sanguine mater
natorum, tua non dextera, Timomache.

ALIVD IN EANDEM.

XXII. Quis te pictorum simulavit, pessima Colchis, 130
in natos crudum volvere mente nefas?
usque adeone sitis puerorum haurire cruorem,
ut ne picta quidem parcere caede velis?
numnam te pellex stimulat, numne alter Iason
altera vel Glauce sunt tibi causa necis?
quin ne picta quidem es non barbara. namque tui vim
creta tenax zeli concipit immodicam.

XXI. Anth. Pal. XVI 136 (Plan. IIII 9, 8 Ἀντιφίλου) Εἰς εἰκόνα Μηδείας τὴν ἐν Ῥώμῃ:
Τὰν ὀλοὰν Μήδειαν ὅτ' ἔγραφε Τιμομάχου χείρ,
ζάλῳ καὶ τέκνοις ἀντιμεθελκομέναν,
μυρίον ἄρατο μόχθον, ἵν' ἤθεα δισσὰ χαράξῃ,
ὧν τὸ μὲν εἰς ὀργὰν νεῦε, τὸ δ' εἰς ἔλεον.
ἄμφω δ' ἐπλήρωσεν· ὅρα τύπον· ἐν γὰρ ἀπειλᾷ
δάκρυον, ἐν δ' ἐλέῳ θυμὸς ἀναστρέφεται.
ἀρκεῖ δ' ἁ μέλλησις, ἔφα σοφός· αἷμα δὲ τέκνων
ἔπρεπε Μηδείῃ κοὐ χερὶ Τιμομάχου.

XXII. Anth. Pal. XVI 137 (Plan. IIII 9, 9 Φιλίππου): Εἰς τὸ αὐτό (cf. epigr. XXI):
Τίς σου, Κολχὶς ἄθεσμε, συνέγραφεν εἰκόνι θυμόν;
τίς καὶ ἐν εἰδώλῳ βάρβαρον εἰργάσατο;
ἆρ' αἰεὶ διψᾷς βρεφέων φόνον; ἤ τις Ἰήσων
δεύτερος ἢ Γλαύκη τις πάλι σοι πρόφασις;
ἔρρε καὶ ἐν κηρῷ παιδοκτόνε. σῶν γὰρ ἀμέτρων
ζήλων εἰς ἃ θέλεις καὶ γραφὶς αἰσθάνεται.

XXI. 4 ad factum *Ug.*, affectum *Ven.*[4] *a* 6 alternum *Ug.*, alterutrum *Ven.*[4] *a* *v.* 7 *et* 8, *qui alterius epigrammatis erant* 9 *et* 10, *huc transposui* 7 ensem *Ug.*, ense *Gronov* 9 indigna *Ug. Ven.*[4] *a*, nam digna *Accursius* matre *Ug.*, mater *Ven.*[4] *a*

XXII. In eandem *Scal. volgo* 3 adeo meritis *Ug.*, adeone sitis *Ven.*[4] 4 puta *Ug.*, picta *Ven.*[4] parcerae *Ug.* 5 nun nam *Ug.*, numnam *Iunt.* num *Ug.*, numne *Ven.*[4] 7 sis *Ug. volgo*, es non *scripsi* tui mens *Ug.*, tui uim *Lugd.*, tumorem *Peiper* 8 geli *Ug.*, zeli *Accursius* immodicum *Peiper* *vv.* 9 *et* 10 *in alterum quod antecedit epigramma post v.* 6 *transtuli*

DE PENELOPE.

XXIII. Intemerata procis et tot servata per annos 135
oscula, vix ipsi cognita Telemacho.
hinc mea virginitas facibus tibi lusit adultis:
arsit et in vidua principe verus amor.
saepe ego mentitis tremui nova femina somnis
lapsaque non merito sunt mihi verba sono.
et tamen ignotos sensi experrecta dolores
strataque tentavi sicca pavente manu.
nam tibi anhelanti supremaque bella moventi
paruit indulgens et sine voce dolor,
dente nihil violare fero, nihil unguibus ausae:
foedera nam tacita pace peregit amor.
denique non aviam tremulo clamore vocavi
nec prior obsequio serva cucurrit anus.
ipsa verecundo tetigi pallore puellas
impositum teneri fassa pudoris opus.

DE FRATRIBVS THEBANIS.

XXIIII. Nec Stygiis lucis ineunt sua foedera fratres 139
Oedipodionidae, de misero ah miseri.
namque etiam ex uno dum surgunt aggere flammae,
in diversa sui dissiliunt cineres.
infandos iuvenes, quos nec discordia cassos
luce nec in semet linquit atrox animus.
atque utinam et Thebas quissent partirier ipsas
regnorum et metas ut cinerum nebulas.

XXIIII. Anth. Pal. VII 396 (Plan. III 14, 2 Βιάνορος Βιθυνοῦ):

Οἰδίποδος παίδων Θήβη τάφος· ἀλλ' ὁ πανώλης
τύμβος ἔτι ζώντων αἰσθάνεται πολέμων.
κείνους οὔτ' Ἀίδης ἐδαμάσσατο κὴν Ἀχέροντι
μάρνανται, κείνων χὠ τάφος ἀντίπαλος
καὶ πυρὶ πῦρ ἤλεγξαν ἐναντίον. ὢ ἐλεεινοὶ
παῖδες, ἀκοιμήτων ἁψάμενοι δοράτων!

2 Stat. Theb. I 313 Oedipodionides VII 216 Oedipodionidas 3 Stat. Theb. XII 431 exundant diviso vertice flammae 4 Ovid. Trist. V 5, 36 scinditur in partes atra favilla duas 5 Ovid. Trist. V 5, 35 ipsa sibi discors Stat. Theb. XII 448 rogi discordis 8 Ovid. Trist. V 5, 31 sensus inest igitur nebulis quas exigit ignis

---

XXIII. '*fragmentum est et reliquiae iusti poëmatis*' *Scal.* (*sine dubio epistulae*) 3 luxit *Canter volgo* 4 invidia *Ug. volgo*, in vidua *Heinsius* 5 foemina *a* 7 ignoto *a* experecta *Ug.* 10 dolor *corruptum videtur* 11 nil unguibus *a* 15 ipse *a*

XXIIII. 3 surgentes *Ug.*, dum surgunt *scripsi*; ecce *pro* etiam *Peiper* (*servato* surgentes) 4 suos disiciunt *Hartel* (*servato* surgentes) cineris *Lugd. volgo* 8 metus *Ug.*, metas *Ven.*[4]

DE DEMOSTHENE.

XXV. Discere, si cupis, a doctis quam multa licebit. 141
quae nosti, meditando velis inolescere menti.
quae didicisti hauddum, discendo adsumere tendas.

CARMINA A THADAEO VGOLETO AVSONI EPIGRAMMATON LIBRO INSERTA.

DE EODEM. TRIMETRVM IAMBICVM.

XXVI. Habet sepulcrum non id intus mortuum, 246 (epit. 29)
habet nec ipse mortuus bustum super,
sibi sed est ipse hic sepulcrum et mortuus.

DE EADEM.

XXVII. Errasti attendens haec ilia nostra, iuvence: 61
non manus artificis lac dedit uberibus.

DE EADEM.

XXVIII. Pasce greges procul hinc, ne quaeso bubulce Myronis 62
aes veluti spirans cum bobus exagites.

XXV. 1 Cat. Dist. IIII 23, 1 Disce sed a doctis. 2 sq. Isocr. I 18 ἃ μὲν ἐπίστασαι, ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις

XXVI. Anth. Pal. VII 311 (Plan. III 7, 3 Ἀγαθίου σχολαστικοῦ) Εἰς Νιόβην:
Ὁ τύμβος οὗτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρόν·
ὁ νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ νεκρός ἐστι καὶ τάφος.
cf. Eustath. Macr. aenigma η' ed. Hilberg p. 209

XXVII. Anth. Pal. VIIII 721 (Plan. IIII 7, 9 Ἀντιπάτρου Σιδωνίου):
Μόσχε, τί μοι λαγόνεσσι προσέρχεαι; τίπτε δὲ μυκᾷ;
ἁ τέχνα μαζοῖς οὐκ ἐνέθηκε γάλα.

XXVIII. Anth. Pal. VIIII 715 (Plan. IIII 7, 3 Ἀνακρέοντος):
Βουκόλε, τὰν ἀγέλαν πόρρω νέμε, μὴ τὸ Μύρωνος
βοίδιον ὡς ἔμπνουν βουσὶ συνεξελάσῃς.

XXV. 1 cupias *Ug.*, cupis a *Graeve* doctus *Ug.*, doctis *Par.* 3 aut dum *Ug.*, haud dum *Par.* dicendo *Vin. volgo* absumere *Ug.*, adsumere *Vin.* (*ex quibusdam codicibus*)

XXVI. *Insertum post epigr. LI* (quod *erat in epitaphiis XXVIII*), *cui inscriptum est* In signum marmoreum Niobes

XXVII. *Hoc et duo quae secuntur epigrammata in Ugoleti editione et in cod. a conlocata sunt post epigr. LXII, cui inscriptum est* Ad Daedalum de eadem buccula 1 attentans *Heinsius*, attundens (tundens) *vel* accedens *Peiper*

XXVIII. 2 bubus *Par. volgo*

DE EADEM.

XXVIIII. Me vitulus cernens immugiet, irruet in me 63
taurus amans, pastor cum grege mittet agens.

DE EODEM.

XXX. Daphnen et Nioben saltavit simius idem, 85
ligneus ut Daphne, saxeus ut Niobe.

IN DELIAM LASCIVIENTEM CVLTV.

XXXI. Delia, nos miramur, et est mirabile, quod tam 104
dissimiles estis tuque sororque tua.
haec habitu casto, cum non sit, casta videtur,
tu praeter cultum nil meretricis habes.
cum casti mores tibi sint, huic cultus honestus,
te tamen et cultus damnat et actus eam.

AD GALLAM.

XXXII. Vado, sed sine me, quia te sine, nec nisi tecum 105
totus ero, pars cum sim altera, Galla, tui.
vado tamen, sed dimidius, vado minor ipso
dimidio nec me iam locus unus habet.
nam tecum fere totus ero; quocumque recedam,
pars veniet mecum quantulacumque mei.
separor unus ego, sed partem sumo minorem
ipse mei, tecum pars mea maior abit.
si redeam, tibi totus ero: pars nulla vacabit,
quae mox non redeat in tua iura. vale.

XXVIIII. Anth. Pal. VIIII 730 (Plan. IIII 7, 18 Δημητρίου Βιθυνοῦ):
Ἢν μ' ἐσίδῃ μόσχος, μυκήσεται· ἢν δέ γε ταῦρος,
βήσεται· ἢν δὲ νομεύς, εἰς ἀγέλαν ἐλάσει.
XXX. Anth. Pal. XI 255 (Plan. II 38, 3 Παλλαδᾶ):
Δάφνην καὶ Νιόβην ὠρχήσατο Μέμφις ὁ σιμός,
ὡς ξύλινος Δάφνην, ὡς λίθινος Νιόβην.
XXXII. 2 Hor. Od. II 17, 5 sq. a, te meae si partem animae rapit maturior vis, quid moror altera

---

XXVIIII. 2 (mittet) amans *Ug.*, agens *Scal.*
XXX. *Conlocatum post epigr. LXXXXI*
XXXI. *Carmina XXXI—XXXV inserta post epigr. CVI.* De Deliam *Ug.*, Ad Deliam *Ven.*[4], In Deliam *scripsi*, In duas sorores diversorum morum *Par. volgo* 1 vos *Par. volgo* 3 abitu *Ug.*
XXXII. 1 Vado ego *Heinsius*

EPITAPHIVM CALLICRATEAE.

XXXIII. Viginti atque novem genetrici Callicrateae — 251 (epit. 34)
nullius sexus mors mihi visa fuit.
sed centum et quinque explevi bene messibus annos,
in tremulam baculo non subeunte manum.

IN PVERVM FORMOSVM.

XXXIIII. Dum dubitat natura marem faceretne puellam, — 107
factus es, o pulcher, paene puella, puer.

CARMEN AB HIERONYMO AVANCIO EDITVM.

DE MATRE AVGVSTI.

XXXV. Ante omnes alias foelix tamen hoc ego dicor, — 7
sive hominem peperi foemina, sive virum.

CARMEN A STEPHANO CHARPINO EDITVM.

DIDONI.

XXXVI. Infelix Dido, nulli bene nupta marito: — 247 (epit. 30)
hoc pereunte fugis, hoc fugiente peris.

XXXIII. Anth. Pal. VII 224 (Plan. III 12, 13 ἀδέσποτον):
Εἴκοσι Καλλικράτεια καὶ ἐννέα τέκνα τεκοῦσα
οὐδ' ἑνὸς οὐδὲ μιῆς ἐδρακόμην θάνατον,
ἀλλ' ἑκατὸν καὶ πέντε διηνυσάμην ἐνιαυτούς,
σκίπωνι τρομερὰν οὐκ ἐπιθεῖσα χέρα.

XXXIIII. 1 Hor. Sat. I 8, 2 incertus scamnum faceretne Priapum

---

XXXIII. 3 mēsibus *Ug.*, messibus *Ven.*[4] 4 tremula *Ug.*, tremulam *Ven.*[4]

XXXIIII. *Cf. Anth. lat. 263 R.* 2 natus *codd. Riesii ABCV* *In cod. Magliabecch. D VIII 3 saec. XVI vir doctus haec adscripsit: 'allusio est ad Critiae dictum, de quo Dio Chrysost. serm. XXI'* (*I 298, 12 D*).

XXXV. *Legitur hoc carminis cuiusdam fragmentum in ed. Veneta a. MDVII in lucem emissa f. LXXX*[r] *post Sulpiciae saturam*

XXXVI. *Legitur in ed. Lugdunensi a. MDLVIII in lucem emissa inter epitaphia post epit. XXVII.*

INDICES.

I. SCRIPTORVM.

II. NOMINVM ET RERVM.

III. GRAMMATICAE, ELOCVTIONIS, REI METRICAE.

I. INDEX SCRIPTORVM*).

Loci quos aut citavit vel significavit Ausonius (asteriscis adiectis hos notavi) aut imitatus est. accedunt loci Ausoniani, quos posteriores scriptores imitando expresserunt.

*) numeris solis significantur opuscula, litteris E, e, A adiectis Epistulae, Epigrammata, Appendix.

34*

II. INDEX NOMINVM ET RERVM.

(littera l. adiecta lemmata significantur).

pereunte, so soll der Cubus auf irgend eine Weise eliminiert werden. Doch ist es viel wahrscheinlicher, dass der Dichter zeigen wollte, wie sich der Cubus bilde. Und da ist es wol möglich, dass er mit *pergente* freilich, etwas räthselhaft meinte 'indem der Cubus in der Reihe der Zahlen 2. 4. 6 die Fortsetzung bildet'. Schön und präcis ist der Ausdruck nicht, aber wie gesagt möglich. Hätte man es mit einem Dichter zu thun, der klar und deutlich schreiben will, so würde die Conjektur *coebo emergente* am nächsten liegen'.

Digitized by Google

III. INDEX GRAMMATICAE, ELOCVTIONIS, REI METRICAE.

asteriscis adiectis verba, quae apud Ausonium solum leguntur, significavi.

semiquinaria incisione post arsim secundam facta augetur, veluti: XVIII 2, 1. 3. 10. 11. 12 *al.* (*Raehse p.* 25). *caesura* κατὰ τρίτον τροχαῖον IIII 3, 53, XXVI 2, 46 *al.*, *omnibus locis cum semiseptenaria coniuncta.* — *caes. in trimetro iambico regnat semiquinaria, rarior est semiseptenaria, veluti*: XX 23. 59. 116 *al. nonnumquam cum semiquinaria coniuncta est semiseptenaria, veluti*: XX 19. 24. 31 *al. in dimetris semiquinaria usitatior est dihaeresis post priorem dipodiam, intercedente nonnumquam elisione, cf.* IIII 2, 3—9. *praeter semiquinariam etiam post tertiam inciditur syllabam, cf.* IIII 2, 1. 6. 12, 13. *in carmine choliambico* (e. 79) *caesura est semiquinaria praeter v.* 5, *in quo post primam et alteram dipodiam habes dihaeresim.* — *in versibus sapphicis caesura est post dactyli arsim, uno loco* (IIII 1, 23) *post alteram eius syllabam*

calantica A. I 30, 7

caligare XVIII 2, 334 despectu iam caligante XXV 1, 6 proferri ad lucem caligantia

calvitium e. 68, 2 nudum iam cute calvitium

cantherius E. XXI 2, 39 cruccianti cantherio E. XIIII 15 cantheris male nota petorrita

cantilena IIII 1, 21; E. VII 1, 6; A. I 26, 7; ad domesticae solacium cantilenae XXV 1, 5; Sirenas, letalem navigantium cantilenam A. I 37, 4

caperare XXVIII 4, 8 prurire opusculum Sulpiciae, frontem caperare XXVI 1, 23 caperata fronte

capitalis XXVII 11, 1 capitali iudicio e. 67, 5 capitalis (*sensu ambiguo*) luxus

carcer (*Schranke*) XVII 32, 3 a carcere

carnificina e. 107, 10 vaga carnificina pererrat

castrensis XXI 2, 17 castrensi cognomine

catalepta (*sic VTλE*, catalecta *cet.*) Maronis XXVII 13, 5

catalogus A. I 3, 16 per catalogi seriem

cataplus XVIIII 127 toto tibi navigat orbe cataplus

*cathedralis X 32

catus XV 19, 15 lingua catus XVIII 2, 400 legum catos

caudiceus XVIII 2, 197 caudiceo lembo

causari VIII 15, 22 laudabile est imperatorem de occupatione non causari

Cĕbennae XVIIII 114; Cēbennae (Caebennae *V*) XVIIII 102

celebris *pro* celeber XVI 22, 11

celeripes XV 29, 4 cinis loca tacita celeripĕs adeat Erebi e. 114, 32 celeripedis compendii

cĕlibem (celerem *V*) vitam XV 14, 11

χεραΐζειν E. XII 34 χεραϊζόμενος (*de sene, cuius vires exhaustae sunt*)

cerealis XVIII 2, 362 cerealia saxa

cereus E. III 2 clunes opimat cereas (cereas *per prolepsim dictum*) e. 114, 13 per aequor cereum

cernuus XVIII 2, 272 cernua subiectum praeceps dare corpora in amnem

Chalcedonius XVIII 2, 289 calchedonio *G*, calcedonio *cet.*

chalcidicum (ὑπερῷον) A. I 26, 8; 48, 2

chaos IIII 3, 15 (cahos *V*), E. XXV 56 (caos *V*)

character XXII 1, 13 per poeticum characterem (caracterem *codd.*)

charta: *in V* E. XXIII 1 *et* (h *m² del.*) e. 35, 1, carta E. VII 2, 56; E. XXIII 21; E. XXIIII 5

charteus E. X 40 supellex chartea (cartea *TM*) XXVI 1, 2 hanc ego cum situ chartei (*sic P*, cartei *VTλ*) pulveris eruissem

chartula E. XVII 4 ubi vero chartulam (cartŏlam *V* v *m²*, cartulam *PV²*) meam depono

Chirŏn (Achillem) XIII 2, 20

choliambi e. 79; *cf.* E. VII 2, 19. — *v.* caesura

choriambici tetrametri catal. ita conformati, ut ternos choriambos sequantur singulae dipodiae iamb. cat. (*rectius sic constituendi* –́⏑⏑ ∧ –́⏑⏑ ∧ –́⏑⏑–⏑⏓) XXV 5. *semper post alterum pedem inciditur*

choriambus *adiect.* E. X 37 choriambum carmen

choricus XXVIII 1, 25 cum anapaesto chorico

cinis (*de homine mortuo*) XV 29, 3

circumire VIII 3, 7; 17, 6; circuire XVIII 2, 111; XVIIII 99, *cf.* circuitione XXVIII 3, 1

circumloqui E. XVI 2, 8 sed dulcius circumloquar e. 114, 15 proloquor circumloquentis ambitu

citare E. XXI 2, 9 quam (Hippocrenen) pedis pulsu citatam cornipes fudit fremens XVIII 2, 271 mox in sublime citatos

citharista A. I 26, 6

Cithĕron XXVI 2, 32

clamosus XVII 32, 1 clamosi circi (*cf. Mart. X 53, 1*)

clangere A. I 4, 4 clangentes Troes (*Il. III 2* κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ')

clarescere XVI 6, 14 domi forisque claruit

clarificare X 36 adnectens durissima clarificandis

Κλαζομεναί e. 92, 4 (clazomenas *T*, claxomenas *cet.*), *cf. Hesych. s. v.* Κλαζομένιοι *et Iacobi in Meinekii Com. Graec. Fragm. V 291*

χλευικός E. XII 34

cliens XV 16, 10; XVI 6, 17 cluens *V*, *sed* XV 26, 12 clienta, XVI 4, 11; XXVIIII 41 sq. cliens

clienta XV 26, 12 adfectans esse clienta tibi (Tarraco)

cludere *i. q.* claudicare XX 50 set si memoria rebus vetustis cludit (*sic V*, claudit *cet.*)

cluens *i. q.* cliens XV 16, 10; XVI 6, 17 *in V*; *cf.* cliens

cluere XX 148 auctor qua cluo sententiae XVI 22, 28 ut cluerent patribus ingenuis E. XVI 2, 21 consul aeternum cluet (*cf. Symm. I 1, 5, 12, Prud. in Symm. II 585, Cath. VIIII 107*)

Clytĕmestra XVII 2, 4 (*cf. Ritschl Opusc. II 498*)

Cnidius e. 55, 1 (gnidiam *lv*); Gnidius E. IIII 77; E. VII 2, 50 (*sic V*)

coctilis XVIIII 99 coctilibus muris (*cf. Ovid. Met. IIII 58*)

coebus XXVI 2, 3. 57; *cf.* goerus

cognomentum V 4, 5 cognomenta dierum VIII 8, 12 Metellus cognomento Pius

cohercere V 8, 16 (*V*), VIII 14, 12; e. 15, 3 (*TM*); coercere XXXIIII 30 (*V*), A. I 44, 10 (*P*)

cohibere VIIII 3 aeternum cohibentes pectore cultum VIII 14, 4 cuius habitudo cohibitior

colligere VIII 14, 6 quis saltum in tam sublime collegit

colonicus E. IIII 7 colonica pergula

columen XVI 2, 1; E. XVI 2, 23; E. XXIIII 56 columen senati (*cf. Plaut. Cas. III 2, 6*; *Epid. II 2, 15* [*189*])

colus, *ablat.* colu XV 14, 5

comitatior A. I 49, 11

commeditari XXXI 23 multi quoque talia commeditantes

*commemoratus (*subst.*) X 29

comosus E. XXII 2, 9 comosus hispidus

conciliator X 1. 42

conclamare XIIII 15 deposito prope conclamatus in aevo

condecentior VIII 14, 5 (*sic T, quod praeferendum*; decentior *M*)

conditus XVI 16, 17 nullus altiore conditu texit data (consilia)

condus E. XXII 2, 20 (*cf. Plaut. Pseud. II 2, 14* [*608*])

conflagratio VIII 16, 14 videre conflagrationem salubris incendii

congerere XVIII 2, 133 ovipara congestior alvo

congrege ter terno XXVI 2, 53 congrege volgo E. X 21 congregem densitatem A. I 49, 5

conivere VIII 16, 17 notas coniventi adoratione cernebant

conparilis XXXV 38 nescit conpariles laterum formare figuras

conpendium E. XVII 32 cetera quae noscere aves conpendi faciam (*cf. Plaut. Most. I 1, 60*)

aestivi pulsus, *cf.* V 10, 3 pulsum aestivum, VII 13 hiberno pulsu

*pultificus XXVII 8, 5 pultificum far

punctum XXIIII 2, 76 sub acumine puncti XVIII 2, 111 puncta notant tergum *in scribendo* XVII 31, 1; *cf.* e. 114, 5, VIII 15, 10, XXVII 1, 3; ad usque puncti tenuis instar quaerere XX 143 VIII 3, 6 non passus saepta neque campum, non suffragia, non puncta

pupa XXV 5, 2 (*cf. Mart. IIII 20, 1 sq.*)

πυρογενής *i. q.* πυριγενής e. 31, 3

pythiambicum systema maius XVI 20, 1—6, *minus* E. III, E. X

qu *et* c: *in V* anticum XXXII 16, locuntur XVI 10, 1, loquntur XX 133, sequtus, seq^{v}uta XXI 1, 16 (*P* sequutus), XV 32, 10, secutus E. VIIII 16, secuturos VI 45, resecuta E. XXIIII 68 (*sic quoque ω* e. 102, 3). — *in P* secuntur A. I 4, 2. — *in TM* sequuntur XXVIII 2, 98, *in M* vanilocos e. 20, 4 (vaniloquos *Tχ*). — *in V saepissime* quum, qum, condam; *cf. prooem. p. XXXIII*; *in P* condam XVIIII 61, 108, 120

quadriangulus e. 79, 3

quadruus XVIIII 140 quadrua murorum species A. II 5 quadrua compita

quamquam *cum coniunctivo* VIII 13, 14; XIII 2, 75; XVI 5, 1; XXIIII 2, 48; XVIII 2, 352; E. II 3

quamvis *cum indicativo* XV 31, 4; XVI 20, 2. 7; 24, 9; e. 113, 1 *sq.* — quamvis *secundo loco* XV 31, 4; XVI 4, 8; 24, 9. 15; *tertio loco* e. 18, 5

quandŏ e. 11, 13

que *transpositum* XVIIII 145 per mediumque urbis, XXIIII 2, 6 inter harundineasque, XXII 2, 2 undecies unumque. — que . . . et E. XVI 2, 101; que . . . atque E. XVI 2, 84

querella XXI 2, 95 (*V*, querela *BRW*), XXIIII 2, 44 *et* E. XXII 2, 5 (querela *ω*), E. XXIII 14 (*VII*, querela *Ππβ*), E. XXIIII 65 (*VPII*, querela *βπσ*), E. XXV 6 (*V*, querela *P*), e. 102, 3 (*E*, querela *cet.*); *ceteris locis veluti* XV 2, 5; 12, 1 *al. in V* querella

qui (*abl.*) XX 57, 66, 70; *cf.* XV 10, 6

quia *et* quod *coniuncta* XV 3, 7 non quia . . . sed quod . . .; *cum coniunctivo* XVI 8, 7 quia gratum ad aures esset amicas, *cf.* e. 71, 7; *ab enuntiati initio remotum* XVI 9, 13 obstitit nostrae quia credo mentis tardior sensus

quidquid: *in V* quidquid IIII 2, 3; XV 3, 6 (*m. pr.*); XVII 24, 6; XVIIII 126; XX 160 (*m. pr.*); XXVI 1, 31; XXVII 6, 5; e. 72, 6; quicquid XVI 23, 14; *in TM* quicquid XXVIII 1, 25, *unde tutius esse videtur omnibus locis scripturam* quidquid *praeferre*

quinquegenus XXVII 8, 10 quinquegenus nux, *cf.* tergenus

quinquiplex Tolosa E. XXV 83

quis *i. q.* quibus XVII 23, 1. 2; XVIIII 80

quisque *pro* quaeque XXIIII 2, 63 (*Neue II*[2] *245*); *i. q.* quisquis A. IIII 1, 12. 19

quōad XX 132

quod *cf.* quia; *cum indicativo vel coniunctivo pro acc. et inf.* XV 6, 31 sentis quod te commemoro; E. XXIII 2 credideram quod te (querimonia) inflectere posset; *ab enuntiati initio remotum* XVIII 2, 64 inclinata tremunt viridi quod gramina fundo, *cf.* 351, 421; XV 3, 16 *al.*

quoi XIII 2, 17 (qui *codd.*), XV 5, 8 (qui *V*), XVIII 2, 261 (quique *G*); *cf.* XXVI 2, 68 (*ubi aut* quoi (*codd.* que) . . . quoique (*codd.* cuique) *aut* cui . . . cuique *scribendum est*)

quom XVIIII 154 (quū *V*, quem *P*), XX 209 (quo *codd.*)

quoniam *plerumque i. q.* quia XV 18, 7; XVI 15, 3 *al.*

quoque XX 24 non et Atticis quoque; *cf.* 222 etiam parvas quoque

quoquere (coquere) VI 15; XXVII 13, 4 quoquat (*in V*)

quot numero annorum E. VII 2, 12; quod *pro* quot *saepius in V, cf. E. VII 2, 4 sqq.*

radiare VIII 11, 15 radiat nomen Augusti V 1, 5 radiatus Sol XXVI 2, 17 ales radiatus tempora A. I 28, 2 radiatos ortus

raeda E. VII 2, 18; E. XIIII 14 (*codd.* reda)

ratis E. II 5 (rates *V*, *cf. Sen. Ag. 752*, *ubi in E est* rates *et Neue I*[2] *184*)

reatus IIII 3, 79 reatu maesto

reboare E. XXIIII 21 reboant cava tympana

reccidit XV 6, 10 (recidit *V*)

*recreatus (*subst.*) X 16

reddere XXI 2, 12 in terris positum reddidit esse deum

redditio *i. q.* apodosis XXVII 1, 4

redintegrare XXVI 1, 10 quem tu . . . redintegrabis ad vitam

referre XX 171 rēferunt *V*, deferunt *P*, *quod praeferendum*

Regīfugium V 16, 13

relatus A. I 49, 8 relatu rerum gestarum

remeabilis IIII 3, 23 remeabile iter aeternae vitae

reminisco (*ab Ausonio notatum*) e. 44, 1; e. 45, 1

*remipes E. III 13 remipedes anates XVIII 2, 201 remipedes lembi, *cf.* E. V 34 remipedem ratem (*cf. Varr. sat. Men. 489 B.*)

remulcum E. II 9 celeris remulci XVIII 2, 41 nusquam cessante remulco

reparabilis XXXII 6 reparabilis ales (*de phoenice*)

reperi *et* repperi e. 21, 3 *sq.*; repperi XVII 1, 5 (*V*), XXVI 1, 27 (*VTM*, reperi *in P*), XXVIII 1, 15 (*λ*), XXX 1 (*V ceterique codd. boni*), e. 66, 3, e. 67, 2 (*M*, reperi *T*)

repotia E. VIIII 50 sacra repotia patrum

requie (*gen.*) XIII 2, 4

rescribere E. V 23; *cf. Hor. Sat. II 3, 76*

resonabilis Echo e. 102, 1

reus E. XVI 2, 95 rei deo

reverenter e. 8, 7 reverenter habe fortunam

revolubilis V 1, 12 revolubilis orbita

*rhedo XVIII 2, 89

rorare V 17, 13 nebulas rorans

rota XVI 5, 16 rotae fandi

rotatus XVI 2, 27, XVIII 2, 362 praecipitante, praecipiti rotatu (*cf. Stat. Achill. II 131*)

rudĕre e. 72, 3 asinos quoque rudere dicas; *cf. Pers. III 9*

russum (rursum) VIIII 10 (*V*, *ceteris locis* rursum)

rumpere XV 13, 13 quae rumpis gaudia E. VIII 7 ruptum terga veraedum, *cf.* E. XXI 2, 35

rusticulus XXV 5, 3 nomen rusticulum (*cf. Mart. X 19, 2*)

rutilare A. II 33 quae toto rutilaverat igne comarum A. I 33, 2; 42, 2 caelum rutilat

rutilus IIII 3, 12 rutilus Eous

s *et* ss: Parnassus V 13, 2 (*V*, *sed* Parnasus A. I 44, 8 *P*, Parnasia XXVII 9, 5 *V*); Larissa XVII 5, 2 (*V*); Narcisus e. 100, 1; e. 102, 1 *in T*

sacrare XVIII 2, 417 Rhenique sacremus in undas (felicem fluvium) XVI 3, 20 quos tu sacrasti (*fortasse* litteris *supplendum*)

sacrarium IIII 2, 7 pateatque fac sacrarium VIII 1, 5 in sacrario imperialis oraculi, *cf.* VIII 14, 19 sacrarii tui

sacratus VIII 12, 14 sacratissime imperator, *cf.* XXVIII 1, 8

saeps XXVII 13, 11 (*Neue I*[2] *181*)

sagina IIII 1, 7 nimiaque caedis mole saginam

Sagittipotens V 17, 11 (*cf. Cic. Arat. 73*)

salar XVIII 2, 88. 129 (*Sid. Apoll. II 2*)

salgama e. 76, 1 salgama non hoc sunt quod balsama?

saltem E. VII 1, 5; saltim E. VII 2, 23 (*V*)

Typis expresserunt Breitkopf et Haertel Lipsienses.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

p. XX v. 10 subscriptio illa Finit epistolarum liber primus etiam in Magliabecchiano I 6, 29 legitur. — XXVI v. 28 Ravennati adiungas librum Holkhamiensem CCCXXIIII saeculi XV, quem primus commemoravit R. Foerster Philol. XXXXII 165. de hoc libro vir illustrissimus Alexander Napier, bybliothecae Holkhamiensis praefectus, litteris a me rogatus scripsit codicem esse formae maximae, splendide exaratum, ex eorum librorum numero, quos Raphael de Marcatellis, monasterii S. Bavonis, quod fuit ad Gandavum, abbas, confici iussit. contineri eo Ovidii carmina et Ausonii opuscula, ex editione Veneta altera descripta. — p. 234 (A. I 22, 3) lege Troiani . . . conpulsi, cum. — 236 (A. I 28, 3) percontans scribendum. — 247 (A. III post v. 7) lege Mitylenaeus. — 253 (A. V 3) adde ad hoc carmen propius etiam accedere epigramma, quod ex Philostrati codice Boissonade ad eiusdem Heroica p. 638 edidit Ἀγαθίου ἢ Παλλαδᾶ· Μῆνιν ἄειδε μαθὼν καὶ μῆνιν ἄειδε διδάξας | οὐλομένην γαμετὴν ἠγαγόμην ὁ τάλας· | πᾶν δ' ἦμαρ μάχεται καὶ παννυχίη πολεμίζει, | ὡς παρὰ τῆς μητρὸς προῖκα λαβοῦσα μάχην. | ἢν δὲ θέλω σιγᾶν καὶ μαρναμένῃ ὑποείκειν, | ὅττιπερ οὐ μάχομαι, τοῦδ' ἕνεκεν μάχεται; cf. Anth. Graec. ed. Iacobs III 747 et 885. — 265 col. 1 post v. 18 adde Anth. lat. 218, 1: E. VI 1. — 266 col. 3 post v. 67 adde Hor. Sat. II 3, 296: E. XXII 2, 25. — 267 col. 2 post v. 36 adde Mart. X 37, 11: E. VII 2, 1. — 268 col. 1 v. 12 lege Mostell. prol. 62 (65): IIII 1, 7 et haec post v. 15 transpone; simul adde post v. 9 Plaut. Cas. III 2, 6 (432), Epid. II 2, 5 (189): E. XXIIII 56. — 268 col. 2 post v. 60 adde Stat. Silv. II 1, 67: XV 11, 15 et post v. 70 Stat. Silv. V 1, 18: XV 11, 10; ibid. col. 3 post v. 4 adde Stat. Theb. VII 210: XVI 2, 11. — 269 col. 2 v. 28 scribendum Verg. Georg. IIII 6: XXVII 1, 7; E. XI 9. — 270 col. 1 post v. 28 adde Verg. Aen. VII 262: E. XXV 93. — ceterum hoc loco addam Ausonium in oratione, quae legitur in Ephemeride (IIII 3), imitatum esse carmen Tiberiani IIII. (cf. Baehrens. poet. Lat. min. III 267), id quod et ex toto colore et ex versibus quibusdam (cf. Tib. 1. 3. 28: Or. 1. 5. 58) intellegitur. — 276 col. 2 v. 57 lege Glaucias. — 278 col. 2 v. 2 lege Larisa. — 278 col. 2 v. 33 lege Letoidae XVII 28, 2 et haec post v. 48 transpone. — 283 col. 2 v. 1 post XVIII 2, 9 adde '(cf. Iulii Honorii Cosmographiam p. 35 R.)' et ibid. v. 26 lege Sesostris. — 284 col. 2 vv. 28 sqq. scribendum Thraecidicus, Thraecius, Thraessa et haec post v. 23 transponenda. — 287 col. 2 v. 68 adde 'Apollo, gen. Apollonis XX 172; e. 95, 7 in V; cf. Ritschelii Opusc. II 493 et Plaut. Men. 871'; simul applar post Apollo repone. — 288 col. 1 v. 25 post Henna adde herus. — 289 col. 1 v. 28 post caperare adde '(Plaut. Epid. V 1, 3 [599])'. — 290 col. 1 v. 12 adde e contra XXVIIII 26 (V, at contra P). — ibid. v. 30 adde 'crinis masc. XVIII 2, 237; fem. XXIIII 2, 17 (?)'. — 290 col. 2 v. 14 adde 'decas acc. decadam XXI 1, 27; cf. hebdomada'. — ibid. v. 24 scribendum 'defraudare VIII 6, 6; defrudare E. III 17 defrudata . . . mensae; defrudas E. XXII 1, 10 (T); defrudarentur XVIII 2, 109 (X)'. — ibid. 28 dele 'dĕhinc XVI 25, 6' et scribe: 'dĕhinc III 23; XVI 2, 4; 4, 2; 25, 6'. — 292 col. 2 post v. 48 adde 'herus: heri V 16, 16 (V); herili XVIIII 57 (VP); erae XXV 4, 5 (TM, here χE), ero, erus, eris erorum E. XVI 2, 2. 4. 17 (M; hero, herus et v. 17 m^2 heris herorum T)'. — 298 col. 2 post v. 22 adde 'maestus e. 24, 5 maesto feretro (cf. Verg. Aen. V 48)'.